

www.libmkt.com.cn

www.libtool.com.cn

Smithsonian
Institution
Libraries

Gift of
FREDERICK M. BAYER

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

NATUURLYKE HISTORIE
O F
UITVOERIGE BESCHRYVING
www.libtool.com.cn
DIEREN, PLANTEN
E N
MINERAALEN,

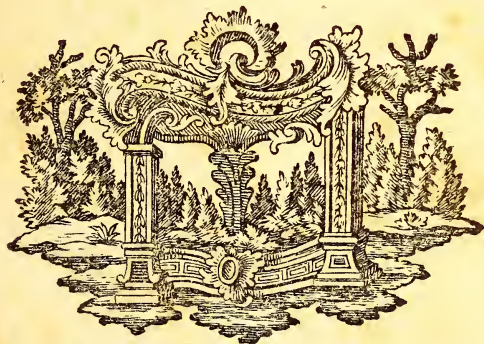
Volgens het SAMENSTEL van den Heer

L I N N E U S.

Met naauwkeurige Afbeeldingen.

EERSTE DEELS, DERTIENDE STUK.

Vervolg en Besluit der
I N S E K T E N.

T E A M S T E R D A M,
By DE ERVEN van F. HOUTTUN.
M D C C L X I X.

www.libtool.com.cn

QH
83
H68
1761
d. 1 stuk 13
500123

INHOUD VAN DIT STUK.

DE INSEKTE N.

- LXXII. HOOFDST. *De Eigenschappen der ONGEVLEUGELDE Insekten.* Bladz. 1
- LXXIII. HOOFDST. *Beschryving van 't Geslacht der ONGEVLEUGELDE MOTTEN, ook Schieters genaamd.* — 15
- LXXIV. HOOFDST. *Beschryving van 't Geslacht der PLANTVLOOIJEN, die men ook Aardvloojen noemt.* — 20
- LXXV. HOOFDST. *Beschryving van 't Geslacht der HOUTLUIZEN, zo van de Indiën als van ons Werelddeel.* — 36
- LXXVI. HOOFDST. *Beschryving van 't Geslacht der LUIZEN, zo die de Menschen, als die de Beesten van allerlei soort plaagen, zynde grootelyks in gedaante verschillende.* — 47
- LXXVII. HOOFDST. *Beschryving van 't Geslacht der VLOOIJEN, waarin de Westindische Zandvloojen zyn t'huis gebragt.* — 94
- LXXVIII. HOOFDST. *Beschryving van 't Geslacht der MYTEN, waaronder verscheidene voorkomen, die men gewoonlyk Luizen of Luisjes noemt, of Spinnetjes; als ook de Schurfdiertjes, enz.* — III
- LXXIX. HOOFDST. *Beschryving van 't Geslacht der KREEFT-SPINNEN, dus wegens baare Schaaragtige Nypers genaamd, tot welken de Langpootige of Langbeenige, de Scorpioen of Weegluis-Spinnetjes, en anderen zyn betrokken.* — 157
- LXXX.

- LXXX. HOOFDST. *Beschryving van 't Geslacht der SPINNEKOPPEN, waarin derzelver Eigenschappen, inzonderheid ten opzicht van haar Vernuft en de Voorteeeling, breedvoerig ontvouwd en nagespoord worden,* anzw.libtool.com.cn Bladz. 177
- LXXXI. HOOFDST. *Beschryving van 't Geslacht der SCORPIOENEN, behelzende verscheide Waarneemingen der Hedendaagschen, zo ten opzigt van derzelver Venynigheid, als aangaande de Voorteeeling en andere Eigenschappen.* — 268
- LXXXII. HOOFDST. *Beschryving van 't Geslacht der KRABBen en KREEFTEN; waarin derzelver Eigenschappen en verschillendheden omstandig worden aangewezen. De Soldaaten of Kluizenaars en dergelyke middelslagtige, als ook de GarnaaLEN, Zee-Vlooijen, en anderen, zyn daar onder vervat.* — 295
- LXXXIII. HOOFDST. *Beschryving van 't Geslacht der WATER - VLOOIJEN, waarin, behalve de eigentlyk zogenaande, ook verscheide andere dergelyke Diertjes, gelyk de Vischluizen, en zelfs, wegens eenige overeenkomst van gestalte, ook de groote Molukse Krabben begrepen zyn.* — 456
- LXXXIV. HOOFDST. *Beschryving van 't Geslacht der PISSEBEDDEN; tot welken de Zee-Luizen en Walvischluis behooren.* — 481
- LXXXV. HOOFDST. *Beschryving van 't Geslacht der DUIZENDBEENEN.* — 505
- LXXXVI. HOOFDST. *Beschryving van 't Geslacht der MILLICENPOOTEN.* — 531

AANWYZING DER PLAATEN

en der Bladzyden,

alwaar de Figuren aangebaald of beschreeven worden.

PLAAT XCIX. Afbeelding van de PLANTVLOOIJEN, enz. *tegen over* Bladz. 17

- Fig. 1. De Ongeveugelde Mot*
of Schieter. bl. 17
— 2. *De zwarte Plantvloo. bl. 23*
— 3. *De ruige, van onderen. bl. 30*
— 4. *De Watertreeder. bl. 31*
— 5. *Een Hout- of Papier-*
Luisje. bl. 42
— 6. *De Menschen Platluis. bl. 68*
— 7. *De Kocijen-Luis. bl. 74*
— 8. *De Kalkoenen-Luis. bl. 85*

De Afbeeldingen op deeze Plaat zyn, zo wel als die der naastvolgende, door sterke Vergrooting met het Mikroskoop getekend, gelyk uit de nevensgeplaatste Voorwerpen, in Natuurlyke grootte, blykbaar is.

PLAAT C. Afbeelding van ver- scheiden LUIZEN, enz. *tegen over* Bladz. 93

- Fig. 1. De Weegluis. bl. 93*
— 2. *De Schaapen-Luis. bl. 114*
— 3. *Een Torren-Luisje. bl. 150*
— 4. *Het Scorpioen Luisje. bl. 166*
— 5. *De zogenaamde Wal-*
visch-Luis. bl. 170
— 6. *Een aartig Surinaamsch*
Spinnetje. bl. 224

PLAAT CI. Afbeelding van de
KREEFT-SPINNEN. *tegen over* Bladz. 173

Fig. 1. De Lang Gearmde
groote Westindische
Kreeft-Spin. *bl.* 173

— 2. Een aartig Gedoornde
Spin. *bl.* 267

— 3. Een dito Staart-Spin-
nekop. *bl.* 267

PLAAT CII. Afbeelding van
SPINNEKOPPEN. *tegen over* Bladz. 227

Fig. 1. Een groote Oostindi-
sche. *bl.* 226

— 2. Een dito Guineefche. *bl.* 227

— 3. Ongemeen groote West-
indische Bosch-Spin. *bl.* 238

— 4. Een Surinaamsch Goud-
groen Spinnetje. *bl.* 262

— 5. Een dito Krab-agtig of
Krab Spinnetje. *bl.* 266

PLAAT CIII. Afbeelding van
SCORPIOENEN. *tegen over* Bladz. 289

Fig. 1. De groote Afrikaan-
sche. *bl.* 289

— 2. De kleine Westindi-
sche. *bl.* 290

— 3. De Europische of Ita-
liaanfche. *bl.* 291

PLAAT CIV. Afbeelding van
KRABBen.

tegen over Bladz. 313

Fig. 1. De Hartvormige *West-*
indische. bl. 316

— 2. *Oostindische* Zandkrab-
betjes. bl. 330

— 3. *Ons Inlandsch* Porse-
leinkrabbetje. bl. 335

PLAAT CV. Afbeelding van
zeer raare KREEF-
TEN.

— — Bladz. 375

Fig. 1. Gehoornde *Indische.* bl. 424

— 2. Zand-Kreeft, *dito.* bl. 431

PLAAT CVI. Afbeelding van
PISSEBEDDEN, enz.

— — Bladz. 435

Fig. 1. Een *dikpootige* Zee-
Vloo. bl. 436

— 2. Vischluis. bl. 460

— 3. *Dito met lange Sprie-*
ten. bl. 461

— 4. *De Groenlandfche* Wal-
vischluis. bl. 491

— 5. *De zelfde van onderen.* bl. 492

— 6. *De Kabbeljaauws-Luis*
of Zee-Wants. bl. 488

Fig.

Fig. 7. De Gewoone Dui-
zendbeen- *bl. 510*

— **8. Onze Inlandsche**
Millioenpoot. *bl. 526*

www.libtool.com.cn

De Afbeeldingen van deeze laatste Plaat zyn aanmerke-
lyk grooter dan Natuurlyk, doch niet zo sterk vergroot,
als die der twee eerste Platen van dit **STUK**.

BERIGT voor den BOEKBINDER.

De Platen moeten dus ingevoegd worden.

PLAAT XCIX.	tegenover	Bladz.	17
— C.	—	—	93
— CI.	—	—	173
— CII.	—	—	227
— CIII.	—	—	289
— CIV.	—	—	313
— CV.	—	—	375
— CVI.	—	—	435

BE.

BESCHRYVING
DER
DIEREN.

VYFDE AFDEELING.

DE INSEKTEN.

LXXII. HOOFDSTUK.

De Eigenschappen der ONGEVLEUGELDE Insekten in 't algemeen.

♣♣♣e ONGEVLEUGELDE, tot wier beschryvinge wy thans gevorderd zyn; ♣(D)♣ maaken den *Zevenden Rang* uit onder de Insekten. Deeze verschillen van de anderen meer in schyn, dan inderdaad. Het zyn de zodanigen, aan welken de Natuur geen Vleugelen vergund heeft zelfs in haar volmaakte Staat: 't zy dat de Schepper, dus, dezelve heeft willen bepaalen aan het Aardryk en de Wateren; 't zy, derzelver beschadigend Vermogen intoomen. Hoe naar zag het 'er voor de Menschen uit, indien dat Onge- diert, 't welk als tot kwelling van ons schynt geschapen te zyn, de Vloojen naamelyk en eigentlyke Luizen, met Wicken was voor-

I. DEEL. XIII. STUK.

A

zien:

V. zien. Sommigen derzelven, wederom, wel-
 AFDEEL. ke geen kleine figuur maaken onder die van
 LXXII. deezen Rang, weeten, door een verwonderly-
 HOOFD- ke Konst, het Voedsel der Menschen te
 STUK. beschaamen, en die Infekten zelfs, waaraan de
 ruime Lugt tot eene wykplaats is gegeven, haar
 Prooy te maaken: terwyl de Krabben en
 Kreeften in het Water, de Scorpioenen en
 Duizendbeenen op het Land, haar bestaan
 vinden, even als de Maskers der Torren, de
 Rupfen en Maden, in 't algemeen.

Verflin-
 dende
 aart.

De meesten der Ongeveugelde Infekten zyn
 van den aart der Verflindende of Roofdieren.
 Zy haalen het Bloed uit den Mensch of an-
 dere Dieren: zy zuigen de Infekten uit, die
 haar Aas zyn, of verflinden dezelve: ja,
 sommigen doen de Menschen, door haar Ve-
 nynige Beet of Steek, den dood aan. Die, zelfs,
 welke tot Voedzel of Lekkerny strekken voor
 het edelste Schepzel en voor andere Dieren;
 de Kreeften en Krabben, naamelyk; leeven,
 naar haare grootte, van Infekten, Wormen
 of Schulpvisfchen. Men vindt, onder de In-
 fekten van deezen Rang, die alles byna vernie-
 len; gelyk de Myten hier te Lande, en de
 Houtluizen of zogenaamde witte Mieren in de
 Indiën. Het verwonderlykste in deezen is, dat
 sommigen tot dien trap van barbaarschheid o-
 vergaan, van die van haar eigen Geslagt en
 Soort, levendig, op te vreeten.

Zy veran-
 deren niet.

In de gedagte Eigenschappen komen, even-
 wel

DSI

wel, de Ongevleugelde Infekten met sommigen van de Gevleugelde overeen; maar zy verschillen van dezelve, in 't algemeen, door de Verandering of Gestalte-wisseling. Alle andere Infekten, byna, leeven eerst en groeijen aan, onder een geheel verschillende gedaante, dan die is van het volmaakte Insekt, waar zy uit voortkomen; het welk men de Staat van Masker noemt, om dat het weezentlyke Insekt, daarin, als gemaskerd, is opgeslooten, of dat zy de Vorm bevatten, waarin hetzelfde gefatzoeneerd wordt. Dan gaan zy over tot den Staat van Pop, wanneer de Lighaamsdeelen, gemeenlyk, reeds van buiten zichtbaar zyn. De derde Staat is, eindelyk, in de meesten, die van volmaaktheid, en daarin neemen zy niets in grootte toe. Men vindt eenige weinigen, gelyk de Juffers en dergelyken, die een Tweestaltige; anderen, gelyk de Vliegen, die een Vierstaltige Verandering hebben *. De Ongevleugelde, mischien de Vloo alleen uitgezonderd, komen in de zelfde gedaante ter wereld, waarin zy moeten voortteelen; zy verschillen van het volmaakte Insekt alleen in kleinte des Lighaams, en groeijen dus onder die gedaante, of in die Gestalte, welke zy altoos behouden moeten, zonder eenige Verandering te ondergaan, dan alleen die, welke de vastheid der Lighaamsdeelen, en mischien ook de bekwaamheid ter Voortbrenging van huns gelyken, vordert.

† zie
het XII.
STUK.

V. Gelyk alle andere Infekten, byna, uitgeno-
 AFDEEL. men de Plantluizen en eenige Vliegen, Eijer-
 LXXII. leggende zyn; bevindt men ook, onder de On-
 HOOFD- gevleugelde, maar weinig Jongwerpende. De
 STUK. Pisfebedden, die men fomtyds Muurvarkens
 Zyn meeft noemt, zyn van dien aart, en men kanze, om
 Eijerleg- gende. zo te fpreken, onder 't oog doen baaren. Een
 Wyfje neemende van dat Geflagt, welks Buik
 uitgezet is, en hetzelve wat knypende, opent
 zig haar Lyf, en men ziet 'er een hoop van
 kleine leevende Pisfebedjes uit voortkomen, die
 loopen, en van de zelfde Gestalte zyn als de Ou-
 den. Het zelfde heeft ook in de Scorpioenen
 en mooglyk in eenige Myten plaats. De meefte
 anderen, gelyk de Spinnekoppen, Krabben en
 Kreeften, enz. leggen Eijeren of Eijertjes, uit
 welken, na verloop van meer of minder tyds,
 Jongen voortkomen, die insgelyks, in Gestalte,
 byna gelyk aan de Ouden zyn.

Vervellen
 ook.

Offchoon deeze Infekten, dus, geene Ver-
 andering of Gestaltewifeling behoeven te on-
 dergaan, komende door enkele aangroeiing tot
 den Staat van volmaaktheid, in welke zy kun-
 nen voortteelen: zo zyn sommigen hunner,
 doch, eene Vervelling of afwerping van Huid
 onderhevig, en in eenigen heeft zelfs een aan-
 merklyke byzonderheid plaats, die gantsch on-
 gewoon is in de andere Infekten. Een Rups
 of Kwatworm, ja de Maskers der Gevleugel-
 den in 't algemeen, behouden altoos het getal
 van Leden of Ringen, waar uit hun Lyf be-
 staat:

staat: doch onder de Ongevleugelde zyn 'er, in welken het getal der Leden, met de groei-
 jing, toeneemt. De Duizendbeenen hebben, dus, in hunne Jongheid minder Ringen, en overzulks ook minder Pooten, dan als zy tot volwasfenheid komen. De Krabben en Kreeften, die ook de Huid afwerpen, hebben nog eene meer verwonderlyke eigenschap; dat haar Pooten, naamelyk, afgebroken zynde, weder aangroeijen; en de Langpootige Spinkrygt langer Pooten.

V.
 AFDEEL.
 LXXII.
 HOOFD-
 STUK.

Het Lighaam van deeze Infekten bestaat, gelyk dat der reeds beschreevene, uit drie deelen, naamelyk Kop, Borststuk en Agterlyf: maar men vindt 'er, in welken deeze drie deelen niet zo gemakkelyk te onderscheiden zyn, als in de Vlooiën, Luizen en eenige anderen. De Spinnkoppen, by voorbeeld, als ook verscheide Myten, schynen geen Kop te hebben, of dezelve is met het Borststuk vereenigd, voor aan het welke de Oogen en Sprieten, gelyk in de Krabben, ingeplant zyn. In anderen wederom, gelyk de Kreeften, is de Kop van 't Borststuk afgescheiden en duidelyk kenbaar. De Pissebedden en Duizendbeenen hebben ook wel een afgezonderde Kop, maar hun Lyf, dat geheel uit Ringen of Leedjes bestaat, laat zig niet van 't Borststuk onderscheiden.

Lighaams-
 deelen.

Behalve deeze verschillendheden, die zeer blykbaar zyn, en den meeste invloed op de Gestalte maaken, hebben 'er de Infekten van

De Sprie-
 ten.

V. deezen Rang nog anderen, in de byzondere
 AFDEEL. LXXII. Lighaamsdeelen. De Sprieten, die zy allen
 HOOFD- hebben, verschillen grootelyk in gedaante en
 STUK. verdienen in veelen naauwlyks dien naam. Sommigen hebbenze eenvoudigen van aanmerkelyke langte; gelyk dat Dier, het welk men Suiker-Gast of ongevleugelde Mot noemt: anderen hebbenze Boomagtig getakt, gelyk dit in een Soort van Wespjes ook waargenomen is †. Op den Kop van de Watervloo, naamelyk, die zig daar van tot zwemmen en springen in't Water schynt te bedienen, maaken zy dergelyke vertooning. Die van de Pisfebedden zyn alleenlyk geknakt, en hebben, by ieder Leedje, een verschillende bogt. Het verwonderlykste heeft in de Spinnekoppen plaats; doordien derzelver Teelleden aan het end der Voeleren zyn, gelyk wy vervolgens zullen zien.

† Zie 't
 XII. STUK.
 bladz. 218.

De Oogen. De Oogen deezer Infekten stellen niet minder byzonderheden voor. Geen derzelven heeft die kleine gladde Oogjes, welke agter op den Kop van veelen der Vier- en Tweevleugeligen zyn, maar het getal haarer Oogen en derzelver plaatsing doet ons, in sommigen, billyk verwonderd staan. De meeste anderen hebben twee Netswyze Oogen, niet meer of min; en de meeste Geslagten van deezen Rang zyn ook aan dat getal bepaald: maar men moet 'er van uitzonderen die Watervlooijen, in welken men maar één Oog waarneemt, en de Spinnekoppen. In deeze laatsten is niet alleen het getal

tal der Oogen, welken zy 'er doorgaans agt V. hebben; maar ook derzelver plaatzing, 't zy AFDEEL. LXXII. in 't vierkant, in een driehoek of by trosjes, HOOFD-STUK. nevens elkander op twee of drie ryën, aanmerkelyk. Ondertusfchen kan men niet denken, dat zy daar mede beter zien dan andere Infekten, die twee Netswyze Oogen of met Facetten hebben: want haare Oogen zyn van eene enkele oppervlakte, glad, en onbeweeglyk. In alle de genen, die geen Kop hebben, bovendien, ftaande, gelykerwys in de Krabben, op het Borstftuk. Die van de Langpootige Spin vindt men, dat zonderling is, als midden op de Rug geplaatft.

Aangaande den Bek heeft, onder de Ongevleugelde, niet minder verfchil plaats. Sommigen hebben een spitfe Snuit, die vry groot is, naar het Lighaam, en waar mede zy vinnig kunnen fteeken, gelyk de Vlooiën, of ten minfte haar Voedzel inzuigen, gelyk de Luizen en Myten. De Spinnkoppen, Scorpioenen en Duizendbeenen, zyn, aan den Bek, met fterke Tanden of Nypers voorzien, die zeer fcherp zyn, tot kwetzen bekwaam, en in fomigen, zo 't fchynt, met een Vergiftig vogt bezwangerd. Geen van beiden ontdekt zig in de Krabben en Kreeften, die het Aas door middel van zekere Voelertjes of Baardjes, welke zy aan den Bek hebben, daar in kunnen brengen.

Veelen van deeze Infekten hebben het Borst- Het Borstftuk.
I. DEEL. XIII. STUK A 4 ftuk

V. stuk zeer blykbaar, gelyk de Luizen, by voorbeeld; maar in anderen is hetzelfde met den Kop zodanig verward, dat men het daarvan niet kan onderscheiden. Deze moet men zeggen dat geen Hoofd, of, (het welk misschien minder wanluidende is,) geen Borststuk hebben; gelyk de Spinnekoppen en verscheide Krabben. Ondertusschen zyn aan dit Deel, gelyk gewoonlyk, alle of eenige Pooten aangehecht. Andere Infekten van deezen Rang, gelyk de Pissebedden en Duizendbeenen, laten het Borststuk niet van het Agterlyf onderscheiden. Die, welke met zes, agt of tien Pooten voorzien zyn, hebben dezelve altemaal aan 't Borststuk; doch de genen, die meer hebben dan tien Pooten, hebben dezelve aan de Ringen of Leden van 't geheele Lyf.

Het Agterlyf.

Het Agterlyf heeft weinig byzonders; dan dat het grootelyks verschillende is in die van deezen Rang. In sommigen vindt men het langwerpig of Ovaal; in eenigen byna Klootronde, en dit heeft zo wel plaats in de genen daar het duidelyk van 't Borststuk afgezonderd is, gelyk in de Spinnekoppen; als in die, daar 't met het Borststuk als één Lichaam uitmaakt, gelyk in de Scorpioenen. Die, waar het geheele Lyf uit egaale Ringen of Leden bestaat, gelyk de Duizendbeenen, hebben, gelykerwys de Maskers der Gevleugelde Infekten, de Pooten aan deeze Leden ingeplant. In veele Krabben is het Agterlyf zo veel kleiner dan het

Borst-

Borststuk, dat men het naauwlyks kan zien: V.
 om dat zy hetzelve, als een Staartje, onder 't ^{AFDEEL,}
 Lyf omslaan, en daar verbergen. Mooglyk ^{LXXII.}
 hebben zy 'er een dergelyk gebruik van, (hoe- ^{HOOFD-}
 wel in minder graad,) om op de been of aan 't ^{STUK.}
 loopen te komen, als de Aardvloojen, die,
 door middel van zulk een Staartje, zulke ge-
 weldige Sprongen doen, en zo vlug huppelen,
 dat zy zig byna onzichtbaar maaken. Sommi-
 gen hebben byhangzels als Staartjes, aan het
 end van 't Agterlyf, wier getal twee is, of
 drie, gelyk in de Suikergast; ja in sommigen
 vier of daar boven. De Scorpioen munt on-
 der alle de ongevleugelde Insekten uit, door
 de aanzienlyke Staart, die haar tot een Werk-
 tuig van kragtdaadige verweering strekt en ge-
 vaarlyke Kwetsuuren toebrengt aan de Dieren
 en den Mensch.

Het getal der Pooten, zo overeenkomstig ^{De Poo-}
 in de Maskers der Kapellen, en nog meer in ^{ten.}
 de volmaakte Insekten van alle de voorige Ran-
 gen, die 'er altemaal, om zo te spreken, zes
 hebben: is, in de Ongevleugelde, een byster
 groot verschil onderhevig. De Luizen en
 Vloojen hebben 'er ook maar zes; doch de My-
 ten en Spinnekoppen agt: de Krabben, Kreef-
 ten en Scorpioenen, als men de Schaaren me-
 de rekt, tien: de Pissebedden veertien. In
 alle deezen is het getal der Pooten voor het
 Geslacht bepaald: maar in dat der Duizendbee-
 nen naar de Soorten verschillende. Onder de-

V. zelfen vindt men 'er met twintig , zeventig ,
AFDEEL. ja over de honderd : om thans van de Millioen-
LXXII. poot niet te spreken , in welke het getal der
HOOFD- Pooten en Pootjes byna ontelbaar is . Voorts
STUK. hebben deeze Lighaamsdeelen , in sommigen ,
nog aanmerkelyke byzonderheden . De Pooten
bestaan wel , in allen , uit drie voornaamedee-
len , waarvan het bovenste de Dy of Bil , het
middelfte de Schenkel , het onderste de Voet
geheten wordt , in vergelyking met het Lig-
haamsgestel der Viervoetige of Zoogende Die-
ren : maar in sommigen , gelyk de Spinnepo-
pen , hebben de twee bovenste deelen , aan het
Gewricht , als een klein Leedje , of dubbelde
Gewrichten byna , gelyk in Kinderen , die met
de Engelsche Ziekte behebt zyn , en in ander-
en bestaat het onderste deel , de Voet genaamd ,
dat in de vliegende Infekten , twee - drie , vier-
of vyf-Ledig is , uit een veel grooter en som-
tyds verbaazend getal van Leedjes , waarvan
de Langpootige Spin , die men de Maaijer
noemt , een voorbeeld uitlevert . De groote
Amerikaansche Griffioen- of Scorpioen-Spin
heeft , boven en behalve de gestalte der twee
voorst Pooten , haar eenigermaate met de Scor-
pioenen en Krabben gemeen , aan de twee vol-
gende een soort van Zweepen , die haar
niet minder zeldzaam maaken dan de lang-
gearmde Tor en Letterhoute Bok , wegens de
langte en figuur van twee haarer Pooten ,

zyn

zyn (*). De plaatsing van twee Pooten, aan den Kop, is in de Vloo zo verwonderlyk, als de werking en kragt van haare twee agterste of Springpooten; enz.

V.
AFDEEL.
LXXII.
HOOFD-
STUK.

Het allerzeldzaamste, egter, in verscheide- ne van deeze Insekten, is de standplaats van de Teel- leden. De meesten hebben die wel aan 't end van 't Agterlyf, en de zodanigen paaren op de ge- woone manier. Dus heeft de Paaring van de Vlooijen, en anderen, niets byzonders in: maar de Spinnekoppen hebben haare Teel- leden geheel anders geplaatst. De Mannetjes draagen dezelve, zo 't algemeen Gevoelen is, aan 't end van die Deelen voor aan den Kop, welken men voor Sprieten neemt, doch die meer naar Voelers gelyken, latende in de Paaring een foort van *Penis* uit. In de Wyfjes daarentegen, vindt men de *Vulva* onder aan het Agterlyf, digt by deszelfs samenhechting met het Borststuk. Dit zou de Paaring zeer moeie- lyk schynen te moeten maaken; doch men ziet in tegendeel, dat zy die met gemak, en zeer schielyk, zo het schynt, volbrengen. De Krab- ben, die in 't uiterlyk aanzien veel naar de Spinnekoppen gelyken, hebben de Teel- leden ook zeldzaam geplaatst. In de Mannetjes be- vinden dezelve zig, wederzyds, by den wor- tel van de agterste Pooten, en de Wyfjes heb- ben twee openingen der Natuurlyke deelen, die

(*) Zie het IX. STUK deezer *Natuurlyke Historie*, bladz 193 en 522.

V. die toegang geeven tot twee Lyfmoeders, van
 AFDEEL LXXII. elkander afgezonderd: zo dat in deeze een
 HOOFD- dubbelde Bevrugting, Voortteeling en Baa-
 STUK. ring, ſchynt plaats te hebben.

Woon- De plaats, daar deeze Infekten leeven, en
 plaats. het Voedzel, dat zy gebruiken, is grootelyks
 verſchillende in de byzondere Geflagten en
 Soorten. Sommigen leeven op en in de Aarde;
 anderen in gaten van Muuren, ſcheuren van
 Boomen, reeten van Houten Wanden of
 Schuttingen; anderen op de Bladen der Plant-
 gewaſen; eenigen op het Lighaam der Men-
 ſchen en van allerley Dieren. Dus worden
 de leevende Torren zelfs, en Vliegen, met
 Myten bezet gevonden, die groote vernielers
 zyn van de ſchoonheid der opgezette Kapellen.
 De Levensmanier der Spinnekoppen, waarvan
 veelen als in de Lugt huisveſten, levert ande-
 re byzonderheden uit. De Kreeften zyn als
 tweeſlagtige † of Land- en Water-Dieren: zy
 woonen in Gaten aan de kant van Rivieren, en
 gebruiken derzelver bodem tot haare Weide,
 alwaar zy haar Aas zoeken, even gelyk de
 Krabben op de Stranden en Zandbanken, en in
 de Modder, aan de Oevers der Zee. Van haar
 verſlindende Aart is reeds gewag gemaakt, en
 ik zal, in 't vervolg, daar van omſtandiger
 ſpreken.

† *Amphi-
bia*

Korſtig
 bekleed-
 zel.

Wy zullen, alleenlyk, hier nog agt geeven
 op de overeenkomſtigheid, welke 'er plaats
 heeft in de meeſten der Geflagten van deezen
 Rang

Rang. Het Lyf derzelven is bekleed met een soort van Dop, of Schulpswys' harde Korst, welke aan veelen den naam van Gekorstte of Korstdieren * eigen heeft gemaakt, die sommigen aanleiding gaf, om daar van een byzondere Klasfe te formeeren. Deze Korst is aanmerkelykst in de Krabben en Kreeften, aan wien dezelve tot een soort van Gebeente of Beenig Harnas verstrekt, om haar weeke Lighaam te beschutten: maar veele Spinnkoppen hebben, mooglyk, naar de grootte van haar Lighaam, een niet minder hard bekleedzel, dat in sommigen bezwaarlyk met een Speld te doorbooren is, en zy zyn, daar binnen, niet minder week van zelfstandigheid, dan de Krabben. Onder de Watervlooijen vindt men 'er, die ook vry hard van Schulp zyn, en hoe het, ten dien opzigte, met de Vlooijen bestaat, is wereldkundig. Men zoude, immers, de Luizen en Myten, omdat die wat minder hard van Korst zyn, niet in een byzondere Rang stellen, en de Pissebedden hebben, ten opzigte van haar bekleedzel, een oogfchyntyke overeenkomst met de groote Gekorste Dieren, niet minder dan de Scorpioenen en Duizendbeenen; alzo het Samenstel van derzelver Lighaam veel naar dat van een Kreeft- of van een Krabbe-Staart, gelykt. Dus hebben de meeste Insekten van deezen Rang, boven en behalve het gemis der Vleugelen, nog meer overeenkomst dan men, in de eerste opslag, wel den-

V.
AFDEEL.
LXXII.
HOOFD-
STUK.
* Crus-
tacea

V. ken zoude. De Ongevleugelde By is 'er, om
 AFDEEL. LXXII. dat zy, wegens andere Kenmerken, tot die van
 HOOFD- den vyfden Rang behoorde, van afgezond-
 STUK. derd.

Aan den anderen kant moeten zy ook, om
 deezereden, niet uitgemonsterd worden vande
 Klasfe der Infekten: want de meesten hebben
 derzelver voornaamfte Kenmerk, het welk in
 de Infnydingen van het bekleedzel des Lig-
 haams bestaat, en behooren dus tot de genen,
 † Zie 't die in 't Grieksch *Entoma* heeten †. Dit Ken-
 IX. STUK, merk ontbreekt aan die van de volgende
 bladz. 4. Klasfe, doorgaans; zo wel als de Sprieten en
 Pooten, welke veelen 'er rykelyk hebben, als
 gezegd is. Bovendien zyn veele andere In-
 fekten, in haar volmaakte Staat, ook uitwen-
 dig door een harde Huid, of door Beenige
 Dekschilden, die naauwlyks met een Speld te
 doorbooren zyn, beschut; gelyk de Torren,
 enz.

Geflagten. De Rang der Ongevleugelde bevat veertien
 Geflagten, welken LINNÆUS, zeer gevoeglyk,
 in drie Afdeelingen geplaatst heeft †. De eer-
 † Zie ste is der genen die zes *Pooten* hebben, en den
 't zelfde, Kop van 't Borststuk onderscheidelyk: gelyk
 bladz. 120 de vyf eerfte Geflagten, waaronder de Luizen
 en Vloojen behooren. De tweede Afdeeling
 is van de genen die *meer Pooten*, naamelyk van
 agt tot veertien, en den Kop met het Borst-
 stuk vereenigd hebben: waar in zeven Geflag-
 ten komen, bevattende de Myten, Spinne-
 kop.

koppen , Scorpioenen , Kreeften , Krabben V.
 en Watervlooijen. De derde behelst de zo- AFDEEL.
 danigen; die *veel Pooten* , of meer dan de LXXII.
 laatstgemelden , en den Kop tevens onderschei- HOOFD-
 delyk hebben : gelyk de Pisfebedden , Dui- STUK.
 zendbeenen en Millioenpoot , die de drie laat-
 ste Geslagten uirmaaken van de Insekten.

LXXIII. HOOFDSTUK.

*Beschryving van 't Geslagt der ONGEVLEU-
 GELDE MOTTEN, ook Schieters genaamd.*

Geen bekwaamer naam , dan dien van ONGE- Naam.
 VLEUGELDE MOT, konden wy uitvinden
 voor een Geslagt van Insekten , die op 't uit-
 wendig aanzien zeer naar Mot-Uiltjes , met de
 Wieken om 't Lyf geslagen , gelyken , en
 daarom ook wel van het Gemeen , even als die,
Schieters genoemd worden (*). *Suikergast* , met
 het Hoogduitsch woord *Sukkerkast* , dat SUL-
 ZER gebruikt heeft , overeenkomstig , kan
 men alleenlyk de eerste Soort noemen. De
 Geslagtnaam *Lepisma* , welke zo veel als Schub-
 diertje betekent , is op de derde Soort niet toe-
 passelyk: doch het is nog minder eigen, dezel-
 ven

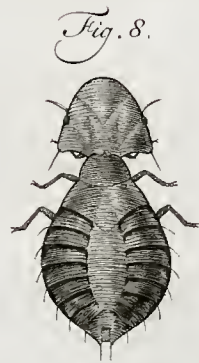
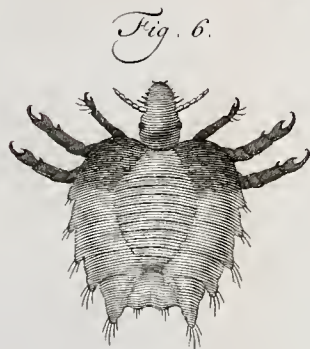
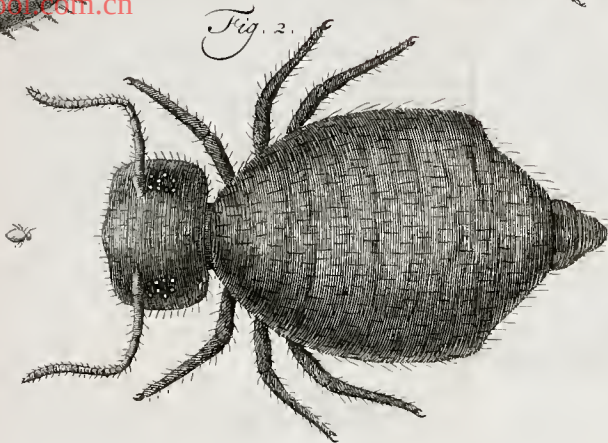
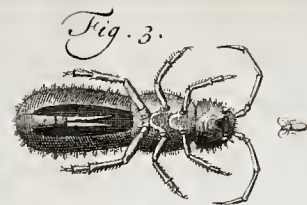
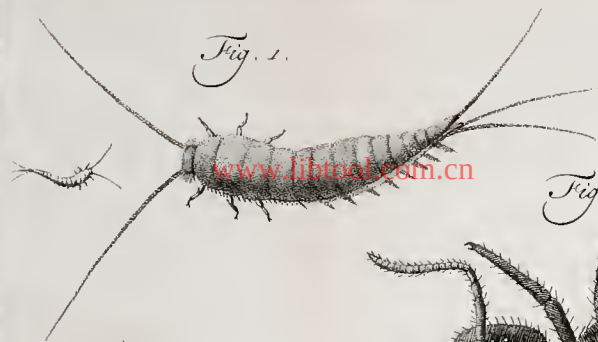
(*) De benaaming van *Schietwormen* , die GRONOVUS
 zegt in gebruik te zyn , geeft men niet met reden dan aan
 de Maskers der Mot-Kapelletjes.

V.
 AFDEEL. ven, gelyk GEOFFROY doet, onder den naam van
 LXXIII. *Forbicina*, die tot de Oorwormen behoort *,
 HOOFD- te beschryven. ALDROVANDUS heeft, wel is
 STUK. waar, by die Insekten een afbeelding ge-
 * Zie 't
 X. STUK. voegd, welke onzen Suikergast eenigermate
 bladz. 105. fchynt voortestellen; doch dit geeft geen ge-
 noegzaame reden, om den algemeenen naam,
 dien de Oorwormen oudtyds hadden, op dee-
 ze zo verschillende Insekten toe te passen. Hier
 geldt het gemeene Spreekwoord, dat alle ver-
 andering geen verbetering is.

De Ken- De Kenmerken van die van dit Geslagt
 merken. bestaan, voor eerst, daar in, dat zy zes Poo-
 ten hebben, waar zy mede loopen. De Dyën,
 daarvan, zyn breed en bedekt met dunne
 Plaatjes, die naar Schubben gelyken, waar
 onder het Insekt zyne Pooten, als het dezel-
 ven intrekt, byna geheel verbergen kan. Aan
 den Bek heeft het, behalve de Voelertjes of
 Baardjes, die kort en met Leedjes zyn: twee
 zeer lange Borstelagtige Sprieten. De Staart is,
 in alle die van dit Geslagt, voorzien met drie
 zeer lange Borstels: het Lyf, in de voornaam-
 sten, met Schubben, die over elkander schieten,
 gedekt. De Gestalte lang, smal en rolrond-
 agtig.

Soorten. Drie Soorten van dit Geslagt vindt men
 thans aangetekend, die altemaal in Europa
 voorkomen, als volgt.

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

(1) Ongevleugelde Mot, die geschubd is; met een driedubbele Staart. V.

AFDEEL.
LXXIII.

HOOFD-
STUK.

I.

Lepisma
Sacchari.

na.
Suikergast.

PL. XCIX.
Fig. 1.

De aangehaalde afbeelding van den Fran-
schen Autheur der beschryvinge van de Insek-
ten omstreeks Parys, schynt vry veel van de
figuur te verschillen, welke deeze Schieters
by ons hebben; gelyk uit Fig. I, op PLAAT
XCIX, veel meer met die van SULZER over-
eenkomende, blykbaar is. Het Lyf, naamelyk,
van de zyne was platagtig en nagenoeg overal
even breed; daar dat der onze zeer rond is en
allengs verfmallende naar het Staart-end. Men
vindtze in de Tuinen, zegt die Autheur, on-
der de Tobbens en Kasfen, als ook in de splee-
ten van de Venster-Luiken der Huizen. Als
men ze aanraakt, verliest zy van haare Schub-
ben veel, en is niet gemakkelyk te vangen,
wegens haare vlugheid. Dit komt met de on-
ze overeen, die in Amerika in de Suiker en 't
Huisraad woont, van daar gemeen geworden
in Europa, ja zelfs thans in Sweeden; eeten-
de ook Boeken en Wollen Kleederen, zegt
LINNÆUS. In Karniolie schynt zy nog zeldzaam
te zyn: want Doktor SCOPOLI beschryft 'er eene,
die

(1) *Lepisma squamosa* Caudâ triplici. *Syst. Nat.* X. Gen.
230. XII. Gen. 261. *Faun. Suec.* Ed. II. 1925. *Setoura* sub-
argentea, Caudâ setosâ setis hirsutis. BROWN. *Jam.* 425.
Forbicina. ALDROV. *Inf.* 570. T. 2. f. 5. GEOFFR. *Par.* II.
p. 613. T. 20. f. 3. SULZ. *Inf.* T. 22. f. 142. SCHÆFF.
Elem. T. 75. ADAM. *Microgr.* T. 28. f. 147.

I. DEEL. XIII. STUK.

B

V. die hem door Pater WULFEN, van Labacum, toegezonden was; zynde nog geen vierde Duims lang (*). De onzen zyn gemeenlyk grooter, en deeze maaken, by hem, de tweede Soort uit (†).

AFDEEL.
LXXIII.
HOOFD-
STUK.

Dit Infekt is zeer glad en Zilveragtig blaauw, met de Sprieten wit en zo lang als 't Lyf, hebbende bovendien nog Knobbelige Baardjes (‡). De Kop is klein doch duidelyk onderscheiden van het Borststuk, dat gedekt is met twee grootere, en verder bestaat het Agterlyf uit tien kleinere Schilden. De Staart heeft drie, van elkander afstaande, lange Borstels; waar tusschen nog twee of drie paar zeer korte, aan den Aars, die als voor Pooten schynen te kunnen verstrekken.

II.
Polypoda.
Veelpooti-
ge.

(2) Ongevleugelde Mot, die met Schiläen gedekt is, hebbende een driedubbele Staart.

Het laatstgemelde geeft den bynaam aan deeze nieuwe Soort, welke door den Heer BRUNNICHE, in Deenemarken, is ontdekt. Zy is bruinagtig, kleiner dan de voorgaande Soort en breed; met de Sprieten zo lang als 't Lyf: de kleine Sprietjes, laager en digt nevens de

an-

(*) *Entomol. Carniol.* p 378.

(†) *Lepisma vulgaris. Ibid.*

(‡) Of men die lange byhangzels voor Sprieten neeme, dan voor Voelertjes, zal het zelfde zyn, alzo het eigentyke gebruik der Sprieten in de Infekten nog onbekend is.

(2) *Lepisma scutata, Caudâ tripliâ. Syst. Nat. XII.*

anderen, hebben maar een derde dier langte en zyn omgekromd, bestaande uit vyf Leedjes. Aan den Bek zyn twee geknopen Baardjes, en nevens den Bek zyn de Voorpooten geplaatst. Het Lyf is met Schilden gedekt, en de drie Staarten zyn zo lang als de Sprieten. Bovendien heeft ieder Ring des Agterlyfs, van onderen, aan den rand, een Doorn, die voor Poot verstreken kan. Zie daar, waarom deze Soort de *Veelpootige* genoemd worde.

Die twee paar Baardjes, buiten en behalve de lange Sprieten, welke als een byzonder kenmerk van deze Soort zyn, heeft GEOFFROY ook waargenomen in zyne tweede Soort, die hy de *Spilronde Springende* noemt, en zegt, dat zy donkerer is van Kleur, dan de voorgaande; hoewel zy op de zelfde plaatsen gevonden wordt, zynde zo gemeen niet omstreeks Parys, en ruim zo groot als de platte (*). Mooglyk zou hier onder wel een verschil van Sexe, dat in deze Diertjes, zo wel als de Paaring, nog niet ontdekt schynt te zyn, kunnen plaats hebben.

(3) Ongevleugelde Mot, die kaal is, en een driedubbele Staart heeft.

III.
Terrestris.
Aard-Mot.

Deeze gelykt naar de Aardvloojen, doch is groo-

(*) *Forbicina teres saltatrix*. La Forbicine Cylindrique *Hist. des Inf. env. Paris*. T O M. II. p. 614.

(3) *Lepisma nuda*, Caudâ triplici. *Syst. Nat. X. Sp. 2.* *Fam. Suec.* Ed. II. 1926.

V. grooter, geheel wit en Rolrond. Zij heeft de
 AFDEEL. Sprieten half zo lang als 't Lyf en stomp, ge-
 LXXIV. lyk in die van 't volgende Geslagt. Men vindt-
 HOOFD. ze op de Aarde, zeer zeldzaam, in Sweeden.
 STUK. De Heer MULLER heeft niet dan deeze in De-
 nemarken gevonden (*). By andere Autheu-
 ren is dezelve onbekend.

LXXIV. H O O F D S T U K

*Beschryving van 't Geslagt der PLANTVLOOIJEN,
 die men ook wel Aardvlooijen noemt.*

Naam.

De Grieksche Geslagtnaam *Podura*, dien ik nergens, dan van onzen Autheur, noch voor een Insekt, noch voor iets anders, gebruikt vind, is samengesteld uit de woorden *Pous* en *Ouros*, waar van het eerste een Voet, het andere een Staart betekent. Beide die woorden zyn in samenstelling met andere woorden, doch niet met elkander, zeer gebruikelijk. Neem 't zeer bekende woord *Podagra*, dat Voet-Euvel betekent, en *Leptura*, onder de Insekten, tot een voorbeeld. Die van dit Geslagt hebben een soort van Staart, welke zy als een Voet gebruiken, om op te rusten in 't springen; het welk zy zo vlug doen, byna, als de Vlooijen. En, dewyl de meesten zig op

(*) *Fauna Inf. Friedrichsdalina*, p. 39-

op of omtrent Plantgewasfen onthouden , zo
 noem ik ze, in 't algemeen, PLANTVLOOIJEN :
 hoewel sommige, in 't byzonder, den naam
 van *Aardvloojen*, of ook van *Watervloojen*,
 verdienen.

V.
 AFDEEL.
 LXXIV.
 HOOFD-
 STUK.

Verscheide Soorten van dit Geslagt zyn al-
 omme zeer bekend , hoewel weinig opgemerkt
 by de Liefhebbers, zo wegens haare kleinte,
 als om dat men ze niet gemakkelyk kan van-
 gen. Het zyn kleine Diertjes, die in gestalte
 wel wat naar een Vloo gelyken , doch
 niet alleen door haare lange Sprieten, maar
 ook door het Werktuig, dat zy om te springen
 gebruiken, daar van grootelyks verschillen. Op
 gelyke manier, byna, als voor de Kinderen
 het Borstbeen der Eendvogelen, dikwils, tot
 een Springhaan gemaakt wordt, die zy veelal
 een Hiphaan noemen; hebben deeze Insekten
 aan 't Agterlyf een Staart, die onder 't Lyf
 is omgeboogen en Vorks- of Gaffelswyze aan 't
 end gespleeten , zynde styf en Veerkrachtig.
 Met deeze Staart doen de Aard- of Plantvlooi-
 jen haaren Sprong , en ontsnappen zeer dik-
 wils de vlugste Hand, die ze wil vatten en van-
 gen. Onder aan den Buik is een soort van Sleuf,
 in welke deeze Staart wykt, om het Insekt in
 't loopen niet te belemmeren: daar wordt de-
 zelve, in sommige Soorten, als 't ware vast-
 gehouden door een Knopje, het welk tusfchen
 de enden inschiet, en waarschyndlyk strekt, om
 dit Werktuig met kragt te doen speelen. Een

Eigen-
 schappen.

V. Plantvloos gevangen hebbende, kan men, door
 AFDEEL. dezeive het Lyf een weinig famen te drukken,
 LXXIV. gemakkelyk de werking zien van deeze Staart,
 HOOFD- die haar als tot redding van haar Leven dient.
 STUK.

Kenmer- Behalve dit zonderlinge Werktuig en de
 ken, Sprieten, die Borstelagtig en van taamelyke
 langte zyn, vind ik nog als een Kenmerk aan-
 getekend, dat de twee Oogen, die zy heb-
 ben, ieder uit agt zyn samengesteld en dat zy
 zes Pooten hebben om te loopen: doch dit
 laafte is haar met de gewoone Vlooiën ge-
 meen.

Soorten. De Soorten, die te vooren tien waren, zyn
 thans met vier nieuwen vermeerderd, en dus
 veertien, altemaal in Europa gevonden. Om-
 ftreeks Parys heeft men 'er tien waargenomen,
 in Karniolie vyf, en maar drie in Deenemarken.
 De Heer GRONOVIVS tekent 'er, onder de In-
 fekten van ons Land, geene aan (†).

I.
Podura
viridis.
 Groene.

(1) Plantvloos, die byna Kogelrond is en groen.

Deeze Soort, die van de Kleur haaren by-
 naam heeft, onthoudt zig op de Planten in
 ons Wereldsdeel, komende menigvuldig voor
 op de jonge Blaadjes van de Boekweit in Swee-
 den, doch minder op de Siberifche. Omftreeks

Pa-

(†) *Aff. Helvet. Phys. Math. Medica.* Vol. V. p. 357.

(1) *Podura subglobosa viridis. Syst. Nat. X. Gen. 231.*
XI. Gen. 262, Paun. Succ. Ed. II. N. 1927.

Parys vindt menze, van de Maand April af, op de Planten, zegt GEOFFROY.

V.
AFDEEL.
LXXV.
HOOFD-
STUK.

De grootte is als die van een groote Hoofdluis: het Agterlyf bleek groen, byna Klootagtig en van agteren zeer verheven rond, doch van vooren een weinig Ovaalagtig uitloopende. Zy heeft den Kop ftomp, en niet zeer ongelyk aan dien der Cicaden: de Oogen zwart: de Sprieten geknakt. Het Agterlyf, wederzyds een hoek hebbende, doet dit Infekt eenigermate gelyken naar de Plantluizen, en, dewyl het bovendien wegspringt en groen is van Kleur, ligtelyk aan 't Gezigt ontfnappen.

(2) Plantvlo, die byna Kogelrond is en zwart, met de Sprieten zo lang als 't Lyf, en aan de tippen wit.

II.
Polypoda.
Veelpootige.

Deeze is, onder den bynaam van Zwarte, voorgesteld in de beschryving der Sweedsche Dieren. Zy onthoudt zig op de Paddestoelen in de Bosfchen van Europa, en is eene der grootften van dit Geflagt.

(3) Plantvlo, die Kogelrond is en glanzig bruin, met lange Sprieten, die uit veele Leedjes bestaan.

III.
Atra.
Zwarte.
PL. XCIX.
Fig. 2.

De

(2) *Podura subglobosa atra*; Antennis longitudine Corporis, apice albis. *Faun. Suec.* Ed. II. 1928.

(3) *Podura globosa, fusca, nitida*; Antennis longis, Articulis plurimis. *Faun. Suec.* Ed. II. 1929. *Atf. Stockh.* 1743. p. 296. Tab. 7.

I. DEEL. XIII. STUK.

B 4

V. De Bruine was deeze genoemd onder de
 AFDEEL. Sweedfche Dieren. Wy hebben haare vergroo-
 LXXIV. te Afbeelding uit de Stockholmfe Verhande-
 HOOFD- lingen ontleend, als in Fig. 2., met de natuur-
 STUK. lyke grootte daar nevens. Men kan hier uit
 begrypen, hoedanigen het zyn, die GEOFFROY
Podures Globuleufes noemt, of Kogelron-
 de Plantvlooijen. Hy heeft 'er eene, die
 Roetagtig bruin, doch niet glanzig maar dof
 van Kleur was, omftreeks Parys waargeno-
 men.

In 't korte zal ik hier de naauwkeurige be-
 fchryving invoegen, welke de Heer DE GEER
 gegeven heeft van dit Infekt, dat men gemeen-
 lyk onder aan stukken Hout, die op den
 Grond leggen, daar het vogtig is, en dus ook
 onder den Bast van Boomen vindt. Zy woo-
 nen niet troepswyze by elkander, maar elk op
 zig zelve. Om ze te vangen moet men een
 Kommetje of Glas, dat wat diep is, daar on-
 der houden, en zulk een Plantvlooi fchielyk
 daar in ftooten: want ze met de Vingeren te
 vatten gaat niet aan. Zy fpringen alsdan wel
 tegen de kant van het Glas op, maar leggen
 na den eerften Sprong gantsch ftill, als men ze
 niet en ftoort. Men zou haast vermoeden, of
 dit kleine Diertje overleg had, om zig niet te
 vermoeijen, ziende dat het dus den dans niet
 kan ontfpringen: want anders huppelt het zeer
 vlug, doch loopt langzaam.

Het Lyf is byna zo dik als breed, en om-
 trent

trent een zesde Duims lang, overal met Haairtjes bezet, zo wel als de Kop en Pooten, en in 't geheel zwartagtig bruin van Kleur. De Kop is byna vierkant, van vooren met een Bek, van boven met twee tropjes van Oogen, ieder uit agt Oogjes bestaande, die zig als halve Kegeltjes vertoonen, zynde glinsterend zwart. Het Lyf schynt uit Ringen te bestaan, gelykerwys in de meeste andere Infekten. Aan de voorlyksten derzelven zyn de Pooten aangehecht, in drie Paaren, ieder met een dubbeld Klaauwtje, aan 't end, voorzien. De Staart, die van agteren onder tegen 't Lyf gevoegd is, vindt men zeer blykbaar gegaffeld. Dit Werktuig vertoont zig, wanneer het Insekt een Sprong gedaan heeft, weezentlyk als een Staartje, dat van agteren uitsteekt, doch wel dra zig weder ombuigt om het Insekt tot een nieuwen Sprong in staat te stellen.

V.
AFDEEL.
LXXIV.
Hoord-
STUK.

„ Deeze Poduren hebben my iets merkwaardigs aangetoond. Tusschen de spitzen van de gevorkte Staart ziet men een klein Cylindrisch Lid, zittende by de Maag van dit Insekt. Ik heb, uit het end van dit Lid, twee doorschynende Cylindrische deelen zien voortkomen, die byna zo lang waren als het Lyf. Het Diertje schoot dezelve, om zo te spreken, uit het gedagte Cylindrische Lid, aan ieder zyde één; en ik hebze vervolgens in dat zelfde Lid weder zien intrekken, gelykerwys de Slakken haare Hoornen inhaalen.

Zeldzaame
Lighaams-
deelen.

V. „ Deeze twee deelen zyn zeer week en buig-
 AFDEEL. „ zaam; nat en kleverig; rond aan 't end”.
 LXXIV.

HOOFD- „ Door een Glas, waarin ik deeze Poduren
 STUK.

„ beslooten hield, heb ik de nuttigheid en 't
 „ gebruik van deeze Deelen waargenomen. Het
 „ Infekt liep langs de wanden van het Glas,
 „ zonder moeite, op en af. Ik zag, hoe het
 „ fomwylen met de Pooten afgleed en dreig-
 „ de te vallen, en, als dit geschiedde, zag ik,
 „ hoe de beide Cylindrische deelen ylings uit-
 „ schooten, en zig, door middel van haare
 „ natuurlyke kleverigheid, aan het Glas voeg-
 „ den; waardoor het Infekt niet afviel, maar
 „ als aan zulke lange Draadjes hing, en dus
 „ tyd won, om zig met de Klaauwen, op
 „ nieuws, aan het Glas te hechten; dat het
 „ ook altoos deedt, en daarop weeken de ge-
 „ dagte Cylindrische deelen, onmiddelyk, we-
 „ der in haar Scheede of Foudraal. Zulks is
 „ de nuttigheid van deeze merkwaardige Lig-
 „ haamsdeelen; doch ik geloof, dat het In-
 „ fekt dezelve ook gebruikt, om zig snellyk
 „ op een nieuwe plaats vast te zetten, nadat het
 „ de voorige verlaten, en zyn gewoonen Sprong
 „ gedaan heeft. Mooglyk hebben zy een nog
 „ menigvuldiger gebruik, dat onbekend is.

„ Eenige Proturen, van de hier beschree-
 „ vene Soort, die ik gevonden heb, (vervolgt
 „ DE GEER,) zyn kleiner en groenagtig van
 „ Kleur, met een zwartagtige Stip op de Rug

„ ge-

„ getekend. Zonder twyfel waren die jonger V.
 „ dan de anderen. AFDEEL.
 „ Dit is het gene ik van deeze Infekten heb LXXIV.
 „ kunnen waarneemen. Men zoude daar om- HOOFD.
 „ trent nog veel onderzoeken mogen: te wee- STUK.
 „ ten 1. haar onderscheid van Sexe. 2. de
 „ manier hoe zy Paaren en ten 3 de Voorttee-
 „ ling; als ook ten 4. de langte van haar
 „ Leven. Dit alles zal een vlytig Liefheb-
 „ ber van Natuurlyke zaaken, door tyd en ge-
 „ duld, misfchien in 't vervolg ontdekken”.

(4) Plantvloo, die *Spilrond is*, en glinsterend IV.
 bruinblaauw. *Plumbea*.
 Loodkleu-
 rige.

Deeze, van grootte als een gewoone Luis
 zynde en in gestalte veel naar de Houtluisjes
 gelykende, komt op de Boomen of in de Wei-
 den voor, en zeer veel op de Paddestoelen.
 Men vindt 'er nooit verseheidene by elkander.
 Omstreeks Parys is dezelve insgelyks waarge-
 nomen; als ook in Deenemarken en hier te
 Lande.

(5) Plantvloo, die *Eyrond is* en geel, met twee V.
 Roestkleurige Vlakken op de Rug. *Minuta*.
 Kleine.

Deeze nieuwe Soort, in Sweeden gevonden,
 is

(4) *Podura teres fusco-coerulea nitida*. *Faun. Suec.* Ed. II.
 1930. SULZ. *Inf.* Tab. XXII. fig. 143. GEOFFR. *Paris*. II.
 p. 610. N. 9.

(5) *Podura ovata flava*, Dorso maculis duabus ferrugineis.
Syst. Nat. XII.

DEEL, XIII STUK.

V. is een der allerkleinsten. Zy heeft de Oogen, als ook het Lyf van vooren en van agteren op de Rug, bruin-Roestkleurig.

AFDEEL,
LXXIV.
HOOFD-
STUK.

(6) Plantvloot, die langwerpig is en Aschgrauw met zwarte merktekens.

VI.
Nivalis.
Sneeuw-
looper.

Dit Diertje, dat niet minder lange Sprieten dan de Loodkleurige heeft, onthoudt zig in de Boffchen van Europa, komende troepswyze voor op de Sneeuw, in Sweeden, alwaar het, deswegen, *Snoeloppa*, dat is Sneeuwlooper, genoemd wordt. Door het smelten van de Sneeuw verdwynt het, en komt by Zomer veel voor op de Besfen der roode Aalbeziën, maar alsdan niet troepswyze. Het loopt ongemeen vlug.

VII.
Vaga.
Zwerver.

(7) Plantvloot, die langwerpig is en zwart, met het Agterlyf en de Sprieten wit gebandeerd.

Deeze nieuwe Soort is onlangs in Sweeden gevonden.

VIII.
Arborea.
Boomkruiper.

(8) Plantvloot, die langwerpig en zwart is, met de Pooten en het Vorkje wit.

In

(6) *Podura oblonga cinerea*, signaturis nigris. *Faun. Suec.* Ed. II. 1931. *Pulex Nivis. Eph. Nat. Cur.* Dec. 2. Ann. 3. Obs. 197. DE GEER *Aff. Ups.* 1740. p. 54. T. 2.

(7) *Podura oblonga nigra*, Abdomine Antennisque fasciâ albâ. *Syst. Nat.* XII.

(8) *Podura oblonga nigra*, Pedibus furcâque albis. *Faun. Succ.* Ed. I. 1177, Ed. II. 1932. *Scop. Carniol.* 1030. DE GEER *Aff. Ups.* 1740. p. 49. Tab. 1. Idem. *Aff. Stockh.* 1740. p. 10. Tab. 1.

In 't jaar 1737, geduurende de Winter-
 Maanden November, December, January en
 February, vindt DE GEER, onder de losse
 Bast van oude Peereboomen, een menigte van
 deeze kleine zwarte Diertjes, van welken
 LEEUWENHOEK fchynt te fpreken, als die hy
 onder aan een Gras-Zoode gevonden hadt (*).
 Maar deszelfs denkbeeld, als of dit Diertje te
 vooren een Made was geweest; ('t welk hy heeft
 willen bewyzen, doordien het Lyf daarvan in
 Ringen is verdeeld, gelykerwys dat der mees-
 te andere Infekten;) vervalt geheel door de
 Waarneemingen van gedagten Kamerheer. Dee-
 ze heeft de Eijertjes daar van waargenomen,
 die roodagtig en met het bloote Oog naauwlyks
 zichtbaar waren, uit welken, na verloop van
 eenige Dagen, Diertjes voortkroopen, die, met
 het Vergrootglas gezien, even de zelfde gefal-
 te hadden als gedagte Plantvloo. In Karniolie,
 of daar omftreeks, heeft men deeze Soort, die
 in Oeland op de Eschdoornen, in 't rottig Hout,
 en elders, gevonden wordt, tufchen de Plaatjes
 der Eiken-Zwam ontdekt. Eene, die door een
 geelen Band op 't Borstftuk alleenlyk van dee-
 ze fchynt te verschillen, nam GEOFFROY, om-
 ftreeks Parys, waar. Hy noemtze, deswegen,
 de Ringdraager (†). De gefalte verfchilt wei-
 nig van die der volgende Soort.

(9)

(*) Zevenenzeventigfte Brief van 20 Decemb. 1693, bl.
 587.

(†) La Podure Porte Anneau. *Inf. Par.* II. p. 609.
 I. DEEL. XIII. STUK.

V.
 AFDEEL.
 LXXIV.
 HOOFD-
 STUK.

V.
AFDEEL.
LXXIV.
HOOFD-
STUK.

(9) Plantvloo, die langwerpig en ruig is, zwart en bruin bont.

IX.
Villosa.
Ruige-
PL. XCIX.
Fig. 3.

Deeze Soort heeft LINNÆUS, zo wel als wy de Afbeelding derzelve, van gedagten Franschman ontleend; zynde zeer geschikt om het Werktuig, waar de Plantvloojen mede springen, te vertoonen: ten welken einde dit Insekt van onderen is afgebeeld; doch niet zo sterk vergroot zynde als dat van Fig. 2.; gelijk uit de nevensgaande in Natuurlyke grootte, met zyn Staartje in een springend postuur, blykbaar is. Het is eene der grootste Soorten van dit Geslacht, zegt GEOFFROY, die men zeer gemeen vindt onder de Steenen, op den Grond.

X.
Cincta.
Gegordel-
de,

(10) Plantvloo, die Rolrond is en graauw, het Agterlyf met een zwarten Gordel, van vooren wit.

In de Boschen van Europa komt deeze somtyds voor.

XI.
Fusilia.
Onzigt-
baare.

(11) Plantvloo, die Rolrond is, en Koper-groen, met een wit Vorkje aanden Staart.

In kleinte wykt deeze naauwlyks voor de Vyfde Soort, zynde niet zichtbaar dan voor een

(9) *Podura oblonga*, villosa, fusco nigroque variegata. *Syst. Nat.* XII. GEOFFR. *Paris.* 608. T. XX. Fig. 2.

(10) *Podura cylindrica* grisea, cingulo atro antice albo. *Faun. Suec.* Ed. II. 1933.

(11) *Podura cylindrica* znea, furcâ albâ, *Syst. Nat.* XII.

een fcherpziende Oog, hoewel het Mikros- V.
koop daarop een fchoonen glans ontdekt, van AFDEEL.
heerlyk Kopergroen of Brons. Men heeft dit LXXIV.
Diertje, dat gemeenlyk loopt en zeer fraay HOOFD-
huppelt, ook onlangs eerst waargenomen. STUK.

(12) Plantvloo, die zwart is en in 't Water XII.
leeft. *Aquatica.*
Water-
treeder.

Op de Staande Wateren wordt dit Diertje
in menigte aangetroffen, alwaar het, des mor- PL. XCIX.
gens inzonderheid, by groote Troepen aan Fig. 4.
de kanten der Vyvers zig onthoudt, als 't wa-
re het Water affchuimende, dat daar door
zig als met een zoompje van Ys overtoogen
vertoont. Men heeft het, zo wel omstreeks
Parys, als in Karniolie, gevonden, en het ont-
breekt geenzins in onze Slooten en Graften.
Onder den naam van kleine zwarte Infekten,
die by duizenden te famen op het Water zit-
ten, en gelyk de andere Plantvlooijen sprin-
gen, geeft 'er DE GEER eene omftandige be-
fchryving van, als volgt.

In February, zag zyn Ed., in kleine Sloo-
ten, groote zwarte Vlakken op het Water,
die hy bevondt te bestaan uit een menigte van
kleine zwarte Diertjes, welke by duizenden
en zo dik op en by elkander lagen, dat zy
het

(12) *Pedura nigra aquatica*. Fann. Succ. Ed. II. 1934. Scop.
Carn. 1027. GEOFFR. Paris. 610. N. 8. DE GEER. AË. Ups.
1740. p. 57. Tab. 3. AË. Stockh. 1740. p. 17. Tab. 3, 4. LE-
DERMULL. Epist. 15. Tab. 7.

I, DEEL. XIII. STUK.

V. het Water geheel bedekten. Men vindt die
AFDEEL. plekken meest aan den kant der Sloot, of hier
LXXIV. en daar onder een Waterplant. Zy bleeven
HOOFD- wel op de zelfde plaats, doch zaten niet stil,
STUK. regtende zig geduurig op, maar duikende nooit
 onder Water. Als hy met een klein Stokje daar
 in roerde, verspreidden deeze Diertjes zig
 wel wat uit elkander, maar, als hy daar mede
 ophieldt, verzamelden zy zig weder in ééne
 plek. Door een Vergrootglas dezelve be-
 schouwende, bevondt hy ze met de voorgemel-
 den, die onder de Boombast zitten, in gestalte
 taamelyk overeenkomstig; doch daar waren
 grootere en kleinere onder. Zy springen niet,
 dan gestoord zynde, en alsdan blyft haare
 Staart een poosje uitgestrekt; zynde op ver na
 zo vlug niet als die der Boomen. Buiten 't Wa-
 ter kunnen zy het niet lang houden, zonder
 vogtigheid; verdroogende dan, in twee of drie
 Uuren, geheelenal: daar de anderen in de
 sterkste Zonneschyn kruipen en huppelen, zon-
 der daarvan eenig nadeel te lyden.

Verhui-
ding.

„ Buiten en behalve de zwarte Vlakken, die
 „ deeze Infekten op het Water maaken, wordt
 „ men daar nevens ook witte plekken gewaar,
 „ die ik, by nader onderzoek, (zegt DE GEER)
 „ uit ontelbaar kleine witte Deeltjes bevondt
 „ te bestaan, welke op het Water by een la-
 „ gen. Die Deeltjes, nu, met een Vergroot-
 „ glas onderzoekende, ontdekte ik, dat het
 „ Huidjes waren, welken myne Diertjes af-
 „ ge-

„ geworpen hadden: want zy hadden even de V.
 „ zelfde gefalte als haar Lyf, vertoonende AFDEEL.
 „ zig daaraan de Sprieten, Pooten en Staart, LXXIV.
 „ en alle andere Ledemaaten. Ik had eenigen HOOFD-
 „ van deeze Diertjes in een Flesch, en die STUK.
 „ verhuidden ook aldaar, zo dat het my niet
 „ misfen kon, haare Velletjes te vinden. Het
 „ zonderlingfte in deezen is, dat die, van dee-
 „ ze zwarte Diertjes, wit zyn. Want in het
 „ verwisfelen of afleggen van haare Huid,
 „ wanneer die haar te naauw wordt, komen
 „ zy overeen met de Maskers van alle andere
 „ Infekten. Voor 't overige fchynt de Huid
 „ deczer Diertjes ook van die gesteldheid te
 „ zyn, dat zy niet ligt nat wordt: want als
 „ men 'er een onder Water ftuwt, komt het
 „ aanftonds weder droog boven. Evenwel la-
 „ gen 'er eenigen op den bodem van de Flesch,
 „ in 't Water, die, hoe veel moeite zy ook
 „ aanwendden, niet weder boven konden ko-
 „ men, en zy hebben daar, eenige Dagen agter-
 „ een, geleefd" (*).

Onder de voorgemelden bevinden zig ee- Graauwe.
 nigen, gelykerwys onder de Boom-Vlooijen,
 die wat grooter en graauw zyn, van welken
 onze

(*) Ik moet my verwonderen, dat GÉOFFROY van Schub.
 betjes of Pluimpjes meldt, die het Lyf van deeze Plantvlooi-
 jen, even als dat der Ongeveugelde Motten, zouden beklee-
 den, en daar afgaan door het behandelen; waardoor zy tevens
 haare Kleur zouden verliezen: maar, wie is in staat om zulke
 kleine Diertjes te behandelen?

V. onze Afbeelding, Fig. 4, ontleend is. Of
 AFDEEL. dit een verschil van Sexe zy, heeft hy niet
 LXXIV. kunnen waarneemen. Het Insekt is langwer-
 HOOFD- pig en geheel ruig, niet minder dan die Soort,
 STUK. welke daar van den bynaam voert. Aan de ee-
 ne Spriet hadt het drie, aan de andere vier
 Leedjes, welk gebrek, nog in een ander ge-
 vonden, geen plaats hadt in de overigen, wier
 Sprieten altemaal vierledig waren. In 't krui-
 pen beweegt het deeze Lighaamsdeelen onop-
 houdelyk. De twee plekjes aan den Kop be-
 vatten de Oogen, wier getal in deeze Soort
 niet zo gemakkelyk waar te neemen was, dan
 in de andere. De Pooten zitten, by paaren,
 aan de drie voorste Ringen: want het Borst-
 stuk is, in deeze Insekten, geenszins van het
 Agterlyf onderscheidelyk. De Staart is een
 weinig anders, doch niet minder gegaffeld, en
 tusfchen derzelver punten bevindt zig een der-
 gelyk Lid, van welks waarschyndlyk gebruik,
 hier voor, iets is gezegd *. Zyn Ed. geeft in
 bedenken, of hetzelve ook tevens zou kunnen
 dienen, om eenige Vogtigheid in te zuigen. Zy
 kunnen, zo wel als de zwarten, wanneer zy
 van 't Water afgezonderd zyn, niet lang lee-
 ven.

* Bladz.
 26.

XIII.
Pimataria.
 Mestgraa-
 ver.

(13) Plantvlo, die in de Aarde zig onthoudt
 en wit is.

Dec-

(13) *Podura terrestris alba*. *Faun. Sæc. Ed. II. 1935.*
SCOP. Carniol. 1929.

Deeze onthoudt zig in gemeste Aarde, al-
 waar zy in 't vroege Voorjaar menigvuldig is,
 komende inzonderheid te voorschyn, als de
 Grond met Water wordt begooten. Men vindt-
 ze veel in Meloen- en andere Broeybakken,
 zig aldaar als vliegende Stofjes vertoonende,
 door haar springen (*). Het is een van de
 allerkleinsten.

V.
 AFDEEL.
 LXXIV.
 HOOFD-
 STUK.

(14) Plantvloo, die wit is, met een gesplee-
 ten stompe Staart, die uitgestrekt gehouden
 wordt.

XIV.
 Ambulans.
 Looper.

Omdat deeze Soort niet kan springen, krygt
 zy, tot onderscheiding, den bynaam van Wan-
 delende Plantvloo. Zy heeft het Lyf Rolrond,
 langer dan de anderen, wit en week; boven
 den Aars een bruine Stip: de Staart met twee
 uitgestrekte Borstels, half zo lang als 't Lyf.
 Men vindtze op de Bergen onder 't Mos (†).

Van de witte Plantvloojen vind ik, in de
 beschryving der Infekten omstreeks Parys,
 geen gewag gemaakt. In Deenemarken heeft
 men

(*) Dus volgens de *Fauna Suecica*. In *Syst. Nat.* XII.
 zegt LINNÆUS; Cauda obtusa mutica: non salit. Dat is, zy
 springt niet.

(14) *Podura alba*, Cauda bifida, extensa, obtusa, *Fauna*
Suec. Ed. II. 1936.

(†) Hier in volg ik *Syst. Nat.* Ed. XII: want volgens
 de *Fauna Suecica* zou zy zig in de Winterhuizen, en aldaar
 in de Potten en Tobbens of Bakken, bevinden; komende
 telkens te voorschyn, als de Aarde begooten wordt,

V. men deeze laatste Soort, in de Aarde, waarge-
 AFDEEL. nomen (*).
 LXXIV.
 HOOFD- www.libtool.com.cn
 STUK. *****

LXXV. H O O F D S T U K .

*Beschryving van 't Geslagt der HOUTLUIZEN,
 zo van de Indiën als van ons Wereldsdeel.*

Naam. **Z**eer gevoeglyk is de benaaming van HOUT-
 LUIZEN voor een Geslagt van Insekten,
 dat onder zig de genen bevat, die gemeen-
 lyk, in ons Land, *Houtluisjes* getyeld wor-
 den. Wat den Latynschen of Griekschen Ge-
 slagtnaam, *Termes*, aangaat, dien men thans
 hier, op deeze Insekten, toegepast vindt; de-
 zelve is zo oneigen niet, als men wel zou den-
 ken, en met weinig verschil, weleer, voor der-
 gelyke Diertjes gebruikt geweest (†): zonder
 dat men, aangaande deszelfs afleiding, toe-
 vlugt behoeft te neemen tot eenig Byge-
 loof (‡).

Eigen-
 schappen.

Deeze Insekten schynen zeer droog van aart
 te zyn: ten minste vindt menze doorgaans op
 drooge plaatsen en het is niet dan droog Voedzel,
 dat

(*) *Faun. Fridrichsdalina*, p. 89.

(†) *Postes Tarmes secat. PLAUTUS. A Tarmite vitiari.*
VITRUV.

(‡) *Termes, a termino Vitæ vel terminando Vitam: ut*
Termes pullatorium, quasi fatale vel fatidicum.

dat zy gebruiken. De Europifche worden , dik- V.
wils , in Doozen en Laadjes met gedroogde In- AFDEEL.
fekten gevonden ; waar zy , indien menze be- LXXV.
gaan laat , fterk voortteelen. De Oost- en HOOFD-
Westindifche maaken ongelyk grooter verwoes- STUK.
ting ; 't gene wy aanftonds zullen zien.

Behalve zes Pooten fte hebben , gelyk de Kenmer-
voorgaanden en gelyk de gewoone Luizen , ken.
benevens twee Oogen ; zo beftaat het byzon-
der Kenmerk van dit Geflagt in twee Kaaken
of Nypers , die in fommigen vry groot zyn ,
en zo lang als de Sprieten , welke zy Borftel-
agtig hebben. Het zyn , gelyk de voorigen ,
zeer kleine Diertjes.

Men heeft drie Soorten van deeze Houtlui- Soorten.
zen waargenomen , waar van twee in ons We-
reldsdeel , de andere in de heete Landen ge-
meen zyn ; als volgt.

- (1) Houtluis , die geel is , en waarvan de eene I.
de Nypers zo lang heeft als de Sprieten. Termes
fatale.
Indifche.

Deeze Infekten zyn het , die men in de In-
diën Houtluizen of witte Mieren heet , en van
welker vernielende aart alle Reisbefchryvers
weeten te fpreken. De Heer ADANSON vindt
op 't Eiland Goeree , aan de Kust van Sene-
gal , zeker klein Ongedierte , dat men aldaar
Vagvague noemde , en door het welke een Hut
van

(1) *Termes luteum* : alterius Maxillis longitudine Antenna-
rum. *Syst. Nat.* X & XII.

I. DEEL. XIII. STUK.

C 3

V. van Stroo, naar 's Lands wyze nieuw gemaakt,
 AFDEEL in minder dan een Maand geheel doorlugtend
 LXXV. wierdt. Niet alleen de Wanden van zyne Hut,
 HOOFD- maar alles, waar op zy zig kwamen nederzet-
 STUK. ten, Papier, Leder, Hout, werdt van dit On-
 gedierte doorgeknaagd, bedorven en vernield.
 Ongelooflyk fchielyk gingen zy daar mede te
 werk : hoewel hy alle avonden de Cylindrische
 Gaanderyën, die zy al voortgaande maaken,
 en waaronder zy even als de Mynwerkers ar-
 beiden, zorgvuldig weg deed; waren zy dik-
 wils, in 't midden van de Nagt, reeds weder-
 om tot aan zyne Hoofdpeuluw gevorderd, ja
 kwamen tot in zyn Ledikant; alwaar dit On-
 gedierte, na het doorknaagen van Lakens en
 Matras, op zyne Huid aanviel; daar het op
 een verwoede wyze in beet, en, behalve de
 Pyn, groote Puisten veroorzaakte. Alles, wat
 hy in 't werk stelde om ze te vernielen, was
 vrugteloos.

In Suriname heeft men geen minder last van
 dergelyke Infekten, die 'er den naam voeren
 van *witte Mieren*, en zeer menigvuldig in de
 Bosfchen zyn, leevende, zo het fchynt, van
 Hout. Dus lyden de Huizen, die aldaar meest
 van Hout gemaakt zyn, ongelooflyk door het
 knaagen van deeze Infekten, die haare Gaan-
 deryën formeeren van het Poeijer der uitge-
 knaagde Stoffen, zo het fchynt, met haar eigen
 Uitwerpfelen gemengd, en zo vast famenge-
 hecht, dat men die Nesten 'er naauwlyks af
 kan

kan krygen, en dan springt het Diertje weg, V.
 door middel van zyne Nypers of Kaaken. Het AFDEEL
 beste, dat men daar tegen doen kan, is wat LXXV.
 Rottekruid van boven in het Nest te strooijen; HOOFD-
 ten welken einde men dat Vergift altoos in voor- STUK.
 raad heeft. Ook kan men die Nesten met koo-
 kend Water begieten en dan, nadat zy afge-
 boend of afgeschraapt zyn, de plaats bestryken
 met Teer of Terpenthyu-Olie; dat egter meer
 omflag is en hinderlyk door de Reuk; zo wel
 als het gebruik van ongebluschte Kalk, 't welke
 LINNÆUS aanpryst (†).

Op de Westindische Eilanden is dit Onge-
 diert niet minder gemeen en schadelyk, 'zo Pater
 LABAT meldt, die met verwondering gezien
 heeft, hoe vlytig deeze Infekten elkander hiel-
 pen in het toefstoppen van een opening, welke
 hy aan haare Gaanderyën gemaakt hadt. Hoe
 veelen men 'er ook doodt, zegt hy, zo 'er maar
 eenige weinigen overblyven, zullen die, in
 korten tyd, wederom een geheele troep voort-
 brengen van dit Gebroedzel, door het welke
 Greenen, Vuuren en ander Hout, dat men uit
 Europa overbrengt, aangetast wordt, als zag-
 ter zynde dan de meeste Westindische Hou-
 ten. Zo men ze laat begaan, vergrooten zy
 haare Nesten tot geheele Klompen, die zig als
 harde Kluiten van zwarte Aarde vertoonen, en
 naauwlyks te breeken zyn; van binnen met
 on-

(†) *Calce vivâ coërcendum. Syst. Nat. Ed. XII. p. 1015.*

V.
AFDEEL.
LXXV.
HOOFD-
STUK.

ontelbaare Gaanderyën, van dikte als een Schryfpen, Doolhofswyze doorboord. In de Boschen en op andere plaatsen, vindt men dikwils van deeze Klompen, die zo groot en zwaar zyn, dat een Man dezelve naauwlyks draagen kan. Schoon men die aan stukken hakt, of afrukt van de plaats daar zy op zaten, wyken 'er doch deeze Mieren niet uit, maar werken veeleer om de breuken weder toe te muuren. Als men zodanig een Klomp heeft opgenomen, en die bewaaren wil, om ze aan de Hoenders te geeven, die zeer gretig zyn naar deeze Infekten; zo legt men die Klomp op een Plankje, Paal of iets, dat midden in 't Water staat, en breekt 'er, van tyd tot tyd, brokken af, die men haar voorwerpt. Het is een plezier te zien, hoe zy dezelve met Bek en Pooten verbryzelen, en welk een moeite zy hebben, om dit Gedierte te noodzaaken voor den dag te komen, dat zy ze kunnen op pikken. Eenden en ander Gevogelte wordt daarmede vet gemaakt.

Gestalte.

Zy gelyken, in Gestalte, naar de gewoone Mieren, maar hebben een geelagtige of vuilwitte Kleur en een afschuwelyke Reuk. „ De „ eene (misfchien het Wyfje) heeft het Lyf „ van grootte als onze gewoone Houtluisjes „ (*); den Kop Hoornagtig, glad, eenigermaa- „ te langwerpig vierkant, en geel: de Sprie- „ „ ten

(*) *Corpus magnitudine Termitis pulsatorii. Ibidem.*

„ ten naauwlyks langer dan het Borststuk: de V.
 „ Kaaken of Nypers, Hoornagtig, glad, ^{AFDEEL.} LXXV.
 „ zwart, Elsvormig, een weinig krom, uit- ^{HOOFT-}
 „ steekende, zo lang als de Sprieten: het Ag- ^{STUK.}
 „ terlyf langwerpig, eenigermate Cylindrisch,
 „ witagtig: volgens Kapitein EKENBERG. De
 „ andere (in Sexe verschillende volgens ROLAN-
 „ DER) is in gestalte en grootte aan deeze ge-
 „ lyk, maar heeft die uitsteekende Nypers
 „ niet: de Kop is ook wel geel doch rondag-
 „ tig, met zeer korte Kaaken: de Sprieten
 „ Draadswys, half zo lang als 't Lighaam:
 „ het Agterlyf Eyrond en witagtig, volgens
 „ den eerstgenoemden" (*).

(2) Houtluis, die het Agterlyf langwerpig, ^{II.}
 den Bek rood heeft en de Oogen geel. ^{Pulsato-}
^{rium.}
^{Europi-}
^{sche.}

Omftandig heb ik reeds, in een voorig Stuk
 van dit Werk †, verhaald, dat de naam van †IX. STUK
 Klopper verkeerdelyk gegeven zy aan deeze ^{blad. 294.}
 kleine Infekten, en houd zulks nog staande,
 offchoon onze Ridder, op het berigt van den
 Heer

(*) Men ziet hier, welke zorgvuldigheid LINNÆUS ge-
 bruikt, in de beschryving van Dieren, die hy niet gezien
 heeft.

(2) *Termes Abdomine oblongo, Ore rubro, Oculis luteis.*
Faun. Suec. Ed. II. 1937. SCOP. *Carniol.* 1032. DERH. *Theol.*
 119. BRADL. *Nat.* T. 27. f. 3. RAJ. *Inf.* 8. *Phil Trans.* N. 270.
 p. 231. & N. 291. p. 1536. & N. 245. p. 376. ROLAND. *Aff.*
Stockh. 1754. p. 152. SULTZ. *Inf.* T. 22. f. 144. GEOFFR.
Par. II. p. 601, *Pediculus* 12. SCHÆFF. *Elem.* T. 126.

V. Heer ROLANDER, by zyn vorig Gevoelen
 AFDEEL. blyft, dat het Wyfje van deeze Soort als een
 LXXV. Uurwerk tikken zou aan Splinters Hout (†).
 HOOFD-
 STUK.

Het gemeene Spreekwoord, immers, *nemand geeft, dat by niet heeft*, wederlegt genoegzaam dit Denkbeeld: alzo het Diertje veel te zwak is, om zulk een fterk Geluid te veroorzaaken. Ten anderen overtuigt ons de Newtoniaanfche Natuurwet (‡) genoegzaam; dat dit geklop, het welk in de Vertaalde Wysgeerige Verhandelingen van BRADLEY†, zeer belachelyk, een *Piepend Geluid* genoemd wordt, geen andere oirzaak tot zyne verklaaring behoeft, dan de werking der Kloptorretjes, die zig weezenlyk in 't Hout bevinden, en welke men daadelyk heeft zien kloppen (§).

Gefalte.

PL. XCIX.

Fig. 5.

Ik fpreek van de zogenaamde Hout- of Papier-Luisjes, den Kinderen genoegzaam bekend, wier Afbeelding by Vergrooting niet onaartig is; gelyk dezelve, van ons, in Fig. 5, wordt voorgesteld. Het Beestje is, wegens zyne doorfchynendheid, een keurlyk Voorwerp tot handgebaar voor 't Mikroskoop. Men vindtze altoos op drooge plaatfen, doch wat zy eeten is nog niet zeer bekend: mooglyk zyn

(†) *Fœmina Horologii instar pulsatoria, in ligneis festucis.*
Syst. Nat. Ed. XII. p. 1015.

(‡) *Causas rerum naturalium non plures admittendas esse, quam quæ et veræ sunt, earumque Phænomenis explicandis sufficient.*

(§) Zie deeze *Natuurlyke Historie*, IX. STUK bladz. 295.

I. DEEL. XIII. STUK.

zyn het de fyne Vezeltjes van Hout, Papier, Linnen en Wollen Stoffen, die zy afknaagen: want haare Nypers, aan den Kop, zullen, door de Natuur, tot eenig einde daar aan gegeven zyn. Ondertusfchen weet ik niet, dat men een blykbaare benadeeling van Kleederen of gedroogde Kruiden door dezelve verneemt: maar van de Infekten fchynt het, dat zy de Schubbetjes of Pluimpjes afknaagen. Mooglyk aazen zy ook op de Lym, waarmede het Schryfpapier ftyf gemaakt wordt: want elders vind ik aangemerkt, dat zy de Vischlym, waar mede men de Kruiden fomtyds aan 't Papier plakt, weg eeten, en dezelve dus los maaken (†). In een Doos met Kapellen vond ik ze, onlangs, op een verbaazende manier vermenigvuldigd. Dit doet my zeer twyfelen aan het Gevoelen van FRISCH, die zig verbeeld heeft, dat deeze Luisjes, door hem *Nag-Mieten* of *Knaag-Myten* genaamd, voortkwamen uit kleine Eijertjes, welken hy in gedroogd Slym of Mos, van fchimmelig Water, hadt gevonden: hoewel de Gestalte van het Diertje, dat hy afbeeldt, met die van onze Hout- of Papierluisjes taamelyk overeenkomstig is. GEOFFROY, die het tot zyn Geslagt der gewoone Luizen t'huis brengt, merkt aan, dat men het ook ten Platten Lande en in de Tuinen, op Muuren en Boomftammen, doch als

V.
AFDEEL.
LXXV.
HOOFD-
STUK.

(†) *Amœn. Acad.* VOL. III. p. 346.

V. alsdan bruiner en een weinig Haairig zynde,
 AFDEEL. vindt.
 LXXV.

HOOFD-

STUK.

III.

Fatidicum,
 Groote.

(3) Houtluis, met het Agterlyf Eyrond, den
 Bek bleek, de Oogen bruin.

In de Zuidelyke deelen van Europa fchynt deeze Soort, die de voorgaande alleenlyk in grootte overtreft, als eens zo lang zynde, voornaamelyk gevonden te worden: zy is, door den Heer LINNÆUS, eerst waargenomen in een Verzameling van drooge Kruiden, welken aan zyn Ed. door den Heer LOEFLING, uit Spanje, overgezonden waren. Indien, evenwel, deeze Luisjes aangroeijen, gelyk men vast mag ftellen, zo zouden die andere Kenmerken ook wel noodig zyn, om een besluit op te maaken, noopens het weezentlyk verfchil van deeze Soorten.

De Latynfche bynaam, die byna overeenkomt met de bygelooovige uitdrukking van *Dood-Uur*, *Dood-Kraaijer* en dergelyken, welke men, waarfchynlyk in Lapland, aangaande het gedagte Tikken gebruikt, fchynt voornaamelyk wegens de Grootte aan deeze laafte Soort gegeven te zyn: doch ik vind hetzelfde daarvan al zo weinig, als van de gewoone Papier-Luisjes, bewezen. DERHAM fcheen het wel begreepen te hebben, volgens de aanmerking van ROLAND.

(3) *Termes Abdomine ovato, Ore pallido, Oculis fufcis.*
Faun. Suec. Ed. II, 1938. *FRISCH. Inf.* XI. p. 2. T. 10.

LANDER, dat een deel van deeze Diertjes Vleugelen kreegen, en deeze laafte Autheur zegt zelf dat zy fpringen. Geen van beiden nu, is immers op die Luisjes toepasfelyk, aan welker geheele Lyf, zo ROESEL aanmerkt (†), niets gevonden wordt, dat hard genoeg of bekwaam is, om zulk een fterk Geluid te verwekken, en die men met een Haair-Penfeel ligt dood kan drukken. Hy hadt altoos, dit Tikken hoorrende, en naar hetzelve onderzoekende, een Wormpje in 't Hout gevonden, dat eigentlyk het Masker was van een Torretje, die een harden Kop hebben, bekwaam om Hout te knaagen en derhalve ook om een dergelyk Geluid te veroirzaaken. 't Zy nu dit Tikken door een Torretje, Wormpje of Luisje, voortgebragt worde, het blyft zeker, dat de naam van *Termes Fatidicum* even zo belachelyk zy, als die van Dood-Uur of Doodkraaijer; en die van Aard- of Wand-Smit op deeze Luisjes geheel niet toepasfelyk.

Ik heb nagezien, wat DERHAM, in de Verhandelingen der Koninglyke Societeit van Londen, op de door onzen Autheur aangehaalde plaatsfen, van den *Doodwagter* zegt. Hy getuigt, deeze Luisjes nooit te hebben zien kloppen, dan in en by Papier, doende zulks door uitzetting van het Lyf en niet met den Kop.

Ligt

(†) Voorbericht van de tweede Klasfe der Aard-Torren in 't II. DEEL.

V.
AFDEEL.
LXXV.
HOOFD-
STUK.

Ligt is het te begrypen, hoe het mooglyk zy, dat 'er eenig geraas in Papier ontftaa, door die uitzetting van het Lof; doch daar aan kan dan zekerlyk dat Tikken niet toegefchreeven worden, het welk men in het Hout van Kisten, Kasfen, Lessenaars of Kabinetten verneemt, en wel tien, twintig Voeten, ja verder, hoorbaar is: het welk hy te vooren ook, met regt, aan de Hout-Torretjes toegefchreeven hadt (*). Offchoon hy zig; nu, even het zelfde verbeeld heeft van deeze Papier-luisjes, welke hy deswegen ook Dood-wagters noemt, heeft het doch weinig waarfchynlykheid; dat zy, al kon het Bygeloof gebillykt worden, dien naam verdienen. Hy hadt het verfchil van Sexe waargenomen, daar in beftaande, dat het Wyfjes grooter en helderer was dan het Mannetje, met geel gewolkt. Zy kloppen, zegt hy, om elkanderen tot Paaren aan te lokken, welke Paaring hy niet alleen gezien, maar zelfs, door na-aaping van dat kloppen, het Mannetje by een dood Wyfje gelokt hadt; beginnende hetzelve, zig bedroogen vindende, wederom te kloppen. De Eytjes hadt hy waargenomen veel kleinder te zyn dan de Luizen - Neeten, en de Jongen meende hy naar Myten te gelyken en verbeeldde zig, dat die op de doode en gedroogde Infekten aazen.

(*) *Phil. Transact.* N. 245. p. 376.

V.

AFDEEL.

LXXVI.

HOOFD-
STUK.

LXXVI. HOOFDSTUK.

www.libtool.com.cn

Beschryving van 't Geslagt der LUIZEN, zo die de Menschen, als die de Beesten van allerley soort plaagen, zynde grootelyks in gedaante verschillende.

Geen haatelyker Ongedierte, in Europa, dan de LUIZEN, wier bekende naam, in 't Nederduitsch, genoegzaam met den Engelschen *Lowse* of *Lice*, en met den Hoogduitschen *Lause* overeenkomt. 't Hebreewsch woord *Koonim*, dat men gewoonlyk voor Luizen neemt, als de derde Plaaq der Egyptenaaren geweest zynde, hebben de zeventig Overzetters, in 't Grieksch, *Knipes* vertaald, welk veeleer Muggen of kleine Wormpjes betekent †. De algemeene naam der Luizen, in 't Grieksch, was *Phtbeires*, waar van het bekende woord *Phtbiriass*, dat men voor eene Luisziekte neemt, zyne afkomst heeft, en de hedendaagsche Grieken spreken het *Pfura* uit, dat met de Schurft, *Psoora*, meer overeenkomst heeft, die op het Hoofd, zegt men, dikwils door dit Ongedierte veroorzaakt wordt. Zy hadden 'er nog andere naamen voor, gelyk wy in 't Nederduitsch, tot verbloeming, ook gebruiken. DIODORUS SICULUS, van de Kwaal der Springhaanen-eeters spreekende, noemt dezelve nu eens *Phtbeiras*, dan *Herpeeta*. De Italiaan-

Naam.

† Zie 't
voorgaande
STUK, bl.
539.

V. liaansche naam is *Pedochio*, de Spaanschen noemenze *Picio*, de Franschen *Pou*. In 't Latyn plagt menze weleer *Pedes* te noemen (†), waar van het woord *Pediculus*, buiten twyfel, zyn afkomst heeft.

Eigen-
schappen.

Om van de Eigenschappen der Luizen in 't algemeen te spreken, moet ik zeggen, dat het een Ongedierte is, 't welk zig onthoudt of aast op de Huid, in de Vagten en bekleedzelen van alle bekende Dieren. De Vischen zelfs hebben hunne zogenaamde Luizen, en men vindt 'er op de Vogelen; ja op de Insekten zelfs, gelijk op de Torren, Wespen en Vliegen. Ten opzigt van deeze laatste wordt de benaaming van Luizen te algemeen gebruikt; dewyl het meeste Ongedierte derzelven agt Pooten heeft, en daarom tot de Myten of Spinnnetjes behoort t'huis gebragt te worden: zo wel als sommigen der Vogelen. En, 't is aanmerkelyk, dat op deeze, zo wel als op de Viervoetige Dieren, elk Geslacht of Soort, byna, een byzonder slag van Luizen heeft, die wel in gedaante verschillen, doch in de weezentlyke hoedanigheden overeenkomstig schynen te zyn met de Luizen van den Mensch.

Gestalte. Ten opzigt van de Lighaams-gestalte zyn de Luizen meer of min langwerpig; sommigen bree-

(†) Perinde estis Genus Leoninum, atque Muscæ, Culices, Pedesque, Pulicesque; odio malo & molestiæ omnibus.
PLAUT. in *Curculione*.

breeder, anderen zeer smal en dun, gelyk die der meeste Vogelen, en eenigen, van agteren, als met Borstelagtige Staartjes. Met het Mikroskoop gezien, bevindt men de meesten Haarig of ruig aan 't Lyf. Sommigen zyn van aanmerkelyke grootte en grooter dan de Menschen-Luizen; anderen by uitstek en nageoeg onzichtbaar klein; gelyk die der Byën. Zy hebben, in 't algemeen, den Kop taamelyk groot, met uitspringende Oogen en duidelyk van het Borststuk onderscheiden; de Sprieten Draadagtig dun voor 't bloote Oog. De Pooten bestaan, als gewoonlyk, uit drie deelen, waarvan het uiterste, of de Voet, drie Ledden heeft.

V.
AFDEEL.
LXXVI.
HOOFD-
STUK.

De Geslagts-Kenmerken zyn, vooreerst, zes Pooten te hebben en twee Oogen: den Bek met een Prikkel die zy uitsteeken. Dit laatste hebben de Myten niet, en de Angel der Vloojen verschilt van die der Luizen, aanmerkelyk. Voorts hebben zy Sprieten zo lang als 't Borststuk, dat egter in allen niet ten naauwkeurigste moet begreepen worden. Het Agterlyf is platagtig rond en op zyde eenigermate in Kwabben verdeeld.

Kenmerken.

Men kan, eigentlyk, niet vast bepaalen, hoe veel Soorten 'er in dit Geslacht plaats hebben; dewyl ieder Gedierte, als gezegd is, zyn byzondere Luizen heeft. LINNÆUS, evenwel, geeft 'er thans veertig op, waarvan de Menschen-Luis de eerste is, als volgt.

Soorten.

V. (1) Luis der Menschen.

AFDEEL.

LXXVI.

HOOFD-
STUK.

I.

Humanus.

Hoofdluis.

De voornaamste Waarneemers met het Mikroskoop, RED1, BONANNI, SWAMMERDAM, BAKER, LEDERMULLER, en verscheide anderen, hebben de vergrootte Afbeelding voorgesteld van dit Insekt, het welke, zo op het Hoofd als in de Kleederen der Menschen, zig onthoudt en voortteelt, en veelen een byster Ongemak veroorzaakt. Geen Land of Volk in de Wereld bekend, daar dit Ongedierte, het welk als den Mensch aangeboren schynt te zyn, niet door vlyt en zindelykheid moet uitroeid worden; zo het niet tot eene Plaag zal verstrekken van ons Geslagt. De Amerikaansche Wilden, Afrikaansche Negers, en Oostindische Natiën, hebben het zo wel, ja ruim zo veel als de Europeaanen, en zyn 'er zo weinig afkeerig van, dat de Vrouwluy, onder sommige Indiaanen of Afrikaanen, haar Manen de Luizen van 't Hoofd zoeken, en die al gaande weg opknappen. Dat sommigen zulks, in ons Wereldsdeel, en onder de beschaafde Natiën, als een Geneesmiddel voor de Geelzugt aanmerken, is algemeen bekend.

Hoe

(1) *Pediculus humanus*. *Syst. Nat.* X. Gen 233. XII. Gen. 264. *Faun. Suec.* Ed. II. 1939. *Mouff. Inf.* 259. RED. *Exp.* T. 18. SWAMM. Quarto. T. 7. *Bibl. Nat.* T. 1. f. 3-6. ALB. *Aran.* T. 42. BONANN. *Micr.* f. 55. JOBLOT. *Micr.* I. pp. 1. T. I. BAKER *Mikroskoop.* T. 13. f. 4. SCHÆFF. *Elem.* T. 95. SULTZ. *Inf.* T. 22. f. 145. LEDERM. *Micr.* 45. T. 21.

Hoe afschuwlyk deeze Infekten zyn, wegens het Ongemak, dat zy door sterke Jeukt veroorzaaken, en wegens haare ongemeene Voortteeling, die ze, daar zy eens haaren zetel gevestigd hebben, niet gemakkelyk uit te roeijen maakt; zy verschaffen, nogthans, door haare menigvuldigheid, Voorwerpen, die het Oog van een Liefhebber der Natuur kunnen verlustigen. Zo men op de uitwendige gedaante, door het Mikroskoop, agt geeft, vertoont zig, daarin, een welgeproportioneerde Gestel: het Agterlyf, van 't Borststuk afgescheiden, waaraan, wederzyds, drie Pooten zyn, van behoorlyke langte; met Klaauwtjes als Kreeft-Schaaren gewapend: een Kop van niet meer dan maa-tige grootte, met twee Oogen, en Sprieten als Hoorntjes. Men bevindt het geheele Lyf bekleed te zyn met fyne Haairtjes onzichtbaar voor het bloote Oog en bleek of vuilgeelagtig van Kleur. In 't midden, overlangs, door het Lyf heen, openbaart zig een Ingewand, welks zonderlinge beweegingen den beschouwer doen verwonderd staan. Dit Ingewand, nog met Bloed of andere Stoffen gevuld zynde, heeft eene roodagtig bruine Kleur; maar ledig is het weinig van de Kleur des Lighaams verschillende. Men moet het, zekerlyk, voor de Maag houden, welke de doorschynendheid des Lighaams van dit Insekt zichtbaar maakt.

Wat de manier belangt, op welke de Luizen haar Voedzel nuttigen: men behoeft, om daar

V. van onderrigt te zyn, flegts een Luis, die uit-
 AFDEEL. gehongerd is, volgens de manier van LEEU-
 LXXVI. www.libtool.com.cn
 HOOFD. WENHOEK te neemen, en op zyn Hand te
 STUK. zetten: dan zal men wel haast gewaar worden,
 dat het Bloedzuigers zyn, en dat het Spreek-
 woord waar is: *een hongrige Luis byt fcherp*.
 Alsdan, voornaamelyk wanneer de Hand,
 vooraf, tot roodwordens toe gewreeven is,
 ziet men de Luis den Kop tusschen de Voor-
 pooten nederbuigen, naar de Huid, en aldaar
 eenig Zweetgaatje opzoeken, daar zy den An-
 gel, die voor aan den Kop is, in steekt. Op
 't oogenblik, daarna, ziet een Waarneemer,
 die met een Vergrootglas gewapend is, het
 Bloed, verwonderlyk vlug, als door een Pomp,
 opftygen, en zelfs, door de Keel, tot in de
 Maag dringen. De bewegingen van dit Inge-
 wand vermeerderen alsdan aanmerkelyk: want
 door de uitrekking van deszelfs Spieragtige
 deelen krygen die gelegenheid, om zig op
 nieuws famen te trekken, en men wordt alsdan
 gewaar, dat de Vuiligheden, in de dikke Dar-
 men vervat, zig ook beginnen te beweegen,
 wordende dan dikwils uitgeworpen. Het Voed-
 zel, nu, in de Maag van dit Insekt ontvangen,
 wordt aldaar verwonderlyk gekleinsd en onder-
 een gemengd. Men zoude, in den eersten op-
 slag, denken, dat het Bloed, uit de Maag,
 naar de verscheide Lighaamsdeelen gevoerd
 werde, en houden dus het Ingewand, welks
 bewegingen men, ziet, voor een Hart of
 Slag-

Slagader , gelyk in de Rupfen zig iets dergelyks vertoont : maar dit Verschynzel komt van de Huid , die overal niet even doorschynende , en van het Bloed zelf , dat met van egaale Kleur , of mooglyk vermengd is met Uitwerpfelen der Zweetgaatjes van des Menschens Huid. Ten einde van eenige Uren ziet men dit Voedzel allengs bruiner en eindelyk geheel zwartagtig worden , en langzaam verteeren : het welk de Darmen opvult met Vuiligheden , die als kleine ronde Korreltjes worden uitgeworpen.

V.
AFDEEL.
LXXVI.
HOOFD-
STUK.

Gedagte byzonderheden zyn wy verschuldigd aan de naauwkeurige Waarneemingen van den grooten SWAMMERDAM , die door Ontleeding der Luizen tot nadere kennis gekomen is van derzelver inwendige Lighaamsdeelen. Ik zal hem niet navolgen in de beschryving van het Rugge-Merg , dat drie aanmerkelyke Knoopen heeft ; noch in die der Zenuwen , welke daarvan afkomen ; en zig uitspreiden door de Spieren en alle de Ingewanden , om het Leven , Gevoel en beweegkracht aan dezelve , volgens alle waarfchynlykheid , mede te deelen : noch in die van het Brein , met zyne Vliezen , of van het maakzel der Gezigtzenuwen : altemaal Voorwerpen wier fynheid de fcherpte van meer dan Menschelyke Oogen tot haare befchouwing , en een verbaazend geduld ter onderzoekinge vereischt !

Lighaams-
deelen.

Als men tot de Ontleeding van een Luis wil overgaan , en , ten dien einde , met de punt

Bolletjes in
t Bloed.

V. van een Pennemesje de Huid doorsnydt, zal
 AFDEEL. daar Vogt uitzypelen, 't welk in een fyn Glazen
 LXXXVI. Buisje ~~ontvangen, en onder~~ een goed Mikros-
 HOOFD- koop onderzocht zynde, uit doorschynende
 STUK. Bolletjes bevonden wordt te bestaan, even als
 de Koe-Melk. SWAMMERDAM twyfelde of
 deeze Bolletjes, hoedanigen men ook, van
 bleekroode Kleur, in helder Vogt dryvende,
 in 't Menschen Bloed waarneemt, wel wee-
 zentlyk in de Vaten van zodanige figuur zyn,
 en of zy die niet veeleer daar buiten aannee-
 men, wanneer zy van samendrukking zyn be-
 vryd. Ten opzigt van dit Vogt, 't welk hy
 het Bloed der Luizen noemt, meende hy voor-
 al reden te hebben om te denken, dat zig lig-
 telyk eenige deeltjes van het Vet, of brokjes
 van de Ingewanden, die altemaal (zegt hy)
 Globuleus zyn, of uit samengehoopte Bolletjes
 bestaan, daar onder vermengen hadden kun-
 nen, en dus aangezien worden voor deeltjes
 van het Bloed.

Spiereu. • Effen onder de Huid, komen de Spieragtige
 Vezeltjes te voorschyn, die de Ringen van den
 Buik beweegen. Van deeze vindt men 'er die
 breeder; anderen die smaller en eenigen die
 tweebuikig zyn. Aan den rand van het Agter-
 lyf is dit Diertje wel het meest gespierd; al
 waar tevens de Lugtpypjes of Stippen geplaatst
 zyn, die tot de Ademhaaling dienen; welke,
 zo het schynt, door de beweegende kragt der
 gedagte Spieren geholpen wordt. Zy vertoon-
 nen

nen zig als enkele Vezeltjes, die men, in Wyn-
geest afgespoeld en dan op een Glaasje voor
't Mikroskoop gedroogd zynde, ook uit Bol-
letjes bevindt te bestaan.

V.
AFDEEL.
LXXVI.
HOOFD-
STUK.

Van het Hart, dat in veele andere Infekten,
boven in het Agterlyf, aan de Rug, geplaatst
is, zegt SWAMMERDAM, heb ik in de Luizen
geen blyk kunnen vinden: mooglyk wegens
deszelfs ongemeene fynte; aangezien het ook
in grootere Infekten, gelyk de Bremsen, zeer
moeielyk is te vinden: waarby komt de sterke
en geduurige beweeging van het Ingewand,
dat mende Maag noemt, in de Luizen, strek-
kende tot groote verhindring in het opzoeken
van het Hart (*).

Geen
Hart.

De zelfstandigheid, die hy voor Vet aan-
zag in deeze Infekten, bestondt uit zeer klei-
ne en ten naaften by Klootronde deeltjes; hy
vondt 'er ook grootere onder, van onregel-
maatige figuur. Haar Kleur was doorschynen-
de, gelyk die der meeste Lighaamsdeelen, zo
vast als vloeibaar, van de Luis.

De Lugt- of Longepypjes (zegt zyn Ed.)
maaken wel het aanmerkelykste gedeelte uit in
dit Infekt: doch de Luizen hebben zulks ge-
meen met de Rupfen, by voorbeeld *, en met

Lugt-
pypjes.

*XI. STUK,
bladz. 47.

an=

(*) Myne bedenkingen omtrent de noodzaaklykheid of
niet noodzaaklykheid, en plaatsvulling van het Hart in de
Kapellen en andere Infekten, kan men in 't XI. STUK, bladz.
127, 167, en elders vinden.

V. andere Infekten. Het geheele Lyf niet alleen,
 AFDEEL. maar de Pooten en Sprieten zelfs, zyn als
 LXXVI. opgevuld met deeze Buisjes, die zig Zilverwit
 HOOFD- vertoonen of als glinsterend Paarlemoer. Men
 STUK. kanze, om die reden, in het leevend Diertje
 door de Huid heen zien, en, dat zonderling
 voorkomt, zy verliezen die Kleur niet, nadat
 zy uit het Lighaam van de Luis genomen zyn;
 wordende ook nooit flap. Dit alles heldert zig
 op, wanneer men haar maakzel naauwkeurig
 waarneemt met het Mikroskoop: want dus be-
 vindt men ze als uit Kraakbeenige Ringetjes te
 bestaan, die een Krullyn maaken om de Vliezi-
 ge Buis, gelyk in andere Infekten: zo dat de
 gestalte van zulk een Takje, in 't ruuwe be-
 schouwd zynde, eenige overeenkomst met de
 Takjes van de Lugtpyp in de Menschen heeft.
 Hoe kleiner de Takjes worden, hoe minder
 Ringetjes zy hebben, tot dat zy eindelyk zig
 maar als Vezeltjes vertoonen. In geene Soort
 van Infekten vindt SWAMMERDAM deeze Lugt-
 pypjes gemakkelyker te beschouwen. De Ontlee-
 ding leerde hem, dat zy tot in de Darmen, den
 Eijerstok, het Ruggemerg, de Hersenen, en
 dus tot alle inwendige deelen doorgaan. Zy
 komen af van de Lugtstippen, welken zyn Ed.
 'er zes vindt aan ieder zyde van het Agterlyf
 en twee aan 't Borststuk: dus veertien of zestien
 in 't geheel, en overzulks, indien 'er door de
 kleinheid zyn Oog niet ontglipt zyn, minder

* 'tzelvde, dan in de Rupfen en Kapellen *.

bladz. 160.

De

De Luis heeft geen eigentlyke Bek, noch V.
 Kaaken of Nypers, maar in plaats van dien een AFDEEL. LXXVI.
 Snuitje, of liever een spitsen, hollen Angel; HOOFD-
 waarmede zy het Bloed uit ons Lichaam zuigt. STUK. -
 Of het de ongemeene fynheid, dan wel de Bek of Snuit.
 Structuur van deezen Angel zy, die maakt, dat
 men van haar zuigen naauwlyks Gevoel heeft,
 is onzeker. Dat zulks evenwel plaats kan heb-
 ben zonder Pyn, en met niets dan sterke Jeukt,
 hebben wy gezien in de Proefneeming van
 REAUMUR op de Spinnekop-Vliegen of Vliegen-
 de Luizen †. Een klein Stompje, dat zig als † In't XII. STUK, bl. 617.
 een Puntje vooraan den Kop vertoont, schynt
 de Scheede te zyn van dien Angel, welke men
 niet dan met veel moeite in 't gezigt kan bren-
 gen, en hy wordt zelden, dan by geval, ont-
 dekt. Deszelfs uit- en inhaalen wordt, door SWAM-
 MERDAM, by dat van de Hoorntjes of Sprieten
 der Slakken, vergeleeken. Het Kokertje met den
 Angel openbaart zig, zegt hy, in een Luis,
 die men op de Huid zet, wanneer dezelve zu-
 igen wil, aan een bruinroode Kleur, door den
 Kop heen, baarblykelyk.

Aan de Keel, 't welk een fyn Buisje is, dat De Maag en Dar- men.
 zig alleenlyk onder 't inzuigen van Bloed ver-
 toont, volgt een taamelyk groote Maag: want
 een anderen naam kunnen wy niet geeven aan
 dat Ingewand, van buiten zo zichtbaar en vol
 beweeging, waarvan hier voor gesproken is †. † Bl. 51.
 Van vooren loopt hetzelfde Vorkagtig, en van
 agteren dun uit in het Darm-Kanaal, 't welk

V. door een aanmerkelyke vernauwing, byna ge-
 AFDEEL. lyk in de Viervoetige Dieren, van de Maag
 LXXVI. afgescheiden wordt. De dikke Darmen zyn
 HOOFD- van de dunne niet zo duidelyk onderscheiden
 STUK. als in de Menschen; maar de Luis heeft vier
 * *Intestina* aanmerklyke Blinde Darmen *, gelykerwys al-
cœca le andere Infekten, zegt SWAMMERDAM : ten
 minste zekere Vaatjes, die hy dus wegens de
 plaatsing noemde, hoewel hy haar enden niet
 hadt kunnen vinden. In de Zyde-Wormen heeft
 MALPIGHIIUS aan dezelve den naam van Ader-
 spattige Vaten † gegeven.

† *Vasa*
Varicosa

De Sexe
 duister.

De zonderlingste Waarneeming is die, wel-
 ke de deelen der Voortteeling betreft. Onze
 naauwkeurige onderzoeker der Natuur hadt voor-
 heen wel gezien, dat het eene Luisje het ande-
 re beklom, doch met de Ontleeding bezig zyn-
 de heeft hy in alle de veertig Luizen, die van
 hem ontleed werden, een Eijerstok gevonden.
 Hier door was hy tot het denkbeeld gebragt,
 of niet deeze Infekten, zo wel als de Slakken,
 van beide Sexen in één Lighaam, en dus Her-
 maphrodieten konden zyn. De sterke verme-
 nigvuldiging van dit Ongediert, zo men maar
 één Luis aan 't Lyf heeft, schynt dit denk-
 beeld eenigermaate te begunstigen, en ik ver-
 wonder my dat zulks, daar het met minder om-
 slag schynt te kunnen geschieden dan met de
 Plantluizen ‡, tot heden toe nog niet nader is
 onderzocht.

‡ Zie 't X.
 STUK, bl.
 393.

De Eijer-
 stokken,

In alle Luizen zyn de Eijerstokken dubbeld,
 en

en ieder is gefmaldeeld in vyf Eijerleidingen, ^{V.}
 die wederzyds in een gemeen Uitwerpbuisje of ^{AFDEEL.}
 Kanaal eindigen, 't welk een byzonderen uit ^{LXXXVI.}
 gang heeft, onderscheiden van dien van het ^{HOOFD-}
 Darm-Kanaal. Men vindt 'er zo wel volmaakte ^{STUK.}
 Eytjes in, als kleinere of onvolmaakte en
 de eerste beginzelen van Eytjes, hebbende
 SWAMMERDAM 'er veertig kleinere en tien groote
 Eijeren in geteld. Doch dit getal is in by-
 zondere Eijerstokken zeer verschillende. Zo
 digt fluiten de Eijerleiders om de Eijeren, dat
 zy zig, daarin, als Kraaltjes, of Paarden, die
 aan een Draad gereegen zyn, vertoonen; doch
 niet gemakkelyk voor 't gezigt bloot te maaken
 zyn, doordien zy in een menigte van Vet als
 begraven leggen.

Deeze Eijeren zyn het gene men Neeten ^{Neeten}
 noemt, die eigentlyk gesproken niet dan het
 omkleedzel zyn van de jonge Luis, welke,
 zo dra de overtollige vogtigheid maar wegge-
 waasemd is, daaruit in volmaakte Gestalte te
 voorschyn komt: weshalve 'er SWAMMERDAM,
 in zyne Rangen van Verandering der Insekten,
 als de eenvoudigste zynde, de eerste plaats
 aan gaf, onder den naam van Dier-Nimf*, en
 daartoe behooren de meeste ongeveugelde In-
 sekten, als gezegd is †. Gedagte vaardigheid
 bevordert de Voortteeling der Luizen onge-
 meen, en maakt dat een Luis, gelyk men ge-
 meenlyk zegt, in een Etmaal Grootmoeder
 kan worden. Doch tot het uitkomen der Nee-

* *Nympha*
Animal
 zie 't IX.
 STUK, bl.
 76.
 † Bladz. 4.
 hier voor.

V. ten wordt eene maatige en egaale broeijing ,
 AFDEEL. zonder al te fterke uitdrooging of overmaatige
 LXXVI. vogtigheid , vereischt , en dit maakt , dat 'er
 HOOFD- eenige byzonderheden in de Hiftorie der Lui-
 STUK. zen zyn , die verwonderlyk voorkomen , wan-
 neer men geen agt geeft op de tederheid der
 Neeten , ja van de Luizen zelf : want Menfchen
 die met het Hoofd bloot loopen zyn weinig
 met Hoofdluizen gekweld , en dit Ongediert
 vertrekt als de Mensch gestorven is , zo dra het
 Lyk koud wordt , t'eenemaal. Ook weet men ,
 dat zy in fchoon Linnen het allerfterkst ver-
 menigvuldigen. De grootste Luizen heeft
 LINNÆUS gevonden in de warmfte hoeken der
 Koper-Myn te Fahlun in Dalekarlie.

Ovie'do heeft waargenomen , dat op zeke-
 ren Graad van Breedte , in 't naderen aan de
 Linie , dit Ongediert de Spanjaarden verlaat ,
 die naar de Indiën gaan. Binnen de Keerkrin-
 gen , zegt hy , zyn 'er de Matroozen , hoe
 onzindelyk anders op haar Lighaam , van be-
 vryd , en terug keerende krygen zy het , op
 de hoogte van Madéra , of daar omtrent , al-
 lengs weder. Het is zo zeer niet te verwon-
 deren , dat menze in de Indiën zeer zelden
 aan 't Lyf heeft , dewyl aldaar niet dan dunne
 en zeer weinig Wollen Kleederen , gebruikt
 worden , Ondertusfchen fchryven anderen dit fter-
 ven der Luizen , wanneer men in de heete Lugt-
 freek komt , aan het geweldig Zweeten toe ,
 dat men 'er doet. De Indiaanen , die lang
 Haar

Haair hebben, gelyk de Spanjaarden, wasfchen
 zig het Hoofd met Zeepwater, of met een af-
 trekzel van Tabak, daar tegen; doch het kroef-
 fe Haair der Negeren, niet gemakkelyk uit te
 kammen zynde, ftrekt, door de Natuurlyke
 luiheid van dien Landaart, tot een Broednest
 van dit Ongedierte, het welk fomtyds Gaten
 en yzelyke Zweeren op haar Hoofden maakt,
 onder Korften van Smeurig famengekleefd
 Haair en Vuiligheden.

V.
 AFDEEL.
 LXXVI.
 HOOFD-
 STUK.

Verscheide oude Autheuren maaken gewag
 van eene Kwaal, welke als een ftraf des He-
 mels aangemerkt werdt Tyrannen overgekomen
 te zyn; naamelyk, dat hun Lighaam, leeven-
 dig, door Luizen werdt opgevreten. Dee-
 ze Luis-Ziekte zoude, volgens ALDROVANDUS,
 de Euangelist LUKAS op 't oog hebben, wan-
 neer hy van *Herodes Agrippa* getuigt, dat deeze
 Vorst door Wormen gegeten of van Wormen
 doorknaagd zy, voor zyn fterven *. Het woord,
 egter, dat daar gebruikt wordt, is in 't geheel
 niet op Luizen toepasfelyk. JOSEPHUS betrok
 ook de derde Plaag der Egyptenaaren tot eene
 Luis-Ziekte (†); waarvan men, in de Heilige
 Schriftuur, niet het allermifte blyk vindt.
 Daar ftaat, in onze Dortsche Overzetting,
 flegts,

De Luis-
 Ziekte.

* *Handel.*
 XII, v. 23.

(†) *Pediculorum enim magna vis e corporibus Ægyptiorum
 scatebat, a quibus mali male perdebantur, neque lavacris,
 neque medicamentorum inunctionibus, eos extinguere va-
 lentes.*

I. DEEL, XIII, STUK.

V. flegts; dat al het ſtof der Aarde Luizen wierdt
 AFDEEL in gantsch Egyptenland, die aan de Menſchen
 LXXVI. ende aan het Vee waren *, en, indien het zulk
 HOOFD- een Luis-Ziekte ware geweest, als SERENUS de
 STUK. Poëet getuigt dat PHERECIDES, de Leermees-
 * *Excd.* ter van PYTHAGORAS, en de Tyran SYLLA aan
 VIII. v. 17, ſtierven; zodanig, dat dit Ongediert hun ten
 18. leevenden Lyve uitkroop (*); zou men naauw-
 lyks begrypen kunnen, hoe de Egyptenaaren
 zo ſchielyk van die Plaag verlost werden. An-
 deren, en wel groote Taalkundigen, meenen,
 als gezegd is †, dat het Hebreeuſche woord;
 † Zie 't voorgeaande
 STUK. aldaar gebruikt, geen Luizen maar Muggen
 betekene.

Of de Kwaal *Phtbriofis*, die men oudtyds ge-
 nomen heeft voor eene Luis-Ziekte, weezent-
 lyk een inwendige vertèering door dit Onge-
 diert, en niet veeleer een foort van Schurft of
 andere Huidziekte geweest zy, ſchynt men
 met reden te kunnen twyſelen. Die met Schurft
 behebt zyn, vindt men doorgaans ook Luizen
 te hebben, zo wel als die genen, welke hun
 Lighaam niet genoeg reinigen, zegt FORESTUS,
 door wien geſproken wordt van Gezwollen, zo
 aan den Hals, als op de Rug, waarin men,
 toen zy geopend werden, een menigte van
 Lui-

(*) Sed quis non paveat Pherecidis facta Tragædi,
 Qui nimio sudore fluens Animalia tetra
 Eduxit, turpi miſerum quæ morte tulerunt.
 Sylla quoque infelix tali languore perſus
 Corruit, et fœdo ſe vidit ab agmine vinci.

Luizen vindt. De vermaarde Schilder BLOCKLAND, zegt hy, dit bywoonende, verhaalde my ook een wonderlyk Geval. Hy zeid', dat aan zeker jong Schilder, die een ongemeene Jeukt hadt over de geheele Rug, door zynen Geneesheer geraden werdt, van met de bloote Rug digt tegen 't Vuur te gaan zitten: 't welk doende 'er een menigte Blaartjes opreezen, die men opende, en daar in veele Luizen vindt. Zo verhaalt ook AMATUS, dat hy te Lisfabon een Man gekend hadt van geen flegte afkomst, wiens Lighaam zo vol Luizen was, dat zyne twee Moorsche Slaaven werks genoeg hadden, om hem geduurig van dit Ongediert, het welk uit zyn Lighaam kroop, te reinigen, en hetzelfde, in Bakjes, naar de Zee te brengen. Deeze Man was daar aan gestorven, en dus zou dit Geval tot bevestiging kunnen strekken van dergelyke doodelyke Luisziekten, als de Oudheid, niet alleen in de aangehaalde, maar ook in andere Voorbeelden, gewag van maakt; (hoe tegenstrydig het schynt te zyn met den aart van dit Ongedierte;) indien zulk een groote Waarneemer, als FORESTUS, flegts eenig Geval ontmoet had van eene dergelyke Kwaal. In de meesten, der gedagte Voorbeelden, schynt het veeleer een Wormziekte te zyn geweest (*).

Het

(*) ANTIOCHUS EPIPHANES, die als een voornaam voorbeeld bygebragt wordt, kwam de Ziekte, op de Reis, met
I. DEEL. XIII. STUK. zwaa-

V.
AFDEEL.
LXXVI.
HOOFD-
STUK.

Het Grieksch Spreekwoord, *de Luizen van Plato*, kan geenzins tot bewys verstreken, of eenig waarschyglyk vermoeden opleveren, dat die Filosooph, op zulk een deerlyke en afschuwlyke wyze, om 't leven zou geraakt zyn. Men denke liever, om de weinige zorg voor de zuivering des Lighaams, aan zulken, die zig met verheven bespiegelingen geduurig bezig houden, eigen. Op de Gierigaards, die zig het noodig Onderhoud niet gunnen, wordt van de Italiaanen het Spreekwoord toegepast, dat *zy elendiger of armer dan een Luis*, en van onze

zwaare Pyn der Ingewanden aan, en in HERODES AGRIPPA was het een inwendige Vrotting, daar Wormen uit kroopen, het welk met den aart der Luizen strydig is. De uitwendige Zweeren, door Luizen veroorzaakt, schynen ook zelden zo diep door te dringen, dat zy de Levensdeelen aantasten of een doodelyke Ziekte maaken: des ik het zonderling vindt, dat de Heeren DE NOBLEVILLE & SALERNE, Geneesheeren te Orleans, dus dienaangaande spreken: „ *On a vu naître sur* „ *plusieurs Personnes une Maladie mortelle, provenant d'une* „ *très grande quantité de Poux, qui s'engendrent sur la Chair,* „ *& qui font par tout le Corps des Playes penetrantes jus-* „ *qu'aux Os.*” *Hist. Nat. des Animaux. TOM I. Par. 1756.* p. 574. Ondertuschen schynt men de *Phthiriasis*, nog, op de gedagte hoe onwaarschyglyke en twyfelagtige Berigten, voor zulk een inwendige Kwaal te neemen: weshalve ook dat Geval, daar Dr. M. BERN. VALENTINUS van gewaagt, het welke hem door een Joodsch Doktor van Frankfort, genaamd BUXBAUM, verhaald was; betreffende een Man van veertig Jaaren, die een schrikkellyke Jeukt over 't Lighaam hadt, dat eindelyk met Puisten opliep, die men, op zyn verzoek, opende; en waar uit *tanta congeries Pediculorum figura et magnitudinis diversae, data porta quasi subsultando erumpebat, ut fere numerari nequiverint*: genoemd wordt, *Phthiriasis insolita. Eph. Nat. Cur. seu Act. Leopoldina. VOL. II. Obs. 1706.*

onze Landsgenooten op de genen, daar niets te haalen is, dat zy *kanler dan een Luis* zyn. In beide opzigten niet minder aartig, dan het andere Spreekwoord der Italiaanen: *by zou een Luis villen om de Huid te hebben*, dat van de genen, die ongemeen schraapzugtig zyn, wordt gezegd.

't Geval was grappig, dat HOMERUS met de Vischers Jongens hadt, die hem tot een Raadzel voorstelden: *'t geen wy vangen laten wy leggen, en dat wy niet vangen wordt van ons naar huis gedragen*. Die wyze Man bevondt zig buiten staat, om 't zelve op te losfen. Zy verklaarden het dan, door te zeggen, dat zy de Luizen meenden. Inderdaad: zy zouden het Raadzel een weinig moeten veranderd hebben, indien zy van den Smaak dier Volkeren waren geweest, welke dit Ongediert voor Snoepery opknappen, gelyk men het de Aapen ziet doen en de Hoenderen. HERODOTUS verhaalt zulks van zekere Scythische Natie, welke PLINIUS *Salæ* schynt te noemen. Andere, zeer geloofwaardige Autheuren, maaken van dergelyke Afiatische Volkeren gewag, die PTOLOMEUS in Sarmatie plaatst. Dat men, hedendaags, onder de Negers, Hottentotten, en mooglyk onder veele andere Wilden der Indiën, het zelfde waarneemt, is reeds gezegd. Ook vindt men, in de Verzamelingen der Natuur-onderzoekeren van Duitschland, de Historie van een Man van zestig Jaaren, die in de Boschen

V.
AFDEEL.
LXXVI.
HOOFD-
STUK.

Luizen-
Eters.

V. leefde, en niets at dan de Luizen van zyn eigen Lighaam (*). Deeze moet, inderdaad, om zig daar mede te onderhouden, een sterken teelt van Luizen gehad hebben, of mooglyk, even als de Springhaanen-Eeters aan de Roode Zee, op 't laatste zelf van Luizen zyn opgegeten.

Middelen
tegen dit
Ongediert.

Het inwendig gebruik der Luizen heeft zo veel affchuwlykheid, dat men weinigen vinden zal die het aanraaden en nog minder die dit volgen willen: te meer, daar geen de minste noodzaaklykheid is voor zulk een vuil Geneesmiddel. Veeleer zullen wy agt geeven op de middelen, die tot vernieling van dit Ongediert aangepreezen zyn. Zie hier, woordelyk, wat LINNÆUS dien aangaande zegt".
 „ De Luizen, die op 't Hoofd en in de Klee-
 „ deren der Menschen huisvesten, wordenge-
 „ dood door de Zaaden van Sabadilli, Staphis-
 „ agria, Coculi, Wynruit, Seldrie, Ange-
 „ lica; Laurierbesfen, Saffraan, Peper, wil-
 „ de Rosmaryn, Lycopodium, Pinguicula,
 „ Kwikzilver; door Vorst en hitte. Door 't
 „ Hoofd te knaagen verwekken zy in kleine
 „ Kinderen, die zeer gulzig zyn, Ruidigheid des
 „ Hoofds, met harde Korsten; tot een behoed-
 „ middel strekkende voor Verkoudheid, Hoest,
 „ Blindheid, Vallende Ziekte en andere Kwaa-
 „ len.

(*) *Ephemer. Natur. Curiosorum*, Dec. 2. Ann. 1687.
 Obs. 176,

„len. Als 'er Regen op handen is, daalen zy **V.**
 „aan de zyden van 't Hoofd neder. Die der **AFDEEL.**
 „Kleederen zyn zo hard niet en bleeker dan **LXXVI.**
 „de Hoofdluizen. Iemand, die de Vraag **HOOFD-**
 „kan oplossen, waarom andere Teelten, van **STUK.**
 „de zelfde Soort, hardnekkig op het Hoofd
 „blyven; anderen in de Kleederen; die zou
 „gemakkelyk den aart begrypen van verschei-
 „de Besmettelyke Ziekten (†).

(2) Luis der Schaamdeelen.

II.
Pediculus
Pubis.
 Platluis.

Niettegenstaande de Nederduitsche naam, van dit Insekt, op ver naa zo duidelyk niet is, als de Latynsche Soort-benaaming, welke LINNÆUS gebruikt; is dezelve, doch, byna, niet minder haatelyk voor een kuisch Oor, of onbekend. Men plagtze, weleer, de Wilde of wreedaartige † Luis te noemen, in tegenstel-† *ferus* ling van de gemeene, waar aan men dan den naam van Tamme of zagtzinnige † gaf. Zy by-† *mansuetus* ten, naamelyk, vinnig, en houden zig aan de Huid zeer vast. De Franschen noemenze *Morpions*, de Duitsehers *Filtz-Laus*, om dat zy zig op plaatsfen van het Lighaam, die met kort Vilt-ag.

(†) *Syst. Nat.* Ed. XII. p. 1016. 't Is zeker, dat, het Hoofd te waschen met een aftrekzel van Tabak, of de Kleederen met brandende Zwavel te berooken, ook kragtige Midelen zyn tot vernieling van dit Ongediert.

(2) *Pediculus Pubis. Faun. Suec.* Ed. II. 1940. **MOUFF.** *Inf.* 200. **RAJ.** *Inf.* 8. **SCHENK.** *Observ.* 676. **RED.** *Exp.* T. 19. f. 1. **PET. Gaz.** T. 67. f. 9.

I. DEEL XIII. STUK.

E 2

V. agtig Haar bezet zyn, gelyk, behalve de gemelde daar de voornaame Zetel is van dit Ongediert, (waarom zy ook *Pediculi Inguinales* heeten;) onder de Oxelen, in de Baard en Wenkbraauwen, ja fomtyds in de Nek, onthouden. De Engelschen noemenze, wegens de gedaante *Crabloufe*, en de Italiaanen, om dezelfde reden, *Piattolas* of *Piattones*, dat met onze benaaming meer overeenkomst heeft.

Gefalte.
PL. XCIX.
Fig. 6.

Met weinig naauwkeurigheid fchynen deeze haatelyke Infekten, tot nog toe, waargenomen te zyn. Men vindt, wel is waar, een afbeelding, onder dien naam, by REDT, en de figuur N. 114, in 't Werk van BONANNI (*), waarvan ik de verklaring niet had kunnen vinden; ontdek ik thans dit Ongediert, by fterke vergrooting, te willen affchetzen; doch de eenne, zo wel als de andere, zeer onvolkomen. Onze afbeelding, in Fig. 6, naar levendige Voorwerpen, die ik niet dan met veel moeite bekomen heb, gemaakt, vertoont, zo veel mooglyk, de waare Gefalte van dit Infekt; het welk rondagtig is en plat, van agteren zig als uitgerand vertoonende, wegens de twee groote Tepels, die egter niet altoos even zichtbaar zyn. De groote Platluizen hebben 'er wederzyds vyf: die allengs naar agteren toe vergrooten, en met langs hoe meer Haairtjes, aan

(*) *Micrographia curiosa* genaamd, agter zyne *Observationes circa Viventia*.

aan 't end, bezet zyn. De voorſte Pooten zyn ^{V.}
 dunst en zo wel met ſterke Klaauwen voorzien ^{AFDEEL.}
 als de vier agterſten, die de Leedjes knobbe- ^{LXXXVI.}
 lig dik hebben, en ^{dat genê, welk digt aan}
 't Lyf is, merkelyk dunner dan de anderen. Op
 de zyden is het Lyf eenigermaate geribd en by-
 na geheel doorſchynende, ja byna Zilveragtig,
 (gelyk RAY van de Haairtjes zegt,) die voor
 't overige zeer klein en dunnetjes verſprei
 zyn op dit Inſekt, het welk een keurlyk Voor-
 werp, ten dienſte van 't Mikroskoop en tot na-
 der onderzoekingen uitlevert. Het ſchynt geen
 Borſtſtuk te hebben; de Kop is taamelyk groot
 en de Sprieten zyn, gelyk LINNÆUS zegt, vyf-
 ledig.

Uit deeze omſtandige beſchryving blykt,
 waarom deeze Diertjes Platluizen, in Sweeden
Platluus, genoemd worden; als ook wat de re-
 den is, dat zy zo vaſt aan de Huid zitten, dat
 menze 'er niet dan met moeite af kan rukken.
 Sommigen verzekeren zelfs, dat dit ſomtyds
 niet geſchiedt, dan met verlies van den Kop,
 die dikwils in de Huid zitten blyft, volgens
 MOUFFETUS. Deeze Auteur zegt, dat zy
 met den Kop op dergelyke manier in de Huid
 kruipen, als dit de Tekken of Hondsluizen
 doen. Het Lyf is, naby den Kop, gelyker-
 wys het end der Pooten, eenigermaate geelag-
 tig bruin.

Of deeze afſchuwlyke Inſekten door enkele ^{Midde'en}
 onzindelykheid geboren worden, dan dat men- ^{'er tegen.}

V. ze, even als de Venusziekte, voor een Straf
 AFDEEL. des Hemels aanmerken moge, is twyfelagtig:
 LXXVI. aangezien zy by kuifche Luiden zeldzaam ge-
 HOOFD- vonden worden. Men verdryftze, zegt LIN-
 STUK. NÆUS, met Olie van Tabak (*): doch in plaats
 van een Middel, dat zo moeielyk te bekomen
 is, zou men veel ligter het afkookzel of af-
 trekzel van Tabak gebruiken kunnen, of be-
 strooijen de plaats, daar zy huisvesten, met Snuif-
 tabak, en waschen die dan met gemeene groene
 Zeep weder af: zonder dat men zelfs daar toe
 flappe Loog behoeve te gebruiken, met Salpe-
 ter en Koloquint, volgens den Raad van Fo-
 RESTUS, die, wanneer men 'er een weinig
 Spaansche Zeep by doet, zo deeze Autheur
 zegt, niet alleen de Neeten der Luizen, maar
 ook de Platluizen van de Schaamdeelen en
 Baard vernielt. Dit zelfde middel, getuigt hy,
 is tegen de Luizen dienstig, welken zeker Wyf,
 als by een wonderwerk, wist te verdryven,
 door het Hoofd en andere deelen, of ook het
 geheele Lyf af te waschen met gedestilleerd La-
 vendelwater (†). De Kwikmiddelen zyn, ge-
 lyk men weet, wel het kragtigste tot vernie-
 ling van allerley Soort van Luizen.

VII.
Ricinoides.
 Tek-agti-
 ge.

(3) Luis, die het Agterlyf rond met een witte
 Streep,

(*) *Pellitur oleo Tabaci. Syst. Nat. XII. p. 1017.*

(†) *PETR. FORESTI, Med. Alcm. Lib. VIII. Obs. 16.*

(3) *Pediculus Abdomine orbiculari lineâ albâ, Scutello tri-
 lobato, Roistro albo. Syst. Nat. XII.*

Streep, het Schildje drielobbig, het Snuitje wit heeft.

V.
AFDEEL.
LXXVI.
HOOFD-
STUK.

In Amerika onthoudt zig deeze, die in de Voeten der Menschen, onder 't gaan, inkruipt, daar Bloed uit zuigt, Eijertjes in legt en kwaadaartige Zweeren veroorzaakt, volgens ROLANDER. Het zou een Myt zyn, indien zy niet maar zes rosagtige Pooten had: de Bek is lang en rolrond, met Haakjes van onderen: het Lyf rosagtig; zegt LINNÆUS.

Of hier mede van die Infekten bedoeld worden, welken men in de Spaansche Westindiën *Nigua's* en by de Franschen *Piques* noemt, is duister: want de Batattes-Luizen, komen, gelijk wy in 't vervolg zien zullen, onder de Myten, en in 't Geslagt der Vlooijen die, welken ik elders Zandvlooijen heb getyteld (*). Zou deeze ook die Venynige Soort van *Piques* zyn, welke de Fransche Akademisten in Peru hebben waargenomen, na dat zy dikwils daarvan waren aangetast geweest?

(4) *Luis van de Varkens.*

IV.
Pediculus
Suis.
Varkens-
Luis.

Op de gewoone Europische Zwynen of Varkens, inzonderheid die men in Hokken houdt, wordt deeze gevonden.

(5)

(*) *Tegenw. Staate van Amerika. I. en II. DEEL. Zie 't Reg'ster.*

(4) *Pediculus Suis Scrophæ, Faun. Suec. Ed. II. 1942.*

I. DEEL. XIII. STUK

E 4

V. (5) Luis van de Guineefche Biggetjes.
 AFDEEL. LXXXVI. Deze Diertjes, thans in Europa niet onge-
 HOOFD- meen, hebben een byzondere Soort van Lui-
 STUK. zen, gelyk de meeste Dieren.
 V.
Porcelli.

VI. (6) Luis van de Kemels.
Cameli.

De Luis van het Kemeldier, vry grooter dan een Menschen-Luis, is door REDI afgebeeld. LINNÆUS hadt dezelve niet gezien.

VII. (7) Luis van de Herten.
Cervi.

Twee Luizen, van geheel verfchillende figuur, heeft REDI, onder den naam van Herten-Luizen, voorgesteld (*). Elders geeft die Autheur de afbeelding van een Rheebok-Luis, geheel verfchillende in gedaante van die, welken FRISCH vindt op de Vagt van een Rhee, die hem door een Hoogvorftelyk Perfoon, om te vullen, en op te zetten, was gegeven: zynde deeze bruin, met een dubbele Rug, en aan 't geheele Lyf Haairig. Mooglyk onthouden

(5) *Pediculus* Muris Porcelli. *Faun. Suec.* Ed. II. 1943.

(6) *Pediculus* Cameli. †. RED. *Exp.* T. 20.

(7) *Pediculus* Cervi. *Faun. Suec.* Ed. II. 1944. FRISCH *Inf.* XII. p. 15. Tab. 5. RED. *Exp.* T. 5.

(*) Naamelyk Tab. 23. van zyn Werkje in Duodecimo, onder den tytel van FR. REDI *Experim. circa generat. Insect.* Amstel. 1671., uitgegeven, alwaar men, Tab. 19, den *Pediculus Capreoli* vindt.

den zig, op dit Geslagt van Beeften, meer dan V.
ééne Soort van Luizen. AFDEEL.
LXXVI.

(8) Luis der Schaapen. HOOFD-
STUK.

LINNÆUS stelt vraagswyze veor, of het de VIII.
zelfde zy als die, welke REDI voor de Luis Ovis.
van een Afrikaanfchen Ram heeft opgegeven.
Het is zekerlyk de gewoone Schaapenluis niet,
die ik in 't voorgaande Stuk van deeze Natuur-
lyke Historie beschreeven heb *.

* Bladz.
621.

(9) Luis der Koeijen.

IX.
Bovis.

(10) Luis der Kalveren.

X.
Vituli.

Deeze beide Soorten onthouden zig op het
Rundvee, in Sweeden. De eerste, die aldaar
Roeluis of Roodluis geheten wordt, heeft het
Lyf met agt Roestkleurige Streepen, dwars
over de Rug, en vyf dwarse Banden over den
Buik; doch geen van alle deeze Streepen raakt
aan de Zyden van het Lyf, die donkerer zyn,
wegens agt Roestkleurige Stippen. De Kop en
Pooten zyn Tegelrood. De andere Soort, die
men in Sweeden *Blakuis* of Blaauwluis noemt,
is grooter, met het Agterlyf uitgezet en spits,
bruinagtig blaauw van kleur, de Pooten kort,
dik

(8) *Pediculus Ovis Arietis*. Faun. Suec. 1945. RED. Exp.
T. 22. f. 1?

(9) *Pediculus Bovis Tauri*. Faun. Suec. 1946.

(10) *Pediculus Bovis Tauri*, Abdomine plumbeo. *Ibid.* 1947.

I. DEEL. XIII. STUK,

E 5

V.
AFDEEL. dik, en, zo wel als de Kop en 't Borststuk,
LXXVI. graauw.

HOOFD- Met de eerste Soort fchynt allernaast dat
STUK.

Koeijen- roodagtig Luisje overeen te komen, het welk ik
Luis
PL. XCIX.
Fig. 7. zelf, voor twee of drie Jaaren, van Koeijen,
die op Stal stonden, gekreegen, en tot heden

tusfchen twee Voorwerpglasjes van myn Mikroskoop bewaard heb; gelyk hetzelfde, thans, in Fig. 7, zo by vergrooting als Natuurlyk, is afgetekend. In de eerste opflag fchynt de gedaante niet zeer veel van die der gewoone Menschen-Luizen te verschillen; doch, by naauwkeurige befchouwing, ontdekt men wel haast, dat de Pooten veel dikker en de Klaauwen ook anders gesteld zyn.

Men kan deeze Koeluizen verdryven, zegt LINNÆUS, met het afkookzel van wilde Rosmaryn †, die in Lapland en Sweeden groeit, en fcherpe Donderbaard of zogenaamde Muurpeper ‡, een Kruidje met sappige Wormswyze Blaadjes, dat men op oude Stads-Muuren of ook aan de kanten der Bouwlanden en op Heijen aantreft. Het is langs de geheele Vriesche Zeekust en op veel andere plaatsfen binnensdyks, in Vriesland, overvloedig te vinden, wordende gemeenlyk Bergknop genoemd, volgens den Heer DE GORTER (*). Men zou egter, misfchien, daar tegen, al zo gemakke-lyk

† *Ledum*

‡ *Sedum acre*

(*) DAVID DE GORTER, *Flora Belgica*, Ultraj. 1767. p. 125.

lyk een aftrekzel van Tabak gebruiken kunnen.

(11) Luis der Paarden.

www.libtool.com.cn

Van deeze staat niets aangetekend, dan dat men haar op de Paarden vindt.

(12) Luis der Ezelen.

De Luis der Ezelen is door RED I afgebeeld (*).

(13) Luis der Valken.

Met die der Roofvogelen begint LINNÆUS te spreken van de Luizen van het Pluimgedierte. De zogenaamde Steenschmetser of Tooren-Valk heeft 'er die hem eigen zyn, en zodanige komen ook op de Sperwers of Kuikendieven voor. FRISCH geeft een Afbeelding van eene die hy noemt de *Humer-Geyer-Laus*, verschillende vry veel van die van RED I, welke by sterke vergrooting voorgesteld is, even als die der anderen. Zy kruipen, zegt hy, wanneer de

(11) *Pediculus Equi Caballi*. *Faun. Succ.* 1948.

(12) *Pediculus Equi Afini* †. RED. *Exp.* Tab. 22, fig. 1.

(*) Men vindtze by RED I op Tab. 21. Ik kan niet begrypen, waarom hier de zelfde figuur van dien Autheur aangehaald wordt, als op de Luis der Schaapen: te minder daar LINNÆUS dezelve, gelyk uit het daar agter gevoegde Kruisteken blykbaar is, zelf niet heeft gezien.

(13) *Pediculus Falconis Tinnunculi*. *Faun. Succ.* 1949, RED. *Exp.* Tab. 13. FRISCH, *Inf.* XI. p. 24. Pl. 3. Tab. 14.

I. DEEL, XIII. STUK.

V.

AFDEEL.
LXXVI.

HOOFD-
STUK.

XI.

Equi.

XII.

Afini.

XIII.

*Tinnun-
culi.*

*Sperwer-
Luis.*

V. de Vogel dood is, op de Haairen of Vederen
 AFDEEL boven aan den Snavel, gelyk alle andere Lui-
 LXXVI. zen. Zie hier de beschryving, welke door hem
 HOOFD- STUK. daarvan gegeven wordt.

„ De voorste Pooten zyn zeer kort, men
 „ kanze met de bloote Oogen niet wel zien;
 „ de andere twee Paaren t'elkens wat langer.
 „ Aan 't agterste zitten eenige Haartjes. De
 „ Ringen om het Lyf zyn witagtig, en, tus-
 „ schen ieder Paar van zulke Streepen is een
 „ bruinagtige Streep van glimmende Haartjes.
 „ De zoom, langs het Lyf heen, is witagtig,
 „ gelyk ook de Pooten: de Kop glanzig Kas-
 „ tanjebuin.”

REDI vertoont, op zyne Eerste Plaat, ge-
 lyk onze Autheur te regt aanmerkt, nog ande-
 re Soorten van Luizen, die zig op de Valken
 onthouden, verschillende in gedaante vry veel,
 zo van elkander als van deeze. Van dezelve
 heeft GEOFFROY 'er twee onderscheiden, by
 den naam van Havikken Luis met het Lyf lang-
 werpig, dat de eerste, en met het Lyf ovaal,
 dat de derde is, op die Plaat. De tweede
 gelykt taamelyk naar onze Kalkoenen-Luizen.

Luis van
 den Buifert.

Die zelfde Fransche Autheur geeft, in 't byzon-
 der, de afbeelding en beschryving van den Luis
 van den Buifert, een bekenden Roofvogel,
 ook behoorende tot het Geslacht der Valken.
 Deeze Luis, zegt hy, is de grootste die hy
 kent, hebbende ten minste de langte van een
 derde Duims. De Kleur is helderbruin, uitge-
 no-

nomen die van den Buik, welke geelagtig is met bruine randen en een bruine Streep in 't midden, overlangs. De Kop is langwerpig en van vooren als dwars afgesneden, met de Sprieten zeer kort en de Oogen groot. Het Borststuk, van-figuur eenigermate Hartvormig, heeft een boordzel, zo wel als 't Agterlyf, dat langwerpig is en bestaat uit tien Ringen (*).

Gedagte Sperwer-Luis was ook eene van de grootste Luizen, die LINNÆUS ooit hadt gezien, en kwam met de zo even beschreevene, van den Buifert, in veele opzigten overeen (†), zo wel als de Figuur van REDI. Het is te verwonderen, dat die Autheur alle de Luizen van het Gevogelte Vlooijen noemde.

(14) Luis der Raaven.

Van deeze is de afbeelding gegeven door dien zelfden Autheur. LINNÆUS getuigt, dat dit Diertje zeer taay is van zelfstandigheid, blyvende, schoon men het styf met den Vinger drukt, nog in 't Leven en loopende. GEOFFROY merkt aan, dat de afbeelding van de Raaven-Luis, door REDI, zeer goed is, en hy houdt dezelve voor een fraay Insekt, waar van de Jongen wit zyn met een enkele ry zwarte

Stip-

V.
AFDEEL.
LXXXVI.
HOOFD-
STUK.

XIV.
Corvi.
Raaven-
Luis.

(*) *Hist. des Inf. env. Paris*. Tom. II. p. 599.

(†) Doktor SCOPOLI noemt de Luis van den Buifert ook *Pediculus maximus*: dat is de Grootste Luis. *Ent. Carn.* p. 382.

(14) *Pediculus Corvi Coracis*. *Faun. Suec.* 1950. RED. *Exp.* Tab. 16. f. 2.

V. Stippen op ieder zyde van het Agterlyf. Doktor
 AFDEEL. SCOPOLI maakt van een Luis gewag, die hy de
 LXXVI. Geogde noemt (*), wegens de Kegelagtige
 HOOFD- bruine Vlakken op zyde, welke met een bleeke
 STUK. Stip getekend zyn. Men vindt deeze, zegt
 hy, overvloedig op den Kop der Raaven en
 Kraaijen, om wier Oogen de Neeten in een
 Kring staan.

XV. (15) Luis van de Rots-Merelen.
Infaufti.

Deeze Luis, die men in Sweeden, van grootte als een klein Hoofdluisje, heeft waargenomen, was, in tegendeel, zo teder, dat men haar door 't enkel aanraaken verpletteren kon. Doktor SCOPOLI vindt, op de Wielewaal, een witte Luis, die aanmerkelyk was, wegens de langte van haaren Kop (†).

XVI. (16) Luis der Aaksteren.
Picæ.

Deeze is door REDI waargenomen.

XVII. (17) Luis der Zwaanen.
Cygni.

(19)

(*) *Pediculus Ocellatus.*

(15) *Pediculus Corvi infaufti.* *Faun. Suec.* 1751. *Pediculus Turdi Merulæ, montanæ dicti.* *Atf. Upf.* 1736. p. 37. N. 3.

(†) *Pediculus dolichocephalus.* *Entom. Carn.* p. 382. N. 1038.

(16) *Pediculus Corvi Picæ* †. *RED. Exp. Tab.* 5.

(17) *Pediculus Anatis Cygni* †. *RED. Exp. Tab.* 8. *Item.* *Tab.* 9. f. 3?

(18) Luis der Ganzen.

(19) Luis der Moskaat-Eenden.

(20) Luis der Taalingen.

V.
AFDEEL.
LXXVI.

HOOFD-
STUK.

XVIII.
Anseris.

XIX.
Moschatae.

XX.
Querquedulae.

Eenden-
Luis.

DOKTOR SCOPOLI heeft, op de Eenden, een Luis gevonden, die hy de Getande noemt, als aan de zyden van het Lyf gekarteld zynde, met den Kop byna drielobbig. Een andere nam hy op het Water-Gevogelte waar (*), die den naam voert van Dikhoornige, dewyl haare Sprietten zo dik zyn als Pooten. Dezelve was zeer lang, wit van Lyf, en byna overaleven breed, met de agterste Pooten drie maal zo lang als de voorsten. Op de Zwaanen tekent GEOFFROY, volgens REDİ, tweederley Luizen aan, waarvande eene het Agterlyf langwerpig, ongevlakt; de andere hetzelfde ovaal en wederzyds met bruine Streepen heeft. Op de Ganzen stelt hy 'er ook twee voor; de eene met den Kop ovaal, het Agterlyf langwerpig en gevlakt; de andere met den Kop driehoekig en het Agterlyf ongevlakt. De Luis der Ganzen is door LINNÆUS waargenomen. Op de

(18) *Pediculus Anatis Anseris*. Faun. Succ. 1952. RED. Exp. Tab. 10.

(19) *Pediculus Anatis moschatae* †. RED. Exp. T. 9. f. 1,1

(20) *Pediculus Anatis Querquedulae* †. REDİ Exp. T. 12.

(*) In *Anate Boschata*. Ent. Carn. [p. 383. De andere, in *Anate*. Ibid.

V. de Wilde Eenden, in Italie *Marigiana* genaamd, AFDEEL
LXXVI. vindt RED1 vierderley Soort van Luizen.

HOOFD- (21) *Luis der Zee-Zwaluwen.*
STUK.

XXI. Deze, veel overeenkomst hebbende met de
Sterna. Meeuwen-Luis van RED1, is in Sweeden op de Zee Zwaluwen waargenomen. Zy heeft den Kop driehoekig, breed en stomp; het Borststuk zeer smal en kort; het Agterlyf ovaal en groot, in 't midden, overlans, zwartagtig; de Pooten zeer kort en dik.

XXII. (22) *Luis der Lepelaaren.*
Platalea.

XXIII. (23) *Luis der blaauwe Reigeren.*
Ardea.
Reiger-
Luis.

Schoon deeze beide Vogelen ook in de Noordelyke deelen van Europa voorkomen, schynen derzelver Luizen, doch, in Sweeden niet waargenomen te zyn. RED1 geeft de afbeelding van een Reiger-Luis; op zyn Zesde, als ook van die van den witten Reiger, op zyne Zevende Plaat; doch welke andere van hem LINNÆUS met de aanhaaling van de Vierde Plaat, waarop de Koeten en Eenden-Luizen afgebeeld zyn, bedoele, is my duister.

(24)

(21) *Pediculus Sternæ Hirundinis*, *Faun. Suec.* 1753. RED. *Exp.* Tab. 9. f. 2.

(22) *Pediculus Plataleæ Leucorodiæ* †. RED. *Exp.* Tab. 4.

(23) *Pediculus Ardeæ cinereæ* †. RED. *Exp.* Tab. 6.

(24) Luis der *Kraanvogelen*.

V.

AFDEEL.

LXXVI.

HOOFD-

STUK.

XXIV.

Gruis.

FRISCH heeft de aanmerkelyke verschillendheden, die 'er tuschen de Luis den Kraanvogelen, door hem waargenomen, en de zelfde van REDⁱ, waren, in twaalfderley opzigten, breedvoerig, aangewezen. Men kan op de afbeeldingen, van den een zo wel als van den anderen, niet al te veel betrouwen.

(25) Luis der *Oijevaaren*.

XXV.

Ciconia.

Oijevaars.

Luis.

't Is waar, dat REDⁱ op den Oijevaar geen Luizen vondt, zo min als op de Struisvogelen; doch hy merkt zelf aan dat 'er in den Hof, waar hy zyne Waarneemingen hier omtrent in 't werk stelde, maar één enkele Oijevaar opgevoed werdt, en daarentegen wel twaalf Struisvogelen, sommigen eerst versch uit Numidie aangebragt, zig aldaar bevonden (*). Mooglyk, zegt FRISCH, heeft hy in de Herfst naar dit Ongediert laten zoeken, als wanneer deeze Vogelen lyviger zyn, gebroed hebben, en dus de Luizen aan de Jongen overgezet; zo dat men 'er, alsdan, naauwlyks één kan vinden. Dit kwam echter, met zyn

(24) *Pediculus Ardeæ* Gruis. *Faun. Suec.* 1954. RED. *Exp.* Tab. 3. FRISCH. *Inf.* V. p. 15. Tab. 4.

(25) *Pediculus Ardeæ* Ciconia. *Faun. Suec.* 1955. FRISCH. *Inf.* VIII. p. 9. Tab. 6.

(*) RED. *Exper. circa gener.* *Inf.* Amsteld. 1671; in *Duod.* p. 323.

V. zyn welneemen, niet zo zeer te pas, ten op-
 AFDEEL. zigt van den Oijevaar van REDİ, die alleen in
 I.XXVI. de gedagte Hof werdt opgevoed. Voeg hier
 HOOFD- by, dat deeze Vogels in Italie ongemeenzeld-
 STUK. zaam zyn (*).

In 't Voorjaar zegt FRISCH en vindt op de Oijevaaren Luisjes niet grooter dan een Hoofdluis der Menschen, langwerpig en byna overal even breed, met een witte Streep langs de Rug heen, die met zes dwarsstreepen zo veel kruisen maakte, en dus een niet onaartig Voorwerp, om met het Mikroskoop te beschouwen. Tusschen die witte Streepen was alles zwart, en op den Buik hadt het Diertje ook zwarte Vlakken, die inwaards gaan. Aan de zyden staken enkele Haartjes uit, zynde de Sprieten of Voelhoornen wat voorwaards omgeboogen.

Doktor SCOPOLI heeft op de Oijevaaren, zo hy zegt (†), een Luis waargenomen, die hy niet alleen de Reiger-Luis noemt (‡), maar ook by de Kraanen-Luis van FRISCH vergelykt, zeggende alleen dat deszelfs afbeelding al te dik gehaaid is; gelyk men ook, by den eersten opslag, haast zou denken. Dit bevestigt, meer en meer, de ondervindingen van REDİ; dat op sommig Pluimgediert verschillende Soorten van
 Lui.

(*) Zie het V. STUK deezer *Natuurlyke Historie*, bl. 193.

(†) In *Ardea Ciconia*. *Entom. Carniol* p. 1034.

(‡) *Pediculus Ardealis*. *Ibid.* N. 1046.

Luizen, niet alleen, maar ook de zelfde Soort van dit Ongediert, wel eens, op verschillende Vogelen huisveste.

V.
AFDEEL.
LXXXVI.
HOOFD-
STUK.

(26) Luis der Plevieren.

XXVI.
Charadrii.

Van de Plevier-Luizen geeft RED1, op zyne Elfde Plaat, twee afbeeldingen, die vry veel verschillen; also de eene, op de zyden, als gehakkeld is, en de andere een zeer hoekig Borststuk heeft. Zekerlyk zyn deeze, ook, by Vergrooting afgetekend.

(27) Luis der Koeten.

XXVII.
Falcon.

De Koeten, ook wel Waterhoentjes genaamd, een Geslagt van Vogelen, meer in gedaante dan in levensmanier van de Eenden verschillende (*), hebben een byzondere Soort van Luizen, zo RED1 aanmerkt. Doktor SCOPOLI heeft 'er een op dezelve waargenomen, die hy de Haairige noemt; als hebbende, aan't agter-end inzonderheid, zeer lange Haairtjes, die evenwydig staan (†).

(28) Luis van de Kluiten.

XXVIII.
Recurvirostræ.

Een Vogel met lange Pooten, wiens Bek op-
waards

(26) *Pedicalus Charadrii Pluvialis* †. RED. Exp. Tab. 9.

(27) *Pediculus Fulicæ atræ* †. RED. Exp. Tab. 4.

(*) Zie het V. STUK deezer *Natuurlyke Historie*, bl. 269.

(†) *Pediculus pilosus*. Ibid. N. 1044.

(23) *Pediculus Recurvirostræ Avosettæ*. It. Oel, p. 90. Faun. Suec. 1956.

V. waards omgekromd is, die deswegen den La.
 AFDEEL. tynschen naam voert, in 't Italiaansch *Avofet-*
 LXXXVI. *ta*; aan de Stranden van Europa voorkomende,
 HOOFD- voedt, volgens de beschryving der Sweedsche
 STUK. Dieren, een Soort van Luizen, die donker
 bruin en langwerpig zyn, met den Kop spits,
 het Agterlyf byna gelyk van breedte, de Poo-
 ten kort en krom, de Sprieten klein en ge-
 knopt.

XXIX. (29) Luis van de Schol-Aakfteren.
Hamatopi.

Van de roodheid der Pooten is de La-
 tynsche Geslagtnaam deezer Vogelen afkom-
 stig (*). LINNÆUS heeft, op zyne Oelandsche
 Reize, de Luizen daarvan, zo wel als van de Klui-
 ten, waargenomen: zynde die, van den Schol-
 Aakfter, van grootte als een Vloo, bruingeel
 van Kleur (†), met den Kop rondagtig, het
 Lyf ovaal en van agteren met Haairtjes bezet;
 de Pooten en Sprieten kort, als in de voorige.

XXX. (30) Luis der Paauwen.
Pavonis.

De afbeelding van de witte Paauwen Luis,
 by REDI, hier aangehaald, is grootelyks van
 die

(29) *Pediculus Hamatopi Ostralegi. It. Oel. p. 90. Faun. Suec. 1957.*

(*) Zie het V. STUK deezer *Natuurlyke Historie*, bl. 266.

(†) Volgens de Hoogd. Vert. van den Oelandschen Reis-
 togt; in *Faun. Suec.* staat, *totus glaucus*.

(30) *Pediculus Pavonis cristati* †. RED. Tab. 15. FRISCH.
Inf. XII. p. 16. Tab. 3. N. 6.

die der gewoone Paauwen, op de Veertiende V.
 Plaat, verschillende. In Sweeden, alwaar ze- AFDEEL.
 kerlyk ook Paauwen gehouden worden, schynt LXXXVI.
 'er LINNÆUS geen en te hebben kunnen vinden. HOOFD-
 Voor my is alhier ook, vrugteloos, naar dezel- STUK.
 ven gezogt. GEOFFROY maakt van die van
 REDI twee Soorten, noemende de eene Paau-
 wenluis met de Sprieten Vorkagtig, langer dan
 de Kop, het Agterlyf ongevlakt (*). Dit schynt
 maar uit de afbeeldingen van REDI ontleend te
 zyn, zonder dat hy deeze Infekten zelf heeft
 waargenomen, gelyk FRISCH de Luis der Wit-
 te Paauwen, die in gestalte niet zeer verschil-
 lende was van de laatstgemelde, doch het Ag-
 terlyf wel degelyk gevlakt hadt, heeft gedaan.
 Het is een Luis van aanmerkelyke grootte,
 maakende, by vergrooting, een fraaije figuur,
 en verschillende van de voorgaanden, inzon-
 derheid, door de grootte van den Kop.

(31) Luis der Kalkoenen.

Dit laatste doet ook de Luis der Kalkoenen
 uitmunten, op welk Gedierte 'er voor my ge-
 zocht en gevonden zyn, die ik dan ook, vol-
 gens de leevende Voorwerpen, by vergroo-
 ting, naauwkeurig in Plaat heb doen brengen,
 als in Fig. 8; met de natuurlyke grootte daar
 ne-

XXXI.
Meleagri-
dis
 Kalkoe-
 nen - Luis.
 PL. XCIX.
 Fig. 3.

(*) *Hist. des Inf. env. Paris.* Tom. II. p. 604.

(31) *Pediculus Meleagridis Gallo-pavonis.* *Fawn. Succ.* 1758.
 RED. *Exp.* T. 22? FRISCH. *Inf.* VIII. Tab. 4.

V.
AFDEEL.
LXXVI.
HOOFD-
STUK.

nevens; doch het fchynt my toe dat de Lui-
zen der Vogelen, zo wel als die der Men-
fchen, naar den Ouderdom ongemeen in
grootte verschillen. Deeze was eene der
grootften. Men zochtze thans in November;
mifchien vallen zy in 't Voorjaar, of in de
Zomer, nog wel grooter. Ik heb 'er met te
meer pleifier gebruik van gemaakt, om dat
'er nog geen goede afbeelding van fcheen te
zyn; ten minfte niet op deezen naam: want
die, welke hier aangehaald worden uit het
Werk van FRISCH, noemt deeze Autheur
Paauwen-Luizen, en verhaalt omftandig, hoe
hy een aanmerkelyk verfchil gevonden hadt
tusfchen die der Vederen van deezen Vogel
en die der Huid, welke hy de Huidluis noemt
der Paauwen. Aan den Kop heeft deeze laat-
fte, zo hy aanmerkt, tweehoekige Punten,
die agterwaards uitfteeken, en waarvan ik ge-
loof dat die Vorkagtigheid in de gemelde fi-
guur van REDİ, mifchien door verplettering
tusfchen Voorwerpglasjes dus wanftaltig ge-
maakt, herkomftig is. Ten anderen heeft
FRISCH opgemerkt, dat *gedagte Huidluis der
Paauwen, ter wederzyde van het middelste des Lig-
baams, als verheven Ribbetjes heeft, die den bree-
den zoom des Lyfs draagen.* Dit zeldzaame,
dat in de afbeelding van REDİ ook aangewe-
zen fchynt te zyn, ontdekt zig duidelyk in on-
ze Kalkoenen-Luis, zo wel als de Haairtjes
hier en daar aan 't Lyf en de punten agter aan
den

den Kop, die egter niet fcherp en ook niet V.
 tweehoekig, maar rondagtig zyn, met een lang AFDEEL;
 Haartje daarop. Aan de kanten van het Lyf, LXXXVI.
 als ook van agteren, staan hier en daar korte HOOFD-
 en lange Haartjes. De Sprieten, die nevens STUK.
 de Oogen aan den Kop geplaatst zyn, bestaan
 in onze Voorwerpen niet uit drie, maar uit vier
 Leedjes. Van het overige kan men uit de ver-
 groote afbeelding oordeelen.

(32) Luis der Hoenderen.

XXXII.
Gallinae.
 Hoende-
 ren-Luis.

Het fchynt wel of deeze Luizen ook fomtyds
 op de Hoenderen voorkomen, die 'er mooglyk
 alsdan van de Kalkoenen over gekreegen zullen
 hebben: want eene Luis der Hoenderen heeft,
 volgens LINNÆUS, den Kop en 't Borststuk
 wederzyds gespitst, dat ik egter, omtrent het
 Borststuk, in ons Voorwerp niet waarneem;
 hoewel zyn Ed., zo wel als GEOFFROY, zulks van
 de Kalkoenen-Luis verzekeren, welke deeze
 laatste meent door RED I, op zyn Eerste Plaat,
 voorgesteld te zyn onder den naam van Sper-
 wer- of Havikken-Luis; doch behalve de on-
 naauwkeurigheid van die afbeelding, is daar in
 niet het minste blyk van hoekigheid des Borst-
 stuks te befpeuren.

(33) Luis der Kapoenen.

XXXIII.
Caponis.
 Dit

(32) *Pediculus Phasiani Galli. Faun. Suec. 1959.*

(33) *Pediculus Phasiani Galli, Abdominis margine nigro.*
Faun. Suec. 1960. FRISCH. Inf. XI. Tab. 24. RED. Exp.
Tab. 16. fig. 1.

I. DEEL, XIII. STUK.

V.
AFDEEL.
LXXVI.
HOOFD
STUK.

Dit laatste heeft aanmerkelyk plaats in de afbeelding, welke REDİ, op zyne Zestiende Plaat, geeft van de Kapoenen-Luis, die my eger zo klein niet fchynt geweest te zyn, als de Neet van een gewoone Hoofdluis, indien ik uit vergelyking van zyne vergroote afbeeldingen mag oordeelen. Het fchynt my toe, dat de Luis van den Sperwer of Kuikendief van FRISCH, die echter het Forststuk in 't allermintst niet hoekig heeft, hier toe betrokken zy (*). Ondertusfchen worden door deeze soort, die het Agterlyf zwart gerand heeft, zekerlyk die Luisjes verftaan veel kleiner dan Hoofdluizen der Menfchen en op 't bloote oog langwerpig, welke een gemeene Plaag der Hoenderen zyn, en waar van de Boeren in Sweeden, volgens onzen Autheur, dit Gedierte weeten te zuiveren, door hetzelve geftooten Peper, met Boter gemengd, in te geeven. Dit middel meen ik by onze Hoendermelkers in gebruik en nuttig bevonden te zyn, om de Hoenderen van de Pip of Snotterigheid te geneezen.

't Is fchande, dat wy omtrent zo gemeene Infekten nog dermaate onkundig zyn! De Luisjes, welke REDİ, als den Hoenderen eigen, op zy-

(*) Immers zo is de afbeelding T. 24. op de III. Plaat van zyn XI. Deel, welken GEOFFROY, als op p. 24. verklaard zynde, in navolging van LINNÆUS, aanhaalt, onder den naam van *Pediculus Galli*; daar doch FRISCH fpreekt van der *Huner-Geijer-Laus*. Zie bladz. 75.

zyne Tweede Plaat vertoont (†), zullen mooglyk die, van grootte als Neeten, zyn, daar LINNÆUS van spreekt; doch de zodanigen behooren, wegens de agt ooten, die zy hebben, baarblykelyk tot het Geslagt der Myten.

V.
AFDEEL.
LXXXVI.
HOOFD-
STUK.

(34) Luis der Berkboenderen.

XXXIV.
Tetraonis.

De Luis der Paauwen van REDT wordt hier, Vraagswyze, door LINNÆUS, aangehaald, die deeze Luis der Berkboenderen, welke het Agterlyf van agteren Haairig heeft, aldus beschryft. De Kop is half ovaal, van agteren als af- en uitgesneden, met de agterwaardse hoeken geknot en uitgerand; van vooren rond, van boven plat; de Halskraag Maanvormig: het Agterlyf ovaal, stomp aan den rand met negen Tandswyze insnydingen: de Sprieten zeer kort en stomp.

(35) Luis der Sneeuwboentjes.

XXXV.
Lagopi.

Deeze, in Sweeden waargenomen, heeft het Lyf plat, wederzyds stomp; het Agterlyf van vooren smal, van agter breed, naar een Zaadhuisje van het Herders-Tas Kruid gelykende, en met een zwarten rand omringd: waar de

Kop

(†) Onder den naam van *Pulex Gallina*, in zyn Werkje, in *Duodecimo*, als boven

(34) *Pediculus Tetraonis Tetricis Faun. Succ. 1961. Pulex Pavonis? RED. Exp. T. 14.*

(35) *Pediculus Tetraonis Lagopi. Faun. Succ. 1962.*

I. DEEL. XIII. STUK.

F 5

V. Kop zonder blykbaar Borststuk aan gehecht is,
 AFDEEL. LXXVI. van vooren stomp zynde en op de zyden uitge-
 HOOFD- rand. De Luis *fig. 3*, op de Vierde Plaat van
 STUK. REDI, schynt wel eenigzins naar deeze te ge-
 lyken.

XXXVI. (36) Luis *der Duiven*.
Columba.
 Duiven-
 Luis.

Dat 'er kleine smalle Luisjes op de Duiven
 zig onthouden, is iedereen bekend. Ik ver-
 wonder my, dat zy van LINNÆUS niet gezien
 zyn. GEOFFROY heeftze genoemd de Draad-
 agtig langwerpige, witagtige, Luis, die de zy-
 den van het Lyf wederzyds Roestkleurig of
 bruin heeft. De langwerpigheid van den Kop,
 die de gedaante byna van een Weevers-spoel
 heeft, is in deeze Infekten zo zonderling als
 die van het Lyf, dat naar 't end toe, alleen-
 lyk, wat dikker wordt; gelyk de figuur van
 REDI duidelyk aanwyft.

Op de Wilde Duiven heeft Doktor SCOPOLI
 een geheel andere Soort van Luizen waarge-
 nomen, die hy de Tweetandige noemt, wegens
 twee puntjes aan het Borststuk, hebbende den
 Kop halfrond, breeder dan hetzelfde, aan ie-
 der agtersten hoek tweeborstelig: het Agterlyf
 ovaal, plat en witagtig; de Pooten wit (*).

(37)

(36) *Pediculus Columbæ Oenatis*. †. RED. *Exp.* Tab. 2.
 f. 1.

(*) *Pediculus bidentatus*. *Ent. Carn.* N. 1050.

(37) Luis der Meezen.

V.

AFDEEL.

LXXVI.

HOOFD.

STUK.

XXXVII.

Pari.

Op de Kolemeezen, die men, wegens het Geluid dat zy maaken, 't welk tot aanlokking der Vinken dient, ook wel Vinkmeezen, en op sommige plaatsen Plakkers noemt, heeft FRISCH by hunne terugkomst in de Maand April een zonderling Luisje waargenomen. Dit is, behalve de breedte van het Lyf, dat zig byna vierkant vertoont; den kleinen Kop en dikke Halskraag; aanmerkelyk wegens vier Borstelagtige Haartjes agter aan. De grootste en dikste hieldt hy voor de Wyfjes, de anderen voor de Mannetjes van deeze Soort.

(38) Luis der Gier-Zwaluwen.

XXXVIII.

Hirundi.

nis.

Op deeze Soort van Zwaluwen heeft men, in Sweeden, een bleekagtig Luisje waargenomen, dat het Agterlyf Ovaalagtig, zwart en wit gevlakt heeft, met de zyden gehaaid, doch de agterste Haartjes grootst.

(39) Luis der Salm-Forellen.

XXXIX.

Farionis.

De Soortnaam is die der gewoone of Rivier-Forellen; doch ik denk dat 'er deeze door te verstaan zyn; dewyl ik niet geloof, dat men de

(37) *Pediculus Pari majoris* †. FRISCH. *Inf.* VIII. p. 9. T. I. f. 5.

(38) *Pediculus Hirundinis apoda*. *Faun. Succ.* 1963.

(39) *Pediculus Salmonis Farionis*. *Faun. Succ.* 1964.

V. de anderen ooit in de Zee van Noorwegen
 AFDEEL. vangt, en zonderdien kon men niet weten,
 LXXXVI. dat 'er deeze Luis zig op onthoude (*). Zy
 HOOFD- heeft het Lyf wit, den Kop korter en breeder,
 STUK. de Halskraag zeer kort, het Borststuk vierkan-
 tig; het Agterlyf ovaal en plat; zes Pooten,
 die zeer kort zyn: boven de Staart twee rol-
 ronde Lighaampjes, langer dan het Lyf, en
 met Knobbeltjes bedekt. Deeze doen haar
 naar de gewoone Vischluizen, die in een vol-
 gend Geslagt komen, gelyken.

XXXX.
Apis.
Byën-
Luis.

(40) Luis der *Byën*.

Op eene Honigby hadt FRISCH een Luisje gevonden, dat zeer groot was naar het Lighaam van de By; als de grootte hebbende van een Luis der groote Vogelen. Het was zeer langwerpig, loopende van agteren spits, en den Kop plat hebbende, waar mede het, zegt hy, tusschen de Voegen van het Agterlyf weet in te booren, zo dat zy dikwils met de helft van het Lyf daar in zitten, houdende zig met de puntjes van den Kop zeer vast. LINNÆUS, die deeze Luisjes, volgens het Kruisteken, niet gezien heeft, getuigt evenwel dat zy zig op de Byën, aan het Schub-
 betje

(*) Habitat in Salmone Farione Maris Norvegici. *Syß. Nat.* XII. p. 1020.

(40) *Pediculus Apis* T. FRISCH. *Inf.* VIII. T. 16. p. 34.

www.libtool.com.cn

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig. 3.

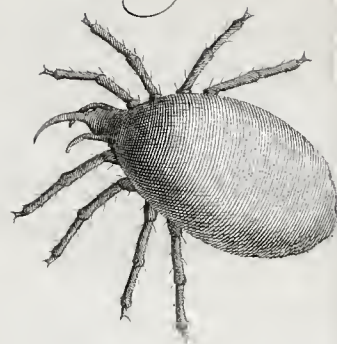

Fig. 4.

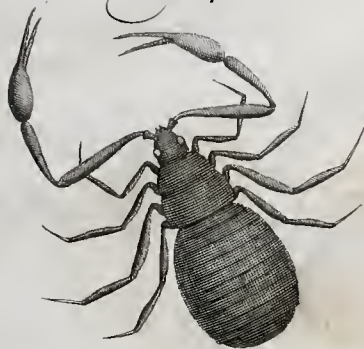

Fig. 5.

Fig. 6.

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

betje der Onrusten, onthouden (*). Dit is V. nog meer te verwonderen, dewyl de Vier- AFDEEL. LXXVI. vleugelige Insekten nooit die Werktuigjes heb- HOOFD- ben, welke men Onrusten noemt (†). STUK.

Dat, echter, de Byën niet de eenigste Insekten zyn, op welken men weezentlyke Lui-zen, met zes Pooten naamelyk, ontmoet, blykt uit de Waarneemingen van den vlyti- gen Natuuronderzoeker, Doktor SCOPOLI, die op de Gaasvliegen, Juffertjes en anderen, een Luisje gevonden heeft, dat hy de *hoog-roode* Luis noemt, wegens de Kleur, in gestal- te veel naar een Myt gelykende, en op de Veen-Mol een andere beschryft, die van hem de *Smitige* getytelt wordt. Ook was, door hem, op eene blaauwagtig paarfe By, een Luisje gevonden, dat hy de *Bokagtige* noemt, als hebbende de Sprieten langer dan het Lyf, welke van haar geduurig, doch langzaam, bewoogen werden (‡). GRONOVIVS hadt, in ons Land, behalven de Menschen-Luizen, niet dan de Kluit-Plevier-Paauwen- en Kal-koenen-Luizen, waargenomen (§).

De WEEGLUIS verdiende, myns oordeels, Weegluis. PL. C. veel- Fig. 1.

(*) Habitat in Apibus ad squamulam Halterum. *Syst. Nat.* XII. p. 1020.

(†) Zie het voorgaande STUK, van deeze *Natuurlyke His-* torie, bladz. 392.

(‡) *Entomol. Carniolica*, p. 485, 386.

(§) *Act. Helvet. Physic. Math. Med.* VOL. V. p. 357.

V. veeleer een plaats alhier, onder het zo haatlyk Ongediert, dan onder de Gevleugelde, alwaar dezelve geplaatst wordt, in het Geslagt der Wantfen. Zy is te vooren, aldaar, door my, omftandig beschreeven; maar, dewyl ik toen geen Afbeelding gegeven had van dit Infekt, waar van de goede Afbeeldingen zeer zeldzaam zyn, zo BONANNI aanmerkt, die het maar van onderen en dus in een zeer onvoldoende plaatzing heeft doen vertoonen; zo oordeelde ik niet ongevoeglyk, op de Konst-Plaat, die de Honderdste van deeze Natuurlyke Historie is, gebruik te maaken van de keurlyk door 't Mikroskoop getekende Figuur welke de Heer GEORGE PHILIPS hadt vervaardigd. Men kan hier mede de voorheen opgegevene Gestalte vergelyken (*).

LXXVII. H O O F D S T U K.

Beschryving van 't Geslagt der VLOOIJEN, waar in de Westindische Zandvlooijen zyn 't buis gebragt.

Naam. **D**e oorsprong van den Latynschen Geslachtsnaam, *Pulex*, is duister. Sommigen hebben dien

(*) In het X. STUK van deeze *Natuurlyke Historie*, bladz 327.

dien daar van afgeleid, dat zy uit Stof voort-
 komen, en, inderdaad, dit heeft meer eigen-
 schap, dan dat het van haare donker bruine
 Kleur zou zyn. Ik weet niet, waarom men
 niet gedacht heeft op het Latynsche woord
Pellere, dat ook Kloppen of Stooten betekent
 (*), en, in de volmaakt voorleeden tyd, een
 dergelyken uitgang heeft *. Dit zou op de * *populi*
 Vloojen, wegens haar Stootend opspringen,
 dat haar als uit het Gezigt weg dryft, niet
 ontoepasfelyk zyn. Doch men kan het ook,
 met Vossius, afleiden van het Grieksche *PSYL-*
LA, of *Psyllos*, 't welk voor een Vloo gebruikt
 is; gelyk men daar van een duidelyk blyk in
 het Vlookruid † heeft, dus wegens de figuur † *Psyllium*
 der Zaadjes genoemd zynde. *CALCAGUINUS*,
 die een Lofdigt ter eere van de Vloojen heeft
 gefchreeven, geeft ons de volgende, zeer na-
 tuurlyke, afleiding van dat woord. Hy meent
 dat de Vloo den Mensch eerst de Aderlaating
 geleerd heeft, of liever de uitzuiging van het
 Venyn uit Vergiftigde Wonden. Nu weet men
 dat de genen, die zulks oudtyds deden, *Psyl-*
li genoemd werden. De Hebreewfsche naam
Pargneesch, die van een Wortelwoord, 't welk
 wegwyken betekent, afkomstig zou kunnen
 zyn, wordt een Vloo vertaald (†). De Itali-
 aa-

(*) Tune has populisti fores? TER. *Pellere* Lyram. OVID.

(†) Maar tweemaal komt die in 't Oude Testament voor;
 naamelyk I. SAMUEL 24. vs 15, en 26. v. 20. Op welke
 laaste plaats het, door de Zeventigen, *Ziel* vertaald is.

V. aanen noemenze *Pulce*, de Spaanschen *Puigas*,
 AFDEEL. de Franschen *Puces*. De Engelsche naam *Flea*,
 LXXVII. de Hoogduitsche *Flohe*, en de Hollandfche *Vloo*,
 HOOFD- fchynen altemaal van het snel springen, waar
 STUK. door zy als wegvliegen, herkomstig te zyn.

Kenmer- De Kenmerken bestaan in zes Pooten te heb-
 ken. ben, die tot springen bekwaam zyn, benevens
 twee Oogen en Draadagtige Sprietten: in plaats
 van Bek een omgeboogen Snuit, die Borstel-
 agtig is en een verborgen Angel heeft: het Ag-
 terlyf op zyde plat of samengedrukt.

Soorten. Behalven de gewoone Vlooijen zyn in dit
 Geslacht ook de Amerikaanfche Zandvlooijen,
 die de tweede Soort uitmaaken, begreepen:
 Dus

I.
Pulex
irritans.

(1) *Vloo, die de Snuit korter dan het Lyf
 heeft.*

Deeze is het, die met de voorgemelde naa-
 men, van ouds tot heden, bedoeld wordt, en
 waar van zeer veele Autheuren, als hier on-
 der blykt, de afbeelding, zo door de gewoo-
 ne als door het Zonne-Mikroskoop, onder 't
 Oog

(1) *Pulex*. *Syst. Nat.* X. Gen. 234. XII. 265. *Pulex*, pro-
 boscide Corpore brevior. *Faun. Suec.* 1695. *Scop. Carniol.*
 1055 *RAJ. Inf.* 7. *ALB. Aran.* T. 41. *BONANN. Microgr.*
 f. 56. *Anon. Angl.* p. 204. f. 12. *HOOK. Microgr.* *JOBLÖT.*
Microgr. I. pp. 1. T. 3. *FRISCH Inf.* II. p. 8. *VALISN. Op.* I.
 T. 25 f. 1. *LEEUWENH. Ep.* 76. f. 1-20. *ROFS. Inf.* II.
Musc. T. 2, 3, 4. *BAKER Mikr.* T. 13. f. 6. *LEDERM. De-*
couvert. I. T. 20. *SULTZ. Inf.* T. 22. f. 146. *SCHAEFF.*
Elem. T. 105.

Oog gebragt hebben. In geen derzelven, ge-
 loof ik, heeft fterker Vergrooting plaats, dan
 in die van BONANNI, volkomen met die van
 HOOKE overeenkomftig, alwaar dit kleine
 Schepzeltje ter langte van byna een Amfterdam-
 fen Voet, en ter dikte van by de vyf Duimen
 vertoond wordt; zo dat de Vloo aldaar, in
 Lighaamelyken inhoud, meer dan vyf honderd-
 duizend maal vergroot is voorgesteld.

De Vlooijen, hoe laftige Infekten ook door
 hun krieuwelen en byten, hebben geenszins
 die affchuwlykheid, als het voorgemelde On-
 gediert. OVIDIUS of die andere Autheur zou
 zekerlyk anders niet hebben durven wenfchen
 een Vloo te zyn, om by zyn Meisje onder
 de Kleederen te kunnen kruipen. Ondertus-
 fchen ftrekt dat Gedigt niet veel tot lof der
 Vlooijen, die immer zo gehaat zyn, wegens
 haar vinnig byten, 't welk den Mensch fom-
 tyds uit een diepen flaap wekt en geen ruste
 laat, en nog bovendien de Huid met leelyke
 Vlakken befmetten (*).

Dus zyn de Vlooijen, niet alleen, een al-
 gemeene Plaag der Menfchen en van verfcheide
 Dieren, op den geheelen Aardbodem, tenmin-
 fte daar de Menfchen gekleed gaan en Huizen

bes

(*) *Parve Pulex & amara lues, inimica Puellis*
Carminē quo fungar in tua facta ferox?
Tu laceras Corpus tenerum, duriffime, morfus
Cujus cum fuerit plena Cruore Cutis;
Emittis maculas nigro de Corpore fufcas, &c.

V. bewoonen, en daar het tevens niet al te koud
 AFDEEL. of te weinig Zomer is; gelyk in Lapland, al-
 LXXVII. waar LINNÆUS 'er geen en vindt. Ook wor-
 HOOFD- den zy, des Winters, by ons, zeer weinig
 STUK vernomen, en sommige Menschen zyn 'er meer
 dan anderen van geplaagd, offchoon zy
 in een zelfde Vertrek zig onthouden, ja by
 elkander flaapen. Van kranke Menschen, of
 die op 't fterven leggen, en van de Lyken,
 gaan zy af. Men vindtze, byfter veel, in ou-
 de afgeworpen Zwaluwen-Nesten.

Gefalte. De gefalte van een Vloo is meer zonderling
 dan verschrikkelyk: want de Wapening, als
 uit over elkander heen leggende Schilden of
 fterke Schubben bestaande, die haar geheele
 Lyf bekleedt, heeft niets dat afgryzen kan ver-
 wekken, en de gedaante van den Kop, bene-
 vens die der Pooten, in 't groot gezien, fchynt
 eer een bedrieglyke flimheid, om den Mensch
 door verborgen Wapentuig te verraffen, dan
 openbaar geweld of gevaarlykheid, aan te dui-
 den (*). Men moet dit Infekt onder de Sprin-
 gers tellen: want tot loopen fchynen de Poo-
 ten, die het de twee voorften aan den Kop en
 de twee middelsten langst heeft, geheel onbe-
 kwaam te zyn. Door de buiging van alle de
 Leed.

(*) Dus kan ik niet goedkeuren, dat GEOFFROY van zy-
 ne Afbeelding zegt: *On y verra la figure terrible de ce pe-
 tit Animal, &c. Hist. des Inf. aux envir. de Paris. TOM.
 II. p. 615.*

V.

AFDEEL.

XXVII.

HOOFD-

STUK.

Leedjes der Pooten, te gelyk, die zig allen eensklaps ontspannen, en dus een ongelooflyke uitwerking doen, worden de vervaarlyke Sprongen veroorzaakt van dit Insekt, wel twee honderdmaal de hoogte van zyn Lighaam overtreffende. Deeze maaken, dat het byna niet, dan in Wollen Stoffen of Haairigheid verward zynde, te vangen zy. De Ingezeten van Dalekarlie, in Sweeden, draagen derhalve, zo wy leezen, een stukje van een Haazen-Vagt aan 't Lyf; welk Bont de Vloojen zeer beminnen, en dikwils daarin kruipen.

Men moet zig niet alleen over den geweldigen Sprong, die een ongemeene kragt en vlugheid in dezelve te kennen geeft, maar ook over haare sterkte verwonderen; wanneer men de Konstuigjes ziet, daar sommigen deze Insekten toegebezigd hebben. MOUFFETUS verhaalt reeds, dat zeker Engelschman, MARK genaamd, een Gouden Kettingje gemaakt had, van een Vinger lang, met een Slot en Sleuteltje, welk hy een Vloo wist aan te doen, die 'er mede sprong. De grootste verwondering, egter, verdiende zyn handigheid in deezen: dewyl die geheele Toestel nog geen Grein woog. HOOKE verhaalt iets, dat meer bewys geeft van de kragt der Vloojen. Een Engelsch Werkman hadt van Yvoor een Karos gemaakt met zes Paarden, op den Bok een Koetsier, die een Hond tuschen de Beenen hadt; een

V.
AFDEEL.
LXXVII
HOOFD-
STUK.

Postiljon op 't rypaard en vier Persoonen in de Karos, met twee Knechts agter op; en die geheele Toefel werdt door een Vloo voortgehaald.

Angel der
Vlooiën.

Dat Werktuig, het welk men den Angel der Vlooiën noemt, heeft de opmerking van verscheide Waarneemers naar zig getrokken, hoewel doch weinigen het te regt beschouwd hebben, dewyl 'er niet gemakkelyk by te komen is (*). BONANNI stelt ons, op een zelfde Plaat, de afbeeldingen voor, welke TORTONI, GRIENDEL en HOOKE, daarvan in 't licht gegeven hadden, en voegt 'er de zyne by, zodanig als deeze Angel hem, door de beste Mikroskooopen, was voorgekomen. Hy hadt 'er een, gemaakt door den Hollandschen Kunstenaar DE RAVESWAY, het welk hem in het Snuitje, dat de Vloo om Bloed te zuigen uitsleeft, vier deelen heeft doen waarneemen, waar van 'er twee naar den krommen Snabel der Roofvogelen gelyken, en dus een Bek maaken, die Zydwaaards opengaat, zynde zeer spits en Hoornagtig. Hier tusfchen, zegt hy,

(*) Van deeze moeielykheid wordt in her Werkje van BAKER, *over de Mikroskooopen*. Amst. 1744. p. 189, te regt melding gemaakt; doch dat het beste middel daar toe zou zyn, eerst den Kop en dan de voorste Poeten af te snyden, om dat men 't zieltoogend Diertje dus gemakkelyker kan behandelen, komt my wonderlyk voor; aangemerkt de Angel, Boor of Priem, daar het mede steekt, aan den Kop, tusfchen de twee Voorpooten, is geplaatst.

hy, is een Snuitje begreepen, dat uit een zeer hard Vlies bestaat en dún met Haartjes is bezet, tweevoudig als het Hecht van een Knipmes, bevattende in zyne holligheid den Angel, daar de Vloo mede steekt en het Bloed inzuigt. Die Angel, naamelyk, is, als een Buisje, van binnen met een holte voorzien. Wanneer de Vloo daarmede kwetzen wil, dan rekt de Angel zig op dergelyke wyze uit, als wy dit somtyds de Aardwormen zien doen, wanneer zy in den Grond gaan booren. Een Vloo met Lym aan Papier vastgemaakt, en dezelve daardoor, als 't ware, tot dolheid gebragt hebbende, zag hy dezelve den Angel dus niet alleen uitsteeken, maar somtyds tuschen de deelen van den Bek, somtyds daar boven, somtyds daar beneden houden gelyk hy denzelven met de Scheede en den Bek, in deeze drierley Standen, heeft doen afbeelden (*).

De Ouden, die voor de toevallige voortbrenging der Dieren waren, maakten geen zwaarigheid, om te stellen, dat de Vlooijen uit Stof voortkwamen, en daarom wordt dit Infekt ook, volgens ISIDORUS, genoemd een Kind van 't Stof *. ARISTOTELES, evenwel, heeft reeds erkend, dat de Vlooijen, zo wel als de Luizen en Weegluizen, haaren oorsprong uit Eijertjes als Neeten hadden, die door de

V.
AFDEEL.
LXXVII.
HOOFD-
STUK.

voortteeling.

* *Pulveris filius*

ou-

(*) Zie fig. 60. 61, 62, van zyne *Micrographia curiosa*.
I. DEEL. XIII. STUK.

V. ouden gelegd waren. SWAMMERDAM heeft deeze
 AFDEEL overëenkomst veel te ver getrokken, wanneer
 LXXV I. hy stelt, dat de Vlooijen, zo wel als de Lui-
 HOOFD- zen, volmaakt uit de Eijertjes voortkomen, en
 STUK. dus tot zynen eersten Rang van Verandering,
 ook, behooren zouden. Dus spreeken sommige
 Autheuren, in navolging van anderen, die
 alleenlyk zyn eerste Werk, in 't Latyn ver-
 taald (*), hebben ingezien, en 't is waar, dat
 die scherpziende Waarneemer de Veranderingen,
 tot een bruine Kleur, in het Ey der Vloo-
 meende bespeurd te hebben; doch naderhand,
 toen hem verhaald was, dat de Heer LEEU-
 WENHOEK, te Delft, het voortkomen van een
 Wormpje uit het Ey der Vloo hadt waargeno-
 men, heeft hy, edelmoedig, zyne onkunde
 daar omtrent betuigd, en de verzekering,
 dien aangaande, uitgesteld tot nader Waarneem-
 ington (†).

Vloo-
 Wormpje.

LEEUVENHOEK, dan, hadt waargenomen,
 dat uit het Ey der Vloo een Wormpje voort-
 kwam, het welk zig in een Kasje besloot, en
 tot aan het volgend Voorjaar daarin beslooten
 bleef. Zodanige Kasjes, dat eigentlyk de Ton-
 netjes zyn, waarin het Wormpje zig bespint,
 en eerst een Popje, dan een volmaakte Vloo
 wordt, moet SWAMMERDAM aangezien hebben
 voor Eytjes der Vlooijen. En, hoe ligt is het,
 zig

(*) *Hist. Inf. generalis* Lugd. Bat. 1733. p. 66.

(†) *Biblia Naturæ* of *Bybel der Natuur*. Leyde 1737. p. 59.

zig daarin te bedriegen: dewyl de eigentlyke Eytjes of Neeten vandeeze Infekten zo moeijelyk te vinden zyn; eensdeels van wegen de kleinte, andersdeels, omdat zy veelal in Stoffige reeten of scheuren van Planken gelegd worden: want het Wyfje, dat aan de dikte zeer wel te kennen is, legt de Eytjes altoos, gelyk de Rupfen, op plaatsfen, waar de uitkomende Jongen, aanstonds, hun Voedzel vinden, zegt FRISCH, die de volgende niet onaartige aanmerkingen over de Voortteeling en menigvuldigheid der Vloojien op zekere plaatsfen, opgeeft.

V.
AFDEEL.
LXXVII.
HOOFD-
STUK.

„ De Vloo is, wanneer zy uit haar Eytje
„ kruipt, eigentlyk een kleine Houtworm, als
„ een Rups, voorzien met zes Pooten en een
„ Rupfen-Gebit (*). Die ongeschaafde Bed-
„ planken onder het Bedstroo heeft, heeft al-
„ les by een, wat tot opvoeding der Vlooi-
„ jen behoort, en derhalve ook geen gebrek;
„ daaraan. Want aldaar zyn deeltjes van Hout
„ en Stroo; daar is warmte tot uitbroeding,
„ door het slaapen op de Bedden. Vermogen-
„ de Luiden daarentegen, die de Vertrekken
„ netjes met Steenen belegd, of met hard glad
„ Hout gevloerd hebben, lyden, in de Zomer,
„ op ver naa zo veel van de Vloojien niet.
„ Zeker Amptman verhaalde my, dat hy on-
„ der

Reden der
menigvul-
heid.

(*) Het Masker heeft geen Pooten; een gevorkte Staart en spint: de Pop heeft Pooten en beweegt zig niet; zegt LINNEUS. Zo zyn Ed. dit wel waargenomen heeft, is het weezentlyk iets byzonders.

V.
AFDEEL.
LXXVII
HOOFD-
STUK.

„ der de Planken van zyn Vloer Zaagzel hadt
 „ laten werpen: wien ik antwoordde, dat hy,
 „ den volgenden Zomer, geen gebrek aan
 „ Vlooiën hebben zou; en, inderdaad, hy
 „ was genoodzaakt uit dat Vertrek te vlugten,
 „ wegens de menigte van dit Ongediert. 't
 „ Gemeene Volk verbeeldt zig, dat zy uit de
 „ Pis voortkomen; doch dit zyn ongegronde
 „ meeningen. Hoe morsiger een Vertrek is,
 „ hoe meer Vlooiën daarin huisvesten. Die
 „ een Vloer van Planken heeft, moet denzel-
 „ ven, in de Zomer, alle Maanden met koo-
 „ kend heet Water laten schrobben; het
 „ welk diepen zal om de Eytjes en Wormpjes
 „ te dooden. Als de Wormpjes tot volwas-
 „ senheid zyn gekomen, vouwen zy de en-
 „ den te samen, en spinnen een Tonnetje, als
 „ dat van een Zyde-Worm, om zig heen. Van
 „ deeze Tonnetjes heb ik veele honderden ge-
 „ opend, en in eenigen de Vlooiën nog geheel
 „ wit, in anderen zo bruin en volkomen aan-
 „ getroffen, dat zy my tegen 't Aangezicht
 „ sprongen”.

In de Verandering der Vlooiën moet, naar
 het Jaar-Saizoen, een ongemeen verschil zyn:
 want men heeft ontdekt, dat zy, door de Ei-
 tjes, in een klein Glazen Buisje, by zig, ge-
 duurig in de Boezem te draagen, in 't midden
 van de Zomer in vier Dagen uitkomen, en,
 wanneer men de Wormpjes, dan, met doode
 Vliegen voedt, die zy gretig uitzuigen, zo ko-
 men

men zy, in elf Dagen, tot volwasfenheid, als
 wanneer het Wormpje zig infpint, en, na
 vier Dagen verloops, in een Popje verandert,
 dat, na negen Dagen tyds in die Gestalte ge-
 legen te hebben, overgaat tot den volmaak-
 ten Staat. Dus blykt, volgens de Waarneemingen van LEEUWENHOEK, dat een Vloo, in omtrent een Maand tyds, haar Geslagt kan voortplanten. Op Honden, Katten en Haazen, hechten zig de Eytjes, die glinsterend wit zyn, aan de Haairtjes dicht by het Lyf, en de uitkomende Wormpjes zullen, waarfchynlyk, van de fmeerigheid der Huid in deeze Dieren, hun bestaan vinden.

De Paaring der Vlooijen kan, wanneer men een Mannetje en Wyfje in een Glazen Buis doet, die wel dicht, doch niet Lugtdicht toegestopt is, genoeglyk waargenomen worden. Men zegt, dat dezelve op een zonderlinge wys geschiedt; alzo het Mannetje gedekt wordt door het Wyfje. LEEUWENHOEK heeft haare Ingewanden, op dergelyke manier als SWAMMERDAM die der Luizen, naamelyk door Ontleeding in een weinig Water, waargenomen. Hy meende, in het Mannelyk Zaad van deeze Infekten, de Zaaddiertjes zeer duidelyk te hebben ontdekt.

De Vlooijen onthouden zig, als een Plaag der Menschen en Dieren, ook in alle Werelds-
 deelen. Men heeft, derhalve, van ouds al
 verscheide Middelen beproefd om ze te verjaa-

V.
 AFDEEL.
 LXXVII.
 HOOFD-
 STUK.

Middelen
 om ze te
 verdryven.

V.
AFDEEL.
LXXVII.
HOOFD-
STUK.

gen, die goed bevonden doch niet allen even gemakkelyk te gebruiken zyn. Dat Kruid, onder anderen, 't welk men Poley noemt, groeiende in Gelderland in 't wilde, zou daar van den naam hebben. Alst, Persikkruid, Stinkende Kamille en Kun of Boonkruid, worden ook als dienstig, tot verdryving van dit Ongediert, opgegeven. Deeze Middelen, egter, schynen zo gemakkelyk niet te gebruiken, noch zo onfeilbaar te zyn, als een geduurige zuivering der Vertrekken en Bedsteden, benevens het vlytig opvangen van de Vlooijen, dat, met een weinig Katoen in het Bedstede of Ledikant te stoppen, zegt men, gemakkelyk kan geschieden. De Schaapen-Wol, nog op het Lyf zittende, schynt geen aangename verblyfplaats voor dit Ongediert te zyn; daar zy doch, 't geen zeldzaam is, best in Wollen Dekens en Wollen Kleederen gevangen worden. Mooglyk zal die Vettigheid in deeze Wol, welke tot uitroeijing der Motten dienstig is *, ook hinderlyk zyn aan de Vlooijen. Zy worden uitgeroeid door dikwils veegen van den Vloer, met Elzebladeren of derzelver afkookzel; als ook door de Onderlaagen der Ledikanten en Bedsteden dikwils af te waschen met sterke Loog van Potasch; zegt Doktor SCOPOLI.

* Zie het
XI. STUK.
blad. 723.

II.
Penetrans.
Zandvloo.

(2) Vloo, *die de Snuit zo lang heeft als 't Lyf.*

Deeze

(2) *Pulex proboscide Corporis longitudine f. Tunga. M. A. REGR.*

Deeze Infekten zyn het, die ik *Zandvlooijen* V.
 genoemd heb, komende met de genen, welken AFDEEL.
 in Peru, van de Spaanschen, *Nigua's*, en in de LXXVII.
 Westindiën, van de Franschen, *Piques* geheten HOOFD-
 worden, overeen. Het schynt, dat men dit STUK.
 Infekt, in Brasíl, *Tunga* noeme Doch LIN-
 NÆUS vraagt:,, Of de Vloo van CATESBY, die
 ,, door de Huid dringt; de Myt van BROWNE,
 ,, die onder de Huid nestelt, en de Tek-agtige
 ,, Luis van ROLANDER, hier voor beschreeven,
 ,, weezentlyk in Soort verschillen? Of het ook
 ,, eers een Myt, dan een Luis, dan een Vloo
 ,, worde? CATESBY beeldt de zynen af met
 ,, het Vorkje van de Plantvloo. BROWN geeft
 ,, aan de zyne agt Pooten, zo als een Myt
 ,, heeft: ROLANDER, integendeel, maar zes
 ,, Springpooten, als in de Vloo, aan deeze:
 ,, maar het Weegluis-Spinnetje dringt op der-
 ,, gelyke manier in het Lighaam en huisvest
 ,, 'er met Pyn in. Die in de Westindien zyn,
 ,, mogen derhalve nader onderzoeken, van
 ,, welk Geslagt deeze Diertjes en of 'er ééne
 ,, dan meer Soorten van zyn.

De Heer JUSSIEU heeft, gelyk ik bevoorens
 aanmerkte*, toen hy voor eenige Jaaren zig * Bladz.
 in Peru bevondt, waargenomen; dar 'er twee 71.
 ge-

REGR. *Bras.* 249. SLOAN: *Jam.* II. p. 191. Introd. 125. *Pu-*
lex Cutem penetrans, CATESB. *Carol.* II°, p. 10. T. 10. f. 3.
Acarus fuscus sub Cute nidulans, Proboscide acutiore. BROWN.
Jaw. 418.

I. DEEL. XIII, STUK.

V.
AFDEEL
LXXVII.
HOOFD-
STUK.

geheel verschillende Soorten zyn van dit On-
gediert; de eene bruin als een Vloo, de ande-
re geelagtig, die beiden in de Huid kruipen
of booren en aldaar een Nest maaken als een
platte Paarl, dat in eenige Dagen de grootte
van een Erwt krygt, veroirzaakende een ge-
weldige Jeukt en Pyn; doch de laatsten schee-
nen eenigermaate Vergiftig te zyn. De eer-
sten, die men ook *Chiques*, en in de Kolonie van
Rio de Berbice *Mobitjes* noemt, kunnen met
regt den naam voeren van *Zandvloojen*, alzo
zy, naar 't my toefchynt, by de Beenen op-
springen uit het Zand; daar die andere, geel-
agtige, niet springen, en deeze zyn het, die
de kwaadaarige Zweeren, welke den Mensch
kunnen doen sterven, veroirzaaken.

Die schadelyke eigenschap, van deeze Infek-
ten, is reeds lang bekend geweest (*). „ West-
„ indie levert ons, uit het Geslagt der Vlooi-
„ jen, zegt CARDANUS *, de *Nigua* uit, ze-
„ kere wreede Pest. Dit Diertje is veel kleiner
„ dan een Vloo, en, aan 't Lyf zig hechten-
„ de, vreet het dermaate in, dat sommigen de
„ Voeten of ook de Handen kwyt raaken. Het
„ Middel, dat men 'er tegen uitgevonden
„ heeft, is de plaats met Olie te smeeren en
„ met een Scheermes te schraapen. Hier voegt
„ SCALIGER †, in zyne aanmerkingen, het
„ volgende by. Het is een klein Vlooytje,
„ met

† Exerc.
94 N. 8. ad
subtil. Car-
dani, 23.

(*) MOUFFETUS de *Palicello*. Inf. Theatr. p. 277.

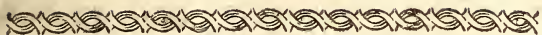
V.
AFDEEL.
LXXVII.
HOOFD-
STUK.

„ met een zeer fcherpe Snuit, dat de Beenen,
„ meest, (zelden andere Lighaamsdeelen,)
„ aandoet, niet alleen van de genen die loo-
„ pen, maar ook die op een Grond leggen.
„ Hierom gaan de Indiaanen, doorgaans, hoog
„ flaapen. 't Gezwel groeit den vierden Dag
„ aan, en wordt vervolgens grooter dan een
„ Erwt, zittende vol witte Neetjes, die zig
„ door 't krabben met de Nagelen onder de
„ Huid verspreiden: maar indien het Nest ge-
„ heel wordt uitgehaald en in de Wonde war-
„ me Asch gestrooid, komt het tot Genee-
„ zing". 't Berigt van BENZO, in zyne Scheeps-
tochten, is weinig daar van verschillende, die
zegt. „ De Indiaanen hebben veel te lyden
„ van kwaadaartige Infekten, onder welken
„ de Nigua is, die de grootte omtrent van
„ een Vloo heeft, dringende, zonder dat men
„ 't voelt, tusfchen Vel en Vleesch, en in-
„ zonderheid onder de Nagels der Toonen,
„ in: want zy teelen voort in 't Stof Het
„ gebeurt dikwils, dat zy, zonder eenig ge-
„ voel, de grootte krygen van Cicers of Lin-
„ zen, en dan zit dat Nest vol van een me-
„ nigte Neeten, wordende niet, dan met veel
„ moeite en pyn, door middel van een Naald
„ of Doorn uitgehaald, en de Wond met war-
„ me Asch genezen. De Neger-Slaaven der
„ Spanjaarden, die zonder Schoenen loopen,
„ hebben hier meest van te lyden, en kry-
„ genze fomtyds zo menigvuldig in de Bee-

V. „nen, dat men dit Ongediert niet dan door
 ADEEL. „snyden of branden daar uit kan krygen. Hier
 LXXVII. „om ziet men ook veelen van de Negers,
 HOOFD- „die hunne Toonen dus, ja zelfs de Voeten,
 STUK. „verlooren hebben”.

Aan de Kust van Senegal, in Afrika, was men, zo de Heer ADANSON aanmerkt, in het drooge Saizoen zeer geplaagd met Zandvlooi-
 jen, dus genaamd, omdat zy zig in het Zand der bewoonde Hutten onthouden. Dit Zand was 'er zo vol van, dat zy, zo dra men de Voeten daarin gezet hadt, de bloote Beenen byna geheel bedekten, kunnende door de klein-
 te naauwlyks gezien worden, dan door haare menigte. Zy steeken niet vinnig, maar veroir-
 zaaken een schrikkelyke leukt. Zy kunnen niet meer dan drie of vier Duim hoog springen, en dit maakt dat de genen, die een half Voet van den Grond slaapen, 'er niets van te dugten hebben.

Het schynt my toe, dat met deeze *Pulicellus*, van de voorgemelde Autheuren, zo wel als met onze Zandvlooi, de gedagte Soort bedoeld worde, die het Lyf, volgens LINNÆUS, rosag-
 tig bruin, samengedrukt, op zyde plat, en het Agterlyf, van onderen, wit heeft. Dat de zo-
 genaamde Patattes-Luizen hier van verschillen, zullen wy straks zien.

LXXVIII. HOOFDSTUK.

www.libtool.com.cn

V.
AFDEEL.
LXXVIII.
HOOFD-
STUK.

*Beschryving van 't Geslacht der MYTEN, waar
onder verscheidene voorkomen, die men gewoonlyk
Luizen of Luisjes noemt, of Spinnetjes; als
ook de Schurftdiertjes, enz.*

't **L**atynsch woord *Acarus*, dat voor een Ge-
slagtnaam strekt van deeze Insekten,
schynt van het Grieksch *Akeiros*, als iets on-
deelbaars of een *Atomon*, om zo te spreken,
betekenende, afgeleid te moeten worden. Men
hieldtze, inderdaad, oudtyds, voor de aller-
kleinste Diertjes. „, ARISTOTELES schryft, dat
„, in 't Wasch een allerkleinst Diertje * ge- * *Animal-*
„, boren wordt, (zegt ALDROVANDUS,) het *culum om-*
„, welk den naam van *Acari* voert; doch of dit *nium mini-*
„, kleiner of grooter zy dan een Luisje †, (want *mum*
„, zo noemenze wy ze hier in Italie,) kan ik † *Pedice-*
„, niet beoordeelen; dewyl ik nooit *Acari* ge-
„, zien heb: doch ik geloof dat het verschillen-
„, de Diertjes zyn, die men hier *Pellicellos*
„, noemt, omdat zy tusfchen de Opperhuid en
„, het Vel voortkruipen; hoewel veelen 'er
„, ook den naam aan geeven van *Sirones*“, dat
is, MYTEN. Men plagtze, in 't Neerduitsch,
ook wel *Ziertjes* te noemen, wegens de klein-
heid; doch die naam wordt thans aan andere
Insekten gegeven †, en de meesten hebben †

I. DEEL XIII. STUK.

† Zie het
X. STUK,
ver- bl. 436.

V. verschillende benaamingen, gelyk wy in de
 AFDEEL. beschryving der Soorten zullen zien.
 LXXVIII.
 HOOFD. De kleinheid, die in de meesten aanmerke-
 STUK. lyk is, onderscheidt dit Geslacht
 Kenmer- als wel het getal der Pooten, 't welk agt is in
 keu. de Myten. Zy komen met de Vlooijen over-

een in het getal der Oogen, die zy 'er
 twee hebben, ter wederzyde van den Kop,
 en dit maakt hun voornaamste verschil van de
 Spinnekoppen uit, naar welken zy veelal we-
 gens de Pooten gelyken (*). De Sprieten of
 Voelers zyn met Leedjes, engelyken naar Poo-
 ten, zegt LINNÆUS.

Soorten. 't Getal der Soorten, dat te vooren een-
 endertig was, is thans tot vyfendertig ver-
 meerderd, niettegenstaande nog verscheidene
 van dit Geslacht uitgemonsterd, en in het
 volgende t'huis gebragt zyn. Men vindt
 zesentwintig Soorten van Myten, onder de
 Gedierten van Sweeden, opgetekend.

(1)

(*) *La Tique* (zegt GEOFFROY), *se distingue de l'A-
 traignée, a la quelle elle ressemble beaucoup † par le nombre
 différent de ces Teux.* 't Blykt klaar, dat, ter plaatse van
 het Kruisteken, of de woorden *par les Pattes*, of alleen-
 lyk de *Comma* uitgelaten zy. Maar, wanneer hy 'er by-
 voegt, dat dit Geslacht, door de eenvoudige Sprieten, van dat
 der *Chelifer* en *Phalangium*, of Weegluis-Spinnetje en
 Schaapherder-Spin, onderscheiden zy, verschilt hy grootelyks
 van den Heer LINNÆUS, die aan de Myten Voelers, naar
 Pooten gelykende, geeft.

- (1) Myt, die rond is en plat, met een ovaale Vlak van agteren. V.

AFDEEL.
LXXVIII.
HOOFD-
STUK.

In Indiën wordt deeze Myt, die als een Luis zig op de Olyphanten onthoudt, gevonden. Het is mooglyk wel de allergrootste van dit Geslagt, dewyl zy de grootte heeft van wit Lupinen-Zaad of Boontjes, zynde donkerblauw van Kleur, met een dikken rand: van onderen, wederzyds, drie Groeven hebbende. De Vlak, van agteren, is zwart, ovaal en in drieën gespleeten.

I.
Acarus
Elephantinus
Olyphantis
Luis.

- (2) Myt, die dwars-ovaal is en bruin, met een witten Rand. II.

Egyptius.
Egyptische.

In de Oosterfche Landen fchynt deeze zig te onthouden.

- (3) Myt, die dwars-ovaal is en plat, met een ovaale Vlak van agteren. III.

Reduvius.
Schaaps-
Tek.

Van de Schaaps-Luizen, die in 't laafte van 't voorgaande Stuk beschreeven zyn, verschilt deeze Soort door het getal der Pooten en in andere opzigten, aanmerkelyk. Van de Tekken of Hondsluizen worden zy onderscheiden, door-

(1) *Acarus orbiculatus depressus, maculâ baseos ovatâ*. *Syst. Nat.* X. Gen. 235. XII. Gen. 266.

(2) *Acarus obovatus fuscus, margine albo*. M L. U. 425.

(3) *Acarus obovatus planus, maculâ baseos obovatâ*. *Fam. Succ.* 1966. *It. Oeland.* 62. 126. *RAJ. Inf.* 9.

V. doordien zy een langer Snuitje en het Lyf altoos plat hebben, met de Pooten donker-rood en de Rug Aschgrauw. het Agterlyf Hartvormig met drie kleine zwarte Stipjes daar op. De grootte is als die van een Weeghuis. Zy booren zelden met den Kop in de Huid: want zy zuigen 'er maar nu en dan Bloed uit, en loozen de Vuiligheden, die daar uit voortkomen, van agteren, waardoor de Wol groen gekleurd en grootelyks bedorven wordt; dewyl men 'er die Smet naauwlyks met heete Loog, veel min met koud Water, uit kan krygen. Voeg hier by, dat zy wel een Jaar leevend blyven in de afgeschooren Vagten der Schaapen. Dit Ongediert wordt, op Oeland, in Sweeden, *Festing* genoemd, onthoudende zig op de Runders en Honden, in de Bosfchen, zegt LINNÆUS.

Schaapen-
Luis.
PL. C.
Fig. 2.

Zodanige Schaaps-Tekken, als deeze, my nog niet ter hand gekomen zynde, heb ik het niet ongevoeglyk geoordeeld, den Leezer hier de afbeelding onder 't oog te brengen, van de gewoone Schaapen-Luis, in 't voorgaande STUK beschreeven *: want nergens vind ik dezelve by

* Zie 't
XI. STUK.
bladz. 620.
enz.

vergrooting, en zelfs, niet dan by FRISCH, gantsch onvoldoende afgebeeld, die het ook zwart-blaauwe Luizen noemt, dat niet altoos plaats heeft: ten minste die van onze afbeelding, op Plaat C. fig. 2. was veeleer roodagtig graauw of Tegelrood, met een zeer aartige Tekening, van roode Ruitjes op 't midden, en blaauwe

Strie-

Striemen aan de kanten van het Lyf, die, gelyk het geheele Voorwerp, in langte ongeveer vier of vyfmaal vergroot, hier zeer natuurlyk zyn afgebeeld. De Voetzool of het onderfte der Pooten, waaraan de Klaauwtjes zyn, alleen, was zwartagtig blaauw, en van de zonderlinge gedaante des Zuigers, die aan 't end dubbeld is, als ook van de geheele Gestalte, kan men genoegzaam uit de afbeelding oordeelen. Alleenlyk moet ik 'er nog byvoegen, dat het wel waar is, gelyk FRISCH zegt, dat het Lyf bezet zy met Haairtjes, doch dat het Infekt bovendien, over 't geheel, zig als Sagrynagtig voordoet, en ongemeen dik of rond is van Lyf.

- (4) Myt, die ovaal is en Roestkleurig, van agteren een ovaale zwarte Vlak bebbende. V.
AFDEEL.
LXXVIII.
HOOFD-
STUK.

Deeze, in de Indiën zeer gemeen, is langer dan de voorgaande Soort.

- (5) Myt, die dwars-ovaal is en roodagtig, bebbende het Schildje en de Knietjes der Pooten witagtig. IV.
Indus.
Indiaan-
sche.

Zeer omftandig geeft ons de Heer KALM de befchryving van dit Infekt, het welk een ongemeene Plaag is voor de genen die door de

Bos-

(4) *Acarus ovalis ferrugineus, maculâ baseos ovatâ atrâ,* Syst. Nat. XII.

(5) *Acarus obovatus rubicundus. Scutello Geniculisque Pedum albidis.* KALM. *Aff. Stockh.* 1754.

V. fchen van Noord-Amerika reizen , wordende
 AFDEEL. aldaar van de Sweeden , in Pensylvanie en Nieuw
 LXXVIII. Jerfey , *Skogs-Luis* , dat is Boschluis , van de En-
 HOOFD- gelfchen *Tiks* of *Seed-Tiks* , dat is Tekken , en
 STUK. van de Hollanders , by Albany , *Houtluis* of
Boschluis. Woudluis getyteld. „ Men vindtze , zegt
 „ die Heer , zeer menigvuldig in de Bosfchen ,
 „ zo van Nieuw Jerfey als Pensylvanie , doch ,
 „ hoe verder men Noordwaards komt , hoe
 „ minder , evenwel werden wy 'er in de Woe-
 „ ftenyën , tusfchen de Engelsche Volkplantin-
 „ gen en Kanada , grootelyks mede geplaagd.
 „ Men wierdtze zelfs gewaar , terwyl men
 „ door de Bosfchen ging ; maar inzonderheid ,
 „ zo dra men zig op het Aardryk , op den
 „ wortel van een Boom , of op een omgeval-
 „ len Boom , nederzette ; zo dat een ruste ,
 „ die ongestoord eenigen tyd duurde , iets zeld-
 „ zaams was. Een ontelbaare menigte van
 „ deeze Houtluizen , Muggen en ander Onge-
 „ diert , was gereed om ons te plaagen , als wy ,
 „ om zo te fpreken , maar een Schreede voort-
 „ gingen in die uitgestrekte Wildernisfen ;
 „ doch voornaamelyk des nagts.
 „ De grootte van dit Ongediert is verschil-
 „ lende. Veelen zyn zo klein , dat menze
 „ naauwlyks zien , 'k laat ftaan vangen kan :
 „ anderen worden , wanneer zy zig vol Bloed
 „ gezoogen hebben , zo dik als het end van een
 „ Vinger ; doch de gewoone langte is een
 „ twaalfde Duims , en de breedte , in het mid-
 „ den

„ den, iets minder. Het Lyf is een weinig
 „ langwerpig rond; dun en platagtig; van bo-
 „ ven glad en effen, aan den rand, incommi-
 „ gen, als gegolfd. Zy hebben een glinsterend
 „ donkerroode Kleur, en een klein wit Vlakje
 „ op 't midden van de Rug, dat egter niet al-
 „ gemeen is. De Kop is zeer klein, met
 „ Draadswyze Sprieten en Snuitje, die zig als
 „ famengevoegd vertoonen, maakende met
 „ het onderste des Lighaams een zeer stompen
 „ hoek. De Sprieten zyn dikker aan 't end,
 „ en even lang als het Snuitje, dat naauwlyks
 „ een vierde der langte van het Lyf heeft.
 „ Het Borststuk ontbreekt t'eenemaal (*). De
 „ Sprieten doen byna gelyken dienst aan het
 „ Insekt als de Snuit: want, wanneer het
 „ met de Snuit in de Huid van een Dier
 „ boort, zo volgen de Sprieten dicht daar aan.
 „ Het heeft agt Pooten, die bleekrood, on-
 „ gehaaid, glad, glinsterende, met zeer kleine
 „ witte Klaauwtjes aan het end gewapend
 „ zyn (†).
 „ De meesten van deeze Infekten onthouden
 „ zig in het Gras en aan de Gewasfen in de
 „ Boschen, inzonderheid onder het afgevallen
 „ Loof van het voorgaande Jaar, dat 'er, zo
 „ wel

(*) Hoe kan LINNÆUS dan onder de Kenmerken stellen,
Scutello albido? Want *Scutellum* kan hier immers niets dan het
 Borstschild betekenen, en KALM zegt duidelyk: tusfchen Kop
 en Lyf vertoont zig geen Borst.

(†) Zyn dit ook de *Genicula Pedum*, die het Insekt wit-
 agtig heeft?

V. „ wel als 't Gras, dikwils geheel vol van zit. Op
 AFDEEL. „ Akkers, Velden en Weiden, vindt menze
 LXXVIII. „ niet. Zy komen in 't Voorjaar, zo dra de
 HOOFD- „ Sneeuw verdweenen is, te voorschyn, en
 STUK. „ blyven tot in 't midden van den Zomer;
Boschbluis. „ maar in de Herfst wierd ik 'er niet één ge-
 „ waar, hoe veel ik ook in de Bosfchen liep.
 „ Eerst kruipen zy op de Kleederen, en dan
 „ aan 't Lyf, alwaar zy onmiddelyk de Snuit
 „ insteeken, zonder dat men 't gewaar wordt,
 „ voordat zy reeds zo diep ingeboord zyn, dat
 „ men ze niet zonder gevaar weg kan krygen.
 „ Want, als menze afrukt, blyft gemeenlyk de
 „ Snuit met den Kop zitten, en dit veroorzaakt
 „ niet alleen een leelyken Stank, maar een
 „ schrikkelyke Jeukt, en door krabben komen
 „ 'er Zweeren, die fomtyds diep invreeten.
 „ Ik heb Menschen gezien, die, alleen door
 „ het afrukken van deeze Bosch-Luizen, een
 „ Gezwel hebben gekreegen, dat in 't eerst
 „ sterk etterde, eu eindelyk zo diep gewor-
 „ den is, dat men het voorste Lid van den
 „ Duim in het Gat kon leggen, het welk een
 „ goede Vingerbreedte diep was. Gemeenlyk
 „ komt altoos, daar zy den Kop hebben inge-
 „ boord of Bloed gezoogen, een hard Knob-
 „ beltje, zo groot als een groene Erwt of
 „ nog grooter; blyvende dikwils zes Weeken,
 „ eer het verdwyne Wanneer men twee Da-
 „ gen in de Bosfchen gereisd hadt, was het
 „ Lyf zo vol van deeze Knobbeltjes, waar

„ van het eene pynlyk was, het andere jeuk- V.
 „ te: dat men naauwlyks wist, waar men zig AFDEEL
 „ zou krabben”. LXXVIII.

„ Dit Ongediert is byster lastig, wanneer HOOFD-
 „ het in de Ooren komt, daar het naauwlyks STUK.
 „ uit te krygen is, en die daar door somtyds Boschluis.
 „ een Vuist groot opzwellen, met een schrik-
 „ kelyke Pyn. Zy kruipen zeer langzaam en
 „ plaagen niet alleen de Menschen, maar ook
 „ allerley Dieren. Het Lyf der Paarden is
 „ 'er, aan den Buik, somwylen geheel mede
 „ bedekt, en men verliest 'er die in de Engel-
 „ sche Volkplantingen wel door; aangezien zy
 „ de Beesten geheel uitmergelen, en dus al
 „ kwynende, met veel Pyn, doen sterven. Zy
 „ zyn zeer taay: men kanze met de Nagelen
 „ naauwlyks te pletteren drukken. Onder het
 „ Bloedzuigen zwellen zy allengs uit, en ein-
 „ delyk, zig vol gezoopen hebbende, vallen
 „ zy van zelf af. Zulke twee Boschluizen in
 „ een Bakje gedaan hebbende, daar de eene op
 „ de Rug lag, bleeven zy langer dan een
 „ een Maand in 't leven, en hadden middeler-
 „ wyl een groote menigte van Eytjes gelegd,
 „ die zeer klein, rond en glinsterend bruin
 „ waren. Geen voldoende Middelen schyn-
 „ nen 'er nog ontdekt te zyn tot voorbehoe-
 „ ding tegen of tot verdryving van dit leelyk
 „ Ongediert”. Het gene de Heer KALM best
 „ bevondt, was zulk een Luis, wanneer zy
 „ de Snuit reeds ingeboord hadt in zyne Huid,

V. met een Koorntangetje te vatten en afteruk-
 AFDEEL. ken , haalende dan aanstonds, het geen 'er
 LXXV 11. van zitten bleef , ook uit. Dikwils hadden
 HOOFD- zy zig zo vast ingebeeten , dat met haar
 STUK. Snuut tevens een Stukje Vel mede afgerukt
Boschluiz. werdt.

Alle oude Perfoonen verzekerden hem eenstemmig, dat men in voorige tyden, (vyftig of zestig Jaaren , naamelyk , geleeden ,) in Nieuw Jerfey en Pensylvanie niets geweten had van deeze Boschluizen , die 'er met eene Kudde Vee , uit Maryland , in het begin deezer Eeuw zouden overgebracht zyn. Men hadt voorheen in gebruik gehad , alle Voorjaaren het afgevallen Loof , in de Bosfchen , in brand te fteeken ; waar door wel dit Gebroedzel vernield , maar tevens aan het jong Boomgewas zo veel nadeel toegebracht werdt , dat de Regeering dit in brand fteeken goedvond te verbieden. Zulks is waarfchynlyk de reden , dat het gedagte Ongediert zig aldaar , in de laafte Jaaren , zo fterk vermenigvuldigd heeft , tot groot nadeel der Ingezetenen , die in de Zomer , wanneer door de fterke Hitte al het Gras op 't open Veld uitdroogt , geen ander middel hebben om de Beeften in 't leven te behouden , dan dezelve in de Bosfchen te laaten loopen.

Men ziet hier uit , zegt de Heer KALM , eensdeels , het geluk der Landlieden in Europa , daar men , zelfs in de Noordelyke deelen ,

ongestoord door de Bosfchen kan reizen, en, V.
 andersdeels, hoe klein een Ongedierte, met de ^{AFDEEL}
 toelaating van den Almagtigen Bestuurder der ^{LXXVIII.}
 Ondermaansche Zaaken, een schrikkelyke Land- ^{HOOFD-}
 plaag kan worden, ^{STUK.}

(6) Myt, die het Agterlyf van agteren gekar- ^{VI.}
 teld, het Schildje ovaal en eenigermate ^{Sanguis-}
 Oranjekeurig, den Staart in drieën ver- ^{fugus.}
 deeld heeft. ^{Bloedzui-}
^{ger.}

Of deeze, die de Jatebucu der Brasiliaanen
 kon zyn, meer den nevensgaande bynaam ver-
 dient dan de voorgaande, zou men, met reden,
 mogen twyfelen. Zy heeft de Voorpooten,
 digt aan het Lyf, met korte Spooen, volgens
 de Waarneeming van ROLANDER, die deeze
 Soort in Zuid-Amerika ontdekt heeft, verschil-
 lende van de Patattes-Luizen meer in gedaante
 dan in eigenschap. Zy zuigt het Bloed uit de
 Beenen van Menschen, die in 't Land gaan
 wandelen, en kan daar naauwlyks uitgetrok-
 ken worden.

(7) Myt, die Klootagtig Eyrond is, met een ^{VII.}
 ronde Vlak van agteren en de Sprieten ^{Ricinus,}
 geknodst. ^{Tek- of}
^{Hondsluis.}

Dee-

(6) *Acarus Abdomine postice crenato*, Scutello ovato sub-
 fulvo, Rostro tripartito. *Syst. Nat.* XII. Jatebucu. MARCGR.
Bras. 245.

(7) *Acarus globoso-ovatus*, maculae lateos rotunda, Anten-
 nis clavatis. *Faun. Suec.* 1967. *SCOP. Carn.* 1057. ALBR.
Inf. 550. RAJ. *Inf.* 10. FRISCH. *Inf.* V. T. 19.

I, DEEL. XIII STUK.

H 5

V. AfDEEL. LXXVIII. HOOFD-STUK. Deeze Soort van Tekken, die men in Sweeden *Flott* noemt, is by de Ouden bekend geweest onder den naam van *Ricinus*, wordende by de Grieken *Kroton* geheten, volgens ALDROVANDUS. Zy wisten, naamelyk, dat dit Dier de eigenschap der Bloedzuigereu hadt; doch zy dwaalden daarin, dat zy meenden, dat het geen opening had tot ontlasting van het ingezooogen Bloed, en dus, zig vol gezoopen hebbende, zonder Voortteeling moest sterven. De afbeelding, immers, en beschryving van zulk een Infekt, door ons elders gegeven (*), toont het tegendeel. Men vindtze op de Honden meest, doch ook op het Rundvee en de Schaapen, in ons Wereldsdeel. Men agt, dat zy deeze leelyke Infekten uit de Boschen bekomen, en dus zou het in aart, mischien, niet veel van de gedagte Amerikaansche verschillen.

Op een van myne doode Westindische gevunkte Adderslangen, heb ik een dergelyk Infekt vinden zitten, 't welk volkomen naar een Blaasje geleeke, ter grootte van een kleine Erwt, en zig niet, dan toen ik het 'er uitgesneeden had, in zyn waare Gestalte vertoonde. De Kleur was bruin, en dus zou het met de gedagte Amerikaansche Boschuizen meer overeenkomst schynen te hebben dan met onze Tekken, die geel-

(*) Zie het IX. DEEL der *Uitgezogte Verhandelingen*, bladz. 348. PLAAT LX. Fig. 5-7.

agtig wit zyn; indien dezelve niet, door het inzuigen van Bloed opzwellende, ook dergelyke Kleur verkreegen. Doktor SCOPOLI geeft ook een Roestagtig bruine Kleur aan de Europeifche Tekken, en zegt dat de Leedjes van derzelve Pooten ruig zyn. Indien LINNÆUS door geknodfte Sprieten die Deelen meent, welke in gedagte afbeelding met de Letteren *a a* zyn aangewezen; zo is deeze benaaming wat oneigen.

V.
AFDEEL.
LXXVIII.
HOOFD-
STUK.

Op een Zee-Schildpad heeft de voorgemelde Italiaanfche Heer een Tek gevonden, die in de agterfte deelen van dat Dier, op dergelyke wyze, vast zat, als de gewoone Tekken aan of omtrent de Ooren der Honden. Dezelve hadt het Lyf Eyronde en bruin, met een Oranjekleurigen rand; van agteren geftreept, met agt Streepjes, onder met een Stip getekend. De grootte was omtrent als die van een gewoone Weegluif (*).

(8) Myt, die de Pooten van het tweede Paar zeer dik heeft.

VIII.
Crasfipes.
Dikpoot.

In sommige Tuinen van Sweeden is dit Infekt gemeen, onthoudende zig op de Aarde, loopende heen weer, en men vindt 'er dikwils verfcheidene by een. De grootte is als een kleine Vloo: de Kleur Kajanjebruin. Het heeft

(*) *Entomol. Carniolica.* p. 387.

(8) *Acarus Pedibus fecundariis crassissimis.* *Favn. Suec* 1969.

I. DEEL. XIII. STUK.

V. heeft de Dyën van het tweede Paar monstreus dik en Schaaragtig, doch dun uitlopende gelyk de anderen; het welk die Pooten zeer wanftaltig maakt, welken het om te vatten of te grypen, en geenzins om te loopen gebruikt; zynde het end van de Schaar, ten dien einde, buigzaam.

IX. (9) Myt, die het Borststuk kruiswyz' boekig, *Vespertilionis.* de Pooten genageld en langer heeft dan het Lyf. *Vledermuizen-Luis.*

Ik begryp niet, hoe men de afbeelding en beschryving van de Vledermuizen-Luis, door FRISCH, overeen zou kunnen brengen met deeze Kenmerken: want, volgens dien Auteur, zo wel als volgens Doktor SCOPOLI, heeft dezelve het Lyf rondagtig, op de Rug als met Bloemen-Werk getekend, waarvan het Stammetje in het Snuitje uitloopt, zonder eenig blyk van Borststuk. Bovendien zyn de Pooten aan 't end stomp, en ieder als met een Zuiger voorzien, geenszins genageld, maar volmaakt gelykende naar de afbeelding en beschryving, welke de Heer BAKER van de Luis van den Vledermuis heeft aan 't licht gegeven (*). Deeze Heer merkt aan, dat de Vleder-

(9) *Acarus Thorace angulato - cruciato*, Pedibus unguiculatis Corpore longioribus. *Faun. Suec.* 1941. sub Pediculo. *Acarus Vespertilionis.* SCOP. *Carn.* 1053. FRISCH. *Inf.* VII. T. 7.

(*) *Nuttig gebruik van 't Mikroskoop.* Amsterd. 1756. Pl. XV. p. 418.

dermuizen-Luis de eigenschap heeft, om de Pooten agterover te slaan, en dus, met den Buik om hoog, als op de Rug, te kunnen loopen. Ook schynt FRISCH iets daar van waargenomen te hebben: want, als zy moede worden, zegt hy, rekken zy de voorste Voel-Pooten in de hoogte. Men moetze niet in 't Haar zoeken, maar aan de Wieken der Vledermuizen.

V.
AFDEEL.
LXXVIII.
HOOFD.
STUK.

(10) Myt, met de Dyën, van het derde Paar, uitermaate dik.

X.
Passerinus,
Vinken-
Luis.

De afbeelding van deeze, onder den naam van Spreeuwen-Vloo, door REDI, welke LINNÆUS zo slegt oordeelt, is inderdaad veel overeenkomstiger met die, waarvan DE GEER de afbeelding gegeven heeft, dan wederom die van BAKER, welke op deeze Soort thans aangehaald wordt; hoewel LINNÆUS haar niet gezien hadt. Dat Luisje, 't welk de gedagte Kenmerken heeft, is door den Sweedschen Kamerheer gevonden op een Vink en zeer duidelyk, by ongemeen sterke vergrooting, afgebeeld, terwyl het, op 't bloote Oog, naauwlyks zo groot was als een Stipje. De beschryving en afbeelding van dit monstreuse Insekt,

uit

(10) *Acarus Femoribus tertiis crassissimis. Faun. Suec. 1970.*
DE GEER *Aff. Stock. 1740.* p. 351. T. 1. f. 2. RED. *Viv. Tab.*
II. f. 4. *Acarus Vespertilionis. GEOFFR. Par. II. p. 627. Pediculus Vespertilionis. BAKER. Microsc. T. 15.*

I, DEEL. XIII. STUK,

V. uit de Stokholmse Verhandelingen ontleend, is
 AFDEEL. thans in 't Nederduitsch uitgegeven.
 LXXVIII.

HOOFD- (11) Myt, die de voorste Pooten zeer lang en in
 STUK. geduurige beweging heeft.

XI.
Metato-
rius.
 Beweeg-
 poot.

Op de Paddestoelen, en overzulks op Scha-
 duwagtige plaatsen, komt dit Diertje voor,
 het welk de grootte maar van een Neet heeft,
 zynde witagtig geel van Kleur, en hebbende
 de voorste Pooten langer dan de anderen, van ge-
 daante als Voelers of Sprieten, die het onder
 't loopen geduurig beweegt. Men mag deeze
 dan, te regt, Voelpooten noemen, gelyk FRISCH
 die van de Luis der Vledermuizen.

Op de blaauwe Meezen is, in Italie, een
 Myt gevonden, die, integendeel, de Agter-
 ste pooten veel langer dan de anderen hadt, en
 het voorste deel des Lyfs byna vierkant, wor-
 dende, deswegen, Springhaan-Myt getyteld.
 Op de Kraaijen, wederom, werdt 'er een ge-
 vonden, met het Lyf van agteren tweehoor-
 nig, en niet grooter dan een Stofje Snuiftabak.
 Op de Spechten, Lysters, enz. wederom an-
 deren (*), die, 't zy men ze Luisjes noemen
 wil of Myten, wel waardig te onderzoeken zyn,
 en, wegens haare kleinte, zeer fraaije Voorwer-
 pen voor 't Mikroskoop uitleveren.

(12)

(11) *Acarus Pedibus primis longissimis motatoris, Faus.*
Succ. 1971.

(*) *Entom. Carriol. p. 383.*

- (12) Myt, die de twee voorste Pooten langer en niettemin tot loopen dienstig, het Agterlyf van agteren tweehoornig heeft.

V.
AFDEEL.
XXVIII.
HOOFD-
STUK.

Aan de Stammen der Pynboomen, in Sweeden, is deeze Soort gevonden, die klein is en rood, hebbende aan het Agterlyf twee Hoorn- tjes, als de Plantluizen.

XII.
Aphidii-
des.
Plantluis-
agtige.

- (13) Myt, die zwart is, aan de zyden met een soort van zwarte Dekschilden.

XIII.
Coleop-
tratus.
Tor-agtige.

Onder Steenen is deeze door den Heer KALM waargenomen, zynde naauwlyks zo groot als Papaver-Zaad, en, door 't Mikroskoop gezien, van een zonderlinge gedaante.

- (14) Myt, die doorschynend roodagtig is, met eene bruine Vlak, wederzyds, aan 't Agterlyf.

XIV.
Telarius.
Spinder.

Deeze Soort is zo wel in Sweeden, als door Doktor SCOPOLI in Karniolie, en door GEOFFROY omstreeks Parys, waargenomen. Delaatste geeft 'er zelfs den zwierigen naam van

Herfst-

(12) *Acarus Pedibus primis longioribus cursoriis, Abdomine postice bicorni. Faun. Suec. 1972.*

(13) *Acarus ater, lateribus nigro subcoleoptratis. F. Suec. 1975.*

(14) *Acarus rubicundo-hyalinus, Abdomine utrimque maculâ fuscâ Faun. Suec. 1212, 1196. SCOP. Carn. 1075. Acarus fuscus Autumnalis textor, GEOFFROY, Paris, II. p. 626.*

V. *Herfstweever* (*) aan , en meent dat die Draaden, welken men in de Herfst door de Lugt ziet vliegen of ook de Velden bedekken , het werk van deeze Myten zyn en niet van Spinnekoppen. Het Gemeen, zegt hy, noemt dezelve *Draaden van de Maagd* *, dat is , zo ik denk, *van de Lieve Vrouw*. 't Is buiten twyfel dat gene, 't welk men in Engeland *Gosfamer* noemt , en schadelyk voor het Vee zou zyn , maakende , inzonderheid, de Schaa- pen of Lammeren ongens. Dat woord wordt van *Gosfypium* , 't welk Katoen is, afgeleid, en gedagte Draaden , waarvan men geheele dodjes kan verzamelen , zyn, inderdaad, Katoenagtig , Men vindt, zegt hy, in de Herfst , dikwils de Bast der Boomen, voornaame- , lyk aan den Noordzyde van den Stam, be- , dekt met fyne Draadjes , die denzelven , glad en glinsterend maaken. Deeze Web- , ben, die van zulke kleine Infekten krie- , len en het werk derzelven zyn , worden , dikwils door den Wind in de Lugt weg- , gevoerd, en men zietze in groote veelheid , nedervallen op de Velden en Tuinen. On- , der alle Myten is 'er geene, die Draaden , spint, dan deeze".

Herfst.
Draaden. De ongemeene kleinheid van deeze Infek-
ten, die met het bloote Oog naauwlyks zicht-
baar

(*) Le tisserand d'Automne. *Hist. des Ins. env. Paris*
TOM. II. p. 626.

baar zyn, kan gelegenheid hebben gegeven, V.
 omze voor *vliegende Spinnkopjes* aan te zien; ge- AFDEEL.
 lyk LISTER van de *zodanigen*, door hem LXXVIII.
 genomen, aan RAY schreef: berigtende dat hy HOOFD-
 die Webben zelfs, op een zeer hoogen Tooren STUK.
 zynde in 't Graaffchap York, boven hem in de
 Lugt had zien vliegen. Onder aan de Bladen
 der Lindeboomen en aan die van andere Plan-
 ten, ziet men, in de Herfst, dergelyk Spinzels
 menigvuldig: het welk in de Winterhuizen tot
 groot nadeel van de Planten strekt, die 'er som-
 tyds door verftikken en verslenzen, zegt LIN-
 NÆUS.

(15) Myt, die de zyden eenigermate kwabbig, XV.
 de vier agterste Pooten zeer lang, de Siro.
 Dyën en Kop Roestkleurig en het Agter- Kaasmyt.
 lyf met Borstelig Haair bezet heeft.

Iemand, die ooit de Kaasmyt, welke de ge-
 woonste en gemakkelijk te bekomen is, met een
 Mikroskoop beschouwd, of de afbeeldingen,
 welken 'er van aan 't licht gegeven zyn, ge-
 zien

(15) *Acarus lateribus sublobatis*, Pedibus quatuor possicis
 longissimis, Femoribus, Capiteque ferrugineis, Abdomine
 setoso. *Faun. Succ.* 1975.

Farinæ.	Scabiei.
BLANK. <i>Inf.</i> Tab. XIV. fig. A, B.	SCHENK. <i>Obs.</i> 676.
LEDERM. <i>Micr.</i> 68. T. 33. f. 2.	BONANN. <i>Micr.</i> fig. 113.
BONANN. <i>Micr.</i> f. 112.	ALLEN. <i>Comp.</i> XI. §. 8.
LEEUW. <i>Epist.</i> 77. T. 370. f. 9, 10.	<i>Act. Anglic.</i> N. 283.
RIVIN. <i>Prur.</i> 18. f. D-L.	RIVIN. <i>Prur.</i> 18. f. A, E.
E.N.C. Dec. 2. Ann. 10. App. 34.	<i>Act. Lips.</i> 1682. p. 319.

V.
AFDEEL.
LXXVIII.
HOOFD-
STUK.

zien heeft, zal niet kunnen nalaaten zig grootelyks te verwonderen, over de hier opgegeven Kenmerken van deeze Soort, die in alle opzigten, byna, van de weezentlykheid der zaak verschillen. De Kaasmyt, die men ook fomtyds in het Meel en andere eetbaare Waaren vindt, heeft het Lyf van agteren dik en rond, naar vooren dunner en aan den Kop spits toeloopende, zonder eenige Kwabbigheid op de zyden. Zy heeft agt Pooten, die ruig en byna gelyk van langte zyn. De Kleur van het Diertje is egaal en byna doorschynend geelagtig. Het eenigste, dat met de opgegevene Kenmerken overeenkomt, is, dat zy het Lyf overal bezet heeft met lange Haarborstels.

Zodanige Infekten, voor 't bloote Oog naauwlyks zichtbaar, zyn het, die men in onze Taal *Myten* of de *Myt*, in 't Fransch *Mites*, *Sirons* of *Ciron*, in Italie *Ciro* of *Syro*, in 't Engelsch *Meat* of *Mite*, in 't Hoogduitsch *Mübe* noemt; in Sweeden *Mabl*. Dewyl de voorste Pooten zeer klein en dicht by den Kop zyn, zo hebben sommigen, naar't schynt, maar zes Pooten aan dezelve waargenomen; gelyk dit blykt in de afbeelding van LEDERMULLER, die veele Myten van het Meel van Spelt, by elkander, vergroot voorstelt: want het zou zonderling zyn, dat 'er een zo weezentlyk verschil plaats had, in Diertjes, anderzins van denzelfden aart en eenerley Lighaamsgestalte. Die Autheur, wel is waar, erkent, dat de

My-

Myten van de Kaas verschillen van die men V.
aan Varkens-Blaazen, in Ryst en aan de A- AFDEEL.
mandelen vindt; doch het verschil is niet groot LXXVIII.
genoeg om byzondere Soorten, gelyk hy zegt, HOOFD-
daar van te maaken. Het eenigste verschil dat STUK-
de Engelsche Heer POWER, die ook agt Pooten
aan de Myt geeft, met die van Moutstof en
en Haveren-Meel vondt, was dat deezelaatsten
met meer en langer witte Borstels, voornaa-
melyk aan 't agter-end, bezet waren, en wat
vlugger dan die van de Kaas. Op de Vygen
hadt hy 'er, wel is waar, gevonden, die naar
Torretjes geleeken, alzo zy maar zes Pooten
en twee Voelers aan den Kop, met twee lange
Sprieten daar boven hadden; doch het is zeer
bedenkelyk, of die Voelers ook de twee voor-
ste Pooten en de Sprieten Haarborstels kunnen
geweest zyn, welken LEEUWENHOEK, op som-
mige Myten der Vygen, veel langer, dan op
eenige andere Myt, heeft waargenomen. Zy
waren traager en logger, zegt POWER, dan de
Myten van het Meel en hadden geen Borstels;
hoewel hy ook sommigen op de Vygen gezien
hadt, vol van witte Borstels en van gedaante
als die in Haveren-Meel. Deeze noemt hy de
gewoone Myt, welke hy ook gevonden hadt
in Hooy, in het Stof dat van gedroogde Wor-
telen valt, enz. (*).

Groo-

(*) *Microscopical Observations*. Lond. 1664. p. 18.

V. Grootelyks is hiervan in gedaante verschil-
 AFDEEL. lende dat Diertje, het welk fomtyds in de
 LXXVIII. blaasjes van Schurft of ruidigheid der Huid
 HOOFD- gevonden wordt, en veel meer overeenkomst
 STUK. met een Platluis heeft. De enkele beschou-
 Schurft- wing der afbeelding van den Italiaanschen Dok-
 diertjes, tor BONOMUS, die deeze Schurftdiertjes eerst
 schynt ontdekt te hebben, door BONANNI, hier
 aangehaald, welke de Heer BAKER, in zyn
 Werk over de Mikroskopen, overgenomen
 heeft, toont dit verschil genoegzaam (*). Ook
 schynt het tegenstrydig, dat de zelfde Soort van
 Infekten in 't eene geval geheel droog en open,
 in 't andere geval geheel nat en beslooten; in
 't eene geval troepswyze, in 't andere geval
 geheel eenzaam en op zig zelf alleen: in 't eene
 geval zeer week van zelfstandigheid, in 't an-
 dere zo Korstagtig hard zou zyn, dat menze
 tusfchen de Nagels knippen kon, gelykerwys
 de Neeten der gewoone Hoofdluizen: het welk
 van de Schurftdiertjes verhaald wordt, wel-
 ken BONANNI, die zekerlyk een goed Waarnee-
 mer was, zegt, met zyn eigen Oogen zodanig
 waargenomen te hebben, als zy door BONO-
 MUS, hier boven gemeld, in overeenkomst met
 zyne Figuur 113, en nagenoeg met die van BA-
 KER, Fig. 2, a, zyn afgebeeld. Indien ook
 deeze Schurftdiertjes aan 't Menschelyk Lig-
 haam

(*) Zie het *Mikroskoop gemakelyk gemaakt*. Amsterd. 1744.
 Plaat XIII. Fig. 2 en Fig. 5.

haam kwamen uit Meel, wanneer eenig Lig-
 haamsdeel met hetzelfde bestooven wordt (*);
 zo zou die haatelyke eigenschap al van over-
 lang het misbruik, van de Poeijer, die de bloem
 en dus het edelfte van 't gemalen Koorn en
 wel van de Tarw is, zo overdaadig tot enkele
 grootschheid en wellust weg te smyten of nut-
 teloos te maaken, uit de Mode gebragt hebben.
 Hoe dikmaals, immers, gebeurt het, dat men
 die Poeijer Jaar en Dag, en op allerley broei-
 jige warme plaatsen, in de Doozen laat, zon-
 der dat de Dames ooit, door zig het Aange-
 zigt, den Hals, den Boezem of de Handen te
 poeijeren, met dit zo haatelyk Ongemak bezet
 raaken, dat dikwils door uitwendige Middelen
 niet te geneezen is (†).

V.
 AFDEEL.
 LXXVIII.
 HOOFD-
 STUK.

Ik heb dus de redenen omftandig voorgesteld,
 die my doen twyfelen, of het wel zo vast gaat,
 als elders gezegd wordt, dat de Myten van
 het Meel de zelfden zyn als die Diertjes, wel-
 ke

(*) Si Mater aut Nutrix infantem Farinâ Cereali, in qua
 Acari sapissime habitant, adsperserit, Infans in ea parte pri-
 mo, & toto tandem Corpore, Scabie laboravit. *Amœn. Acad.*
 III. p. 333.

(†) Waarom deeze Kwaal door *inwendige* hulpmiddelen
 nooit te geneezen is, staat 'er in 't gedagte Werk van BAKER
 bl. 170. Ik heb reden om dit om te keeren; dewyl het be-
 kend is, dat 'er dikwils inwendige Middelen vereischt wor-
 den, om de Schurft te geneezen. Vergelyk hier mede de
 Waarneeming van SCHENKIJUS. *Observ. Med. Francof.* 1600.
 in Octavo, op de aangehaalde pag. 676; alwaar ik niet vind
 dat hy van Diertjes, die de Schurft veroorzaaken zouden,
 spreekt.

V.
AFDEEL.
LXXVIII
HOOFD-
STUK.

ke de Schurft veroirzaaken (*). LINNÆUS, wiens Discipel AVELIN, uit Dalekarlie, dit, onder zyne Voorzitting, verdedigt hadt, zegt niettemin thans voorzigtiger: „ tusschen de „ Myten van het Meel, die van de Schurft, „ van de Teering en van de dubbelde anderen- „ dagse Koorts, heb ik tot nog toe naauwlyks „ ander verschil gevonden, dan het gene uit „ de plaats ontstaat, waar zy voorko- „ men” (†). Zyn Ed. heeft dit een weinig verzagt, hebbende in de Tiende Uitgaave stelliglyk verzekerd gehad, dat hy ’er geen ander verschil in had gevonden (‡): des men zou mogen denken of zyn Ed. ook daaraan begon te twyfelen, doordien hy reeds een weezentlyk verschil, tusschen de eerstgemelden en die van de Roode-Loop, had waargenomen, welke te vooren daarmede gelyk gesteld waren. Kan men, nu, niet met reden zeggen, dat hy te oppervlakkig en veranderlyk is in alle zyne Werken, gelyk de Heer CAMPER verzekert (§)? Zyn Ed. immers, diende verklaard te hebben, of de Tee-

(*) *Acarus, qui Farinam effœtam facit, idem est cum Acaro humano subentaneo. Amœn. Acad. ut supra.*

(†) *Inter Sirones Farinæ, Scabiei, Phthifæos, Hemitritæi, vix etiamnum reperi alias differentias, quam a loco petitas. Syst. Nat. XII. p. 1024.*

(‡) *Inter Sirones Farinæ, Scabiei, Dysentericæ Hemitritæi, non reperi alias differentias, quam a loco petitas. Syst. Nat. X. p. 617.*

(§) *Verhandl. over de Leverwormen van het Vee. Landb. II. Stuk. p. 308.*

Teering en gedagte Koorts, anders dan een gevolg van Schurft, in 't algemeen ook door dergelyke Diertjes worden te weeg gebragt.

V.

AFDEEL.

LXXVIII.

HOOFD-

STUK.

(16) Myt, die het *Agterlyf* stomp *Eyrond* en

van agteren met vier *Borsteltjes* heeft, zo lang als 't *Lyf* en neergeboogen.

XVI.

Lactis.

Melkmyt.

Veelen zullen, in de uitspraak, weinig onderscheid tusfchen Melkmeid en Melkmyt maaken, dat egter, hier, een groot verschil geeft. Door dit Infekt verftaan wy een Diertje uit het Geflagt der Myten, het welk zig in oude Room van Melk en in de Melkvaten onthoudt; hebbende het *Lyf* Glasagtig doorschynende, van agteren zeer stomp, met vier *Borstels*, die onder 't gaan nasleepen. De *Bek* en *Pooten* van hetzelfde zyn Tegelroodagtig.

(17) Myt, die de *Pooten* met twee *Borstels*, het *Agterlyf*, dat *Eyrond* is, van agteren met vier *Borstels* heeft, die waterpas loopen en zo lang als 't *Lyf* zyn.

XVII.

Dysent.

ria.

Rooloop.

Diertjes.

Aangaande dit ftuk, 't welk veelen vreemd zal voorkomen, breng ik hier woordelyk te berde, 't geen

(16) *Acarus*, Abdomine ovato obtuso, postice Setis quatuor longitudine Corporis, declinatis. *Syst. Nat.* XII.

(17) *Acarus* Pedibus Setis duabus; Abdominis ovati postice Setis quatuor, longitudine Corporis, horizontalibus. *Syst. Nat.* XII.

* V. 't geen gezegd wordt in een Verhandeling over
 ADEEL. de leevende Puiften, die door den Heer NYAN-
 LXXVIII. DER van Calmar, in 't jaar 1757, te Upsal, onder
 HOOFD- de Voorzitting van LINNÆUS is verdedigd (*).
 STUK.

„ De regeerende Roode Loop is een inwen-
 „ dig Schurft der Darmen; gelyk de Ontlee-
 „ ding der Lighaamen van Menfchen, die aan
 „ deeze Kwaal gestorven waren, heeft aange-
 „ toond. Dat dezelve door befmetting van den
 „ Afgang en gemeene Sekreeten voortgeplant
 „ worde, ftaat by geen ervaren Geneesheer in
 „ twyfel. BARTHOLINUS heeft reeds verhaald,
 „ hoe een Deensch Doktor, in de voorgaande
 „ Eeuw, te Helfingburg, meermaalen met de
 „ Roode Loop bevangen zynde geweest, ein-
 „ delyk waarnam, dat zyne Uitwerpfelen der
 „ Darmen met kleine Diertjes, die weezent-
 „ lyk leefden, doch zig naauwlyks kenbaar
 „ beweegden, vervuld waren. In dit opzigt
 „ kunnen wy niet voorby, hier een Waarnee-
 „ ming te plaatzen, door welke dit ftuk groo-
 „ telyks wordt opgehelderd.

„ Nu vier Jaaren geleeden kreeg de Heer
 „ ROLANDER, die in de kost was by den Ed.
 „ Heer Voorzitter, de Roode Loop. Hy
 „ werdt 'er met Rhabarber en verzagtede
 „ Middelen, op de gewoone manier, van ge-
 „ nezen; maar, agt dagen daarna, kreeg hy
 „ ze weer, en werdt wederom genezen.

„ Toen

(*) *Amoen. Acad.* VOL. V. p. 92. Sec. Diff. 8a. sub ti-
 tulo *Exanthemata viva.*

„ Toen hy , agt Dagen daarna , ten der- V.
 „ denmaale met die Kwaal bevangen werdt, ^{AFDEEL.}
 „ onderzocht men naauwkeurig naar de oir- ^{LXXVIII.}
 „ zaak , dat dezelve hem dus in 't byzonder ^{HOOFD-}
 „ overkwam; terwijl alle de anderen van het ^{STUK.}
 „ Huisgezin , die een zelfde Levensmanier en
 „ Tafel gebruikten , gezond waren. De
 „ Heer Voorzitter raadde den Patient , die
 „ voornaamelyk zig toeleid' op de Infekten-
 „ kunde , dat hy zynen Afgang onderzoeken
 „ zou , op dat het met meer zekerheid bly-
 „ ken mogte , of de Waarneeming van BAR-
 „ THOLINUS golde , dan niet. Dit gedaan
 „ hebbende zaid' de Patient , dat hy 'er mil-
 „ lioenen van Diertjes in gezien hadt , die ,
 „ volgens zyne naauwkeurige beschryving ,
 „ Myten waren , en wel naast gelykende naar
 „ die van het Meel. Sommigen gaven dan de
 „ Schuld aan zyn drinken by nagt : want , on-
 „ der den Maaltyd niet drinkende , was hy
 „ gewoon eenig dun Vogt , om de dorst te
 „ lesfchen , by zig te houden. Die oirzaak , eg-
 „ ter , fcheen niet genoegzaam , tot dat hy ,
 „ den Beker van Geneverboomen-Hout , wel-
 „ ken hy daartoe gebruikte , beschouwende ,
 „ daarin , tufchen de ribbetjes , een wit free-
 „ pje ontdekte , 't welk naauwlyks zigbaar
 „ was met het bloote Oog , maar , met een
 „ Vergrootglas bekeeken zynde , bevondt hy ,
 „ dat dit witagtige niets anders was dan eene
 „ ontelbaare menigte van dergelyke Myten ,

V. „ als hy in zyn Afgang gevonden hadt. Hy
 AFDEEL. „ nam verder waar, dat deeze Diertjes , door
 LXXVIII. „ het gieten van Drank in den Beker , niet van
 HOOFD- „ plaats veranderden; maar dat zy, omtrent
 STUK. „ middernagt, hunne plaats verlaatende, aan
 „ de oppervlakte kwamen, waarfchyglyk om
 „ Aas te zoeken; alwaar zy tot tien Uuren
 „ 's morgens bleeven, en dan wederom naar
 „ de vorige plaats terugkeerden. Deeze My-
 „ ten op een vogtig Schyfje geplaatst hebben-
 „ de, bevondt hy, dat zy weinig aandoening
 „ hadden van verfcheiderley bygeftorte Vog-
 „ ten, en zonder nadeel door de Olie liepen;
 „ maar Brandewyn deedt hun kwaad, en nog
 „ meer de Tinctuur van Rhabarber, 't welk
 „ inzonderheid merkwaardig is. Dewyl de
 „ Rhabarber, gelyk men weet, een byzonder
 „ Geneesmiddel is voor de Roode Loop, en
 „ de fcherpbladerige Patich, zeer naa met de-
 „ zelve verwant, een gewoon hulpmiddel
 „ tegen de Schurft; zo vinden wy hier de re-
 „ den van die overeenkomstigheid.
 „ De Diertjes bleeven aan den Beker, fchoon
 „ met warm Water driemaal afgewasfchen
 „ zynde of uitgespoeld, hardnekkig hangen.
 „ Hy vondt dergelyken, vervolgens, dikwils
 „ aan Vaten daar Zuure drank in was, en on-
 „ der aan de Stoppen der Biertonnen. Hierom
 „ zou men vermoeden mogen, of niet die
 „ Roode Loop, waar mede de Landftreek van
 „ Schoonen, *Gyng*e genaamd, byna jaarlyks,
 „ ten

„ ten tyde van den Oogst, gekweld wordt, V.
 „ zo wel als die, waarmede de Legers ge- AFDEEL.
 „ plaagd zyn, uit de zelfde Soort van Myten, LXXVIII.
 „ zig in Zuure Drank verschuilende, en dan HOOFD-
 „ door den Afgang, op een besmettende wy- STUK.
 „ ze, voortgeplant wordende, afkomstig zou
 „ kunnen zyn. Om de zelfde reden, mooglyk,
 „ was den Israëliëten, onder 't Oude Testa-
 „ ment, aanbevolen, hunne Vuiligheid, zo
 „ dra die uitgeworpen ware, met Aarde te be-
 „ dekken. Zou het voor die van Schönen en
 „ de Soldaaten in de Legers niet beter zyn,
 „ Aarden en Metaalen Vaten tot den Drank
 „ te gebruiken, daar deeze Infekten zig niet
 „ zo gemakkelyk aan hechten? Onder 't Ge-
 „ meene Volk, is al van ouds, het denkbeeld
 „ geweest, dat men van Vogt, het welk de
 „ geheele Nagt in de open Lugt gestaan hadt,
 „ het bovenste moest afgieten, eer men 'er,
 „ op een nugter Hart, van dronk. Gedagte
 „ Waarneeming leert ons, dat die Myten als-
 „ dan in beweeging zyn, en dus zal de On-
 „ dervinding zulks voorgeschreeven hebben.
 „ Door het drinken van verschaald Bier (*)
 „ onstaat Buikpyn, welke een teug Brande-
 „ wyn dikwils wegneemt; zynde een middel,
 „ dat

(*) Ik voeg 'er by, *Bier*, dewyl ook de gedagte, dunne
 Drank, dien ROLANDER 's nagts uit zyn Houten Beker ge-
 bruikte, dun, zuur of verschaald Bier schynt te zyn geweest.
 Zie *Syst. Nat.* Ed. XII.

V. „ dat naast aan de Rhabarber komt , in het
 AFDEEL. „ dooden van deeze Infekten”.
 LXXVIII.

HOOFD- De Roo-Loop Diertjes dan , aan wier be-
 STUK. staanlykheid wy nu niet meer mogen twyfelen ,
 hebben , volgens LINNÆUS , het Lyf Glasag-
 tig: ieder Poot van agteren gewapend met
 twee Haairtjes , het eene in 't midden het an-
 dere aan 't end: het Agterlyf Eyrond , glad ,
 met vier Borstelhaairtjes bepaald , die byna
 langer dan het Lyf zyn , van elkander afstaan-
 de , twee boven , twee onder.

XVIII.
Exulce-
rans.
 Myt van
 Raazende
 Schurft.
 * *Scabies*
ferina

(18) Myt met zeer lange Borstelagtige Poo-
 ten , waarvan de twee voorsten kort
 zyn.

In de Raazende Schurft * worden , zegt die
 zelfde Auteur , de Myten moeielyker gevon-
 den dan in de gewoone Schurft , en zy maaken
 ookeen andere Soort uit , die de Vier Agterpoo-
 ten tweemaal zoo lang als het Lyf heeft. Met
 Moskeljaat , Sivet , Vrouwen-Gras (*), Kam-
 fer , Olie van Berken-Bast , bewaaren wy
 (voegt hy 'er by) de Kleederen en Infekten -
 Verzamelingen , voor de Myten ; welke Mid-
 delen , inwendig , ook met goed gevolg , om
 dee-

(18) *Acaras pedibus longissimis setaceis , anticis duobus*
brevibus. Faun. Suec. 1976.

(*) *Gramen Mariae Borussorum. LORS. PRUSS. III. T. 26.*
Hierocloë. GMEL. Sib. I. p. 101. Gramen paniculatum odora-
tum. BANH. Pin. 7. Prodr. 7. Holcus odoratus, LINN.

deezen uitflag, ingeflagen zynde, weder uit te dryven, voorgefchreeven worden.

V.
AFDEEL.
LXXXVIII.
HOOFD-
STUK.

Gedagte Sweed brengt verder by, hoe dat alle befmettelyke Ziekten, byna, door deeze of gene Autheuren, aan dergelyke Diertjes toegefchreeven zyn, welken LANGIUS in de Mazelen, KIRCHERUS in de Pest, HAUPTMANNUS, naar Slakken gelykende, in de Venus-Ziekte; SIGLERUS in de Blutskoorts - Puistjes, en anderen zelfs in die van de Kinderziekte, meenen gezien te hebben. Dan vraagt hy of de Kinkhoest, welke overspruitende is, ook niet daar uit zou kunnen ontftaan; aangezien men die insgelyks door Middelen, welke voor de Infekten doodelyk zyn, genezen heeft. LINNÆUS oordeelt, dat men hier in te ver kan gaan, gelyk zeker Fransch Autheur, zegt hy, gedaan heeft, die, alle Befinetting verwerpende, een geheel honderdtal verzonnen heeft van Myten, en zig dus belachelyk gemaakt by de geheele Wereld (*).

(19) Myt, die zwart is, met de buiging der Dyën knobbelig.

XIX.
Geniculatus.
Knobbel-
poot.

Aan doode Takken van Boomen onthoudt zig deeze Soort.

(20)

(*) M. A. C. D. Gallus, *Système d'un Medecin Anglois*. Paris. 1726 Octavo. Male sapiens effinxit integram Centuriam Acarorum, ridens Contagia, posteris ipse ridendus. *Syst. Nat.* XII. p. 1025.

(19) *Acarus niger*, Femorum geniculis subglobosis, *Fam. Svec.* 1977.

I. DEEL. XIII. STUK.

V. (20) Myt, die het Agterlyf platagtig, ruig
 AFDEEL. en rood heeft, van agteren stomp, met
 LXXVIII. de voorste Schenkelen bleeker.
 HOOFD-
 STUK. www.libtool.com.cn

XX. Van de Kust van Guinée is deeze onlangs,
 Tincto- ten dienste van de Verweryën, begonnen aan-
 rius. gebragt te worden, zegt LINNÆUS. Zy heeft
 Verw-Myt. het Lyf van grootte als de Tekken, de ge-
 stalte en Kleur van de Aardspinnetjes, hier
 volgende, en is, over 't geheele Lyf, onge-
 meen ruig. De Bek bestaat uit twee roo-
 de Klaauwen. De vier Voorvoeten, voor-
 waards gekeerd, zyn een weinig bleeker dan
 de Schenkelen.

XXI. (21) Myt, die het Agterlyf Bloedrood, plat en
 Aquaticus. ruig, van agteren stomp heeft; in 't
 Rood Wa- Water leevende.
 terfpinne-
 tje.

Tot dit Geslagt behooren zekere kleine
 Bloedroode Insekten, die zig voor het bloote
 Oog, wegens de figuur van 't Lyf en van de
 Pooten, als Spinnetjes vertoonen. Men vindt-
 ze in vogtige Aarde en in 't Water, doch dee-
 ze laatsten moeten, zo men waargenomen
 heeft, van de anderen onderscheiden worden,
 dewyl

(20) *Acarus* Abdomine rubro depressiusculo hirsuto, postice obtuso; Tibiis anterioribus pallidioribus. *Syst. Nat.* XII.

(21) *Acarus* Abdomine Sanguineo depressio, tomentoso, postice obtuso; aquaticus. *Faun. Succ.* 1678. *GEOFFR. Par.* II. p. 625. N. 8. *FRISCH. Inf.* VIII. Tab. 3. *ROES. Suppl.* I. T. 25. *SULTZ. Inf.* T. 22. f. 147.

dewyl die in 't Water niet fchynen te kunnen V.
 leeven. Deeze, die men Waterspinnetjes ty- AFDEEL.
 telt, zwemmen zelfs in de zoete Wateren en LXXVIII.
 leggen kleine roode Eytjes op de Water-Scor- HOOFD-
 pioenen. FRISCH vindt zereeds in Maart, met STUK.
 haar geheel uitgekomen Gebroedzel, in een fyn
 Mos aan den Bast van Denneboomen, die in
 't Water, reeds half verrot, lagen. Zy heeft
 geen Borststuk, gelyk hy te regt aanmerkt;
 maar de Pooten zitten, even als aan de lang-
 beenige Spinnen, naby den Kop of Smoel, aan
 het ronde Agterlyf. Van deeze Pooten, wier
 getal agt is, bestaan de agterften, zegt hy,
 uit vyf Leedjes, waarvan de vier bovenfte,
 ieder, op zyde, met drie dikke Haartjes zyn
 voorzien. Dit kan haar, zo hy oordeelt, in 't
 zwemmen van dienst zyn. De roode Kleur
 komt van een taay Vogt, dat digt onder de
 Huid legt en zig van het witte, dat uit het
 Lyf komt, wanneer zy door drukking gekneusd
 worden, affcheidt. Hy heeftze, eenige Maan-
 den, in haar gewoone Mos en Rivier-Water,
 in 't leven gehouden; daar hy dagelyks, ten
 minften driemaal, eenig frisch Water by goot,
 na dat hy een gedeelte uitgegooten hadt. De
 grootfte was zo groot niet als een Linzen-
 Zaadje. De Teelleden ftonden effen agter de
 Pooten en de Voelers lagen over den Bek, die
 alleen uit een Zuiger fcheen te bestaan. Hy
 kon de Oogen met geenerley Glas ontdekken,
 en moest niettemin befluiten dat zy zagen;

V. want eenig fyn Meel als korrelsgewys op het
 AFDEEL. Water strooiende, kwamen zy uit het Mos
 LXXVIII.
 HOOFD. van daan, en vingen de neerdaalende deeltjes
 STUK. op. Vervolgens, echter, kwamen de groot-
 sten zelfs, wanneer hy eenig Meel strooide,
 niet meer te voorschyn, het welk hy aan der-
 zelve loomheid toefschreef, voorenaleer hy,
 gevallen, met een Mikroskoopglasje, dat wel
 twintigduizendmaal vergrootte, kwam te ont-
 dekken, dat in het Mos geheele Klompen za-
 ten van jonge Waterluisjes, die zig met een
 gewoon Vergrootglas als witte Stipjes ver-
 toonden, en dus kon hy met reden besluiten,
 dat de deeltjes van het Meel, door deeze In-
 fekten, voor kleine Waterluisjes waren aange-
 zien.

XXII.
Holoferi-
ceus.
 RoodAard.
 Spinnetje.

(22) Myt, die het Agterlyf Bloedrood plat en
 ruig, van agteren stomp heeft: in de Aar-
 de levende.

Dit zyn die roode Aardspinnetjès, in En-
 geland *Tant* of *Taint* genaamd, voor 't welke
 de Offenweiders aldaar zo bevreesd zyn, vol-
 gens RAY, dewyl men zig verbeeldt dat het
 voor de Runderen een Vergift zy, dezelve
 met

(22) *Acarus Abdomine Sanguineo depresso tomentoso, postice*
petufo: terrestris. Faun. Suec. 1977. SCOP. Carr. 1068. GEOFFR.
Paris. II. p. 624. N. 7. It. Oeland. 84. LIST. Aran. f. 38.
RAJ. Inf. 41. N. 38. BLANK. Inf. T. 14. f. I.

met het Gras in te flokken. Zouden het dan ook die roode Diertjes kunnen zyn, waarvan als de Oogst-Weegluis, in't Werk van BAKER, de afbeelding en **beschrijving** gegeven wordt: doch dan moest die Autheur 'er twee Pooten te weinig aan gezien hebben. Deeze waren, in de Oogsttyd, ongemeen lastig voor de genen die in Engeland, alsdan in de Velden wandelen, inzonderheid voor de Dames, als in derzelver Boezem gaande zitten, en daar een schrikkelyke Jeukt verwekkende; zo dat deeze Diertjes door den Wind in de Lugt scheenen voortgedreeven te worden (*).

V:
AFDEEL.
LXXVIII.
HOOFD-
STUK.

De gedaante, immers, zweemt veel naar die van dit ons roode Aardspinnetje, 't welk in Sweeden *Bräfrö* genoemd wordt, daar die van Småland de Waterspinnetjes *Qualster* heeten. Beiden, naamelyk, zyn zy, wegens de Kleur, zeer kenbaar, en volmaakt van eenerley gestalte: ja beiden als Fluweelagtig ruig over 't geheele Lyf. Inderdaad dit aartige Diertje, 't welk zo gemakkelyk te bekomen is, verdient, inzonderheid ten opzigt van de Oogen, een nader onderzoek. Doktor SCOPOLI heeft reeds waargenomen, dat de roode Aard- van de Waterspinnetjes, door een Aschgrauwe Kleur aan de zyden van het Lyf te hebben, verschillende zyn. Door GEOFFROY is een zeer aartig bont Waterspinnetje, van

(*) BAKER *Nuttig gebruik van 't Mikroskoop*. AMST. 1750, bladz. 405.

V. van deezen aart , beschreeven en afge-
 AFDEEL. beeld (*).
 LXXVIII.

HOOFD-
 STUK. (23) *Myt, die het Agterlyf* uitgezet rood, aan
 XXIII. de zyden donkerer heeft.
Baccarum.
 Bessen-
 Spinnetje.

Deeze komt zeer dikwils op het Geboomte ,
 inzonderheid op de roode Aalbeffen en derzel-
 ver Vrugt voor, loopende zeer snel. Zy heeft
 de gedaante van een Spinnetje, doch is onge-
 lyk kleiner dan de gedagte roode Aardspinne-
 tjes , en niet plat van Rug of niet gerimpeld
 of ruig, maarglad en gezwollen van Lyf, met
 eenige Haairtjes , hier en daar , en aan het
 Borststuk , wederzyds , een zwarte Stip. Die,
 welke Doktor SCOPOLI, in Karniolie , waarnam ,
 was rood, met den Bek zwart, de Voelers en
 Pooten ruig.

XXIV.
Musca-
rum.
 Vlieg-
 Luisjes.

(24) *Myt , die het Agterlyf ros , de agterste*
Pooten Draadagtig dun en zeer lang
heeft.

't Woord *Muscarum*, dat men overal anders
 leest, is, in de Twaalfde Uitgaave van 't Sa-
 menstel der Natuur, die ik met den aanvang
 van dit Stuk gevolgd heb, veranderd in
 Mos-

(*) La Tique aquatique panachée. Planch. XX. fig. 7.

(23) *Acarus* Abdomine distento rubro , lateribus obscurio-
 ribus. *Faun. Succ.* 1980. SCOP. *Carn.* 1074.

(24) *Acarus* Abdomine rufo ; Pedibus posticis longissimis , Fi-
 lis omnibus. *Faun. Succ.* 1981, GEOFFR. *Par.* II. p. 624. N. 6.

Muscoram, en dus zou de Soortnaam niets be-
tekenen kunnen, dan Mos-Myt: doch uit de
aanhaaling van 't Werk van GEOFFROY blykt,
dat dit een Drukfeil zyn moet, hoedanigen'er,
tot verwondering, en tegen het bekende
Spreekwoord (*), veel meer en grooter in
deeze Uitgaave dan in de Tiende zyn.

Volgens de beschryving der Sweedsche Die-
ren is deeze Myt de allerkleinfte. Gedagte
Franschman noemtze oneindig klein (*) ge-
lykende naar een bruin Stipje, dat men voor
geen Insekt zou aanzien, indien men hetzelfde
niet zag beweegen. In 't Derde Deel van LE-
DERMULLER, daar men de gewoone Huisvlieg,
met deeze Luisjes beladen, onvergelykelyk
fraay en groot vindt afgebeeld (§), wordt ge-
zegd, dat zy op de Rupfen ook voorkomen,
doch alsdan rood, in plaats van helder bruin
zyn, gelyk op de Vliegen. Gedagte Auteur
neemt egter de twee lange agter-uitsteekende
Borstelhaartjes niet voor Pooten, die hy 'er dus
maar zes aan deeze Myt toeschryft. 't Is on-
gelooflyk, zegt hy, welk een menigte daarvan
zig op een enkele Vlieg bevinden, die waar-
schynlyk grootelyks geplaagd worden door
dit

(*) *Ultima cura prudentior.*

(†) *Cette Mite est infiniment petite.* Een zonderlinge uit-
drukking om een bepaalde grootheid te betekenen, daar men
dezelve, gemeenlyk, voor een onbepaalde kleinheid neemt.

(§) LEDERM *Amus. Microscopique.* TOM. III. NEN,
1768. op 't end.

I. DEEL. XIII. STUK.

K 2

V.
AFDEEL.
LXXXVIII.
HOOFD-
STUK.

V. dit Ongediert. Dergelyke roode Myten heeft
 AFDEEL. men op de Spinnekoppen waargenomen, en die
 LXXVIII. van de Hommelbyen, welke men Houtboor-
 HOOFD- ders noemt, door REAUMUR afgebeeld (*),
 STUK. welke 'er zeer mede geplaagd zyn, fchynen
 die zelfde gedaante te hebben. Is het dan wel
 te verwonderen dat een Vloo, gelyk KIRCHE-
 RUS zegt, ook Luizen heeft (†)?

XXV. (25) Myt, die Bloedkleurig is en ruuwagtig,
 Batatas. met de voorfte Pooten zo lang als 't Lyf.
 Patattes-
 Luizen.

* Zie
 bladz. 107.

Deeze gefalte hebben, volgens de Waarneeming van den Heer ROLANDER, de Infekten, die men te Suriname *Patattes*-Luizen noemt, welke derhalve van de *Piques* of Zandvlooijen verfchillende zyn *. Zy onthouden zig in 't Gras en loopen de Menfchen, die 'er doorgaan, by de Beenen op, kruipende dan tusfchen Vel en Vleesch, het welk een onverdraaglyke Jeukt veroorzaakt. De genen, echter, die blootsbeens, of zonder Koufen door het Land gaan, zyn 'er weinig van gekweld: daar de Zandvlooijen, integendeel, zig gemakkelyk hechten aan de naakte Huid.

(26)

(*) *Inf.* Tom. VI. Pl. V. fig. 8, 9.

(†) POWER. *Experim. Philosophy.* Lond. 1664. p. 20.

(25) *Acarus Sanguineus scabriusculus*, *Pedibus anterioribus longitudine Corporis.* *Syst. Nat.* XII.

(26) Myt, die het Agterlyf rood en wederzyds
met twee hoogroode Stippen heeft.

V.
AFDEEL.
LXXVIII.
HOOFD-
STUK.

In het geele Pluis ~~of. Bont~~ der Hommel-
Byën, zal men dikwils een klein witagtig zeer
vlug loopend Diertje vinden, dat, door het
Mikroskoop gezien, de gedaante van een Myt
heeft: hadt Doktor POWER, voor meer dan
honderd Jaaren, reeds gezegd (*). Ik ver-
wonder my, dat LINNÆUS dien Autheur niet
aangehaald heeft op deeze Soort van Myten,
welke door hem van die der Vliegen afgezon-
derd is, en evenwel voorgesteld onder den al-
gemeenen naam van Myt der Insekten, die
kaale Vleugels hebben. Ook schynt 'er een
aanmerkelyk verschil in de gestalte te zyn;
hoewel deeze ook uitermaate klein is en rood,
zo dat men de Oogen en Pooten met het bloo-
te Oog niet kan onderscheiden. Zy is rond
van Agterlyf, bly rood, met eenige Haair-
tjes, en heeft van vooren, aan de zyden,
wederzyds een paar donker roode Stippen,
de eene voorlyker, de andere agterlyker ge-
plaatst. De Luis der Byën, uit REAU-
MUR hier aangehaald, hadt maar zes Poo-
ten.

xxvi.
Gymnop-
tererum.
Byën-Myt.

(27)

(26) *Acarus Abdomine rubro, lateribus punctis binis coc-*
cineis. Faun. Suec. 1982, REAUMUR, Inf. V. Tab. 38. Fig.
1, 2, 3.

(*) *Ibidem.* ut supra.

I. DEEL, XIII. STUK.

K 3

V.
AFDEEL.
LXXVIII.
HOOFD-
STUK.

(27) Myt, die ros is, van agteren witagtig.

XXVII.
Coleoptra-
zorun.
Torren-
Luisje.
Pl. C.
Fig. 3.

Onder deezen tytel begrypen wy die Luisjes, welke op veelerley Torren en andere Insekten voorkomen, en zeer veel naar de Kaasmyten gelyken, doch grooter en voor het bloote Oog als Diertjes kenbaar zyn. Op leevende Rhinoster-Torren, en derzelver Kwatwormen, heb ik 'er zodanigen gevonden, naar één van welken de vergroote afbeelding, Pl. C. Fig. 3., gemaakt is, welke grootelyk verschilt van de afbeelding van FRISCH, die 'er Voorpooten als Sprieten, en langer dan de Agterpooten, byna gelyk in de kleine Boktorretjes de Hoorren zyn, aan geeft, noemende haar de *loopende Luis* op de Aard- en Mest-Torren.

Van deeze, zegt hy, zitten de Jongen op oude kragteloze Torren, aan alle voegen des Lighaams, gelyk Schubben by elkander, stil; maar de Ouden loopen geduurig heen en weer. Zy hebben aan ieder Poot een enkeld spits Nageltje of Klaauwtje, en tusfchen de Voorpooten een Snuit met een dubbelden zwarten Stekel, om te zuigen. In de Jongen is de Rug geheel wit en helder, doch in de Ouden wordt zy bruin en krygt een witte doorsnyding. Wanneer zy op een plaats komen, daar de
Tor-

(27) *Acarus rufus*, *Ano albicanre*. *Faun. Suec.* 1973.
SCOP. *Carn.* 1064. GEOFF. *Par.* II. p. 623. N. 4. BLANK. *Inf.*
T, 14. f. H. FRISCH, *Inf.* IV. T. 10. REAUM. *Inf.* VI. T. 4. f. 13,
14. ROES, *Inf.* IV. p. 20. T. 1. f. 10-15.

Torren haar met de Pooten bereiken kunnen, V.
 worden zy daar afgestreeken, en, als de Tor AFDEEL.
 dood is, loopen 'er de oudsten af, doch vee- LXXVIII.
 len blyven 'er op, en zoeken nog eenigen tyd HOOFD-
 haar Voedzel daar uit te zuigen. Dergelyk STUK.
 een Tor in een ledig Snuiftabaks Doosje doen-
 de, kroopen zy hem alle van den Buik op de
 Rug en stierven. Hieruit besloot FRISCH, dat
 de Snuiftabak een middel zou zyn, om de Ka-
 narie-Vogeltjes te zuiveren van dergelyke Luis-
 jes of Myten; des hy die onder de Vederen op
 de Huid strooide, en met eenig Vogt nat maak-
 te, omze beter te doen aanhangen.

„ Dewyl deeze Luisjes op een Vogeltje ry-
 „ kelyker Voedzel vinden, zyn zy van wegen
 „ het Bloed roodagtiger, en hebbe een witten
 „ wrong, van agteren, om het Rugge-Schild
 „ leggen. Wanneer ik 'er een kwetste, liep
 „ 'er een zwart Vogt uit, en deeze wrong
 „ slenkte wel ten halve, hoewel de Luis haar
 „ Lyf wederom van binnen opblaazen kon;
 „ zo dat zig het ingezakte dikwils weder naar
 „ boven verhief, doch wegens de gemaakte
 „ opening niet staan kon blyven”.

Van dergelyke figuur waren die Luisjes,
 welken de Heer REAUMUR, in menigte, op de
 Hommels waarnam, en die hy ook door der-
 zelfver Nest, op de Honigraaten, zag zwerven,
 besluitende daaruit, dat het dit Ongediert meer
 te doen was om de zoetigheid, welke gemeen-
 lyk aan 't ruig Haar van deeze Byën kleeft,

V. daar af te schuimen; dan om derzelver Bloed
 AFDEEL. te zuigen. Zy staan by veele Autheuren be-
 X XVIII. kend; doch GOEDAART was, zo hy meende,
 HOOFD- de eenigste, die zig verbeeld had, dat zy aan
 STUK. de Hommels gegeven waren tot derzelver voor-
 deel; om dezelve, naamelyk, door een soort
 van prikkeling of kitteling uit de loomheid of
 gevoelloosheid, waarin zy zig doorgaans be-
 vinden, op te wekken.

Luisjes van De Luisjes, welken ROESEL op de Torren,
 den Dood- die men Doodgraavers noemt, heeft waarge-
 graaver- nomen en afgebeeld, zyn door LINNÆUS tot
 Tor. deeze zelfde Soort betrokken. Die Auteur,
 't is waar, houdtze voor een zelfde Soort, als
 die der Hommelen en Mest-Torren; welken
 'er, zegt hy, inzonderheid in 't Voorjaar,
 wanneer zy uit de Aarde te voorschyn komen,
 mede bezet zyn: doch hy merkt tevens aan,
 dat de gedaante veel naar die van Spinnetjes,
 en, ik voeg 'er by, naar die van de gedagte roo-
 de Aard- en Water - Spinnetjes, inzonderheid
 wegens de Kleur, welke hy Oranjebruin noemt,
 gelykt; zo wel als met de figuur van 't end der
 Pooten, naar de Luisjes der Vledermuizen,
 door BAKER afgebeeld. De Pooten, naame-
 lyk, der Luisjes van den Doodgraaver, heb-
 ben aan 't end eene Kelkswyze uitbreiding,
 door middel van welke zy zig, zekerlyk, aan
 de gladde Dekschilden van de Tor vasthou-
 den. Dit ontbreekt in de gedagte Luisjes, wel-
 ken ik op de Rhinoster-Torren vondt, die al-

temaal wit waren of vuil geelagtig wit, gelyk de Kaasmyten, en niet het voorste en agterste Paar Pooten veel langer hadden dan de overigen, het welk in de Luisjes van den Doodgraaver zo blykbaar was. Haar Pooten waren ook op ver naa zo ruig niet, en de figuur van't Lyf langwerpiger, met veel langer spitser Snuit. Wil men nu alle dergelyke Torren-Luisjes tot ééne Soort betrekken, zo pasfen zekerlyk de opgegevene Kenmerken niet op de mynen. Zie hier wat ROESEL van de Voortteeling der zynen zegt.

„ Aangezien deeze Myten van tweederley
 „ Sexe zyn, zo paaren zy ook gelyk de Kaas-
 „ myten en andere van haar Geslagt; blyven-
 „ de dan altoos, met het agterste van haar
 „ Lyf, een poos aan elkander hangen; waar-
 „ na het Wyfje, dat zig door haar dikke Lig-
 „ haam genoeg van het Mannetje onder-
 „ scheidt, haare langwerpig ronde Eijeren aan
 „ de gedagte Torren of andere Schepzelen
 „ legt”.

Of men dat Ontuig, waar mede de Mest-Torren zo dikwils bezet zyn, en het welk dezelven geheel ruig maakt, met FRISCH voor weezentlyke Luizen, die aan het Lyf van den Tor, op een Steeltje of Buisje vast zitten, dan liever voor Eijeren of Poppen van de voorgemelde Luizen, moet houden, zal mooglyk een naauwkeurig onderzoek, in 't vervolg, aan den dag brengen.

V. (28) Myt, die bruin is, met een tweekleurige
 AFDEEL. Streep op de Rug.
 LXXVIII.

HOOFD- Op Steenen en in de Velden komt deeze
 STUK. voor, die de grootte en gestalte heeft van het
 XXVIII. roode Water spinnetje, doch donker van Lyf
 Rupestis. is, met een Streep langs de Rug, meestal van
 Steenmyt. vooren witagtig, van agteren rood, zo als de
 Pooten zyn.

XXIX. (29) Myt, die rood is en de Sprieten gespleeten,
 Longi- langer dan de Snuit heeft.
 cornis.

Gehoorn-
 de.

De Sprieten, die in de andere Myten naauw-
 lyks blykbaar zyn, onderscheiden, door haa-
 re langte en figuur, deeze Soort dermaate,
 dat menze, door GEOFFROY, in een ander Ge-
 flagt gebragt vindt, onder den naam van *Che-
 lifer* of Schaardraager. De afbeelding, van
 hem gegeven, toont echter, dat die benaaming
 niet geheel eigen zy: want de Sprieten, die
 dan de Nypers zouden verbeelden, loopen in
 twee dunne Draadjes uit. Het Lyf van dit
 Insekt is geheel rood; maar de Pooten,
 Sprieten en Snuit zyn wat bleeker. Men
 vindt het onder Steenen en den Bast van Boo-
 men: ook komt het somtyds op 't Hoofd der
 Men-

(28) *Acarus fuscus*, lineâ dorsali bicolore. *Faun. Suec.* 1984.

(29) *Acarus ruber*, Antennis bifidis rostro longioribus.
Faun. Suec. 1985. *Chelifer totus ruber*, Antennis extremo
 bifetis. GEOFFR. *Par.* II. p. 618. T. 20, f. 5.

Menschen, en veroorzaakt aldaar een geweldige Jeukt.

V.
AFDEEL.
LXXVIII.
HOOFD.
STUK.

(30) Myt, die bruin-ros is, met de Pooten Bloedkleurig.

XXX.
Littoralis.
Oevermyt.

Op de Steenen, aan het Strand van Oeland, liep deeze Soort van Myt, naar die, welke op de Aalbesse-boomen zig onthoudt, gelijkende, doch wel eens zo groot, in menigte.

(31) Myt, die bruin-rosagtig is, met het Agterlyf glad en Klootrondagtig.

XXXI.
Fungorum.
Kamper-
noelje-
Myt.

Aan de wortels der Paddestoelen onthoudt zig deeze, troepswyze, loopende zeer traag. Zy heeft de grootte van een gewoone Neet.

(32) Myt, die Klootrondagtig en glinsterend zwart blaauwagtig is.

XXXII.
Tremella.
Blaauwe.

Op het Kwabbig aangroeizel der Genever-boomen is deeze gevonden.

(33) Myt, die platagtig Aschgrauw is, aan de Zyden ruuw.

XXXIII.
Scaber.
In Ruuwe.

(30) *Acarus fusco-rufus*, Pedibus Sanguineis, Faun. Succ. 1986. It. Oeland. 96.

(31) *Acarus fusco-rufescens*, Abdomine subgloboso, glabro. Faun. Succ. 1987.

(32) *Acarus subglobosus*, atro-coeruleascens, nitidus, Faun. Succ. 1991.

(33) *Acarus cinereus depressus*, lateribus scabris. Faun. Succ. 1938.

1. DEEL. XIII. STUK.

V. In 't vroege Voorjaar komt deeze in de Aar-
 AFDEEL. de voor, zynde een zeer klein Diertje, dat,
 LXXVIII. op de Rug gelegd zynde, de Pooten naar alle
 HOOFD- kanten uitsteekt.
 STUK.

XXXIV. (34) Myt, die rood is, met een dubbelde brui-
 Salicinus. ne Streep, die voorwaards Vorkagtig is, op
 Wilgen- de Rug.
 Myt.

Op de Wilgen vindt men dit Diertje, dat
 zeer veel gelykt naar de roode Aardspinnnetjes,
 loopende zeer snel.

XXXV. (35) Myt, die hoog geel is van Kleur, met
 Croceus. een rosse Stip, wederzyds, aan 't Berst-
 Saffraan- stuk.
 geele.

Deeze, die, dikwils, by de Gallwespjes in
 * Zie het de zogenaamde Wilgen Roozen * zig ont-
 XI. STUK, houdt, is byna zo klein als de Kaasmyten, en
 bladz. 131. dus niet onderscheidelyk met het bloote Oog,
 dan door de Kleur, welke haar als een Oranje-
 kleurig Stipje doet uitmunten.

LXXIX.

(34) *Acarus ruber lineâ Dorsali duplici fusca, antice bi-
 furcâ. Faun. Suec. 1989.*

(35) *Acarus fulvus, Thoracis lateribus puncto rufâ. Faun.
 Suec. 1990.*

LXXIX. HOOFDSTUK.

V.
AFDEEL.
LXXIX.
HOOFD-
STUK.

www.libtool.com.cn

Beschryving van 't Geslacht der KREEFT-SPINNEN, dus wegens baare Schaaragtige Nypers genaamd, tot welken de Langpootige of Langbeenige, de Scorpioen- of Weegluis-Spinnetjes, en anderen, zyn t'huisgebragt.

De benaaming van *Langpootige Spin* is thans, Naam. nu 'er zo veele nieuwe Soorten toe betrokken zyn, op ver naa zo eigen niet voor die van dit Geslacht, als KREEFT-SPIN, 't welk een voornaame hoedanigheid, die ze van de Spinnenkoppen en Myten onderscheidt, te kennen geeft. LINNÆUS heeft 'er den Latynschen naam van *Phalangium*, die weleer gebruikt werdt om de boosaartige of schadelyke Spinnen te betekenen, op toegepast. En, die benaaming afkomstig zynde van de Leedjes der Pooten, kan zo wel tot onschadelyke als tot de schadelyke Spinnenkoppen t'huisgebragt worden, gelyk ALDROVANDUS oordeelt. Dus heeft ook ARISTOTELIS, reeds, van *Araneus* en *Phalangium*, als byzondere Soorten van één Geslacht zynde, gebruik gemaakt.

Door Kreeft-Spinnen verstaai ik thans zodanigen, die wel agt Pooten hebben, gelyk de Kenmerken. andere of gewoone Spinnen, maar voor aan den Kop twee Sprieten, Grypers of Nyptangen,

V. gen, meer of min naar Kreeftschaaren, Voe-
 AFDEEL. ten of Handen gelykende. Haar Agterlyf is
 LXXIX. rondagtig. Twee Oogen hebben zy, naby el-
 HOOFD- kander, boven op den Kop staande, en twee
 STUK. op zyde.

Soorten. In dit Geslacht zyn, behalve de gewoone
 Langpootige Europische Spin en die der In-
 diën, thans nog eenige nieuwe betrokken; zo
 dat het getal der Soorten negen is.

I. (1) Kreeft-Spin, die het Lyf klein en Rol-
 Phalan- rondagtig, aan de Schouderen geknobbeld,
 gium Gros- met zeer lange Pooten heeft.
 lipes.
 Zee-Spin.

In de Zee van Noorweegen onthoudt zig die
 Infekt, dat zeer loom is, de Schulpen der Mos-
 selen doorboorende en uitzuigende. Het heeft
 aan den Kop twee Borstelagtige Sprieten; aan
 den Bek twee Voelers, die tweeledig en als
 Kreeftschaaren zyn. Bovendien zyn 'er, aan 't
 Borststuk, nog twee Draadagtige byhangzels,
 evenwydig met het Lyf, agter het Fondament
 gaapende, en in 't midden geschaard: des het
 naa verwand schynt te zyn met de Kreeften.
 Het heeft een lang, dun Staartje: maar de
 langheid der Pooten, als in de volgende Soort,
 doen dit Schepzel inzonderheid uitmunten;
 terwyl men zig verwonderen moet, dat die ge-
 re-

(1) *Phalangium Corpore minuto Cylindrico. Humeris tuberculato, Pedibus longissimis.* †. *Syst. Nat.* X. Gen. 236. XII. Gen. 267. *Phalangium marinum*, STROEM. *Sondm.* T. 1. f. 16.

regeerd kunnen worden van een zo klein Lighaampje (*).

(2) Kreeft-Spin, *die het Arterlyf Eyrond, van onderen wit heeft.*

V.
AFDEEL.
LXXIX.
HOOFD-
STUK.

II.
Opilio.
Schaapher-
der Spin.

De Ouden, of die van de voorgaande en het voorste deezer Eeuw, hebben reeds deeze Soort van Spinnekoppen, wegens hunne lange Pooten zeer opmerkelyk, gekend, die men in Vrankryk *le Faucheur*, dat is de Maaijer, en in Engeland *the Shepherd*, of ook de Oogst-Spin noemt, volgens LISTER, om dat zy veel voorkomen in de Hooytyd, of omtrent het midden van den Zomer, in open Velden, waarvan zy den naam van *Schaapherder-Spin* kan gekreegen hebben, hoewel men haar, wegens de Gestalte, in ons Land, volgens den Heer GRONOVIVS (†) ook *Langpoot* of *Hooywa-*
gen

(*) *Fig. 6.* op Plaat III. in 't Eerste DEEL van Dr. BASTERS *Uitspanningen*, zou dergelyk een Zee-Spin kunnen zyn, indien dezelve zodanige Sprieten en byhangzels had. *Fig. 7.* is, buiten twyfel, een Myt.

(1) *Phalangium Abdomine ovato, subtus albo.* *Faur. Suec.* 1992. *Scop. Carn.* 1122. *Mouff. Inf.* 234. f. 4. *Aldr. Inf.* 602. f. 4. *Goed. Inf.* II. T. 49. *List. Angl. T. I.* f. 35. *Hoefn. Inf.* II. T. 9. *Raj. Inf.* 39. N. 35. *Bradl. Nat. T.* 24. f. 2. *Clerck Aran. T.* 5. f. 10. *Sultz. Inf. T.* 22. f. 140. *Geoffr. Par.* II. 629. T. 20. f. 6.

(†) Ten minste schynt zyn Ed. deze Spin bedoeld te hebben, wanneer hy (in *Aff. Helvet. vol. V.*) de aanhaaling van *Araneus hyalino-fulvus*, Linn. *Syst. Gen.* 235. N. 14, maakt, alwaar doch LINNÆUS niet van deezen Spinnekop maar van een zeer klein Mytje (*Acarus telarius*) hier voor bladz. 127. beschreeven, door het welke de Herfst-draaden gesponnen worden, spreekt,

I, DEEL. XIII. STUK.

V. gen noemt. De Sweeden heeten dit Insekt
 AFDEEL LXXIX. *Läke* of *Laocke* (*).

HOOFD - STUK. „ De Wyfjes komen veel in Augustus voor,
 „ zegt RAY, ten minste kan menze dan best
 „ van de Mannetjes onderscheiden, doordien
 „ zy alsdan het Lyf vol witte Eytjes, die
 „ volmaakt rond zyn, hebben, doch, waar en
 „ op welke manier zy haare Eytjes leggen,
 „ daarvan heb ik nog niets vernomen”. By LIS-
 TER vindt men woordelyk het zelfde. GOE-
 DAART, ondertusfchen, hadt reeds waargeno-
 men, dat zy voortkomen uit zekere ronde bol-
 letjes, doorschynende als Kryftal, die in de
 Paddestoelen fchynen begrepen te zyn.
 Men behoeft flegts een gewoone Paddestoel te
 neemen, die op den Grond groeijen, en dezel-
 ve op Aarde te leggen in een beslooten Glas,
 dat men in de Zonneshyn zet; zo zal, in ee-
 nige Dagen, die Paddestoel in een zwart Vogt
 verteerd zyn, daar hy Wormpjes in waarnam,
 die in Vliegen veranderden; maar vervolgens
 leverde dat Water als een menigte van Kry-
 stallyne Zandkorreltjes uit, welke allengs Poo-
 ten kreegen, en eindelyk, na drie Jaaren ver-
 loops, de Gestalte hadden van Schaapherder-
 Spinnen. Even 't zelfde hadt hy waargenomen
 in

(*) Volgens de *Fauna Suecica*, alwaar het, in de Eerste Uit-
 gaave, voorgesteld was onder den naam van *Acarus pedibus om-
 nibus longissimis*; dat echter aan GEOFFROY geen reden kon
 geeven, om thans nog te fchryven, dat het een Soort van
Acari of *Myten* is, by LINNÆUS.

in de ronde Kristallyne bolletjes, van grootte als Radys-Zaad, welke hem, in klein getal, voorkwamen in de Kelkswyze holligheid van zekere Paddestoelen, die geslooten uit den Grond komen, en vervolgens open gaan of ontluiken; als wanneer zy niet kwaalyk naa- den Dop van een Eikel, zegt hy, gelyken. Deeze bolletjes hebben ook, zo hy getuigt, na dat zy op de Aarde gevallen zyn, drie Jaaren noodig om de grootte en gestalte te verkrygen van gedagte Infekten, die, zo hy aanmerkt, in het heetste van den Zomer zig gaarn op de Melisse-bladen, en in de Schaduw van dat Kruid, onthouden: maar, zo dra het koud wordt, het Veld verlaaten en dan gaan weg kruipen in de reeten en spleeten of gaten van oude Muuren, Hekken, Schuttingen, enz.

Die Spinnen, welke op dergelyke manier voortkomen uit de eetbaare Champignons, hebben de Pooten veel langer dan de andere, en zy zyn het daar hy de afbeelding van geeft; hoe dat zy zich eerst als een rond Bolletje; dan, na zes Maanden verloops, met kleiner Pootjes, byna als een Myt; vervolgens, na twee Jaaren, en eindelyk na drie jaaren, als onze Schaapherder - Spinnen, zig vertoonen. Die Soort van Spinnekop, merkt hy aan, onthoudt zig doorgaans in scheuren of reeten van oude Muuren, met het Lighaam verholen en de Pooten uitsteekende, om de Salpeteragtige vogtigheid, zo hy zig verbeeldt, te lekken,

V.
AFDEEL.
LXXIX
HOOFD-
STUK.

Oorsprong
uit de Pad-
destoelen.

V.
AFDEEL.
LXXIX.
HOOFD-
STUK.

die van de Muuren komt: doch hy fchynt niet bedagt te hebben, dat zy zig dan veeleer aan nieuwe Muuren moesten onthouden; als ook niet, waar die menigten dan op 't Veld van leeven Veeleer, denk ik, dat het uitfteeken der Pooten, buiten deeze Reeten, dient, om Vliegjes en andere Infekten, die 'er langs loopen, onverhoeds te vangen en op te eeten of uit te zuigen. Dat zy by Nagt loopen en dan met elkander fpeelen, kan zyn, om dat 'er alsdan niets voor hun te vangen valt. Dit Spel zou, volgens hem, voornaamelyk beftaan, in elkan- der van boven neder te werpen; doch, als het ernst wordt, mag men het, met reden, een Gevegt noemen; dewyl alsdan, dikwils, een van de partyën dood blyft. Of dit ook uit hoofde van de Paaring gefchiede, gelyk by andere Spinnekoppen, merkt hy niet aan, doch heeft waargenomen, dat de overwonnene van den ander, na het afbreken der Pooten, werdt uitgezoogen. Dit zou, al wederom, uit gebrek van Voedzel kunnen gefchied zyn: maar hy hadt, langen tyd, één van deeze Spinnekoppen in 't Leven gehouden met Salpeter - Water en Kalk, die van een kwaadaartig naturel fcheen te zyn, en wie zou van dergelyke Kost iets anders verwagten? Deeze overtrof in dapperheid alle anderen, dermaate, dat zy 'er tot dertig agtereem om 't Leven bragt, waar onder van de fterkften in haar Soort. Hy hadtze van twee Schulpen voorzien, in ééne van welken haar

haar drinken, in de andere haar eeten was, doch zy maakte een ander gebruik daar van: want in de eene Schulp deedt zy alle de Pooten der Spinnkoppen, die zy overwonnen, gedood en opgegeten hadt; in de andere plaatste zy de overblyfzels van derzelver Lighaamen. Na zulk een wreede Zegepraal, nogthans, bleef deeze Spinnkop niet lang in 't Leven. Zy zwol sterk op, wierdt zwart van Kleur en stierf eindelyk, als of zy zig te barsten gegeten had.

Dit zonderlinge vind ik by geen andere Authouren aangetekend, maar in de beschryving der Infekten, die omstreeks Parys voorkomen, wordt in 't byzonder agt gegeven op die eigenschap der Schaapherder Spinnen, den Kinderen zelfs bekend; dat de Pooten, daar afgerukt zynde, zig nog eenigen tyd beweegen. Ook loopen zy daarom niet te minder, al zyn zy een gedeelte van den een of anderen kwyt. Die Autheur geeft in bedenken, of zulk een Insekt niet, op dergelyke wyze als de Kreeften en Krabben, weder nieuwe Pooten krygt, na dat 'er afgebroken zyn? Hy hadt eens een dergelyke Spin gevonden met zeven lange Pooten en de agtste twee derden kleiner dan de anderen; doch verhaalt niet, of deeze korte Poot van dergelyke Leedjes als de overigen was voorzien: anders is het niet veel byzonders (*).

De

(*) Voor eenige Weeken werdt my door den Heer Doktor BASTER, van Zierikzee, eene Waarneeming medegedeeld
I. DEEL. XIII. STUK. L 2

V. De gefalte van dit zonderlinge Infekt, dat
 AFDEEL. LXXIX. zo wel in Amerika als in Europa gevonden wordt
 HOOFD. is wereldkundig; doch weinigen zullen agt ge-
 STUK. geven hebben op de zonderlinge figuur der deelen
 Gestalte. voor aan den Kop, die in dergelyke omftandigheden, van vegten of zyne p ooy te vatten te vangen, aan ftukken te fcheuren of uit te zuigen, van grooten dienst moeten zyn. Aan het Eyronde Lyf, dat geen Borstftuk, veel minder een Kop heeft, zyn van vooren twee uitftekjes, aan ieder van welken een foort van Lancet gewricht is; op dergelyke manier, als wy dit in de groote Surinaamsche Spinnenkop, op Plaat CII, zullen befchouwen. Bovendien heeft dit Infekt nog twee Voelers, die langer in de Mannetjes dan in de Wyfjes zyn, en zig, in de eerstgemelden, als twee korte Pooten vertoonen: 't welk mooglyk de reden zal zyn, dat sommigen 'er tien Pooten aan toefchryven. Het heeft maar twee Oogen, die op de Rug dicht by elkander ftaan, en alleen door een fcherpe Kam van één gefcheiden zyn. Dit onderscheidt hetzelve grootelyks van alle andere Spinnekoppen. De langte der Pooten

van den Heer SLABBER, te Middelburg, die aan een Haagdisje, welks Poot door een ander befchadigd en van Vleesch ontbloor was, dien Poot afgefneeden hebbende, daar aan een nieuw Pootje, doch veel korter dan de anderen, heeft zien groeijen. Dus kreeg ook een Goudvischje, welk de Staartvin door een ander werdt afgegeten, in myne Flesch een nieuwe Staart.

ten is verbaazende, en fomtyds wel van twee V. Duimen. Maar het byzonderfte van deeze ADEEL. LXXIX. Pooten is, dat de Voet als uit ontelbaare klei-HOOFD: ne Leedjes fchynt famengefteld te zyn, 't welk STUK. dit Lighaamsdeel zekerlyk bekwaamer tot grypen maakt, en om deeze reden kan 'er den naam van *Phalangium*, te regt, op toegepast worden, hoewel die van Twee-Oogige Spin niet minder eigen is. Men vindt 'er die bruin, die rood of geel zyn op de Rug In- of uitwendig kunnen zy den Mensch geen de minfte fchade doen, zegt MOUFFETUS

- (3) Kreeftspin, die het Lyf plat, de Snuit III. tweeboornig en de Voelers als Pooten Cornutum. heeft. Gehoorn- de.

Deeze Soort, in Duitschland ontdekt door D. SCREBER, heeft dergelyke lange Pooten als de Schaapherder-Spin; maar het Lyf is plat en de Snuit bestaat uit twee Elsvormige evenwydige Hoornen, met Voelers als Pooten, doch een weinig korter.

- (4) Kreeftspin, die het Agterlyf platagtig o- IV. vaal Cancroides, Scorpioen spinnetje.

(3) *Phalangium* Abdomine depresso, Rostro bicorni, Palpis Pediformibus, *Syst. Nat.* XII. SCHÆFF. *Elem.* 13. f. 9.

(4) *Phalangium* Abdomine obovato depresso; Chelis lævis, digitis pilosis *Syst. Nat.* XII. *Acarus* Cancroides *Faun. Succ.* 1968. SCOP. *Carn.* 1069. *It Oeland.* 84. SEB. *Mus.* I. T. LXX. Fig. 11. FRISCH *Ins.* VIII. T. 1. ROES. *Suppl.* T. 64. SCHÆFF. *Elem.* T. 38. CLERCK. *Aran.* T. VI. f. 10. 1, 2. GEOFFR. *Par.* II. p. 618.

I. DEEL. XIII. STUK.

V.
AFDEEL.
LXXIX.
HOOFD-
STUK.

PL. C.
Fig. 4.

vaal heeft; met gladde Schaaren, die ruig gevingerd zijn, aan de Voelers.

Dit Insekt, dat men, wegens de Levensmanier, het Weegluis-Spinnetje, en wegens de Schaaren het Scorpioen- of ook het Krab-Spinnetje kan noemen, is te vooren 't huis gebragt geweest in 't Geslagt der Myten. Anderen hebben 't volstrekt tot de Scorpioenen betrokken (*), daar het echter, als geen Staart, of maar een zeer klein Staartje hebbende, dat zig onder 't Lyf verbergen kan, zeer veel van afwykt, en dus nader tot de Krabben zou behooren; waar van het, door de Lighaamsgestalte, wederom, grootelyks verschilt, gelijk uit onze Afbeelding, die hetzelfde naar 't Leven zeer vergroot vertoont, duidelyk blykbaar is. Men hoore FRISCH dien aangaande spreken.

„ Hoewel dit Insekt geen Webbe maakt, en
„ ook geene Spinpunten noch openingen daar
„ toe heeft, kan men hetzelfde doch, even zo
„ gevoeglyk, wegens de gestalte en beweeging,
„ met den Heer SWAMMERDAM onder de Spin-
„ nen of Spinnekopagtige Insekten tellen, als
„ anderen de Langpootige Spin daar toe betrek-
„ ken, die ook geen Geweefzel maakt. De
„ Scorpioen-Schaaren onderscheiden hetzelfde
„ van

(*) In 't Werk van SEBA, op de aangehaalde Plaat, in de beschryving bladz. 112, en by ROESEL, die het den naam geeft van zeer klein Scorpioentje.

„ van allerley ander klein Ongediert. Deeze V.
 „ Schaaren leggen aan de ééne fcherpe zyde, AFDEEL.
 „ daar het beweeglyke deel van de Schaar is, LXXIX.
 „ met de punten wat onder zig geboogen, en HOOFD-
 „ zyn meer rond dan breed. Het Lighaam be- STUK.
 „ ftaat uit drie deelen, Kop, Borstfuk en Ag-
 „ terlyf; daar de Spinnekoppen, anders, maar
 „ twee Lighaamsdeelen hebben en de Langpoo-
 „ tige niet meer dan één (*). De Kop is van
 „ vooren fpits, en heeft zyn opening aan de
 „ punt, die vol is van kleine wat uitfteeken-
 „ de Haairtjes, tusfchen welken de Zuigstekel
 „ uitgaat, waar mede zy het Voedzel naar zig
 „ neemt, en de Prooy, die haar tusfchen de
 „ Schaaren valt, uitzuigt. Het moeten klei-
 „ ner Dieren zyn dan de Kachel-Vliegen, die
 „ zy vangt: want als ik haar een zodanige reeds
 „ half doode Vlieg toefmeet, liep zy, op de
 „ minfte beweging der Pooten, van dezelve
 „ weg. Het Lyf heeft, boven aan de Borst,
 „ zo veel de Kleur aangaat een Ring, welke
 „ Kaftanje-bruin is, gelyk de Borst en Kop.
 „ De andere tien Ringen des Lighaams zyn
 „ Drekking Afchkleur. De Ringen of Rondfels,
 „ dwars over de Rug, worden in't midden door
 „ een Kaftanje-bruine Streep verdeeld, en zyn
 „ bezet met korte Haairtjes; gelyk men met
 „ een Vergrootglas ook kleine Haairtjes op de
 „ glad fchynende Schaaren vindt. De Schaa-
 „ ren

(*) Dat is de Schaapherder-Spin, zo even befchreeven.

V. , ren staan onder aan den Hals. De Buik is
 AFDEEL. , zeer hol , en heeft zes Schubben-Laagen.
 LXXIX , over elkander. Men kan de noodige Lugt-
 HOOFD- , gaatjes daar aan niet zien, om dat dezelve
 STUK. , zo zeer in de plooiën verholen zitten. De
 , Pooten geeven 'er vry wel de gedaante van
 , een Spin aan, hebbende drie Leden, buiten
 , en behalve het Kokertje, waar in zy zig aan
 , den Buik beweegen. Zy kan daar mede, ge-
 , lykerwys een Kreeft of Scorpioen, zeer ge-
 , zwind, voor- en agterwaards, als ook zyde-
 , waards, kruipen; houdende de Schaaren, te-
 , vens, altoos, regt vooruit gestrekt, die zy
 , anders op allerley wyzen buigen kan. Nooit
 , wordt zy zo groot als zy hier is afgetekend,
 , en bemint de naauwe Reeten, waar in anders
 , geen Spin kan komen; zo dat menze een
 , *Reeten-Spin* noemt; dewyl zy, gelyk een
 , Weegluis, in naauwe Scheuren en dik-
 , wils tusfchen de Bladen der Boeken en de
 , Banden zig onthoudt."

Dit Infekt heeft by ons zyne woonplaats,
 zegt GEOFFROY, (die het in een byzonder Ge-
 flagt, onder den naam van *Cbclifer* of Schaar-
 draager, geplaatst heeft,) in de Tuinen onder
 de Bloempotten, tusfchen de half afgefcheurde
 Bast der Boomen, en in de Huizen op dergely-
 ke mufte plaatsen. Het leeft van Houtluisjes
 en Myten, loopende agterwaards, zegt LIN-
 NÆUS, die een Waarneeming bybrengt van BER-
 GIUS, dat hetzelfde, by nacht, met den Kop in
 de

de Dy van een Boer gekroopen zynde, daar uit een Puist als een Hazelnoot was ontstaan, met een schrikkelyke Pyn in dat geheele Been. By ons wordenze in afgeworpen oude Nesten der Zwaluwen veel gevonden.

V.
AFDEEL.
LXXIX.
HOOFD-
STUK.

(5) Kreeftspin, die het Agterlyf Rolrond, met gladde Schaaren; den Kop met byhangzels heeft.

V.
Acaroides.
Mytagtige.

Deeze, in de heete Gewesten van Amerika zig onthoudende, heeft een Venynige beet, zegt LINNÆUS, die haar te vooren ook onder de Myten geplaatst, doch toen reeds getwyfeld had, of zy, zo wel als de voorgaande, niet tot de Kreeftspinnen behoorde Zy gelykt, byzonder, naar ons Scorpioen- of Weegluis-Spinnetje, maar de Schaaren zyn Eirond, het Lyf geelagtig en tweemaal zo groot, met het Agterlyf rolrond.

(6) Kreeftspin, die het Agterlyf breed en gespitst heeft, met een Elsvormige Snuut.

VI.
Balena-
rum.
Walvisch-
Luis.

Toen ik, in 't voorste van deeze Natuurlyke His-

(5) *Phalangium* Abdomine Cylindrico, Chelis levibus, Capite appendiculato. *Syst. Nat.* XII. *Acarus* Antennis Cheliformibus, Abdomine Cylindrico, Capite appendiculato. *Syst. Nat.* X. p. 616. N. 8.

(6) *Phalangium* Abdomine dilatato muricato, Roistro Subulato. *Syst. Nat.* XII. *Pediculus* Ceti. MART, *Spitzb.* 85. T. Q. f. d. BASTER *Uitspann.* II. D. p. 146. T. 12. f. 3. *Phalangium* Littorale. STRÖM. *Söndm.* 209. T. I. f. 17. *Pycnogonum* BRUNNICH. *Inf.* T. I. f. 17,...

V. Historie, de Walvisfchen beschreef, maakte ik
 AFDEEL. tevens gewag van de Walvisch-Luizen. Het
 LXXIX. gene ik, dien aangaande, als maar ter loops,
 HOOFD- op die plaats, voorstelde, had ik ontleend uit
 STUK. een nieuw Fransch Werk, dat eene Verzameling
 van het gezegde der meeste hedendaagsche Au-
 theuren bevat (†). Aldaar wordt duidelyk de
 langte gesteld op zeven Duimen of daarom-
 trent, en indien het Insekt de grootte van een
 Spinrok heeft, gelyk BOCCONE zegt, zou de
 hoogte van de Schulp niet veel minder zyn. Ik
 heb my verbeeld, dat dezelve, naar de groot-
 te der Walvisfchen, ongemeen verschillende
 waren, en dat de eigentyke Walvischluizen
 onder zodanige Doppen, het welk de Zee-Ei-
 kels of Zee-Puisten zyn, huisvesten. Ik bezit 'er
 zodanigen als by GUALTHERI, Tab. 106. Lett.
 Q afgebeeld zyn, van meer dan een Duim hoog
 en anderhalf Duim breed (*).

PL. C.
 Fig. 5.

By sommige Liefhebbers is, onder den Naam
 van Walvisch-Luis, een Diertje bekend, waar van
 wy de Afbeelding hier eenigermate vergroot
 geeven, om de zonderlinge Gestalte van dit
 Schepzel, die door den Heer Doktor BASTER
 uitvoerig is beschreeven. Zyn Ed. heeft een
 foort van Voelertjes of Armpjes aan eenigen
 van deeze infekten waargenomen; doch als men
 zy-

(†) Sa longueur est de sept Ponces ou environ; mais il pa-
 roit beaucoup plus grand, lorsqu'il etend ses Bras hors de sa
 Coquille. *Dictionn. des Animaux.* Paris 1759. pag. 574.

(*) Die Auteur voegt agter de beschryving. *Hunc BOCCO-*
CONE Pediculum Balana nuncupat.

zyne Afbeelding², daar van (Lett. D,) met die van het Insekt van de Buikzyde (Lett. C) vergelykt, is het duister, waar deeze Armpjeskunnen gezeten hebben, die ik echter ook daar aan waarneem. Zy zaten, volgens zyn Ed. schryven, onder aan den Buik, dicht by de Snuit; waar ik denk dat zyn Ed. mede zeggen wil, onder aan het Lighaam van dit Diertje. In het gene, naar 't welke onze Afbeelding (Pl. C. Fig. 5) gemaakt is, was 'er geen blyk van te vinden; maar de twee uitpuilingen aan de Rugzyde, by het Snuitje, scheenen zig zo wel als Oogen voor te doen, dat ik ze 'er zekerlyk voor zou gehouden hebben, indien het Insekt niet, midden op de Rug, aan de andere Verdeelingen van het Lyf, meer dergelyke uitpuilingen had.

De Heer BASTER verbeeldt zig die Walvisch-Luis, welke van MARTENS in zyne Spitsbergsche Reize opgegeven wordt, een ander Diertje te weezen; also dezelve twee Sprieten, twee Oogen en een Neusgat had. Het zelfde moet ik zeggen van de Walvisch-Luizen, welke by SEBA afgebeeld zyn, also die twee Pooten zeer dun, en een Kop hadden met uitstee-kende Baardjes (*). Deeze zyn ook, wegens het getal der Pooten, tot de Pissebedden t'huis ge-bragt, en gelyken weinig, zo men in 't ver-volg zien zal, naar dit Insekt, dat, evenwel, van LINNÆUS aldus beschreeven wordt:

„ Het

(*) *Kabinet* I. D. p. 142. Tab. XC. Fig. 5. Lett. E, F, G, H. I, DEEL. XIII. STUK,

V. „ Het gelykt zeer veel naar de Pissebed van
 AFDEEL. „ den Walvisch, maar heeft geen meer Poo-
 LXXIX. „ ten dan agt, die allen volkomen zyn, en uit
 HOOFD- „ verscheide Leedjes bestaan. De Rug is rood,
 STUK. „ van veele Stukken, die ieder drie pun-
 „ ten hebben: de Staart Rolrond, zeer
 „ kort en geknot; de Snuit Vliesagtig, eeni-
 „ germaate Elsvormig, ter langte van de Poo-
 „ ten. De gedaante hebbende van de Pissebed
 „ van den Walvisch, doch door de Snuit van
 „ de overigen verschillende, en zonder Ny-
 „ pers; zou men dit Insekt mischien beter tot
 „ de Myten betrekken kunnen, of maaken 'er
 „ een byzonder Geslagt van.”

VII.
Tricarina-
tum.
Drieribbi-
ge.

(7) Kreeftspin, die het Lyf ovaal en plat heeft,
 met drie Ribben overlans, de Dyën der Voor-
 pooten eenigermate gekamd.

Dit Insekt, by Dresden in Saxen waargeno-
 men, heeft het Lyf ovaal en plat, met vyf
 flaauwe Insnydingen en drie Ribben, waar van
 de eene, in 't midden, overlans, zig als een
 Kiel vertoont; van de anderen is 'er, weder-
 zyds, boven den zydrand, één. De Kleur is
 bruin. De Pooten zyn eens zo lang als het
 Lyf, hebbende de voorsten de Dyën opwaards
 breeder, met eene eenigermate gekartelde
 Kiel.

(8)

(7) *Phalangium Abdomine elliptico depresso tricarinato,*
Femoribus anticis subcristatis. Syst. Nat. XII,

www.libtool.com.cn

Fig. 1.

www.libtool.com.cn

Fig. 2.

Fig. 3.

www.libtool.com.cn

Fig. 1.

www.libtool.com.cn

- (8) Kreeftspin, die takkige Schaaren heeft en borstels aan het Gat draagt.

V.

AFDEEL.
LXXIX.

Onder die van dit Geslacht is deeze Soort de eenigste, welke een aanmerkelyke Staart heeft De Gestalte zweemt veel naar die der Scorpioen, volgens de afbeelding van de twee uit SEBA aangehaald, die van de Kust van Guinee gekomen waren, zynde de eene het Wyfje, de andere het Mannetje. Niettegenstaande de kwetzende Staart 'er aan ontbreekt, en de Schaaren ook van een andere gedaante zyn, heeft de Heer GRONOVUS dezelve doch tot de Scorpioen t'huis gebragt. Dat Voorwerp, 't welk zig in de Verzameling van de Koningin van Sweeden bevondt, schynt uit Oostindie, en wel van 't Eiland Java, afkomstig te zyn geweest.

HOOFD-
STUK.
VIII.
Caudatum.
Gestaarte.

- (9) Kreeftspin, die de Armen getand, de voorste Pooten Borstelagtig en by uitstek lang, het Borststuk Niergelykende heeft.

IX.
Reniforme.
Lang Ge-
armde.
PL. CI.
Fig. 1.

Buiten twyfel wordt hier dat Insekt bedoeld, waar van BROWN, in zyne beschryving der Gedierten van Jamaika, de Afbeelding gegeven heeft,

(8) *Phalangium Chelis ramosis, Ano Setifero.* M. L. U. Scorpio. GRON. *Zooph* 952. SEB. *Mus.* I. T. 70. f. 7, 8.

(9) *Phalangium Brachiis dentatis, Pedibus primis longissimis Seraceis, Thorace Reniformi.* M. L. U. 427. *Phalangium Palpis longissimis crassis* *. GRON. *Zooph* 935. *Tarantula fusca major*, &c. BROWN. *Jam.* 409. T. XLI. f. 3. *Cancellus Ara-neoides.* PETIVER. *Pteriogr.* T. XLI. f. 12.

V. heeft, onder den naam van „ *Tarantula* , die
 AFDEEL. „ bruin is en grooter, met de voorste Pooten
 LXXIX „ dikker, gedoornd en byna als Kreeftfchaaren
 HOOFD- „ genageld; die daar aan volgen zeer lang en
 STUK. „ dun”: want, het gene hy de voorste Pooten
 noemt, zyn de Voelers, Grypers of Armen,
 en de volgende zyn de eigentlyke Voorpooten.
 Men vindt 'er een Afbeelding van, (doch die
 ten uiterste onvolkomen is getekend,) in 't Vier-
 de deel van SEBA, *Fig. 13* op *Tab. XCIX*,
 zynde naar een Voorwerp gemaakt, dat uit Oost-
 indie afkomstig was Die, welke zig bevondt
 in het Kabinet van de Koningin van Sweeden,
 was, zo het fchynt, uit Amerika.

De Heer l'ADMIRAAL de Tekening bezitten-
 de, die door zyn Ed., voor eenige Jaaren, ten
 naauwkeurigste gemaakt was naar een zodani-
 gen Langbeenigen Spinnekop, heeft de goed-
 heid gehad van my dezelve mede te deelen;
 gelyk ik die dan ook, op de nevensgaande
 Plaat, in 't Koper heb doen brengen (*). Dit
 raa-

(*) Te beklagen is 't, dat deezen ouden Heer, die de Natuurly-
 ke Historie zo veel dienst gedaan heeft, en nog veel meer zou
 kunnen doen, met dingen aan 't licht te geeven, die niemand
 anders heeft; (Zie het XI. STUK van deeze *Nat. Historie*, bladz.
 489.) van tyd tot tyd zo veel moeielykheden worden aange-
 daan, door Luiden die de grootste verpligting aan hem had-
 den; dat zyn Ed. daardoor belet wordt, benevens de lastige
 waarneeming van het Ampt, van Ykmeeſter Generaal der
 Trooysche Gewigten, zo veele Jaaren reeds door hem bekleed,
 zyne Liefhebbery ten dienſte van het algemeen voort te zet-
 ten, en de Wereld mede te deelen, het geene zyne langduuri-
 ge Ondervindingen, daar in, hem geopenbaard hebben.

raare Stuk was door Mevrouw MERIAN zelve, by haar Ed. terugkomst, van Suriname mede-gebragt. De Heer SALOMON VAN LOO, die de vermaardste Liefhebber was van zyn tyd, heeft deezzen Spinnekop van haar Ed. bekomen, en als een Pronkstuk, in een ronde Doos, met Glas gedekt, zorgvuldig bewaard. Na zyn Overlyden kwam dezelve, benevens veel ander fraay Goed, op een Verkoopning, en, op een der Kykdagen, te vooren, de Heeren LYONNET en l'ADMIRAAL elkander aldaar aantreffende, en beiden hetzelfde als zulk een weergaaloos Stuk aanmerkende, maakten zy een afspraak, van het niet tegen elkander op te jaagen, zullende het te samen koopen en dan door Loting besliffen, wie het hebben zou. Vier zulke Staart-Spinnetjes, als de twee daar nevens vertoond, waren in de zelfde Doos, en hier van zou de geen, die het kwam te verliezen, 'er twee hebben. De Spinnekop viel, by het Lot, den Heer l'ADMIRAAL te beurt, die, niettegenstaande 'er aan hem, door gedagten Heer, op staande voet, vyf Dukaaten voor geboden werden, daar doch niet van afstappen wilde, maar dit fraaije Stuk lang in zyne Verzameling bewaard heeft; tot dat zyn Ed. zig eindelyk, door lang aanhoudend verzoek van den Heer C. B. VOET en deszelfs Huisvrouw, heeft laten overhaalen, om hetzelfde voor een goede Prys over te doen; mids zyn Ed. eerst daar

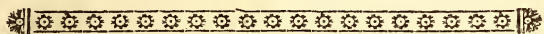
V.
AFDEEL.
LXXIX.
HOOFD.
STUK.

van

V. van een Aftekening mogt maaken. De Spinne-
 AFDEEL. kop, dan, berust tot heden in het Kabinet van
 LXXIX. gedagten Heer en van zyne Beminde, te Dor-
 HOOFD- STUK. drecht.

Wat de Gestalte van dit Schepzel aangaat, die is in alle opzigten verwonderlyk. De Deelen, welke men elders als twee ovaale stukken afgebeeld heeft, en die 'er waarschyntlyk den naam van Niervormig aan hebben doen geeven, maaken, inderdaad, te samen het Borststuk uit, dat in deeze vry ongelyk van boven, en op de zyden hoekig uitgesneden is, als 't ware dus geschikt tot het beter inneemen van de Kasjes, daar de knoppen van de bovenste Leden der Pooten zig in beweegen. De ongemeene langte en dunte van derzelve deelen vereischte, inderdaad, een diepe Inleding, gelyk men die ook daar aan bespeurt, en de beweeglykheid vorderde dat die korte Leedjes, by ieder Gewricht, welke aan de Spinnekoppen eigen zyn, vooral in deeze niet ontbraken. Het moet een zeer vlug Dier zyn en tevens Roofzugtig, hebbende tot het vangen van kleiner Insekten waarschyntlyk die byster lange Zweep - Pooten, en tot het vatten of dooden derzelve die verschrikkelyke Wapenen verkreegen, welke men Armen of Grypers kan noemen, hoewel zy met de Voelers of ook met de Sprieten, in anderen, ten opzigt van de plaatsing overeenkomstig zyn. Aan den Bek schynt dit Voorwerp twee ontzaglyke

lyke Tanden te hebben, doch de Kop ontbreekt V.
 'er aan, gelyk in de Spinnekoppen in 't alge- AFDEEL.
 meen. Het Lyf is Eyronde en in ringen ver- LXXIX.
 deeld, van Kleur wat bruiner dan het Borststuk, HOOFD-
 dat uit den geelen ziet, gelykerwys de Poo- STUK.
 ten, maar de geschaarde Armen zyn ook rood-
 agtig Kastanje-bruin. Thans bezit ik zelf zo-
 danig een Kreeft-Spin, die ruim zo groot van
 Lyfen langer van Armen, doch wat korter van
 Pooten is. Mischien zal deeze een Mannetje zyn.

LXXX. HOOFDSTUK.

Beschryving van 't Geslacht der SPINNEKOPPEN, waar in derzelver algemeene Eigenschappen, inzonderheid ten opzigt van hun Vernuft en de Voortteeling, breedvoerig ontvouwd en nagespoord worden, enz.

Veel eenvoudiger en klaarder is de afleiding Naam.
 van den naam der SPINNEN of SPINNEKOP-
 PEN, in onze Taal, dan die van het Latynsch
 woord *Araneus*, en van *Aranea*, dat men
 zo wel voor de Webbe, als voor het Dier
 zelf, plagt te neemen. Het kan geen Insekt
 betekenen, dat met de Lugt zig voedt, gelyk
 ISIDORUS wil; maar, van het loopen of hangen
 in de Lugt, zou het kunnen afkomstig zyn,
 waar van het Grieksch, *Arachne* of *Arachnes*, ook
 afgeleid wordt, en mooglyk heeft de ylheid van
 't Geweefzel, dat zy maaken, wel gelegenheid
 I. DEEL. XIII. STUK. daar

V. daar toe gegeven. Het Meisje van dien naam
 AFDEEL. werdt, volgens de Fabel - Historie, om dat het
 LXXX. MINERVA in geweven Werk de loef wilde af-
 HOOFD- steeken, in een Spinnekop veranderd (*). De
 STUK. Spinnekop is in de Paleizen der Koningen,
 * Prov vinden wy in SALOMONS Spreuken - Boek*, al-
 30. v. 28. waar 't Hebreëusch woord *Simmitb* gebruikt is;
 † Job 8. v. sproken wordt, staat het woord *Gnakobisch* †.
 14. Jes. 57 De Fransche naam *Araignée* is, zo wel als. de
 v. 5. Spaansche *Arana* en de Italiaansche *Ragni*, van
 het Latyn afkomstig: daar de Engelsche naam
Spider, de Hoogduitsche *Spinne*, en de Swed-
 sche *Spinael*, zeer gelyken naar den Nederduit-
 schen.

Eigen-
 schappen.

De algemeene eigenschap der Spinnekoppen,
 wat het maaken van haare Webbe betreft, is
 zo wereldkundig, dat men de Kinderen daar
 van niet behoeft te spreken. Ook wordt dat
 Werk, by de meeste Menschen, even zo ge-
 ring aangezien, als men een hope die in rook
 verdwynt, een arbeid, die vrugteloos is en in
 't geheel niet ten nutte strekt, in gedagte Schrif-
 tuurplaatsen, by het maakzel of by het wee-
 ven van Spinnewebben vergeleeken vindt.

In-

(*) *Rupit opus Dea, & radio, quem manu tenebat,*

————— *Frontem percussit Arachnes.*
Non tulit infelix; laqueoq; animosa ligavit
Guttura: pendentem Pallas miserata levavit,
Atque ita, vive quidem, pende tamen improbe, dixit,
Sic mutata, antiquas exercet Aranea telas.

Inderdaad , wanneer men de krankheid van dat Geweefzel by de fterkte van de Stoffen , welken het Menfchelyk Vernuft allengs opklimmende , van Zyde , Katoen , Wolle , Vlasch of Hennip , weet te vervaardigen : by die der Netten , waar mede men den Zee - Visch , Vogelen of wilde Dieren , vangt , wil vergelijken ; zo blykt , dat zy als een Stofje in de Weegfchaal zyn : maar gelykerwys een Aas , by voorbeeld , geen uitwerking heeft op de Schaalen van de Groote Waag , en een honderfte van een Aas een fyn Balansje doet overflaan ; zo zal het ook , by nadere befchouwing , blyken , dat 'er in het Geweefzel der Spinnenkoppen niet minder fchranderheid en nuttigheid tot bereiking van de oogmerken , die 'er de Natuur mede bedoeld heeft gehad , uitblinkt , dan in de fynfte Stoffen van onze Manufaktuuren . En 't gene daar dat Geweefzel dezelve oneindig in te boven gaat , is , dat het niet door voorgaande Proeven allengs tot volmaaktheid gekomen , maar in 't Paradys reeds , waarfchynfchynlyk , even zo Konftig als heden in onze Tuinen , gefponnen en geweven zy .

Deeze Infekten , naamelyk , (het welk nog aan de Menfchelyke Konst ontbreekt ,) Spinnen en Weeven te gelyk . Zy maaken Draaden , die van aanmerkelyke kragt zyn , van eene Stoffe , welke in 't geheel niet Draad- of Vezelagtig is : Draaden die zig , zonder eenig behulp van Spelden , Naalden , Spykers ,

V.
AFDEEL.
LXXX.
HOOFD-
STUK.

Hun Vernuft.

V. Nagels, Haaken, Krammen, zo vast hechten, dat de Webbe, hun Vogelaars-Net, in de allerergfte plaatsing, dat is loodregt, bestand is tegen een aanmerkelyke beweeging van de Lugt. Voeg hier by de regelmaatigheid van hun Geweefzel, dat de Menschelyde Konst byna beschaamt, en sommigen iets meer dan Dierlyks; een Geest, dien men (te dwaas!) van den invloed der Sterren ging afleiden; in deeze veragte Schepzelen heeft doen onderstellen; terwyl men klaarlyk zag, dat 'er niets overeenkomstiger kon zyn met de Oogmerken, welke zy met deezen arbeid scheenen te bedoelen, en dat dus deeze Dieren dan ook niet van Denken en Gevoel konden ontbloot zyn; al ware het dat men Paarden, Buffels en dergelyken, in dat opzigt, met onvernunftige Menschen, die men ook wel Ezels noemt, gelyk mogt stellen.

Konstigheid der Spinnenkoppen.

De oude Filosoophen, inzonderheid, hebben zig over het Vernuft der Spinnenkoppen verwonderd. ARISTOTELES zegt, dat zy in Wysheid uitmunten: zo door de Scheering die zy maaken, als door den Inslag, zonder Spoel, den konstigften Weever beschaamende. Welk een vastheid van de Webbe tegen den Wind, tegen het aanhangende Stof, zegt PLINIUS, die zynen Leezer de langheid der Draaden tusfchen twee Boomen, of van om hoog naar den Grond, voor oogen stellende, hem tevens de Snelheid doet gade slaan, waar mede

mede die Infekten , tot het weeven van de Webbe, langs dien Draad, op en neder loopen ; de vaardigheid, waar mede zy, als 'er roof in de Webbe komt, zig derwaards begeeven, om die te vatten, en de nyverheid in het herstellen van het gene daar aan gebroken is ; als ook hoe fcherp zy van Gevoel zyn en van Gezigt. *ÆLIANUS* oordeelt, niet onaartig, dat de Spinnen gebooren zyn tot de Weevery, en dat de Draaden, die zy spinnen, de allerfynften, welke een Vrouwe Hand formeeren kan, overtreffen. *EUCLIDES*, zelf, moest haare bedrevenheid in de Meetkonst pryzen, daar zy niets dan haare Pooten tot een Passer of Maatstok gebruiken, en van anderen worden zy, met reden, daar in by de Byën vergeleeken. *PLUTARCHUS*, gezegd hebbende dat veele Dieren leerzaam zyn, voegt 'er by: „ maar, het „ is misfchien belachelyk, dat wy de Dieren „ in dit opzigt pryzen, daar *DEMOCRITUS* verzekert, dat de Menschen, in de voornaamste „ noodwendigheden des Levens, Leerlingen „ zyn geweest van hun; gelyk van de Spinnen in de Konst van Weeven en herstellen; „ van de Zwaluwen in het Bouwen; enz". Het zelfde, byna, getuigt *SENEKA*, spreekende aldus: „ Ziet gy niet, hoe onnavolgbaar dat „ geweezel der Spinnewebben zy voor eenig „ Sterveling? Hoe veel Werk het zy, de Draaden in dier voegen te schikken; sommigen „ om vastheid te geeven, anderen om een Net

V.
AFDEEL.
LXXX.
HOOFD-
STUK.

V. „ te maaken, bekwaam tot het vangen van zo
 AFDEEL. „ kleine Diertjes. Die Konst wordt geboo-
 LXXX. „ ren en niet door onderwys verkreegen". Om
 HOOFD- „ van veele anderen niet te spreekē, zal ik al-
 STUK. leen, wederom, de woorden bybrengen van
 OVIDIUS, die een Werkstuk van aller-
 grootsten arbeid en vernuft zullende pryzen,
 zegt, dat hetzelfde niet van de Konstigheid der
 Spinnewebben zou moeten worden overtrof-
 fen (*).

Spinne-
 koppen die
 geen Web-
 be maaken.

Alle Spinnekoppen zyn, echter, van deezen
 aart niet: men vindt 'er eenigen die in 't ge-
 heel niet spinnen: men vindt 'er die niet dan op
 een onregelmaatige wys eenige Draaden span-
 nen of een soort van Webbe maaken voor de
 Gaten, waar in zy zig, 't zy aan Muuren, Schut-
 ringen of Boomen, onthouden: men vindt 'er,
 eindelyk, die haare Webbe niet loodregt maar
 waterpas of horizontaal maaken. Dit heeft
 aanleiding tot verscheide Verdeelingen gege-
 ven, die meer of minder naauwkeurig zyn; heb-
 bende de Ouden reeds drie Hoofdsoorten ge-
 steld van deeze Infekten, en onder de genen,
 die geen Webben maaken, maar haare Prooy
 door vlugheid en by verrassing overmeesteren,
 heeft LISTER drie Afdeelingen gemaakt, van
 Wolf-agtige, Krab-agtige en Springers, van
 wel-

(*) — Non illud Opus tenuissima vincant Stamina,
 nec summo quæ pendet Aranea tigno. Libr. IV. *Meta-*
morph.

welke laatſten hy 'er vier in Engeland waar-
 nam. Deeze kunnen evenwel een Web maa-
 ken tot haar Eijernest en Winterleger (*).
 Van de Wolf-agtige vondt hy 'er vier in Enge-
 land; van de Krab-agtige twee, en van de
 Springende ook vier: dus in 't geheel tien; ter-
 wyl van de Webſpinders door hem vierentwin-
 tig in dat Ryk gevonden waren; waar onder
 tien van de genen die vlakke Webben maaken,
 gelyk de Tuin-Spinnen; zes die ze digt maa-
 ken, als lappen Lywaat of Katoen. Men ziet
 hier uit, dat het getal der laatſten verre dat
 der eerſten, welken de Heer HOMBERG Zwer-
 vers of Zwervende genoemd hadt, te boven
 gaat.

De Heer REAUMUR, willende deeze Infek-
 ten, uit hoofde van de Zyde, welke haar
 Webbe uitlevert, naauwkeurig ter toets brengen,
 onderſcheidt de Webſpinneren in vier Hoofdſoor-
 ten. De Eerſte is, van de genen die haare
 Webben, wier geweefzel vry digt is, zo veel
 de ſtandplaats toelaat, Waterpas of Horifon-
 taal maaken. Hier onder begreep hy de ge-
 nen,

(*) De Sweedſche Heer CLERK heeft zeer mis, wanneer
 hy zegt dat door LISTER de ſpringende Spinnekoppen in drie
 Geſlagten onderſcheiden worden (*Saltatorum Claſſem in tria*
Genera Liſterus diſtinxit, *Luporum*, *Phalangiorum* & *Cancriformium*).
 LISTER gebruikt wel die drie benaamingen,
 doch hy merktze aan als drie Onderdeelingen van de Spinne-
 koppen, die geen Webbe maaken, gelyk ik hier gezegd
 heb.

V. nen, die men Huis-Spinnen noemt, maaken
 AFDEEL. ke haare Webben in de hoeken van Muuren ,
 LXXX. aan Balken, Zolders of elders, en zodanigen
 HOOFD- ook van de Veldspinnen, als aan haar Webben zulk
 STUK. een stand geeven. Zyne Tweede Hoofdsoort
 was van de genen, die in de Gaten van oude
 Muuren woonen: de Derde van de genen, wier
 Webben geen vlak geweezel, maar als een
 famenhooping van Netten maaken, die in ver-
 scheiden Vlakten staan, en de Vierde, einde-
 lyk, van de gewoone Tuin-Spinnen, wier
 Webben zo zeer in 't Oog loopen en zo ver-
 wonderlyk zyn, wegens de Konstige figuur
 en evenredigheid der Draaden, uit welken zy
 bestaan, en waar van de Scheering altoos naar
 een middelpunt loopt. Onder alle de Hoofd-
 soorten was deeze de eenigste, wier Tonne-
 tjes of Beursjes, daar zy de Eijeren in beslui-
 ten, tot het weeven van Stoffen gebruikt
 konden worden.

't Spin-
 rag.

Men hadt, naamelyk, ontdekt, dat het
 Spinrag, 't welk een zo veragtelyk en nutte-
 loos ding schein te zyn, een soort van Zyde
 was, welke kon aangewend worden ten dien-
 ste van den Mensch. In 't jaar 1709 werden,
 door den Heer BON, een paar Koufen en Hand-
 schoenen, daar van geweven, aan de Akade-
 mie der Weetenfchappen van Parys toegezonden,
 en sedert heeft de Heer REAUMUR zig
 toegelegd, om te onderzoeken, of men daar
 van werkelyk Fabrieken zou kunnen opreg-
 ten,

ten. Men hadt reeds opgemerkt , dat zy de Draaden van haare Scheering veel sterker dan die van den Inslag maakten, doch toen werd ontdekt, dat de Draaden van die Tonnetjes of Beursjes, waar in zy de Eijeren besluiten, eigentlyk de genen zyn, welken men, tot het bereiden van Stoffen, hebben moest. Deeze Tonnetjes zouden Zydegeeven, die wit, geel, graauw, Hemelsblauw of Koffykleurig was, en bygevolg meer verscheidenheden van natuurlyke Kleuren uitleveren, dan die der Zydewormen. De Koffykleurigen waren de zeldzaamsten: REAUMUR hadt 'er niet gevonden dan in eenige Velden van Genets, doch derzelve Zyde was zeer sterk en schoon. Hy vergeleek de veelheid, welke een Spinnekop in 't Jaar zou kunnen verschaffen, met die van een Zyde worm, en bevondt dat 'er vier van de grootsten toe vereischt werden; alzo derzelve Tonnetjes zig niet zo schoon lieten afhaalen, als die der Zyde wormen: maar, dewyl de Zyde der grootsten sterkst is, zo zou men mogen denken, of die van grooter Indische Spinnekoppen niet bekwaamer daar toe zoude zyn.

Een groot beletzel in het aanleggen van Kweekeryën van Spinnekoppen, tot dit oogmerk, was de wreedaartigheid van deeze Insekten, die by schaarsheid van Voedzel elkan- der verslinden, als wanneer de zwakste altoos de Prooy van den sterkeren wordt. Zy ee-

V.
AFDEEL.
LXXX.
HOOFD-
STUK.

Wreed-
aartigheid.

V. ten, zo het schynt, geen Bladen of Vrugten,
 AFDEEL. maar alleen Gedierten, gelyk Muggen en Vlie-
 LXXX. gen, 't welk haar gewoone Aas is; als ook
 HOOFD- Pissebedden, Duizendbeenen, Rupfen, Ka-
 STUK. pellen en zelfs Aardwormen, wanneer men haar
 die stukswyze geeft. Ongemeen beminnen zy
 die weeke zelfstandigheid, welke 'er in de
 Schaftjes der Pluimen van het jong Gevogel-
 te, voor dat dezelveu uitgespreid zyn, be-
 greepen is, en dus is het ligt te begrypen, dat de
 ruige Surinaamsche, die de Eijeren der Ko-
 librietjes uitzuigen, ook de Jongen of deeze
 Beestjes zelf, waar van sommigen niet veel
 grooter dan een Vlieg zyn, als zy dezelveu in
 't Net kunnen krygen, niet spaaren. Daar-
 entegen worden sommigen van zekere Wespen,
 die men deswegens Spinnedooders noemt, ge-
 dood en in haar Nest gesleept *. Aan veeler-
 ley Gevogelte strekken zy ook tot Aas.

* Zie 't
 XII. STUK,
 bladz. 232.

Venynig-
 heid.

Dewyl 'er Voorbeelden zyn, van Menschen,
 die, uit een bedorven Lust, Spinnekoppen
 hebben gaan eeten; zo is het denkbeeld, als
 of dezelveu, in 't algemeen, Venynig zouden
 zyn, thans geheel verworpen. Men weet,
 evenwel, dat sommige Vergiften, ingenomen
 zynde, niet schaaden aan den Mensch, en, in
 tegendeel, door een Wonde met het Bloed ge-
 mengd, van verderflyke uitwerking zyn. Van
 myne ondervinding, ten opzigt van het oude
 denkbeeld, als of zy een byzondere afkeerig-
 heid van de Padden hadden, en in staat waren,
 die,

die, met een enkele steek of beet, om 't leven V.
 te brengen, heb ik te vooren gewag gemaakt*, AFDEEL.
 en verder aangemerkt, hoe het niet onwaar- LXXX.
 schynlyk was, dat die groote Westindische HOOFD.
 misfchien wel grooter Dieren zouden durven STUK.
 aandoen. Ook heeft de Heer BAKER, in de * Zie 't
 Tand van een grooten Spinnekop, dien hy ge- VI. STUK,
 droogd van 't Eiland Nevis gekreegen hadt, bladz. 197.
 aan 't end een klein Spleetje ontdekt, 't welk
 LEEUWENHOEK reeds in de Tand en van Spin-
 nekoppen hadt waargenomen; doch de Heer
 MEAD, zo ervaren in het onderzoek der Ver-
 giften, die opening in de Tand en van verschei-
 de Spinnen gezogt en niet gevonden hebben-
 de, dagt dat LEEUWENHOEK mis hadde, voor
 dat dezelve door gedagten Heer BAKER aan
 hem vertoond werdt. Zyn Ed. beschouwde
 zulks met verwondering, en maakte 'er dit
 Besluit uit op, dat, gelykerwys onder de Slan-
 gen alleenlyk eenige Soorten Tand en hebben,
 die doorboord zyn tot uitlaating van 't Vergift
 in de Wonde, zo ook alleenlyk eenige Soor-
 ten van Spinnekoppen een opening in hunne
 Tand en hebben, en dat men deeze meer dan ge-
 meen Vergiftig mag onderstellen te zyn (*).

Zo ingeworteld is het denkbeeld, dat Pad-
 den, Haagdisen, Spinnekoppen, en meer der-
 ge:

(*) BAKER *Nuttig gebruik van 't Mikroskoop*. Amst. 1756.
 bl. 424.

V.
AFDEEL.
LXXX.
HOOFD-
STUK.

gelyke haatelyke Dieren , Venynig zyn , dat veelen als voor 't gezigt derzelven schrikken en ze vooral niet durven aanraaken ; daar , in tegendeel , anderen , zonder schroom , de Tuin-Spinnen , by Handen vol , met de bloote Hand vangen , om ze dood te trappen , zonder eenig nadeel. Weinigen , onder de hedendaagſche Liefhebbers der Natuurlyke Historie ; zouden doch , geloof ik , tot de reukeloosheid durven komen van den wyd vermaarden HARVÆUS , die dus van eene Proef , door hem daaromtrent genomen , ſpreekt. „ Zelf heb ik „ eens , om het door Ondervinding te weten , „ myn Hand met een Naald geſtoken , en , op „ ſtaande voet , die zelfde Naald aan den „ Tand van een Spinnkop wryvende , ſtak „ ik 'er op een andere plaats mede in myn „ Hand : doch kon geen onderscheid tuſſchen „ de twee Steeken ontdekken”. Daar was , echter , merkt LISTER aan , eenig verſchil in ; dewyl op de plaats van den Venynigen Steek een rood Puistje kwam , met Ontſteeking : zo dat hy zig verbeeldde , dat de Beet der Agt-Oogige Spinnen altoos gevaarlyk zy. Ook meldt BOYLE van iemand , die blind geworden was , doordien hy het Venyn van een Spinnkop in de Oogen gekreegen hadt ; waar by men de Waarneeming voegen kan van PISO , die aangaande zyn ontzaglyk grooten Braſiliaanſchen Spinnkop , *Nbandu* genaamd , verhaalt , dat men , in deſelven te vangen , de grootſte voorzigtig-

zigtigheid gebruiken moet, dat het Venyn V.
 daar van niet in de Oogen kome, als waar uit AFDEEL.
 een volflagen Blindheid zoude ontftaan: doch LXXX.
 het Vogt, dat, ~~deze Infekten uitgeven~~ HOOFD-
 het welke dan de oorzaak van die uitwerking STUK.
 zou moeten zyn; loozen, ten minfte de ge-
 woone Spinnekoppen, zo MEAD verzekert, uit
 een Bek of Snuit, dien zy uitfteeken, en bren-
 gen het dus in de Wond.

De fchadelyke eigenschap nu van dit Vogt,
 dat de Spinnekoppen dan, op de eene of ande-
 re manier, uitgeeven, kan niet van het Voed-
 zel, dat zy gewoonlyk gebruiken, afgeleid
 worden; alzo hetzelve ook tot Aas trekt voor
 't Gevogelte. En, dit Vogt behoeft juist niet
 Venynig of Vergiftig, dat is altoos en in alle
 opzigten doodelyk te zyn, offchoon het fom-
 wylen, by groote veelheid in de omloopende
 Vogten van eenig Diertje gebragt zynde, der-
 zelve beweging ftremme. De Melk, im-
 mers, die het gereedfte en een der beste Mid-
 delen tot bedwang van fcherpe Venynen, wel-
 ke ingenomen zyn, geagt wordt, kan, als men
 die in de Aderen fpuut, een Mensch onmidde-
 lyk doen fterven, en men brengt een voor-
 beeld by, dat dezelve, door gramfchap aange-
 ftoken, een doodelyk Vergift is geworden (*).
 Het een en andere zal misfchien de reden zyn,
 dat

(*) *Aff. Med. Berolin.* Decad, II, Vol. X. p. 14.

V. dat de Spinnen zo gereedelyk haare Prooy om:
 AFDEEL. 't leven brengen, en tevens zo vaardig elkan-
 LXXX. der den Doodsteek geeven, het welk wederom
 HOOFD- een teken van haare Wreedartigheid is. Wor-
 STUK. den 'er eenigen by elkander in een Glas gedaan,
 zo zal men haast zien, hoe vinnig zy op el-
 kander aanvallen, en hoe, in korten tyd, die
 allen, op één naa, dood zyn; welke laatste,
 Overwinnaar blyvende, niettemin weinig nut
 heeft van zyne Zegepraal, alzo hy ook gemeen-
 lyk, wel haast, aan de bekomen Wonden
 sterft (*).

Anderen, wederom, de Venynigheid der
 Spinnekoppen geheel verwerpen willende, bren-
 gen tot een Voorbeeld by, hoe groote 'er door
 kleine Vogeltjes verslonden worden, die men
 waarneemt, dat, wanneer men ze dit Aas, nu
 en dan, in de Kouwtjes geeft, daar van on-
 gemeen vrolyk en tierig zyn. Ook vestigen
 zy hun Oog op de Spinnewebben, die men
 weet tot Bloedstemping van grooten dienst en
 van geen het minste kwaad gevolg te zyn, in-
 dien menze op een versche Wond legt. Ver-
 der haalen zy aan, dat die schadeiyke eigen-
 schap der Tarantula van Apulie, welke zo
 veel Gerugt gemaakt heeft in de Wereld, al
 voor lang beuzelagtig is bevonden, gelyk wy
 vervolgens zullen zien. Ook zyn die groote
 Spin-

(*) MEAD. *de Venenis*, Lugd. Bat. 1737. p. 46.

Spinnekoppen zelfs, welke men op de West-^{V.}
indische Eilanden heeft, geheel niet Venynig; ^{AFDEEL.}
zo Pater LABAT verzekert, door een menig- ^{LXXX.}
te van Proefneemingen, ondervonden te heb- ^{HOOFD-}
ben. ^{STUK.}

De Voortteeling der Spinnekoppen is geen ^{Voorttee-}
geheime zaak. Men weet dat zy een menigte ^{ling.}
van Eytjes leggen, en die besluiten in een dik
Katoenagtig Beursje van haar eigen Spinzel,
dat naar een Tonnetje gelykt. En, schoon zy
die Eytjes niet uitbroeden, zo het schynt,
maar de verwarming van dezelve aan de Zon-
neschyn overlaaten, zyn 'er doch, in
zonderheid onder de Zwervende Spinnen, die
het Eijer-Zakje en dus vervolgens ook de Jon-
gen zelf, op de Rug draagen. Dit geeft dan
een aartige Vertooning: een geheel ruige Bol
te zien, met leevende Haairtjes, het welk de
Pootjes van gedagte Jongen zyn, die, als men
'er aan raakt zig verschuilen en daar afgaan.
Iets dergelyks neemt men zo dikwils waar in
de Jongen van de gemeene Tuinspinnen,
die, wanneer 't gevaar verdweenen is, allengs
weder by elkander kruipen, en zig tot een Bol-
letje verzamelen, even als de Jongen op dee-
ze Zakdraagende Spinnen; waar van in 't ver-
volg nader.

De Paaring heeft meer duisterheden in ge-
had, voor dat men, door Waarneemingen,
dienaangaande eenig licht kreeg. De ge-
meenzaamheid der Spinnekoppen is byster
klein.

V. klein. Wanneer men 'er twee in eene Webbe
 A^{ED}DEL. ziet, zal dat doorgaans een Gevegt voorſpel-
 LXXX. len; het welk zelden, dan met het verjaagen
 HOOFD- of om 't leven brengen van den zwakſten, ein-
 STUK. digt. De oude Spinnekoppen, naamelyk, be-
 gint op 't laatſt, na dat zy eenige Webben ge-
 ſponnen en geweven hebben, de Stoffagie daar
 toe te ontbreken, en dus zyn deeze, tot hun
 beſtaan, genoodzaakt, zig van de Webbe van
 eenander meester te maaken, die zy dan, even
 als haar eigene, tot den Vangſt gebruiken.
 Dikwils vlugt die, welke de Webbe gemaakt
 hadt, op het zien van haaren Vyand, en maakt
 elders een andere Webbe. Maar het gebeurt
 ook wel, dat het Mannetje het Wyfje een be-
 zoek komt geeven in de Webbe, en dit ge-
 ſchiedt niet dan tot de Paaring, en in zeker
 Saizoen.

Paaring. De Tuin-Spinnekoppen paaren doorgaans in
 de Nazomer of in de Herfst. Alsdan ziet men
 het Wyfje ſtil in 't midden van de Webbe,
 met het Borſtſtuk nederwaards, hangen, ter-
 wyl het Mannetje daar om heen zwerft: het
 welk gemakkelyk daar van te onderscheiden
 is door zyne kleinte, en door de dikke Knob-
 bels, aan 't end van zyne Voelers of Sprieten.
 Het vordert langzaam en als met ſchroom op
 de Webbe; het nadert zagtelyk aan 't Wyfje,
 dat onbewoogen op haar plaats blyft, en, 'er
 eindelyk geheel naby gekomen zynde, raakt
 het effentjes haar Poot met een van de zynen
 aan,

aan, gaande dan, als verschrikt zynde, eenige Schreeden te rug. De verscheide herhaalingen van dit werk, schynen een Voorspel van de Paaring te zyn, waar door zy als met elkan- der kennis maaken, en middelerwyl zwellen de Armen van 't Mannetje aan 't end, als 't ware, uit of openen zig, en men ziet dat het Knopje vogtig zy. Het Mannetje, alsdan stouter geworden, komt digter aan het Wyfje, het welk steeds met het Agterlyf opwaards blyft hangen, en dus de opening van haare Teeldeelen, die naar een Spleet gelykt, open heeft. Hier voegt de Mannetjes Spinnekop het Knopje van een zyner Armen, en een oogenblik daarna het Knopje van zynen anderen Arm, als oogenblikkelyk aan; herhaalende zulks, beurtlings, verscheide maalen. Men zietze, somtyds, wel een half Uur bezig aan dit Minnespel, het welk voor eene Paaring schynt te verstreken, die door den Heer LYONNET, eerst, aldus is waargenomen, zo de Heer REAUMUR, in een Brief van den 17. Augustus 1745, aan één zyner Vrienden te kennen geeft, spreekende aldus.

„ Ik heb langen tyd gemeend, twee Spinnen
 „ waargenomen te hebben, die Buik tegen
 „ Buik gepaard waren; maar de Heer LYON-
 „ NET, die zeer wel weet te zien, verzekert
 „ my, 'er op een geheel andere manier te heb-
 „ ben zien Paaren. Zo Gy van zyne Waar-
 „ neemning onderrigt geweest waart, zoud Gy

I. DEEL, XIII, STUK.

N

„ mis.

V.
 AFDEEL.
 LXXX.
 HOOFD-
 STUK.

V. „ misfchien een weinig meer gezien hebben,
 AFDEEL „ wanneer Gy de liefkoozingen opmerkte, wel-
 LXXX „ ken twee van uwe Water-Spinnekoppen elkan-
 HOOFD „ der fcheenen te doen: want het is een groot
 STUK. „ voordeel, vooraf te weten, wat men kan
 „ zien.

„ Behalven de agt Pooten hebben de Spin-
 „ nekoppen, van vooren, als 't ware, twee
 „ Armen, die gelykerwys de Sprieten geplaatst
 „ zyn. Ieder Arm heeft, in sommigen, aan
 „ 't end een Knopje. Gedagte Heer nam twee
 „ Spinnekoppen waar, die naar elkander ge-
 „ keerd waren, en eenigen tyd met de Pooten
 „ speelden. Een derzelven, vervolgens, het
 „ Knopje openende van één zyner Armen,
 „ kwam daar uit het Mannelyk Teeldeel te
 „ voorschyn, 't welk onder het Lyf van 't
 „ Wyfje gebragt, en ingevoerd werdt in een
 „ Spleet, die aan deszelfs beginzel is. Deeze
 „ Paaring is zeer verschillende van alle de ge-
 „ nen, welke ons de overige Infekten vertoo-
 „ nen: men behoorde daar toe te komen, van
 „ het meer dan eenmaal waar te nee-
 „ men (*).”

Had de Historie der Spinnekoppen, welke
 die

(*) De Heer DE GEER heeft ook, in zyne Akademische Redevoering, te Stokholm, in 't jaar 1754, over de Voortteeling der Infekten, van de Waarneemingen van den Heer LYONNET, (als een voornaam Ziender of iemand die, gelyk LEEUWENHOEK, meer zien kan dan een ander,) veelteer dan van zyne bevinding ten dien opzigte, gebruik gemaakt.

die vermaarde Akademist bezig was te beschryven, aan 't licht mogen komen, zouden wy van eenen Auteur, die de Wereld zo veel op heldering gegeven heeft omtrent de Paaring van de Juffers, Byën en Kapellen, met reden ook meer zekerheid, in dit stuk, hebben mogen verwagten. Ondertusfchen wordt ons door den tegenwoordigen beschryver van de Hiftorie der Insekten, die omftreeks Parys voorkomen, verzekerd, dat hy de gedagte Paaring, zo als ik die beschreeven heb, meermaalen had waargenomen. CLERCK zegt, ten dien opzigte, *præposteri coibant*; (dat, geloof ik, zeggen wil, averegts of omgekeerd, gelyk de Kemels en veele Kapellen:) *unius Ano cervici alterius ita applicato, ut Mas commode inferiorem fœminæ Alvum brachiis suis attingere posset.* De Vulva; nu, wordt gesteld te zyn van onderen by den Hals van 't Wyfje, aan 't Agterlyf: zo dat die plaatzing geheel onbekwaam was tot zulk een Paaring. Zy fcheidden, zegt hy, vreedzaam. Anderen verzekeren, dat het Manne-tje, op 'teinde van de Paaring, dikwils van het Wyfje een doodelyke neep krygt: het welk dan dit stuk nog zonderlinger en verwonderlyker maakt: hoewel 'er die zeldzaamheid van af raakt, dat de Spinnekoppen hunne Teeldeel en aan 't end der Voorpooten hebben zouden; gelyk sommigen verzekeren.

Verscheide Authouren willen, dat deeze Insekten zeer lang leeven; sommigen schryven

V.
AFDEEL.
LXXX.
HOOFD-
STUK.

Leeftyd.

V. van wel drie of vier Jaaren. Of dit naauw-
 AFDEEL. keurig onderzocht zy, weet ik niet; maar het is
 LXXX. zeker, dat zy den geheelen Winter kunnen
 HOOFD- vasten, gelyk veele andere Infekten, en bo-
 STUK. vendien ook, zelfs in de Zomer, verscheide
 Maanden zonder eeten zyn. In dit opzigt ge-
 lyken zy dan, eenigermate, naar de Viervoe-
 tige Roofdieren; terwyl het tamme Vee, dat
 Kruiden eet, niet lang kan vasten. Hier uit
 kan men ook begrypen, hoe dat veelen het,
 zo geduldig, afgagten, dat 'er eenige Prooy
 in haare Netten valt. En het is verwonderly-
 ker, dat de Jongen, in de eerste Dagen, zo
 sterk aangroeijen, daar zy nog geene Vliegen
 hebben kunnen vangen; dan dat zy de Huid
 afwerpen, naar maate zy grooter worden; het
 welk de Ouden, zo sommigen verzekeren,
 eenmaal 's Jaars in 't Voorjaar doen, gelyker-
 wys de Krabben en Kreeften.

Het afwer-
 pen van de
 Huid.

De Huid, welke de Spinnekoppen afwer-
 pen, „(zegt CLERCK,) is Hoornagtig en
 „doorschynende, doch Kraakbeenig en de
 „voorige gestalte van den Spinnekop onder
 „'t Oog brengende, zo ten opzigt van het
 „Borststuk en de plaatsing der Oogen, als
 „van de Pooten en Armen; de Klaauwen of
 „Tanden zelfs niet uitgezonderd: maar het
 „bekleedzel van het Agterlyf is een Vliesje,
 „dat geheel inkrimpt en door samentrekking
 „met rimpels zyne gedaante niet behoudt. De
 „Spinnekop, zyn Huid af zullende leggen,
 zoekt

„ zoekt een bekwaame plaats, daar hy vadzigt ^{V.}
 „ in de Webbe zig bewindt: dan gaat de uit- ^{AFDEEL.}
 „ wendige Korst van het geheele Bortstuk, ^{LXXX.}
 „ de Pooten, Armen en Tandén, door op. ^{HOOFD-}
 „ scheuring af, blyvende evenwel een weinig ^{STUK.}
 „ zitten aan het agterste van het Borststuk,
 „ met het voorste deel opwaards omgeboogen.
 „ By deeze gelegenheid vervalt het Dier in
 „ zulk een bezefloosheid en flauwte, dat het
 „ geen Mug van zig weet af te dryven: maar
 „ eindelyk komt het tot zig zelve, en begint,
 „ zo veel de kragten toelaaten, door schop-
 „ pen en plukken eenige vlugheid te toonen,
 „ tot dat het, allengs meer en meer tot her-
 „ stelling komende, vande oude Huid zig ge-
 „ heel ontslagen heeft. Dat groot gebrek van
 „ kragten, evenwel, belet het Dier nog, ver-
 „ der dan de langte zyns Lighaams, van de
 „ afgeworpen Huid af te wyken; des het in
 „ de Webbe hangen blyft, zo lang tot dat de
 „ Lugt deszelfs Opperhuid genoegzaam droog
 „ en stevig heeft gemaakt, om den voorigen
 „ arbeid en Levensmanier te kunnen hervat-
 „ ten (*).

Verwonderlyk is 't, hoe iemand, die de ^{Bek of}
 Spinnkoppén een Bek toefchryft of Mond (†), ^{Keel.}
 als in een zelfde adem zeggen kan, dat de
 twee

(*) *De Araneis Suecicis*, pag. 14.

(†) *Les Yeux, les Antennes & la Bouche de l'Araignée*,
Hist. des Inf. env. Paris, Tom. II. p. 630.

V. twee fcherpe Tanden, voor aan den Bek, (die
 AFDEEL. men eigenlyk als een Nyptang, waarmede zy
 LXXX. haar Prooy vatten en dooden, moet aanmer-
 HOOFD- ken,) van binnen hol zynde, dienen om dezel-
 STUK. ve uit te zuigen, gelykerwys de Mieren-
 leeuw (*). De opening van deeze Tanden
 wordt immers te duidelyk, door de genen, die
 dezelve in veele Spinnekoppen opgezocht hebben,
 om den zogenaamden uitgang van 't Venyn te
 vinden; ontkend, dan dat men die voor alge-
 meen zou kunnen houden. Ook is het zeker,
 dat veele van deeze Infekten hunne Prooy niet
 alleen uitzuigen, maar grootendeels verflinden.
 Wy zullen dan met FRISCH veeleer gelooven,
 dat de Spinnekoppen weezentlyk een Bek heb-
 ben, tusfchen de Nypers; hoewel de Tong,
 die hy in deeze Bek waargenomen hadt, veel-
 eer de Zuiger fchynt te zyn, daar MEAD van
 fpreekt, gelyk hy zelf ook daar aan een ope-
 ning hadt waargenomen, en zig verbeeld, dat
 dit Werktuig dienen kon, om iets in te zu-
 igen (†). De Heer CLERCK vertoont zeer dui-
 delyk de opening in Plaat, die men den Bek
 of Keel kan noemen, en die het Vogt, zegt hy,
 ontvangt, dat door de Kaaken uit de Prooy ge-
 drukt wordt (‡).

Ik

(*) Leur Pinces, qui font creufes en dedans, leur tien-
 nent lieu de Machoire & de Bouche. *Ibid.* p. 636.

(†) FRISCH. *Inf.* VII. Theill. pag. 8;

(‡) CLERCK de *Araneis Succicis*. Pl. 6. T. 4. Fig. 2.

Ik schroom dan niet, vast te stellen, dat een Spinnekop, behalve de Keel, als de doorgang naar de Maag aangemerkt, ook een Bek heeft, of opening van de Keel, die met een soort van Lippen is gesloten en waar buiten die Haaks- wyze Nypers zyn, welke men ook Tand- en kan noemen. Men kan niet zeggen, dat hunne Bek uit deeze Nypers bestaat; even zo min als wy zeggen kunnen, dat onze Mond bestaat uit onze Tand- en (*). Buitendien heeft de Spinnekop, aan den Bek, of van vooren, nog twee Deelen, die zodanig naar Pooten gelyken, dat sommigen 'er tien Pooten aan toeschryven; doch het zyn veeleer een soort van Armen, die zy als Handen of Voelers gebruiken, om hunne Prooy aan te vatten, naar den Bek of tuschen de Tand- en te brengen, en op allerley manieren te draaijen en te wenden. Zy bestaan, ten minste, uit drie Leedjes, en worden, onder 't loopen, door het Insekt geduurig bewoogen, even als de Sprieten of Hoor- rentjes der Torren, enz. Dat hier de Teel- deelen in de Mannetjes aan zitten, wordt thans in 't algemeen geloofd (†).

De

(*) La Bouche de l'Araignée consiste dans deux fortes tenailles, &c. *Hist. des Ins. env. Paris* TOM. II p. 631. De Spinnekoppen hebben, behalven die Klauwen, volgens BAKER, nog twee ryen van Tandjes aan het Kaakje, waar in de Klaauw als een Knipmes sluit.

(†) FRISCH meent een *Penis & Scrotum* onder aan den Buik der Tuinspinnen waargenomen te hebben, het welk dan

V. De Spinnekop, hoe zeer ook de Nederduit-
 AFDEEL. sche naam, die in gemeen gebruik is, het te-
 LXXX. gendeel schynt aan te duiden, kan geen Kop
 HOOFD- gezegd worden te hebben: want zyn geheele
 STUK. Lighaam bestaat slegts uit twee deelen, die
 Het Lyf. met een dun Halsje aan elkander gehecht zyn,
 en het voorste derzelven kan men den naam
 van Borststuk niet weigeren; want de Pooten
 zyn 'er, gelyk gewoonlyk, ingeplant. Dit
 Deel is van omtrek rondagtig, doch platter
 dan het Agterlyf, 't welk in de meesten, en
 inzonderheid in de Wyfjes Spinnen, Eyrond en
 zeer dik uitgezet is, doch in 't allerminste niet
 met Ringen overdwars of in Geledingen ver-
 deeld; zo dat men de Spinnekoppen dan niet
 met regt den naam kan geeven van Gekorve-
 nen (†). Van agteren heeft het Lyf in de
 Webspinners verscheide Tepeltjes, die tot een
 Spintuig strekken.

Het Spin-
 tuig.

Dit brengt ons tot beschouwinge van dat
 Werktuig, het welk tot een verwonderlyke
 eigenschap dient; het Spinnen naamelyk, daar
 ik reeds van gesproken heb. Aan 't end van
 't Agterlyf heeft de Wyfjes Spin, behalve en by
 de

van de Paaring een geheel ander denkbeeld zou geeven. De
 Ontleeding moest dit ophelderen. SWAMMERDAM, ondertus-
 schen, heeft byna het zelfde waargenomen. *Bibl.* p. 51.

(†) Indien de vier Oostindische Spinnekoppen, die in 't
 Vierde Deel van SEBA, op PLAAT XCIX. Fig. 9, 10, 11,
 12 voorkomen, wel zyn getekend, zo moet deeze Regel, zo
 wel ten opzigt van het Lyf, als van de samenvoeging, eeni-
 ge uitzondering onderhevig zyn.

de opening van 't Fondament, verscheide Te-
peltjes, fomtyds zes in getal, die uit kleinere
schynen samengesteld te zyn. Deeze Tepel-
tjes schynen te strekken tot doorlaating of door-
zypeling van een taay of lymerig Vogt, waar

V.
AFDEEL:
LXXX.
HOOFD-
STUK.

van Dokter SWAMMERDAM het Beursje hadt
waargenomen, Meermaalen heb ik duidelyk
gezien, dat de Spinnekoppen, met hunne ag-
terste Pooten, als uit hun Lyf een Draad trek-
ken, die zy dan of laten waaijen of ergens
aan vast maaken; doch nooit zag ik 't geen
LISTER aanmerkt, dat zy dien Draad als een
Pyl uitschooten. Dat lymerig Vogt laat zig,
buiten twyfel, even als wy dit in gesmolten
Gom zien, tot Draaden uitrekken, die 'er de
Spinnekop, fomtyds meer, fomtyds min-
der in getal, te gelyk uitgeeft: waarschyndyk
naar de veelheid van Stoffe, die hy heeft, of
ook naar dat de Draad sterker vereischt wordt
te zyn. 't Is niet te denken, dat zy door 't
Fondament die Stoffe uitgeeven, gelyk sommi-
gen verzekerd hebben (*); want dit zou de
Webbe bezoedelen, en hoe konden zy dan de
Draaden zo fyn maaken; ook daar aan naar be-
lieven hangen blyven, enz 't Is zeker dat die
Draaden niet alleen doorgaans dubbeld, maar
ook

(*) Toutes les Araignées filent par l'Anus. — elles
jettent plusieurs fils tout a la fois. — Mr. BON en a dis-
tingué jusqu'au quinze ou vingt, au sortir de leur Anus,
Dictionn. des Animaux. Paris. 1759. TOM. I. p. 156.

V. ook fomtyds wel tien- of twaalfvoudig zyn.
 AFDEEL. Mooglyk geeft ieder Tepeltje een dubbelde
 LXXX. Draad uit , 't welk dan van de gedagte zes,
 HOOFD- indien ze 'er allente gelyk uitkomen , een getal
 STUK. van twaalf Draaden zou uitmaaken. SWAM-
 MERDAM leert ons , hoe men dit best kan waar-
 neemen.

De Pooten. De Pooten , die 'er een Spinnekop agt heeft,
 verdienen ook , wel degelyk , haare opmer-
 king. Derzelver langte verschilt. In de mee-
 ften , en inzonderheid in de Webspinders , tot
 het gedagte einde ; zyn de agterfte langst ,
 doch in anderen zo wel de voorfte als de ag-
 terfte , en de twee middelste Paaren veel kor-
 ter. In die , welken men Wolf-Spinnekop-
 pen , of ook Zwervers noemt , zyn gemeen-
 lyk de voorfte Pooten allerlangst , en in fom-
 migen ook veel fterker of dikker dan de ande-
 ren , het welk inzonderheid in de Springers
 blykbaar is , welken LISTER *Phalangia* noemt.
 Deeze Autheur merkt aan , dat alle de Spin-
 nekoppen drie Gewrichten in de Pooten heb-
 ben ; doch naderhand heeft men waargenomen,
 dat hunne Pooten wel , als gewoonlyk , uit
 drie Deelen , de Dye , Schenkel en Voet , be-
 ftaan ; maar dat deeze Deelen ieder , van bo-
 ven , nog een kort Leedje hebben ; zodat men
 de Pooten van een Spinnekop , met FRISCH ,
 wel zesledig kan noemen. „ Zy hebben alle ,
 „ (zegt die Autheur ,) zes Gewrichten of
 „ Buigingen , welke met twee ronde deelen in
 „ haare

„ hollen of *Acetabula* gaan, en over alle zyden V.
 „ zeer buigzaam zyn; doch tevens by beurt. AFDEEL.
 „ wisseling, gelyk in de Kreeften, voor en agt. LXXX.
 „ terwaards een Knievmaaken. I. Zynftaan, met HOOFD-
 „ de Schenkels, van boven digt by elkander, STUK.
 „ en zyn daar donker, van binnen gevuld,
 „ het dikst en sterkst; wordende, verder ne-
 „ derwaards, allengs dunner, en als 't ware
 „ witagtig doorschynende. Zy hebben enkele
 „ regtop staande Haartjes, benevens de klei-
 „ ne leggende Haartjes, die overvloedig aan
 „ de Pooten zig bevinden, gelykerwys aan 't
 „ geheele Lyf”.

De Oogen maaken het voornaamste Kenmerk De Oogen.
 uit van dit Geslacht. De Natuur, om eene re-
 den, ons onbekend, aan de Spinnekoppen geen
 gepaarde Oogen of met Facetten, die het ge-
 tal der Oogen als oneindig groot in de meeste
 andere Infekten maaken, vergund hebbende,
 schynt dit gebrek eenigermaate te hebben wil-
 len vergoeden, door vermeerdering van het ge-
 tal der Oogen. Verscheide Natuurkundigen
 hebben zig verbeeld, dat dit getal niet vast zy;
 en dat sommigen 'er agt, anderen maar zes
 zouden hebben. Ook is het waar, dat men
 Spinnekoppen vindt, die, by 't eerste aanzien
 maar zes Oogen schynen te hebben: maar by
 nadere beschouwing heeft men bevonden, dat
 de twee uiterste Oogen somtyds uit twee
 samengesteld zyn; maakende elk een byzonder
 Oog uit. Dus kan men dan vry algemeen ver-

V. zekeren, dat het getal der Oogen agt is in de
 AFDEEL. eigentlyke Spinnekoppen. Zy zitten onbeweeg-
 LXXX. lyk, zo het schynt, en kunnen derhalven al-
 HOOFD- leen maar dienen naar dat een Voorwerp zig
 STUK. regtstreeks voor het een of andere vertoont,
 en schynen als uit een soort van Vergrootglaas-
 jes te bestaan, het welk aan deeze Infekten een
 goed Gezigt van naby, doch niet van verre,
 moet geeven. De Heer BAKER heeft zulks, met
 de uitgesneden Oogen van een grooten West-
 indischen Spinnekop, onderzocht (*).

Verschil-
 lende
 plaatsing.

De onderlinge plaatsing der Oogen is in de
 Spinnekoppen grootelyks verschillende. In
 sommigen zyn zy *kalfmaanswyze* op twee ryën
 geschikt, zodanig dat de vier middelsten met
 elkander als een Vierkant formeeren; terwyl
 de anderen, wederzyds, veel nader by el-
 kander zyn. In eenigen staan de vier middel-
 sten als in 't *Vierkant*, en de twee buitensten,
 wederzyds, tegen elkander aan, waar door
 de Spinnekop maar zes Oogen schynt te heb-
 ben. Deeze laatsten zyn schuins geplaatst,
 ten opzigt van de overige. Men vindt 'er, van
 welken de twee voorste of middelste Oogen
 nevens elkander staan, ende anderen, wede-
 rzyds drie, een soort van Bouquet maaken, als
 in een *Drieboek* geplaatst zynde. In andere
 Spinnekoppen zyn de Oogen gerangeerd op
 twee

(*) Zie *Nuttig gebruik van 's Mikroskoop*, Amst. 1756.
 bladz. 426.

twee Lynen, waar van de eerste bestaat uit zes Oogen, en dus de andere maar twee Oogen heeft. In sommige Soorten, cindelyk, gelyk in de Zwervende of Springers, bevindt men drie *Ryën* van Oogen, de voorste van vier, de anderen ieder van twee, maakende deeze lasten een soort van Vierkant met elkander. Doorgaans verschillen de Oogen, aanmerkelyk, in grootte; doch dit heeft niet in allen plaats. Zy zyn altoos op het voorste van het Borststuk, een weinig boven den Bek geplaatst.

V.
AFDEEL.
LXXX.
HOOFD-
STUK.

Op zulk een wyze heeft GEOFFROY de Spinnekoppen, die hem omstreeks Parys voorgekomen zyn, in vyf Familiën verdeeld, volgens de plaatsing der Oogen, en Doktor SCOPOLI, ook op dergelyke onderscheiding gevallen zynde, maakt 'er wel zeven Afdeelingen van, die wederom andere plaatsingen opgeeven, en ik twyfel niet, of men zoude, dit naauwkeurig nagaande, 'er byna zo veel verschil in vinden, als 'er Spinnekoppen zyn; zo dat die manier van onderscheiding my dienstiger voorkomt, om by geval eens een byzondere Soort te bestempelen, dan Familiën van deeze Insekten, op zulk een losfen grondslag, te formeerren.

Verdeeling
in Fami-
liën.

Dat 'er veelerley Spinnekoppen zyn, is iedereen bekend, doch het getal der Soorten, in een zelfde Land, tot honderdveertig te brengen, gelyk men van den Heer DANDRIDGE, in

Soorten.

V. 't Werk van BRADLEY, aangetekend vindt (*),
 ADEEL. is ongerymd, en ik zou gelooven, dat hier
 LXXX. een grootemislag ingesloopen zy. LISTER, im-
 HOOFD- mers, geeft van de Spinnekoppen, in Enge-
 STUK. land hem voorgekomen, niet meer dan agten-
 dertig Soorten op, waar onder nog de Twee-
 Oogigen begreepen zyn. HOEFNAGEL, die de
 voornaamste Schilder van Keizer RUDOLPHUS
 was, heeft dertig Soorten van Spinnen in af-
 beelding gebragt. Doktor SCOPOLI vindt 'er,
 in Karniolie, ruim veertig en GEOFFROY telt
 'er zeventien omstreeks Parys. LINNÆUS stelt
 thans *zeven-en-veertig* Soorten voor in dit Ge-
 flagt, onder welken elf uit vreemde Landen.
 Zyn Ed. onderscheidt dezelve niet naar de
 plaatsing der Oogen, maar volgens de zigt-
 baarste Kenmerken en Eigenschappen, op de
 volgende manier.

I.
Diadema.
 Gekroon-
 de.

(1) Spinnekop, die het *Agterlyf Klotrondag-*
tig bruinrood heeft, met een gestippeld wit
Kruis daar op.

Hoe-

(*) *Wysgeetige Verhandeling van de Werken der Natuur.*
 Amst. 1744. bladz. 190.

(1) *Aranea* Abdomine subgloboso rubro-fusco, Cruce albo punctatâ. *Syst. Nat.* X. Gen. 237. *Syst. Nat.* XII. Gen. 268. *Faun. Suec.* 1993. *Aranea* Linnæi. SCOP. *Carn.* 1077. MOUFF. *Inf.* 233. fig. 1. ALDROV. *Inf.* 608. fig. 9. JONST. *Inf.* T. 18. fig. 17, 19, 20. RAJ. *Inf.* 18. N. 2. LIST. *Aran.* fig. 2. FRISCH. *Inf.* VII. T. 4. CLERCK. *Aran.* 25. T. 1. fig. 4; 3. SCHÆFF. *Elem. Tab.* 21. f. 2.

Hoewel de Spinnecoppen, die in verschillen-
 de Landstreeken van Europa voorkomen, zo-
 danig verschillende zyn, dat de Dierbeschry-
 vers, gelyk Doktor SCOPOLI en GEOFFROY,
 weinig overeenkomstigheid hebben kunnen vin-
 den, in die van hun Land en anderen; zo
 schynt doch deeze eerste Soort van Sweeden
 vry algemeen te zyn. Het is, naamelyk, die
 bekende Tuin-Spinnekop, welke somtyds ter
 grootte, byna, van een Hazelnoot voorkomt,
 zo LISTER aanmerkt, en ook byna de Kleur
 daar van heeft. De tekening op de Rug, die
 uit langwerpige en ronde figuren van Stip-
 pen, by FRISCH vertoond, is samengesteld,
 geeft een byzondere fraayheid aan dit anders
 zo haatlyk en afschuwlyk Dier; dat deswe-
 gen, met regt, de Gekroonde mag heeten.
 Doktor SCOPOLI, die de Spinnecoppen van zyn
 Land met de naamen der voornaamste Insek-
 ten-Kenneren bestempelt, geeft aan deeze den
 naam van *Spinnekop van Linnæus*, en het schynt
 my toe, dat door zyn Ed dergelyke verschei-
 denheden, als in onze Tuin Spinnecoppen,
 door my, zyn waargenomen: want hy maakt
 van eene geele van dien aart gewag, welke
 hem uit de Boschen gebragt werdt, in t
 jaatst van September, en die, welke GEOFFROY,
 als omstreeks Parys voorkomende, beschryft,
 en opgeeft als byzondere Soorten, gelyk die
 met de Bladerige Tekening of van een Pau-
 sen Kroon, op het Agterlyf; komen in de

V.
 AFDEEL.
 I. XXX.
 HOOFD-
 STUK.

I. DEEL. XIII. STUK. plaat-

V. zing der Oogen, kruislings by Paaren, en die
 AFDEEL. eigenschap overeen, dat zy de Webben Lood-
 LXXX. regt in het Geboomte maaken. Ook is dit
 HOOFD- haar eigen, dat zy, in 't midden van de Web
 STUK. zittende, dezelve nu en dan ſterk hortende
 ſchudden: waar van de reden my voorkomt te
 zyn. dat zy dus onderzoeken, of dezelve nog
 wel geheel is en gespannen zijt: 't welk tot
 haar voornaame doelwit wordt vereiſcht. Het
 denkbbeeld van derzelver geweldige Vyandſchap
 tegen de Padden en dat zy die dooden zou-
 den, ſchynt nader onderzoek te vereiſchen *.
 * Zie
 bladz. 186. Het klein Gevogelte ſchroomt, zo min
 als de Wespen, deeze ontzaglyke Spinnekop-
 pen aan te tasten, te vatten, en die aan haa-
 re Jongen te brengen tot haar Aas (*).

II. (2) Spinnekop, die het Agterlyf Klootrond en
 Reticulata. Netswys getekend heeft, van boven Paarsch-
 Geteken- agtig bruin gewolkt.
 de.

Daar de voorgaande, in Sweeden, meest in
 de Boomen, en inzonderheid op de Berken,
 gevonden wordt, komt deeze meer in de Tui-
 nen voor, alwaar zy door CELSIUS, Doktor
 in de Godgeleerdheid, is waargenomen. Zy
 hadt het Lyf witagtig; het Borststuk als door-
 ſchy-

(*) Bufonum teterrimus hostis, quem necat & ipsa ab
 ychneumone necatur. GRONOV. *At. Helv. Phys. Med.*
 Vol. V. pag 359.

(2) *Aranea* Abdomine globoſo reticulato, ſupra purpura-
 ſcente fulco-nebuloso. *Fann. ſucc.* 1994.

ſchynende; het Agterlyf met zwarte ſtreepen doorreegen, op de zyde donker paarſchagtig: de Pooten met zwarte Vlakken.

www.libtool.com.cn

- (3) Spinnekop, die het *Lyf Klootrondagtig geel*, met eenige zwarte *Stippen* heeft.

V.
AFDEEL.
LXXX.
HOOFD-
STUK.
III.
*Cucurbiti-
na.*
Tuin-Spin.

Dit is een groenagtig geele Spin, die tegen den avond veel gevonden wordt op de Bladen der Appelen, Peeren en andere Boomen, alwaar het Wyfje by een ruim Net zit, waarmede de Eijeren los omwonden zyn, en niet gemakkelyk daar van daan te krygen is, zegt LINNÆUS. Het getal der Eijeren, zegt CLERCK, is omtrent veertig, die tot een Klompje ſamen-gevoegd zyn, ter grootte van een Erwt. De ze Soort maakt, volgens LISTER, op de Haze-laaren horizontaale Webben, die men 'er, hier te lande, ook dikwils op vindt: des ik geloof dat daar mede onze groenagtig geele Tuin-Spinnen, welke het Agterlyf eenigermaate Kalabas-agtig hebben, gelyk de bynaam aanwyst, bedoeld worden.

- (4) Spinnekop, die het *Agterlyf Klootrond en bleek geelagtig* heeft.

IV.
Calycina.
Bleeke.

Dee.

(3) *Aranea* Abdomine ſubgloboso flavo, Punctis quibusdam nigris. *Faun Suec.* 1995. RAJ. *Inf.* 20. N. 8. LIST. *Aran.* f. 5. CLERCK. *Aran.* 44. T. 2. f. 4.

(4) *Aranea* Abdomine globoso pallido flavescenre. *Faun Suec.* 1996. *Aranea* Kleynii, SCOP. *Carn.* 1099.

I. DEEL, XIII. STUK.

O

V. AfDEEL. LXXX. Hoofd-
STUK. Deze bleekgeele Spinnetjes, met een rond Agterlyf, zyn in onze Tuinen ook gemeen. Doktor Scopoli beschryft, onder den naam van *Spinnekop van Kleyn*, een dergelyke, die een Zwerver is, en bygevolg geen Web maakt, hebbende de zelfde eigenschap, naamelyk van in de Kelk der Bloemen, na dat de Bloem afgevallen is, te gaan zitten, om de Byën of Vliegen, die dan nog daar uit Honig willen verzamelen, te vangen. 't Is bekend, dat 'er dus dikwils Spinnetjes te voorschyn komen uit afgevallen Bloemen.

V.
Ostropun-
stata.
Agstippi-
ge

(5) Spinnekop, die het Agterlyf rondagtig geel heeft, met vier zwarte Stippen wederzyds; van agteren ros.

In Sweeden maakt deeze nieuwe Soort een Horifontaale Webbe, op eene Meetkonstige manier. De Kleur is bleek, uitgenomen die van 't Agterlyf.

VI.
Bipuncta-
ta.
Tweestip-
pige.

(6) Spinnekop, die het Agterlyf Klootrond zwart heeft, met twee uitgebolde Stippen.

Deeze komt somwylen in de Vensteren voor, maakende haare Webbe niet regelmaatig, maar als van verstrooide Draaden.

(7)

(5) *Aranea* Abdomine subrotundo flavo, stigmatibus utrimque quatuor nigris, Ano rufo. *Syst. Nat.* XII.

(6) *Aranea* Abdomine globoso atro, punctis duobus excavatis, *Faun. Suec.* 1997.

- (7) Spinnekop, die het Agterlyf Klootrondagtig wit heeft; met bleek-bruine Vlakken. V. AFDEEL. LXXX.

Deeze, die van de kleinften is, onthoudt zich in de Pluimkwasten van het Riet. HOOFD. STUK. VII.

- (8) Spinnekop, die het Agterlyf Eyrond, en van vooren op de zyden spits geboekt heeft. VII. Arundina. cea. Riet-Spin. VIII. Angulata. Hoekige.

Deeze, die op de Boomen in Gothland overvloedig gevonden werdt, hadt fomtyds de grootte wel van een Lid des Duims. Indien het de Eerfte was der Spinnekoppen van CLERCK, dien deeze Autheur de Hoekige getyeld heeft, zo als hier aangehaald wordt; dan zou het Lyf vry rood moeten zyn, met een graauwe en witte Tekening op de Rug; daar doch, volgens de beschryving der Sweedsche Dieren, op 't geheele Lyf geen Rood voorkwam (*). Maar het Wyfje van deeze, dat CLERCK naderhand vondt, in zyne Fig. 2, afgebeeld, hadt het Lyf niet zo gekarteld op de zyden als het Mannetje, geel, graauw en wit gesprenkeld, zonder eenig Rood. De Pooten waren, in beiden, graauw en geel bont. Wy hebben

(7) *Aranea* Abdomine subgloboso albo, Maculis dilute fuscis. *Ibid.* 1998.

(8) *Aranea* Abdomine ovato, antice Lateribus angulato acuto. *Faun. Suec.* 1999. *It. Gothl.* 216. CLERCK, *Aran.* 22, T. I. f. I.

(*) Rubedo in toto Corpore nulla. *Faun. Suec.* Ed. II. pag. 487.

V. ben hier ook dergelyke Spinnekoppen, die lood-
 AFDEEL. regte Webben in de Boomen maaken.
 LXXX.

HOOFD- (9) Spinnekop, die *bet Agterlyf Eyrond en*
 STUK. *bruin heeft, met vyf zwarte Vlakken, die*
 IX. *omtrent elkander raaken; de voorsten grootst*
Huis-Spin. zynde.

Die, welke Doktor SCOPOLI de *Spinnekop van Derham* genoemd heeft, is, zegt hy, aan alle-
 man bekend. Zy onthoudt zig in de Huizen,
 haar Webbe maakende in de hoeken der Bed-
 fteden en by de Vensteren. Het Lyf is ruig,
 bleek-bruin of rosagtig van Kleur, met het Ag-
 terlyf bruin gevakt. Waarschynlyk zal het
 die dan ook zyn, waar Koning SALOMON van
 meldt, dat zy met de Handen grypt en zig
 onthoudt in de Paleizen der Koningen: want
 deeze inderdaad ook, volgens de aanmerkingen
 van SCOPOLI, de Armen aan 't end geknodst
 heeft (*).

Wy zullen hier, buiten twyfel, dergelyke
 hebben. Zou het die ook zyn, welke PETIVER
 noemt de allergrootste Huisspin met zeer lange
 ruige Pooten, als welke door den Heer GRO-
 NOVIUS is aangehaald op eene Soort van Spin-
 nekoppen, die by ons in de Tuinen en Hui-
 zen

(9) *Aranea Abdomine ovato fusco, maculis nigris quinque*
subcontiguïs, anterioribus majoribus. Faun. Suec. 2000. Ara-
nea Derhamii. Scop. Carn. 1104. RAJ. Inf. 27. N. 17. LIST.
Aran. 59. fig. 17. CLERCK. Aran. 76. T. 2. f. 9.

(*) *In foribus laxos suspendit Aranea casses. VIRG.*

zen gemeen en Venynig zoude zyn? Vooreerst worden dus de Tuin- en Huis-Spinnen onder elkander verward, en ten anderen ware het te wenschen, dat zyn Ed. ons eenig bewys had bygebragt, dat deeze Spinnekoppen - Soort Venynig zy, of Venyniger dan anderen; om zig daar voor te meer te wagten (*). Evenwel, om dat wy niet durven denken, dat zyn Ed. zulks zonder Grond zoude gezegd hebben, zal ik hier zyne Beschryving van deezen VENYNIGEN Spinnekop vertaalen.

V.
AFDEEL,
LXXX.
HOOFD-
STUK.

„ Het Borststuk is Eyrondagtig, naar voor-
 „ ren een weinig verhevener, voorts plat en
 „ breed, naar de randen toe met een Groefje
 „ uitgehold; in 't midden versierd met een
 „ uitpuilende Ster van zes Straalen en eeni-
 „ maate Haairig. De Bek is voorzien met
 „ twee sterke Tanden. Van de agt Oogen,
 „ aan den voorkant van het Borststuk, zyn de
 „ vier voorsten grootst en eenigzins halfmaans-
 „ wyze geplaatst, met de holte naar de agter-
 „ sten, die op een regte lyn staan. De agt
 „ Pooten zyn ruig en lang, allen even groot,
 „ en omringen het Lyf als Straalen uit een
 „ middelpunt. De Voelers zyn kort en Haai-
 „ rig.

(*) De Kinderen oordeelen gemeenlyk, dat de dikste of meest gezwollen van Agterlyf de Venynigsten zyn, als welke men meent somtyds gezien te hebben, dat van zelf geborsten waren; doch hier vinden wy geheel andere Kenmerken geopperd. Ondertuschen waren het Huisspinnen, die Juffr. SCHUURMANS en andere opknaptten.

V. „rig. De Kleur is donker Aschgrauw (*).
 AFDEEL. De plaatsing der Oogen verschilt weinig van
 LXXX. die , welke ons door den Sweedschen Heer
 HOOFD- CLERCK voorgesteld wordt in zyne Huis-Spin-
 STUK. nekop (†), die in Sweeden, byna het geheele
 Jaar , voorkomt in de Vensters en hoeken der
 Huizen, en waar van hy 'er in eene Kamer,
 die maar twee Vensteren hadt, tien ving. Zy
 hadden altemaal haare Webbetjes gemaakt in
 de hoeken der Vensteren, naauwlyks een Vie-
 rendeel-Elle van malkander, die zig plat ver-
 toonden, doch in Tregterswyze gaten uitlie-
 pen, alwaar de Spinnekop op zyn roof te loe-
 ren zat. Allen hadden zy die manier van
 Spinnen, en de gestalte der Pooten, die wel
 ruig en geringd doch niet volmaakt even lang
 waren, kwam in allen overeen; maar de Kleur
 van 't Lyf verschilde zodanig, dat 'er van de
 tien geen twee gevonden werden, die daar in
 overeenkwamen. De grondkleur was in de
 meesten grauww, in sommigen met eene Teke-
 ning van andere Kleuren, somtyds hoog geel.
 Zo dit nu van die Venynige zyn, mag menze
 wel tevens Verraaders noemen, om dat zy dus
 voorkomen onder eene, zo verschillende ge-
 daante!

Uit de figuur der Webben blykt, dat het
 de

(*) Hæc in Hortis, Domibusque frequens, Venenata. *Act. Helvet. Phys. Med.* Vol. V. Basil. 1762. pag. 360.

(†) *Araneus Domesticus*, Pag. 76. ut supra,

de zelfden zyn , die LISTER met zynen Huis- V.
 Spinnokop bedoeld heeft , en waar van hy aan- AFDEEL.
 merkt , dat die door Ouderdom veel grooter LXXX.
 wordt; niet zo ~~zeer door~~ uitzetting van het HOOFD-
 Lyf, maar door de toeneeming der Pooten in STUK.
 langte, dikte en ruigte. Dit is een zeldzaame
 aanmerking; als ook, dat het Wyfje op 't end
 van July haar Nest in 't midden van de Webbe
 by den Tregter maakt, spannende daar over
 een Sneeuw-wit Geweezel, als of de Eijeren
 tusfchen twee Webben zaten. De Eijeren zyn
 witagtig, en hangen niet aan malkander, zo
 dat als men 't beursje, daar zy in zyn, opent,
 dezelve zig verspreiden, als of het jonge Spin-
 netjes waren.

Ik twyfel niet, of het is dit slag van Spin-
 nen, waar van men de Webben by ons zo me-
 nigvuldig in de hoeken van Schaap-Stallen,
 Varkens- en Hooy-Schuuren; in de toppen der
 Hooy-bergen, of ook zelfs onder de overhan-
 gende Kant der Rieten Daken, aan Boeren
 Huizen; ja op alle luuwe drooge plaatfen, daar
 het tevens niet al te koud is, en die weinig
 of niet gereinigd worden, ontmoet. Of het
 een verfchillende Soort zy, welke GEOFFROY
 de bruine Huis-Spin tytelt, en die de Pooten
 ook byfter ruig heeft, zou men uit de plaatzing
 der Oogen haast mogen vermoeden (*).

(10)

(*) *Aranea atro-fusca*, subvillosa, Pedibus atrofuscoque in-
 terfectis. *Hist. des Inf. env. Paris*, TOM. II. pag. 614.

V. (10) Spinnekop, die het Agterlyf Eyrond en
 AFDEEL. witagtig, met drie overlangſe Streepen heeft
 LXXX. van zwartagtige Stippen.
 HOOFD-
 STUK.

X. www.libtool.com.cn
Trilineata. Deeze onthoudt zig in de Boſſchen van Swee-
 Drieſtree- den.
 pige.

XI. (11) Spinnekop, die het Agterlyf Eyrond en
Riparia. Koperglanzig zwart heeft, aan 't end geel-
 Oever- agtig met boornen.
 Spin.

Dat men, in Europa, ook raare Spinnekop-
 pen heeft, bewyſt deeze Soort, welke LIN-
 NÆUS aan 't Strand van Oeland waarnam. On-
 beſchryfelyk veel dergelyke Spinnen hadden al-
 daar tuſſchen de Steenen haare Webben hori-
 zontaal langs den Grond uitgebreid, en zaten zelf
 daar onder. Haar geheele Lyf was met fyne
 Haairtjes bezet: tegen de Zon hadden zy eeni-
 gen Koperglans en waren met dunne Staartjes
 voorzien.

XII. (12) Spinnekop, die het Agterlyf Eyrond en
Labyrin- bruin met een witagtige gevinde Streep,
thica. den Aars gevorkt heeft.
 Doolhof-
 maaker.

Op

(10) *Aranea* Abdomine ovato albido, Lineis tribus longitu-
 dinalibus punctorum nigricantium. *Faun. Suec.* 2001.

(11) *Aranea*, Abdomine ovato nigro-æneo, Ano subluteo
 bicorni. *Faun. Suec.* 2002. *It. Oeland.* 125. 138.

(12) *Aranea* Abdomine ovato fusco, Lineâ exalbidâ pinna-
 tâ, Ano bifurco. *Faun. Suec.* 2003. *It. Gothl.* 251. 268. *RAJ.*
Inf. 27. N. 18. *LIST. Aran.* 60. f. 18. *CLERCK. Aran.* 72:
 T. 2, f. 3.

Op verscheide Weiden in Gothland , zegt V. onze Autheur , lagen breede witte Spinneweb- AFDEEL. LXXX. ben , aan welker eene zyde een Cylindrische HOOFD- Buis , tot op den Grond nederwaards , van de STUK. Spin geweven was , in welke zy haar woon- plaats , voor de Vogelen en voor de Zonne- Hitte beveiligd , hadt. Zo dra men aan haar Net raakte , steeg zy onmiddelyk opwaards , en zag rondom zig heen naar de Prooy. Haar Borststuk was bleek graauw met drie bleeke Streepen overlans ; het Lyf glanzig donker- bruin , van onderen met drie bleeke Streepen en van agteren met vier puntjes , twee langer , twee korter zynde.

Volgens de aangehaalde Autheuren moet dit een van de grootsten der Europische Spinn- koppen zyn ; dat egter , volgens de afbeeldin- gen , meer van de uitgestrektheid der Pooten , dan van de Lighaamsgrootte , te begrypen is. LISTER , evenwel , zegt , dat zy te tellen is onder de allergrootste Spinnekoppen , en zeer gemeen in de Zuidelyke deelen van Engeland , doch minder in de Noordelyke ; hoewel hy ze , onder de Stekelige Brem , omstreeks Jork en elders , ook dikwils hadt gezien. RAY merkt uit dien Schryver aan , dat men ze na St. Jan kan vinden in de Wildernissen van Distels en Door- nen , alwaar zy dergelyke Webben maaken , als ik gemeld heb ; doch waar aan ook veele enkele Draaden , van boven nederwaards en van ter zyden , naar dat het de plaats toelaat ,

ge-

V. gespannen zyn, en daarom wordt deeze Spinnekop *Labyrinthica*, als een Doolhof maakende, genoemd. Het nut, dat zy van deeze Draaden hebben, zegt hy, is, dat, wanneer 'er Vliegen tegen aan stooten, dezelve dus dikwils op de Webbe nedervallen en dan gevangen worden. Meest schynen deeze Spinnekoppen, evenwel, te aazen op de Byën en groote Mieren; weshalve zy haar Webben dikwils by de Mieren - Nesten plaatzen.

Van deeze Soort heeft LISTER een Wyfje, dat bevrugt was, lang in een Glas beslooten gehouden, geevende 'er Vliegen en andere Insekten tot Voedzel aan. Na verloop van een Maand leid het Eijeren, en omwondt die, dezelve in 't Glas ophangende, met een wonderbaar geweezel, dat het maakzel hadt als een Ster. Bovendien werdt het geheele Glas, door deezen Spinnekop, met Draaden zodanig vervuld, dat het zig als vol Rook vertoonde; tusfchen welke echter veele Gangen en als een menigte van Kamertjes overbleeven, zo dat zy een vryën toegang van alle kanten behieldt, tot het Eijerbeursje. De Eijeren kwamen niet voor de Maand February uit: doch andere Beursjes, die van dergelyke Spinnekoppen, in vryheid zynde, gemaakt waren, op't end van Augustus des Jaars 1676, wanneer het een zeer heete Zomer was geweest, openende, vondt hy in sommigen reeds jonge Spinnekopjes, rosagtig van Kleur.

De

De Webbe van deeze Spinnekoppen , het V.
welk een voornaame byzonderheid uitmaakt AFDDEL.
is bruinrood , volgens LISTER , daar zy in die LXXX.
Gothlandse witt was , gelyk dik geneld heb. Hoofdstuk.
Ook fchryft CLERCK 'er Nypers of Tandén aan
toe , die Loodregt , Haairig en zwartagtig zyn
van Kleur (*). Dit is zeker , dat deeze Spin-
nekoppen ongemeen dikke lange ruige Pooten
en het Lyf zwartagtig blaauw hebben ; zo dat
men die , op het aanzien , veeleer voor Veny-
nig houden zou , ten minste zyn zy ruim zo
affchuwlyk als de gedagte Huis-Spinnekop-
pen.

- (13) Spinnekop , die het Agterlyf rondagtig XIII.
geel heeft , met vier paarsche Stippen in 't Quadri-
midden en een paarsche Streep op ieder neata.
zyde. Vierstee-
pige.

In Sweeden onthoudt zig deeze nieuwe Soort,
die het Lyf Glasagtig doorschynende heeft,
zynde van middelmaatige grootte.

- (14) Spinnekop , die het Agterlyf langwerpig XIV.
Ey- Redivita.
Bekranste.

(*) *Retinacula subnigra , Pilosa , perpendicularia. Conf.*
LINN. F. *Succ.* 1223. CLERCK *de Aran. Succ.* p. 80.

(13) *Aranea Abdomine subrotundo flavo , Punctis quatuor*
Lineâque utrimque purpurascens. Syst. Nat. XII.

(14) *Aranea Abdomine oblongo - ovato flavo , Annulo ova-*
li , Dorsali , rubro. Faun. Succ. 2004. RAJ. Inf. 24. N. 12.
LIST. *Aran.* 51. F. 12. FRISCH. *Inf.* X. p. 6. T. 4.
CLERCK. *Aran.* 59. Pl. 3. Tab. 9.

V.
AFDEEL.
LXXX.
HOOFD-
STUK.

Eyronde en geel heeft , met een Ovaalen Ring , die rood is , op de Rug.

Witagtige Spinnekop , met een hoogroode Kroon op het Eyronde Lyf , heet de gene die hier aangehaald word , van LISTER. Uit de afbeelding van CLERCK blykt , dat zy mede lange , ruige Pooten heeft. Door deezen Auteur wordt ook die aangehaald , welke FRISCH noemt de Witte Tuinspin , met de Cinnaberroode Rug - Krans : des menze , met reden , de Gekranste noemen mag. Zy onthoudt zig in de Tuinen.

xv.
Corollata.
Geringde.

(15) Spinnekop , die het Agterlyf Eyronde en zwart heeft , met een Ovaalen witten Ring op de Rug.

De aanhaaling van den Gevlamden Spinnekop , uit CLERCK , vind ik met deeze beschryving niet zeer overeenkomstig. Deeze is , op Oeland , in 't Veld gevonden.

xvi.
Fumigata.
Bruine.

(16) Spinnekop , die het Agterlyf Eyronde en bruin , van vooren met twee witte Stippen heeft.

Op de Velden (zegt LINNÆUS) onthoudt zig dee-

(15) *Aranea Abdomine ovato nigro , Annulo Dorſali ovali albo. Faun. Suec. 2005. It. Oel. 126 , 139. CLERCK. Aran. 124. T. 5. f. 18 ?*

(16) *Aranea , Abdomine ovato fusco , Easi punctis duobus albis. Faun. Suec. 2006, CLERCK Aran. 104. Pl. 5. Tab. 6.*

deeze, voor een Nest van Rupfen waakende, ^{V.}
 waar van zy, by het uitkomen, de een' na de ^{AFDEEL;}
 andere vat, uitzuigt, wegsmyt; dan wederom ^{LXXX.}
 een andere aanvattende, enz. ^{HOOFD-}
 STUK.

(17) Spinnekop, die het Agterlyf Eyrond en ^{XVII.}
 wit heeft met Aschgrauwe Vlakken. ^{Montana;}
 Berg-Spin.

Zy onthoudt zig in Sweeden op de Boomen.

(18) Spinnekop, die het Agterlyf Eyrond en ^{XVIII.}
 boogrood heeft, met een overlangse zwarte ^{Sanguinolenta.}
 te Streep getekend. ^{Roode.}

In Spanje is deeze waargenomen, van middelmaatige grootte zynde.

(19) Spinnekop, die het Agterlyf Eyrond en ^{XIX.}
 bruin heeft, met witte Boogswyzedwars- ^{Notata.}
 Streepen. ^{Gemerkte.}

(20) Spinnekop, die het Agterlyf bruin heeft ^{XX.}
 en de Pooten ros. ^{Rufipes.}
 Rospoot.

(21)

(17) *Aranea Abdomine ovato albo, maculis cinereis. Faun. Suec. 2007. LIST. Aran. 36. f. 6?*

(18) *Aranea Abdomine ovato coccineo, Lineâ longitudinali atrâ. Syst. Nat. XII.*

(19) *Aranea Abdomine ovato fusco, lineis albis transversis arcuatis. Faun. Suec. 2008.*

(20) *Aranea Abdomine fusco, pedibus rufis, Faun. Suec. 2009.*

I. DEEL. XIII. STUK.

V. (21) Spinnekop , die het Agterlyf zwart
 AFDEEL. heeft , met twee witte Stippen en by 't
 LXXX. Borststuk een wit Maantje.

HOOFD-
 STUK. www.libtool.com.cn
 XXI. De laatste mogt zo wel de Gemerkte ge-
 Nocturna. noemd worden als de eerste van deeze drie Eu-
 Nagt-Spin. ropische Spinnekoppen, waar van de middelste
 meest voorkomt op de Brandenetelen. Zy
 wordt Nagt-Spin genoemd , om dat zy over
 Dag zig stil houdt , in de Boschen, en by Nagt
 loopt. De grootte is middelmatig.

XXII. (22) Spinnekop , die het Agterlyf langwer-
 Extensa. pig en groenagtig versilverd heeft, met
 Uitgerek- de Pooten overlangs uitgestrekt.

Een zonderlinge eigenschap van deeze Bosch-
 Spinnen , die dicht tegen de Takken aan zitten
 met het Lyf , houdende de vier voorste Poo-
 ten voorwaards, de vier agtersten agterwaards
 regt uitgestrekt. Dit is insgelyks door GEOFF-
 ROY, in een dergelyke Spinnekop , omstreeks
 Parys waargenomen. Zy zyn ook in ons Land
 wel bekend, zo wegens de groenagtige Zilver-
 kleur , als wegens de langte en dunte der Poo-
 ten. Zy spinnen onregelmaatige Webben, aan
 Slooten of Beekjes, en ook wel in de Boschen,
 volgens LISTER , die eene Waarneeming om-
 trent

(21) *Aranca Abdomine nigro punctis duobus albis*, basique
 lunulâ albâ. *Faun. Suec.* 2010.

(22) *Aranea Abdomine longo* , Argentéo-virescente, Pe-
 dibus longitudinaliter extensis. *Faun. Suec.* 2011. GEOFFR.
Paris. 642. N. 3. RAJ. *Inf.* 19. N. 3. LIST. *Aran.* Fig. 3.

trent de Paaring van deeze Spinnkoppen by-
brenge, welke de zeldzaame beschouwing van
LYONNET fchynt te bevestigen.

V.
AFDEEL.
LXXX.
HOOFD.
STUK.

„ Op 't end van Mey, (zegt hy,) dat is
„ omtrent den vyfentwintigften van die Maand,
„ wilde het geval, dat ik, tegen Zonne on-
„ dergang, verfcheide van deeze Spinnkop-
„ pen zagpaaren: 't welk zy, aan haare Draa-
„ den zig aflaafende, en onder de Webben in
„ de Lugt hangende, Buik tegen Buik deden.
„ Het Lyf van 't Mannetje was onder dat van
„ 't Wyfje en regtuit geftrekt, en dat van 't
„ Wyfje daar over omgekromd, raakende het
„ Aarsgat van 't zelve, aan 't bovenfte des
„ Agterlyfs van 't Mannetje: waar aan ik
„ evenwel geen ander Teeldeel onderfcheiden
„ kon, dan een der Hoorntjes, 't welk ge-
„ knobbeld was, en dat hy geduurig aan het
„ bovenfte des Agterlyfs van 't Wyfje, en
„ zulks beurtlings, fcheen te brengen. On-
„ dertusfchen zyn de Pooten en Webben,
„ van beiden, wonderlyk ondereen geftren-
„ geld”.

(23) Spinnkop, die het Agterlyf langwerpig
zwart heeft, met een witte Streep we-
derzyds en de Pooten bruin.

XXIII.
Fimbriata.
Gezoom-
de.

Deeze Soort wordt gezegd langs de opper-
vlak-

(23) *Aranea Abdomine oblongo nigro, lineâ utrimque la-
terali albâ; Pedibus fuscis.* *Fawn Suec.* 2012, CLERCK, *Aran.*
106. T. 5. f. 9.

I. DEEL, XIII. STUK,

V. vlakke der Wateren te loopen. CLERCK verzekert zulks niet van dien Spinnekop, waar aan
 AFDEEL. LXXX. hy gedagten bynaam geeft, maar van een an-
 HOOFD- deren, dien hy de Zeefchui-
 STUK. † *Piraticus* als langs de Wateren roovende. De afbeel-
 dingen ondertusfchen en zelfs de plaatzing der
 Oogen, verschillen weinig. Zou ook de een
 het Mannetje, en de andere het Wyfje kun-
 nen zyn?

XXIV. (24) Spinnekop, die het Agterlyf langwer-
Sexpuncta- pig, met drie paaren van uitgeholde Stip-
 12. pen heeft.
 Zesstippi-
 ge.

Deeze, die van taamelyke grootte is, woont
 in de Bosfchen, tusfchen den Bast der Pyn-
 boomen.

XXV. (25) Spinnekop, die het Agterlyf langwerpig,
Flavissima. boog geel en glad heeft.
 Egypti-
 fche.

Door HASSELQUIST is deeze Soort in Egypte
 waargenomen, en dus in 't Kabinet van haare
 Koninglyke Majesteit van Sweeden gekomen.
 Het Borstftuk is Oranjekleurig en de Pooten
 zyn niet gehaaïrd.

Surinaam- My is onlangs, onder eenig ander klein Goed,
 fche. van Suriname een zeer aartig Spinnekopje toe-
 PL. C. ge.
 Fig. 6.

(24) *Aranea* Abdomine oblongo, punctorum excavatorum
 paribus tribus. *Faun. Suec.* 2013.

(25) *Aranea* Abdomine oblongo, flavissimo, lavi. M. L.
 U. 428*.

gezonden, van 't welke wy de afbeelding in V.
 Fig. 6, op Plaat C., by vergrooting geeven: AFDEEL: LXXX.
 waar door men van den wonderbaaren stand der HOOFD-STUK.
 Oogen, en hoe ontzaglyk groot de voorsten in
 dit kleine Schepzeltje zyn, kan oordeelen. Ge-
 dagte plaatzing der Oogen is meest met die der
 genen welken men Springers of Zwervers noemt,
 volgens Doktor SCOPOLI's afbeelding, over-
 eenkomstig; doch verschilt vry veel van den
 Stand op drie Lynen, welken GEOFFROY aan
 de Oogen van zodanige Spinnnekoppen toe-
 schryft. Ik had het eerst voor een Dieren-
 Luis aangezien. Het Agterlyf is zeer sierlyk,
 met geel ros en witte Stippen getekend en het
 Borststuk eenigzins Oranjekleurig, doch het
 Lyf voor 't overige zwart bruin en van voo-
 ren, zo wel als de Pooten, bezet met witte
 Haairtjes, die het in 't aanzien wat ruig maa-
 ken, zynde de Pooten, anders, geelagtig ros
 van Kleur.

(26) Spinnekop, die het Agterlyf rondagtig XXVI.
 Kastanje-bruin heeft met twee witte Eimacula-
 Stippen. ta.
Tweevlak-
kige.

Deeze, die zig in Europa onthoudt, heeft
 het Lyf kleiner dan een Vloo, geheel Kastan-
 jebruin of donker Tegelrood: het Agterlyf Ey-
 rond,

(26) *Aranea Abdomine subrotundo castaneo, punctis duobus*
albis. Syst. Nat. XII.

V. rond, platagtig, ongelyk, met twee witte
 AFDEEL. LXXX. Vlakken getekend, waar van de voorſte grootſt
 HOOFD- is en uit twee ſamengevoegde witte Stippen
 STUK. beſtaat, zo wel als de agterſte, die een wei-
 nig kleiner is.

XXVII. (27) Spinnekop, die het Agterlyf langwerpig,
 Clavipes. en de Schenkels, uitgenomen die van het
 Knods- derde Paar, geknodst en Haairig heeft.
 Poot.

Gedagte Kenmerken hebben plaats in een Westindische Spinnekop, op Jamaika gevonden en door BROWNE afgebeeld, die dezelve noemt, Langwerpige geel bonte met de Pooten zeer lang, en de onderſte Leedjes derzelven gezwollen, ruig. Het is, zegt die Auteurs, een fraaije Soort, die een ſterke Web maakt. De Afbeelding toont, dat zy, ten opzigt van de Pooten, merkelyk verſchille, van dien, welken de Heer J. C. PHILIPS hier levendig uit Oostindie gekreegen heeft, en die nog in zyne Verzameling berust; zynde op Plaat CII, in Fig. 1, zeer naauwkeurig afgebeeld. De
 Oostindi- ſche. Pl. CII. Fig. 1. plaatzing der Oogen kan men daar in duidelyk beſchouwen. De Kleur van 't Lyf is geelagtig met bruine Stippen, en de grootte komt met de

(27) *Aranea Abdomine oblongo; Tibiis, excepto tertio pare, Clavatis villosis. Syst. Nat. XII. Aranea oblonga, luteo-variegata, Pedibus longissimis, Articulis inferioribus tumidis hirsutis. BROWN, Jam. 419. T. 44. f. 4.*

www.libtool.com.cn

Fig. 1.

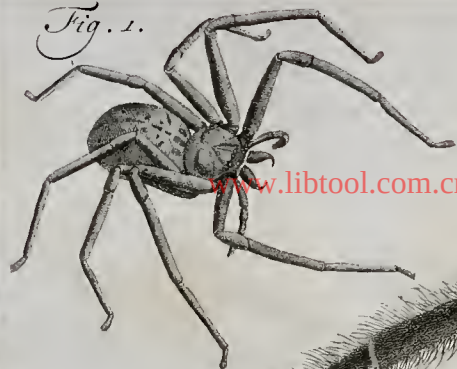

Fig. 2.

Fig. 3.

Fig. 4.

Fig. 5.

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

de Afbeelding overeen. In dezelve zyn de V.
Voetzoolen der Pooten dik en ruig. AFDEEL:
LXXX.

Men vindt een groot verschil, ten opzigt HOOFD-
van de plaatsing der Oogen, in die Guineefche STUK.
Spinnekop, uit de Verzameling van zyn Broe- Guinee-
sche. Fig. 2.
der, G. PHILIPS, welke vertoond wordt in Fig.
2, van de zelfde Plaat: hoewel de Gestalte
eigentlyk niet zo veel verschilt, als ten aan-
zien van de enden der Pooten, die hier niet ge-
knodst zyn. In beiden zyn de dubbelde Leed-
jes der Schenkelen zeer zichtbaar en opmer-
kelyk.

(28) Spinnekop, die het Agterlyf langwerpig XXVIII.
en zwart heeft, met vier uitgeholde Stip- Quadri-
pen. punctata.
Vierstippige.

Deeze werdt op Oeland in de Huizen gevon-
den, alwaar zy haar Geweefzel in de Venstē-
ren maakte, hebbende daar toe vyf of zes
bleekere puntjes aan het Agterlyf, dat zwart
met graauwe Haairen was en het Borststuk
Roestkleurig, de Pooten bruin.

(29) Spinnekop, die het Agterlyf langwerpig XXIX.
Eyrond en als met Fluweel bekleed heeft, Holoferi-
cea.
Fluweelag-
heb- tige.

(28) *Aranea* Abdomine oblongo nigro, punctis quatuor
excavatis. *Faun. Suec.* 2014. *It. Oeland.* 34.

(29) *Aranea* Abdomine ovato oblongo holosericeo, basi
subtus punctis duobus flavis. *Faun. Suec.* 2015. *RAJ. Inf.* 31.
N. 23. *LIST. Aran.* 71. f. 23.

V.
AFDEEL.
LXXX.
HOOFD-
STUK.

*hebbende daar aan van anderen , by 't
Borststuk, twee geele Stippen.*

www.libtool.com.cn

Onder de Zwervende Spinnekoppen is deeze een van de aanmerkelyksten ; zo wegens de grootte , die egter by de grootte der gewoone Tuinsspinnen veel te kort schiet , als wegens de bruinblaauwe Kleur en dikte van haare Pooten. Zy maakt een zeer kleine Webbe, die als Linnen of Neteldoek digt geweven is, tot het vangen van haare Prooy, en daar in formeert zy ook haar Eijernest, zo wel agter de losse Schors van oude Boomen, als in de hoeken van Schuttingen, Beschotten en Muuren, zelfs in de Huizen. Deeze zyn het, die men zo dikwils, in de omgekrulde Boom- of Plantbladeren naar Rupfen willende zoeken, uit het Spinzeltje, aan de agterzyde gemaakt, ziet vallen, en dus dienen zy eenigermate tot verschrikking van den Liefhebber. Haare zwarte Kleur heeft sommigen ook doen denken, dat zy Venyniger zouden zyn dan anderen: doch het Vogt, dat, wanneer men ze met een Speld gekwetst heeft, uit haar Lyf vloeit, is dun en helder, en droogt in weinig Minuuten op, tot een zeker Lym. LISTER heeft waargenomen, dat de Eijeren van een anderen Spinnkop, dien hy op een Tafel gelegd hadt, door zulk een Zwerver werden opgevreten.

(30) Spinnekop, die maar zes Oogen heeft.

V.

AFDEEL.

LXXX.

HOOFD-

STUK.

XXX.

Senoculata.

Zes-Oogi-

ge.

Deeze eigenschap verdient inderdaad eene afzondering van de andere Soorten. LISTER twyfelde, wel is waar, of zyn Vergrootglas hem ook bedroogen had, met maar zes Oogen in dit Infekt aan te wyzen (*); doch ik vind dat andere ook dergelyke Zes - Oogige Spinnen hebben gevonden. Doktor SCOPOLI, in 't byzonder, heeft 'er eene, die hy de *Spinnekop van Homberg* noemt, en vraagt, of het ook de zelfde Soort als deeze zy. De aart is, ten opzigt van de Levensmanier, even als die der naastvoorgaande Soort.

Alle de Spinnekoppen, tot dus verre opgeteld, maaken Webben, om haar Aas te vangen, gelyk wy gemeld hebben; doch de volgende Soorten, waar onder veele Uitheemsche zyn, spinnen maar Draaden langs welken zy loopen, of zig laten afzakken, om van de een naar de andere plaats te komen, zegt LINNÆUS.

(31) Spinnekop, die het Borststuk rond van

XXXI.

Avicula-

om-

ria.

Westindi-

sche Bosche.

(30) *Aranea Oculis tantum fenis.* *Faun. Suec.* 2016. LIST. *Spin.* *Aran.* 74. f. 24. RAJ. *Inf.* 32. N. 24.

(*) Hoe kan dan gezegd worden, dat men geene Zes-Oogige in Engeland heeft, of dat zy dien Waarneemer ontglipt moeten zyn? *Dict. des Animaux.* Paris. 1759. Tom. I. p. 161.

(31) *Aranea Thorace orbiculato convexo, centro transverse excavato.* *Amœn. Acad.* I. p. 323. M. L. U. 428. GRON. *Zooph.* 937. MARCGR. *Braf.* 248. LAET. *Amer. T.*

I. DEEL. XIII. STUK.

P 3

37•

V.
AFDEEL,
LXXX.
HOOFD-
STUK.

*omtrek en. opwaards uitpuilende heeft, in 't
midden overdwars uitgebold.*

www.libtool.com.cn

Men heeft, in de Indiën, een Soort van Spinnen, die wegens haare grootte niet alleen maar ook wegens haare ruigte afschuwlyk zyn. Op de Westindische Eilanden zou men 'er kunnen vinden van wel een Vuist groot, zegt LABAT, die egter, gelyk door veele Proefnemingen gebleeken is, geenszins Venynig zyn, en men wagt zig wel van ze te dooden, dewyl zy veel dienst doendoor het vernielen der Kakkerlakken, die in haare Webben zig verwarren. Dit moet dan een ander slag van Spinnekoppen zyn. Andere spreken van zodanigen, op die Eilanden voorkomende, wier Lyf de grootte van de Palm der Hand heeft, en vergelyken derzelver Agterlyf by een Duiven-Ey. De twee Haaken of Nypers, die zy aan den Bek hebben, worden, zegt men, in Goud gezet, en dan gebruikt tot Tandestookers, die, ver van Venynig, dienstig zouden zyn, om de Tanden voor 't bederf te bewaaren. Pater DU TERTRE, in tegendeel, zegt, dat sommigen die Spinnekoppen voor zeer Venynig houden (*), en hy vergelykt haar Agterlyf by een

570. WORM. *Musf.* T. 244. CLUS. *Posth.* 47. SEB. *Musf.* I. T. 69. fig. 2, 3. OLEAR. *Musf.* T. 17. f. 3. MERIAN. *Sur.* T. 18. ROES. *Add.* T. 11.

(*) Hoe dit overeen te brengen is leert ons de Heer GRO-
NC.

een Hoender-Ey. Door PISO wordt , onder V.
 de Dieren van Brasil, van een Spinnekop gewag AFDEEL.
 gemaakt, die zig in de Spleeten der Rotfen al LXXX.
 daar onthoudt, zynde meer dan zeven Duimen HOOFD-
 lang. STUK.

SEBA, die zekerlyk een weergaalooze Ver-
 zameling gehad heeft van Zeldzaamheden der
 Natuur, verzekert ons , dat de Oostindische
 Spinnekoppen nog grooter vallen dan de West-
 indische. Hy heeft ze beiden op ééne Plaat
 doen afbeelden; zo wel die groote ruige Su-
 rinaamsche, waar van ik thans spreek, als twee
 Ceylonsche, die door de sierlyke Tekening
 op 't Borststuk uitmunten. Volgens zyne Af-
 beelding, evenwel, schynt de grootste derzel-
 ven niet grooter te zyn geweest, dan die West-
 indische, naar welke onze Afbeelding, in Fig.
 3. PL. CII., straks te beschryven, gemaakt is.
 Het Stuk, niettemin, was zo ongemeen, dat
 hy hetzelve, tot het maaken van de Afbeel-
 ding, van den Heer TEN KATE hadt moeten
 leenen, en hy hadt nooit grooter Spinnekop
 gezien. Van de andere Soort, insgelyks uit
 Ceylon, doch veel kleiner, welke hy ook,
 wegens de Tekening van het Borststuk, de *Schild-
 draager* noemt, hadt hy 'er veele, zo groot
 als

NOVIUS, wanneer hy zegt. *Avibus & hominibus infesta
 morfu venenato, hominibus attamen non lethalis. Zoophyl.
 Gronov. Fasc. II. p. 217. LINNÆUS zegt: morfu diro Ser-
 pentino minatur. Syst. Nat. XII. Dat niet minder dui-
 ster is.*

V. als de gewoone Surinaamsche ruige Bosch-Spin,
 AFDEEL. thans zeer bekend, die insgelyks, doch zeer
 LXXX. gebrekkelyk wat het Lyf belangt, door hem is
 HOOFD- in Plaat gebragt.
 STUK.

LINNÆUS betreft tot deeze Soort, zo wel de kleine Ceylonsche van Seba als de Surinaamsche, welke in 't Kabinet van den Erfprins van Sweeden, aan de Akademie van Upsal geschonken, en naderhand in 't Kabinet van hare Koninglyk Sweedsche Majesteit, zig bevonden, maar aan wier Pooten men geen Klaauwtjes kon ontdekken; of om dat zy zo klein zyn, of ingetrokken en in 't Haair verbor-gen als de Klaauwen der Katten. Wat het Lyf aangaat, dit is in deeze doorgaans kleiner dan het Borststuk, zelfs in die ik in Vogt be-waar; hoewel zo onevenredig klein, zelfs in myne gedroogde niet, als het in de derde Fi-guur van SEBA wordt vertoond; welke Spin-nekop aldaar geheel wanschapen is afgebeeld. Het Borststuk heeft een soort van indrukkin-gen, die als Straalen naar het midden, waar een Kuiltje is, samenloopen: doch een zoda-nige diepe dwarse Spleet, waar uit de Haair-tjes, die het Borststuk bedekken, als uit een middelpunt, aan alle kanten naar den rand zyn omgeboogen; gelyk BALK schryft, dat men in die van het Kabinet van den Sweedschen Kroonprins vindt, kan ik in de mynen niet ontdekken. Hy spreekt, dat zonderling is, niet van de Voelers of Armen van deezen Spin-ne-

nekop, die van sommigen, om dat zy in dikte en gedaante zo zeer naar Pooten gelyken, ook voor Pooten gehouden worden, en wel met dit gevolg, dat men, dus, aan deeze Westindische Spinnecoppen tien Pooten toegeschreeven heeft.

V.
AFDEEL.
LXXX.
HOOFD.
STUK.

Gedagte Lighaamsdeelen zyn buiten twyfel geen Pooten, maar veeleer een foort van Armen, die de Wyfjes tot het vatten van de Prooy, en de Mannetjes ook gebruiken tot de omhelzing van de Wyfjes. Dat zy dienen kunnen, en moeten, om op een Muur of Plank te tikken, wanneer een Spinnecop gepaard wil zyn, is van de Huis- en Tuin-Spinnen nog eenigszins te begrypen; doch de Velden Bosch-Spinnen, die dit behulp meer noodig hadden, om elkander te vinden, zullen moeite hebben, om op die wyze een hoorbaar Geluid te maaken. Ondertusfchen wordt zulks van de Spinnecoppen in 't algemeen verze-kerd (*). Vraagt men, hoe 't mooglyk is, dat zy met de uit-enden van stompe, Haairige Armen, dit kunnen doen; zo moet ik zeggen, dat ik aan één van myne ruige Surinaamsche daar toe zeer bekwaame Deelen ontdekt meen te hebben. Dezelve heeft niet zulke platte Scheermesfen aan de Armen als die ongemeen groote van onze Afbeelding PLAAT CII.

(*) BASTER *Natuurkundige Uitspanningen*, I. DEEL. bladz. 92.

V.
AFDEEL.
LXXX.
HOOFD-
STUK.

CII. *Fig. 3*, maar hy heeft een veel aartiger Soort van Lancetten, byzonder naar dat Mesje gelykende, 't welk tot de Operatie van de Aarsfistel gebruikt wordt, zo als hetzelve, met zyn Hecht, geopend wordt vertoond (*). Dit Werktuigje is glanzig Kastanje-bruin van Kleur, en zo groot byna als de Klaauwen of Tandén aan den Bek, die zwart zyn en met dergelyke Spleetjes aan 't end, als BAKER die in de Tandén van zyn grootén Spinnekop afbeeldt: doch in anderen wederom kan ik geen dergelyke Spleetjes ontdekken. Het verschilt alleenlyk van de figuur der gedagte Mesjes, daar in, dat het niet scherp op zyde is, maar aan de punt, alwaar het ook geen Knopje heeft. Of nu hetzelve niet veeleer, gelyk in de Mannetjes van Torren en andere Insekten iets dergelyks aan de Voorpooten waargenomen wordt, kan dienen, om het Wyfje in de Paaring vast te houden, dan om hetzelve op zulk een zonderlinge manier te bevrugten als men thans vaststelt (†); zou een Ontleedkun-

(*) HEIST. *Inst. Chirurg. Pars. II, TAB. XXXV, Fig. 3.*

(†) *Penes in Palpis, Vulvæ ad Axillas; ancipitia Conjugia, ubi repulsa & peracta, cum periculo Vitæ fiant. Syst. Nat. XII. p. 1031.* De manier ondertuschen, op welke die schranderere Waarneemers CLERCK en LYONNET zulks gezien hebben, is regt tegenstrydig. De eerste zegt p. 65: *præposteri coibant, unius Ano Cervici alterius ita applicato, ut Mas aprie & commode inferiorem fœminæ Alvum Brachiis suis attingere posset.* De ander p. 67. *Brachium incurvatum, Alvoque fœminæ adclinatum infra Pectus, negotium perficit.* Het één kan

kundig onderzoek der inwendige Teeldeelen, v.
 van deeze groote Spinnekoppen, best kunnen AFDEEL.
 aanwyzén (*). Deelen, immers, die uit zo LXXX.
 veele Gewrichten bestaan, als de Voelers, HOOFD-
 Armen of Sprieten der Spinnekoppen, schyn- STUK.
 nen, zo wel als de figuur tot inbrenging, tot
 doorlaating van de uitwerpende Zaadvaten
 onbekwaam te zyn: des men met REAUMUR en
 DE GEER mogt wenschen, het gene de Heer
 LYONNET voorgeeft gezien te hebben, ook
 eens te zien.

Ik bevind, vooreerst, dat dit Hoornagtige
 Deeltje geenzins in alle deeze Spinnekoppen
 plaats heeft. Ik vind het in ééne, die het Lyf
 zeer klein heeft, en dus waarschyndlyk een Man-
 netje is. Het schynt tot de bevrugting al zo
 weinig te kunnen dienen, als de gezegde Ar-
 men, die Beenagtig hard en met dergelyke Ge-
 ledingen, als de Pooten, voorzien zyn, en
 overzulks tot doorlaating der Zaadvaten zeer
 onbekwaam voorkomen; welke alsdan, vol-
 gens

immers met het andere niet bestaan, en in geen van beiden
 is begrypelyk, hoe het Mannetje, boven op zittende, oogen-
 blykelyk na de Paaring zou kunnen vermoord worden door
 het Wyfje: het welk wederom anderen volstrekt ontkennen.
 LYONNET zegt, dat het in alle andere gelegenheden ge-
 schiedt, behalve by de Paaring. *Sed, manum de tabulâ.*

(*) volgens Dokter BASTER hebben zy de Oogen agter op
 den Rug en de Teeldeelen voor in het Hoofd. *Uitspann* I. DEEL.
 LYONNET hadt gezegd. *Les Yeux sur le Dos, & les parties*
Genitales a la Tête. In not ad Lestér. TOM. II. p. 5.

V. AFDEEL. LXXX. HOOFD-STUK. gens een tegenstrydige Natuurwet , of in het Borststuk oirsprong hebben , of door den naauwen Hals , die het aan 't Agterlyf verbindt , zouden moeten heen loopen Inmiddels heb ik in een andere ruige Indische Spinnekop , die het Agterlyf een Duim lang en drie vierde Duims dik heeft , en de langte van het geheele Lyf over de twee Duimen , dat Spleetje van onderen , by den Hals , aan 't Agterlyf zeer zichtbaar en aanmerkelyk groot gezien. Deze heeft , aan de Armen , de gezegde Werktuigen niet , en is , zo ik onderstel , een Wyfje , daar ik ook geen Spleetjes in de Tanden waarneem. Zouden de Mannetjes , als dit Spleetje tot uitlaating van Vergift dient , ook kwaadaartiger dan de Wyfjes zyn. Doch dit alles diende men , op een menigte van Westindische Bosch-Spinnekoppen , naauwkeurig waar te neemen.

Het is zeker , dat de Oogen , van deeze groote Spinnen , in een tropje op den Kop staan , en omtrent derzelver getal moet men zekerlyk Vrouw MERIAN gelooven , die niet zegt dat 'er zes (*), maar dat 'er agt zyn , waar van twee opwaards zien , twee nederwaards en twee naar ieder zyde. Het doet weinig ter zaake , dat SEBA voorgeeft , maar twee

(*) Mad. MERIAN pretend , que cette espece d'Araignée a six Yeux. *Diſſ. des Animaux*. Paris. 1759. TOM. I. pag. 160. Doch ik ontdek langs hoe meer , dat 'er ontelbaare fouten in dat Werk zyn : men kan 'er in 't geheel niet op vertrouwen.

twee Oogen daar in te hebben kunnen vin- V.
 den: want de anderen, die kleiner zyn, ver- AFDEEL.
 toonen zig zo duidelyk niet, in de doode LXXX.
 Spinnekoppen van deezen aart, om dat zy HOOFD-
 zig onder 't Haar verbergen. Evenwel heb STUK.
 ik 'er één in Liqueur, waar in de zes Oo-
 gen, vier op een ry, en twee daar onder
 naar den Bek toe, zeer duidelyk en Barn-
 steenagtig geel zig vertoonen. Dit is een
 geheel andere plaatzing als de Heer GRONO-
 vius opgeeft, en ik vind ook niet dat de
 grootsten vierkant zyn. Deeze Spinnen maa-
 ken geen lange Draaden zegt Haar Ed. en
 fchynt daar mede te hebben willen zeggen,
 dat zy geen Webben maaken, of zulke lan-
 ge Draaden niet als onze Tuinspinnen: want
 zy laaten zig ook by een Draad neder, om
 van de eene plaats naar de andere te ko-
 med. Haar gewoone Voedzel zyn die groo-
 te Surinaamsche Bosch-Mieren, waar van 'er
 een door ons is afgebeeld *, of ook andere * Zie het
 Infekten, zelfs van die kleine Vogeltjes, wel- XII. STUK.
 ke men Kolibrietjes of Honigzuigertjes noemt, bladz. 373.
 derzelver Bloed of ook de Jongen en Eytjes
 uitzuigende, wanneer zy slegts daar by kun-
 nen komen. Dat zy Venynig zouden zyn of
 schadelyk voor den Mensch, door byten of
 steeken, gelyk NIEUHOFF van dergelyke Spin-
 nekoppen verzekert, wordt door haar Ed. niet
 gemeld.

V.
AFDEEL.
LXXX.
HOOFD-
STUK.
XXXII.
Spinimobi-
lis.
Doorn-
poot.

(32) Spinnekop , die aan de Schenkels beweeglyke , zwarte Doornen heeft.

Deeze , door D. SHANE te Suriname waargenomen , hadt de grootte van die der voorgaande Soort : het Borststuk was Ovaalagtig , van agteren breeder , van boven verhevenrond en kaal : het Agterlyf rondagtig , van onderen met vier ryën van zwartagtige Stippen , geelagtig bruin van Kleur , doch het Borststuk ende Schenkels Yzergrauw of rosagtig. De Pooten , aan 't end ongenageld , hadden , aan het middelftuk , gladde , regte , zwarte , beweeglyke Doornen.

Ongemeen
grootte.
PL. CII.
Fig. 3.

Men ziet hier , wederom , de ongenageldheid der Pooten , aan het end , daar ik in de voorgaande Soort aan getwyfeld heb , en die zekerlyk niet in alle de ruige Surinaamsche Bosch-Spinnen plaats heeft , bygebragt. In dat Voorwerp , 't welk de beroemde Heer ALLAMAND , Hoogleeraar in de Natuurlyke Historie te Leiden , my , op myn verzoek , tot het maaken van de Afbeelding , PLAAT CII. Fig. 3 , heeft doen bezorgen , zyn de Klaauwtjes aan de enden van alle de Pooten zeer blykbaar. Deeze Spinnekop wordt in het Kabinet van de Akademie , aldaar , in een Flesch met Liqueur bewaard. Dezelve , wegens

(32) *Aranca Crurum Spinis mobilibus nigris*. D. SHANE.
ALE. *Aran.* f. 169,

gens zyne ongemeenheid, my, wanneer ik voor vier of vyf Jaaren dat Kabinet bezigtigde, be- haagd hebbende, werdt 'er op myn verzoek door Mr. FORTUIN, toen te Leiden woonende, een Tekening van vervaardigd: zo dat deeze Spinnekop thans naar het Voorwerp zelve ten naauwkeurigste in 't Koper gebragt zynde, aan 't licht verschynt.

Dezelve is, zo die Hoogleeraar de goedheid hadt van my te berigten, aan zyn Wel Ed. van Suriname toegezonden. Het geheele Lyf en alle de Ledemaaten zyn Kastanjebruin, zo wel als 't Haair, dat deeze Spinnekop, niet rosagtig, noch zo dik als de gewoone ruige Bosch-Spinnen heeft, doch 't welke hem niettemin, ook, op 't gezigt vry ruig maakt. De zwarte Haakswyze Tanden, die hy aan den Bek heeft, zyn verschrikkelyk, zwartagtig, glanzig bruin van Kleur. De randen van de Geledingen der Pooten zyn glad en wit, met een Oranjekleurigen zoom, die in het Haairige verdwynt. Het uiterste Lid der Pooten is tweeledig en heeft twee zeer kleine, kromme, zwarte Klaauwtjes, die op den Voetzool rusten, zynde grootendeels in het Haair verborgen. Aan de twee voorste kleine Pooten, die den naam van Voelers of Armen voeren in de Spinnekoppen, zyn twee glimmend roode deelen, naar stompe Klaauwen of Lancetten gelykende, die agterwaards omgeboogen staan. Het Borststuk, verheven Cirkelrond, gelykt

V. door zyne indrukking en Sterswyze Streepen,
 ADEEL. grootelyks naar een Zee-Appel. Het Agter-
 LXXX. lyf heeft, behalve twee Tepeltjes aan 't end,
 HOOFD. nog twee lange dunne Deelen, die zeer dui-
 STUK. delyk drieledig zyn. De eigentlyke plaatsing
 der Oogen, welke in een heuveltje van Haar
 voor op het Borststuk staan, hebben wy in
 de Flesch niet kunnen waarneemen. Sommi-
 gen zyn alleen van boven, anderen van ter
 zyden zichtbaar, en dus niet in het volkomen
 getal afgebeeld.

Niettegenstaande daarom ook de afmeetin-
 gen van dit Voorwerp niet ten naauwkeurig-
 ste hebben kunnen genomen worden, gelyk
 met de anderen geschiedt, waar van wy de
 Afbeelding in natuurlyke grootte geeven; zo
 kan men doch genoeg verzekerd zyn, dat
 hetzelfde in geen en deele vergroot is, en
 overzulks houd ik het voor een der grootste
 Spinnekoppen, die men ooit gezien heeft. De
 afstand van de enden der voorste en agterste
 Pooten bedraagt hier reeds omtrent agt Ryn-
 landsche Duimen, en zou, doordezelfen uit-
 gestrekt te verbeelden, nog veel grooter heb-
 ben kunnen gemaakt worden. De langte van
 den Brasiliaānschen van Piso, van zeven Dui-
 men, zal niet anders te verstaan zyn. Die
 groote Spinnekop van 't Eiland Nevis, wel-
 ken de Heer BAKER beschryft, was merke-
 lyk kleiner, doch door drooging ingekrom-
 pen: maar ik denk niet, dat dezelve veel
 grooter

grooter zal zyn geweest, dan deeze (*). In V. 't Werk van BRADLEY wordt gesproken van een Westindifchen Spinnekop, fomtyds boven de vyf Duimen groot, hoedanigen men in 't Kabinet van Doktor RUISCH, te Amsterdam, kon zien. Die ongemeen groote Ceylonfche, uit het Kabinet van den Heer TEN KATE, door SEBA, als gemeld is, in Afbeelding gebragt, fchynt naauwlyks zo groot als de onze geweest te zyn (†). De Heer GRONOVIUS ondertusfchen verzekert, dat de grootste langte van deeze ruige Westindifche Spinnekoppen maar drie Duimen is.

AFDEEL.
LXXX.
HOOFD.
STUK.

- (33) Spinnekop, die eenigermate ruig is, met bet Borststuk rond van omtrek, opwaards uitpuilende; het Agterlyf Eyrond en van grootte als het Borststuk.

XXXIII.
Venatoria.
jaager-
Spin.

De Afbeeldingen, die van deeze Soort door LIN-

(*) Zyn Ed. meent, van in 't Leven tweemaal zo groot, als hy opgeeft, dat ten opzigt van de Lighaamelyke grootte waar kan zyn, maar niet ten opzigt van de langte, en vooral niet van die der Pooten, welken zyn Spinnekop de kortsten drie Duimen lang hadt, daar zy in deeze veel langer zyn. Zie *Nuttig Gebr.* bladz. 421.

(†) Ik heb een ruige Surinaamsche, die, opgezet zynde en gedroogd, vyf Duimen bespant, doch dezelve is, in alle afmeetingen, wel de helft kleiner dan deeze van het Leidfche Kabinet zich vertoont.

(33) *Aranea subhirsuta*, Thorace orbiculato convexo, Abdomine ovato magnitudine Thoracis. GRON. *Zooph.* II. p. 217. MERIAN. *Sur.* 13. T. 18. fig. sup. SLOAN. *Jam.* II. p. 181. T. 235. f. 1, 2. BROWN. *Jam.* 420. T. 44. f. 2.

V. LINNÆUS aangehaald zyn , toonen genoegzaam ,
 AFDEEL. dat het een geheel verschillende Soort is , dan
 LXXX. de voorgaande. By SLOANE wordt hy ge-
 HOOFD- noemd de Grooter ruige Huispin , die bruin is en
 STUK. de Pooten met zwarte Vlakken getekend heeft.
 Deeze ruigte verschilt ongemeen van die der
 gewoone ruige Surinaamsche , als men ligt uit
 vergelyking van de bovenste figuur op de Plaat
 van Mad. MERIAN , met de ondersten , kan
 waarneemen. Dezelve bestaat slegts uit kleine
 fyne Haairtjes , welke de Pooten , die niet
 dikker dan in de Oostindische Spinnekop van
 onze Afbeelding , PLAAT CII. Fig. 1. , zyn ,
 bekleeden. Ik heb 'er van deezen aart één ,
 die merkelyk grooter is dan de laatstgemelde ,
 zynde het Borststuk byna een half Duim breed
 en de Pooten ongeveer twee Duimen lang. De
 stand der Oogen is byna even als in die Oostin-
 dische. De grootte van het Agterlyf kan men
 in gedroogde Spinnekoppen we nig op betrou-
 wen , en dit maakt het , in de Afbeelding van
 BROWNE , wanschappen klein. Het Dier ont-
 houdt zig in de Westindiën.

XXXIV.
 Ocellata.
 Geoogde.

(34) Spinnekop , die aan de Dyën drie dubbelde
 Oogjes heeft.

Men behoeft zig thans niet te verwonderen ,
 dat

(34) *Aranea Femoribus Ocellis tribus geminatis*, *Syl.*
Nat. XII.

dat sommigen de Teelleden aan 't end der Pooten stellen, daar men Spinnecoppen vindt met de Oogen aan de Beenen. *De Voorwerp*, ten minste, uit de Verzameling van den Heer DE GEER of door denzelven beschreeven, hadt op ieder Dye drie Vlakken met dubbelde witte Oogjes, en aan de Schenkelen ook zulke Vlakken, doch minder in getal. Men zwylge nu van Argusfen met honderd Oogen: dewyl deeze Spinnecop 'er dan, ten minste, by de tagtig moet hebben gehad. Het Borststuk heeft, op zyne Vlake, een dubbelde zwarte Vlak, en de plaats, daar anders de Oogen staan, is zwart. Het Agterlyf is bleek gewolkt, met een zwarten Ring: de grootte als die van de Tarantula. In China onthoudt zig, zegt men dit Monster: des het te begrypen is, waarom men op het Porselein Gedrogten afgebeeld vindt.

V.
AFDEEL.
LXXX.
HOOFD-
STUK.

- (35) Spinnecop, die onder aan 't Lyf zwart is; hebbende de Pooten, van onderen, zwart gebandeerd.

XXXV.
Tarantula.
Italiaan-
sche.

Men zal naauwlyks een Insekt vinden, dat op zig zelve meer gerugt gemaakt heeft, en tevens onbekender is, dan het Schepzel, 't wel-

(35) *Aranea subtus atra, Pedibus subtus atro fasciatis.*
Syst. Nat. X. XII. Bagliv. de Tarantula. monogr. Tarantula. BOCC. Mus. I. p. 101. T. 2. BRADL. Natur, T. 24, f. 10. OLEAR. Mus. 21. T. 12. f. 4.

I. DEEL. XIII. STUK,

Q 2

V. welke met den naam van *Tarantula*, weinig
 AFDEEL. van den Italiaanfchen naam *Tarantola* verschil-
 LXXX. lende, bedoeld wordt. MATTHIOLUS zegt, dat
 HOOFD- het een Soort van Spinnekop is, Venyniger dan
 STUK. *Tarantula*, de anderen, en dat men 'er dien naam aan ge-
 geven heeft van de Stad *Tarentum* in Apulie,
 gemeenlyk *la Pouille* genaamd, een Distrikt
 behorende tot het Napelsche Gebied. Men
 vindt het evenwel ook, volgens dien Autheur,
 in andere Zuidelyke deelen van Italie, zelfs in
 de Kerkelyke Staat, doch nergens zo menig-
 vuldig als in Apulie. SCALIGER noemt het de
 Italiaanfche, anderen de Spaanfche Spinnekop;
 waar uit men zou mogen denken, dat zy ook
 in Spanje gevonden worden. Ik zie egter niet
 dat Doktor SCOPOLI, in Karniolie, 'er een heeft
 waargenomen, daar hy dien naam of eigen-
 schappen aan toefchryft.

Zy onthouden zig, volgens MATTHIOLUS, in Ga-
 ten van den Grond, tusschen het Koorn, daar zy
 uitkomen, om de genen, die hetzelfde in-oogften,
 in de bloote Beenen te byten; waarvan de Ge-
 volgen zeer wonderlyk zyn. Sommigen, van
 deeze Spinnen gekwetst, zegt hy, zingen;
 anderen lachen; anderen huilen; anderen schreeu-
 wen, onophoudelyk, luidkeels. Daar zyn 'er
 die in Slaap vallen, en anderen, wederom, die
 niet kunnen flaapen. Eindelyk komen ieder
 van hun verschillende Toevallen over; gelyk
 van te springen of te dansen, te trillen, te
 zweeten of in geduurige verschrikking te zyn,
 of

of zelfs ylhoofdig te worden. Hy wil deeze
 verfchillende Hartstogten afleiden van de ver-
 fchillende Kragt van het Venyn deezer Dieren,
 of van de verfchillende Temperamenten der
 genen, die door dezelve gebeeten worden.
 Men heeft 'er zelfs, voegt hy 'er by, die zig
 verbeelden, dat het Venyn deezer Spinnepo-
 pen, van dag tot dag en van uur tot uur, een
 aanmerkelyke verandering ondergaat.

De uitwerkingen van dit Venyn waren niet
 zeldzaamer dan deszelfs Geneesmiddel, het
 welk volgens MATTHIOLUS, en anderen, die
 hem gevolgd zyn, eeniglyk en alleen in de
 Mufiek beftond. Men heeft ons zeer naauw-
 keurig voorgesteld, hoe dit Geneesmiddel in
 gebruik gebragt werdt, en de manier op wel-
 ke het zyne werkingen deedt, tot de volkomen
 Geneezing toe, van den Lyder. De Mufikan-
 ten, daar by gehaald, probeerden verfcheide
 Deuntjes op hunne Speeltuigen, en 'er zulk
 één gevonden hebbende, dat den Lyder be-
 haaglyk was, gingen zy voort met hetzelfde te
 fpeelen. De Lyder begon eerst eenige bewee-
 ging met Handen en Voeten te maaken, dan
 te huppelen, te danfen, en ging hier mede zo
 fterk voort, dat hy geheel nat van Zweet,
 eindelyk, door afmatting van zyne Lighaams-
 kragten, op den Grond nederzeeg, en dan was
 hy genezen.

Deeze Fabel is zodanig verbreid en geloofd
 geworden, dat Menfchen van Geleerdheid dit

V.
 AFDEEL.
 LXXX.
 HOOFD-
 STUK.
Tarantula.

De Dans-
 Ziekte.

V. alles nog omftandiger hebben voorgedragen,
 AFDEEL. en , hoewel SWAMMERDAM en anderen reeds
 LXXX. daar aan twyfelden , verwonder ik my nog
 HOOFD- thans daarover zo zeer niet , als dat onze be-
 STUK. roemde Ridder thans nog hetzelfde bevestigt (*).
Tarantula. Wist zyn Ed. dan niet , dat de Sweedfche
 Doktor KAHLER , Medelid van het Koninglyk
 Geneeskundig Kollegie te Stokholm , in den
 Jaare 1756 in Apulie zynde , aldaar naauw-
 keurig naar die Ziekte , welke men *Tarantismus*
 noemt , onderzocht , en bevonden heeft , dat
 het een Soort van Opftyging of Miltzugt wa-
 re , het Vrouwvolk , die 'er meest in huis zit-
 ten en een vadzig Leven leiden , even als in an-
 dere deelen van Europa , dikwils overkomen-
 de , en dan ook fomtyds zeldzaame Toevallen
 veroirzaakende ; die dus met geen de minfte
 waarfchynlykheid aan het byten van een Spin-
 nekop , welke zig op 't Land bevindt , konden
 toegefchreeven worden (†)? Zulks bevestigt
 het denkbeeld van SWAMMERDAM , aan wien ,
 door iemand , die in Italie gereisd hadt , het
 geneezen van deeze Dans - Ziekte door de Mu-
 fiek , verhaald was , flegts een bedrog van
 Kwakzalvers en Landloopers te zyn , die dus
 het onkundig Gemeen wisten te bedotten , en
 anderen van hun Geld te berooven.

Dat,

(*) *Rabida sub Caniculâ morfu excitat famofum Tarantismum , Muficâ medendum. Syft. Nat. XII. p. 1035.*

(†) *Stokholms. Verbandel. XX. DEEL voor 't Jaar 1758. p. 30, enz.*

Dat, echter, het byten van dergelyke Spinnepoppen, in het heetste van den Zomer en in zulk een heet Klimaat, van anderen ook na-
 deelig is aangemerkt, blykt uit den Raad, dien de vermaarde Geneesheer J. BAPT. PORTA, volgens 't verhaal van ALDROVANDUS, daar tegen geeft, brengende deszelfs eigen woorden, wegens de zeldzaamheid van dit Geneesmiddel by, die aldus luiden. „ In Apulie groeit een „ Soort van Venynigen Spinnekop, gemeenlyk „ Tarantula genaamd, wiens Beet ten uiterste „ gevaarlyk is. Men teelt daar overvloedig „ Koorn, in 't welke de Spaansche Vliegen „ voortkomen. Wy, steunende op deeze beschouwing, dat ter plaatse, waar de Kwaal „ heerscht, ook het Geneesmiddel te vinden „ zy; hebben ons verbeeld, dat drie of vier „ Spaansche Vliegen, met het drinken in gegeven, tot hulp zouden kunnen strekken „ voor de gebeetenen, en de Ondervinding, „ toen wy 'er de Proef van namen, heeft ons „ niet bedroogen”.

In Italie onthoudt zig dit Dier voornaame-lyk in Apulie, doch men vindt het ook in Barbarie en de Oosterfche Landen, zegt LINNÆUS, die aldus hetzelfde beschryft. Het Lyf is Aschgrauwagtig. De Oogen zyn agt in getal; twee grootere, die rood zyn, op 't Voorhoofd; vier overdwars, onder deeze, naby den Bek, en twee agterlyker op de Rug. Het

V. Borststuk is Aschgrauw , in zwarte plekken
 AFDEEL. verdeeld , die aan het middelpunt famenloo-
 LXXX. pen. Het Agterlyf is van boven vaal , met
 HOOFD- STUK. zwarte banden. De Kaaken , Borst , het on-
Tarantula der Dyën en voorste deel van den Buik ,
 zyn zwart: de Schenkels altemaal Aschgrauw ,
 aan 't onder - end zwart gebandeerd.

Volgens de Autheuren zouden van dit Infekt
 verscheide Soorten zyn , in Kleur grootelyks
 verschillende, en sommigen geeven aan 't Ag-
 terlyf de grootte wel van een Eikel , dat dan
 een taamelyk grooten Spinnekop zou uitmaa-
 ken. De afbeelding van BRADLEY , naar een
 Spaanschen uit de Verzameling van de Koning-
 lyke Societeit van Londen gemaakt , vertoont
 hem zeer affchuwlyk , het Lyf en Borststuk
 te famen meer dan een Duim lang. Ik vermoed
 dat die van Doktor SCOPOLI , welke hy den
Spinnekop van Reaumur tytelt , een dergelyke
 zy geweest: want dezelve was zeer groot en
 gezwollen, hebbende het Agterlyf agt Lynen
 lang, zeven Lynen dik, en Wollig ruig: het
 Borststuk met drie bruine Streepen; de Pooten
 bleek met zwarte Knietjes. Op het Agterlyf,
 dat geelagtig op zyde en van boven witagtig
 was, vertoonden zig dertien Paaren van inge-
 drukte zwarte Stippen , en van onderen één.
 In Wyngeest gedompeld zynde leefde hy
 tien Minuuten , en het Lyf borst , toen het
 dood was , van één. Men hadt dit Dier in
 een

een omgewonden Alantswortel-Blad aan hem
gebragt (*).

V.
AFDEEL.
LXXX.
HOOFD-
STUK.
Tarantula.
De Oogen.

't Is bekend, dat men aan de *Tarantula* ge-
heel verschillende Oogen toefchryft, van die
der andere Spinnekoppen, doch, waar in dit
verschil eigentlyk beftaa, is zo Wereldkundig
niet. De Oogen der anderen zyn gemeenlyk
zwart of bruinrood, en gedekt met een harde
doorfchynende Korst, die zy behouden na
het fterven van het Dier: die van de *Tarantu-*
la zyn met een week en teder Vlies be-
kleed, dat flap en rimpelig wordt na de dood:
de Kleur is witagtig, naar 't geele trekken-
de, met een fchitterende glans als die der Kat-
ten in de duisternis. Men kan dan te regt
zeggen, dat dit Infekt Vuurige Oogen heeft.
Vier derzelve zyn in 't vierkant geplaatst, en
vier daar onder, op een horifontaale lyn, digt
aan de Nypers van den Bek, en de vier eerst-
gemelden zyn, volgens HOMBERG, van wien
deezze befchryving der Oogen ontleend is, wel
een twaalfde Duims breed, doch de overigen
kleiner. De stand der Oogen was in de Spin-
nekop van Doktor SCOPOLI, zo even gemeld,
een weinig verschillende.

Men weet, dat 'er fommigen zyn, die den
naam van *Tarantula* aan de hier voor befchree-
vene ruige Surinaamsche Bosch-Spinnen gee-
ven:

(*) *Entomol. Carniol.* p. 393.

V. ven: doch gantsch verkeerd. Zy hebben noch
 AFDEEL de gedaante, noch de eigenschappen van dit
 LXXX. Schepzel, dat enkel Wollig op het Lyf wordt
 HOOFD gezegd te zyn en bovendien in Kleur daar van
 STUK. grootelyks verschilt; om nu van de Oogen niet
 Tarantula. te spreken, noch van de plaatsen daar het zig
 onthoudt. Die naam is ook toegepast op een
 Soort van Haagdisfen, welke op de Spinnekop-
 pen Jagt maakt, in Italie.

XXXVI. (36) Spinnekop die springt; met drie witte
 Scenica. half Kringswyze Streepen over 't Lyf.
 Muurspin-
 ger.

Wy komen thans tot die Spinnekoppen, welke een eigenschap hebben, daar de anderen geheel niet van schynen te weeten; dat zy, naamelyk, in plaats van te loopen, als de Vlooi-
 jen springen. LISTER, ten minste, verzekert zulks van deeze Soort, welke, zegt hy, op de agterste Pooten gaat staan, als of zy rond-
 om keek, werwaards haaren Sprong te rigten, en dan overvalt zy haar Prooy, met kleine Sprongen. Getergd zynde, geeft zy Draaden uit, en maakt zig, tot beschutting voor de Winterkoude, een bekleedzel van dikke Webben, waar in zy tot aan het midden van February zig verschuilt, dan voor den dag komende om haar Aas te zoeken. Allerley foort
 van

(36) *Aranea faliens nigra*, lineis semicircularibus tribus albis transversis. *Faun. Suec.* 2017. LIST. *Aran.* fig. 31. RAJ. *Inf.* 37. N. 31. BRADL. *Natur.* T. 24. f. 5. CLERCK. *Aran.* 117. T. 5. f. 13. GEOFFR. *Paris.* II. p. 650, N. 16.

van Muggen zyn haar liefste Voedzel. Men v. vindtze aan de Wanden der Huizen, en in de AFDEEL. LXXX. Bosfchen zeer gemeen. HOOFD-STUK.

- (37) Spinnekop, *die springt; met witte Stippen op de Rug.* XXXVII. Truncorum. Boom. Springer.

De Tekening maakt den voorgaanden Spinnekop aanzienlyker dan deezen wit gestipten, die in Sweeden waargenomen is, zo aan de Wanden als aan de Stammen der Boomen, slepende altoos een Draad agter zig.

- (38) Spinnekop, *die springt; hebbende een zwarte Vlak op het Agterlyf, welke rood gerand is, in 't midden wit.* XXXVIII. Rupestris. Steenspringer.

Deeze, ook in Sweeden gevonden, onthoudt zich op dergelyke plaatfen, als de voorgaanden.

- (39) Spinnekop, *die donker blaauw is, met het Agterlyf Eyrond, hebbende een dwarse Streep en twee uitgeholde Stippen.* XXXIX. Aquatica. Waterpin.

Onder alle de Spinnekoppen is deeze een van de

(37) *Aranea faliens nigra, Dorso punctis albis. Faun. Succ. 2013.*

(38) *Aranea faliens, Abdomine maculâ nigrâ, margine rubrâ, medio albâ. Faun. Succ. 2019.*

(39) *Aranea livida, Abdomine ovato, lineâ transversâ Punctisque duobus excavatis. Faun. Succ. 2020. CLERCK. Aran. 143. T. 6. f. 8. GEOFFR. Paris. II. p. 645. N. 7.*

I. DEEL. XIII. STUK.

V.
AFDEEL
LXXX.
HOOFD-
STUK.
*Water-
spin.*

de laatſten ontdekt, die wel de zonderlingſte mag geheten worden, dewyl zy, tegen de natuur van alle anderen, in en onder Water leeft en huishoudt, even als een Duikelaar: overwinterende in holle Hoorntjes, welken zy met een Konſtig gewezen Net gaat toefluiten. Het is, onder de Europiſchen, eene van de grootſten, en hebbende ook de allergrootſte Klaauwen aan den Bek, onder dezelve, met welken zy zeer gereed is te byten: waar uit, zo wel als uit de Kleur en andere omſtandigheden, LINNÆUS beſluit, dat deeze, zo 'er eene Venynig is, het zekerlyk moet zyn, hebbende het Lyf geheel blaauwagtig of bleekbruin; de Pooten zeer lang en ruig.

Over deeze Spinnekoppen is, onlangs, een geheel Vertoog in Vrankryk uitgegeven (*), dat veele aanmerkelyke byzonderheden, dezelve betreffende, vervat. Ik zal het voornaamſte daar uit mededeelen. De geſtalte verſchilt niet veel van die der gewoone Veld- of Zwervende Spinnen, en de Kleur is, als men ze uit het Water gehaald heeft, graauwagtig; maar in het Water vertoonen zy zig blaauwagtig, met het Borſtſtuk bruin of ros. Men vindt ze 'er of omwonden met een Lugtbelletje, of als met een ſoort van Vernis bedekt, gelykende naar die Foelie, waar mede men de Spiegels

(*) *Memoires pour commencer l'Histoire des Araignées aquatiques*, par un Prêtre de l'Oratoire.

gels van agteren bekleedt, of in 't geheel bloot en met het Lighaam als doorschynende. Ge-
 meenlyk zyn zy zeer vlug, en niet dan met be-
 hendigheid te vangen, doch fomtyds als dood
 of in een diepe Slaap, waar uit men zenaauw-
 lyks kan opwekken. Gedagte Waarneemer
 heeft 'er, behalven de groote, ook zeer kleine
 gevonden, die naauwlyks dan door haar Lugt-
 belletje zichtbaar waren, en welken hy niet voor
 Jongen, maar voor een byzondere Soort meen-
 de te moeten houden.

Aan het agter-end hebben deeze Waterspin-
 nen, zo wel als de anderen, Tepeltjes, trops-
 wyze geplaatst, die zy fomtyds uitrekken, en
 dan verthoont het zig, als of zy aan dat end een
 groote opening hadden, met styve Haairtjes
 omboord. Deeze Tepeltjes dienen haar tot
 het Spinnen van Draaden, welken zy, ver-
 wardelyk, in het Water maaken; of ook om
 de Lugt in te haalen en uit te laten; waar toe
 zy met haar agterste aan de Oppervlakte gaan
 hangen, gelyk sommige andere Water-Infek-
 ten. Van die Draaden zyn sommigen dik, en
 anderen zeer fyn. Behalve de Stoffe, daar toe
 dienstig, geeven deze Spinnekoppen nog een
 andere uit, die Glasagtig schynt te zyn, en
 waar van zy een Soort van Waterduikers Klok
 formeeren, die alleen van de gewoonen ver-
 schilt, dat zy van onderen niet open is. Het is
 een Lugtbel, die fomtyds wel de grootte van
 een Ockernoot heeft, omwonden met die Glas-

V.
 AFDEEL.
 LXXX.
 HOOFD-
 STUK.
 Water-
 spin.

Zy Spin-
 nen in 't
 Water.

V.
AFDEEL
LXXX.
HOOFD-
STUK.
*Water-
spin.*

agtige Stoffe, welke zy zeer Konstig over de Lugtbel uitspreiden, beweevende dezelve van binnen met Spinzel, dat zig als Borduurwerk vertoont. Gedagte Antheur zegt, dat hy van deeze Klokken gezien heeft, die de gedaante van een Nier hadden of van een mismaakt Hart, zynde veel breeder dan hoog en dik. Zy waren aan de Wanden van het Glas, waar in hy die Spinnekoppen hieldt, onder Water, met Draaden vastgemaakt, en, toen hy dezelve daar afgedaan hadt, maakte het Insekt weder nieuwen, die met een sterken Band geschoord waren.

In deeze Lugtbellen onthoudt de Spinnkop zig, doch komt 'er somtyds uit, om haar Aas te vangen, dat waarschyntlyk bestaat in Water-Insekten van veelerley soort, worden- de zelf ook van Water-Torren, Water-Scorpionen en van de Beesten, daar de Juffers uit komen, opgevreten. In 't stuk van wreedaar- tigheid wyken zy voor de Landspinnen niet, also zy elkander insgelyks vernielen. Zy hebben dit byzonders, 't welk men ook in de Water- Wantzen waarneemt *, dat zy op de Rug zwemmen, en, even als die, een Lugtbelletje van de oppervlakte met zig neemen, om zig te ondersteunen, waar mede zy dan de Klok voor- zien. Somtyds komen zy ook op 't drooge; doch Vliegen of dergelyke Insekten schynen niet van haar Smaak te zyn: wanneer men die in 't Water wierp, na dat zy een Maand, oog- schyn-

* Ziekte
X. STUK,
bladz. 301.

schynelyk , zonder eeten waren geweest , ^{V.}
 scheenen zy 'er doch niet aan te willen , en ^{AFDEFL.}
 lieten dezelve verrotten. Haar Huishouding ^{LXXX.}
 en de manier , op welke zy de gedagte Woo- ^{HOOFD-}
 ning maaken , is ongemeen vermaakelyk te be- ^{STUK.}
 schouwen. In Staande Wateren worden zy ^{Water-}
 gemakkelykst in de Mey-Maand gevonden. ^{spin.}

Gedagte Fransche Pater vermoedt , dat dee- ^{Hunne}
 ze Infekten Jaarlyks twee Dragten hebben , de ^{Woonhuis-}
 eene in 't Voorjaar , de andere in de Herfst.
 Alsdan ziet men haar twee of drie Hokjes heb-
 ben , die in elkander uitkomen. Hy heeft dee-
 ze Waterfpiennen die Kamertjes niet zien maa-
 ken , dan in 't Voorjaar , en hy meent , dat
 het Mannetje een ander Logiment formeert , by
 dat van 't Wyfje , doch daar van afgezonderd.
 Dit Logiment vervaardigd zynde , gaat het Man-
 netje 'er van onderen op zyde uit , sleepende
 agter zig een gedeelte der Stoffe van de Klok ,
 waar mede zyn Lyf t'eenemaal bedekt is , tot
 aan het Borststuk ; dat is te zeggen , hy maakt
 een lang Kanaal , gemeenschap hebbende met
 het binnenste van zyn Wooning. Hy door-
 boort den Wand van de Wooning van 't Wyf-
 je , aan de zyde van den Bodem , en , 'er zyn
 Lighaam inbrengende , voegt zig het Kanaal van
 gemeenschap met de randen van de gemaakte
 opening samen , en sluit 'er zogezwind aan , als
 twee Waterdruppelen zig vereenigen.

Een geheelen Dag heeft die Autheur het ^{Paaring.}
 Wyfje op de rug leggende in haar Huisje , met
 I. DEEL, XIII. STUK. de

V. de Pooten uitgestrekt gezien, als dood. Een
 AFDEEL. andere zag hy, agterste voor, daar in ko-
 LXXX. men, en zyn Lyf schuiven langs den Buik
 HOOFD- van 't Wyfje, 't welk na verloop van een
 STUK. *Water-*
Spin. oogenblik, als uit den slaap schein opgewekt
 te worden, en, toen op de Beenen komende,
 het Mannetje naliep, dat met verhaasting
 vlugtte. 't Was niet, dan na vier- of vyf-
 maal dit Spel aanschouwd, en zig van het
 onderscheidend Kenmerk der Sexen in de Land-
 spinnen verzekerd te hebben, dat die Autheur
 zulks vastelyk voor de Paaring hieldt.

Eijerleg-
 ging.

De Heer CLERCK, die maar één Mannetje,
 tegen tien Wyfjes, kreeg, en dezelve by
 elkander in een Glas met Water deedt, hoop-
 te vrugteloos iets van de Paaring waar te nee-
 men. Zy leefden agt dagen zonder eenig
 Voedzel, zo veel hy wist, te gebruiken: zeer
 vreedzaam: maar hy hadt op het Water Kroos
 gedaan, om dat zy de Schaduw beminnen:
 zo kunnen zy, derhalve, van hetzelfde, van
 de Slym of Diertjes, aan de Wortelen van
 dat Kroos zittende, iets genuttigd hebben.
 Den negenden Dag begonnen de Wyfjes ee-
 nige Draaden te scheeren, die van het Kroos
 liepen naar den Wand van 't Glas, en maak-
 ten daar van, na dat het Mannetje 'er van
 afgescheiden was, eindelyk dergelyke Woon-
 huisjes of Hokjes, als gemeld is; waar in,
 binnen kort, Zwavelkleurige Klompjes Eijeren
 gezien werden, die ongeveer het vierde deel
 op-

opvulden van het Hokje. Vervolgens gingen V.
 de Wyfjes zelden van het Nest af: men zag AFDEEL.
 ze dikwils met het Agterlyf in de Lugtbel en LXXX.
 het voorfte in 't Water hangen, dat om de HOOFD.
 vier Dagen de helft ververscht werdt. Den 7 STUK.
 July zwommen eenige Jongen uit één der Blaas- Water-
 es, en, de anderen openende, vondt men daar spin.

July zwommen eenige Jongen uit één der Blaas-
 es, en, de anderen openende, vondt men daar
 in een menigte van kleine ronde Eijertjes.

Deeze Autheur heeft, dat zonderling is,
 geen tekenen van wreedaartigheid waargeno-
 men in de Water-Spinnen, niettegenstaande
 hy dezelve, om zulks te onderzoeken, tus-
 schen 't midden van Mey en July, dat is by-
 na twee Maanden, zonder Voedzel gelaten
 hadt; doch aan den eenen kant kunnen zy, als
 gezegd is, van het Kroos iets gebruikt heb-
 ben of van zeer kleine Waterdiertjes; aan den
 anderen kant kunnen 'er omftandigheden zyn,
 ons onbekend, die maaken dat zy, volgens ge-
 dagten Franfchen Pater, op andere tyden niet
 minder wreedaartig zyn en verflindende, dan
 de gewoone Tuin-, Huis-, en Veldspinnen.

(40) Spinnekop, die het Agterlyf Eyrond en XL.
 Roestkleurig bruin heeft. Saccata.
 Zakdraa-
 ger.

Aangaande deeze Soort fchreef my wylen
 de Heer PETRUS BELKMEER, Medicinæ Doc-
 tor te Enschedé, in de maand February des
 Jaars

(40) *Aranea Abdomine ovato ferrugineo fusco. Faun. Suec.*
 2021. LIST. *Aran.* 82. f. 28. FRISCH. *Inf.* VIII. T. 2.

V. Jaars 1762, onder andere Zaaken de Natuurly-
 AFDEEL. ke Historie betreffende, het gene volgt. „ Weet
 LXXX. „ UWEd. ook ergens gelezen te hebben de
 HOOFD- „ Huishouding van die zonderlinge Spinnekop-
 STUK. „ pen, welke in het *Systema Naturæ* van den
 Zakdraa- „ Heer LINNÆUS onder den naam van *Sacci-*
 ger. „ *fera* of Zakdraager voorkomen, en welke haa-
 „ re Eytjes in een zeer Konstige Zak, uit eene
 „ wonderlyke Stoffe gemaakt, en op een gee-
 „ stige wyze onder aan den Buik gehecht, met
 „ zig omdraagt. Hoe dat, naamelyk, deeze
 „ Eytjes gekipt zynde, het jonge Broedzel,
 „ bestaande in een groote menigte van kleine
 „ Spinnetjes, terstond plaats neemt rondom
 „ het Lighaam van de Moer, met de Koppen
 „ aan deszelfs Vel of Tepeltjes gehecht, 't welk
 „ alsdan een grooten ruigen Bol vertoont, die
 „ geschakeerd is met witte Stippen: worden-
 „ de dit Broedzel, dus, door de tedere Moe-
 „ der vlug heromgedragen, en door haar Bloed
 „ of andere Sappen, zo het schynt, toteen ze-
 „ keren trap opgevoed, zelfs met verlies van
 „ haar eigen Leven?”

LISTER, die dit als een algemeene eigenschap
 van zyne Wolffspinnen heeft aangetekend, ver-
 beeldt zig, dat de Jongen van deeze Zakdraa-
 gende Spin de genen zyn die de Herfstdraa-
 den maaken, waar van voorheen gesproken

* Zie
 bladz. 128.

is * en met dezelve in de Lugt vliegen (*).

Dit

(*) Ex his Pulli, tempore Autumnali, aut luteo aut sub-
 cro-

Dit zyn die Vliegende Spinnkopjes, waar van V.
hy aan RAY geschreeven hadt; doch men houdt AFDEEL.
thans die Draaden afkomstig te zyn van Spinnende LXXX.
Myten. De Webbe, merkt hy aan, wordt HOOFD-
van deeze Zakdraagende Spinnen Klokswyze STUK.
gemaakt op de Heijen en Velden, en dient haar Zakdraa-
slegts tot een Nest om in te kruipen met het ger.
Eijerzakje, dat van het Wyfje niet op de Rug
maar aan den Buik gedragen wordt, en twee-
maal zo groot is als een Peperkorrel, vliezig,
wit van Kleur, blyvende styf en rond, zelfs
na dat 'er de Jongen uitgekroopen zyn, ter-
wyl het Agterlyf, door de Eijerlegging ontle-
digd en verflapt, dit Beursje bedekt en daar op
als zyne rusting heeft, volgens FRISCH, die
aanmerkt, dat de Spinnkop dit Zakje met Draa-
den vast aan 't Lyf hecht, en het zelve na-
loopt; wanneer men 't 'er afgerukt heeft; hech-
tende het dan wederom aan haaren Buik, ge-
lyk SWAMMERDAM ook heeft waargenomen.
Door Doktor SCOPOLI wordt deeze Zakdraager
de *Spinnkop van Lyonnet* geheten.

Van dergelyke Wolffspinnen, die wegens het Wolffspin-
Roofzugtig vervolgen van haare Prooy dus nen.
genoemd, en altemaal langs de Aarde, zeld-
zaam op Boomgewas, gevonden worden, heeft
LISTER vier Soorten in Engeland waargeno-
men,

croceo colore, interdum etiam flammeo, ad latera illustran-
tur: hi vero, sub idem tempus, imprimis volucres sunt & in-
gentium filorum Aëreorum authores.

V. men, onder welken een Geele, met een langwerpig Lyf, de grootste was. Volgens zyne Afbeelding geleek dezelve wel naar die groote Afbeelding geleek dezelve wel naar die groote Oostindische Spinnekoppen, by SEBA afgebeeld (*). Een bruine, die het Agterlyf schuins gestreept hadt, heeft hem voornaamelyk de gedagte eigenschappen der Jongen, in de voorgemelde Muisvaale beschreeven, doen ontdekken. Hy meent, dat zy de Draaden uitschieten, waar van hy een ongelooflyke menigte op de Velden van Kambridge, in het midden van Oktober, als de Saffraan wordt ingezameld, by zeer helder Weer, in de Lugt hadt zien zweeven. Wanneer men haar het Eijerzakje tragt van 't Lyf te trekken, mids men het niet breeke; blyft hetzelfde aan een Draad zitten, die zig tot een verwonderlyke langte uitrekken laat, en, als men het Zakje los geeft, door de Moer aanstonds weder ingepalmd wordt. Zulke bekwaamheden heeft de Natuur de Schepzelen tot bevordering van haar bestaan en voortteeling, elk naar zynen aart, ingeschapen! De vierde Soort, die hy de eerste plaatst, is een zwarte Wolffspin, welke ook haare Jongen op de Rug draagt, en waaromtrent hy als een der Geheimen van Doktor RAWLEY, uit de aantekeningen van zynen Overgrootvader Doktor LISTER, bybrengt, dat het gedestilleerde Water

(*) IV. DEEL. Pl. XCIX. Fig. 9 - 12.

ter van zwarte Spinnekoppen een zeer goed V.
Heelmiddel voor de Wonden zy. AFDEEL.
LXXX.

(41) Spinnekop, die het Agterlyf langwerpig HOOFD-
gewolkt heeft, met witte Zydstreepen. STUK.
XLI.
Palustris.
Meirspin.

Dewyl LISTER, onder zyne Wolffspinnen,
die altemaal Zakdraagende zyn, in geene Soort
gewag maakt van het Borststuk, wederzyds en
in 't midden, met een wit Streepje getekend te
hebben; zo wist LINNÆUS niet, tot welke Soort
van de gemelde vier, hy deeze zwarte, die in
de uitgedroogde Meiren of Moerasfen van
Sweedden gemeen is, t'huis zou brengen.

(42) Spinnekop, die het Agterlyf langwerpig XLII.
en groen-geel, met witte Zydstreepen Virescens.
heeft. Groenagti-
ge.

Dergelyke witte Zydstreepen heeft een Tuin-
of Aardspin, welke van FRISCH onder de Sprin-
gers betrokken wordt, om dat zy een Vlieg,
die hy by haar in het Glas wierp, met een
Sprong bemagtigde. Hy noemtze ook de Kol-
ven-Spin, wegens de figuur van haare Armen,
die zy, dorstig zynde, met het dikke eñd
in 't Water doopt, en dan het Vogt dus, daar
mede, aan den Bek brengt, waar in de gevan-
gen

(41) *Aranea Abdomine oblongo nebulofo, lineis lateralibus*
albis. Faun. Succ. 2023.

(42) *Aranea Abdomine oblongo flavo-viridi, lineis latera-*
libus albis. Faun. Succ. 2022. JONST. Inf. T. 18. f. 42.

I. DEEL, XIII. STUK. R 3

V. gen Vliegen door de Haaken of Tandengedrukt worden. Evenwel, merkt hy aan, is dit het enkele gebruik niet der gedagte Armen, wier dikste deel, of Kolf, aan het end een Kraakbeenagtig Werktuigje heeft, om de Prooy vast te houden; dat haarderhalven als tot Handen dient. Dat deeze Kolven Teeldeelen zouden zyn, glyk men thans zig verbeeldt, hadt hy niet opgemerkt. De orde, waar in hy de Oogen plaatst, naamelyk de vier ondersten op een regte lyn, en de vier bovenste als een omgekeerd Maantje, was door Doktor SCOPOLI en GEOFFROY, onder de Spinnekoppen van hun Land, zo het fchynt niet waargenomen.

Goudgoue.
ne.
PL. CII.
Fig. 4.

Gedagte plaatzing is, wegens het opsteeken met een Speld, niet zo duidelyk zichtbaar, als de Kleur, in dat kleine fierlyk Goudgroene Surinaamsche Spinnetje van Fig. 4; het welk bovendien uitmunt door de dikte en langte van de Voorpooten; weshalve ik geloof dat het ook tot de Zwervende en Springers of Wolfspinnen behoort. Het Agterlyf heeft die schoone groene Kolcur, zo wel als de Armen, maar het Borststuk en de Pooten zyn thans glanzig bruin. Van de Oogen vertoonen zig voor aan den Kop twee groote, die in 't midden tuschen twee kleinere staan, en aan deeze Spinnekopjes een fcherp Gezigt moeten geven.

- (43) Spinnekop, die het Agterlyf rondagtig stomp en plat; de vier agterste Pooten zeer kort heeft.

V.
AFDEEL.
LXXX.
HOOFD-
STUK.
XLIII.
Viatica.
Pottemaaker.

Deeze Korthed der Agterpooten merkt LISTER als een algemeene eigenschap aan, van zyne Krabagtige Spinnen, voornaamelyk aldus genaamd wegens haaren Gang, die zo zonderling is, dat ik dit Insekt wel de Potzemaaker mag noemen, aangezien my de reden van den Latynschen bynaam niet blykt. In de gestalte, zo als FRISCH het afgebeeld heeft, gelykt het, bovendien, volkomen naareen Krabbetje. Hy geeft 'er maar zes Oogen aan, allen even groot, doch LISTER agt, twee voor op den Kop, twee agterlyker en vier op de zyden; die altemaal Vuurig, met een Purperglans, blinken, wanneer menze naauwkeurig beschouwt. De Kleur is in sommigen bleek of Citroenagtig, in andere hoog geel, en in eenigen Oranjekleurig of bruingeel met Roozekleurige Streepen, volgens FRISCH, die haar de Tuin-Spin noemt, met lange Voorpooten en een plat Agterlyf. Die lange Voorpooten zyn, volgens GEOFFROY, by wien het de eerste zyner Spinnekoppen is, geel en zwart geringd. Deeze meldt, dat

(43) *Aranea* Abdomine subrotundo, plano obtuso, Pedibus quatuor posticis brevissimis. *Papm. Succ.* 2027. RAJ. *Inf.* 35. N. 29. FRISCH. *Inf.* VII. T. 5. CLERCK *Aran.* 123. T. 6. f. 5. LIST. *Aran.* f. 29. GEOFFR. *Paris.* II. p. 641. N. 1.

V.
AFDEEL.
LXXX.
HOOFD-
STUK.

dat dezelve haar Eijerzakje met zig omdraagt; doch LISTER hadt hetzelfde aan een takje van Doornige Brem vastzittende gevonden, wordende door de Moer, die 'er als op zat te broeden, wel bewaard. Het Dier, zegt hy, fchynt zig te vermaaken door het uitschieten van Draaden, het loopen langs dezelve en daar aan hangende in de Lugt te flingeren. Het fcheen hem een kwaadaartige Spin te zyn; ten minste was hem de figuur en gang zeer affchuwlyk; hoewel hy nooit Ongemak aan zyne Handen hadt befpeurd, van het daar mede aan te vatten en te vangen.

XLIV.
Lævipēs.
Bontpoot.

(44) Spinnekop, die het Agterlyf boekig plat heeft, met de Pooten overdwars uitgeftrekt en bont.

Met deeze fchynt de tweede Soort der Krabagtige van LISTER overeen te komen, die wegens de vlugheid in 't loopen van deezen Autheur *levipes*, niet *lævipēs*, genoemd wordt. Hy telt dezelve onder de kleinften, en merkt aan, dat men ze, 's Winters, dikwils verfchoolen vindt in oude Vogelnesten of in opgehoopte dorre Bladeren; maar by Zomer, zegt hy, vervolgtze in Heggen en Wildernisfen haare Prooy, zynde in de Noorderlyke deelen van Engeland zeld-

(44) *Aranea Abdominerhombeo depressa*, *Pedibus transversaliter extensis variegatis*. *Faun. Suec.* 2025. *FRISCH. Inf. X. T. 14.*

zeldzaamer. De Kleur was bruinagtig, doch, ^{V.}
 wanneer men 't Voorwerp tegen de Zon of te- ^{AFDEEL.}
 gen een Kaars hieldt, als verguld. Die, welke ^{LXXX.}
 FRISCH de wit en zwart gesprenkelde Boom- ^{HOOFD-}
 schors-Spin noemt, om dat zy haare Draaden ^{STUK.}
 over de Scheuren van de Schors of in de hoek-
 jes der Takken spant, fchynt dan, in Kleur
 ten minste, merkelyk te verschillen.

Deeze laatste Autheur maakt, onder de Eu- ^{Gebochel-}
 ropifchen, nog gewag van een ander Tuinspin- ^{de.}
 netje, 't welk de zonderlinge eigenschap heeft,
 van het Borststuk, byna altoos, tegen het Ag-
 terlyf omgeboogen te houden, zo dat het zig
 als gebocheld vertoont of dubbeld te famenge-
 vouwen, met de voorfte Pooten over den Kop
 heen. Het Borststuk heeft, van boven, twee
 Vermiljoen-roode Vlakken, met een witte
 Zoom, waar tusfchen een zwarte figuur is met
 een witte Vlak in 't midden, van welke weder-
 zyds vier Streepen afgaan, die een aartige men-
 geling van Kleuren op het Rugge-Schild maa-
 ken. Dit Spinnetje, inderdaad, is, zo wegens
 zyn Postuur, als wegens de verscheidenheid
 van Kleuren, dubbel waardig, dat men het in
 een Glas houde, om zyne werkingen na te
 fpooren (*). In onze Provinciën is het me-
 de niet onbekend; zo min als de voorgaande
 Soorten.

(45)

(*) Zie FRISCH *Inf.* X. THEILL. p. 21. N. 12.

V.
AFDEEL.
LXXX.
HOOFD.
STUK.

XLV.
Tetracan-
tha.
Vierdoor-
nige.

(45) Spinnekop, *die het Agterlyf balfmaans-
wyze, aan den omtrek viertandig heeft.*

Op het Eiland van St. Thomas is deeze Soort gevonden, die zeer wel naar de volgende ge-
lykt, maar van dezelve verschilt door het ge-
tal der Doornen of Stekels aan het Agterlyf.
Zy heeft het Borststuk ros en de Pooten Bloed-
rood; het Agterlyf Roestkleurig en met zwarte
Stippen getekend, aan den omtrek vier Door-
nen hebbende, waar van de twee zydelingse
grooter, de twee agterste kleiner. Van de
Oogen, die 'er vier, tropswyze by elkander,
op den Kop, en twee zydelings enkeld staan,
heeft LINNÆUS maar zes in dit Voorwerp kun-
nen waarneemen.

XLVI.
Cancriformis.
Krabagtig-
ge.
PL. CII.
Fig. 5.

(46) Spinnekop, *die het Agterlyf balfrondag-
tig, aan den omtrek zestandig heeft.*

De Afbeelding van SLOANE wordt genoemd:
Klein Veldspinnetje van Krabswyze gedaante,
dat een Spiraale Web heeft, hebbende het Ag-
terlyf van boven wit, als met Vernis overtoo-
gen en met zwarte Stippen getekend, zynde
op

(45) *Aranea* Abdomine lunato, ambitu quadridentato.
Syst. Nat. XII.

(46) *Aranea*, Abdomine semiorbiculato, ambitu sexdenta-
to. *Syst. Nat.* XII. *Araneus* Cancriformis Campestris, Reti-
culum spirale nestens. SLOAN. *Jam.* II. p. 197. T. 235 f.
4. *Aranea* nigra Cancriformis. BROWN. *Jam.* 419. T. 44.
f. 5.

op de zyde bezet met zes Doorntjes. V.
 BROWN noemt zyn Krab-agtig Spinnetje van AFDEEL.
 Jamaika, zwart, en zegt, dat het den Kop en LXXX.
 't Borststuk onderscheidelyk heeft, doch dan HOOFD-
 worden de twee dikke Tanden of Nypers voor STUK.
 den Kop genomen. Het was in zekere Paro-
 chie zeer gemeen. Aan dat van onze afbeel-
 ding, PLAAT CII. Fig. 5, ontbreken ook de
 zwarte Stippen niet, doch het getal der Ste-
 kels of Doornen is maar vyf, zynde een der-
 zelve regt agterwaards gestrekt. Men kan het
 zekerlyk ook onder de Krab-agtigen tellen.
 Het is van Suriname afkomstig.

(47) Spinnekop, die agt Doornen op de Rug XLVII.
 heeft, de twee agtersten breeder en het Spinesa.
 Agterlyf van nderen Kegelagtig. Agtdoorni-
 ge.

Van de twee zeer aartige Spinnekoppen, die PL. CI.
 met en benevens de groote Kreeftspin van Plaat Fig. 2.
 CI, door Mevrouw MERIAN uit Suriname me-
 degebragt waren, is die van Fig. 2. wezent-
 lyk met agt Doornen aan het Lyf bezet, waar
 van twee groote zydelings uitsteeken en het
 Agterlyf als gevorkt maaken.

Ongemeen lange Staarten heeft de andere in Geslaarte.
 Fig. 3. aan het Agterlyf, dat op zyde met vier Fig. 3.
 Doornen is bezet, en de Tanden of Nypers,
 aan

(47) *Aranea Spinis Dorsalibus octonis, posticis duabus pa-*
tentibus: Abdomine subtus conico. Syst. Nat. XII.

I. DEEL. XIII. STUK.

V. den Bek, zyn zo dik, dat men ze byna voor
 AFDEEL. een Kop zou aanzien. Het derde paar Pooten
 LXXX. is in deeze, zo wel als in de andere, zeer kort,
 HOOFD- gelyk in de meeste Spinnen. Alle de Pooten
 STUK. schynen aan 't end met twee Klaauwtjes voor-
 zien te zyn.

LXXXI. H O O F D S T U K.

*Beschryving van 't Geslacht der SCORPIOENEN,
 bebelzende verscheide Waarneemingen der He-
 dendaagschen, zo ten opzigt van derzelver Ve-
 nynigheid, als aangaande de Voortteeling en
 andere Eigenschappen.*

Naam.

Die Insekten, welke men SCORPIOENEN
 noemt, hebben haare Griekschen naam,
 in de meeste bekende Taalen, hedendaags, by-
 na onveranderd behouden. 't Woord *Skorpios*,
 in 't Latyn *Scorpio* of *Scorpius*, agt men, met
 de grootste reden, van het uitschieten of uit-
 werpen van haar Venyn afkomstig te zyn. De
 Italiaanen noemen dit Ongediert *Scorpione*, de
 Spanjaarden *Escorpion*, de Duitschers, Fran-
 schen en Engelschen, *Scorpion*. Verscheide
 Latynsche Autheuren evenwel, waar onder
 CICERO en PLAUTUS, hebben het *Nepa* geheten,
 van welke benaaming COLUMELLA dikwils ge-
 bruik maakte. De Hebreeuwfche naam was
 Gnak-

Gnabrab, en de Arabifche *Natarab*, *Achrab*, V.
enz.

AFDEEL.

LXXXI.

HOOFD-

STUK.

WOON-
plaats.

Men vindt, in de Gewyde Bladeren, vande-
ze Infekten gewag gemaakt in de aanspraak van
Koning REHABEAM, aan het Volk van Israël,
welke figuurlyk is, doch niettemin de kwaad-
aartigheid der Scorpioenen uitdrukt: zo wel als
het wonen onder de Scorpioenen, by ESE-
CHIËL *, die men elders met Vuurige Slangen
gelyk gesteld en geteld vindt onder het Onge-
diert der dorre, drooge Woestynen †. In
de heete Landen zyn zy, op verscheide plaat-
fen van den Aardkloot, zo menigvuldig, dat
men, volgens het berigt der Autheuren, eeni-
gen daarom heeft moeten verlaten (*). Aan
de Kust van Guinée, inzonderheid, en in an-
dere deelen van Afrika, vindt men ze dikwils,
op Schaduwagtige plaatfen, in gaten van Muu-
ren, onder Steenen (†) of brokken Hout, die
op den Grond leggen, aazende op Wormen,
Vliegen, Spinnekoppen, enz. Aan de Kaap
der Goede Hope zyn zy ook bekend; doch zo
gemeen niet als in de Oost- en Westindiën; ja
men vindtze zelfs in de Zuidelyke deelen van Eu-
ropa, Italie, Spanje en Tyrol: doch de middel-
ste en Noordelyke deelen zyn 'er van bevryd.

Dee-

(*) In Ethiopia, inquit STRABO, ultra Acridophagos, Regio
est deserta, quæ Pascua larga habet, ob Scorpionum multitu-
dinem derelicta. ALDROVANDUS.

(†) Sub omni Lapide Scorpius dormit. *Adagium Grae-*
6472.

I, DEEL. XIII. STUK.

V. Deeze Infekten zyn eigentlyk de genen,

AFDEEL.

LXXXI.

HOOFD-

STUK.

Gevaarly-
ke Steek.

wier Venynigheid in 't algemeen erkend wordt; hoewel niet zonder eenige bepaaling. Men heeft, in de eerste plaats, reeds overlang opgemerkt, dat die der heetste Landen de Venynigste, en die der gemaatigde Lugtstreeken dikwils onschadelyk zyn. Ten anderen schynt haare kwaadaartigheid ook af te hangen van den tyd van 't Jaar, of liever van haare ritzigheid. REDr, de proef neemende op leevende Scorpionen, welke hy van Tunis, aan de Barbarysche Kust, gekreegen hadt in de Maand November, bevondt dat derzelver Steek voor Duiven- en Hoenderkuikens onschadelyk was; maar in 't Voorjaar doodelyk. De eerste en tweede Duif, evenwel, die hy aan deeze Proef opofferde, stierven slegts van de Steek; de derde en vierde hadden 'er geen aandoening van; maar, na dat hy de Scorpioen een Nagt hadt laten rusten, was zy in staat geworden, om wederom anderen den Doodsteek te geeven. Dus brengen ook, volgens het berigt der Ouden, zelfs die op 't Eiland Maltha voorkomen, den Mensch door haare Steek geen na deel toe, daar die van Egypte, Guinée en de Indiën, volgens de Waarneemingen der hedendaagschen, gevaarlyke Wonden maaken.

Proefneemingen van
MAUPERTUIS.

De Heer MAUPERTUIS nam verscheide Proeven op de inlandsche Scorpionen te Montpellier, die aldaar twee Duimen lang vallen en bleek geel zyn, wordende van de Landlieden op-

opgezocht, en aan de Apotheekers te koop ge-
 veild (*). Een Hond, aan het kaale van den
 Buik hebbende doen steeken van een getergde
 Scorpioen, begon dezelve, een Uur daarna, te
 waggelen, en, het Lighaam zeer gezwollen heb-
 bende, gaf hy alles over, wat 'er in zyne Maag
 en Gedarmte was, braakende nog lang daarna
 een flymagtig Speekzel uit, dat, wanneerzyn
 Buik wederom gespannen was, zig op nieuws
 vertoonde. Dit duurde omtrent drie Uuren,
 vervolgens kreeg hy Stuipen en stierf vyf Uu-
 ren na dat hy was gestoken. Men hadt op de
 plaats der Wonde wel een klein rood Stipje,
 doch geene dergelyke Zwelling, als van het
 steeken der Byen of Wespen ontstaat, kun-
 nen bespeuren. Eenige Dagen daarna een
 anderen Hond, tien of twaalf maalen,
 op de zelfde plaats, zelfs door verscheide
 getergde Scorpioenen, hebbende laten kwet-
 zen, die den Hond zo diep staken, dat zy
 'er aan hangen bleeven, gaf de Hond alleen-
 lyk eenige schreeuwen, geduurende het stee-
 ken, zonder dat het hem eenig nadeel scheen
 te doen. Hy at en dronk, het gene hem ge-
 geven werdt, met veel smaak, en, dewyl
 het een Hond uit de Buurt was, liet men
 hem loopen. Het onthaal was hem, niet te-
 genstaande de geledén Pyn, zo wel beval-
 len

(*) *Mem. de l'Acad. Royale des Sciences de Paris, de l'An 1731.*

V. len , dat hy dikwils wederkwam , als 't ware
 AFDEEL. om zig tot herhaaling der voorige Proeven
 LXXXI. aan te bieden. MAUPERTUIS vermoedende ,
 HOOFD. dat misfchien zyne Scorpioenen van Venyn
 STUK. uitgeput waren , deedt nieuwe komen , en liet
 'er zeven andere Honden door fteeken , zonder dat zy eenig Toeval kreegen. Drie Kuikens zelfs , die hy onder de Wiek en aan de Borst deedt kwetzen door dit Ongediert , gaven geen het minfte teken van eenig Onge-
 mak.

Uit alle deeze Proeven , zegt gedagte Akademist , is met reden te besluiten , dat de Steek van een Scorpioen , hier , niet dan zelden doodelyk zy. Misfchien hangt zulk af van zekere omftandigheden , die men moeielyk kan bepaalen. REDI merkt aan , dat de Adders , na eenige Beesten gebeeten te hebben , hunne Venynigheid verliezen ; maar dit kon in myne laafte Scorpioenen naauwlyks plaats hebben. Hy hadt 'er zo wel Mannetjes als Wyfjes toe gebruikt ; des men het niet kon afleiden van een verfchil der Sexe. Ondertusfchen meent hy dat de kragt , die aan de Olie van Scorpioenen tot geneezing van de Kwetzuur toegefchreeven wordt , van die zeldzaame Venynigheid haaren roem gekreegen hebbe.

Men hadt den Heer MAUPERTUIS , tot bevestiging van het vermogen der gedagte Tegen-
 giften , dikwils een zonderling Geval ver-
 haald.

haald. Men verzekerde hem, dat een Muis, in een Flesch beslooten zynde met een Scorpioen, van denzelven gestoken werdt, waar op in 't kort de dood volgde, maar dat men toen een andere Muis nam, die, insgelyks gestoken wordende, zyn vyand aantastte en opvrat, zonder eenig nadeel. Dit werdt als een ingeeving van de Natuur aangemerkt; die het Geneesmiddel voor de Kwaal bekend maakt aan veele Dieren. Hy deedt dan ook een Muis in een Flesch met drie Scorpioenen, waar van dezelve wel haast verscheide Steeken kreeg; die haar deden schreeuwen, tot dat zy, toornig wordende, de drie Scorpioenen dood beet, zonder één van allen op te vreeten. De Muis gaf geen teken van eenig Ongemak, en bleef frisch tot 's anderen daags morgens, wanneer men haar op een andere manier om 't leven bragt.

De Natuurkundigen de geweldige uitwerkingen bespeurende, welken de Steek der Scorpioenen somtyds veroorzaakt, hebben vastgesteld, dat 'er eenig Vogt door den Angel uitgestort moet worden in de Wond. Zy onderstelden dan, dat die Angel aan 't end een opening moest hebben, en, na dat REDI met de keurlykste Mikroskopen die opening niet hadt kunnen vinden, kwamen zy tot de onderstelling, dat dezelve onzichtbaar klein ware(*).

LEEU-

(*) BAKER, 't Mikroskoop gemakkelijk gemaakt. Amsterd. 1744. bl. 209.

V.
AFDEEL
LXXXI.
HOOFD-
STUK.

LEEUVENHOEK evenwel, gelukkiger in dit Geval dan REDI, ontdekte dat 'er, in plaats van ééne, twee openingen waren aan 't end van de Staart der Scorpioenen; doch, dewyl de beschryving en afbeelding, welke hy 'er van geeft, een weinig verschilt van het gene ik, dienaangaande, gezien heb, zegt MAUPERTUIS, zal ik hier voordraagen, wat door my, in een Scorpioen van Souvignargues, waargenomen is.

„ De laatste Knobbel van de Staart is een
 „ klein Phiooltje, van eene Hoornagtige zelf-
 „ standigheid, uitloopende in een zwarten, har-
 „ den en zeer spitzen Hals, die de Angel is.
 „ Ik wierd, met het Mikroskoop, twee klei-
 „ ne Gaatjes gewaar, veel langer zynde dan
 „ breed, die geenszins aan 't end vanden An-
 „ gel, maar wederzyds geplaatst zyn, op ee-
 „ nigen afstand van de Punt. In verscheide
 „ Angels heb ik somwylen de plaatzing van
 „ deeze Gaatjes een weinig zien verschillen;
 „ hoewel zy, doorgaans, op den zelfden af-
 „ stand van de Punt aanvang neemen. Som-
 „ tyds heb ik ook het één een weinig verder
 „ naar het end gezien dan het ander. Men
 „ heeft zelfs geen sterk vergrootend Mikros-
 „ koop noodig om deeze Openingen te zien;
 „ zy zyn duidelyk zichtbaar met een Vergroot-
 „ glas van twee of drie Lynen Brandpunt, en,
 „ dat REDI ze niet in 't gezigt heeft kunnen
 „ krygen, komt waarschyndlyk daar van, dat
 „ hy

„ hy aan de Punt van den Angel een Gaatje V.
 „ gezogt heeft, het welk 'er niet is, en dat AFDEEL
 „ hy, altoos niet dan de Punt van den Angel LXXXI.
 „ bekykende, de weezentlyke Openingen niet HOOFD-
 „ heeft kunnen zien". Of liever, zo ik oor- STUK.
 deel, dat hy de Punt van den Angel niet
 dan voor 't Mikroskoop leggende en dus op
 zyde bekeeken heeft: men moet dezelve regt
 op de Punt aan en met een zo sterk vergroo-
 tend Glas beschouwen, dat die Punt zig ge-
 heel stomp vertoont, en alsdan kan men die
 openingen tot genoegen zien". Hier toe is
 „ zelfs geen Vergrootglas noodig; het bolle-
 „ tje van 't laatste Lid een weinig sterk druk-
 „ kende, ziet men het Vogt daar wederzyds
 „ uitloopen, door die twee Gaatjes".

Men heeft verbreid, zegt die zelfde Heer,
 dat een Scorpioen, in een kring van gloeiende
 Kolen beslooten zynde, zig zelfden Doodsteek
 geeft. Hy hadt 'er de Proef op verscheidene
 van genomen, en zulks niet waar bevonden.
 Het gene reden gegeven kan hebben tot dit
 vermoeden, zegt hy, is, dat een Scorpioen,
 verontrust wordende, of getergd, altoos zyne
 Staart op de Rug omslaat, en zig dus in Pos-
 tuur stelt om daar mede te steeken; het welk
 hy ook in dat Geval doet, doch het komt hem,
 aangemerkt de hardheid van zyn Huid, on-
 mooglyk voor, dat dit Dier zig zelf dus zou
 kunnen kwetzen of om 't leven brengen.

V. Indien de Scorpioenen van Zelfmoord vry
 AFDEEL. te pleiten zyn: men kan dit Ongediert in ande-
 LXXXI. re opzigten niet van wreedaartigheid ontschul-
 HOOFD- digen. Behalven het opvreeten van haar eigen
 STUK. Jongen, dat menze dikwils heeft zien doen,
 Wreedaar- verschoonen zy elkander zo min als de Spinne-
 tigheid. koppen. „Ik had 'er, zegt MAUPERTUIS, om-
 „ trent honderd by een gedaan; waar van, in
 „ weinig Dagen, niet meer dan veertien over-
 „ bleeven, die alle de anderen hadden opge-
 „ vreten. Men zou tot haar verschooning
 „ kunnen inbrengen, dat zy geen ander Voed-
 „ zel hadden. Inderdaad, ik wist een gerui-
 „ men tyd niet, wat van haar Smaak was;
 „ doch, Vliegen aan haar geevende, bevond
 „ ik, dat zy die aten, zonder evenwel met haare
 „ onderlinge vernieling op te houden. Zy vra-
 „ ten ook Pisfebedden, maar, op zekeren dag,
 „ aan haar een grooten Spinnekop gegeven
 „ hebbende, scheenen zy dit Geregt boven al-
 „ le anderen te verkiezen. Drie of vier
 „ Scorpioenen tastten denzelven aan, en blee-
 „ ven 'er een langen tyd aan te kluiven zit-
 „ ten”.

De Vyandschap der Scorpioenen tegen dee-
 schap tegen ze Infekten is onbetwistelyk. Gedagte Waar-
 de Spin neemer heeft een Spinnekop zien aantasten en
 nekoppen. dooden door een Scorpioentje, dat veel klei-
 ner was. Zy vatten dezelve eerst met één
 of beide Schaaren, en, de Spin te groot of te
 sterk

sterk zynde, om dus overweldigd te worden, V.
 slaan zy de Staart over den Kop heen, en gee- AFDEEL.
 ven hem een Steek, waarna de twee groote LXXXI.
 Schaaren hem overleveren aan de kleintjes, HOOFD-
 die voor aan 't Hoofd zyn, waar mede zy dat STUK.
 Insekt aan stukken breeken en niet verlaaten,
 voor dat het geheel opgevreten zy.

Dit vindt men ook elders bevestigd (*). Ze-
 ker Waarneemer, in Duitschland, hadt, om zig
 van deeze Vyandschap te verzekeren, leeven-
 de Scorpioenen gekogt, waar van hy 'er één,
 met een Spinnekop, in een Glazen Bokaal
 deedt. De laatste begon aanstonds alle poogin-
 gen aan te wenden, om den Scorpioen met zy-
 ne Draaden te verstrikken, doch dit Insekt, dus
 getergd zynde, bragt hem een doodelyke Steek
 toe; brak vervolgens, met zyne Schaaren,
 'er alle de Pooten af, en, de verminkte Romp
 aan den Bek brengende, zoog hy 'er al het
 weeke uit, latende niets over dan het Vel.

In de Menschen wordt, somwylen, de Steek Toevallen
 van een Scorpioen door zwaare Toevallen ge- van den
 volgd. Op 't oogenblik lydt men een hevige Steek.
 Pyn in het gestoken Deel, die gepaard gaat met
 Huivering en Verdooving, benevens Koud-
 Zweet, zo omstreeks de Wond, als door het
 geheele Lighaam. Die 'er door gekwetst zyn
 aan de onderste Ledemaaten, krygen zwelling
 in

(*) *Ephem. Nat. Curiosor.* Dec. II. 1687. Ann. 6. Qbl.
 224.

V. in de Liesfchen; die in de bovenfte geftoken
 AFDEEL zyn, in de Oxelen; maar, de Steek zwaar zyn-
 LXXXI. de, gevoelt men in het Deel een Hitte, als of
 HOOFD- men zig gebrand had: het Lighaam ftaat over-
 STUK. al met Puistjes uit, als Hagel, die fterk jeu-
 ken. Het Aangezigt is betrokken; de Oogen
 verliezen haar helderheid, de Leden haar be-
 weeging, en dit alles gaat met een fterke Per-
 fing tot Afgaan vergezeld. Den Lyder loopt
 het Schuim uit den Mond: hy braakt geweldig
 en valt in flauwte met Stuiptrekkingen, die
 voorboden zyn van de dood.

Tegengif-
 ten.

Deeze Toevallen worden, zegt men, ver-
 hoed, door het inwendig gebruik van verzag-
 tende middelen, gelyk de Heemstwortels en
 Pinkfternakelen, welke laaften voor zeer uit-
 muntende gehouden worden, 't zy menze als
 gewoonlyk gebruike, dangedroogd en tot Poei-
 jer gemaakt. Van anderen wordt inzonderheid
 het Zaad daar van, met Wyn ingenomen, voor
 een onfeilbaar Middel gehouden (*). Ik zal
 niet fpreken van de Alst, Averoon, Donder-
 baard, Anys, Look en een menigte van ande-
 re Kruiden, die by ALDROVANDUS, als Tegengif-
 ten van dit Venyn, volgens den rang der Voor-
 letteren opgeteld worden, en door deeze of ge-
 ne Autheuren aangepreezen zyn: want zulks
 fteunt of allecnlyk op de algemeene aanmer-
 king,

(*) Ex VINO Pastinacæ & Sperma bibatur,
 Compescet diros, quos Scorpius intulit ictus.

king, dat Hartsterkende en Zweetdryvende V.
 middelen dienstig zyn tegen allerley Soorten AFDEEL.
 van Vergiften, of op de Ondervinding, welke LXXXI.
 in dit Geval, gelyk wy gezien hebben, zeer HOOFD-
 bedrieglyk is: niet minder, dan het by zig draa- STUK.
 gen van Hazelnooten, dat elders voor een Be-
 hoedmiddel opgegeven wordt (*).

In 't algemeen wordt thans het beste Genees- De Scor-
 middel voor den Steek der Scorpioenen aange- pioen zelf
 merkt te vinden te zyn in deeze Infekten zelf (†). strekt tot
 Men zoekt 'er, zo dra het mooglyk is, een te een Ge-
 krygen, die men, gekneusd zynde, op de neesmid-
 Wond legt, en dit Middel komt veiliger voor, del.
 dan dezelve dus, gelyk CELSUS wil, met Wyn
 in te neemen. In plaats van dien wordt, niet
 zonder reden, het inwendig gebruik van Vlug-
 ge Alkalyne Zouten, gelyk dat van Adderen,
 van Hartshoorn of dergelyke, met eenig Hart-
 sterkend Vogt of zelfs met Veneetsche Triakel,
 aangepreezen (‡). Indien de Kwetzuur dan
 tevens bestreken wordt met Olie van Scor-
 pioenen, zo zal men alles gedaan hebben, wat,
 volgens de gezonde Reden, tot voorkoming
 van 't gevaar vereischt wordt.

Die Olie, waar van men, onder de Winkel- Olie van
 middelen, zo wel een Samengestelde als een Scorpioe-
 nen.
 En-

(*) *Diſſionn. les Animaux.* Paris. 1759. p. 119.

(†) *Scorpius ipse sibi pulcherrimum Medicamentum est.*
 CELSUS.

(‡) *Hist. Naturelle des Anim.* Paris. 1756, Octavo. p. 648.

V. Enkele heeft , is , volgens het getuigenis der
 AFDEEL. Ouden , nog tegen verscheide andere Kwaalen
 LXXXI. dienstig. De Enkelde wordt , als men , op de
 HOOFD- plaats van de Blaas en Nieren , het Lighaam daar
 STUK. mede bestrykt , (inzonderheid in Kinderen , die
 nog jong zyn) , zeer aangepreezen tegen de Op-
 stopping van het Wateren. Tegen de Oorpyl
 heeft men 'er ook dienst van gehad , mids een
 Drachme daar van mengende met een half
 Drachme zoete Amandel - Olie , en dan eenige
 Druppelen van dit mengzel , warm , in 't Oor
 latende vallen. De Samengestelde , volgens
 het Voorschrift van MATTHIOLUS , heeft veel
 naam in Kwaadaartige Ziekten , in de Pest en
 tot het dooden der Wormen. Men strykt 'er
 van op de plaats van 't Hart en van de Maag ,
 aan de Pols en Slag van 't Hoofd , aan de Neus-
 gaten en Voeten , herhaalende die strykingen
 om de drie Uuren. Ook wordt 'er tot week-
 making der Pleisters en Zalven , tegen de Pest-
 builen en de Beeten van Venynige Beesten , ge-
 bruik van gemaakt (*).

Voorttee-
 ling.

De Voortteeling der Scorpioenen heeft , van
 ouds , aanleiding gegeven tot wonderlyke en
 belachlyke denkbeelden. Sommige Schryvers
 van de voorgaande Eeuw , hebben , op 't ge-
 zag van PLINIUS , vastgesteld , dat zy uit doode
 Kreef-

(†) In de Stad Florence alleen , gebruikte men , ten ty-
 de van REDI , jaarlyks meer dan vierhonderd Pond Scorpioe-
 nen , tot het bereiden van de Olie tegen de Venynen. *De Ge-
 ner. Inf.* p. 415.

Kreeften geboren werden. Hy hadt deeze Fa-
 bel van den Poëet OVIDIUS, die de ma-
 nier daar toe aan de hand geeft (*), kunnen
 overneemen. Anderen hebben gefchreeven,
 dat zy uit Krokodillen of derzelver Eijeren
 voortkwamen. JAKOBUS HOLLERIUS fchryft,
 dat zekeren Italiaan, door het dikwils ruiken
 van het Kruid dat men Basilicum noemt, een
 Scorpioen in 't Hoofd kwam, die denzelven
 met hevige Pyn deedt fterven. PARÉ heeft
 kwanswys deezen Scorpioen in zyn Werk
 doen afbeelden. AVICENNA zou, volgens 't
 verhaal van ALBERTUS MAGNUS, een Vriend
 gehad hebben, die, als 't hem behaagde, uit
 zeker rottig Hout zodanige Infekten deedt
 verfchynen.

Men moet zig over deeze dwaasheid ver-
 wonderen, daar veelen der Ouden reeds van
 de Paaring dier Infekten verzekerd waren, wel-
 ke zy meenden dat in de op zodanige wys
 voortgeteelde Scorpioenen plaats had. PLINIUS,
 immers, getuigt zulks van APOLLODORUS, en
 ARISTOTELES verbeeldde zig, dat zy Wormp-
 jes, naar Eytjes gelykende, voortbragten, die
 dan van hun werden uitgebroed. ELIANUS
 hadt het beter, zeggende, dat zy jonge Scor-
 pioentjes ter wereld brengen. Dit, naamelyk,
 is

(*) *Concava littoreo si demas brachia Cancro,
 Cætera supponas Terræ, de parte sepulta,
 Scorpium exhibet, Caudæque minabitur uncæ.*

V. is door REDI, SWAMMERDAM, LEEUWEN-
 AFDEEL. HOEK, MAUPERTUIS en anderen bevestigd.
 LXXXI. Hier door vervalt dan ook de zonderlinge
 HOOFD- uitvinding van KIRCHERUS, om Jongen voort
 STUK. te teelen uit doode Scorpioenen, die gestampt,
 en besproeid werden met Water, daar Bladen
 van Basilicum in afgetrokken waren.

Sterke ver-
 menigvul-
 diging.

De sterke vermenigvuldiging van het Onge-
 diert, heeft aanleiding gegeven tot zulke on-
 gerymde gisfingen. De Ouden stelden het ge-
 tal der Jongen van een Scorpioen, t'eener
 dragt, elf te zyn, maar REDI bevondtze veel
 vrugtbarder, merkende aan, dat zy van zes-
 entwintig tot veertig Jongen draagen. Dit is
 nog weinig, te vergelyken by de genen, die
 de Heer MAUPERTUIS, by het openen zyner
 Scorpioenen, in derzelver Lighaam vondt; naa-
 melyk tot vyfenzestig toe.

*t Zyn
 Jongwer-
 pend In-
 sekten.

De manier van Voortteeling der Scorpioenen
 is dus veel eenvoudiger dan die van de meeste
 andere Insekten. Zy leggen geen Eijeren ge-
 lyk de Spinnekoppen, de Luizen en anderen:
 haar Jongen vertoonen zig niet eerst onder de
 gedaante van een Worm, gelyk die der Tor-
 ren, om in die Gestalte aan te groeijen en dan
 vervolgens te veranderen in den volmaakten
 Staat: maar haare Voortteeling heeft de mees-
 te overeenkomst met die der Viervoetige Die-
 ren, en dus behooren zy weezentlyk, zo wel
 als de Pisfebedden, tot de Jongwerpende * Insek-
 ten. Dit blykt nog te meer uit de plaatzing,
 in

* Vivipa-
 ra.

in welke REDT dit gebroedfel in het Lighaam
vondt van de Moer, 'als ieder aan een Navel-
ftrengetje zittende binnen een Soort van Vlies,
daar zy elk door een fyne Webbe als van el-
kander afgefcheiden waren : doch SWAMMER-
DAM houdt die Draadjes voor Eijerleiders en
betrekt dus de Scorpioenen tot zyne eerfte
Klasfe van Natuurlyke Verandering, in welke
het Dier in de volmaakte gedaante voortkomt
uit het Ey †, zig verbeeldende dat de Eijeren
der Scorpioenen in het Lighaam worden uitge-
broed. Hoe 't zy, 't is zeker, dat zy, ge-
worpen zynde, allengs aangroeijen, en, om
tot volwasfenheid te komen, geen meer Ver-
andering behoeven te ondergaan, dan de afwer-
ping van de Huid.

V.
AFDEEL,
LXXXI,
HOOFD-
STUK.

* Zie 't IX.
STUK,
bladz. 76.

De Gestalte van een Scorpioen, genoegzaam
blykbaar uit de nevensgaande Afbeeldingen,
kan eigentlyk niet by die van een Kreeft ver-
geleeken worden, dan in zo verre de Samen-
ftelling van het Lighaam aangaat, in 't welke
men geen zo duidelyke onderscheiding vindt
van Borstftuk en Agterlyf, als in de Spinne-
koppen, maar waar van het voorfte gedeelte
vry wel naar een Kop gelykt. Het Lyfis plat-
agtig Eyronde, en aan 't agter end met een
dunne Staart voorzien, die uit verfcheide Leed-
jes bestaat en aan 't end een fcherpen krom-
men Angel heeft. Doch ik zal op de byzon-
dere Lighaamsdeelen nog een weinig ftaan
blyven.

V. SWAMMERDAM zegt, dat de Kop der Scorpioe-
 AFDEEL. nen als met het Borststuk vereenigd is, heb-
 LXXXI. bende boven op twee Oogen, en nog twee
 HOOFD- meer naar vooren toe, onder welken twee klei-
 STUK. ne Armpjes of Nyptangen, daar hy buiten
 Lighaams- twyfel zig van bedient, om zyn Aas in stuk-
 deelen. ken te breeken en aan den Bek te brengen.
 Deeze Tangen, merkt hy zeer wel aan, kun-
 nen van het Dier uitgestoken en wederom zo-
 danig ingehaald worden, dat men 'er niets ter
 wereld van ziet. Het Borststuk, welks bo-
 venste deel dan de Kop zou zyn, heeft van
 onderen agt Pooten, aan hetzelfde gewricht,
 die met Haairtjes bezet zyn en in zes Leedjes
 verdeeld, waar van de uitersten twee kromme
 Nageltjes of Klaauwtjes hebben. Behalve dee-
 ze twee Klaauwtjes, die in de gemeene Scor-
 pioenen zelfs duidelyk zichtbaar zyn, heeft de
 Voet nog veele kleine Nageltjes, waar van ik
 'er zeven tel aan ieder zyde. Op eene zelfde
 ry, tegen den voorsten Poot aan, is de Ge-
 wrichtsholligheid van de twee Armen, die dik-
 ker dan de Pooten, en aan 't end met twee ont-
 zaglyke Schaaren voorzien zyn, welke Spieren
 hebben, om dezelve sterk te kunnen toekny-
 pen, even als de Kreeften en Krabben. Dee-
 ze Schaaren hebben Tandswyze insnydingen
 welke digt in elkander sluiten. Het Agterlyf
 vindt hy in zeven Ringen verdeeld, aan wier
 agterste de Staart was, als gemeld is.

De Staart. Het getal der Leedjes van de Staart, die elk
 als

als een Knobbeltje , en dus , zelfs in kleine V.
 Scorpioenen, zeer gemakkelyk te onderschei- AFDEEL.
 den zyn, heeft eenige aanmerking veroorzaakt. LXXXI.
 SWAMMERDAM hadt een groote Oostindische HOOFD-
 doen afbeelden met drie Leedjes , en spreekt STUK.
 van een Westindische met vyf Leedjes (*);
 doch naderhand merkt hy aan , hoe het hem
 gebleeken was, dat de Staart van de eerstge-
 melde gebroken en weder vastgelymd ware; des
 hy het zelfde gebrek in die met vyf Leedjes
 vermoedt te zyn, als hebbende anders, in de
 Staart van alle Scorpioenen, zes Leedjes waar-
 genomen (†). Inderdaad, wy vinden by RE-
 DI het zelfde aangemerkt, die echter verhaalt,
 dat de Ouden van Scorpioenen met zes en ze-
 ven Leedjes spreken, welke laatsten zeldzaa-
 mer, en, volgens PLINIUS, Venyniger dan de
 anderen zouden zyn. STRABO ook en de Thal-
 mudisten, die van BOCHART, in zyne beschry-
 ving der Dieren uit de Heilige Schriftuur, wor-
 den aangehaald , geeven 'er , in 't algemeen,
 zeven Leedjes aan.

Onder de Italiaansche, zegt REDI, zo wel verschil
 als onder de Egyptische, die in 't Jaar 1657 der Scor-
 aan den Groot Hertog overgezonden werden, pioenen.
 heb ik nooit een Scorpioen gevonden met
 meer of minder dan zes Leedjes. Ik kan het
 zelfde getuigen van de mynen , zo Inlandsche
 als

(*) *Hist. Inf. Generalis* in Quarto. Lugd. Bat. 1733.

(†) *Biblid Nature* of Bybel der Natuur. Bladz. 95.

V. als Uitheemsche, die ik 'er thans meer dan twin-
 AFDEEL. tig, zo gedroogd als in Liqueur, voor my
 LXXXI. heb. Misschien heeft men dat kleine Puntje,
 HOOFD- 't welk sommigen en wel de minsten, onder
 STUK. den Angel hebben, ook voor een Leedje ge-
 houden. Immers ik vind dat Puntje niet dan
 in myne Westindische, die zekerlyk Venyni-
 ger dan de Europeische Scorpioenen zyn. In
 het laatste Leedje, op één naa, is eenig ver-
 schil, gelyk REDT te regt aanmerkt, zynde
 hetzelfde in de Italiaansche vry veel langer dan
 de andere Leedjes, elk op zig zelve, maar in
 die van Tunis even groot. Ik twyfel of dit
 verschil wel proef houde. De Kleur verschilt
 niet minder dan de grootte. Die ontzaglyke
 Afrikaansche, van Fig. 1, is, behalve de Ge-
 wrichten, geheel zwart; ik heb een wat klei-
 neren, dien ik voor een Oostindischen houde:
 en volmaakt naar den Ceylonischen van SEBA
 gelykende, van Kleur zeer fierlyk glanzig Kas-
 tanje-bruin. Zodanigen, doch kleiner, ko-
 men ook onder myne Westindischen voor, en
 anderen die geel, of zelfs die graauwagtig zyn.
 Onder de Egyptischen zyn de meesten, zo wel
 als de Italiaanschen, zwartagtig, zegt REDT;
 doch in 't Ryk van Tunis aan de Kust van Bar-
 barie, komen 'er in ongelooflyke menigte
 voor, die grooter zyn en van verschillende
 Kleur. Zy waren, naamelyk, uit den groenen
 geel, wat bleekagtig en als Barnsteen door-
 schynende, uitgenomen de Schaaren, die wat
 don-

donkerer en als ondoorſchynende zyn. Zelden, V.
 zegt hy, vindt men geheel zwarte, en ſomtyds AFDEEL.
 zelfs witte Scorpioenen, hoedanig de Kleur LXXX.
 der Jongen, volgens zyne Waarneeming, HOOFD-
 was (*). STUK.

Wy hebben nog niet gelet op de gedaante Kenmer-
 der Schaaren, die in eenigen Peerachtig breed, ken.
 in anderen byna Draadachtig ſmal en dun is;
 doch, dewyl ſommigen dit voor een verſchil
 der Sexe houden; zo heeft LINNÆUS een an-
 der Kenmerk opgezocht, om de Soorten van
 dit Geflacht te onderſcheiden; de Kammen, naa-
 melyk, welke zy onder aan den Buik hebben,
 op de ſcheiding van het Borſtſtuk en Agterlyf;
 naar dat die uit meer of minder Tandén be-
 ſtaan. Het getal der Oogen ſtelt hy agt te
 zyn, waar van twee op 't midden van de Rug
 en drie wederzyds aan het Borſtſtuk. ROESEL
 twyfelt, of deeze laaſte wel Oogen zyn; maar
 de beſchouwing van mynen grooten *Fig. 1*,
 maakt zulks overduidelijk, en hier uit blykt,
 dat dit Schepzel naar alle kanten, uitgenomen
 vlak naar onderen, kan zien. De agt Pooten,
 groote en kleine Schaaren, als ook het maak-
 zel van de Staart, komen met het voorgemelde
 overeen. Van de drie Openingen, welken LIN-
 NÆUS in de Angel ſtelt plaats te hebben (†),
 heb

(*) *De Generat. Inſectorum*, p. 112.

(†) *Scorpionum Arma foraminibus tribus ſcateat*, *Syſt.*
Nat. XII.

V. heb ik de twee wederzyds digt by de punt, in
 AFDEEL myne gedroogde Scorpioenen, zo duide-
 LXXXI. lyk waargenomen, dat het end van den Angel,
 HOOFD- regt op de punt aan gezien, zig volmaakt als
 STUK. een Vogelsneb, met twee Neusgaten, ver-
 toonde; doch de uiterste punt, zelve, is door
 't Vergrootglas stomp, en zonder eenige ope-
 ning.

Soorten. 't Getal der Soorten van Scorpioenen, die
 LINNÆUS thans opgeeft, is zes, waar onder
 zig twee Europische bevinden, als volgt.

I. (1) Scorpioen, met de Kammen agt-tandig, de
 Maurus. Schaaren eenigermaten Hartvormig en ge-
 Moorsche. stippeld.

Deeze woont in Afrika. Ik heb 'er geen,
 met zo weinig Tanden aan de Kammen, dat
 isaan die Deelen, welken ROESEL Vinnen noemt,
 daar dezelve niet afgebroken zyn.

II. (2) Scorpioen, met de Kammen zes-tandig,
 Carpathi- de Schaaren eenigermate Hartvormig en
 cus. glad.
 Carpati-
 sche.

Op de Carpatifche Bergen, hedendaags Cra-
 pak genaamd, aan de Grenzen van Hongarie,
 Poolen, Moravie, enz., was deeze Soort door
 SCHAL-

(1) *Scorpio Pectinibus octo-dentatis*, Manibus subcordatis
 punctatis. *Syst. Nat.* XII. Gen. 269. X. Gen. 238.

(2) *Scorpio Pectinibus sex-dentatis*, Manibus subcordatis
 glabris. † *Syst. Nat.* XII.

www.libtool.com.cn

Fig. 2.

Fig. 1.

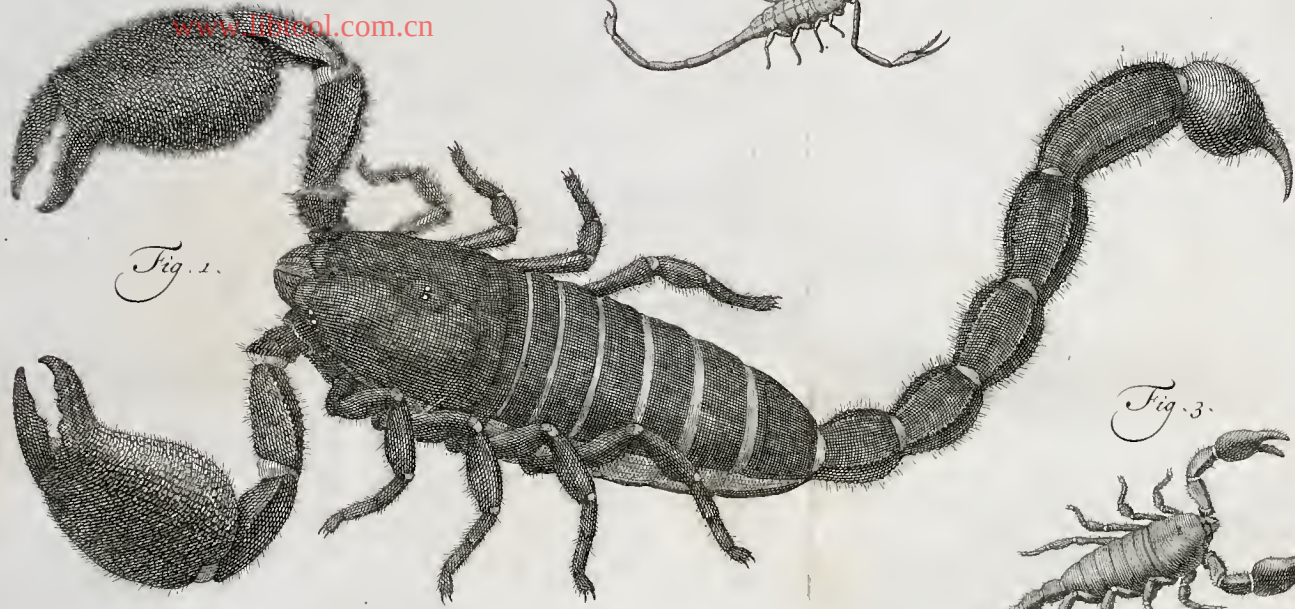

Fig. 3.

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

SCHALLER gevonden. GRONOVIVS geeft 'er V. een op met vyf Tanden aan de Kammen, en de Schaaren dik, effen, overlans gestreept; doch meldt de woonplaats niet. Zyn Voorwerp was maar anderhalf Duim lang, zwart-agtig van Kleur (*).

AFDEEL.
LXXXI.
HOOFD-
STUK.

(3) Scorpioen, met de Kammen dertien-Tandig, de Schaaren eenigermate Hartvormig en Haairig.

III.
Afer.
Afrikaan-
sche.
Pl. CIII.
Fig. 1.

Deeze Soort is veel beter bekend dan de voorgaanden. LINNÆUS betreft 'er de Oost-indische toe van SWAMMERDAM en ROESEL, als ook den Ceylonschen van SEBA; doch waarom ook niet den Brasiliaanschen van dien zelfden Autheur, welke veel overeenkomst met dat fraaije Stuk van Plaat CIII. Fig. 1, uit myne Verzameling, schynt te hebben, het welk zekerlyk hier t' huis behoort. ROESEL brengt de redenen by, waarom hy geloofd, dat deeze Soort van Scorpioenen ook in Afrika, en wel aan de Kust van Guinée, gevonden worde. Myn Voorwerp, welks langte, zonder de Schaaren, nagenoeg agt Duimen is, heeft

(*) De Jongen der Italiaansche hebben, zo Doktor SCOPOLI aanmerkt, één Tand minder aan de Kammen, dan de volwassenen.

(3) *Scorpio Pestinibus tredecim-dentatis*, Manibus subcordatis pilosis. M. L. U. 429. SWAMM. *Bibl.* T. 3. f. 3. Quarto. T. 6. SEB. *Mus.* I. T. 70. f. 4. PET. *Gaz.* T. 13. f. 2. ROES. *Inf.* III. p. 390. T. 65.

AFDEEL. V. heeft de Kammen met *veertien* Tanden ; doch
 LXXXI. die Oostindifche , waar van ik hier voor fprak ,
 HOOFD- fierlyk Katanje - bruin van Kleur zynde ,
 STUK. heeft de Kammen maar *twaalf* - Tandig . Het
 uiterfte Lid van de Staart , op één naa , is in
 beiden kennelyk langer dan een der anderen ,
 en in de gedagte zwarte , van onze Afbeelding ,
 ongeveer een Duim lang . In beiden is de Buik
 bruinagtig geel , op de zyden wit , zo wel als
 de Voegen van het Lyf , en het ronde Leedje
 met den Angel byna Koraal - rood . Het heeft
 geen klein puntje onder den Angel . De langte
 van het laatstgemelde Voorwerp is , gelyk die
 van den Ceylonfchen van den Heer GRONO-
 VIUS , omtrent vier Duimen . Indien de Kop
 onder het Borstftuk verborgen zit , gelyk zyn
 Ed. fchryft (*) , zo moeten de Oogen dan op
 het Borstftuk ftaan , waar van 'er twee in 't
 midden , en drie ter wederzyde aan de Schou-
 ders , in de mynen zig zeer duidelyk vertoo-
 nen . De Haairigheid op de Schaaren en Poo-
 ten van dien Oostindifchen , is van weinig be-
 lang .

IV.
Americus.
Westindi-
fche.
 Pl. CIII.
 Fig. 2.

(4) Scorpioen , met de Kammen *veertien* - Tan-
 dig , de Schaaren *dunbaairig* , met *Draad-*
agtige punten .

Dee-

(*) Caput sub Thorace latens . *Zoophyl. Gron. Fasc. II.*
pag. 219.

(4) *Scorpio Pectinibus quatuordecim - dentatis , Manibus*
subciliatis , Digitis filiformibus. ROES. Inf. III. p. 332, T.
66. f. 5.

Deeze Soort, die dan de Westindische zou V.
willen zyn, is door onzen Autheur niet wel AFDEEL.
beschreeven. Wy krygen van Suriname Scor LXXXI.
pioenen, die van twee tot drie Duimen lang, Hoord-
en sommigen bruinrood, anderen geel, ande- STUK.
ren, gelyk die van onze Afbeelding, Fig. 2,
grauwagtig van Kleur zyn; hoedanig eenen
ROESEL vertoont; maar indeeze allen, zo veel
ik 'er geteld heb, zyn de Kammen ieder met
agttien Tanden voorzien, en by den Angel van
de Staart is een klein puntje, dat in de voor-
gaande Soort ontbreekt. De Schaaren zyn door-
gaans ook veel smaller en loopen aan 't end
Draadagtig dun uit. Het laatste Leedje op één
naa verschilt, in sommigen, zo veel niet in
langte van de andere Leedjes. De Haairigheid
op de Schaaren, Staart en Pooten, is niet zeer
aanmerkelyk.

(5) Scorpioen, met de Kammen agttien-Tan- V.
dig, de Schaaren boekig. Europæ-
sche.

Deeze Kenmerken hebben weinig overeen- Pl. CIII.
komst met de gesteldheid van onze Europische Fig. 3.
Scorpioenen, waar van 'er één, die wy zeker
weeten uit Tyrol afkomstig te zyn, in Fig. 3,
is afgebeeld. Dezelve naamelyk heeft geen
agt-

(5) *Scorpio Pectinibus octodecim-dentatis*, Manibus an-
galatis. M. L. U. 429. MOUFF. *Inf.* 204. ALDROV. *Inf.*
577. RAJ. *Inf.* 9. ROES. *Inf.* III. T. 66. f. 1, 2. SCHÆFF.
Elem. T. 113. SULTZ. *Inf.* T. 23. f. 150.

V. agttien, maar tien Tanden in ieder Kam, en
 AFDEEL. Doktor SCOPOLI heeft niet meer dan *negen* Kam-
 LXXXI. tanden in de Karniolische waargenomen, die te
 HOOFD- Gorits gemeen is, komende zelfs in de Huizen
 STUK. voor. GRONOVIVS zal, waarschylyk, de Tan-
 den niet geteld hebben, in die Soort, welke
 zyn Ed. op deeze aanhaaling beschryft en hem
 door Pater PODA was gezonden (*): doch zyn
 Ed. merkt wel te regt aan, dat dezelve onder
 den Angel geen puntje hebben, het welk LIN-
 NÆUS gezegd hadt (†). Waarschylyk zyn
 onzen Ridder de Westindische voor de Italiaan-
 schen in de hand gestopt geweest: 't welk nog
 te meer te vermoeden is, om dat ROESEL en
 anderen, die de Europischen afbeelden, dat
 puntje ook daar aan niet hebben waargenomen,
 't welk zekerlyk in de kleine Surinaamsche plaats
 heeft. De hoekigheid der Schaaren is genoeg-
 zaam blykbaar.

In de Scorpioenen van ons Wereldsdeel schynt
 een aanmerkelyk verschil van Kleur te zyn. De
 onze is zwartagtig, gelyk REDI zegt, dat de
 meeste Italiaansche zyn, en wel rykelyk twee
 Duimen lang (‡). Die, welken sommige Lui-
 den uit Italie en Tyrol, levendig, in Doozen
 te

(*) *Scorpio Pectinum denticulis octodecim*, &c. *Zooph. Gron. Fasc. II. p. 220, N. 951.*

(†) *Cauda sub aculeo mucronata est. Syst. Nat. X, XII.*

(‡) *Non raro biuncialis*, zegt Doktor SCOPOLI van deeze
 pag. 405.

te Neuremburg brengen, omze aan de Apothekers te verkoopen, waren ten deele bruin of zwartagtig rood, en altemaal nog zeer Jong; 't welk daarom geschiedt, dat, als 'er een Oude zig by bevindt, de anderen meestendeels daar door opgevreten worden. Dat de jongste wit waren, deedt hem besluiten, dat zy de Verhuiding ondergaan, gelyk andere Insekten, en haare langzaame aangroeiing, dat zy wel twee of drie Jaaren noodig hebben, om tot volwasfenheid te komen. Eindelyk werden hem eenigen toegebracht, die haar volkomen grootte hadden, en deeze waren, aan de bovenzyde, op het Lyf, taamelyk hoogrood, van onderen geelagtig, de Kop, Armen en Schaaren, uit den blaauwen zwart, met eenig rood doormengd. Hy heeft zo wel de Kammen die hy de Vinnen noemt, als den Bek met de Nyptangen, die daar nevenszyn, zeer fraay in afbeelding gebragt, en heeft onder aan 't Lyf eene opening ontdekt, die mooglyk tot ontlasting van Vuiligheden of tot de Paaring zal dienen. De een, die zeer dik van Lyf was, verbeeldde hy zich een Wyfje te zyn; doch dan zou het verschil der Schaaren, ten dien opzigte, niet in aanmerking komen. In de Kammen merkt hy ook aan, dat maar tien Tanden waren, en kon zulks met de menigte van Kam-tanden, welken LINNÆUS aan de Italiaansche

V.
AFDEEL.
LXXXI.
HOOFD-
STUK.

V. Scorpioenen toefchryft , niet overeenbren-
 AFDEEL. gen (*).
 LXXXI.

HOOFT-
 STUK.

VI.
Australis.
 Zuidland-
 fche.

(6) Scorpioen , *die twee-en-dertig Tanden*
aan de Kammen heeft, en de Schaaren
glad.

Zodanig een wordt door LINNÆUS thans in Afrika, en misfchien ook in Amerika, gezegd te huisvesten. GRONOVIVS brengt een Infekt t' huis onder dit Geflagt, het welke in 't geheel geen Kammen, de Staart Draadagtig dun en weerloos of zonder Angel, maar de Schaaren, aan het middelste Lid, met een fterken Doorn gewapend heeft. Het geleeke voor 't overige naar een Scorpioen, was Kastanjebruin, en kwam uit Indie (†). Die Scorpioen van Brasil, met twee Staarten, waar van SEBA de afbeelding geeft, zal waarfchynlyk door konst dus toegefteld zyn.

(*) *Infekten - Beluſt.* III. Theill. pag. 382.

(6) *Scorpio Pectinibus triginta duo dentatis, Manibus 12.*
vibus. Syſt. Nat. X. Sp. 5.

(†) *Scorpio Pectinibus nullis &c. Zooph. Gron. Fasc. II. p.*
220. N. 952.

V.

AFDEEL.

LXXXII.

HOOFD.

STUK.

LXXXII. H O O F D S T U K.

Beschryving van 't Geslagt der KRABBen en KREEFTEN; waar in derzelver gemeene eigenschappen en verskillendheden, zo ten opzigt van deeze Dieren in 't algemeen, als van derzelver byzondere Soorten, omstandig worden aangewezen. De Soldaaten of Kluizenaars en dergelyke middelragtige, als ook de Garnaalen, Zee - Vloojen en anderen, zyn daar onder vervat.

De KRABBen en KREEFTEN worden door Naam. LINNÆUS in een zelfde Geslagt t'huis gebragt. Zy schynen, inderdaad, ongemeen naa met elkander vermaagschapt te zyn, en, in hoedanigheid zo zeer van de Scorpioenen verskillende, konden zy, naauwlyks, op dergelyke manier, als die, onderscheiden worden. De gaaping zou te klein zyn geweest, tusfchen deeze twee Geslagten, welke ook beide onder den Latynfchen naam van *Cancer* begreepen zyn. Dewyl, echter, de Krabben en Kreeften zo zeer in gedaante verschillen, zal ik van elk in 't byzonder spreek.

K R A B B E N.

De Nederduitsche naam der Krabben zal van het Hoogduitsche woord *Krebs* afkomstig zyn, dat men in 't Fransch navolgt met den naam

V. van *Crabe*, en in 't Engelsch met dien van *the Crab*. De Sweeden noemenze *Krabba*. Van het Latynsche woord *Cancer*, dat van het Grieksch *Karkinos* schynt geformeerd te zyn, hebben de Italiaanen hun *Cranchio* en *Granzo*, de Spaanschen hun *Cangreio* ontleend. De Grieksche naam heeft een zeer duidelyke afleiding van de beweeglykheid der Oogen, die iets byzonders is in deeze Insekten.

Verfchil
van de
Kreeften.

ARISTOTELES geeft tot Kenmerken van de Krabben op, dat zy het Lighaam rond hebben, zonder Staart, en, schoon dit wel niet volkomen waar is, zo blykt nogthans, dat de algemeene naam van dit Geslagt toepasfelyker zy op de Krabben dan op de Kreeften, die zeer blykbaar gestaart zyn. Sommigen hebbenze onder de Viscchen t'huis gebragt, doch de Pooten maaken een zeer duidelyke onderscheiding. Anderen betrekkenze tot de Zee-Schepzelen of Waterdieren, die geen Bloed hebben, waar van PLINIUS drie Geslagten telt; die zegt van Huid zyn; die het Lighaam met een Korst bekleed hebben; en, die in een harde Schaal huisvesten, gelyk de Hoorens en Schulpen. ALDROVANDUS, deeze verdeeling volgende, beschryft zodanige Waterschepzelen in drie Boeken, met byvoeging van een vierde over de Plantdieren, endus maaken de Kreeften, Krabben, Garnaalen en dergelyken, zyn geheele tweede Boek uit; als onder de bloedellooze Dieren, van dien aart, de eenigsten zynde, welke

welke een Korstagtig bekleedzel hebben. De V.
 Torren echter en anderen , hebben dat ook , ^{AFDEEL.}
 zelfs de Scorpioenen ; des zulks geen onder- ^{LXXXII.}
 scheid maakte , of beletten kon , van de Krab- ^{HOOFD-}
 ben in de Afdeeling der Dieren , die de Infek- ^{STUK.}
 ten bevat , te plaatzen ; te minder , daar die
 naam aan dezelve , ten minste aan de Kreef-
 ten , Garnaalen , Zee - Vloojen en dergelyken ,
 wegens de verdeelingen of insnydingen van
 haar Korstagtig bekleedzel , dat verscheide Rin-
 gen om het Lyf maakt , weezentlyk behoor-
 de.

In verscheide opzigten zyn de Krabben ver- ^{Eigen-}
 wonderlyke , ja byna afschuwelyke Dieren. Haar ^{schappen.}
 maakzel , vooreerst , noch misfelyker dan dat
 van een Spinnekop , alzo haar Lyf maar uit één
 enkel stuk , zonder Kop , Borststuk of Staart ,
 schynt te bestaan : de langte der Pooten , die in
 sommigen geheel buitenspoorig is ; de grootte van
 de Schaaren , die zy hebben , en de gedoorn-
 heid van de Schulp , geeft haar een zonderling
 aanzien. Haar gang is , bovendien , niet minder
 vreemd , dan die van sommige Spinnetjes , en
 in eenigen zo vlug , dat zy een Mensch , die
 op zyn hardste draaft , ontloopen. Behalve
 voorwaards , gaan zy dikwils ter zyden uit ,
 en somwylen ook wel agterwaards , indien zy
 kunnen. Zy leeven zo wel op 't Land als in
 en onder Water ; ja eenige Soorten schynen
 naauwlyks Water te behoeven , onthoudende
 zig meest op 't drooge , in de Boschen. Men

V. kan de gewoone Krabben ook verscheide Wee-
 AFDEEL. ken, ja Maanden, levendig bewaaren, zonder
 HOOFD- Water. Men vindt 'er in de Rivieren en in
 LXXXII. de Zee, doch van de eerstgemelde, zo 't
 STUK. schynt, niet dan in de Zuidelyke deelen van
 Europa, ten minste in Duitschland of Vrank-
 ryk niet, maar wel en overvloedig, volgens
 MATTHIOLUS, in Toskanen. Ook waren de
 Rivier-Krabben by de Oude Geneesheeren,
 zo Grieken als Arabieren, in de grootste ag-
 ting. De Zee-Krabben vindt men, zo wel
 in de heete, als in gemaatigde en koude dee-
 len des Aardkloots; ja overal, byna, daar de
 Zee eenige Kust bespoelt.

Paaring. Gelyk onder de Insekten, in 't algemeen,
 zo zyn 'er onder de Krabben ook Manne-
 tjes en Wyfjes, die eenigermaate in Kleur,
 en tevens in Gestalte verschillen. Het Man-
 netje is rooder dan het Wyfje, dat blaauw-
 agtiger is en de Staart veel breeder heeft,
 om de Eijeren daar mede te kunnen vasthou-
 den. In de Paartyd schynt 'er als een Oor-
 log plaats te hebben tusfchen de Mannetjes,
 die elkander, by herhaaling, met den Kop,
 gelyk de Rammen, stooten. De Paaring ge-
 schiedt zeer natuurlyk, wordende het Wyf-
 je, dat op de Rug legt, van het Mannetje
 gedekt, zodanig dat Buik tegen Buik en Staart
 tegen Staart, gevoegd worde. Sommigen leg-
 gen de Eijers in het Zand, aan den Oever
 van

van de Zee of Rivieren, alwaar die dan door de Zonneschyn worden uitgebroed.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

De Krabben paaren hier te Lande in 't Voorjaar, wat vroeger of laater naar 't Saizoen, en eenige Weeken daar na begint men de Eijertjes aan de Staart te zien, die in 't eerst geelagtig wit van Kleur zyn, doch, naar dat zy in grootte toeneemen, allengs rood of-Oranje-kleurig worden. LEEUWENHOEK begrootte het getal derzelven, in ééne Krab, op twee millioenen, het welk een verbaazende Voortteeling zou veroorzaaken, indien niet een groote menigte tot Spys strekte van Visschen en andere Waterdieren.

De Natuur heeft de Krabben met een dergelyke eigenschap, als de meeste andere Insekten, begaafd, van naamlyk haar bekleedzel somtyds af te werpen, te verhuiden of te ruijen, gelyk men 't dikwils noemt. Dit doen zy gemeenlyk in de Zomer, en dan, met een nieuwe Korst verschynende, houden zy zig eenige Dagen stil, als afgemat of zwak op het Zand leggende, tot dat haar bekleedzel genoegzaam sterk geworden is, om haar te beschutten. Gedurende dien tyd eeten zy ook niet, en men zou haar dus gemakkelyk vangen kunnen, indien zy alsdan niet geheel vermagerd waren. Men ziet, derhalve, dat zulks niet aan het afneemen van de Maan toe te schryven zy, gelyk de Ouden beuzelden. Vervolgens hunne

Verhuiding.

krag-

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.
Voedzel.

ten weder bekomen hebbende , hervatten zy haar gewoone Levensmanier.

De Krabben eeten allerley Soort van Gedier-
te , dat zig niet voor haar in eene harde Schaal
kan verschuilen. Wormen , Slakken en alle
Slymerige of weeke Schepzelen , zo in 't Wa-
ter als op 't Land voorkomende , ja zelfs Gras,
Kruiden , Aard en Boom-vrugten . zyn haare
Spyze: want zy blyven niet altoos onder Wa-
ter, en men vindt 'er die zig geduurig op 't
drooge onthouden. Dat zy de Oesters zeer
beminnen , blykt uit het Berigt der Ouden,
aangaande haare loosheid , om dien Visch te
kunnen bekomen. Deeze verhaalen, dat een
Krab met haare Schaaren een Steentje neemt,
en 't zelve tusschen de Schaaalen van een ga-
pende Oester in steekt , waar door die dan de-
zelven niet kan sluiten, en dus van de Krab ,
op haar gemak , wordt uit de Schulp gehaald
en opgegeten. Onder de Kerkvaderen hebben
verscheidene deeze loosheid der Krabben opge-
vyzeld , en AMBROSIOUS , in 't byzonder , be-
schryft dezelve uitvoerig , gelyk OPIANUS
ook in zyn Gedigt. (*). „ Die loosheid , van
„ Oesters te betrappen , meen ik dat alle Krabben
„ bezitten, zegt ALDROVANDUS: want in de Moe-
„ rasen van zoete Wateren , zo wel als in Rivie-
ren,

(*) ——— Parvum madidâ de rupe lapillum
Obliquus tollit Cancer, Chelisque recurvis
Continet, in Testis Lapidem demittit apertis, &c.

„ren, ver van de Zee af, komen ook Oesters V.
 „voor, zo wel als Krabben.” AFDEEL.

Dat deeze Dieren niet van voorzigtigheid LXXXII.
 ontbloomt zyn, blykt uit de byzonderheden, die HOOFD-
 men ons verhaalt van de Land-Krabben der STUK.
 Westindiën. Land-
 Krabben,

Zy ontwyken den Mensch met de vlugt, wanneer hy met een Stok is gewapend, en keeren zig, als men ze vatten wil, gemeenlyk op de Rug, om zig dus met haare Schaaren te kunnen verdedigen. By een Poot gevat wordende, laten zy een stuk daar van in de loop, om haar leven dus te redden, en den vanger te ontkomen. Zy hebben, zo wel als de Haagdisfen en veele Slangen, de gewoonte, om zig eenmaal 's Jaars naar 't Strand te begeeven, en zig daar in 't Zeewater te baaden, 't welk tot geen ander oogmerk schynt te dienen, dan om, na dat zy de Eijeren aldaar in 't Zand hebben geworpen, de Huid week te maaken, om dus dezelve af te leggen. Middekerwyl worden dus ook de Eijeren van de Staart los gemaakt en komen op 't Strand uit, daar men de jonge Krabbetjes wel haast ziet kruipen, en eerlang de groente zoeken, trekkende vervolgens met de Ouden, troepswyze, Landwaard in. Zie daar een wonderlyke ingeving der Natuur, welke deeze Dieren den koers aanwyst naar de Zee; en haar op den behoorlyken tyd derwaards doet vertrekken, om dus de Voortteeling, zo wel als de Verhuiding, ter uitvoering te kunnen brengen. Men wil,

V. dat haare Marsch , uit de Bosfchen naar het
 AFDEEL. Strand , altoos in een regte lyn geschiedde ,
 LXXXII. zonder eenige omwegen ; zo dat zy zelfs over
 Hoofd- Huizen , Kerken en Bergen klimmen (*),
 STUK. klauterende by Muuren op , daar zy dikwils
 dan afvallen zouden , en zig gevaarlyk kwet-
 zen.

't Is bekend, dat de Huizen en andere Ge-
 bouwen, op de Voor-Eilanden van Amerika,
 daar zulks door Pater LABAT was waargeno-
 men, gemeenlyk laag en genoegzaam alle van
 Hout zyn: ook moet men daar zig geen zoda-
 nige Kerken, als wy hier in Europa hebben,
 voorstellen, ten minste niet ten platten Lande.
 Bergen zyn 'er ook niet van zulk een verbaa-
 zende hoogte, als in Peru; 't welk dit mirakel
 grootelyks vermindert. Waarschynlyk zullen
 de Bosfchen, daar zy zig in Gaten onder den
 Grond onthouden, dikwils geen Mylen van de
 Zee zyn. Ondertusfchen getuigt men, dat zy
 by dag en nacht reizen, pleisterende alleen re-
 gulierlyk op het heetste van den Dag. Zy zul-
 len mooglyk by dag haar Koers naar de Zon
 en by nacht naar de Sterren rigten: gelykerwys
 de Indiaanen, in dat Wereldsdeel, de gewoon-
 te hebben. En, of die regte lyn, van haare
 Woonplaatzen naar de Zee, wel ooit naauw-
 keurig waargenomen zy, zou men mogen twy-
 felen.

Van

(*) BASTER *Natuurk. Uitspanningen*. II. DEEL, bladz.
 24.

Van deeze Land - Krabben onderscheidt men vier Soorten. De eersten, *Tourlouroux* genaamd, vallen op 't hoogste drie Duimen breed. Zy zyn rood van Kleur, en hebben de linker Schaar altoos kleiner dan de regter. Die men *Crabes* noemt verschillen van dezelve in grootte en in Kleur: men vindt 'er die paarsch of Violet, en die wit zyn. De eersten onthouden zig in de Valeijen der Bergen, in Boschen en Suiker Plantagiën: de witte op laage Moerasfige plaatsen, niet ver van den Oever der Zee. Van deeze heeft men 'er op Guadaloupe, die meer dan zeven Duim breed zyn: zy hebben tien en dus twee Pooten meer dan de *Tourlouroux*, welke tot Spyze meest, en de witte allermint geagt, ja ook gevaarlyk zyn. Een vierde Soort, genaamd *Ciriques*, in de Rivieren zig onthoudende, veel platter en harder van Schaal, wordt zelfs van de Negers en Indiaanen niet, dan by gebrek van ander Voedzel, gegeten.

De Krabben zyn een zeer gewoone Spyze in alle de Fransche Volkplantingen, zo op de Eilanden als aan de Vaste Kust. Sommigen noemenze het Manna der Westindiën: want de Karibaanen eeten byna niets anders, en voor de Negers strekken zy tot een groote versnapering; terwyl zy ook van de Blanken niet verworpen worden. Op Cayenne, in 't byzonder, daar het dikwils aan toevoer van gezouten Vleesch en Visch mankeert, wordt de Volkplanting 'er grootelyks door gespyzigt. By 't

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD.
STUK.

zy strek-
ken tot
spyze.

V. inkomen der Rivier van de Berbiesjes is een
 AFDEEL. Bosch, dat men het Krabben-Bosch noemt,
 LXXX.I. wegens de menigte van dit Gedierte, 't welk
 HOOFD- zig daar onthoudt en gevangen wordt De
 STUK. genen, ondertusfchen, die men in zodanige
 Bosfchen aan de Zeekant vindt, (zynde veelal
 van de gedagte witte Krabben,) worden fom-
 tyds vergiftig door het eeten van de Vrugten
 of Bladen der Manchenilje- Boomen, of ook
 van de Gevoelige Planten: weshalve het een
 algemeene Regel is, de zodanigen niet te ee-
 ten, welke onder Verdagte Boomgewasfen of
 Kruiden gevonden zyn. Ten opzigt van die
 der Gebergten wordt minder zwaarigheid ge-
 maakt.

De Eijeren, die klein zyn en rond, trops-
 wyze aan elkander gevoegd gelyk de Kuit der
 Visfchen, verftrekken tot een niet minder fmaa-
 kelyke Spyze. Gekookt zynze rood; maar
 anders witagtig, hangende aan de Baardjes,
 welke de Staart naar 't Lyf toe heeft, in een
 witagtige dikke Stoffe, welke door 't kooken
 wit wordt als Eijerwit. Zy zitten als twee
 Kluwens van elkander gefcheiden door een
 Vlies, ter wederzyde van de Staart. Behal-
 ve deeze witte Stoffe, die het Vet der Krabben
 genoemd wordt, hebben de Mannetjes, in plaats
 van Eijeren, eene groenagtige Stoffe, *Taumalin*
 genaamd, 't welk de Saus is, daar menze mede eet.
 Ten dien einde wordt de Schaal van de Rug
 opgeligt, en, dezelve affcheidende van de on-
 der-

derfte Schaal, waar de Pooten en Schaaren aan
gehecht zyn, vergadert men in een Lepel al
de Taumalin der Mannetjes met het Vet, en
daar mede worden zy gegeten. Ook trekt die
Stoffe tot een Kenmerk, dewyl men, als de-
zelfde zwart bevonden wordt, de Krabben wel
mag rekenen vergiftigd te zyn.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

Pater LABAT zegt, dat deeze Krabben, hoe-
wel voor een goede Spyze gehouden worden-
de, doch moeilyk te verteeren zyn, en dus
veel bekwaamer Voedzel voor de Negers en
Indiaanen, of voor Arbeidslieden en Menschen
die zwaar Werk doen, dan voor de genen die
op hun gemak leeven. Dit zelfde wordt van
de Krabben in 't algemeen aangemerkt, en in
dit opzigt komen zy met de Garnaalen over-
een; dat zy beter tot toefpyze zyn, dan om
'er een geheelen Maaltyd mede te doen; moe-
tende ook lang gekookt en met een Kruidige
Saus gegeten worden. Van de zwarte enden
haarer Pooten wordt in de Medicynen gebruik
gemaakt, onder den naam van Kreeft- of Krab-
Schaaren *. Een famengesteld Poeijer van de-
zelven, dat men gemeenlyk Poeijer van de
Graavin van Kent noemt, heeft, gelyk bekend
is, onder de Hartsterkende middelen een groo-
ten naam.

* Chela
Cancerorum

De manier, om de Land-Krabben te van-
gen, is zeer eenvoudig, doch drierley. Men
kanze, naamelyk, of op den Grond loopen.
de, met de Hand van boven grypen, en dan

Vangst der
Krabben.

V.1 in een Zak of Mand smyten, waar in zy lang
 AFDEEL. levendig blyven; of men haaltze met een Haak
 HOOFD. uit de Gaten, of men stopt dezelve, wanneer
 LXXXII. zy dicht aan den Oever zyn, tegen't aankomen
 STUK. van den Vloed; waar door dan de Krab, belet
 wordende Lugt te scheppen, in haar eigen Hol
 ver smoort. De eerste manier wordt gewoon-
 lyk gebruikt tot het vangen der groote witte
 Krabben.

Dergelyke Land-Krabben vindt men ook
 aan de Kust van Guinée, en elders, in Afrika:
 ja op 't Eiland Java, in Oostindie. Op Rodri-
 guez, dat tusfchen de Kaap en Java legt, wa-
 ren zodanige Dieren een groote Landplaag, vol-
 gens de aanmerking van LEGUAT, maakende
 zig ritten in de Grond gelyk de Mollen, en de
 Moeskruiden, met wortel en al, uitrukken-
 de. Op zekeren tyd van 't Jaar begaven ook
 deeze Krabben zig, met Eijeren beladen zyn-
 de, by duizenden naar 't Strand, en dan kon
 men 'er, zo veel men wilde, met Stokken dood
 slaan. Haar Schaal was byna rond, en om-
 trent vier Duimen breed.

Zee-Krab-
 ben.

Zee-Krabben zyn 'er, van veelerley Soort
 en ontzaglyke grootte, over den geheelen
 Aardkloot. In verscheide Havensteden van
 Vrankryk komen 'er dagelyks voor, die zeer
 groot zyn, waar onder, in 't byzonder, de
 Marfiliaansche uitmunten. BELLONIUS ver-
 haalt, dat de Zee-Krabben fomtyds wel een
 Voet breed zyn, en dat hy 'er in Engeland ee-
 ne

ne gezien hadt, van tien Ponden zwaar. Dit is niet ongelooflyk, als men de ontzaglyke grootte in agt neemt van de zogenaamde Duivels-Krabben, gemeenlyk Zee-Spinnen genaamd, in Noorwegen voorkomende, die dikke Pooten hebben van rykelyk een half Elle lang, hoewel het Lyf niet grooter is, dan dat van de gewoone Krabben. Men behoeft dan niet te twyfelen aan het berigt der Reizigers, die verhaalen, dat 'er in de Levant Krabben zyn, zo groot, dat zy de Menschen vervaard maaken, door haare menigte, of dat 'er aan de Kusten van den Oceaan zouden gevonden worden, die een Man kunnen doen te gronde gaan, als zy hem met de Schaaren vatten; 't welk OLAUS MAGNUS zegt dikwils te gebeuren aan de Orkadische Eilanden. Naauwlyks geloofbaar is, echter, 't gene CLUSIUS verhaalt van den groote Zee-Held DRAKE, die, in 't jaar 1605, gewapenderhand op zeker Eiland gekomen zynde, aldaar door groote Krabben aangetast en verflonden werdt.

De Krabben, evenwel, hebben in haare Schaa- ren eene byna ongelooflyke kragt. RUMPHIUS verhaalt van de Oostindische Beurskrabben, dat zy een Kokosnoot, die men met een Steen naauwlyks aan stukken kan kloppen, daar mede weeten te kraaken, na dat zy dezelve van de Boomen hebben afgekneepen. Hy voer eens in een Vaartuig, aan welks Mast men zulk een Krab hadt opgehangen, en daar onder stondt, by geval, een Geit van middelmaatige groot-

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

Haar Sterk-
te.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

te, welke zy by 't Oor beet kreeg, en zo hoog opligtte, dat d'zelve al van den Grond af was, eer men haar te hulp kon komen; moetende toen de Schaar aan stukken geslagen worden, om de Geit te verlossen. Dit is te verwonderlyken; aangezien de Aalen raad weten om de Krabben te overheesteren: zy slingeren zig om derzelve Schaaren, en beletten haar dus, van dezelve gebruik te maaken: terwyl zy, inmiddels, de Krab uitzuigen. Op dergelyke manier wordt dit zo sterk geharnaste en gewapende Dier, aan de oogschynlyk geheel weerlooze Zee-Katten en Polypusfen dikwils ten prooy. Anderszins, getuigt PLINIUS, zyn de Krabben lang van Leven.

Kwaadaar-
tigheid.

Aangezien sommigen van deeze Dieren, sterk geplaagd of getergd wordende door ze onder de Staart te kittelen, dat zy, zo het schynt niet kunnen verdraagen; tot de kwaadaartigheid komen, van zig zelf een doodelyke neep te geeven (*); zo is het niet te verwonderen, dat zy het ook elkander doen, en hierom hebben de Krabbenvangers, wanneer zy 'er eenigen in een Zak willen draagen, de voorzigtigheid, van dezelve eerst de Schaaren te binden. Het is zonderling, dat zy dikwils zig zelf een Poot afbyten, 't welk onfeilbaar geschieden moet, wanneer die tusfchen een Schaar raakt; doch zy hebben wederom dit voordeel, dat

(*) RUMPH. *Amboinsche Rariteitskamer*. p. 7.

dat de afgekneepen of afgebroken Pooten weder aangroeijen, of vernieuwd worden, gelyk wy dit nader in de Kreeften zullen beschouwen.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

www.libtool.com.cn

De Zee-Krabben hebben gemeenlyk het Lyf rondagtig, in sommigen van vooren stomp, in anderen fcherp uitloopende, in eenigen vierkant of hoekig. Het is door een Korstagtig Rugge-Schild bedekt, dat in sommigen effen en glad is, in anderen met een menigte van Knobbeltjes en Stekels of Doornen, zo van boven en van vooren, als op de zyde bezet, ja dikwils met Wormbuisjes en Zeetulpjes begroeid, in de leevende Krabben. De kleur is in de gemeenften bruin of bleek, doch in de Oosten Westindifchen dikwils, fierlyk, wit, geel of rood; ja, in sommigen, het Rugge Schild met veelerley Bloemagtige figuren getekend. Van vooren vertoonen aan hetzelfde zig de Oogen, die het Dier uit kan brengen en in de Hollen verbergen, ook voor en agterwaards, op zyde, en in alle manieren beweegen. Het zyn ronde Oogen, op een Soort van Voetjes geplaatst, doch niettemin gepareld of met Facetten voorzien, gelyk die der Infekten. Zulks laat zig in een groote Zee-Krab, die ik in Liqueur heb, met het Lyf zo groot als een Vuist, zelfs met het bloote Oog beschouwen.

In deeze zyn die deeltjes, waar van Dokter BASTER spreekt (*), dat de Krabben de

zelve.

(*) *Natuurk. Uitfpann.* II. Deel, bladz. 26.

V. zelve in geduurige beweging hebben, zeer
 AFDEEL naar een klein Vogelpootje, doch met twee
 LXXXII. Klaauwen, gelykende, duidelyk zichtbaar. De
 HOOFD- Sprietjes staan in de myne merkelyk naar de
 STUK. zyde toe, tusfchen die deeltjes en de Oogen,
 en zyn zo lang niet als deeze deeltjes. Van
 onderen vertoont zig de uitwendige gedaante van
 den Bek, bestaande uit twee paar over elkan-
 der fchuivende, platte, en aan 't end haaks-
 wyze deelen, aan de enden met Haairtjes be-
 zet, gelyk zyn Ed. 'er een, in *Fig. VI. by Lett.*
1, op de Tweede Plaat afbeeldt; en die hy de
 Lippen noemt, dat taamelyk eigen is; hoe-
 wel zy zig niet op- en nederwaards, maar zy-
 delings beweegen, gelyk in alle Infekten. Aan
 die twee paar deelen, als met Veeren van
 Schryfpennen, die zeer krom staan, en niet
 zeer inwaards geplaatst, zou ik liever den naam
 van Baardjes geeven, dan van Binnenlip-
 pen. Ik denk ook veeleer, dat deeze het ge-
 brek van Baardjes in de Krabben vervul-
 len, dan die Pootagtige deeltjes, met twee
 Klaauwtjes voorzien, waar zyn Ed. zulks van
 vermoedt; alzo die tot dergelyk gebruik als de
 Baardjes geheel onbekwaam zyn, en waarschy-
 nlyk maar dienen, om kleine stukjes van het
 Voedzel te vatten en in de opening van den
 Bek te ftuuwen. Ook zyn het, buiten twy-
 fel, deeze, welke de Heer LINNÆUS met den
 naam van Schaardraagende Voelertjes (*) be-
 doelt.

De

(*) *Palpi duo Cheliferi Syst. Nat. XII. p. 1338.*

De Krabben hebben gemeenlyk, behalve de twee Schaaren, agt Pooten. Sommigen willen dat 'er ook, doch zeer zeldzaam, zyn, met tien of zes Pooten. In de langte en figuur van deeze Pooten, naar dat zy aan 't end breed of spits zyn, gehaaid of ongehaaid, en wat dies meer is, heeft een groot verschil plaats. Men schryft 'er vyf Geledingen aan toe, en 't is zeker dat zy, behalve de Gewrichtsholligheid aan het Borststuk, nog op vier plaatsen beweeglyk zyn; maar mooglyk zal het eerste en derde Leedje slegts als een Knietje aan te merken zyn, gelyk in de Spinnkoppen, en zullen dus de Been en der Krabben ook maar uit Dye, Schenkel en Voet bestaan, even als die der Insekten in 't algemeen. Wat de Schaaren belangt, die zyn dikwils langer dan de Pooten, en bestaan uit twee groote dikke of breede Ledden, ieder met een dergelyke Kniebuiging, en aan 't end met een geweldige Nyper, die een beweeglyk deel heeft, dat voor het derde Lid verstrekt en met Tand en digt en styf in het andere sluit. Sommige Krabben hebben, natuurlyk, de eene Schaar kleiner, de andere grooter, en in eenigen is dit verschil ontzaglyk

Het gene, verder, van buiten nog in aanmerking komt, is de Staart. De Krabben hebben dit Lighaamsdeel wel niet zo zichtbaar of zo groot als de Kreeften, maar het is haar niettemin van de Natuur gegeven. Dus noemt men

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

een Schaalagtig stuk, dat altoos tegen den Buik omgeslagen voorkomt, fluitende in een Groef, die tusfchen de verdeelingen van het onder-Schild regt overlangs loopt. In de Mannetjes is de Staart veel fmaller dan in de Wyfjes, het welk voor eerst dienen kan, om dezelve gemak-kelyk te onderscheiden. In de eerstgemelden strekt zy, volgens Dokter BASTER, om de Teel-deelen te bedekken. In myn groote Krab zie ik 'er een dun Deeltje, wel anderhalf Duim lang, ter wederzyde buiten uitfteeken, da naauwlyks iets anders dan de dubbelde Schaf fchynt te kunnen zyn, door hem by Letter B, in *Fig. 7*, op de Tweede Plaat verbeeld. De Staart is, in myn groote Krab, ongemeen smal en meer dan ter helft van de langte als 't end van een Degen gefatfoençerd. Doch in de breedte van deeze Staart heeft een groot verfchil plaats in byzondere Soorten. Die der Wyfjes is altoos breed, en heeft meer verdee-lingen, aan de binnenzyde met gebaarde Vinne-tjes bezet zynde, welke niet tot zwemmen dienen, maar om de Eytjes vast te houden; zo men met grond fchynt te oordeelen.

inwendige
Deelen.

Aan den Buik van een Wyfjes Krab vertoo-nen zig, na dat de Staart 'er afgenomen is, de twee openingen voor de inlaating der twee Teel-deelen van het Mannetje, die uitgestoken en weder binnen het Lyf kunnen ingetrokken wor-den, gelyk dit de Ontleeding aan Doktor TY-son heeft getoond. Volgens hem loopt de En-del-

www.libtool.com.cn

Fig. 1.

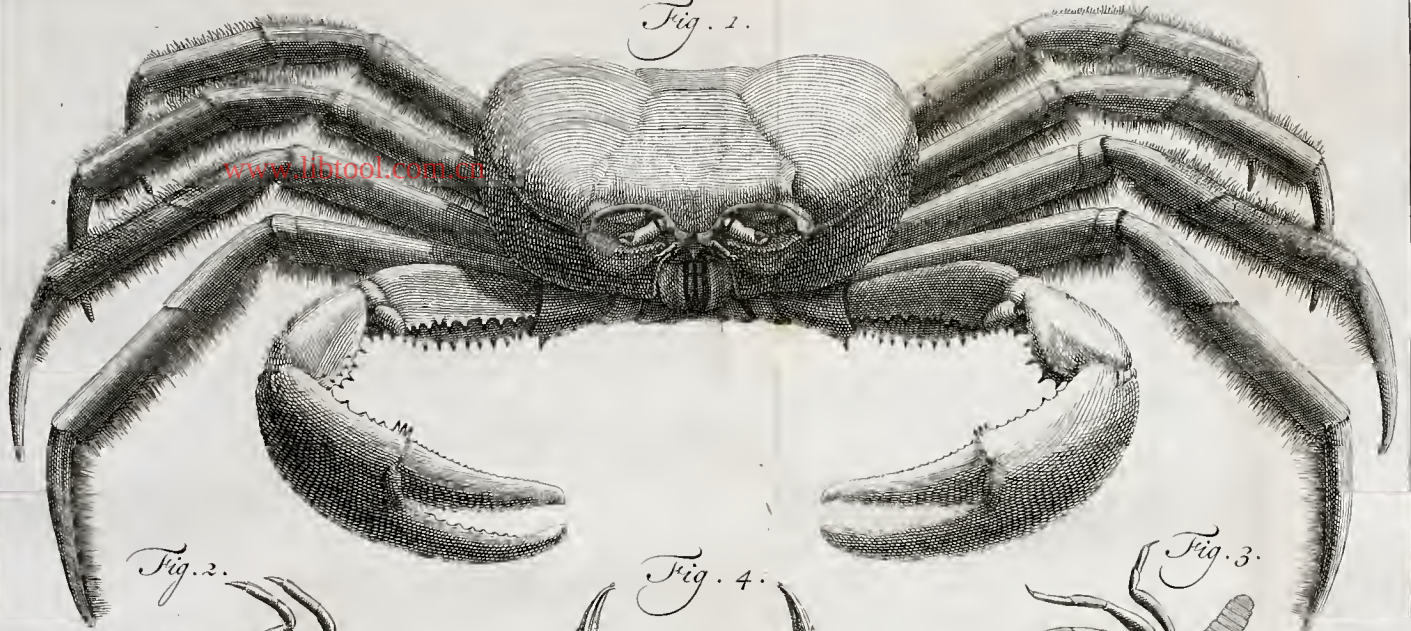

Fig. 2.

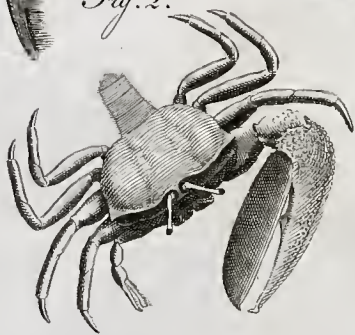

Fig. 4.

Fig. 3.

www.libtool.com.cn

7. 1.

www.libtool.com.cn

Fig. 4.

deldarm door de Staart en langs dezelve ten einde uit, zo dat het Fondament naauwlyks op die plaats fchynt te kunnen zyn, daar het zelve door Doktor BASTER gesteld wordt, maar aan 't end van de Staart (*). Van de Maag loopt een Darm regt agterwaards, doch heeft zydelings een menigte van blinde Darmen, met zeker Vogt of Vettigheid gevuld; zynde dat gene, het welk, in 't eeten van een Krab, voor 't lekkerste gehouden wordt (†).

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

Dat de Staart ongewapend of met geen kwet- zend Werktuig voorzien is, maakt in de Die- renkunde het voornaamste verschil tusfchen die van dit Geflagt en de Scorpioenen uit. Van de Kreeften, op welken de meeste andere Kenmerken ook toepasselyk zyn, verschillen de Krabben door de kortheid van de Staart, en derzelver Gestalte. Voor 't overige zyn de Krabben door LINNÆUS in byzondere Afdeelingen gebragt, naar de gedaante van het Rugge-Schild, dat aan de zyden gelyk is of met infnydingen, van boven glad of oneffen, ftekelig en zelfs gedoornd.

Kenmer-
ken.

Van de eigentlyke Krabben worden, door zyn Ed., thans vyfenvyftig opgeteld, waar van de meesten uitheemsche zyn, als volgt.

Soorten.

KRAB BEN met het Rugfchild effen en op zyde niet ingefneeden.

(1)

(*) COLLINS *Anatomy*. Tab 39. Fig. 1. f.

(†) *Ibidem*. Tom. 1. p. 361.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.
I.

Cancer
Cursor.
Looper.

(1) Krab, die het Rugfchild effen en niet getand heeft, op de zyden van agteren gerand, met de Sprieten gefpleeten, en de Staart omgeflagen.

Deeze Soort, door LINNÆUS niet gezien, is door HASSELQUIST aan de Oevers der Middellandsche Zee, op de Kust van Egypte en Syrie, waargenomen, en onder den naam van *Cancer anomalus* beschreeven. De langte en breedte van het Lyf was niet veel meer dan een Duim, en die der langste Pooten nog geen drie Duimen. Het Lyf was byna vierkant, met twaalf Pooten, waar onder de Schaardraagers gerekend, en dus twee meer dan gewoonlyk. De Sprieten, aan 't end gefpleeten, ftaken, als 't ware, door de Oogen heen, het welk, benevens de byhangzels aan de Staart, dit Schepzel zeer onregelmatig deedt voorkomen. Voorts hadt het deeze byzonderheid, van na het ondergaan der Zonne uit Zee op den Oever te komen, en aldaar zeer snel her- en derwaards te loopen: des de bynaam van Looper niet oneigen aan deeze Soort gegeven wordt.

II.
Raninus
Kikvorsch-
Krab.

(2) Krab, die het Rugfchild effen en niet getand, langwerpig ovaal heeft, van vooren stomp en met tanden.

We-

(1) *Cancer brachyurus*, Thorace lavi integerrimo, lateribus postice marginato, Antennis fissilibus, Caudâ reflexâ. †. *Syst. Nat.* XII. Gen. 270. *Cancer Anomalus*. HASSELQ. *Itin* 433. N. 128.

(2) *Cancer brachyurus*, Thorace lavi integerrimo oblongo, ebo-

Wegens de gedaante, die eenigermate naar V.
 een Kikvorsch of Pad gelykt, voert deeze den ^{AFDEEL.}
 bynaam van *Ran'nus*, dat is Kikvorsch-Krab. ^{LXXXII.}
 Zy heeft de langte van vier, en voor aan 't ^{HOOFD.}
 Lyf de breedte van drie Duimen, doch naar ^{STUK.}
 agteren loopt de Schaal allengs finaller, die
 van boven witagtig is, met een menigte van
 kleine, fcherpe Doorntjes bezet, en van voo-
 ren met diepe infnydingen. Het Dier trekt dik-
 wils zyn Pooten en Schaaren in, als wanneer
 het grootelyks naar een Pad gelykt, zegt RUM-
 PHUS, die verhaalt, dat men het veel op het
 vlakke en fteenige Strand van Loehoe, in Oost-
 indie, ontmoet.

(3) Krab, *die het Rugfchild effen en ongetand*, ^{III.}
met den voorften rand dwars en bruin ^{Mutus,}
beeft. ^{Stompe.}

Deeze, in de Middellandsche Zee zig waar-
 fchynlyk onthoudende, heeft de Schaal glad,
 van vooren geknot, en bruin gerand; van ag-
 teren platagtig geknot, aan de zyden niet in-
 gefneeden; met gladde Schaaren, die eentandig
 gevingerd zyn; de Armen van onderen met
 kleine Tandjes bezet.

(4)

obovato, antice truncato - dentato. M. L. U. 430. RUMPH.
Rariteit - Kamer. p. 13. T. 7. f. T, V.

(3) *Cancer brachyurus*, Thorace lavi integerrimo, margine
 antico transverso brunneo. *Syst. Nat.* XII.

I. DEEL. XIII. STUK.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.
IV.
Cordatus.
Hartvor-
mige.

(4) Krab, die het Rugfchild effen en ongetand, met golven, de Schaaren van onderen gedoornd heeft.

www.libtool.com/en

Deeze Surinaamsche is van taamelyke grootte. Zy heeft de Schaal Hartvormig, met de Punt agterwaards, en effen, aan den rand eenigszins gekield, op de zyden bultig, in 't midden als met de Letter H ingedrukt, tusfchen de Oogen naauwlyks uitgerand, die Cylindrisch zyn, met het onderste Ooglid gekarteld. De Schaaren zyn effen, maar van onderen zeer ruuw, door zwarte Kegelvormige Wratjes; de Armen driekantig met de ho ken gedoornd; alle de Pooten van onderen sterk gebaad.

PL. CIV.
Fig. I.

Van deeze Soort een gedroogde Krab bezittende, heb ik, om de zonderlinge gedaante, de Afbeelding daar van, een derde verkleind, in Plaat doen brengen; niettegenstaande dezelve in het Derde Deel van SERA, doch in een geheel ander postuur, is afgebeeld. Het Voorwerp komt aldaar op de Twintigste Plaat in Fig. 4, voor; welke door LINNAEUS geheel verkeerd is aangehaald op de Elfde Soort, naame-lyk de Landkrabben; gelyk ook in de beschryving van die Figuur gemeld wordt, dat het een Zee-Krab is uit de Spaansche Westindiën, die men oudtyds *Pagurus* noemde, om dat zy zig op

(4) *Cancer brachyurus*, Thorace laevi undato integerrimo, Chelis subtus muricatis. *Amen. Acad.* VI. p. 414. N. 97.

op Modderige plaatsfen onthoudt: doch dit strookt niet, en men heeft daar fomtyds geheel andere door verftaan, gelyk wy in 't vervolg zien zullen. Ondertusfchen is 't, en uit de figuur van 't Lyf en uit de ongemeene Haarigheid der Pooten, die waarfchynlyk tot zwemmen ftrekt, volkomen zeker, dat zo wel de gedagte Afbeelding, als myn Voorwerp, het welk nagenoeg van de zelfde grootte is, tot deeze Soort behooren. De breedte van het Lyf is drie en een half Duim en de langte der voorfte Pooten meer dan een half Voet Rynlandfche Maat. De Schaaren evenwel zyn in hetzelfde, beiden, even groot.

V.

AFDEEL.

LXXXII.

HOOFD-

STUK.

(5) Krab, die het Rugfchild cirkelrond, onef-
fen en gehaaid, met vier Pooten op de
Rug heeft.

V.

Pinnophy-
lax.Schulp-
wagter.

Schoon hier de Pinnewagter van RUMPHIUS aangehaald wordt, zal ik dit Krabbetje liever Schulpwagter noemen; want het fchynt aan de *Pinnæ* of Ham - Doubletten niet bepaald te zyn. Het onthoudt zig, volgens den Heer JACQUIN, in Amerika binnen de Rots- of Foelie Doublet-Schulpen, waar van het de Wagter is, om het Dier van onraad te verwittigen. De Schaal heeft de grootte van een halve Ryksdaalder.

Van

(5) *Cancer brachyurus*, Thorace orbiculato inæquali ciliato, Pedibus Dorsalibus quatuor. *Amœn. Acad.* VI. p. 415. *Pinnotheres*. RUMPH. p. 25.

I. DEEL. XIII. STUK.

V. Van de agt Pooten zyn 'er vier op de Rug, vier van onderen geplaatst.

AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD.
STUK.

Deeze byzonderheid, van vier Pooten op de Rug te hebben, en dus zo wel met den Buik als met de Rug naar om hoog te kunnen loopen, meende de Heer VosMAER, Direkteur van het Kabinet der Natuurlyke Historie van zyne Doorlugtigste Hoogheid, den Heere Prince, Erfstadhouder der Vereenigde Nederlanden, allereerst ontdekt te hebben in zyn zogenaamde *Noto-Gastropus*, die in grootte niet veel van deezen Schulpwagter schynt te verschillen (*). 't Is zonderling, dat het Vertoog, door zyn Ed. dienaangaande reeds in 't Jaar 1763, in een beroemd Fransch Werk aan 't licht gegeven (†), thans niet door LINNÆUS aangehaald zy.

VI.
Pisum.
Erwt.
Krab.

(6) Krab, die het Rugfchild cirkelrond, effen en ongetand, stomp; de Staart zo groot als 't Lyf heeft.

Deeze, in Barbarie gevonden door den Heer BRANDER, heeft het Lyf niet grooter dan een Erwt, overal effen, verhevenrond; geen Snuic

noch

(*) Zie het X. DEEL der *Uitgezogte Verhandelingen*, PL. LXIV. Fig. 1, 2, en de beschryving, bladz. 119, enz.

(†) *Mem. de Math. & Phys. ou des Scavans etrangers*. TOM. IV. Paris. 1763. p. 635.

(6) *Cancer brachyurus*, Thorace orbiculato laevi integerrimo, obtuso; Caudâ Corporis amplitudine. *Syst. Nat.* XII.

noch geene Tandjes: de Staart uitermaate stomp, V.
 bedekkende het geheele Agterlyf tot aan den AFDEEL.
 Buik toe, de Schaaren langwerpig met gelyke LXXXII.
 Puntten: de Pooten ongewapend, glad en scherp HOOFD-
STUK.
 genageld.

(7) Krab, die het Rugfchild Cirkelrond, effen VII.
 en ongetand, zes Pooten en de Sprieten lan- Hexapus.
Zespoot.
 ger dan het Lyf heeft.

Ik weet niet, hoe LINNÆUS hier den naam van Zespoot kan geeven aan dergelyke Krabbetjes, die aan onze Kusten, doch diep in Zee gevonden worden, waar van Doktor BASTER de afbeelding, zo natuurlyk als by vergrooting, heeft gegeven; want daar uit blykt, dat deeze Diertjes wel de agterfte Pooten zeer klein hebben, doch niettemin met het volle getal van Pooten, als de anderen, zyn voorzien. Ik vind by den laatsten niet aangemerkt, dat deeze roodagtig van Kleur zyn, gelyk de Heer GRONOVIVS, na zynen misflag van verwarring met de Mosfelkrabbetjes bekend te hebben, nog verhaalt (*). Zyn Ed. oordeelt, dat die kleine Krabbetjes, op de Zeventiende Plaat van

SE-

(7) *Cancer brachyurus*, Thorace orbiculato lævi integro; Pedibus senis; Antennis Corpore longioribus. *Syst. Nat.* XII. *Cancer* Thorace lævi orbiculato subdepresso, Chelis validioribus, Antennulis longissimis, Pedibus posticis minoribus. BASTER. *Uitspann.* II. DEEL. p. 26. T. 4. f. 3.

(*) *Zoophyl. Gron.* Fascic. II. p. 225.

I. DEEL. XIII. STUK.

V. SEBA afgebeeld, tot deeze Soort behooren. De-
 AFDEEL. zelve zyn, wel is waar, slegts met zes Poo-
 LXXXII. ten afgebeeld; doch men kan zo wel vermoee-
 HOOFD. den, dat één Poot daar aan is verlooren ge-
 STUK. raakt, als dat de lange Sprieten vergeten zou-
 den zyn.

VIII. (8) Krab, die het *Rugschild effen*, ongetand en
 Minutus. byna vierkant heeft, aan den rand scherpag-
 Kleintje. tig en de Sprieten uitermaate kort.

Hoe dat het rondlyvige *Mosfelkrabbetje* van BASTER tot deeze Soort, welke by SLOANE de *allerkleinste vierkante Zeekrab* genoemd wordt, met eenig regt of redent'huis gebragt kan zyn, is my duister. De afbeelding, immers, van zodanig één, 't welk onzen Auteur, op zyne West-Gothische Reize, te Gothenburg geschonken werdt, toont dat het Lyf, weezentlyk, byna vierkant zy. De grootte zegt LINNÆUS, komt naby aan die van onze grootste Bosch-Spinnen. Ik zie niet, dat het zelve van Canton in Sina afkomstig was, gelyk de Heer

GRO-

(8) *Cancer brachyurus*, Thorace laevi integerrimo subquadrate, margine acutiusculo; Antennis brevissimis *Mus Ad. Fr. I. p. 8 It. Westgoth. 137. T. 3. f. 1. SLOAN. Fam. II. T. 245. f. 1. GRON. Zooph. Fasc. II. N. 962. KALM. Itin. II. p. 243. OSBECK. Itin. 107. Cancer Thorace laevi orbiculato, Pedibus hirsutis. BASTER. *Uitspanne II. DEEL. p. 26. T. IV. f. 1, 2. Cancer nutrix. SCOP. Carniol. 1133.**

GRONOVIVS fchynt te willen (*). OSBECK vondt V.
 het op zyn terugreize, in de Kroos-Zee tus- AFDEEL.
 fchen Afrika en Amerika, zeer menigvuldig, LXXXII.
 alwaar het zeer vlug van het eene plekje Kroos Hoofd-
 op het andere fprong, en, eenigen Worm be- STUK.
 trappende, dien met de Schaaren verfcheurde,
 ftoppende dan den eenen brok naar den ande-
 ren in zyn Smoel. Gemeenlyk, zegt hy, aast
 hetzelfde op de Zeekat en kleine Krabben.

Voorts wordt hier aangehaald de *Cancer Nu-* Oester-
trix of Voedster-Krab van Doktor SCOPOLI, Krabbetje.
 die het getal van zes Pooten twyfelagtig ftelt
 in dit zyn kleine Beestje, dat aan de Adria-
 tische Zee zeer dikwils voorkomt in de Oes-
 ters, welke daar door gevoed worden, zo het
 Volk zegt. Hier van hadt Pater WULFEN
 aan zyn Ed. de volgende omftandige befchry-
 ving medegedeeld. „ Uitgebreid is het niet
 „ langer dan de breedte der Nagel van eens
 „ Menfchen Duim, en met de Staart, als ge-
 „ woonlyk is in de Krabben, tegen den Buik
 „ aangevoegd, heeft het naauwlyks de helft
 „ dier langte, zynde alsdan byna rond. De
 „ Staart is langer dan het Lyf, ovaalagtigen
 „ heeft zes Naaden, zynde de middelstukken
 „ breedst en langst. Zy is van onderen hol,
 „ van boven verhevenrond, van omtrek rond,
 „ ftomp,

(*) Noemende hetzelfde *Cancer Cantonensis*, op de aanhaa-
 ling van LINN. West-Gothifche Reize, en de Woonplaats
 ftellende in de Indifche Zee.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

„ stomp, en zagt van zelfstandigheid, aan de
„ tip niet bladerig. Het Schild is rondagtig,
„ effen, van grootte byna als Linze - Zaad.
„ Pooten heb ik, wederzyds, maar drie geteld.
„ Aan de Armen heeft het dikke Schaaren, die
„ by den grondsteun, aan de binnenzide, ruig
„ zyn, met de bladen omtrent even groot; in-
„ waards, by de holte, met één Tandje ge-
„ wapend. De Oogen zyn twee zwarte Stip-
„ jes aan den voorsten rand van het Rugfschild:
„ de Sprieten zeer klein en dun als Haairtjes.
„ Aan de binnenzide van de Staart, die het
„ geheele Lyf bedekt, zyn wederzyds zes Bor-
„ stels, de langsten naar de aanhechting toe.
„ Ooggetuigen verzekeren, dat zy de grootste
„ Oesters Voedzel aanbrengen, die dezelve af-
„ wagten met gaapende Schulpen”.

’t Getal, benevens de Haairigheid der Poo-
ten, welken Doktor BASTER zeer duidelyk agt
vondt in de Zeeuwfche Mosfelkrabbetjes, als
ook de roode, Vuurige Oogen, maaken een te
blykbaar verskil: hoewel deeze ronde, zo wel
als die vierkante uit het Zee - Kroos, met regt
den naam van Kleintje mogen voeren; om de-
zelve tot ééne Soort te betrekken.

IX.
Pinnotheres.
Pinnewag-
ter.

(9) Krab, die zeer glad is, met het Rugfschild
effen,

(9) *Cancer brachyurus glaberrimus*, Thorace lavi lateribus
antice planato, Caudæ medio noduloso carinato. FORSKAL.
Litt. Egypt. JONST. *Exsang. Aq.* TAB. VII. Fig. 3.

effen, aan de zyden boekig, vlak, de Staart V.
in 't midden Knoopig gekield.

AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

De Ouden hebben veel gefproken van Infekten, daar zy den naam aan gaven van *Pinno-phylax* of *Pinnoterres*; welk woord ik hier, met RUMPHIUS, *Pinnewagter* zal vertaalen. Zy ftelden met ARISTOTELES en PLINIUS vast, dat de *Pinna* of Ham-Douplet Visch niet veilig was voor de aanranding der Zee-Polypen, indien hy niet door zodanige Infekten, die zig binnen deszelfs gaapende Schulp onthielden, voor het dreigende gevaar gewaarfchouwd werde. „ De kleine Krabbetjes, die in de Oesters „ huisvesten, zegt RONDELETIUS, zyn van „ grootte als een klein Boontje en geheel wit, „ behalve in het midden van de onder-Korst, „ alwaar een roodagtig Plekje is; maar, die „ men in de Ham-Doupletten vindt, grooter en „ meer rood dan wit; voor 't overige de andere „ Krabben in alle opzigten gelyk, waar door „ zy van de Soldaaten verfchillen”. Deeze Autheur, gezien hebbende dat zy fomtyds met Eijeren dik beladen zyn, beweert daar uit te regt, dat zy door Paaring van Mannetje en Wyfje, even als de Krabben in 't algemeen, voortkomen, en niet uit het zelfde Zaad als de Schulpvisch. Dat 'er dezelve, met kleine Vischjes of andere Zee-Infekten, door gevoed zou worden, gelyk men oudtyds zig verbeeld-

V. de (*), is geheel ongerymd verklaard door AL-
 AFDEEL. „ DROVANDUS ; om dat , zegt hy , de *Pinna* ,
 LXXXII. „ zo min als de Oesters of Mosfelen , Visfch-
 HOOFD- „ jes eeten , maar alleenlyk gevoed worden
 STUK. „ door Water en Slyk.” Dit laatste komt my,
 echter , wat duister voor ; en , indien zy der-
 gelyke Zee-Infekten aten , zouden die Pinne-
 wagtertjes zelf eerst aan de beurt leggen. CICE-
 ro noemt het Diertje , dat de kameraad zou
 zyn van de Ham - Doublet Visch in het beko-
 men van Aas , een Garnaaltje * , en het is niet
 onwaarschynlyk , dat Zee-Infekten van ver-
 scheiden aart , by toeval , in de gaapende Schulp
 komen , even als zy in de Spleeten van Rotsen ,
 in de holletjes der Sponsen , of elders , haar
 verschuiling zoeken. Opmerkelyk is 't , dat
 BELLONIUS , die van LINNÆUS bygebragt wordt ,
 om het denkbeeld te bekragtigen , als of die
 Schulpvisch niet leeven kon , zonder hulp van
 dit Krabbetje (†) ; zelf verzekert , dat men
 wel tien Ham - Doubletten levendig zal openen ,
 zonder één van het Pinnewagtertje vergezeld
 te vinden (‡).

* *Squilla*
parva

(10)

(*) Communemque domum simul & communia tecta
 Cancer habet ; Pinnam pascit , Pinnamque tuetur.
 Hinc Pinna fertur custos cognomine Grajo.

OPPIAN.

(†) Neque enim vita Conchæ fortasse servari posset , nisi o-
 perâ Cancrî , BELLON. *Aquat. 401. Syst. Nat. XII.*

(‡) Decem aperies , (ut scribit BELLONIUS) Pinnas , ante-
 quam unum Pinnophylacem comitem reperias. ALDROVAN-
 DUS *De Crustatis. p. 70.*

- (10) Krab, die het Rugſchild rond en glad, V.
 kleiner dan de Schaaren, met uitermaate AfDEEL.
 lange Sprieten heeft. LXXXII.
 HOOFD.
 STUK. -

Ik kan niet begrypen hoe LINNÆUS, die onder de Agtſte Soort, als gezegd is, drierley wezentlyk verſchillende Krabbetjes begrypt, hier van een byzondere Soort heeft kunnen maaken; waar toe hy, dat zonderling is, zelfs die Kleine of zogenaamde Jonge Krabbetjes van SEBA, met niet meer dan zes Pooten afgebeeld, heeft betrokken. Hy ſtelt de plaats, daar zy zig onthoudt, in Zeeland.

- (11) Krab, die het Rugſchild effen en ongekar- XI.
 teld heeft, van vooren ſtomp, met de twee Ruricola.
 uiterſte Leedjes van alle de Poſten rond- Landkrab.
 om gedoornd.

By de beſchryving van de Eigenschappen der Westindiſche Landkrabben, hier voor medege-
 deeld *, zal ik alleen eenige byzonderheden * Bladz.
 VOE-301.

(10) *Cancer brachyurus*, Thorace orbiculato lævi, Chelis minore; Antennis longissimis. *Syst. Nat.* XII. GRON. *Zooph.* 968. *AË. Helves.* V. p. 363. T. V. f. 447. BASTER. *Uispann.* II. D. p. 26. T. IV. f. 3. SEB. *Kabinet.* III. D. p. 42. T. 17. f. 1-4.

(11) *Cancer brachyurus*, Thorace lævi integerrimo, antice retuso; Pedum articulis ultimis penultimisque undique spinosis. *Syst. Nat.* XII. SLOAN. *Jam.* I. T. 2. FEUILL. *Perruv.* III. p. 237. SEB. *Kabinet.* III. D. T. 20. f. 5. CATESB. *Carol.* II p. 32. T. 32. BROWN. *Jam.* 423.

V. voegen uit het Werk van Pater FEUILLÉE , aan-
 AFDEEL. gaande derzelver Gestalte.
 LXXXII.
 HOOFD-
 STUK. „ Deeze Krabben zyn van verschillende Kleu-
 „ ren , sommigen geheel bleek graauw ; anderen
 „ rood als rottig Bloed, en een derde Soort Violet.
 „ Haar grootte en figuur is nagenoeg eveneens,
 „ doch zy verschillen aanmerkelyk in de Schaa-
 „ ren , welke sommigen veel grooter en wyder
 „ gaapende dan anderen hebben. Het Lyf is
 „ grooter dan een Vuist , de Rug sterk ingedrukt
 „ gewelfd * , en bykans van Ovaale figuur,
 „ een weinig meer uitgestrekt en ronder aan
 „ de zyde der Pooten , dan van de Staart naar
 „ den Kop toe. Door de Kop verftaa ik de
 „ zyde daar de Oogen geplaatst zyn , en door
 „ de Staart de tegenoverzyde , waar men in-
 „ derdaad de Staart ziet , zynde eigentlyk
 „ dat platte Stuk † , naar een Borstbeen gely-
 „ kende , 't welk tegen den Buik aan legt of
 „ geplakt is , onder 't welke men het Aarsgat
 „ en den geheelen Regten Darm kan beschou-
 „ wen (*). Dikwils nam ik waar , dat de
 „ Mannetjes dit Deel veel kleiner en smaller
 „ dan de Wyfjes hebben , in welken het dient
 „ tot bedekking en bewaaring der Eijeren ,
 „ voor dat zy dezelve kunnen uitbroeden. Den
 „ Kop aangaande ; dit is geen van het Lig-
 „ haam

*fort sur-
baisfé

† Plastron.

(*) Dit schynt de waarneeming van COLLINS of TYSON , dat de Endeldarm langs de Staart ten ende uitloopt , te bevestigen. Zie bladz. 313.

„ haam afgescheiden Deel, uitgenomen de twee V.
 „ Oogen, die gefatfoeneerd zyn als twee klei- AFDEEL.
 „ ne, langwerpige Lighaampjes, aan 't end LXXXII.
 „ rond, beweeglyk en ieder ingekast in zyn Hoofd-
 „ Ooghol; welke door een kleine tusschen- STUK.
 „ wydte van elkander afgescheiden zyn, waar
 „ onder de Bek zig vertoont, die voorzien is
 „ met twee zeer dikke Maaltanden (*). De * *Dents*
 „ Pooten zyn onmiddelyk onder den Buik, ter *Melaires*
 „ wederzyde van het Staartstuk, aangehecht.
 „ Hun getal is vier aan beide zyden, daar on-
 „ der niet begreepen de Schaarpooten †, die † *Mordans*
 „ eigentlyk haar Armen en Handen zyn; also
 „ zy 'er zig zo wel tot verdediging van bedie-
 „ nen, als tot het vatten van haare Prooy of
 „ Aas. Deeze Pooten hebben alle ongeveer
 „ de langte van vier Duimen, uitgenomen de
 „ agtersten, die een weinig korter zyn: zy
 „ buigen alle, door middel van verscheide
 „ Leedjes van verschillende langte, waar on-
 „ der drie ruuw zyn wegens eenige kleine Pun-
 „ tjes en het uiterste loopt in een zeer hard
 „ spits end uit. De Schaarpooten zyn famen-
 „ gesteld uit een taamelyk dikken Arm, van
 „ omtrent twee Duimen lang, die een ronde
 „ dikke Voorhand † heeft en een langwerpi- † *Carpe*
 „ ge Agterhand ††, verdeeld in twee Vinge- †† *Meta-*
 „ ren, die lang, puntig en krom zyn, de een be- *carpe*
 „ weeglyk, de ander onbeweeglyk vast aan
 „ de Agterhand. Deeze twee Vingeren zyn
 „ op zulk een manier Tandswys ingesneeden,
 I. DEEL. XIII. STUK. X 4 dat

V.
AFDEEL. „ dat de Tand en van den eenen in de holletjes
LXXXII. „ van den anderen Vinger fluiten, even als de
HOOFD- „ Naaden van het Bekkeneel.
STUK. „ Het Vleesch deezer Krabben is zeer blank,
„ taamelyk mals en goed van smaak, doch het
„ geeft weinig Voedzel. Ik heb my dikwils
„ in omftandigheden bevonden, wanneer ik,
„ niets dan Krabben te eeten hebbende, een
„ Uur na den Maaltyd meer honger had en my
„ flauwer gevoelde te zyn, dan of ik den ge-
„ heelen Dag niets ter wereld had gege-
„ ten’.

XII.
Floridus.
Bloem-
krab.

(12) Krab, die het Rugfchild effen en ftomp
heeft, vlak en met een gekartelden rand;
de Schaaren gekamd.

RUMPHIUS geeft de langte van omtrent twee,
en de breedte van derdhalf Duim aan zyne Oost-
indifche Bloemkrabbe, dus wegens de Tekening
van het Ruggefchild genaamd, dat met geel en
rood Bloemagtig gefchakeerd is. Die van RUM-
PHIUS, het Rugfchild, zo wel als de Schaaren,
met pukkeltjes bezet hebbende, onthoudt zig in
Oostindie op 't Strand, alwaar men, by laag
Water, dikwils haar afgeworpen Huid, met
Pooten en Schaaren, zo geheel vindt, dat men
naauwlyks kan begrypen, waar het Beest is uitge-
kroopen. Een dergelyke Bloemkrabbe heeft
D.

(12) *Cancer brachyurus*, Thorace laevi mutico maculato,
margine crenulato; Manibus cristatis. *Amoen. Acad.* VI. p.
414. N. 98. RUMPH. *Amb. Rariteitkamer*. T. VIII. f. 5.

D. GARDEN aan de Kust van Karolina waar- V.
genomen. ARDEEL.

LXXXII.
HOOFD-

- (13) Krab, *die het Rugſchild effen en Hart-* STUK.
vormig met een ingedrukte Letter H, de Uca. XIII.
Pooten van onderen gebaard, de Armen Moeras-
met ſpitſe Puntjes heeft. Krab.

LINNÆUS oordeelt deeze te gelyken naar de Landkrabben van de Elfde Soort, doch, volgens zyn eigen Kenmerken, komt dezelve veel nader aan die Surinaamsche van de Vierde Soort, welke te regt den bynaam van de Hartvormige voert, en het indrukzel van de gedagte Letter H zeer duidelyk heeft op het Ruggſchild, zo wel als de volgende Soort; de Pooten van onderen niet minder gebaard en de Armen met ſcherpe puntjes gewapend; doch dezelve is een Zee-Krab, en deeze onthoudt zig, volgens MARCGRAAF, in de Moeraſſen van Amerika.

- (14) Krab, *die het Rugſchild vierkant en on-* XIV.
gedoornd heeft, met de ééne Schaar zeer Vocans.
groot. Landkrab.

Volgens de beſchryving in 't werk van SEBA
ZOU

(13) *Cancer brachyurus*, Thorace lævi cordato, litterâ H impreso, Pedibus subtus barbatis, Brachiis muricatis. *Syst. Nat.* XII, Uca Una. MARCGR. *Braf.* 184.

(14) *Cancer brachyurus*, Thorace quadrato inerenni, Chelâ alterâ magnâ. *Amœn. Acad.* VI. p. 414. N. 96. Marocoani.

I. DEEL. XIII. STUK.

X 5

MARCGR.

V. zou deeze de Brasiliaanfche Krab , genaamd
 AFDEEL. *Uca una* zyn , dus genoemd wordende , om
 LXXXII. dat zy ~~wzig in Poelen onthoudt~~. Ik geef 'er
 HOOFD- de benaaming van *Zandkrab* aan , om dat de
 STUK. aangehaalde van CATESBY dus getyteld wordt :
 want de naam van *Roeper* , dien zy , vol-
 gens RUMPHIUS , in 't Maleitsch voert , fchynt
 niet zeer eigen te zyn. Men zou ze liever mo-
 gen noemen *Wenker* , om dat zy met de groot-
 fte Schaar geduurig zwaait , wanneer zy , by
 't afloopende Water , op 't Strand gezien
 wordt ; verbergende zig aldaar , indien men-
 ze naby komt , in het Zand. Door 't kookken
 worden zy niet rood , maar blyven blaauw
 groen ; zynde , zegt hy , dik van Lyf en eet-
 baar , doch , wegens de kleinte , by de Men-
 fchen niet gezogt.

PLAAT
 CIV.
 Fig. 2, 3.

Deeze Krabben hebben het Lyf , volgens
 hem , fchaars een Duimbreed lang , maar wat
 breeder en van vooren breedst. In de gefalte
 der Schaaren verfchillen zy ongemeen. Door-
 gaans is de regter grootst en dan hebben zy de-
 zelve of zo Schaaragtig breed , als die van on-
 ze Afbeelding Plaat CIV. Fig. 2 , of met smal-
 ler punten , gelyk in Fig. 3. Hier blykt ech-
 ter , dat de flinker Schaar ook wel eens de
 grootfte is. De andere Schaar is ongemeen
 klein,

MARCGR. *Brasf.* 134. FIS. *Brasf.* 77. T. 78. SEB. *Muf.* III.
 T. 18. f. 3. GRON *Zooph.* 965. PET. *Gaz.* T. 78. f. 5.
 RUMPH. *Amb.* T. X. f. E. *Cancer arenarius*. CATESB. *Car.*
 II. T. 25.

klein, ja veel kleiner, gelyk RUMPHIUS zegt, dan eenige Poot. Ik heb 'er doch van dit slag, met de beide Schaaren uitermaaten klein en van gelyke grootte. Opmerkelyk is te, op welke lange dunne Steeltjes de Oogen staan in deeze Soort. Zy verschuilen zig in de Indiën onder Steenen, zegt LINNÆUS, vattende de Vingers, als die haar voorkomen, met Pyn.

- (15) Krab, die het Rugfchild effen, ongekar-
teld, Eyrond en zeer glad heeft, met de
Schaaren tweefnydend en effen.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.
XV.
Craniola-
ius.
Bekkeneel-
agtige.

De gedaante van het Lyf, eenigermate naar eens Menschen Bekkeneel gelykende, geeft den bynaam aan dit Krabbetje, 'k welk klein is en van fommigen tot de Zee-Spinnetjes t'huis gebragt wordt. Het onthoudt zig in Oostindie, en is aan 't Eiland Ambon gevonden.

- (16) Krab, die het Rugfchild effen en ongekar-
teld verbevenrond heeft, van agteren met
vyftien Tandjes.

XVI.
Philargus.

Deeze Soort, in het Kabinet van de Koningin van Sweeden berustende, was uit Oostindie afkomstig.

KRAB-

(15) *Cancer brachyurus*, Thorace lavi integerrimo, ovato glaberrimo, Manibus ancipitibus laevibus. M. L. U. 431. RUMPH. *Amb.* T. X. f. A, B. PET. *Amb.* T. 9. f. 3. SER. *Kabinet.* III. T. 19. f. 4, 10.

(16) *Cancer brachyurus*, Thorace lavi integerrimo convexo, postice quindecim-dentato. M. L. U. 462.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

KRABBen, met het Borststuk effen, aan de zyden ingefneeden.

XVII.
Rhomboi-
des
Ruitige.

(17) Krab, die het Rugfchild effen, aan de zyden voorwaards met één Doorn beeft, en van vooren ftomp.

Onder de zeldzaamheden van de Middellandfche Zee, die door den aangehaalden Schryver in afbeelding zyn gebragt, komt deeze voor.

XVIII.
Macula-
zus.
Gevlakte.

(18) Krab, die het Rugfchild effen, met ronde Bloedkleurige Vlakken, aan de zyden met éenen Tand beeft.

Dit fchynt de *sterk gedruppelde* Krab te zyn van VALENTYN, die geel is van Rugfchild met ronde roode Vlakken, welke deeze Soort zeer kenbaar maaken en 'er te regt den bynaam van gevlakte aan geeven. Men heeftze aan 't Eiland Ambon gevonden.

XIX.
Pelagicus.
Stekel-
Krab.

(19) Krab, die het Rugfchild effen en wederzyds met

(17) *Cancer brachyurus*, Thorace laevi, lateribus antice unispinosis, Fronte truncatâ. *Syst. Nat.* XII. BARREL. *Rar.* T. 1287. f. 1. T. 1286. f. 1, 2.

(18) *Cancer brachyurus*, Thorace laevi maculis sanguineis rotundis; lateribus unidentatis. M. L. U. 433. RUMPH. *Amb.* T. 10. f. 1. PET. *Amb.* T. 1. f. 8. SEB. *Kabinet.* III. T. 19. f. 12. GRON. *Zooph.* N. 971. VALENTYN. III. DEEL. T. 29C.

(19) *Cancer brachyurus*, Thorace laevi utrimque unispinosis, Fronte sexdentatâ, Manibus multangulo-prismaticis. M. L. U. 434. *Cancer*, Manuum articulis omnibus dentatis, extimo hepta-

met ééne Doorn heeft, van vooren zestandig en de Schaaren veelkantig geribd.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

De Latynsche bynaam van Zee-Krab, schynt te algemeen te zyn, of schoon deeze in het Zee-Kroos op den geheelen Aardkloot zig onthoudt, volgens LINNÆUS. De aangehaalde van RUMPHIUS, *Stekelkrab* by dien Waarneemer getyelt, zegt dezelve dat de gemeenste is onder de eetbaare Krabben; weshalve zy dan ook op't Strand moet voorkomen. OSBECK vondt haar in de Kroos-Zee zo overvloedig niet, als de kleine vierkante Krabbetjes voorheen beschreeven *. Van VALENTYN wordtze de *Keizers-Krab* geheten. Behalve de zes Tandjes van het Schild, tuschen de Oogen, hebben zy, bezyden de groote Stekels, nog agt kleinere op ieder zyde. Myn Voorwerp is drie Duimen breed, en anderhalf Duim lang van Lyf.

* Zie
Bladz. 321.

(20) Krab, die het Rugschild effen en Kogelrond heeft, van vooren wederzyds met één Tand, van agteren en de Smit tweetandig.

XX.
Nucleus.
Eikel.

Aan deeze Soort, die de gestalte van de Vyftiende en de grootte van een Eikel heeft, wordt niet onaartig deeze bynaam gegeven. Haar Rug-

ptagono. OSB. *Itin.* 307. GRON. *Zooph.* 956. RUMPH. *Amb.* T. VII. f. R. BROWN. *Jam.* 421. T. 41. f. 2. SEB. *Kab.* III. T. 20. fig. 9.

(20) *Cancer brachyurus*, Thorace lævi globoso, anticeutrimque unidentato, postice Rostroque bidentato. *Syst. Nat.* XII.

I. DEEL. XIII. STUK.

V. Rugfchild heeft een tweetandige Snuit, en de
 AFDEEL. rand, van agteren, is flaauw tweetandig, maar
 LXXXII. boven de agterfte Pooten heeft het Schild nog
 HOOFD- een fterken Kegelvormigen tand. De Staart is
 STUK. zeer glad; de Armen zyn befprengd met uitftee-
 kende Stippen: de Klaauwen fcherp; de Schaa-
 ren effen, met lange, dunne, egaal gehaaide
 punten. Aan de Oevers van Barbarie, in de
 Middellandsche Zee, is deeze doot BRANDER
 waargenomen.

XXI. (21) Krab, die het Rugfchild effen en weder-
 Laftatus. zyds vierlobbig getand heeft, de Schaaren
 Gezoogde. effen en ovaal.

Ik verftaa de reden niet van den bynaam, dien
 deeze Indifche Krab voert. Zy bevondt zig,
 met de twee voorigen, in het Kabinet van de
 Koningin van Sweeden.

XXII. (22) Krab, die het Rugfchild byna effen, we-
 Manas. derzyds vyftandig heeft; de Armen met
 Strand. één Tand; de Pooten gebaaird, en de ag-
 krab. terften Elswyze.

Dee.

(21) *Cancer brachyurus*, Thorace laevi; utrimque ferrato, quadrilobo, Manibus ovatis laevibus. M. L. U. 435.

(22) *Cancer brachyurus*, Thorace laeviusculo utrimque quin- quedentato; Carpis unidentatis; Pedibus ciliatis, posticis subulatis. M. L. U. 436. Faun. Suec. 2026. SCOP. Carn. 1123. It. Westgoth. 173. RUMPH. Amb. T. VI. f. O. PET. Amb. T. I. f. 5. BASTER, Uitfpanningen II. p. 19. T. 2. GRON. Zooph. N. 255.

Deeze , als een der gemeenste Soorten van V. Krabben, die aan onze Stranden voorkomen, ^{AFDEEL. LXXXII.} door den Heer Doktor BASTER tot zyne Waar- ^{HOOFD-STUK.} neemingen over de Krabben gebruikt, onder den naam van *Strandkrab*, en in verscheide afbeeldingen, zo in 't geheel, als ten opzigt van de byzondere deelen, duidelyk voor Cogen gesteld in zyn Ed. Natuurkundige Uitspanningen, waar de gekleurde Platen een byzonder sieraad aan geeven; zal ik thans beschouwen als een Schepzel, dat byna aan alle Stranden voorkomt op den geheelen Aardkloot. RUMPHIUS, immers, telt deeze ook onder de Indische Zee-Krabben en zegt dat zy nooit op 't Land komt, wordende alleenlyk in Kuilen, daar het Water staan blyft, by afloopende Zee, of anders met Netten gevangen. De Kleur is, zegt hy, uit den graauwen donkergroen, doch gekooktzynde rood, en dan wordenze voor zeer smaakelyk gehouden. Volgens Doktor SCOPOLI komt deeze ook voor in de Adriatfche Zee.

(23) Krab, die het Rugfchild wederzyds ^{XXIII.} byna vyftandig, de Schaaren aan 't end ^{Depurator.} famengedrukt en de agterfte Pooten ovaal ^{Breedpoot.} heeft. ^{PL. CIV.} ^{Fig. 4.}

De

(23) *Cancer brachyurus*, Thorace laevi utrimque subquinguedentato, Manibus apice compressis, Pedibus ovatis. *Syst. Nat.* XII. *Cancer Caninus*, *Ad. Frid.* 1. P. 35. SCOP. *Carn.* 1124. GRON. *Zooph.* 954. *Cancer Ramipes*. BARR. *Id.* 1287. f. 2. *Cancer Latipes*. ROND. *Pisc.* 565. PLANC. *Conch.* 34. T. 3. f. 7. SEB. *Kabinet.* III. D. T. 12. f. 9.

I. DEEL. XIII. STUK.

V. De tand aan het eerste Lid der Armen , en
 AFDEEL. de Haairigheid der Pooten aan de eene zyde ,
 LXXXII. heeft zowel , indien niet meer plaats in deeze , als
 HOOFD- in de voorgaande Soort , waar van zy inzon-
 STUK. derheid door de agterste breede Zwem-
 pooten verschilt , die haar , by sommigen ,
Breedpoot hebben doen noemen. Zy komt by
 de voorigen aan onze Stranden , doch niet zo
 menigvuldig voor , en sommigen noemen haar ,
 wegens den glans en helderheid van de Schaal
 en Pooten , niet onaartig *Porselein-Krabbetje*.
 De afbeelding daar van , zo het my toefchynt ,
 nog niet uitgegeven zynde , heb ik die , vol-
 gens zodanige Mannetjes , my onlangs door
 den Heer BASTER uit Zeeland toegezonden ,
 alhier , in *Fig. 4* , naauwkeurig in 't Koper
 doen brengen. Ik zeg , dat deeze Zeeuwfche ,
 misfchien , nog niet was afgebeeld : want de
 figuur , die uit SEBA aangehaald wordt , hoe
 zeer naar dezelve gelykende , was , volgens
 de beschryving , van een Brasiliaanfche Zee-
 Krab , die aldaar *Aratu-Pinima* of ook *Guan-*
bumi geheten wordt , ontleend , en by den
 Heer GRONOVIVS , hoe omftandig ook over
 de Nederlandfche Krabben , waar van zyn Ed.
 zevenderley Soorten opgeteld heeft (*), zoek
 ik

(*) Naamelyk niet in zyne *Fauna Belgica* , een Werk dat
 deeze Heer voorgenomen hadt uit te geeven , weshalve
 het door Doktor BASTER als reeds uitgegeven wordt ge-
 meld : maar in *Act. Helvet. Phys. Math. Med.* VOL. V. p.
 360 ; alwaar het vervolg is van zyne gebrekkelyke Lyst der
 Nederlandfche Infekten.

ik te vergeefs naar deeze. Zyne eerste , naamlyk , die dan de Breedpoot van RONDELETIUS zyn zou , hadt de ééne Schaar grooter dan de andere , dat in deeze geen plaats heeft , en die andere , thans door zyn Ed. als een Zeeuwfche opgegeven (*) , kan het ook niet zyn , om dat het Rugfchild die twee groote wederzydfe Doornen , van de Stekelkrab , ontbreken. Die van PLANCUS en BARRELIER zullen zekerlyk Italiaanfche of vreemde zyn. De onzen vallen in lang zo groot niet als de gewoone Strandkrabben , van de voorgaande Soort.

Dit Krabbetje was , in het Kabinet des Konings van Sweeden , *Hondskrab* getyteld. Doktor Scopoli zegt , dat het Volk , aan de Adriatfche Zee , 'er den naam van *Mafinetta* aan geeft , hoewel zy de gemeene Strandkrabben , anders *Granci* , ook wel eens zo noemen. Het Rugfchild is een weinig breeder dan lang , en het tweede Lid der Armen , zegt hy , tweetandig , daar ik echter in de onzen maar een groote dikken spitsen Tand of Doorn aan waarneem. Het wordt onder de Sweedfche Dieren niet opgeteld.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

(24) Krab , die ruig is , hebbende het Rugfchild XXIV:
Dormia.
We-Venynige

(*) *Zooph. Gron.* Fascic. II. p. 222. N. 958. Want zo die Soort alleen van de Stekelkrab , N. 956 , door de agterfte Pooten verschilt , kan het zekerlyk ons Porfelein - Krabbetje niet zyn , het welk , bovendien , de agterfte Pooten niet bekwaam heeft om te loopen.

(24) *Cancer brachyurus* , hirsutus , Thorace utrimque den-

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

wederzyds getand, de agterfte Pooten ieder met twee Klaauwen.

Volgens mijn Voorwerp, het welk meer dan een Vuist groot is, hebben de dubbelde Klaauwtjes plaats aan de twee paar agterfte Pooten, gelyk by RUMPHIUS; doch niet aan alle de Pooten, gelyk in die van SEBA. Ook is de myne overal ruig en heeft by zig een Ruggedekzel van Hoornagtige zelfftandigheid: weshalve zy, mooglyk, de Ruitergenoomd wordt. De Haarigheid aan het Lyf is bruin of graauw, maar de Schaaren zyn wit en glad.

LINNÆUS verhaalt, dat deeze Krab zig in de diepte der Indifche Zee onthoudt en Venynig is. RUMPHIUS, evenwel, dringt niet fterk aan op dit laafte, meenende dat het denkbeeld, 't welk ons Volk dienaangaande heeft, meest van de leelyke gedaante deezer Krab afkomstig zy. Hy noemt Natiën op, die dezelve zonder fchroom eeten, na dat zy op Kolen gebraden zyn; al't 't Vleesch van 't zwarte Bloed of de bruine vogtigheid, die grootendeels het Lighaam van deeze Krabben opvult, afzonderende. Opdergelyke manier, zegt hy, kunnen ook de Vifchen, die men Opblaazers noemt, zonder hinder van de Menfchen gegeten worden, als ze maar het Vleesch weeten af te fcheiden van de Sly-

tato, Pedibus posticis Unguibus geminis. *Amen. Acad. VI. p. 413. N. 96. Cancer lanofus, RUMPH. Amb. T. XI. f. 1. SEE. Kabin. T. XVIII. f. 1.*

Slymige Aderen, waar in het Kwaad steekt. V.
 En, de geheele Venynigheid der Krabben komt, AFDEEL.
 volgens hem, uit, opeen worgende en duizelig LXXXII.
 maakende kragt, die men somtyds met enkele Hoofd.
 Syroop of eenige Vettigheid verdryven kan (*). STUK.
 Mischien heeft deeze, by LINNÆUS, daar van
 den naam van *Dormia* gekreegen.

- (25) Krab, die het Rugschild effen en weder- XXV.
 zyds vyftandig heeft, de Schaaren veel- Feriatus.
 boekig ovaal en de Armen met één Tand. Feestige.

Ik begryp naauwlyks, hoe dat de zeldzaame
 gladde Zee-Krab van RUMPHIUS tot deeze Soort
 kan betrokken zyn, van wier eigenschappen ik,
 by dien Autheur, niets gemeld vindt. Moog-
 lyk heeft zy dien bynaam wegens de lekkerheid
 van haar Vleesch. Zy is uit Indie afkomstig.

- (26) Krab, die het Rugschild effen en gekar- XXVI.
 teld, met de agterste boeken uitgebreid vyf- Granula-
 tandig en van agteren geknot, de Schaa- tus.
 ren gekamd heeft. Korrelige.

De

(*) In de *Wysgeerige Verhandelingen* van BRADLEY, over
 de *Werken der Natuur*, bladz. 80, vindt men zelfs aange-
 merkt, dat sommige Soorten van Krabben zeer vergiftig zyn.

(25) *Cancer brachyurus*, Thorace laevi utrimque quinque-
 dentato; Manibus multangulis ovatis, Carpis unidentatis. M.
 L. U. 437. RUMPH. *Amb. Tab. VI. f. P. PET. Amb. T. I.*
f. 6.

(26) *Cancer brachyurus*, Thorace laevi crenulato, angulis
 posticis dilatato. quinquedentatis, posticeque subtruncato; Ma-
 nibus cristatis. SEB. *Kabin. III. T. 19. f. 13.* *Cancer Che-*
lis crassissimis. CATESB. *Carol. II. p. 36. T. 36.*

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

De dikte der Schaaren en Pooten is, volgen-
de aangehaalde afbeelding van SEBA , aanmer-
kelyk in deeze zeer zeldzaame en sierlyke Bloem-
agtige Krab van Ambon , welke de Heer DE
GEER , uit Amerika , in zyn Kabinet gekree-
gen hadt , en LINNÆUS van Algiers . Het ver-
hevenronde Schild , eenigermaate geknobbeld ,
is aan de agterfte hoeken breeder en vyftandig ,
voor het overige aan den rand gekarteld : de
Snuit tweekwabbig en Stomp : de Schaaren ge-
knot , gekamd en met een Doorn gewapend aan
den grondfteun.

XXVII.
Pagurus.
Zee-Krab.

(27) Krab , die het *Rugschild* wederzyds *stomp*
met negen plooijen , en de Schaaren met
zwarte tippen heeft.

De algemeene naam van Zee - Krab past op
deeze Soort , welke den Ouden bekend geweest
is onder den naam van *Pagurus* , die ook taame-
lyk algemeen is , als een Schepzel betekenende ,
het welk zig onthoudt op steile , klippige
plaatsen. Deszelfs Korst of Schild is , in 't ron-
de , met negen Kerven als Geutswys ingesnee-
den , volgens BELLONIUS , die verhaalt , dat
dee-

(27) *Cancer brachyurus* , Thorace utrimque obtuse novem-
plicato , Manibus apice atris. *Faun. Succ.* 2023. Ed. I. N.
1244. It. *Westgoth.* 173. *Mus. Ad. Frid* I. p. 85. SCOP.
Carn. 125. GRON. *Zooph.* 967. BELL. *Aquat.* 368. RON-
DEL. *Pisc.* 560. GESN. *Aquat.* 155. ALDR. *Exsang.* 186.
JONST. *Exsang. Aquat.* T. V. f. 2. BRADL. *Nat. T.* 3. f. 4.
RUMPH. *Amb. T.* XI. f. 4.

deze Krab wel zo groot wordt als eens Menschen Bekkeneel. RONDELETIUS tragt uit ARISTOTELESTE bewyzen, dat de *Pagurus* de waare *Maja* zy van dien Filosooph, dus wegens de grootte genaamd, waar in zy alle andere Krabben overtreft, als eene Moeder- of Voedster-Krab ten opzigt van de overigen aangemerkt zynde. Hierom wordt zy in Engeland de grootte of *Paarde-Krab*, en van de Vischers *the Pungier* geheten. Deeze is het, waar van de Schaaren oudtyds aangepreezen zyn onder de Winkelmiddelen. De Italiaanen noemenze *Granciporro*, en de Duitschers geeven 'er den naam aan van *Tasfchen-Krebs*, dat is Beurs-Krabbe. Aan de Kust van Noorwegen wordt zy, zo wel als in Sweeden, overvloedig gevangen volgens het Berigt van KALM, die daar van aldus spreekt (*).

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

„ Deeze Soort, zo wel *Krabba* als *Palltas*. De sterkste
„ *ka* genaamt, onthoudt zig meest op Slykeri- Dieren.
„ ke Modder- of ook op Zandgronden; doch
„ zeldzaam op plaatsfen die Klippig of met
„ Steenen zyn. Onder alle bekende Dieren
„ houdt men deeze, naar haare grootte, voor
„ de sterkste; want zy zyn in staat, om met
„ een zo zwaar stuk Lood, byna, als zy zelf
„ zyn, te gaan kuieren. Het is ook een Vis-
„ fcher niet te raaden, dat hyze met de Han-
„ den

(*) *Stokb. Verhand. X. THEILL. p. 195, 196.*

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

„ den vatte, of ze dicht aan zyn bloote Voe-
 „ ten komen laat: want men heeft voorbeel-
 „ den, dat zy Vingers of Toonen, even als een
 „ Koolsblad, met de Schaaren hebben afge-
 „ broken. Men bereidtze op verscheide ma-
 „ nieren tot Spyze: zy worden of in haar ei-
 „ gen Schaal, met eenige Speceryën daar
 „ in gestoken, op gloeiende Kolen gebraden,
 „ of in Water gekookt, enz. Van de voor-
 „ naamste Luiden worden zy altoos voor een
 „ Lekkerny gehouden, wanneer zy goed om
 „ te eeten zyn, dat is van St. Michiel tot Al-
 „ lerheiligen, en dan gaan zy in sijnakelykheid
 „ de Kreeften te boven: maar vervolgens deu-
 „ gen zy niet veel, en zyn meest ledig van
 „ Schaal. Buiten dien tyd wordt het Vleesch
 „ voor lok - aas aan de Vischhoeken gebruikt”.

Gedagte Kenmerken onderscheiden deeze ge-
 noegzaam van de Strand - Krabben, hier voor
 beschreeven †, die echter zeer naa met dezel-
 ven vermaagschapt en in eigenschappen over-
 eenkomstig zyn. Ik heb daar van, in de inlei-
 ding van dit Hoofdstuk, genoegzaam gespro-
 ken. Hoe de Koperkrab van RUMPHIUS, dus
 wegens haare glinsterend roode of Bronsagtige
 Kleur genaamd, die ook wel is waar zwarte
 Schaaren heeft, doch in de Indische Zee zeld-
 zaam voorkomt, en niet tot Spyze wordt ge-
 bruikt, tot deeze Soort betrekkelyk zy, kan ik
 niet begrypen.

† Bladz.
335.

KRABBen, met het Rugfschild van boven
 zuig of Stekelig.

- (28) Krab, *die het Rugfchild rondagtig , ruig en op zyde ftomp , de Schaaren Eyvormig en gedoornd heeft.*

www.libtool.com.cn

Deeze, in 't Kabinet van de Koningin van Sweeden zig bevindende, was uit de Indifche Zee afkomstig.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.
XXVIII.
Chabrus.

- (29) Krab , *die het Rugfchild ruig en rimpe- lig, wederzyds met éenen Tand, de Smuit tweetandig heeft.*

XXIX.
Lanatus.
Wollige.

In de Middellandfche Zee was deeze gevangen, die het Schild platagtig, oneffen, met groefjes, van vooren geknot heeft, met twee Tand en tusfchen de Oogen, één daar buiten, en in 't midden van de Zyde, wederzyds, een uitfteekende Tand. De Schaaren zyn glad, de Armen gehaaid. De twee voorfte paaren van Pooten zyn lang, de twee agterfte paaren kort en op de rug fttaande, aan de tippen met haakige Klaauwen. Men kan de Aanmerkingen van den Heer VosMAAR daar over nazien (*).

- (30) Krab, *die het Rugfchild ovaal , ruig en*

XXX.
Arantus.
ge-
Spinnekop-
Krab,

(28) *Cancer brachyurus*, Thorace hirto suborbiculato muti-
10, Manibus ovatis muricatis. M. L. U. 438

(29) *Cancer brachyurus*, Thorace hirto rugoso, utrinque unidentato, Roftro bidentato. PLANC. *Conch.* p. 36. T. V. f. 1.

(*) *Uitgezogte Verhand.* X. DEEL, bladz. 129.

(30) *Cancer brachyurus*, Thorace hirsuto, ovato, tubercula-

I. DEEL. XIII. STUK.

Y 4

101

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

geknobbeld heeft, met de Snuit gevorkt en de Schaaren Eyvormig.

Gemeenlyk noemt men deeze Zee-Spin, doch het zal die niet zyn, waar aan, in 't Hoogduitsch, de naam gegeven wordt van Duivels-Krab, als welke, door de grootte en menigte van Doornen op het Schild, zig genoegzaam onderscheidt. Zy gelykt veel naar de voorgaande en volgende Soort.

XXXI.
Rostratus.
Snuitige.

(31) Krab, die het Rugfchild omgekeerd Hartvormig, de Rug met twee regt op staande Doornen; de Schaaren langwerpig en op zyde plat heeft.

Deeze komt, zo wel als de voorgaande, in de Europifche Zee voor. Die van de Sweedfche Kust is klein en morfing, met het Rugfchild voorwaards in een Snuit uitlopende en de Sprieten met Borftelhaairtjes bezet. De Schaaren hebben dunne punten en aan den grondfteun twee ftompe Doornen.

XXXII.
Hirtellus.
Ruige.

(32) Krab, die het Rugfchild ruig en wederzyds vyftandig heeft; de Schaaren aan den buitenkant gedoornd.

In

to, Rostro bifido, Manibus ovatis. *Faun. Suec.* 230. M. L. U. 439. It. Scan. 312. JONST. *Exfurg. Aquat.* T. 5. f. 13.

(31) *Cancer brachyurus*, Thorace pubescente obcordato; Dorsis Spinis duabus erectis; Manibus oblongis compresis. *Faun. Suec.* 2027.

(32) *Cancer brachyurus*, Thorace hirtato, utrimque quinque-dentato, Manibus extus muricatis. *Faun. Suec.* 2029.

In de Noorder Oceaan is, door den Heer MAR-
TIN, een zeer klein Krabbetje waargenomen,
dat deeze Kenmerken heeft.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK,

- (33) Krab, *die het Rugfchild Haairig*, ovaal; XXXIII. Cuphaus.
van vooren stomp, van agteren drietandig Vezelige.
heeft.

Deeze, in 't Kabinet van de Koning van Swee-
den zig bevindende, was uit Oostindie afkom-
stig. De aangehaalde figuur van RUMPHIUS
heeft geen de minste ruigte. EDWARDS heeft
een zeer Haairig Krabbetje, van de Kaap der
Goede Hope, afgebeeld (*).

- (34) Krab, *die het Rugfchild Haairig en we-* XXXIV. Muscosus.
derzyds drietandig; de Smit tweetandig, Mosdraa-
en op zyde ééntandig heeft. ger.

Deeze heeft de grootte van een Eikel, en is
in de Middellandsche Zee, door den Heer BRAN-
DER, waargenomen. RUMPHIUS zegt, dat men
de zogenaamde Venynige Krab *, in de Am-
bonsche Taal, de Mosdraager noemt.

* Zie
Bladz 333.

(35)

(33) *Cancer brachyurus*, Thorace villosa ovato, antice ob-
tus, postice tridentato. M. L. U. 440. RUMPH. *Amb.* T. X.
f. D?

(*) *Gleanings*. TOM. II. T. 286. p. 164.

(34) *Cancer brachyurus*, Thorace villosa utrimque tridenta-
to; Roistro bidentato, lateribus unidentato. *Syst. Nat.* XII,

I. DEEL. XIII. STUK.

Y 5

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

XXXV.
Tribulus.
Gedoorn-
de,

(35) Krab, die het Rugfchild met agt Doornen heeft, de Pooten Draadagtig, de Snuit gevorkt.

www.libtool.com.cn

Deeze heeft het Schild Hartvormig, verhevenrond met vier Knobbels, waar van twee op zyde en één kleinere daar tusfchen, als ook één naar de Rug toe, ieder met een regt op ftaande Doorn of Stekel; hoedanigen 'er nog twee van agteren zyn en twee naar de Snuit toe, die in tweeën gefpleten is en oogluikende. De Pooten zyn Draadagtig dun, ongewapend. Zy is door den Heer LOGIE te Kadix gevonden.

XXXVI.
Punctatus.
Gestippel-
de.

(36) Krab, die het Rugfchild ovaal en gefluppeld heeft, van agteren drietandig.

In Oostindie zo wel als in Westindie, in Carolina en Jamaika, wordt de woonplaats gefield van deeze Soort, die de Snuit uitgerand, met een ftompen Stekel wederzyds heeft; de Schaa-ren langwerpig, met roode Stippen, van onderen effen: de Pooten wollig ruig.

XXXVII.
Personatus.
Gemaskerde.

(37) Krab, die het Rugfchild ruig, ongelyk, en we-

(35) *Cancer brachyurus*, Thorace Spinis octo, Pedibus Filiformibus, Rostro bifido. *Syst. Nat.* XII.

(36) *Cancer brachyurus*, Thorace ovato punctato, postice tridentato. *Syst. Nat.* XII. RUMPH. *Amb. T. X. f. C?* BROWN. *Jam. T. 42. f. 3.*

(37) *Cancer brachyurus*, Thorace hirto inaequali, utrimque quinqueidentato; Rostro quadridentato. *Syst. Nat.* X.

wederzyds vyftandig , de Snuit viertan- V.
dig heeft.

AFDEEL,
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

In de Middellandsche Zee komt deeze voor, die de grootte van een Appel heeft en rood is van Kleur. De Snuit is in tweeën gedeeld, Elsvormig , ruig of ruuw , met een Haairigen korten Tand , van vooren , aan ieder zyde ; en een Borstel wederzyds aan den grondſteun van de Staart. Het Rugſchild ovaal , aan den rand met vyf Doornen , en op de vlakke geknob. beld. De Schaaren effen , en agterwaards twee- tändig. De twee agterſte Pooten ſchynen bo- ven de anderen geplaatst te zyn.

KRABBE N , met het Rugſchild van boven gedoornd.

(38) Krab , die het Rugſchild Wellig ruig , met
twaalf Doornen ; de Snuit gevorkt heeft. XXXVIII.
Dodecos.
Twaalf-
doornige.

In Spanje is deeze waargenomen , die de groot- te heeft van een Huis-Krekel , en dus onder de allerkleinſte Krabbetjes behoort , verſchil- lende van de Spinnekop-Krab , doordien het Lyf niet plat is , maar verhevenrond.

(39) Krab , die het Rugſchild rimpelig , kaal ,
aan XXXIX.
Haſtatus.

(38) *Cancer brachyurus* , Thorace pubefcente , Spinis duo- decim ; Roſtro bifido. *Syſt. Nat.* XII.

(39) *Cancer brachyurus* , Thorace rugoſo nudo , margine atrimque octo-dentato , poſtico maximo ; Palmis poſticis ova- tis. *Syſt. Nat.* XII.

I. DEEL. XIII, STUK.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

XL.
Puier.

aan den rand wederzyds met agt Tanden heeft, waar van de agterste grootst: de agterste Palmen ovaal.

www.libtool.com.cn

(40) Krab, die het Rugfchild rimpelig ruig, wederzyds met vyf Tanden, en de agterste Palmen ovaal heeft.

Deeze beiden zyn door D. WILKE in de Adriatische Zee gevonden. De eerste heeft de Palmen van vooren tweetandig en de Schaaren gehoekt.

XLI.
Maja.
Duivels-
Krab.

(41) Krab, die het Rugfchild gedoornd heeft, met de Schaaren dik en gedoornd, hebbende de punten als Kwasten ruig.

Deeze is het, die men in Noorwegen *Trold-* of *Teufels-* dat is Duivels - Krab noemt, zo wegens de ontzaglyke gedaante, als wegens de langte haarer Pooten, en misfchien ook wegens een ingebeelde eigenschap, dat zy, door de verwisfeling van Kleur, de verandering van het Weer voorfpellen zouden. Zeker Heer fprak 'er op dergelyke manier van, willende dat, Re-
gen-

(40) *Cancer brachyurus*, Thorace rugoso villoso, utrimque quinquedentato, Palmis posticis ovatis. *Syst. Nat.* XII.

(41) *Cancer brachyurus*, Thorace aculeato, Manibus Ventrifossis Spinosis, digitis penicillato-hirsutis. *Faun. Succ.* Ed. II. 1031. *SCOP. Carn.* 1126. *It. Seam.* 327. Maja MATTH. *Dioscor.* 229. JONST. *Exsang. Aquat.* T. 5. f. 5. Maja foemina GESN. *Aquat.* 152. Maja alia, ALDROY. *Crust.* 184. GRON. *Zooph.* 973.

genagtig Weer op handen zynde , de Schaal ^{V.}
 geheel zwart en kleverig wierd , als met Pek ^{AFDEEL}
 bestreeken ; het welk tegen helder Weer in ^{LXXXII.}
 rood , ja bleek Menie-rood , overging (*): ^{HOOFD-}
 doch , wanneer zy wel gedroogd zyn , blyft ^{STUK.}
 de roode Kleur onveranderlyk. Aan de Kus-
 ten van den geheelen Atlantifchen Oceaan komt
 dit Schepzel voor , het welk sommigen ook wel
 de Zee - Spin noemen ; doch de Ouden hebben
 het de Wyfjes - Maja geheten , om het dus van
 de gewoone groote Zee - Krabben * , die eet- ^{* Zie}
 baar zyn , te onderscheiden. De Visfchers , aan ^{bladz. 349.}
 de Adriatifche Zee , noemen deeze Krabben
Grancevoli.

(42) Krab , die het Rugfchild gedoornd heeft , ^{XLII.}
 de Armen langer dan het Lyf , met gaa- ^{Longima-}
 pendende Schaaren , die krom gepunt zyn. ^{nus.}
^{Langge-}
^{armde.}

Geen beter uitdrukking weet ik voor de Ken-
 merken van deeze Soort , die wegens de lang-
 te der Armen of Schaarpooten , welke tevens
 ook

(*) Rarum certe est Naturæ Spectaculum , quod cum Sta-
 tus Coeli pluvius & madidæ Ventorum procellæ ingruant ,
 ex omni tum parte nigrescat Testa , tanquam Pice obducta ;
 Serenitate autem Coeli instante , in rubedinem , & quidem mi-
 niatam , dilutam , vergat. *Nov. Litt. Mar. Balthici.* Ann.
 1699. Mens. April. p. 118.

(42) *Cancer brachyurus* , Thorace aculeato , Manibus Cor-
 pore longioribus , Digito patulo , Pollice curvato. M. L. U. 441.
 RUMPH. *Amb.* T. VIII. f. 2, PET. *Amb.* T. 2. f. 15, SEB.
Keb. III. D. T. 20. f. 12.

I. DEEL. XIII. STUK,

V. ook gedoornd zyn, den bynaam draagt. Zy
 AFDEEL. LXXXII. komt, gelyk de volgende, uit Oostindie.

HOOFD.

STUK.

XLIII.

Horridus.
 Rots Krab.

(43) Krab, die het Rugfchild stomp gedoornd
 heeft, de Armen dik geknobbeld en de Staart
 met gaatjes.

Deeze is, onder den naam van Oostindische Rotskrab, zeer bekend, maar niet gemeen, en by RUMPHIUS, op Tab. IX, zeer fraay afgebeeld; doch het blykt, dat geen der aangehaalde Figuuren van SEBA daar mede overeenkomstig zy: want de lange puntige Doornen, die dit Dier *afgryzelyk* zouden maaken, ontbreken zekerlyk daar aan. Het schynt my ook een geheel ander Voorwerp uit de Zee van Noorwegen te zyn, door Doktor BASTER aan GRONOVIUS geschonken, 't welk maar zes Pooten om te loopen heeft: niettegenstaande hetzelfde door den laatstgemelden Heer alhier t'huis gebragt wordt (*). LINNÆUS, 't is waar, zegt thans (†), dat deeze Soort maar agt Pooten, niet de Armen daar onder begreepen, heeft; doch uit myne Amboinsche Rotskrab, volmaakt met die by RUMPHIUS overeenkomende, blykt

(43) *Cancer brachyurus*, Thorace obtuse aculeato, Manibus ovatis, Caudâ cariosâ. M. L. U. 442. RUMPH *Amb.* T. IX. f. 1. PET. *Amb.* T. 1. f. 7. SEB. *Kab.* III. T. XVIII. f. 10. & Tab. XXII. f. 1, 2, 3.

(*) *Zooph. Gronov.* p. 227.

(†) *Pedes octo tantum cum manibus. Syst. Nat.* XII. p. 1047.

blykt het tegendeel. Waarschynlyk zal men zig door de afbeelding, in welke niet meer dan zes Pooten, behalve de Armen, zyn vertoond, of door de gebrekkelykheid van het Voorwerp hebben laten bedriegen (*). Immers, dit is zeker, dat onze Oostindische Rotskrabben, indien zy 'er geene verlooren hebben, aan het volle getal van Pooten niets ontbreekt en dat zy 'er weezentlyk agt hebben, doch die veel korter en dunner zyn dan de Armen of Schaar-pooten (†). In de myne vindt ik de Staart met gaatjes, 't welk de uitdrukking van *Cauda cariosa* schynt te billyken: maar men zou moeten onderzoeken, of dit altoos plaats had in deeze Soort.

V.

AFDEEL.
LXXXII.HOOFD-
STUK.

(44) Krab, die het Rug schild gedoornd heeft, de Snuit in tweeën gespleeten en gekamd, de Armen *Spilrond*.

XLIV.

Cristatus.
Gekande.

On-

(*) Zo dat het nazien der afbeeldingen, daar omtrent, niet genoegzaam is. Zie BASTER. *Natuurk. Uitspanningen*, II. DEEL. pag. 6.

(†) Nog verwonderlyker is 't, dat de Heer GRONOVIVS gedagte Amboinsche en zyne Noordsche Krab tot eene zelfde Soort betrokken hebbe; terwyl de laatsgemelde van zyn Ed. gezegd wordt de Armen of Schaar-pooten, byna, de helft korter te hebben dan de overige Pooten, en in de Amboinsche Rotskrab zyn de Armen ten minste tweemaal zo lang als de andere Pooten.

(44) *Cancer brachyurus*, Thorace aculeato, Roſtro bifido cristato, Manibus teretibus. M. L. U. 443. RUMPH. *Amb.* T. VIII. f. I. PET. *Amb.* T. V. f. II. GRON. *Zooph.* 975.

I. DEEL. XIII. STUK.

V. Onder de Oostindische Gedoornde Krabben
 AFDEEL. komt deeze als de eerste voor, by RUMPHIUS,
 LXXXII die zegt, dat men haar, in de Amboinsche Taal,
 HOOFD- de Mosdraager noemt, dewyl zy altoos met
 STUK. Zee-Mos bedekt is, dat zig aan de Doornen
 van het Schild hecht. Zy voert, indie Taal,
 nog een anderen naam, om dat zy zig, by
 Stormagtig Weer, in de holligheid der Koraal-
 steenen verschuilt. Men vindt haar op 't Strand,
 by afloopend Water, onder de Klippen, doch
 nooit op 't drooge. Men eetze niet, om dat
 'er weinig Vleesch aan is en het Lyf meest ge-
 vuld met een bruine Vogtigheid.

XLV. (45) Krab, die het Rugchild gedoornd heeft;
Supercilio- met driepuntige Stekels by de Oogen; de Ar-
sus. men Spilrond.

XLVI. (46) Krab, die het Rugchild gedoornd heeft;
Cornutus. de Snuit met Hoornagtige Stekels die ge-
 baard zyn; en de Armen Spilrond.

XLVII. (47) Krab, die het Rugchild gedoornd heeft, de
Longipes. Schaaaren ovaal en ruuw, de agterste Poo-
 ten langst.

(48)

(45) *Cancer brachyurus*, Thorace aculeato, Spinis oculari-
 bus ramoso-trifidis, Manibus teretibus. M. L. U. 444.

(46) *Cancer brachyurus*, Thorace aculeato, Rostro Spinis
 Corniformibus barbatis, Manibus teretibus. M. L. U. 445.

(47) *Cancer brachyurus*, Thorace aculeato, Manibus ovatis
 scabris, Pedibus posterioribus longissimis. M. L. U. 446. RUMPH.
Amb. T. VIII. f. 4.

- (48) Krab, die het Rugfchild van agteren met één Doorn en oneffen heeft, de Pooten van het tweede Paar zeer lang.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.
XLVIII;
Spinifer.

www.libtool.com.cn

Alle deeze Oostindifche Krabben bevonden zig in het Kabinet van de Koningin van Sweeden.

- (49) Krab, die het Rugfchild oneffen heeft, met één Doorn van vooren en één by de Staart.

XLIX.
Germanus.
Noordfche.

Deeze is door den Heer BRUNNICHE aan 't Eiland Faroë, in de Noorder Oceaan, waargenomen, doch van LINNÆUS niet gezien. Zy heeft het Lyf naauwlyks grooter dan een Luis en glad: het Voorhoofd tusfchen de Oogen uitpuilende, met een breed ovaal Plaatje, dat holrond is, en eindigt in een fterken Doorn. De Sprieten zyn weinig langer dan die Doorn. Het Rugfchild is oneffen, en geeft in 't midden een fterken Doorn uit, die waterpas legt en zig uitftrekt over de Staart heen, welke Spilrond is en bestaat uit vyf knobbelige Leedjes. De Schaaren zyn ovaal en glad.

KRAB-

(48) *Cancer brachyurus*, Thorace postice uni-aculeato inæquali, Pedibus secundi Paris longissimis. M. L. U. 447. RUMPH, *Rar.* T. VIII. f. 3?

(49) *Cancer brachyurus*, Thorace inæquali, Spinâ alterâ Frontis, alterâ supra Caudam. †. *Syst. Nat.* XII.

I. DEEL. XIII. STUK.

Z

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD.
STUK.
L.
Cruentatus.
Bloedroode.

KRABBen met het Rugfchild oneffen.

(50) Krab, die het Rugfchild knobbelig heeft
en Bloedkleurig, de Snuif liniaal, geknot.

In de Middellandsche Zee vindt BRANDER deeze, wier Rugfchild van grootte en gedaante is als dat van de Spinnepkop-Krab, van boven zeer bezet met ongelyke Knobbels, die aan 't end wit gevlaakt zyn: de Snuif is overal even breed, geknot, met een Tand wederzyds by den grondfteun, de Schaaren langwerpig, effen, aan het Lyf agterwaards tweetandig, alle de Pooten Aderspattig geknobbeld.

De Kleur en woonplaats zou hier die groote Marfiliaanfche Krabben, welke zo zeer naar de Zeefpiinnen gelyken, fchynen t'huis te brengen, indien zy volkomen met de gedagte befchryving overeenkomstig waren. Ik heb 'er een, met het Lyf by de vier Duimen lang en breed, en de Schaaren drie Duim lang, dat is langer dan het middelste Lid der Armen; het welk Doktor SCOPOLI, met zyne uitdrukking omtrent deeze Soort van Krabben, fchynt te bedoelen (*). De enden der Schaaren zyn, gelyk in de groote Zee-Krabben, zwart.

(51)

(50) *Cancer brachyurus*, Thorace tuberculoso sanguineo, Roftro lineari truncato. *Syst. Nat. XII. SCOPOLI Carn. 1134.*

(*) *Manus Ulnâ longiores, &c.*

- (51) Krab, die het Rugſchild wrattig, bultig, V.
 half rond, aan den rand gekarteld heeft. AFDEEL.

LXXXII.
 HOOFD-
 STUK.

Deeze Indifche bevondt zig in het Kabinet van
 de Koningin van Sweeden.

LI.
Hepaticus.
 Leverkleu-
 rigc.

- (52) Krab, die het Rugſchild met Striemen ee- LII.
 nigermaate Geutswyze ingedrukt heeft en Calappa.
 bultig, van vooren driekwabbig. Klappus-
 Krab.

Sommigen geeven den naam van Hanekams-
 Krab of Zeehaan aan deeze, welke veel eige-
 gener Klappus Krab getyeld wordt, volgens
 RUMPHIUS, om dat zy de gefalte byna van
 een halve Kokos - Noot heeft, die men in Oost-
 indie gemeenlyk Kalappus of Klappernoo-
 ten noemt. Haar Schaaren alleen, wel-
 ke zy altoos tegen 't Lyf aangevoegd houdt,
 hebben de gedaante van een Hanekam, aan de
 bovenkant. Zy zyn ongemeen breed en bedek-
 ken het Lyf van vooren. De Striemen zyn, in
 myn Voorwerp, 't welk overdwars by de vyf
 Duimen haalt, zo zichtbaar niet, of zo diep
 niet ingedrukt, dat het Schild van agteren zig
 als met Watergolfjes getekend zou vertoonen;
 gelyk men by SEBA vindt: maar het is aldaar
 bla-

(51) *Cancer brachyurus*, Thorace verrucoso, gibbo, semi-
 orbiculato, margine ferrato. M. L. U. 448.

(52) *Cancer brachyurus*, Thorace strigis sub-imbricato, gib-
 bo, antice trilobo. M. L. U. 449. PET. Gaz. T. 75. f. 11;
 RUMPH. Amb. T. XI. f. 2, 3. SEB. Kab. III. T. 20. f.
 7, 8.

V.
AFDEEL.
LXXXI.
HOOFD-
STUK.

bladerig ingesneeden. Ook maaken de gedagte breede Schaaren het Lyf, van vooren, als driekwabbig. Het fchynt dat deeze Soort, zo wel in West- als in Oostindie, gevonden worde. Hoe het Bloemagtig Krabbetje van SEBA hier toe behooren kan, is my duister (*).

LIII.
Graphicus.
Stomp-
neus.

(53) Krab, die het Rugfchild met Striemen op zyde, en van vooren stomp heeft.

Als een der raarfte Oostindifche Krabben wordt deeze by SEBA aangemerkt, die dezelve een Zee-Krab noemt, zynde van Kleur hoogrood met bleekgeel gemarmerd; hoedanigen ik 'er heb, van dergelyke grootte en gedaante, als die aldaar, van boven en van onderen, is afgebeeld; doch de myne hebben alle de Pooten met taamelyk lange, ftyve Haartjes, inzonderheid aan 't Voetend, bezet. De Schaaren zyn ongemeen breed, en hebben het eerste Lid der Armen driekantig, op de kanten ftekelig en aan de binnenzide als gekamd. Men vindt deeze Krabben ook inde Westindiën, en aan het Eiland Adfcenfion, in de Atlantifche Zee; ja, in de Middellandsche, volgens den Heer GRONOVIVS, van waar mooglyk zyn Voorwerp, dat witagtig van Kleur was, met eenige

(*) *Cancer flosculosus*. SEB. *Kab.* III. D. T. XIX. f. 24. Volgens GRON. *Zooph.* Fasc. II. N. 959.

(53) *Cancer brachyurus*, *Thorace frigis lateralibus*, *Fronte retusa*. *Amæn. Acad.* IV. p. 252. T. I. f. 10. *Pagurus maculatus*. CATESB. *Car.* II. T. 36. f. 1. SEB. *Kab.* III. T. XVIII. f. 5, 6. GRON. *Zooph.* 966.

ge roode streepjes en stippen , afkomstig zal
zyn geweest.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.
LIV.
Æneus.
Koperkrab.

(54) Krab, die bet Rugfchild zeer rimpelig en
stomp, aan beide zyden vierkwabbig, heeft.

De Bronsagtige Kleur moet den bynaam gee-
ven aan deeze weinig van de voorgaande ver-
schillende Oostindische Krab.

(55) Krab, die bet Rugfchild knobbelig , plat-
agtig, aan den rand gedoornd ende Schaa-
ren van onderen gekamd heeft.

LV.
Scrupafus.
Ruuwe.

Deeze Oostindische bevondt zig, zo wel als
de voorgaande, in 't Kabinet van haar Koning-
lyk Sweedsche Majesteit.

KREEFT-KRABBEEN, met een Staart doch zon-
der Vinnetjes.

Na de beschryving der weezentlyke Krab-
ben , die geen eigentlyk zogenaamde Staart heb-
ben (*), komen wy tot beschouwing van een
mid-

(54) *Cancer brachyurus*, Thorace rugosissimo obtuso utrim-
que quadrilobo. M. L. U. 451.

(55) *Cancer brachyurus*, Thorace tuberculato, planiuscu-
lo, margine aculeato, Chelis margine inferiore cristatis. M.
L. U. 450.

(*) Want een Staart betekent, in de gewoone Spreekma-
nier, iets dat nasleept, of los van het Lighaam is; daar de
Staart der Krabben altoos tegen het Lyf aangevoegd en zoda-
nig zig vertoont, dat sommigen die een Schorteldoek genoemd
hebben. Zie BRADLEY. *Wysg. Verhand. van de Werken*
der Natuur. bl. 31.

V. middelflag, dat men naauwlyks tot de Krabben
 AFDEEL. betrekken kan, naauwlyks tot de Kreeften. Ik
 LXXXII. geef 'er derhalven, alzozy in 't midden geplaatst
 HOOFD. zyn, den naam van KREEFT-KRABBen aan;
 STUK. want zy hebben iets van beiden. Dewyl de
 meesten, tot beschuttinge van haar week Lig-
 haam, de ledige Hoorens van Schaaldierengaan
 bewoonen, (deswegen in 't Engelsch *Wrongbeirs*
 genoemd wordende,) zo heeft LINNÆUS 'er, in
 deeze Verdeeling van dit Geslagt, den naam
 van *Cancri Parasitici*, (dat men Schuifelaars zou
 kunnen vertaalen,) aan gegeven, en telt daar
 van zes Soorten op, die hier agter elkander
 volgen.

LVI. (56) Kreeft-Krab, die het Rugfcbild door
Latro. Naaden in vieren verdeeld, de Staart een-
Beurskrab. voudig en van onderen Buikig heeft.

In 't Latyn noemt men deeze *Cancer crumenatus*, dat is Beurskrab, volgens RUMPHIUS, wegens den grooten Zak, dien zy onder de Staart heeft. Men moet haar wel onderscheiden van de groote of gewoone Zee-Krabben, die de punten der Schaaren zwart hebben; welke, wegens de dikte van haar Lighaam, door de Duitschers *Tasfchenkrebse*, dat ook zo veel byna als

(56) *Cancer submacrourus*, Thorace suturis quadrifido, Caudâ simplici subtus ventricosâ. *Syst Nat.* XII. *Cancer crumenatus*. *Rumph Amb.* Tab. IV Fig. H, I. *Bourfâtes.* *ROCHEF. Antill.* I. C. 21. *SEB. Kab.* III. T. XXI. f. 1, 2.

als Beurskrabben betekent, doch in Sweeden en Noorwegen gemeenlyk maar *Krabba*, dat is Krabben, genoemd worden.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.
Beurskrab.

De gedagte Beurskrab komt niet voor, dan in de Indiën, alwaar zy zig in gaten en kloven der Rotfen over dag verschuilt, komende nooit in 't Water. Des nagts, en meest by donkere Maan, komt zy te voorschyn om haare Kost te zoeken, die voornaamelyk schynt te bestaan in Kokos-Nooten: ten welke einde deeze Krabben by de Boomen opklimmen, en die afknypen met haare Schaaren, dezelve dan wederom opzoekende en kraakende; het welk een ongemeene kragt in dit Dier te kennen geeft (*). Het moet derhalve ook van aanzienlyke grootte zyn. De Kleur, zegt RUMPHIUS, is meest blaauw; doch die, welke in 't Werk van SEBA voorgefteld wordt, was Koraalrood, en dus ten minste daar in van de Amboinsche verschillende; gelyk dit ook aangaande de Westindische, die ROCHEFORT beschryft, opgemerkt wordt. De afbeeldingen by RUMPHIUS zyn, als menze wel beschouwt, veel bekwaamer, om een denkbeeld van de gestalte deezer Beurskrabben te geeven, dan die by SEBA; wat aldaar ook tot veragting van dezelve gezegd worde. De Beursagtigheid van de Staart, naamelyk, openbaart zig in die

van

(*) Zie bladz. 307, hier voor; alwaar ik van deeze Krabben spreek, willende de sterkte der Krabben in 't algemeen door een kragtig voorbeeld aantoonen.

V. van RUMPHIUS ongelyk beter (*), maar in die
 AFDEEL. van SEBA, van anderen, kan men klaarder zien,
 LXXXII. hoe dat sommige 'er, wegens de vertooning,
 HOOFD- den naam van *Dondiego in 't volle Harnas*, aan
 STUK. hebben kunnen geeven.
Beuriskrab.

Het Schild deezer Krabben bestaat uit vier Stukken, waar van de drie grootsten aan elkander vast zyn, en het vierde geeft 'er een Soort van Kop aan, als de Kreeften hebben, onder wiens punt de twee Oogen staan, die naar de Oogen der Krabben gelyken, doch nevens zig twee lang uitsteekende Baardjes hebben aan ieder zyde, waar van het eene in vier Leedjes is verdeeld; des hetzelfde bekwaam is om zig in veelerley gedaanten te buigen, en korter dan het andere, dat Haairagtig dun uitloopt. De Schaaren en Armen zyn dik en sterk. Behalve deeze heeft zy maar zes Pooten, en de Staart bestaat uit eenige Ringen.

De Beurskrabben zyn niet alleen eetbaar, maar worden voor een zeer smaakelyke Spyze gehouden, inzonderheid het Mergagtige, 't welk de Staart bevat, dat men zonder schroom kan eeten, wanneer slegts een zwarte Darm, die overlans door 't Lighaam loopt, en een witte Ader daar nevens leggende, zorgvuldig uitgenomen zyn (†). Dewyl menze echter ook op Ei-

(*) Naamelyk, volgens de door my verbeterde aanhaalingen der Platen van die beide Autheuren, welke in *Syst. Nat.* Ed. XII beiden fout zyn.

(†) *Esculentus dentis Intestinis*, zegt LINNÆUS: waar door men

landen vindt, daar geen Kokosboomen zyn, zo zou het verschil van Voedzel aan deeze misfchien ook wel een verschillende hoedanigheid verschaffen kunnen, gelyk in de voorige Landkrabben.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

(57) Kreeft-Krab, met de Schaaren Hartvormig en gedoornd, de regter grootst.

LVII.
Bernhardus
Soldaat.

Wy noemen het Schepzel, dat de Franschen *Bernard l'Hermite* heeten, 't zy om zyne Gestalte, 't zy om dat het tot vegten zo gereed is, 't welk dan mooglyk best by tegenstelling begreepen zou worden, gemeenlyk de Soldaat. Van waar de naam van *Kreeftslak* afkomstig zy, en of dezelve by ons Strandvolk in algemeen gebruik is, vind ik niet gemeld. Dezelve wordt van DOKTOR BASTER, na SWAMMERDAM, gebruikt, om dit Diertje te betekenen, dat in 't Latyn den naam van *Cancellus* voerde, en in 't Grieksch van *Karkinion*, als zynde een kleine Krab of Kreeft. De Engelschen geeven 'er, volgens CHARLETON, den naam van *the Soul-*

men dit verstaan moet, en neemen het laatste woord niet in de gewoonlyke ruime zin, als wanneer 'er weinig te eeten over zou blyven aan deeze Krabben.

(57) *Cancer macrourus parasiticus*, *Chelis cordatis muricatis*, *dextrâ majore*. M. L. U. 454 *Faun. Suec.* 2032. SCOP. *Carn.* 1130. MATTH. *Diosc.* 230. ROND. *Pisc.* I. p. 553 BEL-
LON *Aquat.* 362. GESN. *Aq.* 161. ALDROV. *Exsang.* 218.
JONST. *Exsang. Aq.* T. VII. f. 6+12. SWAMM. *Bibl.* T. XI.
I, 2. BASTER. *Uitspann.* I. p. 35. Tab. X. f. 3, 4. GRON.
Zooph. 982.

V. *Souldier - Crab* aan. Men noemt het , op de Kust
 AFDEEL. van Genua, *Branchua* of *Brancha*, en *Bion Cam-*
 LXXXII.
 HOOFD. bu in Provence. In Sweeden wordt het *Kryp-*
 STUK. *Kong* [geheten.libtool.com.cn](http://www.libtool.com.cn)
 Soldaat.

Dat de Franschen dit Diertje Bernard noemen, komt, volgens sommigen, daar vandaan, dat zy de Zotten, of Menschen die half Gek zyn , of door dwaaze bedryven zig belachlyk maaken, gedagten naam geeven. Zulks wordt dan toegepast op de eigenschap van dit Schepzel ; dat het naamelyk, met een Korst bekleed zynde, en Schaaren hebbende tot zyne verdediging , niettemin een ledige Hooren van eenig Schaaldier opzoekt , en daar in als wegkruipt. Die , echter, agt geeft op de weekheid van haar Agterlyf, zal haast begrypen , dat de Natuur , niet zonder reden, een zodanige eigenschap aan dit Kreeftje ingeschapen heeft. Het Agterlyf, naamelyk, zweemt meest naar dat van een Slak, en is enkel met een dunne Huid bekleed, aan 't end een Soort van Klaauwtjes hebbende, waar mede het zig kan vasthouden.

ELIANUS van de *Cancelli*, dat zekerlyk deeze zyn, spreekende , zegt, dat zy geheel naakt ter wereld komen zonder Schulp of Schaal; maar dat zy 'er een opzoeken, om daar in te gaan huisvesten; tot dat , deeze wooning voor haar te klein wordende, zy een andere, die grooter is, verkiezen. Hy voegt 'er by, dat zy somtyds daar om vegten. RONDELETIUS getuigt
 dus

dus ook, dat de Kreeftflak altoos in eens an-
 ders Wooning huisvest, om dat zy geen eigen
 Wooning heeft: als ook dat dezelve fomtyds
 van Schaal verandert. Dit laatste wordt beves-
 tigd door een hedendaagsch Autheur, die in den
 Jaare 1753 een Vertoog uitgaf over de Scheep-
 vaart en Koophandel van Havre de Grace, en
 eenige byzonderheden, daaromtreeks voorko-
 mende. Hy beweert tevens, dat het een groo-
 te mislag is te denken, dat elke Soort van Sol-
 daaten zodanig gehecht zy aan zekere Soort van
 Hoorentjes, dat zy in geen andere zou kunnen
 leeven.

V.
 AFDEEL.
 LXXXII.
 HOOFD-
 STUK.
 Soldaat.

Sommige Natuurkundigen, naamelyk, had-
 den begreepen, dat 'er zo veel Soorten van
 deeze Kreeftflakken zyn, als menze in verschil-
 lende Hoorentjes vindt, niet alleen, maar SWAM-
 MERDAM wil met kragt staande houden, dat
 deeze Hoorens niet minder eigen zyn aan de Sol-
 daaten, dan aan de Tuinflakken de haare. Hy
 brengt tot bewys by, dat zy met zekere Spie-
 ren vastgehecht zyn aan het midden van de Hoo-
 ren, 't welk waarschynlyk die kleine flappe Poo-
 tjes zullen zyn, omtrent een derde zo lang als
 de andere Pooten; welken REAUMUR agter aan
 het Borststuk waarnam, en tot dit einde meen-
 de te dienen (*). SWAMMERDAM, 't is waar,
 verbeeldt het middelpunt, werwaards alle de
 Spie-

Dezelve
 woont in
 een vreem-
 de Hoorn.

(*) *Mem. de l'Acad. Royale de Sciences. de 1710. p. 464.*
 &c.

V. Spieren famenloopen zouden, wat laager, doch
 AFDEEL. hy vertoont geen van deeze Spieren, en dewyl
 LXXXII. hy verzekert, dat, dezelve maaken, dat de
 HOOFD- Kreeftflak, leevende, nooit uit haare Schaal
 STUK. komt; waar van, uit geloofwaardige getuige-
 Soldaat. nissen, het tegendeel blykt (*), zo moeten
 wy vaststellen, dat hy in deezen bedroogen is
 geweest.

Wy zullen hier van nader verzekerd zyn;
 als wy, in de eerste plaats, agt geeven, dat de
 Hoorentjes, welken de Kreeftflak bewoont, 't
 zy dan Nerieten, Wulken of anderen, zeker-
 lyk de Wooningen zyn van andere Schaaldie-
 ren. Ten anderen, dat ze nooit gevonden wor-
 den, dan in Hoorentjes, welke reeds dood zyn,
 gelyk men 't noemt; of blyken geeven, dat het
 natuurlyke Dier 'er in gestorven is: zynde de-
 zelve ook dikwils met een harde ruigte, of met
 de Huisjes van andere Zeefchepzelen, Worm-
 buisjes of Zeetulpjes begroeid. En, eindelyk,
 welk een groote menigte men niet van deeze
 Kreeftflakken aan onze Stranden zou moeten
 aantreffen, indien alle zodanige Hoorentjes
 van dergelyke Kreeftjes bewoond werden.
 Voeg hier by, hoe SWAMMERDAM zelf erkent;
 dat eenigen van zyne Kreeftflakken, leven-
 dig, uit de Hoorentjes geschooten waren; 't
 welk immers volstrekt met zyn Gevoelen,
 van

(*) Zie BASTERS, *Natuurkundige Uitspanningen*, I. D.
 bladz 27.

van de vaste aanhechting deezer Dieren aan den Hoorn; geheel ftrydig is (*). Anderen fchryven 'er nog meer Eigenschappen aantoe, die het gezegde bevestigen, gelyk wy dit nader zien zullen in de volgende Soort.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.
Soldaat.

Doktor SCOPOLI getuigt, dat de Soldaaten, met gladde Schaaren, aan de Adriatifche Zee dikwils voorkomen in zekere Hoorens, die naar Pieramieden of Tollen, en Trommelfchroeven gelyken (†). „ Derzelver Schaal wordt van „ de Kluizenaar, zegt hy, overtoogen met „ een droog, Spongieus, bruinrood Vleesch, „ 't welk onbederflyk is, en, dezelve op „ zyde doorboord hebbende, woont het Dier „ 'er in, met de Staart altoos binnenwaards en „ den Kop buitenwaards geftrekt. Het heeft „ een glad, rolrondagtig Borstftuk, dat van „ agteren wat breeder is, onder het midden „ met een boogswyze neergedrukte Streep, „ boven welke de Schaal, inzonderheid van „ vooren en op zyde, zig geftippeld vertoont. „ Beneden die Streep zyn de zyden van het „ Borstftuk rimpelig. Het is van vooren ge- „ knot en drietandig, met den middelsten Tand „ „ grootst,

(*) Dit laafte, dat zy 'er levendig, en van zelf, uitgefchooten waren, vindt men in 't I. DEEL, van den Bybel der Natuur, bladz. 196, boven aan; en het voorgaande in de Verklaaring der Afbeeldingen, II. DEEL: alwaar gezegd wordt, dat de Spieren het Lighaam zo vast aan de Schaal hechten, dat het Dier die Wooning nooit kan verlaaten.

(†) In *Trocho Muricato* & *Turbonibus turritis* apud nos frequens in Adriatico Mati. *Entom. Carniol.* p. 408.

V.
AFDEEL
LXXXII.
HOOFD-
STUK.
Soldaat.

„ grootst , en , tusfchen deeze Tanden , puilen
„ de Steeltjes der Oogen uit , die evenwydig
„ zyn. De Sprieten , wier langte nagenoeg
„ als die van 't Borstftuk is , bestaan uit agt-
„ endertig Leedjes , met een Haairtje op zy-
„ de bepaald. De Armen zyn knobbelig , met
„ het eerste Lid inwaards zeer glad , en een
„ paarschagtige Vlak hebbende : de Handen
„ niet Hartvormig , maar met de Vingeren
„ van Ovaalagtige figuur ; die in de volmaak-
„ te Hand gelyk zyn van grootte , aan 't end
„ Haairig. De Pooten met twee of drie Leed-
„ jes , aan de bovenfte zyde getand , het laafte
„ famengedrukt , met een kort Nageltje van
„ de zelfde kleur : de Staart langer dan het
„ Borstftuk maar dunner en Vleezig , moei-
„ lykte onderzoeken zynde”.

Indien deeze Heer door de Staart der Kreeft-
flakken derzelver Agterlyf verftaat , kan ikech-
ter niet zien , waarom die zo moeielyk te on-
derzoeken zoude zyn : daar niet alleen dee-
ze Dieren met dezelve in haar geheel fomtyds
uit de Schaal fchieten , als wy gezien hebben ;
maar 'er ook altoos voorzigtig uitgehaald kun-
nen worden. Volgens den Heer GRONOVIVS
zouden daar vyf Paar Zwempooten of Vinnetjes
aan zyn , om mede te zwemmen : welke hoe-
danigheid ik nergens aan dit Schepfel toegefchree-
ven vind , en zyn Ed. moet dan het Agterlyf veel
naauwkeuriger onderzocht hebben , als SWAM-
MERDAM en BASTER , die niets , dat naar zodanige
Vin-

Vinnetjes of Zwempooten gelykt, aan het Lyf V.^o
 vertoonen. Van den eerften zou men mogen AFDEEL
 denken, of hy dezelve ook voor zyne aan- LXXXII.
 hechtende Spieren had aangezien, doch van HOOFD-
 den laaftten is dit geenszins te vermoeden. STUK.
 Soldaat.

Wat my belangt, een groote Soldaat in Li. Gestalte.
 queur hebbende, die uit een Wulkhooren is ge-
 haald: zie ik duidelyk dat dezelve, aan 't Borst-
 ftuk, vier Paar Pooten, endus in 't geheel agt
 Pooten heeft, gelykerwys de andere Krab-
 ben. Deeze Pooten zyn altemaal, zo wel als
 't Borstftuk, de Kopen Sprieten, van eene schoo-
 ne bleekroode en gloeiende Vleeschkleur. Van
 de twee voorfte Paaren is ieder Poot ten minfte
 twee Duim, van de twee agterften naauwlyks
 een half Duim lang en zeer dun, daar de voor-
 ften taamelyk dik zyn, uitgenomen de uiterfte
 Leedjes. De Armen, nog dikker dan de Voor-
 pooten, hebben twee aanzienlyke Schaaren,
 waar van de regter grootst. De Sprieten, ten
 minste twee Duim lang, zyn Haairagtig dun,
 en hebben ieder nevens zig nog een klein Hoorn-
 tje. Ook word ik behalve de twee Vierledige
 Baardjes, die wy in de Beurskrabben opgemerkt
 hebben, nog twee kleine Baardjes gewaar, aan
 den Kop van deeze Kreeftflak, wier Oogen
 zwart zyn en op dikke Steeltjes staan. Het Lyf
 is flymagtig, als dat van een Slak, doch aan 't
 end, als gezegd is, voorzien met Hoornagtige
 Klaauwtjes of Haakjes, van de zelfde Vleesch-
 kleur.

V. Dit heb ik ten opzigt van de Gestalte van onze
 AFDEEL. Soldaaten of Kluizenaars waargenomen. Of
 LXXXII. 'er, nu, zo veel verschil in zy, dat sommigen,
 HOOFD- gelyk **Gronovius** zegt, tien paar Pooten heb-
 STUK. ben en een Aschgrauwe Kleur, die door 't koo-
 Soldaat. ken, even als in de Garnaalen, rood wordt, en
 ze dan lekker doet smaaken (*); zou men na-
 der kunnen onderzoeken: doch het laatste zal
 men, om dat zy van sommigen voor Vergiftig
 gehouden worden, niet ligt ter toets stellen.

LXIII. (58) Kreeft-Krab, die de Schaaren glad en
 Diogenes. Wollig heeft, de slinker grootst.
 Indische.

Door den bynaam van Indische kan men dee-
 ze genoegzaam van onze Europische Soldaaten
 onderscheiden. De Franschen geeven 'er, in
 't byzonder, den naam aan van *Soldat*; doch
 dit heeft meer betrekking tot de Westindische:
 want de Oostindische, daar men de afbeeldin-
 gen van vindt in 't Werk van RUMPHIUS, voert
 in 't Latyn den tytel van *Squilla Liutaria*, in 't
 Nederduitsch dien van *Modderman*; als zig al-
 toos in Modderige Stroomen onthoudende.

LINNÆUS hadt voorheen (†), zo wel als te-
 gen-

(*) *Egregie sapiunt*, &c. GRON. *Zooph.* Fasc. II.

(58) *Cancer macrourus parasiticus*, Chelis laxibus pubes-
 centibus, sinistrâ majore. *Syst. Nat.* XII. GRON *Zooph.* 983.
 RUMPH. *Amb.* T. V. f. K, L, CATSEB. *Car.* II. T. 33. f.
 1, 2. KÆMPFE. *Jap.* T. 13. f. 7.

(†) *Syst. Nat.* Ed. X. p. 631.

genwoordig de Indifche Soldaat van de Europifche onderscheiden door de Schaaren , naar dat de flinker van dezelve grooter was of kleiner dan de regter Schaar. De Heer BASTER berispte hem te regt , van verkeerdelyk de flinker grootst gesteld te hebben in de Europifche, die byna altoos de regter grootst heeft , gelyk de meeste Kreeften en Krabben , daar ik 'er verscheidene van heb , zonder kennelyk onderscheid in de grootte der Schaaren , en wat zyn Ed. daar mede zeggen wil , dat in de Kreeftflak , zelfs , *de geheele regter zyde grooter dan de linker is* , kan ik uit zyne Afbeeldingen , alwaar veeleer het tegendeel zig vertoont , niet begrypen. Ook weet ik niet , hoe zyn Ed. heeft kunnen zien , dat , in de afbeelding van RUMPHIUS , de Modderman de regter Schaar grootst heeft (*) : want als myn Gezicht my niet bedriegt , zo is in de afbeelding K de regter , en in de afbeelding L , van het zelfde Dier op zyne Rug leggende , de flinker Schaar de grootste. Dit zal waarfchynlyk den Sweedschen Ridder , die zig fomtyds ftilzwygende verdedigt , aanleiding gegeven hebben , om het thans om te keeren , en aan de Europifche Soldaat de regter , aan de Indifche de flinker Schaar grootst , toe te fchryven. Hoe 't zy , ik heb

een

(*) BASTER *Uitfpann.* I. DEEL , bladz. 87. Aantek. (g). En bladz. 86 , wordt *Chelis muricatis* , dat by my gedoornde Schaaren zyn , van hem vertaald , met Schaaren als een Voetangel.

V.
 VDEEL
 LXXXII.
 HOOFD-
 STUK.

een Indifche, zittende in een geknobbelde Bel-
 Hooren van aanmerkelyke grootte, met de flin-
 ker-Schaar inderdaad grootst.

Dit Schepzel moet in de Indiën vry groot
 zyn, als het aldaar, gelyk RUMPHIUS zegt,
 een Schaal heeft, die zagt en week is, van ze-
 ven Duimen langte. De Amerikaanfche wordt
 gezegd drie of vier Duimen lang te zyn; doch
 men vindt daar ook grootere; gelyk de Heer
 REAUMUR 'er een uit de Westindiën gekreegen
 hadt, zittende in een groote Kasket-Hooren.
 Pater DU TERTRE, gezegd hebbende dat dit Dier
 het halve Lyf, waar door hy de voorfte helft
 verftaan zal, naar een Garnaal of Zeevloot ge-
 lykende heeft; geeft 'er de volgende befchry-
 ving van.

Van de Schaaren is de een klein (*), de an-
 der breeder dan een Duim, en rond, ftoppen-
 de het gantsche Gat van de Schaal, en aan het
 Schepzel niet alleen tot Hand dienende, maar
 ook tot verweering; als waar mede alles, wat
 het bereiken kan, gevat en knypende vast ge-
 houden of dood gekneepen wordt. Behalve
 deeze heeft het vier dunner Pooten, veel gely-
 kende naar die der Krabben; zynde de rest van
 zyn Lyf lang en ongevaar een halven Vinger
 dik, bedekt met eene taamelyk dikke en ruu-

we

(*) Nergens echter vind ik, of in de Afbeeldingen, of in
 de Natuurlyke Voorwerpen, zoo veel verschil, dat men de reg-
 ter Schaar, met den Heer GRONOVIVS, in deeze te regt
minima of zeer klein kan noemen, gelyk in de *Cancer Vocans*.
 of Zandkrabben,

we Huid. De Staart is samengefteld uit drie kleine Nageltjes of Klaauwtjes.

Dit Dier komt alle Jaaren aan den Oever der Zee, om 'er zyne Eijeren te leggen en van Schaal te veranderen; of liever om een Hooren te zoeken, die bekwaam is tot zyne inwooning; waar mede het dan in de Spleeten van Rotfen of holle Boomen gaat kruipen, zig geneerende met Infekten of Bladen en Kruiden, gelyk de Krabben. Wegens zyne aangroeiing heeft het van tyd tot tyd een grooter Woonplaats noodig: des het een groot plezier is, voor de genen, die alsdan zig op 't Strand bevinden, te zien, hoe het verfcheide Hoorens befchouwt, en 'er eindelyk een gevonden hebbende, die hem behaagt, fchielyk de voorige verlaat, en zyn Agterlyf in de andere bergt. 't Gebeurt, fomtyds, dat 'er twee zyn, die het Oog werpen op eene zelfde Hooren, en dan ontftaat 'er een Gevegt uit, 't welk wel niet Bloedig is, maar vinnig, en niet dan met de Overwinning van den zwakften eindigt, die de Wooning aan zyne Party ten prooy moet laaten. Bevindthyzelfde voor hem niet bekwaam, zo komt hy 'er weder uit, en neemt zyn intrek in de oude, gaande dan op nieuws een andere zoeken. Wel vyf of zes maalen heeft men ze dus van Schaal zien verwifelen, eer zy 'er een, naar hun genoegen, hadden uitgekoozen.

Dit Infekt vangende, maakt hetzelve eenig geluid, en tragt met zyne groote Schaar de

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

Hand te vatten van den genen , die het gegreepen heeft ; zullende dezelve , indien het die bereiken kan , van zelf nooit los laten. Door het knypen , ondertusfchen , ontftaat een geweldige yn , waar tegen het beste middel is , de Schaar af te fnyden , of den Hooren aan 't Vuur te brengen : want dan laat het los en vlugt 'er uit. De Indiaanen eeten het Dier : doch Europeaanen hebben 'er weinig Smaak in , of het bekomt hun kwaalyk. In zyne Hooren vindt men omtrent een halve Lepel vol helder Water , dat als een kragtig middel aangemerkt wordt tegen de Puisten en Blaasjes , die uit het Melkagtige Vogt , dat van de Takken en Bladen der Vergiftige Manchenilje - Boonen afdruipt , op de Huid der Menfchen ontftaan. De Ingezetenen der Eilanden vifchen deeze Kreeft - Krabben , en , dezelveu gevangen hebbende , binden zy die met de Koppen aan een Draad of Touwerje , en laaten ze dus in de Zonneschyn hangen , het welk de Dieren doet verfmelten tot eene dikke zelfftandigheid , als Boter of Olie , die vooreen zeer nuttig Geneesmiddel , om het Lighaam of de Leden , tegen Jigtige Pynen , te bestryken , by de Wildengehouden wordt. In de Winter is deeze Olie dik en geelagtig wit ; doch in de Zomer wordt zy rood en garftig , als alvifchtraan.

In de Reistogt van de Heeren d'ULLOA , naar Peru , wordt gewag gemaakt van een zonderlinge eigenschap van dit Schepzel in de West-
In-

Indiën. Zyn Beet, zegt men aldaar, veroorzaakt, gedurende twee Etmaalen, de zelfde Toevallen als de Beet van een Scorpioen (*). Men belet zorgvuldig, dat de Patient Water drinke, zo lang hy de uitwerkingen gewaar wordt van dit Venyn; also hy anders ligt in Flaauwte valt of Stuipen krygt en daar aan sterft. Aan de Kust van Karthagena viel dit Dier zo groot, dat het Kre fragtige gedeelte; te weeten de Kop en 't Borststuk, de langte van twee Duimen en de breedte van anderhalf Duim had. Men noemde het aldaar *Canacol Soldado*, of Soldaat Slak.

V.
AFDEEL.
LXXXI.
HOOFD.
STUK.

(59) Kreeft - Krab, die de Schaaren ruw en byna egaal heeft; van vooren met zes Punten.

LIX.
Eremita.
Klasse-
naar.

Van deeze wordt getuigd, dat zy in de Italiaansche Zee huisvest in 't midden van een dwarfe ovaale opening, binnen een rondagtig Zee-gewas, naar Kurk gelykende. Haar gestalte komt met die van de Soldaat overeen, doch

(*) Scorpioenen hadt men 'er; de grootsten, met het Lyf, zonder de Staart, drie Duimen lang; dat is byna o groot als die van onze afbeelding Pl. CIII Fig. 1. De Beet de zwarten werdt gevaarlyker, dan die der anderen. geoordeeld, doch zy was, indien men 'er hulp aan toeragt, niet doodelyk. Het Volk des Lands hadt zelfs een denkbeeld, dat het Water door een Scorpioen, als dezelve 'er in kwam te vallen, gezuiverd werdt; drinkende hetzelfde onbeschroomd.

(59) *Cancer macrourus Parasiticus*, *Chelis febris tubæquæ-*
kbus; *anterioribus sex - Pollicatis Syst Nat. XII.*

V. doch zy valt niet zo groot. De Schaaren zyn
 AFDEEL. egaal, ruuw, en hebben wederzyds twee an-
 LXXXII. dere Pooten uitsteekende buiten het Zeege-
 HOOFD- was. www.libtool.com.cn
 STUK.

LX. (60) Kreeft - Krab , *die Rolrondagtig is , de*
Tubularis.
Buisagtige. *Schaal met uitgeholde Stippen.*

In de opgekluwende Wormbuisjes van de Middellandsche Zee, onthoudt zig deeze Soort, die de grootte en gedaante heeft van een Duizendbeen. De Schaal is kort, ovaalagtig, met uitgeholde Stippen, van vooren wederzyds stomp. Van de vier Pooten zyn, wederzyds, de voorsten geschaard; die van het vyfde Paar ongenageld en van de overigen vertoonen zig maar de blyken. Het Diertje heeft een lange, weeke, Staart.

XLI. (61) Kreeft - Krab , *die ruig is , bedekt met een*
Caput mor-
tuum. *halfronde Kurkagtige Muts.*

Doods- Te Algiers is, door den Heer BRANDER, dit
 hoofd. zonderlinge Schepzel, afschuwlyk in 't aanzien, en naar een lang begraven geweest Menschen Doodshoofd gelykende, gevonden. Het Lyf, dat de grootte van een Karsteng heeft, is graauw
 en

(60) *Cancer macrourus Parasiticus*, subcylindricus, Testa Punctis excavatis. *Syst. Nat. XII.*

(61) *Cancer brachyurus tomentosus*, obtectus pilis hemisphaerico suberoso. *Syst. Nat. XII.*

www.libtool.com.cn

Fig. 1.

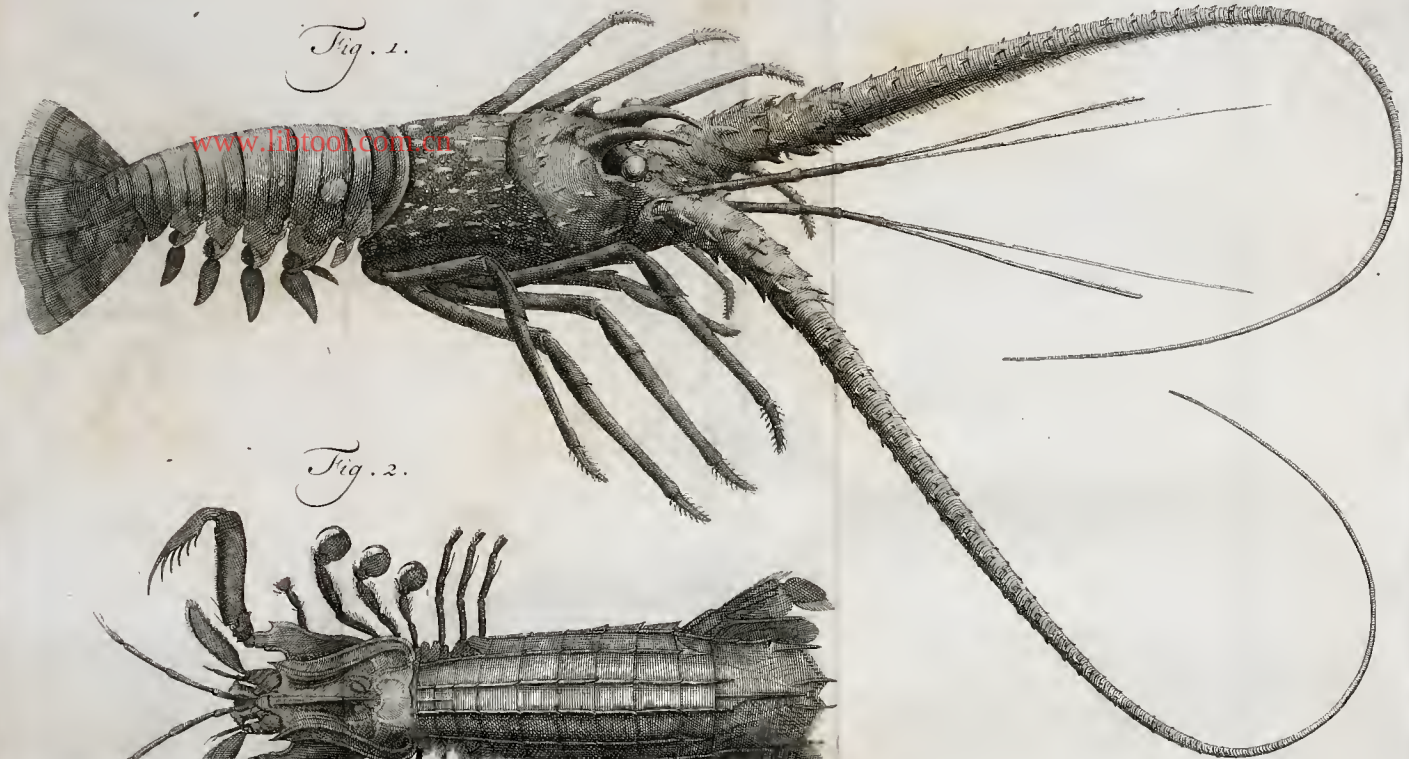
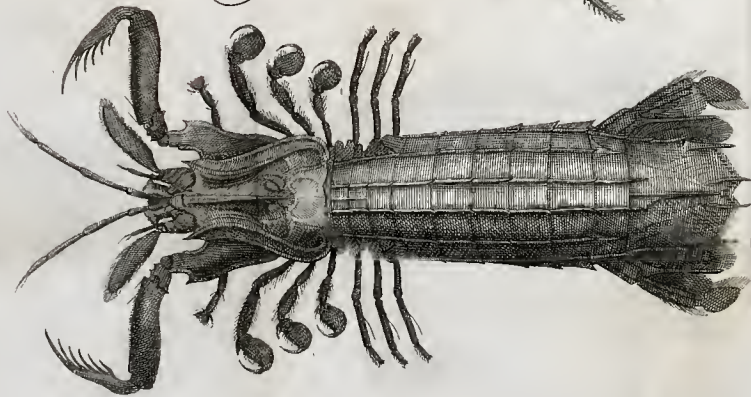

Fig. 2.

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

en in 't geheel bezet met kort, ruig Haair, uitgenomen de tippen der Schaaren alleen, wier bladen even groot zyn, en de Pooten fcherp genageld. De Schaal is half rond en niet gedoornd. Dezelve wordt, met het geheele Lyf, tot aan de Oogen toe, gedekt door een Soort van Kap, als uit Kley of oud Leder gemaakt, en van het agterfte paar Pooten afkomstig, die, over de Rug omgeboogen, daar in uitloopen.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

K R E E F T E N.

Thans komen wy tot beschouwing van de Kreeften, wier verschil van de Krabben reeds opgemerkt is †, en zo groot, dat sommigen haar liever tot byzondere Geslagten zouden t'huis brengen (*), en dan moesten 'er de Kreeft-Krabben zekerlyk ook van afgezonderd worden. Men vindt, wel is waar, in de Lighaams-gestalte een groot onderscheid; doch, gelyk in alle Krabben niet het Lyf dwars-ovaal of breeder dan lang is, zo hebben alle de Kreeften hetzelfde ook niet uitermaate lang of rolrond, en de Krabben zyn insgelyks, gelyk ik gemeld heb, van de Natuur met een aanmerkelyke Staart voorzien, die haar zekerlyk tot eenig meer gebruik strekt, dan het vasthouden der Eijeren, al.

† Bladz.
296.

(*) BASTER, *Natuurk. Uitsparrn.* II. DEEL, bladz. 6.

V. alzo de Mannetjes dat Lighaamsdeel ook heb-
 AFDEEL. ben, en de Endeldarm langs hetzelfde uit-
 LXXXII. loopt www.libtool.com.cn
 HOOFD-
 STUK. Bovendien komen de Kreeften met de Krab-
 †Zie bladz. ben in de meeste byzonderheden overeen. Haar
 313. Voedzel bestaat ook niet alleen in het Vleesch
 Eigen- van allerley Gedierten, Krengen van Honden
 schappen. en Paarden, Kikvorfchen en levendige Visch,
 maar zy eeten zelfs, gelykerwys de Krabben,
 fomtyds Gras en Kruiden: ja de eene Kreeft
 wordt wel eens van een andere opgevreten.
 Men vindtze zo wel in de Rivieren als in de
 Zee, en de Rivieren der middelste deelen van
 Europa zyn 'er rykelyk mede voorzien: in
 de Noordelyke deelen zelfs zyn zy, door voort-
 planting, als natuurlyk geworden. Zy kunnen
 ook wel eenigen tyd buiten 't Water leeven;
 doch of 'er Land-Kreeften zyn, die geheel op
 't drooge huisvesten, gelyk sommige Krabben,
 heb ik geen zekerheid (*).

Paaring. Ten opzigt van de manier van Paaring fchynt
 tusfchen de Kreeften en Krabben geen verfchil
 te zyn; volgens het gene aan den Heer BASTER
 uit het Berigt, zyn Ed. van Noorwegen toe-
 gezonden (†), is gebleeken (‡). En door
 het-

(*) De Staart der eigentlyke Kreeften, tot zwemmen ge-
 fchikt, fchynt my ook hier tegen te ftryden. Die Landkreef-
 ten, waar van sommigen fpreken, zyn de hier voorbefchree-
 vene Beurskrabben. BOMARE is, in zyn *Woordenboek*, I. DEEL,
 bladz. 615, zeer verward dienaangaande.

(†) *Natuurk Uitspann.* II. DEEL, bladz. 13.

(‡) De Ouden, echter, hebben in 't algemeen vastgefteld,
 dat

hetzelve fchynt tevens bevestigd te worden , dat zy de Eijeren niet by zig draagen , tot dat dezelve uitgebroed zyn , maar zig daar van in 't Zand ontlasten , waar aan zyn Ed. , te voo- ren , getwyfeld had (*). Ik geloof , dat hier wel verfchil in kan zyn , naar het Klimaat en naar den tyd des Jaars : doch dat zy daar in met de Scorpioenen zouden overeenkomen , in wier Lighaam , door zo veele kundige Waarnee- mers , de Jongen zelf gevondén zyn * , is my niet waarfchyntlyk. Hy meent , dat zy ook op andere tyden des Jaars , dan in de Lente , paaren.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

De Kreeften zyn by uitfték geil ; zodanig dat ieder Mannetje in zyn Hol ; (want haare woon- plaatsén zyn in Gaten aan de kanten der Rivie- ren :) ten minfte twee of drie Wyfjes heeft , welken hy dapperlyk verdedigt en bewaart , knypende de Pooten af aan eenen , die daar in zou willen komen. Dit afbreeken der Pooten , dat in veele Dieren een zwaare Straf zou zyn , is in de Kreeften van minder belang , om dat zy met de zonderlinge eigenschap , van weder- aangroeiing der afgebroken Leden , begaafd zyn ;

Aangroei-
ing der
Leden.

dat de Kreeften op de manier der Honden en andere Viervoetige Dieren paaren. Zie ALDROV.

(*) Of de Kreeften en Krabben hunne Eijers uitwerpen [van z'g werpen , wil hy zeggen ,] na dat zy [die] eenigen tyd tusfchen de Pooten gedragen zyn geweest , dan of zy tusfchen de Pooten worden uitgebroeid en daar gebooren , gelyk by de Scorpioenen gefchiedt. *De zelfde* I DEEL , bladz. 38.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

zyn; welke zy, zo wel als de Jaarlykfe verhuiding of afwerping van de geheele Schaal, gemeen hebben met de Krabben.

Verscheide Geleerden, de Redente baat nemende, hebben geoordeeld, dat dit Struk alleenlyk een denkbeeld ware van 't Gemeen. De weder-aangroeiing of uitschieting van ongewerktuigde Lighaamsdeelen, van de Hairen des Hoofds, de Nagelen van Mensch en Handen en Klaauwen van Beeste-Pooten, by voorbeeld; konden zy wel toestaan; doch die van Deelen, met Geledingen en Spieren tot beweeging voorzien, werdt van hun niet erkend. Ook heeft men, by nauwkeurig onderzoek, bevonden, dat die herstelling zo algemeen niet is, als men zig wel verbeeldde. In de Schaaren en Schaarpooten of Armen, die meest aan 't breeken bloot gesteld zyn, heeft zy meest plaats, en voor de afgebrokene komt dikwils maar een klein, zeer onvolkomen Schaartje. De Pooten en Sprietten, afgebroken zynde, groeijen ook wel, doch zeer langzaam weder aan. Zie hier eenige aanmerkingen dienaangaande, van den Heer REAUMUR ontleend.

Aanmer-
kingen
dienaangaande.

„ Daar is, tot de hervoortbrenging van de
„ afgebrokene Pooten, geen bestemde tyd:
„ zy groeijen, gelykerwys de Planten,
„ schielelyker of minder schielelyk aan, naar
„ dat het Saizoen meer of minder gunstig
„ is: de heetste Dagen bevorderen dezelve al-

ler-

„ Iermeest. Ook wordt deeze hervoortbren- V.
„ ging door andere omftandigheden begunftigd AFDEEL.
„ of vertraagd. Een der weezentlykften is de LXXXII.
„ plaats, daar de Poot of Arm is afgebroken. HOOFD-
„ Om dit te verftaan, moet men zig erinne- STUK.
„ ren, dat de Pooten der Kreeften verfcheide
„ Geledingen of Gewrichten hebben; waar
„ door zy zig, gelyk onze Vingeren, kunnen
„ buigen: om dat die Gewrichten met eene
„ Vliesagtig dunne Huid, en niet met een har-
„ de Schaal, overtoogen zyn. Ieder Schaar-
„ poot heeft vyf dergelyke Gewrichten, en,
„ zo wy, daar van, het gene digtst aan 't end
„ is, dat is daar de Schaar aan den Arm zig
„ beweegt, voor het eerfte neemen, dan is
„ het vierde Gewricht de plaats, alwaar de
„ Arm moet afgebroken zyn, om het vaar-
„ digfte weder aan te groeijen. En, 't gene
„ byzonderlyk opmerking verdient, is, dat dit
„ juist de plaats is, alwaar de Armen natuur-
„ lyk breeken. Ook gefchiedt zulks niet in 't
„ Gewricht, maar in de Schaal tusfchen het
„ derde en vierde Lid, die uit verfcheide Stuk-
„ ken famengefteld is, gelyk de Naaden aan-
„ toonen, alwaar die Stukken flegts tegen el-
„ kander aangehecht zyn, zonder aanmerkely-
„ ke intandingen. By een van deeze Naaden,
„ nu, en vooral by de middelste, breekt ge-
„ meenlyk de Schaarpoot af, wanneer men een
„ Kreeft of Krab aan dezelve gevat heeft:
„ zo men dien Arm ergens anders affnydt,
I. DEEL, XIII. STUK, wordt,

V.
AFDEEL.
LXXXII
HOOFD-
STUK.

„ wordt het verlorene zo spoedig niet hersteld. En 't is aanmerkelyk, dat alsdan de Kreeft, dikwils, haaren Arin verder afbreekt op die zelfde plaats, welke door de Natuur tot hervoortbrenging geschikt was. In de Pooten, eigentlyk zo genaamd, geschiedt dezelve, langzaamer". Gedagte Heer heeft willen onderzoeken of zulks ook plaats had in de Staarten der Kreeften; doch het gelukte niet: de Beesten, aan welken die afgesneeden waren, stierven. Zulks schryft hy aan de stevigheid en taaheid van deeze Staarten toe, die het afbreken niet ligt onderhevig zyn. Ik heb het weder aangroeyen van de Staart, evenwel, als reeds verhaald is, in een myner Goudvischjes, welk dezelve door een ander afgebeten was, gezien.

De manier, op welke deeze aangroeijing der afgebroken Ledemaaten, allengs geschiedt, door anderen genoegzaam beschouwd, en de oorzaken, daar van, uitvoerig overwoogen, als ook door overeenkomst met dergelyke hervoortbrenging van de afgebroken Armen of Pooten der Polypen en Zee-Starren, eenigermate opgehelderd zynde (*) zal ik alleenlyk nog agt geeven op de algemeene Kenmerken der Gestalte.

Gestalte. De Kreeften zyn, zo wel als de Krabben, met een harde Hoornagtige Schaal bekleed; doch haar Lyf is veel langwerpiger en in veel en als Rolrondagtig. Men zou hetzelve uit drie

(*) Zie BASTER, *Natuurk. Uitspanningen* II. DEEL, als boven.

drie deelen, Kop, Borststuk en Agterlyf, gelyk in de meeste Infekten, kunnen aanmerken te bestaan: want dat gedeelte, waar de Pooten aangehecht zyn, 't welk ongeveer zo breed als lang is, mag men met reden het Borststuk noemen, en dat gedeelte, 't welk voorlyker zit en daar boven, zweemt zeer veel naar een Kop; terwyl het agterste gedeelte, dat langer en final is, uit verscheide Ringen of Geledingen bestaande, den naam kan voeren van Agterlyf, het welke dan aan 't end een uitgebreide Staart heeft. Het getal der Pooten is, behalve de Schaaren, agt, gelykerwys in de Krabben; doch buiten de Baardjes en zogenaamde Lippen, aan den Bek, hebben zy doorgaans twee lange en in eenigen zeer lange Sprietten, die zelfs in sommigen de gedaante van Hoornen aanneemen, door haare ontzaglyke dikte en langte; in welken dan ook, veeltys, de Schaaren ontbreken. Het Rugschild is in eenige Kreeften glad, in anderen oneffen of gedoornd, en in sommigen zeer kort. Ook zyn eenige Water-Infekten, van een zonderlinge Gestalte, gelyk de Zee-Vloot en anderen, uit veele Leedjes bestaande, en met meer dan agt Pooten voorzien, tot dit Geslacht betrokken.

De Soorten van Kreeften, die wy thans door LINNÆUS aangetekend vinden, zyn zesentwintig, en in 't vervolg van die der Krabben geplaatst. Meer dan de helft zyn in de Wateren of Zeeën van Europa waargenomen.

V. KREEFTEN, met het Rugfchild glad en effen.

AFDEEL.

LXXXII.

HOOFD-

STUK.

LXII.

Gamma-

rus.

Zee-

Kreeft.

(62) Kreeft, die het Rugfchild glad en de Snuit op zyde getand heeft, onderaan van boven met een dubbelden Tand.

By de Latynen was 't woord *Gammarus* de gemeene naam der Zee-Kreeften, die te Rome, nog heden, *Gambaro di Mare* genoemd worden: zynde hetzelve van den Griekfchen naam *Kammaros* afkomstig. Men gaf 'er, derhalve, ook den naam aan van *Cammarus*, welke ALDROVANDUS, echter, meent te kunnen bewyzen, voor Rivier-Kreeftengebruikt te zyn. De Franschen geeven aan beiden den naam van *Ecrevisse*; doch de Zee-Kreeften voeren, in verscheide Provinciën van Vrankryk, een byzonderen naam. Die van Marseille noemenze *Ligombaud*; die van Languedok *Langouste* en de Normandiers *Hormar*: de Genueezen *Lombar-do*; de Venetiaanen *Astaje*; die van Livorno *Astiche*; de Turken *Liczuda* of *Lichuda*. De Engelschen geeven, in 't algemeen, den naam van *Lobster* aan de Zee-Kreeften, die men in Sweeden, Noorwegen en Deenemarken, *Hummer* tytelt.

Met

(62) *Cancer macrourus*, Thorace laevi, Rostrilateribus dentato, basi supra Dente duplici. Faun Suec. 2033 SCOP. Car. niol. 1127. It. Westgoth. 174. Mus. Ad Fred. 87. MATTH. Diosc. 227 ROND. Pisc. I. p. 538. GESN. Aquat. 91 JONST. Exsang. Aq. 112. ALDR. Crustac. T. 71. BAST. Uitspann. II. D. p. 6. T. I.

Met de gedagte Kenmerken worden de Noorſche Zee-Kreeften bedoeld, waar mede de overigen aan de Kusten van Europa, en zelfs aan die van Noord-Amerika, **libgen** begzaam overeenkomstig in Gestalte te zyn. Somtyds vallen zy uitermaate groot. Dus heb ik uit de Nieuwspapieren aangetekend, dat, in 't jaar 1764, aan de Kust van Engeland, een Kreeft gevangen werdt, van drie Voeten lang en twaalf Ponden zwaar. De gewoone Noorſche, echter, zyn naauwlyks half zo lang en meer aanmerkelyk wegens haare menigte; hoewel zy somtyds ook ongemeen groot worden. De Heer BASTER rekent, dat de Jaarlykſe Invoer van Noorſche Kreeften, door die van Zierikzee, een getal van over de zesmaal honderdduizend stuks bedraagt: welke men dan, ten grootſten deele, naar Holland en Brabant verzendt (*). Ik zal hier, om niet na te ſchryven, het gene door zyn Ed. aangaande deeze Kreeften gezegd is, alleenlyk het volgende be- rigt van den Noorſchen Biſchop PONTOPPIDANS, vertaalen (†).

„ De Hummer is van geſtalte al een Kreeft, Gestalte.
 „ doch vyf of zesmaal zo groot (‡), en, be-
 hal-

(*) *Natuurk. Utiſpann.* II. DEEL, bladz. 7, enz.

(†) *Naturl. Hiſt. von Norwegen.* II. Theil. pag. 325. enz.

(‡) „ Of zig onder de Zee-Kreeften, zo wel als onder an-
 „ der ſlag van Viſchen, eenige van ongemeene grootte, die
 „ men als Voorvegters der anderen mag aanmerken, bevin-
 „ den, kan ik niet bepaalen: maar my is geloofwaardig verhaald,
 I. DEEL. XIII. STUK, dat

V.
AFDEEL
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

„ halve agt kleine, met twee groote Klaau-
 „ wen of Pooten voorzien. Van Paasfchen tot
 „ aan St. Jan is hy volsten best, maar vervol-
 „ gens neemt hy af, en raakt zyne Schaal
 „ kwyt, in wier plaats de nieuwe dunner on-
 „ middelyk verschynt, welke dan, binnen agt
 „ Dagen, byna even zo hard wordt, als de
 „ voorgaande. Men kent het Mannetje daar
 „ aan, dat het van boven, langs de Staart heen,
 „ smaller, en, als 't ware, ingekneepen is;
 „ het Wyfje, daarentegen, breeder; 't welk
 „ ook voor het beste gehouden wordt (*).

„ De Hummer onthoudt zig op Zand-
 „ gronden en onder het Steengruis, of in de
 „ scheuren en reeten van Klippen, voornaame-
 „ lyk waar een foort van Wier, met breede
 „ Bladen, groeit, van het welke hy, vermoe-
 „ delyk, ten deele zyn Voedzel heeft, dat
 „ anders ook in 't Broed der Viscchen bestaat.
 „ Hier tegen wordt de Hummer allermeest van
 „ den *Steinbisfer* of Steenbyter vervolgd, die
 „ zyn

„ by Udvar, in de Parochie Evenvig, van de Viscchers dik-
 „ wils een overgroeide Zee-Kreeft gezien wordt, die zo
 „ schroomelyk groot is, dat het niemand waagen durft, hem
 „ aan te tasten, en zy zeggen, dat de wydte tusfchen
 „ zyne Klaauwen byna van een Vadem is. Hier uit kan
 „ de grootte van zyn Lyf opgemaakt worden, offchoon zy
 „ hem niet volkomen te zien krygen, alzo hy gemeenlyk van
 „ het Zee-gras bedekt wordt, waar in zig doorgaans alle Zee-
 „ Kreeften onthouden.

(*) Van sommigen en van de Duitschers inzonderheid: wy
 Hollanders verkiezen de Mannetjes-Kreeften, die derhalven
 ook duurder zyn.

„ zyn grootſte vermaak daar in vindt, wanneer
 „ hy zyn Tanden op iets hardſ kan te werk
 „ ſtellen (*).

„ Men zegt dat de Hummer, om den aanval
 „ van dit ſnel voortschietende Dier te ontko-
 „ men, zyne Staart omkromt, en zig daar me-
 „ de aan 't Zand niet alleen vasthoudt, maar
 „ zelfs dus teruggaat, met den Kop navolgen-
 „ de en 't Agterlyf vooruit. Weleer vatte
 „ men ze met een Houten Nyptang op; doch,
 „ dewyl de Kreeft het knypen niet verdraagen
 „ kan, en twee of drie Dagen daarna ſterft,
 „ is zulks niet meer gebruikelijk op zodanige
 „ plaatſen, alwaar men de Kreeften in de zo-
 „ genaamde Hummer - Buifen, of Kreeft-Vaar-
 „ tuigen levendig buitenslands wil zenden. Als
 „ dan worden zy alleenlyk met Fuiken gevan-
 „ gen, die gemaakt zyn van Hoepels, met
 „ Viſchnet overtoogen, hebbende aan ieder
 „ end een langen ſmallen Ingang, ten einde zy
 „ daar niet weder uit zouden kunnen loopen.

V.
 AFDEEL.
 LXXXII.
 HOOFD-
 STUK.
 Het vangen
 in Noor-
 wegen.

(*) Deeze Viſch, naaſt, zo 't my toefchynt, met den
 Meirval overeenkomende, wordt Steenbyter genoemd zegt de
 zelfde Biſchop, om dat hy met zyne Tanden de Klipſteenen
 aan ſtukken kan byten. Hy is ongevaar drie vierendeel of een
 Elle lang: de Huid donker en glad, als die van een Aal,
 naar welke hy ook van Lyf zeer gelykt, uitgenomen dat hy
 wat breeder is, en op de Rug lange ahangende Vinnen heeft.
 Aan den Kop, die rond en dik is, ziet hy 'er afſchuwlyk en
 byna als een Kat uit, hebbende in de Mond twee ryen Tan-
 den. Zyn Vleesch is hard en vet, wordende van den gemeen-
 nen Man gaarn gegeten. Men vangt hem met Lynen of ſteekt
 hem met den Elger, als men hem op een Zandgrond ziet
 ſtaan. Bladz. 285.

V.
AFDEEL
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

„ Op eenige plaatsfen zyn deeze Fuiken , gely-
 „ kerwys de Aalkorven, uit Wortelen van Ge-
 „ neverboomen gevlogten, en zulke agt men
 „ de bekwaamsten tot den Kreeften - Vangst.
 „ In deeze Fuiken wordt een andere Visch tot
 „ Lokaas gehangen, en dus kan men in ieder
 „ Korf, die uitgeworpen en met een Touw vast-
 „ gemaakt wordt, gemeenlyk in ééne Nagt wel
 „ tien stuks bekomen.

„ Hoe veel nu, van deeze Kreeften, jaar-
 „ lyks uitgevoerd worden, kan men daar
 „ uit besluiten, dat federt het begin van deeze
 „ Eeuw, ieder Voorjaar, wel dertig, veertig
 „ en meer Kreefthaalders, van Londen en Am-
 „ sterdam, alhier komen, om levendige Kreef-
 „ ten in te laaden. Gedagte Schepen zyn zo-
 „ danig gemaakt, dat onder den digten Bodem
 „ zogenaamde Wellen of Hummer-Kassen zyn;
 „ een ruimte naamelyk, welke door middel van
 „ een groote menigte Gaten, die in de onder-
 „ ste Bodem geboord zyn, gemeenschap heeft
 „ met de Zee; waar door de Kreeften altoos
 „ in hun Element, dat het Zoute Water is,
 „ blyven; niettegenstaande 'er wel tien- of
 „ twaalf duizend stuks in zulk een Vaartuig zyn.
 „ In 't begin des Voorjaars slaagen evenwel
 „ de Reizen beter, dan wanneer de Lugt war-
 „ mer wordt, en indien, in zulk een geval,
 „ de Reize door tegenwind langduurig wordt
 „ gemaakt, sterven de Kreeften, om dat zy
 „ beslooten zitten; inzonderheid, wanneer
 „ te-

„ tevens Donderweer ontstaat , 't welk , naar V.
 „ men getuigt , hun schadelijkst zoude zyn. ^{AFDEEL}
 „ De Eigenaar doet alsdan een verlooren Reis ^{LXXXII.}
 „ en schiet 'er veel Gelds by in , niettegen- ^{HOOFD}
 „ staande zy alhier goedkoop zyn : 't welk een
 „ zeer goede Reis maakt , als hy het geluk
 „ heeft , van ze levendig over te brengen. Dik-
 „ wils wordt hem een Engelsche Kroon voor
 „ het stuk betaald , daar zy hem in Noorwe-
 „ gen maar twee Deensche Schellingen gekost
 „ hebben. Dit is de vastgestelde Prys , wan-
 „ neer de Kreeft de langte heeft van agt Dui-
 „ men of daar boven ; welke Maat door de Re-
 „ geering geauthoriseerd is : maar is hy klei-
 „ ner , of mankeert hem ééne Schaar (*), zo
 „ wordt het Stuk voor een Schelling verkogt.
 „ Niettemin brengt deeze Handel , in het Ampt
 „ Stavanger alleen , gewoonlyk , in 't Jaar over
 „ de tienduizend Ryksdaalders in 't Land , se-
 „ dert de gemeene Man voor omtrent twintig
 „ Jaaren (†) begonnen heeft , meer voordeel
 „ van deeze Neering te trekken , door zelf
 „ Hummer - Buizen aan te leggen , welke van
 „ Sta-

(*) „ Op dat zo veele Kreeften , die te gelyk in ééne Hum-
 „ mer - Kas zig in 't Schip bevinden , elkander de Klaauwen
 „ of Schaaren niet afknypen zouden kunnen , 't welk anders
 „ hunne gewoonte is ; zo worden de Schaaren van alle deeze
 „ Kreeften met een Touwtje toegebonden".

(†) De Bischof schreef zyne *Naturl. Historie van Norweg-
 gen* reeds voor het Jaar 1754.

V. „ Stavanger, Eyerfund en daaromstreeks af-
 AFDEEL. „ vaaren: doch, om de gezegde redenen, kun-
 LXXXII. „ nen zy niet meer dan ééne Reize in't Voor-
 HOOFD. „ jaar doen.
 STUK.

Kreettvan- „ De beste Hummerplaatzen of Havens ,
 geryën. „ alwaar, ieder Jaar, tot twee of drie Buizen
 „ beladen kunnen worden, zyn Skudesnaes,
 „ Akre, Praestehafen, Vaage of Ahre-Buck,
 „ Buck von See, Stierneöe, Hindingsöe, Ta-
 „ nan en Tananger. Oostwaards van Lindes-
 „ naes worden ook veele Zee-Kreeften gevan-
 „ gen en vervoerd, doch daar van heb ik geen
 „ byzonder narigt. Ten einde de vreemden,
 „ door eene vroegtydige Vaart, niet het groot-
 „ ste voordeel uit deezen Handel mogen trek-
 „ ken; zo moet in ieder van de gemelde Ha-
 „ vens eerst een Noorsch Schip beladen zyn,
 „ eer men iets aan Vreemden mag verkoopen.
 „ Hier in't Leen Sundfiord heeft men, eenige
 „ Jaaren geleeden, ook begonnen met deeze
 „ Negotie. De Heer DANKERTSEN, Tolle-
 „ naar op Storöen, berigt my, hoe, in dit
 „ Jaar, op zyne Tolplaats alleen, voor zes-
 „ duizend Ryksdaalders aan Kreeften afge-
 „ scheept zyn. De Inwooners van Zierikzee
 „ in de Nederlanden hebben deezen Handel
 „ eerst begonnen, en daar van veel voordeel
 „ getrokken. Nu beginnen de Engelschen ook
 „ onder Hitland veele Kreeften te vangen.
 „ Behalve levendig worden de Kreeften ook
 „ wel gezouten, of met Azyn en Peper inge-
 „ legd

„legd zynde, verzonden. De Boeren, die V.
 „van deeze aangenaame Kost, als ook van de AFDEEL.
 „Oesters, op veele plaatfen genoeg kunnen LXXXII.
 „krygen, maaken 'er, in tegendeel, geen werk HOOFD-
 „van, in 't geheel". Dus verre de Heer PONT- STUK.
 OPPIDANS, door wien voorts van een Soort
 van Kreeften gesproken wordt, aldaar in Sund-
 fiord gevonden, welke hy de *Buchstaben - Hum-*
mer, dat is de Letter-Kreeft noemt, wegens
 de tekening op de Staart, en dezelve schynt
 my met die fraaije, zeldzaame, roode Noor-
 sche Zee-Kreeft, welke in 't Werk van SEBA
 afgebeeld en beschreeven is (*), nagenoeg over-
 eenkomstig te zyn.

(63) Kreeft, die het Rugfchild glad en de Snuit LXIII.
 op zyde getand heeft, onderaan, weder- *Astacus*
 zyds, met een enkelen Tand. Rivier-
 Kreeft.

De bynaam van *Astacus*, die hier tot onder-
 scheiding der Rivier-Kreeften gebruikt wordt,
 schynt weleer de algemeene naam der Kreeften
 te zyn geweest. In de voornaamste Taalen van
 Europa, het Hoogduitsch en Fransch, hebben
 zy

(*) III. DEEL. Tab. XXI. Fig. 3. Bladz. 53.

(63) *Cancer macrourus*, Thorace laevi; Roftro lateribus
 dentato; bafi utrimque Dente unico. *Faun. Suec.* 2034. SCOP.
Carniol. 1128. SCHAEFF. *Elem.* T. 32. *Muf.* *Ad Frid.* 1. p.
 87. GRON. *Zooph.* 977. ROES. *Inf.* III. Theill. T. 54, 55. MATTH.
Diosc. 223. ROND. *Pisc.* II. p. 210. BELLON. *Aquat.* 355.
 GESN. *Aquat.* 104. ALDROV. *Exfang.* 129. JONST. *Exfang.*
Aquat. T. IV. f. 1. SULTZ. *Inf.* T. 23. f. 151. GEOFFR. *Paris*
 II. p. 667. N. I.

I. DEEL XIII. STUK.

B b 3

V. zy ook, zo wel als de voorgaande Soort, den
 AFDEEL. naam van Kreeft; dien zy in Noorwegen zelfs
 LXXXII. by uitmuntendheid schynen te voeren, onder
 HOOFD- den naam van *Krebs*; doch in Sweeden onder-
 STUK. scheidt men ze by den naam van *Kraefsweta*,
 en in Engeland noemt men ze *the Crey-fish* of
Crevis, geevende aan de Zee-Kreeften den naam
 van *Sea-Crevis*; gelyk de algemeene naam in Italie
 en aan de Adriatische Zee nog heden is *Gambaro*
 of *Gammara*, maar die van Karniolie noemen
 de Rivier-Kreeften *Rak*, de hedendaagse
 Grieken *Karanis* of *Karanidia*.

In de meeste Rivieren van Europa komen
 Kreeften voor, maar in het eene Land over-
 vloediger dan in het andere. Men vindtze in
 Spanje weinig, doch in Italie en Vrankryk zeer
 veel, ja in geheel Duitschland zo overvloedig,
 dat iemand, te Weenen in Oostenryk, op de
 Kreeften-Markt, meer dan eens dertig Wagens
 te gelyk, daar mede beladen, heeft gezien (*).
 Menigvuldig komen zy voor in het Meir, *Czir-
 gnitser See* genaamd en andere Wateren van Kar-
 niolie. Tegenwoordig zyn zy ook rykelyk in
 de Rivieren en Meiren van Sweeden, alwaar
 men weleer naauwlyks wist van Rivier-Kreef-
 ten. Het ontbreekt 'er niet aan in de Ooster-
 sche Landen, hoewel men 'er, in het Oude
 Testament, geen melding van gemaakt vindt.
 De Kreeften, welke men in de Rivier van Se-
 negal, aan de Kust van Afrika, vindt, zyn groo-
 ter

(*) ALDROV. de *Crustatis*. p. 45.

ter en lekkerder dan die van Vrankryk. Aan de Goudkust zouden 'er, volgens DAPPER, zyn, die Holen in den Grond maaken als de Mollen, rood van Kleur; doch misfchien zyn dit Krabben. In de Rivieren van Amerika vindt men 'er overvloedig, die weinig van de Europifchen verschillen, dan ten opzigt van de Schaarpooten of Armen, welke zy veel langer en dunner hebben. Men kookt 'er fmaakelyke Soupen van, inzonderheid te Cayenne. Die van 't Eiland Tabago worden gezegd, in lekkerheid, de Europifchen ver te overtreffen.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

Hoewel de Rivier-Kreeften veel kleiner dan de Zee-Kreeften zyn, zo vindt menze doch van aanmerkelyke grootte. In de Rivier van Karniolie, genaamt Kerka, by Gurk, zyn 'er, volgens het getuigenis van een Kronykschryver, gevangen, waar van de vyf zo lang waren als een Mensch (*). Deeze moeten dan, ten minste, de langte van een Voet gehad hebben. Men voedtze, aldaar, of mestze, met Ofsen-Lever en bladen van Brandenetelen; kunnende dezelve lang levendig houden, wanneer menze met Azyn besprengt, zegt Doktor SCOPOLI. Hier te lande, en in Vrankryk of Engeland, gebruikt men Vyvers, omze te speenen; alwaar de Kreeften in een Houwer van Latwerk moeten beslooten zyn, en geen gebrek hebben aan Groente en versch Water. Als dan

(*) *Entomol. Carniol.* p. 407.

V. dan kunnen Luiden van Vermogen het plezier
 AFDEEL. LXXVII. genieten, van deeze Dieren, onder hunne Oo-
 HOOFD- gen, te zien voortteelen, en dus genoegzaam
 STUK. voorraad van dien aart uitleveren voor hunnen
 Tafel.

Gebruik. De Kreeften worden, in 't algemeen, voor
 een finaakelyk Voedzel, ja by veelen voor een
 groote lekkerny, gehouden. Men moet zodanigen
 uitkiezen, die Vleezig, mals en wel gevoed
 zyn; wier Vleesch een Olieagtige en Balsamieke
 vogtigheid bevat, die bekwaam is om de Scherpheden
 op de Borst te verzagten, het Bloed te zuiveren
 en het overtollige daar uit door de Waterwegen
 te doen ontlasten. Evenwel kan het overvloedig
 eeten van dezelve, zo wegens de taatheid van
 haar Vleesch, die ze zwaar om te verteeren maakt,
 als wegens de verhittende eigenschap van die
 Spyze, aan jonge, Bloedryke en Galagtige
 Gestellen, ligt nadeelig zyn. Oude Luiden
 moeten 'er ook met matigheid van eeten,
 om dat de Maag anders door dezelve
 bezwaard wordt: doch voor Teeringagtige
 en andere verzwakkingen der Natuur,
 worden de Soupes aangepreezen van levende
 Kreeften, die men gesmoord zynde stampet,
 en in Vleesch- of Hoenderen-Nat gaar kookt,
 latende het Sop dan door een Doek loopen,
 en mengende 'er een weinig Boter, Zout en
 Notemuskaat onder, naar vereisch van zaaken.
 Ongemeen dienstig zyn deeze Soupes of het
 uitgeperste Sap van Kreeften, tot Lavamenten
 der

der Darmen tegen de Scherpthe van de Roode-
 of Bloedloop. In veelerley famengeftelde
 Middelen der Apotheeken zyn de Kreeften een
 voornaam Ingredient. Men vindt ook het Voor-
 fchrift van een gedestilleerd Water van Kreef-
 ten, dat, echter, met reden, zo kragtig niet
 als de gedagte afkookzels of uitgeperste Sappen,
 wordt geoordeeld te zyn.

De Asch*, welke door GALENUS dermaate ,
 tegen het byten van een Dollen Hond, inwen-
 dig aangepreezen wordt, moet niet van Kreef-
 ten, maar van de gedagte Zee-Krabben zyn (*);
 zo wel als de Schaaren†, die elders verkeerde-
 lyk worden gesteld op rekening van de Kreef-
 ten (†). Het moeten naamelyk de zwarte
 punten zyn der Schaaren van de Zee-Krab-
 ben ‡. Men vraage niet, of de Kreeftfchaa-
 ren de zelfde kragt niet hebben; want in die
 gevallen, daar het op 't geloof der Ouden aan-
 komt, zyn wy verpligt hun Voorschrift blind-
 de-

V.
 AFDEEL,
 LXXXII.
 HOOFD-
 STUK.

*CinisCan-
 cri usti

†Chela
 Cancrorum

‡Bladz.
 340.

(*) C. HOFMAN, *de Medicamentis Officinalibus*. Paral.
 pag. 11.

(†) *In Nucleo Belgico Mat. Med. Brux.* 1719. p. 56. Dit
 zou een fout in de daad veroorzaaken. In naam is die mis-
 slag van een *Cancer* of *Carcinoma*, in plaats van Kanker, volgens
 den gewoonen trant, uit vies- en keurigheid van Taal een *Kreeft*.
gezwel te noemen, dat geen de minste eigenschap of overeen-
 komst heeft, zodanig ingekroopen, dat men dit naauwlyks
 hopen kan verbeterd te krygen. Veel beter noemde men dit
 droevig Ongemak, met de Duitschers, *der Krebs* of de Krab;
 dewyl het wegens de ronde uitpuilende dikte en de zigbaare
 dikke Adren aan den omtrek, eenigermate de gestalte van
 een Krab heeft.

V. delings te volgen. Anders is het met de Kreefts-
 AFDEEL. Oogen *, zogenaamd, die, ten opzigt van de
 LXXXII. afkomst, zo men wil, den regten naam heb-
 HOOFD- ben, hoewel menze eigentlyker noemen kan,
 STUK. *www.libtool.com.cn*
 * *Oculi*
Cancro- Steentjes of Steenen der Kreeften.
tum
 DeKreefts. Zy werden, volgens LEMERY, ten grootsten
 Oogen. deele uit Oostindie herwaards gebragt, alwaar

menze in groote menigte op de Oevers der Rivieren vindt. Twee, zegt hy, zyn 'er in de Mannetjes - Kreeft, die dezelve zig tweemaal in 't Jaar kwyt maakt. In de groote Rivieren, naar den kant van Astrakan, zyn Kreeften, die deeze Steenen zeer groot hebben, en niet dan om dezelve gevangen worden. De Vischchers weeten die, op verscheiderley manieren, uit de Maag, waar in zy zitten, te bekomen. Eenigen kneuzen deeze Dieren met een Houten Blok, en dan, de Pap in Water gedaan hebbende in een Tobbe of Bak, vinden zy, door 't omroeren, de Steentjes op den bodem. Eenigen leggen de Kreeften op hoopen en laten die rotten, verzamelende naderhand de zogenaamde Kreefts - Oogen, die men daar te Lande voor vier of vyf Stuivers het Pond verkoopt. De Apothekers in Moskovie voorzien 'er zig dus van, en zy worden in groote menigte uitgevoerd.

Het oude denkbeeld, dat deeze Steenen in de Kop of in de Hersenen der Kreeften zaten, reeds overlang verworpen zynde; gelyk uit de Vertoogen van REAUMUR, over het ruijen der Kreef-

Kreeften , blykt (*): zal ik hier gebruik maaken van het uittrekzel van een Brief , die door Doktor MOUNSEY , Geneesheer der Armëen van haare Majesteit de Keizerin van Rusland , voor weinige Jaaren dienaangaande is geschreeven , en waar in die Heer zig aldus uitdrukt (†).

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

„ De Steenen , oneigentlyk Kreefts - Oogen
„ genaamd , worden in het Lyf van de Kreeft-
„ ten gevonden. Ieder Kreeft brengt 'er jaar-
„ lyks twee voort ; naamelyk één aan ieder zy-
„ de van het voorste en onderste deel der
„ Maag. Deeze beide Steenen neemen hun-
„ nen oirsprong tusschen de twee Vliezen van
„ de Maag: de platte of holronde zyde raakt
„ aan het binnenste Vlies , dat dun is en
„ doorschynende , doch sterk en van een
„ Hoornagtige zelfstandigheid ; de verheven-
„ ronde zyde is steeds uitwaards gekeerd , be-
„ dekt zynde met de Vleezige zagte Vliezen
„ van de Maag , wier Vezelen indrukzels laa-
„ ten op de oppervlakte van den Steen. De-
„ zelve groeit langzaam en by plaatjes , tus-
„ schen deeze twee buitenste Vliezen: waar
„ van het Hoornagtige niet dient dan om te-
„ genstand te bieden , 't welk maakt dat alle
„ de Steenen aan die zyde verheven rond zyn.
„ De

Nieuwe
aanmer-
kingen
daar om-
trent.

(*) *Mem. de l'Acad. Royale des Sciences de Paris*, de 1712 & 1718.

(†) *Journal Oeconomique*, d'Aout 1754. p. 134, &c.

I. DEEL, XIII. STUK.

- V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.
- „ De eerste Schub , die men kan waarnee.
 „ men, en op welke alle de anderen zig aan-
 „ voegen, is naar 't middelpunt geplaatst, en
 „ en men kan duidelyk de randen zien van de
 „ Laagen, welke zig agtervolgens formeeren.
 „ Voor dat men deeze Steenen in het Dier
 „ kan vinden , wordt men kleine Cirkelronde
 „ Vlakken gewaar, die een weinig duister
 „ zyn en witter dan het overige van de Maag.
 „ Deeze Vlakken zyn de plaats, welke de Stee-
 „ nen beslaan moeten , tegenover taaije en
 „ slymagtige zelfstandigheden, welke Klieren
 „ genoemd worden door sommige Menschen.
 „ Zy zyn grooter en zichtbaarder , wanneer
 „ deeze Steenen ontbreken ; maar men heeft
 „ mis, te gelooven, dat zy Steenen worden
 „ door verscheide agtereenvolgende trappen
 „ van hardheid te pasfeeren”.
- „ Men heeft zig verbeeld , dat de Kreeften
 „ zig deeze Steenen kwyt maakten, by de af-
 „ werping van hunne Schaal, en deeze rui-
 „ jing, is 't bekend, dat alle Voorjaaren ge-
 „ schiedt. Zie hier den oorsprong van dit ver-
 „ keerde denkbeeld. Tegen den tyd, wanneer
 „ de Kreeft haare Schaal verlaten moet, door-
 „ booren de Steenen den inwendigen Hoorn-
 „ agtigen Rok van de Maag: de drie Tanden
 „ van dit Ingewand vergruizen deeze Steenen,
 „ en, in weinige Dagen, zyn zy door de Vog-
 „ ten, die 'er overvloedig in de Maag zig be-
 „ vinden, opgelost: 't welk maakt dat men ze
 „ be-

„ bezwaarlyk op dien tyd zal vinden , en dus V.
 „ denken moet , dat zy met de Schaal uitge- AFDEEL.
 „ worpen zyn. By naauwkeurig onderzoek, LXXXII.
 „ nogthans , zal men 1er verscheide Steenen HOOFD-
 „ aantreffen , die ten halve verteerd zyn , en STUK.
 „ 't gene boven alles bewyst , dat zy nooit
 „ uit de Kreeften komen , is , dat menze nooit
 „ in de Rivieren vindt , alwaar deeze Dieren
 „ overvloedig zyn. Onder degenen , die men
 „ in de Winkelen houdt , zyn verscheidene
 „ wat bruinagtig van Kleur , en deeze zyn het,
 „ die zig in de Maag van de Kreeft , toen de-
 „ zelve gevangen werdt , bevonden”.

Moeielyk is 't , een besluit op te maaken ,
 aangaande 't gebruik van deeze Steenagtige sa-
 mengroeizelen. De Waarneemer gist niette-
 min , dat zy , met en benevens de oude afge-
 worpen Schaal , welke van de Kreeft ook op-
 gegeten wordt , dienen om aan de Vogten een
 nieuwe Steenmaakende hoedanigheid by te zet-
 ten. Deeze Steenagtige Deeltjes zouden af-
 gescheiden worden in de Vaten , volgens hun-
 ne verschillende trappen van zuiverheid , en
 afgelegd aan het end der Huidvaatjes , om een
 nieuw Steenagtig bekleedzel hervooft te bren-
 gen. Zulks schynt het gevoelen der genen , die
 de Kreefts-Oogen tot het ontbinden en uitloozen
 van het Steenagtig Slym - Graveel , uit de Nie-
 ren en Blaas , bekwaam agten , niet zeer te be-
 gunstigen.

Het Verhaal van dien Heer , hoewel in som-

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

mige opzigten wat duister, in anderen eenigermate tegenstrydig voorkomende, wordt niettemin, ten aanzien van de manier van inzameling, bevestigd door het Berigt, dat van Dokter MAYER dienaangaande gegeven wordt; zeggende, dat hy hetzelfde had van Kooplieden, die van de Grenzen van Tartarie en Moskovie kwamen (*). „ De inzameling, getuigt hy, „ geschiedt voornaamelyk in Besfarabie en de „ Ukraine, 't welk Landen zyn daar men veel „ le groote Rivieren heeft, met overvloed van „ Kreeften: want de Ingezetenen onthouden „ zig van die te eeten, om voordeel te kunnen trekken uit de inzameling der Steenen. „ Zy neemen de Maanden waar, wanneer de „ Kreeften goed zyn: alsdan maaken zy Graf- „ ten, van zestig of zeventig Voeten lang en „ tien of twintig Voeten breed; daar zy zo veel „ Kreeften, als zy by een kunnen krygen, in- „ werpen, en dezelve met de Voeten treden, „ gelykerwys men de Druiven doet in de Wyn- „ Oogst. Somwylen, zelfs, om zekerder te „ zyn aangaande de verplettering, gebruiken „ zy 'er Beukhamers toe, en laten verder „ hunne Kreeften aldaar, in de open Lugt, „ rotten, den geheelen Winter door. In 't „ Voorjaar hervatten zy, daar aan, hunnen „ arbeid, en, door middel van een Teems de „ „ vui-

(*) *Eph. Nat. Curiosor.* Cent. VII. & VIII. Ann. 1719. p. 417.

„ vuiligheid afscheidende, verzamelt dit arme V.
 „ Volk een verbaazende meenigte van Kreefts. AFDEEL. LXXXII.
 „ Oogen, welker vertiering, door den grooten af- HOOFD-
 „ trek van deeze Koopwaar in andere STUK.
 „ Landen, hunnen rykdom uitmaakt”. Dus
 krygen wy dan ook thans de meesten uit Po-
 len en Moskovie.

Uit dit alles blykt, dat de Waarneemingen t Gevoe-
 der Ouden niet altoos te veragten zyn. HEL- len der Ou-
den beves-
tigd.
 MONTIUS, naamelyk, is over den oirsprong
 deezer Steenen, welken hy, door dagelyks
 ongevaar tweehonderd Kreeften te openen,
 naauwkeurig onderzocht hadt, zeer omstandig.
 „ De Mannetjes, zegt hy, beginnen jaarlyks
 „ ziek te worden, van het midden van Juny
 „ af, en vervolgens de Wyfjes in July, voor
 „ het afwerpen van de Schaalen. Dan leggen
 „ zy, geduurende negen Dagen en langer, zon-
 „ der beweeging, als half dood. Diestyds
 „ wordt haar Maag met een nieuw Vliesje
 „ overtoogen, tusfchen 't welke en de oude
 „ Maag zeker Melkagtig vogt is, dat allengs
 „ hard wordt, en, door de holronde figuur van
 „ de Maag, eene bolronde aanneemt, worden.
 „ de eindelyk geheel Steenhard. De oude Rok
 „ van de Maag, nu, allengs verteerd worden.
 „ de, trekt het Dier tot Voedzel, zo wel als
 „ de Steen, die in de Maag blyft, geduurende
 „ den tyd van byna een Maand”.

Dit gezegde van Vader HELMONT is door
 WEPFERUS en anderen bevestigd. Zelfs heeft

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

de Heer GEOFFROY de Jonge, in zyn Vertoog dienaangaande medegedeeld aan de Koninglyke Akademie der Wetenschappen van Parys (*), dit ook ~~gedaan: of stellende~~ onder anderen vast, dat men deeze Steenen niet in de Kreeften vindt, dan ten tyde van de ruijing, en dat zy vervolgens allengs verdwynen of verteerd worden in de nieuwe Maag. De Maag, nu, is in de Kreeften onder den Kop geplaatst, 't welk sommigen heeft kunnen misleiden, die zodanige Steenen voor Oogen hebben aangezien.

Kenmer-
ken der
Echtheid.

De Kreefts-Oogen, die wy hier in de Winkels hebben, zyn aan de eené zyde bol-, aan de andere zyde holrond of een weinig ingedrukt, en dus byna van eene half Kogelronde gestalte. De Kleur is wit, met eenig bleekrood of blaauw, in sommigen meer in anderen minder, daar door schynende, doch het Poeijer, dat men door dezelven te stampen krygt, is geheel wit. Dit alles heeft men in de valsche of gemaakte Kreefts-Oogen ook weeten naar te bootsen, maar zekere byzondere Visschige reuk, welke de echte hebben, ontbreekt daar aan. Ook kan men in 't breeken, dewyl zy by laagen groeijen, het bedrog ligtelyk ontdekken, en nog zekerder door de Chymische ontbinding: want dan geven zy eenig vlug Alkalyn Geest en Zout, benevens een dikke stinkende Olie: door 't calci-

nee

(*) *Hist. de l'Academie Royale des Sciences, de l'Ann. 1703.*

neeren worden zy zwart: waar uit blykt, dat zy zekerlyk van Dierlyken oirsprong zyn.

Van de Eigenschappen der Kreefts-Oogen, in het Zuur te temperen, behoeft ik, als algemeen bekend zynde, by alle Menschen; geen gewag te maaken. Zy kunnen, ten dien einde, veel veiliger gebruikt worden dan Kryt, Koraal en dergelyke Stoffen, om dat zy niet zo zeer tot samenpakking genegen zyn, gaande veeleer wanneer zy, in de Ingewanden, door Zuur zyn ontbonden, in een openend Vogt over, dat tot in de fynste Wegen doordringt (*), en derhalve bekwaam schynt om de Nieren van 't Graveel te zuiveren. Evenwel is het dagelyks en menigvuldig gebruik van het Poeijer van Kreefts-Oogen niet aan te raaden; dewyl de Maag daar door bedorven wordt en de Eetenslust vergaat. Veiligst worden zy, met Salpeter, Rhabarber en andere Geneesmiddelen, naar den eisch gemengd zynde, voorgeschreeven.

Van de inwendige deelen der Kreeften nog niet gesproken hebbende, gaa ik thans daar toe over. Na dat men de Schaal of Korst, met de roode Slymigheid en het Vlies, dat dezelve dekt, weggenomen heeft, wordt men, aan den top des Hoofds, het Brein gewaar, dat van mid-

V.
AFDEEL:
LXXXII.
HOOFD-
STUK.
Gebruik
der Kreefts-
Oogen.

Inwendige
Deelen der
Kreeften.

(*) Over de nuttigheid van Kreefts-Oogen, in Azyn opgelost, tegen inwendige Kwaalen, kan men nazien het VIII. DEEL der *Uitgezogte Verhandelingen*; bladz. 529.

V. middelmaatige grootte is, groenagtig van Kleur, en als in twee Kwabben gespleeten, daar de Ge-
 AFDEEL. LXXXII. zigtzenuwen en het Verlangde Merg van afko-
 HOOFD- men. Van het onderste des Beks, daar men twee
 STUK. platte Tanden waarneemt en een Vleeschhe-
 veltje, 't welk naar een Tong gelykt; gaat een
 korte Slokdarm regtsstreeks naar de Maag toe.
 Dit Ingewand is van aanmerkelyke wydte en be-
 staat uit een dik sterk Vlies, waar aan twee
 Klieragtige lighaamen zitten, die met Knobbe-
 lige Vaatjes gevuld zyn, welke naar Darmpjes
 gelyken, doch aan 't end in éénen Stam samen-
 loopen. Deeze deelen zyn het, die men gemeen-
 lyk de Lever noemt in de Korst- en Schaaldie-
 ren, en zy schynen zo wel den dienst van Le-
 ver waar te neemen als van Darmfchejl. Volgens
 Doktor SACHS, in zyne Gammarologie, loopt
 van de zyde der Maag een enkele Darm, die
 egaal van wydte blyft, tot aan de Staart uit,
 alwaar de Kreeft haar Fondament en tevens de
 opening van de Leg heeft. Men kan zeer ge-
 makkelyk de gemeenschap daar van doen bly-
 ken, mids met een Pypje daar in blaazende,
 als waar door de Kreeft alles, wat zy in de
 Maag en Darmen hadt, van boven uitbraakt.

Het Hart. Agter de Maag en de andere Ingewanden is
 tegen de Rug aan, in zyn Zakje, het Hart ge-
 plaatst, dat immer zo sterk klopt als in de Die-
 ren die Bloed hebben. Het is een Kegelvor-
 mige Spier, van witagtige Kleur, met een taa-
 melyk wyde holligheid, die van binnen onge-
 lyk

lyk is en aan den Wand met veele dikke Vezen of Styltjes geschraagd, even als het Hart der Menschen. De Groote Slagader, uit het Hart komende, verdeelt zig aanstonds in twee Takken, die naar de Kieuwen gaan: terwyl de Stammen van de Hol-Ader, zo nederdaalende als opklimmende, zig agter het Hart samenvoegen, en dus in deszelfs Oor dringen. Derhalve geschiedt hier een dergelyke Circulatie of Omloop der Vogten, als die van 't Bloed in de Viervoetige Dieren.

De Kreeften hebben, gelyk de andere Infek-
 ten, in plaats van Longen eenige Openingen op de zyden van het Lighaam, welke men eenigermate by de Kieuwen der Viscchen vergelyken kan. Zy zyn wederzyds onder de Korst of Schaal geplaatst, hebbende haar onderste gedeelte, dat breed en stomp is, aan het Borstchild gehecht door middel van Steeltjes; doch het bovenste blyft los en vry. Ieder Kieuw heeft drie Boezems, waar van twee geschikt zyn om het Vogt te ontvangen, dat tot het Leven dient: gelyk dit blykbaar is, dewyl een zwart Vogt, in het Hart gespootten, eerst door-
 dringt in den eenen, en daar uit overgaat in den anderen Boezem. De derde Boezem, van de Punt naar den Grondsteun gaande, loopt in een Kanaal uit, dat gemeen is aan alle de Kieuwen van ééne zyde, en een taamelyk wyde Opening heeft, naby de inplanting van de bovenste der Kieuwen, welke in een geduurige beweeging

V.
 AFDEEL.
 LXXXII.
 HOOFD-
 STUK.

De Kieuwen.

V.
AFDEEL,
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

ging blyft van drilling. Men verbeeldt zig, dat gedagte Opening dient om Water in te nemen, 't welk, zig mengende met de Dierlyke Vogten van de Kreeften, derzelver Ademhaaling nog in stand doet blyven, wanneer zy op 't drooge zyn. Dit agt men is de reden, niet alleen dat zy lang kunnen leeven zonder Water, maar dat zy zelfs in 't Lugtledigeniet fchielyk fterven (*).

De Teel-
deelen.

In de Mannetjes Kreeft hebben de Zaadvaten haaren oirfprong aan beide zyden van den Slokdarm, doch loopen nederwaards in de Teeldeelen uit. In de Wyfjes, insgelyks, eindigen de twee Eijerstokken, bezyden de Maag leggende, in twee Lyfmoeders, in 't agterfte van 't Lighaam. Dus hebben zy de Teeldeelen ook dubbeld, zo wel als in de Krabben: doch uitwendig niet zo klaarblykelyk.

Uitwendi-
ge Gestalte
der Rivier-
Kreeften.

Sommigen willen, dat de Rivier-Kreeften van de Zee-Kreeften alleenlyk door de grootte, die ongelyk kleiner is, verschillen zouden; maar men vindt, als in de Tytels blykt, andere Kenmerken tot onderscheiding. De Kleur, bovendien, is in de Zee-Kreeften zwartagtig blaauw en in de Rivier-Kreeften donkergroen; doch wordt, in beiden, door 't kooken rood. Ten opzigt van Kop, Borststuk en Staart, die in deeze Dieren duidelyk van elkander afge-

(*) *Hist. Nat. des Animaux.* Paris 1756. Octavo. Tom. I. p. 332, &c.

gescheiden zyn, komen zy met de Zee-Kreeften overeen. De Sprieten hebben zy ook lang en dun, en de Oogen, even als in de Krabben, op een Soort van beweeglyke Voetjes of Standertjes, buiten aan den Kop geplaatst. De Schaaren, hoewel niet volmaakt, zyn doch genoeg aan beide zyden even groot, in de Kreeften. Het gedeelte, dat men de Staart noemt, blyft altoos zichtbaar, en bestaat uit vyf Leden, hebbende aan 't end vyf Vinnetjes. Dit Lighaamsdeel kan zig ook ombuigen, om de Eijeren vast te houden, waar toe hetzelfde aan de binnenzijde met dergelyke Vinnetjes voorzien is, als de Staart der Krabben.

Het maakzel van de Staart toont zo duidelijk het verschil niet van Sexe, als in de laatstgemelden. Gedagte Vinnetjes, evenwel, zyn in de Wyfjes dubbeld, en enkeld, ja ook kleiner, in de Mannetjes, die wederom, tusfchen dezelve en de agterfte Pooten, zekere Sporen hebben, welke in de Wyfjes veel kleiner zyn. Zou men deeze voor een paar Pooten genomen hebben, wanneer men zegt, dat de Mannetjes 'er tien en de Wyfjes agt hebben (*). Inderdaad, dus zou men de Sexe

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

verschil
der Manne-
tjes en
Wyfjes.

ge-

(*) Alle de Leden zyn in de Mannetjes veel grooter als in de Wyfjes: het is uit de kleine Leden, als meede uit baardjes van den Staart, dat men de Mannetjes van de Wyfjes onderscheidt: deze laatste hebben niet meer als vier paaren Pooten; de Mannetjes hebben 'er vyf paaren. BOMARE *Woor-*
denboek door PAPILLON. Dort. 1767. I. Deel, bladz. 619.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

gemakkelyk kunnen onderscheiden. Doch ik denk veeleer, met Doktor BASTER, die gedagte Spooen als het eerste paar der Zwemvoeten, gelyk zyn Ed. de Vinnetjes schynt te noemen, aanmerkt, dat zy in de Voortteeling, het zy tot vasthouding of anders, dienstig zyn. In de Mannetjes, zegt hy, is dit eerste Paar styf, hard, en stomp gepunt zonder Haairtjes; in de Wyfjes dun, plat, zeer buigzaam en aan 't end, gelyk de anderen, als gepluimd (†).

LXIV.
Carcinus.
Westindi-
sche.

(64) Kreeft, die het Rugfschild glad en de Schaa-
ren Spilrondagtig heeft, de Armen stekelig
gedoornd.

De aangehaalde van SEBA voert den naam van Groote Westindische Rivier-Garnaal, en valt 'er grooter dan onze Rivier-Kreeften: des het te verwonderen is, dat de Heer GRONOVUS dezelve, als eene Verscheidenheid, doch eene zelfde Soort, betrokken heeft tot de Steur-Krabben.

LXV.
Pennaceus.
Geveder-
de,

(65) Kreeft, die het Rugfschild glad en Rol-
rond

(*) Zie zyne *Natuurk. Uitspann.* II. DEEL, bladz. 12.

(64) *Cancer macrourus*, Thorace laxi, Manibus teretiusculis; Brachiis hispido-aculeatis. *Syst. Nat.* XII. Astacus fluviatilis major, Chelis aculeatis. SLOAN. *Jam.* II. p. 271. T. 245. f. 2. Squilla Crangon, Americana major. SEB. *Mus.* III. T. XXI. f. 4. RUMPH. *Amb.* T. I. f. B.

(65) *Cancer macrourus*, Thorace laxi Cyndrico, Rostris ensiformi, margine superiore ferrato. *Mus. Ad. Frid.* I. p. 37.

rond heeft , de Snuit Degenvormig , aan V.
den bovensten rand Zaagswyze getand.

AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-

Deeze, in 't Koninglyk Kabinet van Sweeden
zig bevindende, was uit warmer Landen af-
komstig.

(66) Kreeft, die het Rugfchild glad, den Snuit
van boven Zaagswyze, van onderen drie-
tandig heeft; de Schaarpunten gelyk.

LXVI.
Squilla.
Steur-
Krab.

De naam van *Squilla* is, van ouds, voor een
Garnaal gebruikt geweest, doch dezelve wordt
hier, in 't byzonder, toegepast op de Steurkrab-
ben. Deeze, zo wel als de Garnaalen, voe-
ren den naam van *Squilla gibba*, wegens de bul-
tigheid op haare Rug. Zy worden te Venetie,
eenvoudiglyk, *Squillæ* geheten en by de Heden-
daagsche Grieken *Karides*, zegt ALDROVAN-
DUS, die aanmerkt, dat zy van de Krabben
verschillen door de Staart, en van de Kreeften
doordien zy geen Schaaren hebben, als ook
door de menigte van Pooten. By sommige Ita-
liaanen noemt menze *Gambarello*, dat is een
klein Kreeftje. De Engelschen noemenze
Prawns,

(66) *Cancer macrourus*, Thorace lævi, Rostrò supra serrato,
subtus tridentato, Manuum Digitis æqualibus. *Faun. Suec.*
2037. *Cancer Squilla*. SCOP. *Carn.* 1129. MATTH. *Diosc.* 229.
Squilla fusca. KLEIN. *Dub.* 35. A. ROND. *Pisc.* 549. *Squil-*
la mas & foemina ex freto Davisii. SEB. *Mus.* III. T. XXI. f.
9, 10. BASTER *Uitspann.* II. p. 30. T. III. f. 5. GRON.
Zooph. 986.

V.
AFDEEL,
LXXXII.
HOOFD-
STUK.
Steurkrab.

Prawns, de Franschen *Chevrette*, en in Normandie *Chevrette franche*, omze van een kleiner Soort, welke men *Bouquet* aan die Kusten noemt, te onderscheiden: doch deeze Soort heeten zy gemeenlyk *Squille*; in Languedok *Caramot*, in Xaintonge *Sante*, en te Rouaan *Salcoque*. In 't Hoogduitsch, heeft men, naar den Franschen naam *Chevrette*, de benaamingen van *See-gizle*, *Meergeisz* en *Beekle*, als ook naar de bult die van *Hegerling* of *Hogergernir* gesmeed: de Sweeden noemen *Racka*, die wy Steurkrabben heeten.

Alle deze benaamingen schynen op de *Squilla gibba* toepasfelyk te zyn, welke zo wel deeze insluit als de volgende Soort, zynde beiden *Meerbaer*, dat is de Zee-Beer, genoemd geweest. Deezen naam, echter, geeven sommigen veel- eer aan de eerste Soort van *Squilla*, die de bree- de genoemd wordt, onderscheidende dan nog drie Soorten van dezelve, waar van de eene is de *Squilla gibba*, de twee laatste onder den naam van *Mantis*, als naar een Springhaan ge- lykende, de Zee- en Rivier- Vlooiën bevatten, daar ik vervolgens van spreken zal.

De Steurkrabben, door KLEIN onder den naam van *Squilla fusca* of bruine Garnaal, voor- gesteld, onthouden zig, onder de Garnaalen, in Zee, aan onze Stranden, als ook in brakke binnen- Wateren: zo wel als aan de Kusten van geheel Europa, in de Middellandsche en Oost- zee. Zy verschillen van de Garnaalen zo zeer
niet

niet in gestalte, Kleur of eigenschappen, dat men ze niet ligtelyk daar voor kan neemen, en gekookt zynde, eeten; gelyk meermaalen is gebeurd. By nadere beschouwing, evenwel, wordt men gewaar, dat zy op den Kop een Zaagswys getand Becntje hebben: 't welk de reden kan zyn, dat dit kleine Diertje somtyds groote Visfchen, die hetzelfde in menigte en te gulzig inflokken, om 't leven brengt, zo de Ouden verhaald hebben. ÆLIANUS getuigt zulks van den Zee - Wolf of Snoek, en anderen hebben hetzelfde bevestigd (*). Men weet dat de Steurkrabben, door de Liefhebbers van het hengelen, hier te Lande, dikwils levendig aan den Hoek geslagen en dus gebruikt worden: zo dat zy een gretig Aas moeten zyn voor de Visfchen van onze binnen - Wateren.

Deeze Insekten zyn bruiner dan de Garnallen, doch door 't kooken worden zy, gelyk dezelven, rood. Haare Oogen steeken meer buiten den Kop uit en zy hebben de Sprieten niet alleen, maar ook de Baardjes, voor aan den Kop, langer. Haar Zwempooten, met Haartjes bezet, zyn veel duidelyker, en, naar evenredigheid, langer dan in de Kreeften, het welk, boven en behalve de gestalte en grootte, de Steur-

(*) *Hiante fufus ore per lacum Lupus,
Capit Squillas, nil moratus aculeos,
Gulâ; sed istis intumescens ictibus,
Extinctus ingluvie luit poenas nece.*

Ex Græc. PHIL.

V. Steurkrabben met de Garnaalen overeenkomstig
 AFDEEL. LXXXII. maakt, zo wel als in het getal en de plaatsing
 HOOFD- der Blaadjes, aan 't end van de Staart.

STUK. Schoon de Steurkrabben geen zo groote en
 Steurkrab. De Schaarpooten. dikke Schaaren hebben als de Kreeften, zyn zy
 doch met een foort van Schaarpooten voorzien.
 De Heer BASTER stelt dat zy 'er maar twee heb-
 ben, en wel alleenlyk het *voorste paar*, zeggende
 dat het tweede paar Pooten langer dan de
 drie anderen is; waar uit men zoude denken,
 dat dit Insekt maar agt eigentlyke Pooten had(*).
 De Heer GRONOVIVS, ondertusfchen, telt tien
 paar Pooten aan de Steurkrabben, waar van de
twee eerste Paaren, zegt zyn Ed., Schaardraa-
 gende zyn (†). Dit maakt vyf Paaren buiten de
 Zwempooten. LINNÆUS fchryft aan het *der-*
de paar Pooten Schaaren toe (†). Hoe kan
 'er zulk een tegenftrydigheid van zo groote Na-
 tuurkenners zyn, over zo zichtbaare Lighaams-
 deelen van een zo ligt te bekomen, Inlandsch,
 Diertje?

In de Steurkrabbetjes, die ik thans voor my
 heb, gedagte deelen naauwkeurig waarneemen-
 de,

(*) Alleen is het Voorste Paar Pooten met Nypertjes voor-
 zien: het tweede Paar is langer als de drie anderen. BASTER,
Natuurk. Uitfparn. II. DEEL, bladz. 33. *Tab.* III. *Fig.* V.
 alwaar de Nypertjes *ongelyk* en in *Fig.* VI. N. 5, *gelyk* ge-
 gevingerd zyn: welk ondertusfchen een voornaam Kenmerk
 tot derzelve onderscheiding van de Garnaalen uitmaakt.

(†) *Zoophyl. Gron.* Fasc. II. p. 231.

(†) Zeggende: Manus, quæ tertio Pedum pari infident, Di-
 gitis sunt æqualibus. *Faun. Suec.* Ed. II. p. 496.

de, bevind ik dat 'er twee-en-twintig van anderen zyn, welken de gemeene man Pooten zou noemen: dat is elf Paaren; waar van dan het derde Paar de voornaamste Schaarpoeten zyn. Noemende, wederom, met den Heer BASTER, het allervoorste Paar, Armen; zo zyn 'er tien Paaren van Pooten. Onder deeze munt het tweede Paar ver boven de anderen, in langte niet alleen, maar ook in dikte aan de enden uit, alwaar de Schaaren zyn, die de Punten even lang hebben. Deeze Schaartjes gelyken byzonder naar die, welken 'er in de Kreeften zyn aan de twee Paaren, die op de Armen of groote Schaarpoeten volgen. Maar, behalve deeze, hebben die twee Pootjes (van gelyke langte byna zynde als de drie agterste Paaren, welken men tuschen de Armen en gedagte Schaarpoeten vindt,) elk aan 't end, dat ruig is, ook een klein Schaartje; komende daar in met de Groote Westindische Rivier-Garnaal, hier voor gemeld *, * Bladz. 406. volkomen overeen. De Heer GRONOVIVS kon dan met regt zeggen, dat de twee eerste Paaren Pooten, in de Steurkrabben, Schaardragende zyn, en dat de drie volgende de langte hebben van het eerste Paar, waar van, zo ik geloof, de Heer BASTER de afbeelding, op N. 5, vergroot gegeven heeft; aangezien de groote Schaarpoeten naar het end dikker loopen, zo ruig niet zyn, en ook langer punten hebben. Zy komen, ten minste, met die der Schaarpoeten

V.
AFDEEL
LXXXII.
HOOFD-
STUK.
LXVII.
Crangon.
Zee-Gar-
naal.

ten van zyne geheele Afbeelding der Steurkrabbe in Fig. V., geenszins overeen (*).

(67) Kreeft, die het Rugfchild glad, den Smit zonder tandjes, en de ééne Punt van de Schaaren langer heeft.

Zo zeker het is, dat ARISTOTELES eene der vier Soorten van *Squilla*, in 't Grieksch, *Crangon* genoemd heeft; zo onzeker is het, welke daar door van hem gemeend zy. Van hun roepen of gefchreeuw zou men het niet, op eene eigentlyke wyze, kunnen afleiden: dewylgeen Soort van die Infekten, myns weetens, eenig Geluid maakt. Het middelste ftuk der Blader-tjes van de Staart was, volgens hem, in de *Crangon* breed, en in de *Squilla gibba* fcherp.

Dus

(*) ROESEL heeft zeer mis, wanneer hy zegt, dat wy Hollanders deeze Soort, die KLEIN de bruine *Squilla* noemt, *Carneelen* heeten: doch komt met my ten opzigt van de Pooten overeen, zeggende daarvan, volgens de befchryving van KLEIN: „het eerfte Paar is kort en enkeld; het daar op volgende heeft eenigermate een Schaar: het derde Paar is het „langfte, en, gelykerwys in de Kreeften, Schaaragtig; de „over ge drie Paaren loopen uit in enkele Stekels of Klaauwtjes. Dienvolgens heeft deeze Garneel twaalf [dat is zes, „en, met de Zwempooten, elf Paar] Pooten, als men de „Schaaren 'er by rekt: daar de Krabben en Kreeften 'er „maar agt hebben”.

(67) *Cancer macrourus*, Thorace laxi, Roftro integerrimo, Manuum Pollice longiore. *Faun. Suec.* 2038. *Squilla marina* Batava BASTER *Uitfpann.* II. D. p. 27. T. III. Fig. 1-4 GRON. *Zooph.* 985. SEB. *Kab.* III. T. 21. Fig. 3. ROES. *Inf.* III. Tab. LXIII. Fig. 1, 2.

Dus zou men veeleer de laatste voor onze Gar-
naalen moeten houden, in welke dat middelstuk
spitser fchynt te zyn, dan in de Steurkrabben.
BELLONIUS, ondertusfchen, befchryft de Cran-
gones of Crangines zodanig, dat men 'er geen
anderen door verftaan kan dan onze Zee - Gar-
naalen, die als 't ware vier Hoornen op den
Kop hebben, van byna gelyke langte, naar hy
zig uitdrukt. Deeze werden, in Italie, zo
ALDROVANDUS getuigt, *Cammerugia* en *Sparno-*
chia; te Rome, gemeenlyk, *Parnochia*; in de
Zuidelyke deelen van Vrankryk *Caramote* of
Longouftin, doch te Bourdeaux *Squilles* genoemd.
In Engeland behooren zy onder de *Præwns*, of
Sbrimps, hoedanig men de gepelde of gekookte
Garnaalen of Garnaaten aldaar tytelt. Te Dant-
zig, aan de Oostzee, noemt men, volgens
KLEIN, de voorgaande Soort *Crabbenie*, en
deeze *Sandkrabben*, wordende dezelve aldaar
niet gegeten, maar in menigte, tot Lok - Aas
der Vifchen, opgezameld: hoewel zyne *Squil-*
li cinerea doch geen andere fchynt te zyn dan
onze Zee - Garnaal.

Dit Infekt, zo omftandig door den Heer BAS-
TER befchreeven en afgebeeld zynde, zal ik van
de Gefalte, die iedereen bekend is, niet fpre-
ken. Alleen merk ik aan, dat het wel twee
lange Sprieten, die uit een menigte van Leedjes
bestaan, maar geen zo lange Baardjes heeft als
de Steurkrabben, wier Snuit van vooren als met
zes Haairtjes is voorzien. Behalve de Armen

V. en Baarden, die als Hoornen uitsteeken, hebben zy, op ieder zyde van den Kop, twee platte Deelen met een Punt aan 't end, welke haar ook van de Steurkrabben onderscheiden. De Schaaren vertoonen zig stomp, en hebben byna dergelyk een maakzel in 't klein, als die der Oostindische Rotskrabben. ROESSEL geeft daar van een sterk vergrootte afbeelding. 't Getal der eigentlyke Pooten is vier paar om te loopen, en vyf paar Zwempooten. De Staart heeft, als gezegd is, in 't midden een spits puntig Blaadjje. Op 't midden van de Rug en aan de Oogen zyn, zo ons de Heer BASTER aanwyst, ook steeltjes: doch van de Teeldeelen, waar door de Mannetjes en Wyfjes van elkander kunnen onderscheiden worden, en die men met het Mikroskoop waarneemen kon, geeft zyn Ed. geen afbeelding. De Garnaalen moeten een zonderling Gestel inwendig hebben; dewyl 'er, volgens hem, in de Maag twee Tandenzyn, en zulks zouden zy gemeen hebben met de Kreeften.

Onze Garnaalen geeven gelegenheid tot zeer fraaije Waarneemingen met het Mikroskoop. Schoon haar, zo wel als de andere Infekten, de roode Kleur in de omlopende Vogten ontbreekt, kan men doch in haare Buitenleden en Staarten den Omloop der Dierlyke Vogten niet alleen naar genoegen waarneemen: maar met LEEUWENHOEK zien, dat de Bolletjes niet plat-agtig Eyronnd zyn, gelyk in de Visfchen, maar
rond

rond en nagenoeg van gelyke grootte als die in 't Bloed der Menschen en Viervoetige Dieren (*). In de Herfst kan men ook in de Maag van een Garnaal verscheiderley Hoorntjes en Schulpjes, die naauwlyks de grootte van een Zandje hebben, waarneemen, en de bruine Schaal van een groote Garnaal met het Vergrootglas beziende, vindt men die zeer aartig getekend (†).

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD.
STUK.
Garnaal.

De Garnaalen vallen in de Zuiderzee kleiner dan in de Noordzee, welke bruiner zyn, en door 't Kookken zo rood niet worden, als de onze. Zou dit ook het verschil kunnen maaken, dat aanleiding aan LINNÆUS gegeven hadt, om, in zyne beschryving der Sweedsche Dieren, een Garnaal met het gedoornde Rugchild, welke in de Laplandsche Zee overvloedig voorkomt, van de anderen te onderscheiden (‡)? Onder de grooten die men vangt, zyn altoos kleintjes, en dit maakt het waarschynlyk, dat deeze Insekten niet alleen in 't Voorjaar, maar byna het geheele Jaar door, voortteelen: te meer, dewyl men de Wyfjes der Zee-Garnaalen altoos, in de Zomer, met Eijeren of Kuit tuschen de Poo-

(*) *Squilla gibba*, teste LEEUWENHOEKIO, haudquaquam, ut alii Pisces, particulas ellipticas, sed Globulos, etiam minime rubentes, sanguine suo vehit. MUYs, *De motu Muscul.* P. 304.

(†) BASTER, *Natuurk. Uitspann.* II. DEEL, bladz. 32.

(‡) *Cancer Norvegicus*, macrourus, Thorace antrosum aculea-
I. DEEL. XIII. STUK. lea-

V. Pooten vindt. Dit heeft, echter, in die uit
 AFDEEL. de Zuiderzee niet zodanig plaats: ten minste
 LXXXII. valt het zo niet in 't Oog.
 HOOFD-
 STUK.

Garnaal.

Aangaande de Garnaaten, aan de Kust van Noorwegen, zegt PONTOPPIDANS, dat het een kleiner Soort van Krabben is, met een graauwe schaal, welk zig digt aan 't Land onthoudt, zo dat men ze gemakkelyk met de Hand kan opneemen Zy worden 'er, alleenlyk, tot Lok-aas der Visfchen, aan den Hoek gebruikt. Hy verbeeldt zig dat deeze, gelykerwys meer andere dergelyke langzaam kruipende Zeedieren, voornaamelyk tot Voedzel voor de Botten en meer andere Platvisfchen, die altoos langs den Grond kruipen, en zig meest op de Zandige Oevers onthouden, geschapen zyn.

Op sommige plaatsen, zegt BELLONIUS, komen *Crangones* voor, die een Span en daar over lang zyn: het welk zekerlyk beter passen zou op de Westindifche Rivier-Garnaalen, van Suriname afkomstig, hier voor gemeld, en zulke zullen het misfchien zyn, door welken de Beef-Aal om 't leven gebragt wordt, die anders ook kleine Krabbetjes eet (*).

KREEF-

leato, Manibus prismaticis, angulis spinosis. *Faun. Suec.* Ed. I. 1247. II. 2039. *It. Scan.* 307. Doch die *Astacus mediae magnitudinis prior*, van ALDROVANDUS, is zekerlyk een andere.

(*) Zie *Aft. Helvet.* TOM. IV. p. 34. En *Uitgez. Verhand.* II. D. bladz. 478. Kleine Krabbetjes zyn derzelver gewoon Voedzel. *Haarl. Maatschappy.* II. D. p. 375.

KREEFTEN, met het Rugfchild oneffen.

V.

AFDEEL.

LXXXII.

HOOFD.

STUK.

LXVIII.

Carabus.

Leeuw-

Krab.

- (68) Kreeft, die het Rugfchild, dat langwerpig is, met Geutswyze ftreepen en van vooren gebaaïrd, de Smuit tweetandig en beweeglyk heeft.

In de Middellandsche Zee is, door den Heer BRANDER, deeze Soort waargenomen, wier Schaal de grootte maar van het uiterfte Duimlid heeft, zynde van boven glad, voorwaards Geutswyze gerimpeld, en aan den voorften rand met kleine dunne Tandjes, als met Ooghaairtjes, bezet. De Snuit heeft twee evenwydige beweeglyke, neergedrukte Tandén. De Sprietén, langer dan het Lyf; zyn met Vezeltjes aan de kant ghaaïrd. Het Dier heeft zeer breede Schaaren, die Hartvormig, van vooren geknot en ruighaairig zyn: Pooten met kromme Klaauwen. De Staart bestaat uit drie breede en voorts verfmallende Leedjes, hebbende het uiterfte Lid Eyronnd en klein; den grondfteun wederzyds met twee kleine Pootjes en van agteren bezet met ettelyke Borstels, die uitermaate lang zyn.

- (69) Kreeft, die het Rugfchild van vooren rim-

LXIX.

pelig *Strigifusa*
Rauwe.

(68) *Cancer macrourus*, Thorace strigis imbricatis oblongiusculo, antice ciliato; Roſtro bidentato mobili. *Syst. Nat.* XII.

(69) *Cancer macrourus*, Thorace antroſum rugoſo, Spinis cilia-

I. DEEL. XIII. STUK.

D d

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

pelig en met Stekels gebaaird , de Snuit
scherp en zeventandig heeft.

Deeze wordt van JONSTON by een Zee-Luis vergeleeken , en het Lyf , inderdaad , gelykt veel naar dat van een Luis : ja de geheele Gestalte zweemt meer naar die van een Krab , dan van een Kreeft , volgens de Afbeeldingen , welken daar van door den Heer GRONOVIVS gegeven zyn in de Switserfche Verhandelingen. In 't Werk van SEBA is 'er een met de Staart afgebeeld , die tot deeze Soort wordt t'huis gebragt. Men wil dat het de Zee-Leeuw of Leeuw-Krab zy van RONDELETIVS , waar van ALDROVANDVS een geheel Hoofdstuk heeft , voegende aan 't end , als daar mede eenigermate overeenkomstig , de Zee-Kreeft van Noorwegen , *Hummer* genaamd , die in de Schaaren zo veel kragt heeft , en aan de Eilanden benoorden Schotland zo groot voorkomt , dat hy , een zwemmend Man met de Schaaren vattende , denzelven dood knypen kan of versmooren. Ik heb reeds van de Noorsche Zee-Kreeften in 't algemeen , als ook van de Letter-Kreeft of *Buchstaben-Hummer* , gesproken , welke de Heer

PON-

ciliato , Rostro acuto septemdentato. *Faun. Suec.* 2036. *Cancer macrourus* , Thorace Chelisque angulatis hispidis. *Mus. Ad. Frid.* 87. *Astacus marinus*. COLUMN. *Aquat.* 8. T. 6. *Astacus similis Pediculo marino*. JONST. *Exsang.* T. II. f. 7. *Astacus Norvegicus curiosus*. GRON. in *Aët. Helv.* IV. p. 23. T. 2. f. 1 , 2 & *Zooph* 980. BARR. *Rar.* T. 1288, f. 1. *SEB. Kab.* III. T. XIX. f. 19 , 20.

PONTOPPIDANS met den Zee-Leeuw van Ges- V.
 NER oordeelt taamelyk overeen te komen; ten AFDEEL
 minste wat de buitengemeen lange Schaaren en LXXXII.
 Schaarpooten betreft; doch het Lyfis veel kor- HOOFD-
 ter, en tevens, naar deszelfs beschryving, zegt STUK.
 hy, Wollig of met kleine Takjes bezet, en de
 Letteragtige tekening ontbreekt 'er aan, welke
 de Noordsche allermeeft van den Zee-Leeuw
 dier Autheuren onderscheidt.

WORMIUS (verhaalt de Bisfchop wyders,) heeft Letter-
 ook deeze Noordsche Kreeft gehad, daar die Kreeft.
 Auteur aldus van fpreekt. „ Dien andere een
 „ Kreeft van middelmaatige grootte of mid-
 „ delflag-Kreeft, maar de Nooren *Hummer-*
 „ *Konge*, dat is Koning der Kreeften noe-
 „ men (*), daar geeven wy, niet onbillyk,
 „ den naam aan van Letter-Kreeft (*Aftacus*
 „ *litteratus*), om dat op de Schilden, die de
 „ Staart bekleeden, zekere merktekenen als
 „ van groote en Myfterieufe Letteren, voorko-
 „ men. Myne Letterkreeft is een Voet lang. De
 „ Schaaren of Nyptangen, in een regte lyn uit-
 „ geftrekt zynde, hebben weinig meer dan eens
 „ Duims dikte, en de geheele gefalte is aan
 „ die van een groote Zee-Kreeft gelyk, uit-
 „ genomen dat de Schaaren regt en kleiner
 „ zyn: want zy hebben de langte van een half
 „ Voet, en, voor de Splyting, vier uitftekken,
 die

(*) Die naam is thans (zegt hy) in Noorwegen niet meer bekend.

V. „ die in de langte uitgestrekt zyn, en beurtlings
 AFDEEL. „ een dubbelde en enkele ry Tanden voeren,
 LXXXII. „ tusfchen welken vier holligheden endwaards
 HOOFD- „ loopen, dat aan deeze Kreeft een zeer fraay
 STUK. „ aanzien geeft. Op de Rug - Schaal vertoo-
 „ nen zig zwartagtige merktekens (*), die
 „ eenigermaate naar de Oude Letteren der Mon-
 „ niken gelyken, wederzyds zes; waar vande
 „ eerste, als men van 't Staart - end af telt,
 „ een T, de tweede en derde een E, de vier-
 „ de en vyfde een L en de zesde een I, om-
 „ trent op dergelyke wyze uitdrukken, als
 „ menze in de oude Kloosterboeken gefchree-
 „ ven vindt. Deeze zou ik die agten te zyn,
 „ welke van RONDELETIUS de kleine Kreeft ge-
 „ tyteld wordt, indien niet de Pooten daar in
 „ ongefchaard werden gezegd te zyn: want
 „ de onze heeft de vier voorfte Pooten met
 „ Nypers voorzien, even als de groote Zee-
 „ Kreeft”.

Ik heb hier de befchryving van de Noorfche Letter - Kreeft willen plaatzen, om dat de Heer GRONOVIVS dergelyken naam geeft aan de zyne, die zyn Ed. vanden Heer BASTER gefchonken was. Het fchynt, evenwel, de zelfde niet te kunnen zyn; zo om dat van dergelyke te-
 ke-

(*) Op myne Kreeft, zegt PONTOPPIDANS, is dit een ver-
 hooging van de Schaal zelve en geen verſcheidenheid van Kleur,
 welke overal eene Stroo - Kleur (*Couleur de Paille*) is, met
 eenig Rood hier en daar vermengd. *Naturh. Hiſt. von Norwe-
 gen.* II. THEILL. bladz. 331.

kening op de Schaal geen gewag gemaakt wordt, V.
 als om dat de twee eerste paaren Pooten, in AFDEEL.
 de laatstgemelde, uitdrukkelijk gezegd worden LXXXII.
 niet met Nypertjes, maar met Klaauwen voor. HOOFD-
 zien te zyn. De Kleur, niettemin, van de STUK.
 Schaal, was glanzig bruin, met hoog roode
 Streepen fraay gemengeld. PONTOPPIDANS
 merkt aan, dat deeze Letteren niet altoos even
 volkomen uitgedrukt zyn, op het Rugfchild en
 de Staart van zyne *Buchstaben-Hummer*, die hy
 voor een jonge Zee-Kreeft zoude gehouden
 hebben, indien de Gestalte niet zo zeer ver-
 schillend geweest ware. Wat de Pooten en
 Stekelige Snuit, als ook de hoekige Schaaren
 aangaat, fchynt dezelve met deeze Ruuwe
 Kreeft taamelyk overeenkomstig, welke LIN-
 NÆUS aldus beschryft.

„ De Snuit is zeventandig en zeer fcherp:
 „ het Rugfchild Eyrondagtig, van vooren over-
 „ dwars gevoord met Haairige Streepen, die
 „ voorwaards zien. Een boogswys' gekromde
 „ Naad onderscheidt het voorfte deeldes Rug-
 „ fchilds. De Armen zyn aan de binnenzijde ge-
 „ doornd: de Schaaren langwerpig, aan den rand
 „ gedoornd: de bovenkant van vooren Geuts-
 „ wyze gevoord met eene Haairige ruuwheid.
 „ Verder heeft zy drie Pooten wederzyds: zyn-
 „ de het vierde Paar klein, aan de punt stomp
 „ en ruighaairig (*)'.

(70)

(*) *Syst. Nat.* XII. p. 1052, 1053. Dit laafte komt in-
 zonderheid volmaakt met de afbeelding, van den Heer GRO-
 NOVIUS in *At. Helvet.* gegeven, overeen.

I, DEEL, XIII, STUK,

D d 3

V.
AFDEEL.
LXXXVII.
HOOFD-
STUK.
LXX.
Gymnista.

(70) Krab-Kreeft , die het Rugfchild eenigermante Rolrond , met Haairtjes omziet en getand , de Schaaren Hartvormig , de Sprieten Oogbaairig ruig heeft.

Aan de naastvoorgaande wordt de woonplaats in de Atlantifche Oceaan en Middellandsche Zee toegefchreeven. Deeze en de twee volgende, uit Oostindie afkomstig, bevonden zig in 't Kabinet van de Koningin van Sweeden.

LXXI.
Dorſipes.
Zee-Luis.

(71) Krab-Kreeft , die het Rugfchild ovaal en rimpelig , van vooren Zaagswyze gebaaird en de agterſte Pooten op de Rug heeft.

De aangehaalde van RUMPHIUS , in Oostindie Fotok genaamd , wordt van dien Autheur , wegens de gedaante , Zee-Luis geheten ; welke de agterſte Pooten boven de anderen heeft , en dus te regt *Dorſipes* genoemd kan worden ; hoewel 'er niet verhaald wordt , dat zy met den Buik om hoog zou kunnen loopen. De langte wordt gezegd van een halven Vinger , de breedte van een Duim te zyn. De Schaal is bruin geel , met kleine witte Plekken of Oogjes. De Staart is zeer ſmal en lang , reikende onder 't

Lyf

(70) *Cancer submacrourus* , Thorace subcylindrico , ciliato-ferrato , Chelis cordatis , Antennis ciliato-pilosis. M. L. U. 453.

(71) *Cancer subbrachyurus* , Thorace rugoso ovali , antice ferrato-ciliato , Pedibus posticis dorsalibus. M. L. U. 452. RUMPH. *Amb.* T. X. fig. 3. PAT. *Amb.* T. VI. f. 2.

Lyf door fchier aan den Kop, en fchynt meer V.
 overeenkomstig te zyn met die der Krabben AFDEEL:
 dan der Kreeften. Op het Strand van Amboi- LXXXII.
 na kruipen deeze Diertjes en verbergen zig, als HOOFD-
 menze vangen wil, terftond in 't Zand. In de STUK.
 Inham van dat Eiland vallen zy klein, naauw-
 lyks een Lid van een Vinger lang; maar op Ban-
 da zynze grooter en worden 'er, even als by
 ons de Garnaalen, gekookt en gegeten.

- (72) Kreeft, die het Rugfchild ovaal en rimpe- LXXII.
 lig, de Schaaren famengedrukt en aan den Cantharus.
 rand gedoornd heeft.

De vier voorgaande komen met elkander daar
 in overeen, dat het Rugfchild voorwaards Geuts-
 wyze gerimpeld is; doch deeze wordt daar van
 uitgezonderd. Zy onthoudt zig in de Indiën.

KREEFTEN, met het Rugfchild gedoornd.

- (73) Kreeft, die het Rugfchild van vooren ge- LXXIII.
 doornd, de Schaaren driekantig, aan de Norvegi-
 boeken met Steke's heeft. cus.
Noorſche.

Die van SEBA, welke ik te vooren met de
 Noor-

(72) *Cancer macrourus*, Thorace rugoso ovali, antice ser-
 tato-ciliato, Pedibus posticis dorsalibus M L. U 455.

(73) *Cancer macrourus*, Thorace antrosum aculeato, Ma-
 nibus prismaticis, angulis spinosis. *Faun. Suec.* 2039. M L U.
 456. *It Scan.* 307. *Mus. Ad. Fr.* I. p. 38. *GRON Zooph.*
 979. *SEB. Kab.* III. T. 21. f. 3. *Affacus medix magnitudi-*
nis prior. *ALDROV. Exfang. Crust.* 113.

V. Noorſche Letterkreeft overeenkomstig aange-
 AFDEEL. merkt heb, wordt hier t'huis gebragt door LIN-
 LXXXII.
 HOOFD. NÆUS, van wien, in de beſchryving der Sweed-
 STUK. ſche Dieren, gezegd wordt, dat de gene, die
 deeze Kenmerken heeft, niet alleen in de Zee
 dikwils onder de Garnaalen gevangen, maar
 ook met dezelve verkogt en gekookt, ja als
 een zelfde Soort gegeten wordt, zynde zelfs
 een weinig kleiner dan de Garnaalen, van wel-
 ken zy meest door de figuur der Schaaren en de
 Doornen of Stekeltjes aan de Snuit, die de Gar-
 naalen niet hadden, verschillen zou. In Neder-
 land hadt zyn Ed. deeze ook dikwils onder de
 Garnaalen gemengd gezien. Of nu deeze de mid-
 delſlag Kreeft van ALDROVANDUS kan zyn, en
 of dezelve de allergrootſte Kreeft van Noor-
 wegen genoemd mag worden (*), laat ik an-
 deren beoordeelen.

KREEFTEN, met de Schaaren Vingerloos,
 het Rugſchild langwerpig.

LXXIV. (74) Kreeft, die bet Rugſchild voorwaards ge-
 Homarus. doornd,
 Gehoorn-
 de.
 PL. CV.
 Fig. I.

(*) *Aſtacus maximus Norvegicus*. Zooph. Gron. Fasc. II. p.
 228 N. 979. Doch het blykt klaar, dat dit een miſtelling
 zy, voor *Aſtacus marinus Norvegicus*. Welke groote Druk-
 ſeil evenwel in *Erratis* niet is aangerekend.

(74) *Cancer macrourus*, Thorace antrorſum aculeato, Fron-
 te bicorni, Manibus adaſtylis M. L. U. 457. GRON. Zooph.
 981. MARCGR. *Braſil.* 245. T. 246. RUMPH. *Amb.* T. I.
 f. I. f. A. PET. *Amb.* T. VI. f. I. SEB. *Kab.* III. T. 21.
 f. 5.

doornd, twee Hoernen voor aan den Kop
en de Schaaren ongevingerd heeft.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

Deeze mag, wegens de aanzienlyke Hoornen, te regt den naam voeren van Gehoornde of Hoorn-Kreeft, en, indien zy omtrent drie Voeten lang wordt, gelyk de Heer GRONOVIVS verhaalt, zo is de naam van Rivier-Garnaal, by SEBA, zeer oneigen. De myne ook, naar welke Fig. 1, op onze Plaat CV. gemaakt is, heeft ten minste de grootte van de gewoone Rivier-Kreeften van Europa.

Zy onthoudt zig aan de Kusten van Oost- en Westindie, zelfs aan de Kaap, en mooglyk ook in de Middellandsche Zee: want het fchynt die te zyn, welke de Ouden *Locusta marina* genoemd en by de Rivier-Kreeften vergeleeken hebben, als waar van zy meest door het ontbreken der Schaaren verschilde. Dus zegt ook ALDROVANDUS, dat de *Locusta marina* van de Duitfchers *Meer-Krebs*, dat is Zee-Kreeft, genoemd worde, gelyk die naam ook vertaald gevonden wordt by RUMPHIUS.

Deeze Auteur zegt, dat menze in 't Maleitsch noemt *Udang Laut*, zynde het eerste woord aldaar de algemeene naam van dergelyke Schaaldieren, en op Amboina *Mitta Soa* tytelt, het welk zo veel te kennen geeft als *agteruitlopende* Kreeft of Garnaal *. De reden van die benaaming, echter, vind ik dus verklaard „ In ^{* Squilla} *retrograda* „ 't Water gaat hy voorwaards, houdende zy-

V. „ ne Hoorens op zyde , wanneer hy zyn Aas
 AFDEEL. „ zoekt , maar iets bemerkende daar hy schuuw
 LXXXII. „ voor is , of voelende dat men hem , in 't
 HOOFD- „ Net , naar zig toe gaat trekken , dan steekt
 STUK. „ hy de Hoorens vooruit , en kruipt agter-
 „ waards. Hy is ongemeen stout om zig te ver-
 „ deedigen en heeft zulk een kragt in zyn Staart,
 „ dat men , als hy dien om een Steen geslagen
 „ heeft , naauwlyks daar af trekken kan. Ook
 „ is hy zeer slim , klimmende , als men hem in
 „ 't Net heeft , tegen de kanten op , en zoeken-
 „ de daar over te springen. De Visfchers zien
 „ hem niet gaarn in de Netten , om dat de an-
 „ dere Visfchen geweldig door hem gekwetst
 „ worden. Niettemin verstrekt hy tot een
 „ groote lekkerny , en wordt zo fmaakelyk ,
 „ byna , geagt te zyn , als onze Kreeften”.

De Kleur van de raauwen is , volgens dien
 zelfden Autheur , op 't Lyf hoog blaauw , met
 witagrige of vaale plekken ; de Pooten blaauw
 en wit gestreep : doch door 't kooken worden
 zy , gelykerwys de anderen , rood. Het Lyf
 en de Staart is als dat der gewoone Kreeften ,
 doch het Rugfchild , met aanmerkelyke Doornen
 bezet , heeft van vooren twee ontzaglyke krom-
 me en daar agter twee kleinere Klaauwswyze
 haaken , boven de Oogen , die groot zyn en
 fterk uitpuilen. Hier aan volgen de twee on-
 gemeene dikke en groote Doornswys' getakte
 Hoornen , aan den onderkant , langs heen , met
 een ry van Haairtjes bezet , en ongeveer twee-
 maal

maal zo lang als de Kreeft. Zy loopen aan 't V.
 end zeer dun uit. De Pooten, tien in getal, zyn AFDEEL.
 altemaal van gelyke gedaante, en byna even LXXXII.
 lang, zonder Schaarjes; het uiterste Lid HOOFD-
 sterk gehaaid en met een Klaauwtje voorzien. STUK.
 Tusfchen de gedagte groote Hoornen, die men
 als de Sprieten kan aanmerken, heeft deeze
 Kreeft twee Vorkswys' getakte Baardjes.

(75) Kreeft, die het Rugfchild voorwaards ge- LXXV.
 doornd, twee Bladen voor aan den Kop, Arctus.
 en de Schaaren byna ongevingerd heeft, Beer-
 Kreeft.

De eerste Soort van *Squilla* hebben de Ouden
Urfa of de Beer genoemd. wegens den bree-
 den, ruigen Kop, dien dezelve heeft. Zy
 maakten, doch, daar wederom twee Soorten
 van, en noemden de eene *Urfa minor*, de andere
Urfa major, dat is de Kleine en Groote Beer.
 Deeze Kleine, by JOHNSTON afgebeeld, wordt
 door GRONOVIVS tot de Hoornkreeft betrokken;
 waar van zy grootelyks verschilt; doch het
 fchynt my toe, dat zyn Ed. deezen de voor-
 gaande Soort ondereen mengt.

Zo wel de kleine als de groote Beer worden
 hier bedoeld door LINNÆUS, die ook de beide
 af-

(75) *Cancer macrourus*, Thorace antrosum aculeato, Fron-
 te diphyllâ; Manibus subadactylis. Faun. Suec. 2040 Poly-
 quiquyix. MARCG. Bräf. 186 JONST. Ag. Exfang. T. IV.
 f. 4, 8, 12. BARREL. Icon. 1288. f. 2. RUMPH. Amb. T.
 II. f. C, D. BROWN. Jam. T. 41. f. 1. SEB. Kab. III. T.
 20. f. 1.

I. DEEL. XIII. STUK,

V. afbeeldingen van Mannetje en Wyfje aanhaalt,
 AFDEEL. welke in 't Werk van RUMPHIUS gevonden wor-
 LXXXII. den van deeze zogenaamde *Urfa-Cancer* uit
 HOOFD. Oostindie, alwaar zy een span lang valt en een
 STUK. Hand breed, doch zelden gevangen en dan met
 een Harpoen gestoken of met een scherpen Haak
 opgehaald moet worden. Zy komen niet alleen
 daar, maar ook in de Westindiën, ja aan de
 Kusten van alle de Wereldsdeelen voor: des
 LINNÆUS haar ook een plaats geeft onder de
 Sweedsche Dieren, en dus beschryft.

„ Het Voorhoofd is stomp, met ongeveer
 „ tien Stekels, die ongelyk van grootte zyn,
 „ tusfchen de Oogen. Twee Bladen zyn 'er
 „ voor aan den Kop, twee Leden hebbende,
 „ waar van het voorfte breed, stomp, in ze-
 „ venen verdeeld en aan den rand Haairig: het
 „ agterfte spits zeventandig en ook met eenige
 „ Haairtjes gezoomd is. De Sprieten, zo laag
 „ als de Bladen, bestaan uit vier Leedjes, waar
 „ van het uiterfte gevorkt, het andere stomp
 „ en korter is. Het Borststuk is langwerpig,
 „ oneffen en voorwaards vyfvoudig gedoornd.
 „ De Leden van de Staart hebben drie Panee-
 „ len, waar van het eerste glad is, het twee-
 „ de rimpelig; het derde van agteren drienou-
 „ dig uitgerand: aan 't end vyfbladerig stomp.
 „ De Schaaren zyn taamelyk dik en effen, zo
 „ lang als de Bladen van het Voorhoofd. Zy
 „ hebben een Duim aan 't end met een zeer
 „ kor-

„ korten Vinger. De Pooten zyn glad en fcherp
„ genageld”.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD.
STUK.

KREEFTEN met de ~~Schaaren~~ Vingerloos, het
Rugfchild zeer kort en den geheelen
Borst niet bedekkende.

(76) Kreeft , die het *Lyf* in *Leden* verdeeld
beeft, de *Schaaren* ongevingerd, plat op
zyde, *Zeisfenswyze* krom en als een *Zaag*
getand. LXXVI.
Mantis.
Zwaantjes-
Kreeft.

Een der fraayfte Stukken , onder de Kreef-
ten, is deeze, die men gemeenlyk, wegens de
aartige figuur der Schaaren , Zwaantjes-Kreeft
noemt; als wordende zy, in Oostindie, meest
gevangen, zo RUMPHIUS zegt, om de mooie
Zwaantjes, die men van de Schaartjes maakt:
het overige wordt, als de Garnaalen, gekookt
en gegeten. Men kan dit Dier zelden vinden,
zo hy getuigt, en nog moeielyker vangen, om
dat men zo naaukeurig het afloopende Water
moet waarneemen: want het onthoudt zig in 't
Zand der Stranden, en wordt derhalve van hem
Squilla Arenaria, dat is Zand - Garnaal, gehe-
ten.

(76) *Cancer macrourus* articularis, *Manibus* adactylis com-
presfis, falcatis, ferrato-dentatis. *Mus. Ad. Frid.* I. p.
36. *Faun. Suec.* 2035. SCOP. *Carn.* 1135. *Cancer Arenarius.*
RUMPH. *Amb.* T 3. f. E. Tamaru - Guacu. *Marcgr. Bras.*
186. T. 187. *Squilla Arenaria marina*, SEB. *Kab.* III. Tab.
XX. Fig. 2, 3. GRON. *Zooph.* 984.

I. DEEL. XIII. STUK.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

ten. In de Amboinsche Taal noemt menze *Loc-ky*, en de Hollanders, aldaar *Knyper*, om dat zy zulk een geweld met de Schaaren oefenen, niet alleen daar mede in den Grond boorende, Zand, Modder, Steenen wegsmytende, maar ook de Menschen dikwils gevaarlyk kwetzende, en daarenboven zodanig slaande met den stekeligen Staart, dat men deeze Soort van Kreeften levendig niet behandelen kan, maar zy moeten met Stroppen of Strikken gevangen worden. Ondertusschen zyn de grootste van deeze *Knyper* - Kreeften, zo hy aanmerkt, maar een Hand lang en ruim twee Vingeren breed.

Dewyl de Afbeeldingen, in 't Werk van RUMPHIUS, meestendeels uit het Kabinet van den Heer d'ACQUET daar ingevoegd zyn, zo is het niet te verwonderen, al komen zy somtyds met de beschryving niet volmaakt overeen, Omtrent die van deeze Zwaantjes - Kreeften schynt het, bovendien, duister, welke van de twee, op de Derde Plaat, bedoeld worde met zyne Land - en Zee - Zand - Kreeft: doch dit is zeker, dat wy de gene, die daar als de grootste voorkomt, gewoon zyn de Zwaantjes - Kreeft te noemen, hoewel de Zwaantjes eigentlyk aldaar gezegd worden van de andere te zyn. Ik vind ook zonderling, dat de Land - *Knyper* van RUMPHIUS, en de Zee - *Knyper* of Strand - Kreeft van anderen, en wel die op deezen naam in 't Werk van SEBA voorkomt, door den Heer GRONOVIIUS tot een zelfde Soort betrokken worden,

den, welke zyn Ed., dat meer is, getuigt in de Indifche Oceaan te huisvesten (*).

Van zyne Land-Zandkreeft zegt RUMPHIUS, dat dezelve zig wel omtrent de Stranden, doch op 't drooge onthoudt, maakende Heuveltjes in 't Zand als Molhoopen, en zig dus, drie of vier Voeten, of zo diep begraavende, tot dat zy aan een Steengrond komt. Men doet de opgeworpene Aarde weg, en, het Gat gevonden hebbende, waar dit Dier in zit, zet men daar een Strik voor, met eenig Aas en vangt hetzelfde dus als de Mollen. Evenwel, als men 'er niet gaauw by komt, kan het, met zyne fcherpe Schaaren, het Touwtje wel afknippen. Van deeze worden de Schaaren of Knypers, zo hy getuigt, onder de zeldzaamheden bewaard.

Van deeze Soort houd ik die te zyn, waar van uit myne Verzameling de afbeelding in Fig. 2, op Plaat CV, gegeven wordt. Want in de eerste plaats valt dezelve, volgens RUMPHIUS, grooter dan de Zee-Knypers (†). Nu heb ik 'er van deeze Soort gedroogd gezien, meer dan een Voet lang. Ten anderen is de Kleur Aschgrauw en dus zo fraay niet als die der zogenaamde Zwaantjes-Kreeften. Ten derden, zyn de Schaaren of Knypers aan 't uiterfte Lid, dat

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.
Land-
Zand-
Kreeft.

(*) *Zoophyl. Gron.* Fasc. II. p. 230. N. 984.

(†) Het onderscheid van grootte tusfchen de beide Sexen zou zeer aanmerkelyk zyn, indien het Mannetje en Wyfje zo veel verfchilde als in Fig. 2 en 3, op Tab. XX, in 't Derde Deel van SEBA.

V.
AFDEEL.
LXXII.
HOOFD-
STUK.

dat niet knobbelig maar byna regt is, voorzien met veele Sikkelswyze Tandjes; welke 'er, zo men by RUMPHIUS vindt, de Zee-Zandkreeft aan zyne kromme Schaarpunten, die rood zyn, niet heeft: zynde, bovendien, de twee andere Leedjes rondagtig en groen of gespikkeld; het Lyf donker groen, wit en blaauw, gemen-geld, van Kleur; de enden der Pooten rood.

Ik moet hier nog eenigermate staan blyven op den bynaam van *Mantis*, die aan deeze Kreeften of Garnaalen, gelyk RUMPHIUS dezelve noemt, gegeven wordt. ALDROVANDUS maakt een geheel Hoofdstuk van de *Squilla Mantis* van RONDELETIUS, van welke niemand der Ouden, zo die Autheur zig verbeeldde, gewag gemaakt hadt. Hy noemde dezelve dus, om dat zy door haare Armen ongemeen gelek naar die Soort van Wandelende Bladen, welke men in Provence *Prege-Dieu* noemt, dat men Bidder-tje kan vertaalen, tot de Spookjes behoorende. Ik heb van de reden dier benaaming genoeg gezegd*. Men kan dezelve, met even veel Regt, op dit Water-Insekt toepassen, dat van BEL-LONIUS de Water-Cicade getyteld wordt, hebbende eene byna doorschynende Schaal. De gestalte van den Kop en 't Rugchild, de Geledingen van het Lyf, en de gedoorndheid van de Staart, niet alleen, maar ook de afbeelding, die men 'er van vindt by ALDROVANDUS, too-nen genoegzaam, dat hier deeze Soort gemeend worde, welke van de beide Oostindischen van

RUM•

* Zie X.
STUK,
bladz.
145, enz.

RUMPHIUS verschilt door de zes verheven V. Streepen, die de Ringen of verdeelingen AFDEFL. van het Lyf hoekig maaken, gelyk Doktor Sco. LXXXII. POLI ten opzigt van de *Cancer Mantis* aantekent, HOOFD- die in de Golf van Venetie en aan de Kusten STUK. van Italie gemeen is, worden aldaar *Canochia* geheten. Immers in deeze waren ook de Knypers of Knipmesfen, aan de eene zyde, met zes lange, kromme Tandén, gewapend (*).

(77) Kreeft, die het Lyf in Leden verdeeld LXXVII. heeft, de Schaaren ongevingerd, rondag- *Scyllarus.* tig, regt, hoekig en inwaards drie - Tan- Zee-Zand- dig. kreeft.

KNORR heeft zig verbeeld, dat in de afbeelding van de Zee-Zandkreeft by RUMPHIUS, Letter F, de Tandjes van de Schaaren of Knypers wel konden vergeten zyn, of dat 'er mooglyk van deeze Infekten voorkwamen met een verschillende gesteldheid der Schaaren (†). In my-

(*) *Manus adactyle, falcata, compressa, Dentibus sex longis unilateralibus. Abdomine futuris decem, anticis minoribus, omnibus sex lineis elevatis longitudinaliter angulatis. Habitat frequens in Mare Adriatico & Liburnico sinu; Canochia dictus. Entom. Carniol. p. 411.*

(77) *Cancer macrourus articularis, Manibus adactylis Ventriceis, rectis, angulatis, introsum tridentatis, Syst. Nat. XII. Cancer mirabilis. Mus. Ad. Frid. I. p. 86. Squilla Arenaria marina. RUMPH. Amb. T. III. f. F. SÆB. Kab. III T. 20. f. 6.*

(†) In zyn Werk, over de *Versteende Zaaken*, genaamd *Zeldzaamheden der Natuur en Oudheden des Aardbodems*, thans alhier in 't Nederduitsch uitkomende. I. DEEL in Folio: bladz. 23.

I, DEEL. XIII. STUK.

E e

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

myne Verzameling berust een Kreeftje, dat men kan zeggen volmaakt met die Afbeelding overeenkomstig te zyn; want, als men dezelve wel beschouwt, ontbreken 'er de Tandjes niet geheel aan: de Vinger of Knyper van de Schaaren heeft 'er met de Punt drie, dat is twee daar binnen, die zeer lang zyn in myn Voorwerp, het welk ook juist het Rugchild of Kopstuk, zo men 't noemen wil, uit drie egaale Blaadjes samengesteld, en de Staart insgelyks gedoornd heeft, zynde het Lyf in tien Leden verdeeld, doch die geheel glad en rond zyn, even als die van de zogenaamde Zwaantjes - Kreeft, welke in de afbeelding Letter E, op de zelfde Plaat, by RUMPHIUS vertoond wordt. Daar uit blykt dan, dat 'er weezentlyk zyn met de Nypertjes of Schaaren drietandig, 't welk LINNÆUS tot een Kenmerk gesteld heeft van deeze Soort (*).

LXXXVIII.
Setiferus.
Borstel-
draager.

(78) Kreeft zonder Schaaren, die wederzyds zes twee-Vingerige Pooten en de Sprieten zeer lang heeft.

Vol-

(*) Die Liefhebbers zyn te beklagen, welke, om de volmaaktheid der Stoffeering van hunne Kabinetten aan de Wereld bloot te leggen, zig genoodzaakt vinden, hunne Stukken, met veel moeite, aan deeze of gene Kenmerken te accommoderen. Ik maak van sommigen van myne Verzameling, welke ik nog bezig ben te vergrooten, by gelegenheid gewag of gebruik, wanneer dit tot eenig bewys kan strekken of tot opheldering van de Natuurlyke Historie.

(78) *Cancer M. n. nullis, Pedibus utrimque sex didactylis; Antennis longis simis.* SEB. *Kab.* III. T. XVII. f. 2.

www.libtool.com.cn

Fig. 1.

Fig. 2.

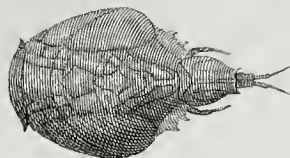

Fig. 3.

Fig. 4.

Fig. 5.

Fig. 6.

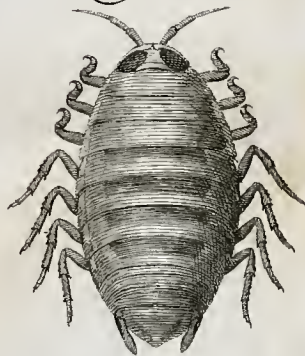

Fig. 7.

Fig. 8.

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

Volgens de afbeelding heeft deeze Westindische Rivier-Kreeft het Lyf omtrent een Span of negen Duim lang en de Sprieten, die uit een menigte van Leedjes bestaan, ieder vyftien Duimen of omtrent anderhalf Voet lang. Zy moeten dan nog grooter vallen, dewyl in de beschryving van SEBA gezegd word, dat dezelve Sprieten heeft van een Elleboog, 't welk ik voor een Elle neem, hoewel de Latynsche Vertaaler 'er twee Ellen van gemaakt heeft (*). Zy gelyken in gestalte meer naar een Garnaal of Steurkrab, dan naar een Kreeft, en zyn een zeer lekkere Spyze.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.

(79) Kreeft zonder Schaaren, die wederzyds vyf Zwempooten heeft.

LXXIX.
Emerita.

Daar het Garnaaltje van Barbados, door PETIVER eerst aan 't licht gegeven, volgens den Heer GRONOVIVS, onder den naam van *Emerita* beschreeven en afgebeeld, zes paar Zwempooten heeft, begryp ik niet, hoe LINNÆUS het getal van vyf Zwempooten, 't welk aan de meeste Kreeften gemeen is (†), hier tot een

ONE

(*) Binis hic gaudet corniculis, propemodum bicubitalibus, &c.

(79) *Cancer* manibus nullis, Pedibus utrimque quinque natatoriis. *Syst. Nat.* XII. *Emerita*. *Gron. Zooph.* N. 1000. Tab. XVI. f. 8, 9. PET. *Pterigr.* T. XX. f. 9.

(†) Aan de Noorsche Zee-Kreeften, immers, schryft de Heer BASTER vyf paar Zwemvoeten toe; terwyl 't my dui-

V. derſcheidend Kenmerk kan gebruiken van dit
 AFDEEL. Kreeftje, 't welk tot de Kreeftkrabben behoo-
 LXXXII ren zou, indien het niet de gedagte Zwempoo-
 HOOFD- ten had. Deszelfs Borſtſtuk is zeer breed,
 STUK. ovaal, verhevenrond, en doet het grootelyks
 naar een Krabbetje gelyken. Een dergelyk,
 doch platter en een weinig verſchillende, dat
 men by Martenique gevangen hadt, was gedag-
 ten Heer gezonden.

LXXX.
Grosſipes.
 Dikpoot.
 PL. CVI.
 Fig. 1.

(80) Kreeftje, *geheel in Leden verdeeld, met de
 Schaaren ongevingerd en zo lang als 't Lyf.*

De Heer PALLAS, thans Hoogſchoolleeraar te Pe-
 tersburg, hadt aan den Heer GRONOVIVS de
 Kenmerken toegezonden van een Inſekt, 't welk
 zyn Ed in het Water der Vaarten by Leiden
 ontdekt hadt, en thans omſtandig als een mid-
 delfoort, tuſſchen de Garnalen en Zee-Vlooi-
 jen, voorgesteld wordt. Die van onze Afbeel-
 ding, Plaat CVI. Fig. 1, ſchynen van de bei-
 de

ter voorkomt, indien die Haairige Vezeltjes, onder aan de Staart,
 daar door verſtaan moeten worden, hoe de Wyfjes, de Eijeren
 daar mede vaſthoudende, dan kunnen zwemmen, en zulks
 niet veeleer met de Vinnetjes op zyde doen, die, zo wel als
 de vyf Blaadjes van de Staart, met Haairtjes bezet en daar toe
 bekwaam ſchynen te zyn: hoedanigen ik 'er ook vyf op ieder
 zyde waarneem in onze Rivierkreeften, welke, volgens den
 Heer GRONOVIVS, maar vier Zwempooten zouden hebben:
 p. 227.

(80) *Cancer macrourus articularis*, *Manibus adaetylis longi-
 tudine Corporis* †. *Syst. Nat. XII. Astacus muticus*, *Pede
 antico subulato, edentulo, longissimo, crassissimo.* GRON.
Zooph. 989.

de volgende Soorten aanmerkelyk te verschillen, en, indien men de Hoorntjes op den Kop voor ongevingerde Schaaren neemen mogt, na- der met de opgegevene Kenmerken overeen te komen; inzonderheid, dewyl de dikte der agterste Pooten gedagten Bynaam op dezelve toepasfelyk maakt. Zodanige Springertjes komen hier, op natte zoute Gronden, zelfs in de Kelders der Huizen voor: zynde de Afbeelding in langte ongevaar drie- of viermaal vergroot.

(81) Kreeftje, geheel in Leden verdeeld, met vier ongevingerde Schaaren en tien Pooten.

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD.
STUK.

LXXXI.
Pulex.
Zee-Vloo.

In deeze Soort, welke, volgens den Heer BASTER zig allermeeft tusfchen en onder de Bladen van het Kruid, dat op de Steenen en Paa- len onder aan de Zeedyken groeit, onthoudt, zyn de Voorpooten met zeer dikke, fcherp- haakige Klaauwen, voorzien, het welk dezel- ve dan grootelyks van de voorgaande doet ver- fchillen. Ook heeft zy op den Kop, behalve de Sprieten, nog twee korter Hoorntjes, die hy Baardjes noemt. Het Lyf, zegt zyn Ed., is in veertien Geledingen of Leedjes verdeeld, die

ik

(81) *Cancer macrourus* articularis, Manibus quatuor adacty- lis, Pedibus decem. It. Oel. 42, 96. Faun Suec. 2041. FRISCH Inf. VII. T. 18. Pulex flaviatilis. RAJ. Inf. 44. ROES, Inf. III. T. 62. Pulex marinus. BASTER, Uitspann. II. D. pag. 34. T. III f. 7. Cancer macrourus rufescens, Thorace articulato. GEOFFR. Paris. II. p. 667. T. 21. f. 6. Squilla. GRON. Zooph. N. 990.

I. DEEL. XIII. STUK.

Ee 3

V.
AFDEEL.
LXXXII
HOOFD-
STUK.
Zee-Vloo.

'er doch maar twaalf in de Figuur bespeur. GRO-
NOVIUS geeft 'er den naam van *Squilla* aan, en
onderrigt ons, te regt, dat zy zo wel in zoe-
te voorkomt als in zoute Wateren.

Zy onthoudt zig aan de Oevers der Zee, zegt
LINNÆUS, die deeze Zee-Vloo overvloedig
op het Strand van Oeland, in het Zand, gevon-
den hadt, komende ook in Bronnen en Graften
voor, alwaar zy op de Rug zwemt, en strekken-
de tot Aas voor de Vogels, die men Kluit noemt.
Dezelve hadt op den Kop vier Hoorens of Sprie-
ten, byna van gelyke langte, elk uit drie Le-
den bestaande, waar van het uiterste Haairag-
tig dun was, en uit ontelbaare kleine Leedjes
samengesteld. Van de zeven Paaren Pooten
waren de vier voorsten voorwaards gekeerd,
en de drie agtersten agterwaards, zynde de twee
voorste Paaren met een beweeglyk Klaauwtje
voorzien.

Indien men de aangehaalde Afbeeldingen ver-
gelykt, zal men zien, dat dezelve zo wel van
elkander, als van de gedagte Oelandfche, ver-
schillen; also men in geene derzelven, behal-
ve in die van ROESEL, welke zo wel tot deeze
Soort als tot de volgende betrokken wordt,
de Sprieten of Hoorentjes op den Kop byna
even groot vindt. Doktor SCOPOLI meende
ook, dat hier by LINNÆUS eenige verwarring
plaats had, dewyl de Gestalte van de Rivier-
Vloo by hem anders was, dan die van onzen
Ridder beschreeven wordt. RAY hadt reeds ge-
vraagd,

vraagd, of de Rivier-Vloo ook van de Zee- V.
 Vloo verschille, merkende ten minste op, dat AFDEEL.
 die der Beekjes in Engeland niet gelykerwys de LXXXI.
 Zee-Vlooijen springen, maar zig omkrommen, HOOFD-
 en door den Aars uit te steeken taamelyk snel STUK.
 zwemmen Deeze, zegt hy, worden gevon- Zee-Vloo.
 den in de Heete Bronnen by Vicenza in Italie,
 daar geen ander Gedierte in leeft. De Jongen
 kleeven aan de Moer, welke zig byna Hoepels-
 wyze rond maakt, en dus dezelve omhelst.
 Zy hebben de vyf agterste Paaren lang en dun,
 de twee digst aan den Kop korter en niet met
 Schaaren maar met Haakjes voorzien.

(82) Kreeftje, geheel in Leden verdeeld, met vier LXXXII.
 ongewingerde Schaaren en veertien Pooten. Locusta.
 Springer.

Op het Zee-Strand van Gothland, onder
 Water, werdt deeze Soort van LINNÆUS ge-
 vonden, die vier Sprieten hadt, ieder van on-
 deren uit drie dikke Leden en vervolgens uit
 ontallyk veele kleinere samengefeld; met gee-
 ne Spits aan den Kop, zynde de Snuit stomp,
 en het Lyf van veertien Leden of Gewrichten.
 De twee Paar Schaarpooten waren kort en on-
 gewingerd, daar op volgden zeven Paar dunne
 Poo-

(82) *Cancer macrourus* articularis, Manibus quatuor adac-
 tylis, Pedibus quatuordecim. *Faun. Suec.* 1042. *Cancer Lo-*
custa macrourus, Thorace articulado, caruleus. *It. Gothl* 260.
 ROES, III. T. 62. KLEIN, *Misf.* V. T. 6, f. A, B, C. SULTZ,
Inf T. 23. f. 152.

I. DEEL. XIII. STUK.

E e 4

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD-
STUK.
Zee-Vloo.

Pooten, en dan hadt het Diertje, onder de Staart, nog drie Paar Basterd-Pooten, Borstelig aan 't end. De Staart bestondt uit tweedergelyke doch kortere Pooten, insgelyks aan 't end gespleeten doch vlakker zynde, en aan welken de Klaauw, naar de Rug toe, korter was.

Deeze beschryving schynt eenigermate overeen te komen met de Kenmerken, welken LINNÆUS te vooren van de *Cancer Locusta* opgegeven hadt (*), en daar de Zee-Vloo van KLEIN toe betrokken wordt door den Heer GRONOVIVUS, die getuigt, dat dezelve de Walvisfchen door byten plaagt (†): zo dat deeze Vlooijen dan, wel vinnig, moeten kunnen byten, en zig ook in de Noorder Oceaan, alwaar de Walvisfchen zyn, onthouden. Dit, nu, daar latende, merkik aan, hoe het zonderling is, dat dezelve in Vrankryk, omstreeks Parys, zo menigvuldig voorkomt in de Beekjes, dat zy daar van den naam krygt van *Crevette des Ruisseaux*, wordende onder dien naam aldus beschreeven (‡).

Rivier-
Vloo.

„ Dit Insekt, de langte van ruim een half
„ Duim, en de breedte van een zesde Duims
„ hebbende, is van een geele Roestkleur, met
„ de

(*) *Cancer macrourus* articularis, Manibus adactylis, Caudâ attenuatâ, Spinis bifidis. *Cancer Locusta*. *Syst. Nat.* X.

(†) *Squilla* Caudâ subulatâ integrâ &c. *Zooph.* N. 991. Habitat in Mari Septentrionali. Balanus vexans mordendo.

(‡) *Hist. des Inf. envir. Paris.* TOM. II. p. 667.

„ de Oogen zwart: de Sprieten fyn, en taame- V.
 „ lyk lang, byna zo lang als twee derden van AFDEEL,
 „ het Lyf. Het heeft vyf Pooten aan ieder LXXXI.
 „ zyde en verscheide byhangzels aan de Staart. HOOFD-
 „ Het geheele Lyf, buiten den Kop, bestaat STUK.
 „ uit twaalf Ringen, waar van vier het Borst- Rivier-
 „ stuk of Rugfchild maaken, dat in de Kreef- Vloo.
 „ ten van niet meer is dan één enkel Stuk. Het
 „ is op de zyden plat, en het Insekt legt ook
 „ altoos op zyde; 't zy het zig beweeye of op
 „ zyn plaats blyve. Voortgaande doet het
 „ Kop en Staart, met vlugge bewegingen,
 „ aan elkander naderen. Dikwils verschuilen
 „ de kleinere zig onder den Buik en tusfchende
 „ Pooten van de genen die grooter zyn. In
 „ de Rivier des Gobelins komen zy in groote
 „ menigte voor".

DieGothlandsche vanLINNÆUS waren blaauw,
 ROESEL merkt aan, dat onder zyne zogenaam-
 de Rivier-Garnaalen eenigen groenagtig voor-
 kwamen, anderen Okergeel, doch allen de ui-
 terfte tippen der Schubben of Schildjes van het
 Lyf, naar de Staart toe, rood hebbende. Haar
 grootfte langte is, wanneer menze regt uit-
 strekt, zegt hy, nooit meer dan een Duim.
 Dergelyke Saffraankleurige Vlakjes, op zyde,
 heeft Doctor SCOPOLI ook waargenomen in zy-
 ne Rivier-Springertjes (*), altoos in Zoet Wa-
 ter,

(*) Cancer - Pulex. *Entomol. Carniol.* p. 412.

V.
AFDEEL
LXXXII.
HOOFD-
STUK.
*Rivier-
Vloo.*

ter, zegt hy, niet aan de Zee, voorkomende en zekerlyk de zelfde zynde met den Kreeftagtigen Water - Worm van FRISCH, die daar van de volgende ~~de beschryving geeft~~ (†).

„ De grootſten worden ongeveer een Duim
„ lang, en de overeenkomst die zy, wat de
„ Gestalte aangaat, met de Kreeften hebben,
„ mag zeer wel lyden, dat men haar een naam
„ daar van geeft, dewyl zy 'er nog geen voe-
„ ren. Dit Inſekt, naamelyk, heeft van voo-
„ ren weeke Hoornen, welke uit twee lange
„ leden, die de naasten aan den Kop zyn, en
„ bovendien uit nog twintig kleine ronde Leed-
„ jes bestaan. Twee andere kleinere hangen
„ daar onder, en, gelyk het met de eersten
„ voorwaards uit voelt, en aan de zyden, zo
„ gebruikt het de anderen, om onder zig te
„ voelen naar het gene nadeel kan doen of
„ tot Aas strekken. De Bek is onder de
„ Oogen, en met Vreetpuntjes bedekt, gely-
„ kerwys in de Kreeften. De vier voorſte
„ Pooten hebben van vooren, aan een dikker
„ Lid, ieder een Klaauw: de volgende drie
„ Paaren zyn even als de Kreeſtpooten, doch
„ zonder Klaauwen, en het vyfde Paar ſteekt
„ gemeenlyk, over de Staart heen, buiten de
„ Rug uit: met welke Pooten het Diertje ag-
„ ter- en voorwaards gaan en kruipen kan. Het
„ Lyf

(†) *Inſ. VII. THEALL p. 26.*

„ Lyf is dun en gaat flegts zo ver, als de bo- V.
 „ venfte Schubben op de Rug: de andere Blaad- AFDEEL.
 „ jes hangen los over de zyden. Onder aan de LXXXII.
 „ Staart gaan van ieder Ring een paar Draaden HOOFD-
 „ langs het Lyf heen, maar de vier aan de twee STUK.
 „ uiterfte Ringen hangen aan het end af. De Rivier-
 „ bovenfte Draaden, aan den eerften Ring, Vloo.
 „ staan gelyk met die der Mannetjes - Kreeften,
 „ welke de Wyfjes niet hebben. Zy zyn in 't
 „ eerste Lid ftyf, en kunnen tegen en aanden
 „ Buik snappen en leggen, of zelfs ook onder
 „ zig aan de Staart. Deeze Diertjes haalen
 „ hun Voedzel tufchen de Vezelige Wortelen
 „ van eenige Waterplanten, of onder aan het
 „ Gras in zagt ftroomende Wateren. Zy hech-
 „ ten, zonder twyfel, de Eijertjes, als de Kreef-
 „ ten, aan deeze Staart - Vezelen, en teelen
 „ voort, wanneer zy, gelykerwys de Kreef-
 „ ten, van Huid meermaalen verwifeld en tot
 „ haare grootte gekomen zyn: aangezien zy,
 „ in alle andere opzigten, een zo groote gelyk-
 „ heid hebben met de Kreeften. Ik heb nog de
 „ manier niet kunnen uitvinden, om veel Proe-
 „ vendaar omtrent in 't werk te ftellen; dewyl
 „ zy zo kort leeven, wanneer men ze van haa-
 „ re plaats brengt, offchoon men ze met het
 „ Gras en de Wortelen te gelyk, waar aan zy
 „ zitten, in even zodanig Modderig Rivier-
 „ Water zet, en daarenboven zo fchielyk ge-
 „ lykerwys de Kreeften, beginnen te ftinken.
 „ Deeze overeenkomstigheid, en andere by-

V. „ zonderheden meer, doen ook nog besluiten,
 AFDEEL „ dat zy geen Infekten zyn, die een Gestalte-
 LXXXII. „ wisfeling ondergaan, maar dat zy uit de Ei-
 HOOFD- „ jeren in de zelfde Gestalte voortkomen, en
 STUK. „ allengs aangroeijen tot aan de volwasfen-
 Rivier- „ heid”, enz.
 Vloo.

ROESEL heeft dit laatste door Waarneemin-
 gen nader bevestigd in deeze zyn zogenaamde
 Rivier-Garnaalen, die hy deedt kookten. maar
 een zeer laffe Spyze bevondt te zyn, even als
 of men iemand gekapt Stroo, dat in Water
 gekookt was, ging voorzetten, ten ware het
 (zegt hy) zulk een mogt zyn, die eenige lek-
 kerheid vondt in de Sprinkhaanen te eeten. doch
 hy schynt niet bedagt te hebben, dat men over
 de Smaaken niet twisten moet. Het gene den
 eenen niet smaakt, smaakt dikwils den ande-
 ren (*).

De Heer PALLAS merkt aan, dat de Afbeel-
 dingen van FRISCH en ROESEL zekerlyk eene en
 dezelfde Soort uitdrukken, die dan zyne *Onis-
 cus Pulex*, met de vier voorste Pooten Schaar-
 agtig, zoude zyn (†). Daar is byna een Vergroot-
 glas noodig om te zien, dat dit laatste plaats
 heeft in die van FRISCH, welke evenwel de
 Sprie-

(*) *De Gustibus non est disputandum.* Zie over het eeten
 der Sprinkhaanen, hoe hetzelfde nog hedendaags in gebruik is
 by de Arabieren, ons X. STUK, bladz. 210, enz. De Sprink-
 haanen, gezouten en gebraden, hebben byna de Smaak van
 Rivier-Kreeften, zegt SHAW, *Voyage au Levant & Barbarie.*
 Haye 1743. p. 333.

(†) *Oniscus Pulex compressus*, *Pedibus quatuor anticis Che-
 liformibus.* *Miscell. Zoologica.* Hagæ, 1756. p. 190.

Sprieten anders gesteld heeft, en volgens de beschrijving aanmerkelyk verschilt. Het een en andere, nu, zou een verschil van Sexe kunnen zyn: want in verscheidene van deeze Zee-Vlooi-
 jen, die ik heb, zyn sommigen met dikke Voor-
 pooten, anderen met dunne voorzien, daar zig
 geen de minste Schaaragtigheid aan openbaart.
 Zyn Ed. zegt, dat deeze Diertjes zeer bekend
 zyn onder den naam van Watervlooijen (*).
 Het kan zyn, dat de Vischers haar dus in 't
 Nederduitsch noemen, doch *Pullex Aquaticus*
 betekent, zekerlyk, by de Autheuren iets an-
 ders (†). In 't geheele maakzel en de samen-
 stelling des Lighaams, voegt hy 'er by, ko-
 menze met de Pissebedden overeen (‡). Als
 men de Afbeeldingen vergelykt, zal men moog-
 lyk geheel anders oordeelen; waar by komt,
 dat het getal der Sprieten en der Pooten ook
 somtyds verschillende is.

V.
 AFDEEL.
 LXXXII.
 HOOFD-
 STUK.
Ririera
Vloer

(83) Kreeftje, geheel in Leden verdeeld, met vier één-Vingerige Armen en tien Pooten.

LXXXIII.
Linearis.
 Smalle.

In de Europische Zee is deeze Soort waarge-
 no-

(*) Sub *Pulicium aquaticorum* nomine notissima. *Ibidem*.

(†) *Pulex Aquaticus* arborescens SWAMMERDAM &c.

(‡) Quæ Corporis compositione, numero *Pedum* & *Antennarum* totaque fabricâ ad *Oniscos* pertinent, singularem eorum familiam constituunt, & *Onisci Cancriformes* appellari possunt. *Ibid.*

(83) *Cancer macrourus* articularis, Manibus quatuor monodactylis, Pedibus decem. MARTENS, *Spitsberg*. 56. T. P. f. 1.

I. DEEL. XIII. STUK.

V. nomen, die het Lyf smal en egaal van breedte, uit zes Leedjes behalve den Kop bestaande, heeft, en twee Paar Sprieten. De Oogen staan niet op Steeltjes. univ. lib. D. P. m. en Dien Pooten hebben zy met langwerpig ovaale Schaaren, één - Vingerig; te weeten het eerste Paar aan het eerste Lid des Lighaams agter den Kop, het tweede Paar aan het tweede Lid: de derde, vierde en vyfde Paaren, die dergelyke Schaaren hebben, naby de Staart geplaatst.

LXXXIV.
Atmos.
Zeer klein.
ne.

(84) Kreeftje, dat smal is, geheel in Leden verdeeld, met ongevingerde Armen en elf Pooten.

Ik zie niet dat dit Diertje, door den Heer BASTER ontdekt en zo wel natuurlyk als by vergrooting afgebeeld, zo ongemeen klein was, als de bynaamschynt aan te wyzen: dewyl men *Atomi* gemeenlyk voor de allerkleinste die bekend zyn, of voor ondeelbaare Deeltjes neemt. Het kleinste, dat de Heer BASTER afbeeldt, was nog een vierde Duims en het grootste omtrent een Duim lang. De aartige figuur kan men in zyn Werk beschouwen. Deeze Diertjes waren zyn Ed. in menigte voorgekomen op Mos, dat men van Zee-Tonnen hadt afgeschraapt, en LINNAEUS hadtze niet gezien: des ik geheel niet be-

(84) *Cancer macrourus linearis articularis*, Manibus adactylis, Pedibus undecim †. BASTER. *Subs.* I. p. 32. T. 4. f. 2.

begryp, hoe onze Ridder de Woonplaats kan stellen in de Zoete Rivier - Wateren van Europa (*).

V.
AFDEEL.
LXXXII.
HOOFD.
STUK.

(85) Kreeftje, dat smal is, geheel in Leden verdeeld, met tien Pooten, de middelsten grootst.

LXXXV.
Filiformis.
Zeer dunne.

Op Malakka is deeze waargenomen, die het Lyf een Duim lang, Draadagtig dun en slap heeft; twee Pooten aan den Kop, twee in 't midden, die grooter Schaaren hebben met een kort Tandje van binnen, en zes Pooten aan de Staart. Het Diertje, dat in de Indische Zee, op twee Mylen afftands van 't Eiland Ceylon, in 't Zeewater gevonden was door den Heer GODEHEU DE RIVILLE, schynt wel iets naar deeze Soort te gelyken (†).

(86) Kreeftje in Leden verdeeld, met ongeveer gerde Armen, de Pooten wyd uitgespreid en de Staart Elsvormig.

LXXXVI.
Salinus.
der Zout-
pannen.

Volgens Doktor SCHLOSSER onthieldt zig dit Diertje in de Zoutpannen van Lymington, by 't Eiland Wight, aan de Kust van Engeland. Hetzel-

(*) Habitat in Europæ Aquis fluctuantibus dulcibus, nudis Oculis vix visibilis, præcedenti affinis. *Syst. Nat.* XII.

(85) *Cancer macrourus linearis articularis*, Pedibus decem, mediis majoribus. *Amœn. Acad.* VI. p. 415. N. 99.

(†) Zie het VII. DEEL der *Uitgezogte Verhandelingen*. PL. XLVI. Fig. 6. en bladz. 269.

(86) *Cancer macrourus articularis*, manibus adauctylis, Pedibus patentibus, Cauda subulatâ, MATY *Diar. Britann.* 1756, I. DEEL. XIII. STUK.

V. zelve hadt het Lyf grooter dan een Luis en langwerpig; de Oogen van elkander afstaande, zydelings op Steeltjes geplaatst: de Sprieten Borsteligtig, korter dan het Lyf: de Staart Draadvormig als een Els, uitgestrekt, ter lāngte van het Lyf: tien Pooten wederzyds, die uitgebreid en als Vinswyze geschikt zyn. In verscheide opzigten schynt dit Diertje van de zogenaamde Zee-Paauw, die gedagte Heer op de zelfde Reis met het Mikroskoop in Zee-Water ontdekte, te verschillen (*).

LXXXVII.
Stagnalis.
der Moe-
rasfen.

(87) Kreeftje, geheel in Leden verdeeld, met ongevingerde Armen, de Pooten uitgebreid, de Staart Cylindrisch en Vorkagtig.

Die Infekten, waar van SCHÆFFER onder den naam van Vischagtige Kieuwen-Poot een geheel Vertoog aan 't licht gegeven heeft, waren door REAUMUR ook omstreeks Parys ontdekt, gelyk uit zynen Brief aan dien Pastoor geschreven en den 28 January 1753 gedagtekend, blykbaar is. Zie hier den Inhoud van dien Brief, als welke tot eenige opheldering dient van de Historie deezer Diertjes, volgens de opgave van SCHÆFFER (†).

„ De beschryving, die Gy hebt laten drukken

(*) De zelfde Plaat der *Uitgez. Verhand.* Fig 3.

(87) *Cancer macrourus articularis*, Manibus adactylis, Pedibus patenibus, Cauda cylindrica bifida. *Faun. Suec.* 2043. *Apus Pisciformis.* SCHÆFF *Monogr.*

(*) *Abhandlungen von Insekten.* II. BAND. p. 45.

„ ken van een aartig Waterdiertje, dat geen V.
 „ Natuur-onderzoeker nog hadt doen ken- AFDEEL.
 „ nen, en de Plaat, op welke dit Insekt is af- LXXXII.
 „ gebeeld, is naauwkeurig beschouwd door al- HOOFD-
 „ le de genen, die zig in de Vergadering der STUK.
 „ Akademie bevonden. Ik liet hun te gelyk het
 „ Insekt zelf zien, in zeker Vogt bewaard
 „ zynde. Gy hebt my de spyt benomen, die
 „ ik had, van daar van niet dan al te korte be-
 „ schryvingen gemaakt te hebben. In de laat-
 „ ste Vacantie vond ik het in de Slyk of Mod-
 „ derpoel van een Weg, alwaar 'er duizenden
 „ van waren. Ik hield ze eerst voor de genen
 „ die men *Chevrettes* (*) noemt; maar, na de
 „ genen die ik opgevischt had wel waargeno-
 „ men te hebben, wierd ik gewaar, hoe zeer
 „ zy daar van verschilden. Die ik met my ge-
 „ nomen had, niet wel opgepast zynde, stier-
 „ ven na verloop van vyf of zes Dagen, en,
 „ wanneer ik zond om 'er te zoeken in de Slyk,
 „ daar ik 'er zo veel gelaten had, vondt men
 „ 'er geen één meer: maar zy zullen altoos lee-
 „ ven in de naauwkeurige beschryving en de
 „ Afbeeldingen, welken door UEd. daar van
 „ publiek gemaakt zyn. Het ware te wen-
 „ schen dat de genen die Insekten, en vooral
 „ Waterdiertjes, ontdekken, van welken nog
 „ een zo groote menigte onbekend is, derge-
 „ „ lyke

(*) Dat zyn de Springertjes, Zee- of Rivier-Vloojen, hier voor beschreeven.

V. „ lyke zorgvuldigheden , om dezelve teken-
 AFDEEL. „ nen , gebruikten , als gy ten opzigt van dee-
 LXXXII. „ ze gebruikt hebt. De houding van zynetwee
 HOOFD- „ Hoornen , als men hen op zyde ziet , geeft
 STUK. „ aan den Kop eenigermate de gedaante van
 „ die van een Zee - Koe ; dit heeft my aan dee-
 „ ze Infekten den naam doen geeven van Wa-
 „ terkoeitjes (*Vachettes Aquatiques*) , schoon
 „ derzelver Hoornen uit een geheel andere
 „ plaats voortkomen , dan die twee lange [Tan-
 „ den] der Zee - Koeijen.

LINNAEUS hadt , al voor dien tyd , in zyne beschryving der Sweedsche Dieren , welke in 't Jaar 1746 te Stokholm uitgegeven is , op 't end gewag gemaakt van een dergelyk Waterdiertje , dat men gevonden hadt in het staan gebleeven Water , in de holen en Kloven van Steenrotsen en Bergen ; noemende hetzelfde een *Water - Masker* , met een glinsterend bolletje , hoogrood van Kleur zynde , aan de Navel , en een gevorkte Staart (*) ; twyfelende of het niet het Masker ware , waar uit zeker Soort van Haftje voortkwam , dat zwart was met de onderste Wicken wit , in Smaland aan zekere Rivier gemeen. Van dergelyk een denkbeeld , als of dit Waterdiertje het Masker van zekere Soort van Haft ware , schynt onze Ridder nog te zyn ; schoon de Pastoor hem de redenen geschreeven

(*) *Larva Aquatica , globulo coccineo nitente umbilicali , Cauda bifida. Faun. Suec. Edr. I. p. 388. N. 1357.*

ven hadt , waarom hy dit niet waarfchynlyk oordeelde.

Na de befchryving der Gefalte , die men door het inzien der Afbeeldingen best begrypen kan , fpreekt de Heer SCHÆFFER van eenige byzonderheden , deeze Kieuwenpooten betreffende , welken hy dus genoemd heeft , om dat zy geen Pooten , maar in plaats van dien , uitwendig , een ry van Kieuwen hebben , die voor Zwempooten fchynen te verftrekken . Zy onthouden zig , zegt hy , in Staande Wateren , doch haare Voortteeling fchynt niet jaarlyks , nog op alle plaatfen , te gefchieden . In een Regenagtige Zomer vindt hy ze overvloedig , in de Maanden Augustus en September , van zodanige grootte , als zy door hem zyn afgebeeld , naamelyk ongevaar een Duim lang . Hy verbeeldt zig duidelyk een verfchil van Sexe in dezelve , en aan het Wyfje een Eijerzakje waargenomen te hebben ; waar door , volgens hem , het denkbeeld geheel vervallen zou , dat het Maskers waren van vliegende Infekten .

„ Het geeft (dus fpreekt de Pastoor) een „ ongemeen fraaije Vertooning , wanneer men „ deeze roodagtige Diertjes , inzonderheid „ de Wyfjes , met haare Hemelschblaauwe Zakjes aan het Lyf , by duizenden ziet . Zy „ zwemmen altoos op de Rug ; zo dat de Kieuwen aan den Buik om hoog ftaan : zy beweegen de Staart , gelyk de Vifchen , en , „ terwyl zy met denzelven , links en regts , om

V. „ zig heen slaan, zo schieten zy ongemeen ge-
 AFDEEL. „ zwind, dan her- dan derwaards, en, na dat
 LXXXII. „ zy een zeer korten tyd weder uitgerust heb-
 HOOFD- „ ben, herhaalen zy de voorige slagen. Neemt
 STUK. „ men ze uit het Water, zo wentelen zy zig,
 Kieuwen- „ door het slaan met de Staart, gelyk de Vis-
 poof. „ fchen voort: dikwils rollen zy zig te famen:
 „ haar Kieuwen worden van de Rugfchilden als-
 „ dan half bedekt, en leggen op den Buik over
 „ elkander. Buiten het Water leeven zy zeer
 „ bezwaarlyk. Zy beweegen wel haare Kieu-
 „ wen, zo lang 'er nog eenige Vogtigheid aan
 „ en omtrent dezelve is, maar, als die vol-
 „ komen droog worden, zo houdt alle bewee-
 „ ging op.
 „ Het is zeer geloofbaar, dat dit Infekt van
 „ Roof en van de kleinste Infekten leeft, die
 „ in het Water geteeld worden. De Wyfjes
 „ kunnen haare Eijeren ligt van zig laten, die,
 „ zo dra zy in het Water komen, daar in op
 „ den Grond vallen. De Koude kunnen zy
 „ niet veel verdraagen. Want toen ik, tegen
 „ het begin van Oktober, na dat het 's mor-
 „ gens maar fterk gerypt hadt, en het Kwik-
 „ zilver op den Thermometer van Fahrenheit
 „ nog den twaalfden Graad boven het Punt van
 „ Vorst tekende, naar dezelve keek, waren
 „ zy, ter plaatfe daar zy zig onthielden, in
 „ ééne Nagt altemaal omgekomen, offchoon
 „ ik ze, twee Dagen te vooren, aldaar nog
 „ zeer frifch had zien zwemmen.

„ Lang

„ Lang heb ik getwyfeld, welken naam ik V.
 „ geeven zou aan dit Diertje, dat, tot dus ver- AFDEEL.
 „ re, van niemand nog beschreeven is. Zyn LXXXII.
 „ in malkander rollen van het Lyf, de uit Schil- HOOFD-
 „ den samengestelde Rug, de op een Steeltje STUK.
 „ staande Oogen, de Borstelagtige Sprietenen Kieuwen-
 „ Riemgelykende Kieuwenpooten, deden my poot.
 „ overhellen, om het tot het Geslagt der Kreef-
 „ ten, en wel inzonderheid tot de Water-Vlooi-
 „ jen of Kreeftagtige Water-Wormen te be-
 „ trekken. De Schuitswyze uitholling van den
 „ Buik echter, de gesteldheid der Riemswyze
 „ Kieuwen en derzelver Golfagtige beweeging,
 „ gelyk ook niet minder het zwemmen op de
 „ Rug, raadde my aan, om ze t'huis te bren-
 „ gen by de *Een-Oogen* van LINNÆUS. Doch
 „ die naam behaagde my niet, om dat ieder
 „ Soort van dat Geslagt meer dan één Oog
 „ heeft, uitgenomen de Takkige Water-Vloo
 „ alleen. De onze hebben werkelyk twee lang-
 „ werpig samengestelde en één enkeld in 't mid-
 „ den. Derhalve kwam my de naam van FRISCH
 „ beter voor, die de Een-Oog van LINNÆUS
 „ *Apw* noemt, of, gelykik het met de zaak over-
 „ eenkomstiger en beter gemeend heb te ver-
 „ taalen, *Kieuwen-Poot.*”

„ Ik heb reeds verhaald, dat deeze dus schy-
 „ nende Pooten niet zo wel waare Pooten
 „ zyn, dan veeleer Riemen of Kieuwen; also
 „ het Diertje Lugt daar mede schept, doch
 „ dezelve zo weinig gebruikt tot gaan of loo-

V. „ pen, dat het die veeleer, gelyk gemeld is,
 AFDEEL. „ buiten het Water te famen trekt: zy zyn
 LXXXII. „ ook, in geen en deele, zo ſtevig, dat zy de
 HOOFD- „ allermi nſte zwaarte des Lighaams draagen
 STUK. „ kunnen; maar in tegendeel ſlap en plooi jg.
 Kieuwen- „ Ook ſtrydt hier haar geheele plaat zing tegen;
 Poot. „ dewyl zy in 't Water altoos overend ſtaan.
 „ En, wanneer het Diertje, gelyk doch onge-
 „ meen zeldzaam geſchiedt, zyne gewoone
 „ houding verandert en zig omdraait, zodanig
 „ dat de Kieuwen naar beneden komen te ſtaan,
 „ en dat dus het zelve op den Grond wel ſchy-
 „ nen zou te loopen; geſchiedt zulks alleenlyk
 „ om Roof te zoeken, waarna het zig ſchielyk
 „ weder op de Rug omwendt en zyne voorige
 „ manier van zwemmen hervat. Dat het een
 „ gevinde Staart heeft gaf my gelegenheid, om
 „ het zelve, ten einde het van andere dergely-
 „ ken te onderſcheiden, de Viſchagtige Kieu-
 „ wen-Poot te tytelen”. Dus ver SCHÆF-
 „ FER (*).

Zie hier wat LINNÆUS van de Geſtalte van
 het zogenaamde Water-Masker, in Sweeden
 waargenomen, geboekſtaafd heeft (†). „ De
 „ gedaante is als een zeer klein Viſchje, ter
 „ langte van een Duimbreed, met een platten
 „ Kop; kleine bruine, zydelingsche, van el-
 „ kander afſtaande, Oogen: de Sprieten Haair-
 „ ag.

(*) *Abhandl. von Inſekten*, als boven, bladz. 60.

(†) *Faun. Suec.* Ed. I. p. 333. & *Cancer Stagnalis*. Ed. II.
 p. 497.

„ agtig dun: den Kop van vooren stomp: de V.
 „ Snuit als in de Cicade omgeboogen, smal en AFDEEL.
 „ stompagtig: de Rug verheven rond en roodag- LXXXII.
 „ tig: de Staart Spil rondagtig, uit Leedjes samen- HOOFD-
 „ gesteld, byna zo lang als 't Lyf, met een ho. STUK.
 „ rizontaale gespleetene scherpe Vin aan 't end: Kieuwen-
 „ een Klootje of Bolletje, van grootte als Mos. poot.
 „ tert-Zaad, ter plaatse van den Aars. Dit
 „ Bolletje is hoogrood, met een Goudglans
 „ glinsterende, aan de zyden geel. Veel Poo-
 „ ten, (ongevaar twaalf,) heeft dit Insekt op
 „ de zyden van het Lyf, Geutswyze geschikt.
 „ Het zwemt met den Buik om hoog, gelyk
 „ de Rugzwemmers *. Het Wyfje alleen * Zie 't X.
 „ heeft haar Bolletje, dat mischien een Eijer- STUK, bl.
 „ nest is, om, na de Gestaltewisseling, de Ei- 299.
 „ jeren aanstonds gereed te hebben".

Geen andere dan dergelyke Kieuwenpooten
 schynen die Insekten te zyn, welke men in de
 Verhandelingen der Koninglyke Societeit van
 Londen, als in 't Voorjaar 1762 overvloedig
 in een Graft van Staande Water, by Norwich,
 gevonden zynde, afgebeeld en beschreeven
 vindt. Aldaar wordt uit de Voortteelende
 Staat, waar in zy voorkwamen, het gevolg
 getrokken, dat zy niet ingevleugelde Insekten
 veranderen; hoewel men doch geen reden kon
 bedenken, dat zy diestyds zo menigvuldig op die
 plaats, en nergens anders, gevonden werden(*).

LXXXIII.

(*) *Philosoph. Transact.* Vol. LVII. Part. 1. for 1767. pag 72

LXXXVIII. H. O O F D S T U K.

Beschryving van 't Geslagt der WATER-VLOOIJEN, waar in, behalve de eigentlyk zogenaamde, ook verscheide andere dergelyke Diertjes, gelyk de Vischluizen, en zelfs, wegens eenige overeenkomst van Gestalte, ook de groote Molukse Krabben begreepen zyn.

Naam.

De Naam van Een-Oog, die volstrekt het Latynsche woord *Monoculus*, dat van LINNÆUS tot een Geslagtnaam gebruikt wordt, uit zou drukken, my zo weinig als aan den Regensburgschen Pastoor, zo even gemeld, behaagende, heb ik dien van WATERVLOO uitgekoozen gehad †, en vind nog geen reden, om denzelven te verwerpen. Het is, naamelyk, zeker, dat in dit Hoofdstuk verscheide Diertjes voorkomen, aan welken men, zonder ongerymdheid, en wegens de kleinte en wegens de gestalte, dien naam kan geeven, en, hoe on-eigen dezelve ook voorkomen mag ten opzigt van de Molukse Zee-Krab, is het egter zeker, dat dezelve weezentlyk twee Oogen heeft, en derhalve geenszins, met Regt, tot de Een-Oogen, het welk de eigentlyk zogenaamde Watervlooijen zyn, betrokken kan worden.

† Zie 't IX
STUK, bl.
122, 123.

Kenmerken.

Van de Eigenschappen deezer Insekten niet in 't algemeen kunnende spreken, zal ik alleen

leen maar agt geeven op de Kenmerken , die daar in bestaan , dat haare Pooten tot zwemen en niet tot loopen geschikt zyn; dat zy het Lyf gedekt hebben met een Korstagtig Schild , en dat haare Oogen niet ver van elkander , en niet op Steeltjes staan , gelyk in de Krabben en Kreeften , maar als ingedooken zyn in het Schild.

V,
AFDEEL,
LXXXI.
HOOFD-
STUK.

Tot dit Geslagt zyn t'huis gebragt negen Soorten , waar van de eerste de anderen ver in grootte overtreft , als volgt.

- (1) Watervloo , met een vlak verbevenrond Schild , dat eenen balsmaanswyzen Naad heeft ; van agteren getand zynde en met een Elsvormige zeer lange Staart voorzien.

I.
Polyphemus.
Molukse
Krab.

De overeenkomst tusfchen deeze Soort en dat Diertje , 't welk FRISCH en anderen *Apus* genoemd hadden , door SCHÆFFER zo omftandig aangetoond , gaf zekerlyk veel reden , om aan de *Molukse Krab* den voorrang te geeven in dit Geslagt. Men weet dat de grootte , waar in dezelve die Infekten zo zeer te boven gaat , niet

(1) *Monoculus testâ planâ convexâ Sutura lunatâ ; postice dentatâ ; Caudâ subulatâ longissimâ. Syst. Nat. X. Gen. 240. XII. Gen. 271. M. L. U 460 Xiphosura. GRON Zooph. 953 JONST. Exsang. T. VII. f. 1, 2. OLEAR. Mus. T. 28, f. 1, 2. WORM. Mus. T. 249. RUMPH. Amb p. 21. T. XII KNORR. Delic. T. F. I. KÆMPF. Jap T. 13. f. 8. LAET. Ind 56 BONT. Fav L. V. C 31 SCHÆFF Monogr. 1756. Abbaud II. Band p. 179. SEB. Kab. III. D. T. XVII. f. 1.*

I. DEEL. XIII. STUK.

Ff 5

V. niet meer is dan iets betrekkelyks, en dat men,
 AFDEEL. door het Zonne-Mikroskoop, een Luis zo
 LXXXIII. groot kan vertoonen als een Olyphant. De Hol-
 HOOFD- landers, nu, noemen, zo RUMPHIUS getuigt,
 STUK. deeze Schepzels Zee-Luizen, dewyl zy eeni-
 Molukfe germaate naar Weegluizen gelyken. De Ma-
 Krab. leitfche naam is *Balanças*, de Javaanfche *Mime*
 of *Mimi*: doch men noemtze in 't Latyn *Cancer*
Moluccanus, om dat zy aan de Molukfifche Eilanden voorkomen, of ook *Cancer perverfus*, om dat het ronde deel, 't welk in de andere Krabben gemeenlyk het agterfte is, hier voor uit gaat, en het spitfe de Staart uitmaakt.

„ Het voorfte Schild is van halfmaanswyze
 „ figuur, ftomp en gerand, verhevenrond, op
 „ de Rug gewapend met zeven Doornen; waar
 „ van drie in de langte en twee op ieder zyde
 „ ftaan. Oogen heeft het wederzyds één, aan
 „ den Grondfteun van de voorfte zydelingfe
 „ Doorn. Het agterfte Schild is fmaller, we-
 „ derzyds met zes Zaagswyze infnydingen,
 „ van agteren fcherp gevorkt, en gewapend
 „ met zeven Doornen, waar van drie in de
 „ langte op 't midden ftaan; twee in de voor-
 „ fte groote infnyding, twee uit de Tanden
 „ der uitranding voortkomen. Beweeglyke Els-
 „ vormige Stekels vindt men in ieder zydeling-
 „ fe infnyding één. De Staart is al een Snuit;
 „ beweeglyk, ftyf, driekantig, ruuw van bo-
 „ ven en zo lang als het geheele Schild. Poo-
 „ ten heeft het zes Paaren, waar van de vyf
 „ voor-

„ voorſten dubbelde Schaartjes, en het agter- V.
 „ ſte aan de tip vier Lancetswyze Vingeren AFDEEL.
 „ heeft, met een langeren Duim, die Borſtel- LXXXIII.
 „ agtig twee-Vingerig liſt: buiten en behalve HOOFD-
 „ een Lancetvormige ſtompe Kwab aan den STUK.
 „ Grondſteun. Het agterſte wordt van on- Molukſe
 „ deren gedekt door zes Geutswyze blaad- Krab.
 „ jes”.

LINNAEUS, die de Geſtalte aldus beſchryft, merkt aan, dat zy verre de grootſten worden van alle Inſekten (*). Men ziet ’er waarlyk, welke zeer groot zyn, doch die groote Kreeften, waar van ik bevoorens ſprak †, ſchy- † Bladz.
 nen de grootſten, welken ik van deeze Soort 383.
 gezien heb, zo niet in grootte, ten minſte in zwaarte, te overtreffen. GRONOVIVS, die ’er onder den naam van *Xiphoſura*, een byzonder Geſlagt van maakt, zegt dat in de ouden de Kleur Kaſtanje-bruin, in de jongere Tegelrood is (†). Ik heb een kleine, die van boven Olyfkleurig groen is en van onderen Kaſtanje-bruin. Van dergelyke Kleur heb ikze altoos gezien en BON- TIUS meldt niet alleen dat het Schild lichtgroen is, maar RUMPHIUS zegt van Olyfverwig. Men vindtze, zegt hy, op Moeraſſige en vlakke Stranden, altoos twee by elkander, naamelyk Mannetje en Wyfje, waar van het eerſte, dat
 ver

(*) Inſectorum omnium facile maximum evadens. *Syſt. Nat.* XII. p. 1057.

(†) Color caſtaneus in Senioribus, reſtaceus in Junioribus,

V.
AFDEEL.
LXXIII.
HOOFD-
STUK.
*Molukse
Krab.*

ver de kleinste is , door het andere gedragen wordt. Zy steeken de Staart opwaards , om zig te verweeren , en kunnen 'er een Mensch gevaarlyk mede klutten. De Pooten kunnen zy buiten de Schaal uitsteeken en dezelve schynen meer tot loopen dan tot zwemmen geschikt te zyn. Agter de Pooten is een Zakje met eenig eetbaar Vleesch , zynde het overige van 't Agterlyf gevuld met eene Modderige Stoffe , welke zy door de Staart loozen : doch van binnen is de groote Schaal met een styf Vlies bekleed , waar agter de Eijeren in de Wyfjes verborgen zitten , daar men een sinaakelyke Bacasfan van toebereidt.

II.
Piscinus.
Visch-
Luis.

(2) Watervloo , met een Hartvormig vlak Schild.

PL CVI.
Fig. 2, 3.

De Heer BASTER de goedheid gehad hebben-
de , om my eenigen van de Vischluizen , die , volgens zyn eigen aanmerking , door zyn Ed. allereerst beschreeven en in Plaat gebragt zyn , toe te zenden , heb ik dienstig geoordeeld dezelve , by een taamelyk vergrooting , eens ten naauwkeurigste , in Fig. 2 en 3 op Plaat CVI. , te doen afbeelden. Of het een verschil van Sexe zy , welk maakt , dat sommigen van dee-

(2) *Monucalus Testâ Cordatâ planâ. Syst. Nat. XII. Faun. Suec. 2045. LOEFL. Aët. Ups. 1750. p. 42. T. BASTER Uitspann. II. D p. 137. T. 8. f. 9 , 10. STROEM. Sendm. T. I. f. 4 , 5 , 6. Binoculus. GEOFFR. Paris. 660. T. XXI. f. 3.*

deze Visch-Luizen Sprieten uit veele Leedjes samengesteld hebben, die langer dan het Lyf zyn, is nog niet beflist. Deze heeft de Heer BASTER voornamelyk op de Kabbeljaauwen gevonden. De anderen hebben van vooren twee Tepelachtige Uitsteekzels, ieder met drie gevederde Haairtjes. In beiden vertoonen zig de lange Schaarswyze Pooten, waar mede zy zig aan de Vifchen vast houden, als ook de wederzydfe Puntjes aan het agter-end. Het Ruggefchild heeft eene byzonder aartige tekening en verdeeling, welke deeze Diertjes, hoe weinig) aanmerkenswaardig wegens hunne fletfe graauwe Kleur, tot een fraay Voorwerp van befchouwing maakt. Zy zyn van onderen met zes paaren van Zwempootjes voorzien, zegt Doctor BASTER, gelykende naar die der Kreeften.

Oogen hebben wy, zo min als die Heer, aan geen van beide deeze Diertjes ontdekken kunnen: des het te verwonderen is, dat de Heer LINNÆUS tot deeze Soort dat Infekt betrokken heeft, 't welk van GEOFFROY *Binculus* genoemd wordt, als zeer duidelyk twee Oogen hebben-de. Het onthieldt zig in de Beeken omftreeks Parys, en hadt de gepluimde Haairtjes niet aan den Kop, maar aan de Staart: het welk eene te groote tegenftrydigheid is, om ze als eene zelfde Soort aan te merken, al ware het dat zy zo wel in Zoet water Beekjes als in de Zee konden huisvesten. De Vischluis van FRISCH, we-

V. derom, door den laatsten aangehaald, schynt
 AFDEEL. door de kortheid van de Staart en de langheid
 LXXXIII. der Pooten, merkelyk van beiden te verschil-
 HOOFD. len (*). www.libtool.com.cn
 STUK.

III. (3) Watervloo, met een eenigermate samen-
 Apus. gedrukt Schild, dat van vooren stomp, van
 Stomp. agteren geknot is, en een tweeborstelige
 neus. Staart.

Terwyl de gezegde Vischluizen natuurlyk zeer klein en naauwlyks een vierde of in 't geheel een half Duim lang zyn, hebben die van deeze Soort wel anderhalf Duim langte. Ook komen de aangehaalde Afbeeldingen, van dezelve, zeer wel met elkander overeen. Zy waren aan FRISCH, door den Sekretaris KLEIN, van Dantzig toegezonden, die 'er den naam aan geeft van de Vinpootige Zee-Worm met het Schild, hoewel de naam van *Apus* of *Apous*, dat is, zonder Pooten, hem beter voorkwam. SCHÆFFER heeft haar, onder den naam van *Krebsartiger Kiefenfusz* of Krabagtige Kieuwenpoot, zeer omstandig beschreeven, en de Afbeeldingen, die hy 'er, zo in 't geheel als in de byzondere deelen, van geeft, zullen ook niet ligt

(*) *Inf. VI. THEILL. T. 12.*

(3) *Monoculus Testa subcompressa, antice retusâ, postice truncatâ; Caudâ bifetâ. Faun. Suec. 2046. SCOP. Carn. 1138. FRISCH. Inf. X. T. I. Act. Anglic. 40. p. 150. Tab. I. f. 9. SCHÆFF. Monogr. 1756. T. 1-6. SCHÆFF. Elem. T. 29. f. 1. SULTZ. Inf. T. XXIV. f. 153. GEOFFR. Paris 660. N. I. T. XXI. f. 4.*

ligt verbeterd worden. Hy meent 'er, zeer
 duidelyk, een Hart in waargenomen te heb-
 ben. Zie hier, wat de Levensmanier betreft.

V.
 AFDEEL.
 LXXXIII.
 HOOFD-
 STUK.
 Stompeus.

Het Water, waar in deeze Diertjes zig ont-
 houden, is dat van Plasfen en Poelen, vuil en
 stinkende, dikwils geheel troebel door Modder
 of Drek. Hoe langzaamer of schielyker zoda-
 nige Plasfen uitdroogen, hoe grooter of klei-
 ner zy daar in gevonden worden. Men kanze
 ligtelyk daar in ontdekken, by stil en warm
 Weer, als wanneer zy troepswyze aan dekan-
 ten schoolen, en door haar wemelen zig ver-
 raaden; doch als 't koel en winderig is gaan
 zy naar den Grond en moeten dan met een Net-
 je gevischt worden. In de Zomer vindt men-
 ze, zo dra maar eenigen tyd Water is blyven
 staan, op plaatsfen daar zy te vooren warenge-
 weest, altoos overvloedig, 't zy jong of oud.
 Het schynt dat 'er altoos een genoegzaame veel-
 heid Eitjes van dezelve in de Modder of Slik,
 ja in de drooge Aarde, op zulke plaatsfen over-
 blyft, die zelfs eenige Jaaren kunnen duuren,
 en niet worden uitgebroed, dan wanneer zig
 aldaar Water vergaard heeft. In 't Voorjaar
 moet het eenigen tyd warm Weer zyn geweest,
 door 't welke de kleine Water-Diertjes, die
 haartot Voedzel strekken, uitgebroed zyn, eer
 deeze Kieuwenpooten verschynen.

Zy zwemmen zo wel met den Buik als met
 de Rug boven. In 't eerste geval zyn de Vin-
 netjes, die zy aan den Buik hebben, in een

Zwemt op
 de Rug.

V. snelle beweeging, 't zy tot het bekomen van
 AFDEEL. Aas of om Lucht te scheppen; terwyl ook de
 LXXXII. Staart haar, gelyk aan de Visfchen; dient, om
 HOOFD- zich voort te wrikken op in 't zwemmen te be-
 STUK. *Stompneus.* fluuren. Als zy met de rug boven zwemmen,
 zyn die Vinnetjes in een zo sterke beweeging
 niet, en het fchynt fomtyds als of zy op dezel-
 ven langs de Modder liepen, waar in zy, dik-
 wils zig geheel begraaven, dat meest gebeurt,
 wanneer de Plasfen sterk uitdroogen. De ge-
 takte Watervlooijen, de Waterluizen of Zak-
 diertjes en anderen, zyn haar voornaamfte
 Aas.

Die zig een denkbeeld maaken wil van dit
 alles, moet flegts één van deeze Kieuwenpoo-
 ten beschouwen, wanneer dezelve op de Rug
 in 't Water legt en zig beweegt. Dan zal hy
 duidelyk zien, hoe alle onzuiverheid, die zig
 in 't Water bevindt, tusfchen de Kieuwswyze
 Pooten of Vinnetjes gebragt wordt, en allengs
 in de Geut, tot aan den Bek toe, voortgaat.
 De ontallyke Haairbuisjes en Haairtjes, waar
 mede alle de Vinnetjes voorzien zyn, laten,
 als zy zig omslaan, het Water weder door,
 en fcheiden, gelykerwys een Kam, de Dier-
 tjes en Lighaamen, die zig in 't Water bevin-
 den, daar van af, welken zy terug houden.
 Terwyl, nu, dezelve, door den eenen Poot
 den anderen toe, en wegens de aanhoudende
 vlugge Golfwyze beweeging fteeds verder
 voortgedreeven worden, zo ftygen zy, in de
 ge-

gedagte Geut , langs hoe meer opwaards en naar vooren , zonder dat iets daar van kan ontgaan.

V.
AFDEEL.
LXXXIII.
HOOFD-
STUK.
Stompeus

Dat deeze Diertjes , gelykerwys andere Schepzelen , haare Vyanden hebben , die 'er Jagt op maaken , ja waarschyndlyk op aazen , kan men in geenen deele twyfelen. Zulks is ook , redelyker wyze , te vermoeden , alzo zy niet alleen de agterste uitsnyding van het Schild , maar het geheele Lyf en de Staart , daar zy niet met de Schaal en Kieuwen gedekt zyn , met Doornagtige Stekels en Punten gewapend hebben. Het is geloofbaar , dat zy daar mede haare Vyanden van het Lyf houden , doch welke Dieren dit zyn , kunnen wy niet bepaalen : want de Kikvorschen en Zwynen , die deeze Infekten gretig verslinden en vernielen , worden 'er niet door afgeschrikt. Misfchien is het een foort van Luizen , gelyk die men aan de Kieuwen der Visschen , en inzonderheid aan die der Kreeften , waarneemt. Dit is zeker ; dat men zelden een van deeze Kieuwenpooten geheel onbeschadigd vindt. Van de Vinnerjes of Staartvezelen is doorgaans de een of andere afgebroken.

Hoe lang of hoe kort haar Leven zy , kan men met zekerheid niet bepaalen. In de Plasfen of Poelen , daar SCHÆFFER dezelve vondt , heeft hy nooit doode aangetroffen , dan wegens gebrek van Water door uitdrooging , of wegens de Koude van 't Saizoen. Alle Proe-

V. ven, om zig aangaande den bepaalden trap van
 AFDEEL. aangroeiing deezer Infekten te verzekeren, zyn
 LXXXIII. hem mislukt; dewyl hy de grooten nooit langer
 HOOFD- hem mislukt; dewyl hy de grooten nooit langer
 STUK. dan agt ~~Dagen licht Leven kon~~ houden, wan-
Srompneus. neer hy ze in Huis hadt. De allergrootsten,
 evenwel, die hy ooit kreeg, kon hy nog een
 Huid aftrekken; waar uit hy besloot, dat zy
 nog eene Verhuiding zouden hebben moeten
 ondergaan en derhalve nog grooter geworden
 zyn. De Huid, die zy afleggen, gelykt zo
 volkomen naar het Diertje zelf, dat men die
 heel ligt zou aanzien voor een gestorven Dier-
 tje: te meer, dewyl dezelve aan de oppervlak-
 te dryft, en door de wemeling der anderen,
 dikwils, in beweeging gebragt wordt. Hier in
 hebben zy zeer veel overeenkomst met de Kreef-
 ten en Garnaalen. Doch haare Verhuiding
 schynt dikwyliger en gezwinder te geschieden,
 dan die van andere Infekten.

verhuidt
 zeer dik-
 wils.

„ Wanneer ik (zegt hy,) uit de Eijeren Jon-
 „ gen kreeg, poogde ik, zo dra zy uitgekroo-
 „ pen waren, eenigen met een fyn Penfeel van
 „ de anderen af te zonderen, en bragt ieder
 „ alleen in een byzonder Glaasje. Den vol-
 „ genden Dag vond ik reeds de eerste fyne Huid
 „ op het Water zwemmen. Ik nam dezelve
 „ weg en 's anderen daags vond ik het tweede
 „ afgelegde Huidje. Dit vervolgde voorts,
 „ om de twee Dagen, zo geregeld, dat ik,
 „ in de eerste Week, van ieder reeds vier Huid-
 „ jes had. In de volgende Week geschiedde
 „ het

„ om de drie Dagen; de derde Week om de vier, en naderhand kreeg ik 'er maar één om de zes of agt Dagen. Het zou my zekerlyk niet verdrooten hebben, *hier verder agt op te geeven, indien myne Infekten maar langer hadden geleefd. Ik heb de kleinste zelfs niet langer dan een Maand in 't Leven kunnen houden. In alle volwasfenen heb ik waargenomen, dat om de agt Dagen doorgaans eene Verhuiding plaats heeft. Terwyl ik, nu, in de eerste vier Weeken reeds tien Huidjes gekreegen had, zo kan men daar uit ligtelyk opmaaken, hoe ongemeen dikwils deeze Diertjes verhuiden moeten, wanneer zy niet belet worden een geheelen Zomer in vryheid voort te leeven.*

Veelen der Ouden zullen, indien zy dergelyke Schepzeltjes waargenomen hebben, zekerlyk hebben gedacht, dat die uit Drek en Vuiligheid oirfpronglyk waren. Ongemeen groot en zichtbaar, ondertusfchen, is de menigte van Eijeren, die zy, ten deele in, ten deele buiten het Lyf, aan de Vinnetjes draagen, gelykerys de Kreeften. Deeze zyn groot genoeg, om met het bloote Oog onderscheiden te worden, en hunne roodagtige Kleur doetze, byna, naar de Korreltjes van een Granaatappel gelyken. De menigte is niet alleen groot, maar zy fchynen, als 't ware, onophoudelyk gelegd te worden van deeze Diertjes. Ten minste, wanneer men een Kieuwenpoot, vooral een

V. „ groote, in Bronwater werpt, zo vallen, ter-
 AFDEEL. „ wyl zy zwemt, geduurig Eijeren van de
 LXXXIII. „ Vinnetjes op den Grond, waar tegen weder
 HOOFD- „ Vinnetjes op den Grond, waar tegen weder
 STUK. „ anderen uit het Lyf komen, en zig aan de
Stompneus. „ Blaadjcs zetten. De roeijende beweeging,
 „ welke zy met de gezegde Vinnetjes maaken,
 „ geeft daar zekerlyk aanleiding toe. Men kan
 „ derhalve zeggen, dat dit Diertje steeds, en
 „ meer dan eenig ander Schepzel, met Ei-
 „ jertjes bezwangerd zy, en die van zig
 „ werpe.”

De Heer SCHÆFFER, verder, de byzondere manieren van Voortteeling, die thans bekend zyn, overweegende, besluit; dewyl men onder deeze Infekten geenen zonder Eijeren vindt, dat het Hermaphrodieten zyn, doch die zig zelf bevrugten: want hy hadt niet alleen nooit iets dat naar Paaring geleek in dezelve kunnen waarneemen; maar het was hem ook eenmaal gelukt, uit Jongen, die hy uit Eitjes gekreegen, en ieder afzonderlyk geplaatst hadt, weder Eijeren te bekomen, daar Jongen uit voortkwamen. Dit merkt hy, met reden, als een genoegzaam bewys aan, dat deeze Kieuwenpooten, ook zonder bevrugting, vrugtbare Eijeren moeten in zig gehad en uitgegeven hebben.

Gestalte. De Gestalte van deeze Infekten, die ik, om dat zy zo stomp van vooren zyn, den naam van Stompneus geef, heeft iets afschuwlyks, het welk men beter uit beschouwing der fraaije Afbeel-

dingen van dien Pastoor en anderen kan opmaaken, dan met woorden beschryven. Behalve de gewoone, die op 't grootste het Lyf omtrent twee Duim lang heeft, vindt hy een kleinere, van ongeveer een Duim, meest door zeker Staartklepje verschillende. „ Zy komen in „ Vyvers of Graften, in 't vroege Voorjaar, „ dikwils voor (zegt LINNÆUS,) hebbende het „ Lyf groenagtig, van grootte als een Eikel; „ twee Oogen dicht by elkander op den top van „ 't hoofd: veel takkige Pooten: de Staart uit „ twee Borstels die sterk zyn, met een Plaatje „ daar tusschen, samengesteld”. Dit schynt dan de laatstgemelde van SCHÆFFER naast te gelyken: want ook die groote meer roodagtig vuil geel was, dan groen. De uitdrukking van veele takkige Pooten maakt de benaaming van *Apus* ongerymd. En, dat menze, in Sweeden, reeds in 't vroege Voorjaar vindt, schynt met den aart van deeze Insekten, by Regensburg, gantsch strydig.

Omstreeks Parys komt dit Insekt, zegt GEORFROY, die het de *Twee-Oog met een Draadige Staart* (*) noemt, en daar een fraaije Afbeelding van geeft; in 't Water, doch zelden voor. Het is zeer groot; anderhalf Duim lang; zynde en nagenoeg een Duim breed; met het end daar de Kop is, breedst, en dat, daar

V.
AFDEEL.
LXXXIII.
HOOFD-
STUK.
Stompreus.

(*) *Le Binocle a queue en filets.* p. 660.

V.
AFDEEL.
LXXXIII.
HOOFD
STUK.

de Staart is, finalst. De Kop heeft een klein puntje van vooren, en, naby dit puntje, van boven, twee Oogen, digt by elkander. Het Lyf is gedekt met twee Schulpen, die naar het end van één wyken en zig afzonderen, maaken- de een scherpen hoek naar de uitwendige randen, en latende tusschen elkander de Staart bloot. De onderste rand, daar deeze Schulpen van elkander afwyken, is een weinig Zaagswyze getand. De Staart is Schubagtig, en loopt in twee zeer lange harde Draaden uit. Van onderen heeft het Dier zes Korstagtige Pooten (*). De Sprieten zyn enkeld of eenvoudig (†).

IV.
Pulex.
Gerakte.

(4) Watervloo, met de Sprieten als in Takken verdeeld, en een geboogen Staart.

Deeze voert eigentlyk den naam van *Water- vloo*, zo om dat zy in grootte en gestalte wel naar

(*) Van de Vinnetjes of Kieuwen als Pooten, die de voornaamste byzonderheid zyn, spreekt hy niet. Deeze Korstagtige Pooten zullen zyn het gene SCHAEFFER noemt de drie Borstels wederzyds aan de onder het Schild verborgen zynde Roeypooten. Zy steeken van vooren, wederzyds, ver buiten het Schild uit.

(†) *Oculi duo. Antenna simplices.* GEOFFR. zegt LINNEUS.

(4) *Monoculus Antennis dichotomis, Cauda inflexa. Faun. Suec.* 2047. GEOFFR. *Paris.* II. 655. N. 1. SWAMM *Quarto.* 66. T. 1 *Bibl. Nat.* Tab. XXXI. Fig. 1, 2, 3. SCHAEFF. *Monogr.* 1755. T. I. f. 1-3. *Abhand.* I. p. 251. & *Elem.* T. XXIX. Fig. 4. JOBLOT. *Micr.* I. p. 2. T. 13. f. P, Q. R. LEDERM. *Micr.* 146. T. 72. f. 2.

naar een Vloo gelykt, als wegens haare huppelende en oogfchynlyk fpringende beweeging in het Water. SWAMMERDAM noemt haar de *Boomagtige* of *Boomagtig getakte*, wegens de gedaante van haare Sprieten; elders wordt zy, wegens de figuur van den Kop en de geheele Gestalte, de *Water-Parkiet* getyteld (*). Zy is, onder den eerstgemelden naam, omftandig door den Heer BAKER beschreeven (†), doch op ver naa zo uitvoerig en naauwkeurig niet, als door den Heer SCHÆFFER, die verfcheide byzonderheden, de Gestalte en Levensmanier betreffende, grootelyks heeft opgehelderd.

Daar de meeste Waterdiertjes een byzondere Soort van Water verkiezen, merkt hy aan, worden deeze by Zomer, zo wel in Rivieren als in Slooten, in vuil en helder: ook, mag ik zeggen, zo wel in brak als zoet Water gevonden. Zelfs komen zy in dat van Potten en Bakken, 't welk in Tuinen of elders eenigen tyd aan de Lugt is bloot gefteld geweest, dikwils overvloedig voor. Zy hebben behalve de huppelende of fpringende, waar van de naam ontleend is, ook eene zwemmende en draaijende, en zelfs nog andere beweegingen, die zy meest met de Takkige Armen maaken. 't Schynt dat zy

V.
AFDEEL.
LXXXIII.
HOOFD-
STUK.
Getakte.

(*) Le Perroquet l'Eau. *Hist. des Inf. aux env. de Paris.* p. 655.

(†) *Nuttig gebruik van 't Mikroskoop.* Amst. 1756, blad. 311.

V.
AFDEEL.
LXXXIII.
HOOFD-
STUK.
Getakte.

zy, even als TREMBLEY dit in de Polypen ontdekke, het Licht beminnen. Dit kan de reden zyn, dat zy zig byna altoos, over dag, en inzonderheid by warm Weer en Zonneshyn, digt aan de oppervlakte van 't Water onthouden: het welk fomwylen aanleiding gegeven heeft, om zig te verbeelden, dat hetzelfde in Bloed veranderd ware; want fomtyds zyn deeze Dier-
tjes geheel rood van Kleur.

't Zyn Her-
maphrodie-
ten.

De Heer SCHÆFFER houdt deeze Watervlooijen, niet zonder reden, zo wel als de beschreeven Kieuwenpooten, vóór Hermaphrodieten of Diertjes van beiderlei Sexe. Dat het altemaal Wyfjes zyn, besluit hy daar uit, dat men in allen, op zekere Tyden, Eijertjes en Jongen aantreft, en dat het Mannetjes tevens zyn, uit de Paaring, welke hy waargenomen heeft. De Eijertjes komen zo wel in kleinen voor, als in volwasfenen; doch in getal zeer ongelyk, hebbende hy 'er in sommigen maar twee, drie, zes of tien, in anderen meer dan veertig aange- troffen. Zy zyn groen en in 't eerst volkomen Kogelrond, doch worden naderhand ovaal of Eyrond en krygen een zwarte Stip, die het groo- te Oog is, veranderende dus allengs en zig- baarlyk, binnen de Baarmoeder, in leevende Jongen.

De getakte Watervlooijen zyn beslooten in een witagtig doorschynend Dopje, als Paarle- moer glinsterende, 't welk de Kleur der Inge- wanden zig onbelemmerd laat vertoonen. Dee-

ze Dopjes schynen in sommigen als uit Maazen, in anderen uit Schubben, of ook uit Ruiten samengesteld te zyn, van verschillende figuur. Het Dopje is platagtig ovaal en aan de eene zyde open, om de Vinnetjes, die tot Zwempooten dienen, te laten speelen. Van boven heeft het twee Hoorntjes op den Kop, met gepluimde Takken. De Bek, of dat gedeelte van den gekapten Kop, 't welk men dus noemt, is in sommigen spits, gelyk een Vogelsneb, hoedanigen gemeenlyk rood zyn; doch in andere breed, en meer naar den openstaande Bek van een Karper gelykende, zo SCHÆFFER aanmerkt, welke dikwils groen voorkomen, en daarom onderscheidt hy deeze getakte Watervlooijen in Vogel- en Vischkopfige. De eerstgemelden hebben SWAMMERDAM, BAKER en TREMBLEY, gezien en afgebeeld.

V.
AFDEEL.
LXXXIII.
HOOFD-
STUK.
Getakte.

De Staart, die mede onder de Kenmerken is aangetekend, wordt gezegd geboogen te zyn: het welk ik echter in de Afbeeldingen niet waarneem, of de scheeve stand zou daar mede bedoeld moeten worden. Het is een uitloop van het Dopje, en derhalve even de zelfde Schubagtige zelfstandigheid. Aan de zyden schynt zy rondagtig, doch van boven en van onderen scherp te zyn, gelyk de Kling van een Degen, zegt SCHÆFFER, die ze met dergelyke Tandagtige Borsteltjes, als de geheele Schaal van het Diertje, bezet gevonden, doch de zes ryën van korte sterke Doornen, waar van de Heer

HaarStaarte.

V. BAKER spreekt, daar aan niet waargenomen heeft. Hy merkt op, dat de Watervlooijen dikwils een end daar van kwyt raaken; hoewel men uit het overblyvende Stompje genoegzaam zien kan, dat zy een Staart gehad hebben; zo dat zy altoos onderscheiden blyven van een andere Soort zonder Staart, door hem ontdekt.

Het Oog. „ Aan den Kop vertoont zig, zeer blykbaar, een zwarte Stip, die de eerste aanleiding gegeven heeft tot den naam van Een-Oogen. Door sterke vergrooting wordt men gewaar, dat deeze Stip bestaat uit een menigte van kleinerondagtige Oogjes, waar van de binnenste altoos zwart zyn en doorschynende, de buitenste, aan den omtrek, wit, helder en zo doorschynende als Waterdruppeltjes. Ieder Oogje heeft zyn byzondere Gezigtzenuw, die in een algemeenen Tregteragtigen Bondel samenloopen en zig van onderen in een Punt vereenigen. Langs deezen Bondel legt, ter regter en slinker zyde, een zeer zichtbaar Spiertje, door middel van het welke het Insekt zyn Oog, nu naar de regter dan naar de slinkerzyde, sterk nederwaards trekken, en byna geheel omkeeren kan. Zo is dat Oog dan ook in geduurige beweeging, 't welk myns bedunkens, zegt de Pastoor, onder anderen ook van het onop houdelyk op- en nederflaan der Armen voortkomt, als onder welker begin en inwrichting de algemeene Bondel van Gezigtzenuwen verdwynt.”

„ Ik

„ Ik weet wel , dat SWAMMERDAM , BAKER, V.
 „ en anderen met hun , niet willen gelooven, AFDEEL.
 „ dat dit samengestelde Oog enkel zy , houden, LXXXIII.
 „ de voor zeker , dat het Diertje twee byzon- HOOFD-
 „ dere groote Oogen heeft , die zo dicht aan STUK.
 „ elkander zyn gekleefd , dat zy zig als een en- Getakte.
 „ keld Oog vertoonen. Doch ik ben door te
 „ veele Waarneemingen van het tegendeel over-
 „ tuigd , en men kan zig ook daar van verze-
 „ keren , wanneer men agt wil geeven op zo-
 „ danige die eerst uit het Ey gekomen zyn.
 „ Aan deezen is 't baarblykelyk , dat zy maar
 „ een enkeld te samen gesteld Oog hebben ,
 „ en , dat zy derhalve van den Heer LINNÆUS
 „ te regt *Een - Oogen* worden genoemd.

„ Onder dit samengestelde Oog vertoont zig
 „ altoos , in de Watervlooijen , een klein zwart
 „ Vlakje , dat in eenigen rondagtig , in ande-
 „ ren hoekig is en in sommigen als uit drie Stip-
 „ pen schynt te bestaan. Zouden deeze , die
 „ zo wel aan de eene zyde van den Kop als aan
 „ de andere gezien worden , ook overeenkoms-
 „ tig zyn met de kleine gladde Oogjes van ee-
 „ nige Land - Insekten ? 't Is zeker dat men in
 „ de Kieuwenpooten dergelyken waarneemt.
 „ Ik heb nog niet kunnen onderscheiden , of
 „ deeze Vlakjes dubbeld dan enkeld zyn”.

Van den Darm , die door het Insekt heen
 loopt , als ook van het Hart , welks Klopping
 men zeer duidelyk door het Mikroskoop kan

V. waarneemen , is by BAKER en anderen genoeg
 AFDEEL. gezegd.
 LXXX II

HOOFD-

STUK.

V.
Pediculus.
 Gestaaite.

(5) *Waterwolvlibulke* *Spriten* als in *Tal-*
ken verdeeld , en een te rug geboogen
Staart.

Ik begryp niet, met wat regt LINNÆUS den bynaam van Luis kan toe-eigenen aan deeze Soort, die alleen van de voorgaande verschilt, doordien de Staart rugwaards en niet naar voo- ren omgeboogen is, zo de Fransche Autheur, door hem aangehaald, heeft aangemerkt. Men kan deeze dan, ruim zo billyk als de andere, de Gestaaite heeten.

VI.
Quadricor-
n's.
 Waterluis.

(6) *Watervloo*, met vier *Sprieten*, en een reg-
 te in tweeën gespleeten *Staart.*

Deeze Diertjes kunnen met meer reden, en wegens de gedaante en wegens de langzaam re- gelmaatige beweeging, *Waterluizen* genoemd worden, dan de *Watervlooijen*, voorgemeld, wel-

(5) *Monoculus Antennis dichotomis*, Caudâ reflexâ. *Faun. Succ.* 2048 *GEOFFR. Paris* 656 N. 2.

(6) *Monoculus Antennis quaternis*, Caudâ rectâ bifidâ. *Faun Succ.* 2049. *SCOP Carriol* 1129 *GEOFFR. Paris.* 656. N. 3 T. XXI. f. 5. BAKER *Nutt, Gebr.* T. XV. f. 1-4. BLANK *Inf.* 149. T. 13 f. B *JOBIOT Micr.* I. pp. 2. T. XIV. f. C, D DE GEER, *Afz. Stokholm.* 1747 T. 6. f. 2. *Phil. Trans. abridg.* II. p. 258 T. 20 f. 5, 6. ROES. *Inf.* III. T. 98. f. 1, 2, 4, LEEUWENH. *Arc.* 142. f. 1.

welke GOEDAART dus getyteld hadt. Men geeft 'er ook, gemeenlyk, den naam van Waterluisjes aan. Het zyn deeze, die zo dikwils voorkomen in het Water van onze Regenbakken, en daarom zeer gereede Voorwerpen, ten dienste van het Mikroskoop uitleveren. LEEUWENHOEK heeftze *Zakdiertjes* genoemd, wegens de twee Zakswys' aanhangende Eijertrosjes, die veelen by de Staart hebben. Anderen geeven 'er, om die zelfde reden, den naam van *Druivendraager* aan.

V.
AFDEEL.
LXXXIII.
HOOFD-
STUK
Waterluis.

Die de sterk vergroote Afbeeldingen beschouwt, welken ROESSEL, om reden der Polyphen, die aan dezelve fomtyds zitten, aan't licht gegeven heeft; moet overtuigd zyn, dat de laatstgemelde naam nog wel de eigentste is. De Heer DE GEER hadt dergelyke Tros-Polyphen ook aan deeze Waterluisjes waargenomen. De Eijerzakjes aan de Staart, bovendien, hebben een zeer Druiftrosagtige vertooning. Veelen van deeze kleine Infekten in een Glas met helder Water hebbende, ziet menze die Eijertrosfen by wylen afwerpen. Zy schynen met even zo veel regt Een-Oogen genoemd te mogen worden als de Watervlooijen, hoewel hun Oog uit twee Kegelagtige deelen is samengesteld. By BAKER vindt men ook deeze Diertjes omstandig beschreeven (*).

(7)

(*) *Nuttig Gebruik van 't Mikroskoop.* Amst. 1756. bladz. 394.

V.
AFDEEL.
LXXXIII.
HOOFD-
STUK.

VII.
Concha-
ceus.
Schulp-
Vloo.

(7) Watervloo , die de Sprieten als uit veele
Haairtjes samengesteld , en een tweekleppig
Schulpje heeft.

www.libtool.com.cn

Omftandig wordt dit Diertje , dat in de Vyvers
en Moerasfen van Sweeden zig onthoudt , door
LINNÆUS beschreeven. „ Deszelfs Schulp ,
„ zegt hy , grooter dan een Koolzaadje , is Ey-
„ rond en eenigermate langwerpig , weder-
„ zyds gelyk , van vooren bultig en weinig
„ ftomp: zo dat het een volmaakt Doubletje
„ is; maar in de Doubletten heeft de opening
„ plaats aan de dunnere en het Scharnier aan
„ de bultigfte of dikfte zyde , waar van men
„ het tegendeel in deeze waarneemt , die , uit
„ het Water gehaald zynde , zig volkomen fluit.
„ Dus zou menze buiten 't Water voor het
„ Zaadje van een Plant , en in het Water , ter-
„ wyl zy gaapt , voor een Doubletje aanzien.
„ De Schaal is Aschgrauw en vuil: de bewe-
„ ging vlug gelyk die der overige Watervlooi-
„ jen. De Schaal doende gaapen , fleekt zy
„ veele Haairtjes van gelyke langte , die wit-
„ agtig zyn , tot het eene end van de gaaping
„ uit , welker beweeging haar vlug door't Wa-
„ ter voert en zy rust niet , voor dat zy een
„ Slakhoorn of iets Aardagtigs gevonden heeft,
„ waar op zy , met haare makkers , gaarn zitten
„ gaat ,

(7) *Moroculus Antennis capillaribus multiplicibus , Testâ*
bivalvi. Faun. Succ. 2050. GEOFFR. Paris. 657. N. 4.

„ gaat, loopende met de Pootjes op dat Lig- V.
 „ haam en zig daar aan hegtende. Als zy rust AFDEEL.
 „ is haar geheele Lyf in de Schaal verbor- LXXXIII.
 „ gen”. HOOFD-
 STUK.
 Schulpvlooi.

www.libtool.com.cn

Zodanige Diertjes heb ik, voor eenigen tyd, in het brakke Water hier om de Stad, met verwondering, waargenomen, en twee of drie van dezelve, in een schoon Bierglas, nederzettende in myn Tuinhuis, stond ik 's anderendaags verbaasd, dat ik 'er geen meer in vond: waar uit ik besloot, dat zy 'er moesten uitgekroopen zyn. Een ander Schulpdiertje zal het zyn geweest, waar van BAKER spreekt(*); doch dat van LEDERMULLER, hebbende eene Niergelykende figuur, schynt meer tot deeze Soort te behooren, dan tot die der getakte Watervlooi-
 jen (†).

De Liefhebbers van Waarneemingen met het Mikroskoop wordt door LINNÆUS thans aanbevolen, een Diertje naar deeze Schulpvlooi-
 gelykende, maar kleiner, te onderzoeken, dat zig eenzaam onthoudt binnen de doorschynende Blaasjes van het Water-Duizendblad met geele Bloemen (‡), (byna in alle) met eene
 van

(*) *Nuttig gebruik van 't Mikroskoop*, bladz. 397.

(†) *Animal aquatique a Coque ou Puceron en forme de Roignon. Amus. Microscop.* Tom. II. p. 58. Tab. 73.

(‡) *Utricularia vulgaris. Spec. Plant.* I. p. 26. *Millefolium aquaticum lenticulatum. BAUH. Pin.* 141. 't Groeit overvloedig in Slooten, Vyvers en Waterdobben. DE GORTER *Flo-
 ra Belgica.* Ultraj. 1767. p. 7.

V. van buiten zichtbaare beweeging: zynde den 11
 AFDEEL Juny 1766 door zyn Ed. Zoon den Heer LINNÉ,
 LXXXII. Hoogleeraar in de Kruidkunde te Upsal, waar-
 HOOFD- genomen (*) w.libtool.com.cn
 STUK.

VIII. (8) Watervloo, met eene op zyde platte Neet-
 Lenticula- agtige Schaal.
 ris.
 Neetagtige.

In Finland is deeze aanmerkelyk groote Soort van Watervlooijen door den Heer UDDMAN ontdekt; wier Schaal de grootte van een Boon of be breedte van het uiterste Vingerlid heeft, zynde zeer samengedrukt, met een scherpen rand en doorschynende.

IX. (9) Watervloo, met eene Klootgelykende Schaal,
 Telmis. die van agteren drietandig is en van vooren een kromme Lip heeft.

Te Algiers heeft de Heer BRANDER deeze Soort gevonden, waar van LINNÆUS de Schulp alleen gezien hadt, hebbende de figuur van Cicers. Deeze Schaal was byna Kogelrond, doorschynende en van agteren drietandig, met den middelsten Tand scherpst: zynde de onderste zyde van de Schaal minder bultig. Van vooren was dezelve, horizontaal, tot over 't mid-

(*) *Syst. Nat.* Ed. XII. p. 1059.

(8) *Monoculus* Testâ compresâ, Lentiformi. *Faun. Suec.* 2051.

(9) *Monoculus* Testâ subglobosâ, postice tridentatâ, anticâ labio fimo. *Syst. Nat.* X, XII.

midden gespleeten. Het onderste deel , voor- V.
 waards langer , liep in een omgekromde stompe AFDEEL.
 Lip uit : het bovenste , zonder Lip , was van LXXXIII.
 vooren bultig en *overdwars gestreept* HOOFD-
 NAUS stelt nog twyfelagtig , of dezelve tot dit STUK.
 Geslagt behoore.

LXXXIV. HOOFDSTUK.

*Beschryving van 't Geslagt der PISSEBEDDEN ;
 het welke , behalve de gewoone Land- en Water-
 Pissebedden , ook veelen , die men gemeenlyk Zee-
 Luizen noemt , en de eigentlyke Walvisch-Lui-
 zen bevat.*

Verscheide oneigen benaamingen heeft men, Naam
 van ouds tot heden , gegeven aan de In-
 sekten , die tot dit Geslagt behooren. Want de
 Grieksche naam *Oniscus* , waar mede de Latyn-
 sche *Asellus* overeenkomt , moet , buiten twy-
 fel , van een Ezel worden afgeleid , naar welk
 Dier zy alleen wegens haaren traagen voort-
 gang gelyken. De Duitschers noemen de ge-
 meene Soort *Keller-Ezel* , om dat zy meest
 voorkomen in Kelders , of op andere Vogtige
 beslootten plaatfen. De Italiaanen noemenze
Porceletti , de Franschen somtyds *Porcelet* ,
 en de Engelschen *Sow* , 't welk met den Neder-
 duitschen naam van *Muurvarkens* of *Zeugen* strookt.

V. Gemeener is die van PISSEBEDDEN, welke van
 AFDEEL. haare eigenschappen in de Geneeskunde moet
 LXXXIV
 HOOFD- afgeleid worden. De naam van *Millepedæ*, by
 STUK. welken zy ~~nogthans in de Winkelen~~ bekend zyn,
 heeft, om dat het getal van haare Pooten op
 ver naa geen honderd, 'k laat staan duizend
 is, de allerminste eigenschap.

Kenmer- De Kenmerken, die tot onderscheiding van
 ken. deze Infekten dienen, zyn eenvoudig. Zy
 hebben een langwerpig rond of ovaal Lighaam:
 de Sprieten zyn Borstelagtig en het getal der
 Pooten veertien.

Soorten. In dit Geslacht zyn vyftien Soorten beschree-
 ven, waar van de meesten zig in de Zee ont-
 houden.

I. (1) Pisfebed, die het Lyf van onderen met twee
 Afslus. Blaadjes bedekt heeft en de Staart half
 Zee- ovaal.
 Brems.

RONDELETIUS maakt gewag van een Zeedier-
 tje, dat uit overeenkomst met de Bremfen,
 door welken de Paarden en Runders zo gewel-
 dig geplaagd worden, den naam voert van *Asti-
 lus marinus* of Zee-Brems. Deeze overeen-
 komst, zegt hy, bestaat niet in de gedaante,
 noch

(1) *Oniscus Abdomine foliis duobus obtecto, Semi-ovali.*
Mus. Ad. Frid. I. p. 88. Faun. Suec. 2052. Syst. Nat. X.
Gen. 241. XII. Gen. 272. GRON. Zooph. 997. Astilus five Oes-
trum. BELL. Aquat. 443. Pediculus marinus. ROND. Pise.
576.

noch in 't geluid, maar in een dergelyke eigenschap. De Tonynen, Dolphynen en Zwaardvisfchen, naamelyk, worden zo geweldig van dit Diertje aangerand of gestoken, dat deeze Visfchen fomwylen uit de Zee in 't Schip of op den Oever springen.

Het is een klein Diertje, dat door ARISTOTELES beschreeven wordt, als de gedaante wel van een Scorpioen, doch de grootte slegts van een Spinnekop hebbende. In plaats van Bek hadt het een Buisje, dat lang was naar het Lyf te rekenen, en wederzyds twee Armen, die zig naar den Bek boogen; dan volgde het Agterlyf met Insnydingen, waar zes Pooten aangehecht waren; twee aan 't end dikst en langst; de twee volgende op zyde kleiner, en de twee voorlyfsten allerkleinst. Gelyk de Polypen met haare Napjes, zo kleefde dit Diertje, met zyn Bek, aan het zagtste en vetste deel der Visfchen, onder de Vinnen, zo vast, dat men het 'er niet zonder breeken kon aftrekken, en het zoog 'er zo lang Bloed uit, gelykerwys de Bloedzuigers, tot dat het door volgezoopenheid afviel en stierf.

De Heer GRONOVIVS tot deeze Soort een Diertje betrekkende, dat in de Noordzee gevonden, en hem door den Heer PENNANT geschonken was; merkt aan, „dat hetzelve den Kop „ klein, driehoekig, met een ronde tip, van „ boven verheven rond; de Sprieten Elsvor- „ mig, met Leedjes, wederzyds twee, en wei-

V. „ nig langer heeft dan den Kop: de Oogen zeer
 AFDEEL. „ groot en Kloot rond, aan de bovenste randen van
 LXXXIV. „ den Kop geplaatst. Het Borststuk is ovaal,
 HOOFD- „ van boven verheven rond, effen en glad, be-
 STUK. „ staande uit zeven beweeglyke Leden, die
 Zeebrems. „ de zeven paar Pooten dekken; zynde de Buik
 „ wederzyds, tusfchen de Pooten, gedekt met
 „ twee zeer dunne Vliesagtige Blaadjes, die
 „ als Klapvliesjes beweeglyk zyn en in 't mid-
 „ den op elkander leggen. Onder deeze Klep-
 „ jes zitten (zegt zyn Ed.) de Eytjes verho-
 „ len (*). De Pooten zyn zeer kort, tot loo-
 „ pen, niet tot zwemmen, gefchikt, de drie
 „ voorfte paaren voorwaards, de overigen ag-
 „ ter- en nederwaards uitgestrekt, wordende
 „ naar agteren langs hoe langer. De Staart,
 „ een weinig fmaller dan het Borststuk, bestaat
 „ uit zes Leedjes, waar van de vyf voorften
 „ fmalt zyn en naar agteren Halfmaanswyze;
 „ het laafte ovaal, vlak met een ftompen
 „ rand, van onderen wederzyds voorzien met
 „ zeven ovaale Vliezige blaadjes, die misfchien
 „ de Zwempooten zouden kunnen zyn. Aan
 „ ieder zyde van het uiterfte Leedje der Staart
 „ is een Zeisfenswyze Poot gehecht, die zig
 „ waterpas kan beweegen. De Kleur van het
 „ ge-

(*) De Heer LINNÆUS, ondertusfchen, verzekert van deeze
 Soort alleen, dat dezelve Jongwerpende zy. *Habitat in Ocea-
 no, viviparus. Syst. Nat. XII. p. 1059.*

„geheelee Infekt is geelagtig” (*).

(2) Pisfebed, die het Agterlyf met zes Blaadjes gedekt en de Staart stomp heeft.

V.
AFDEEL.
LXXXIV.
HOOFD-
STUK.
II.
Oeftrum.
Zee Hor-
fel.

Het Korstagtig Diertje, van MARCGRAAF in Brasil gevonden, hier aangehaald, wordt door den Heer GRONOVIVS als gelykfoortig aangemerkt (†) met dat Diertje, 't welk in de Verzameling van LAGERSTROEM beschreeven is (‡), hebbende het Lyf byna ovaal, bruinagtig paarschblauw en zeer glad, gedekt met twaalf Segmenten, waar van het eerste en laatste naar het vierde deel van een Kloot gelykt: den Kop stomp, bruin, besprengd met uitgeholde Stippen, de Sprieten als Draaden, dikagtig, uit zes Klootagtige Leedjes bestaande: aan beide zyden twintig Pooten, die samenge-drukt zyn, en ieder gewapend met een krom Klaauw.

(*) *Zoophyl. Gron. Fasc. II. p. 233. N. 997.*

(2) *Oniscus* Abdomine foliis sex obrecto, Caudâ retusâ *Mus. Reg. 39 Faun. Suec. 2053. Animalculum crustaceum. MARCGR. Bras. 155 f. 3, 4. STROEM. Sondm. 165. N. 2. T. 1. f. 2, 3.*

(†) *Oniscus* Caudâ subrotundâ integrâ, Pedibus utrinque viginti. *Zooph. Gron. N. 995. Crustaceum Animalculum. MARCGR. Bras. Libr. IV. Cap. 3. p. 155. julus ovalis* Pedibus utrinque viginti. *ODHEL. Chin. Lagerstrom. §. 36 f. 4. Fiske-Biörn, Wasferwanze, Wasferlaus. PONTOPP. Norw. Tom. II. p. 94.*

(‡) *Chinenfia Lagerstromiana. Amœn. Acad. IV. p. 253. T. 3. f. 4.*

L. DEEL. XIII. STUK.

Hh 3

V. Klaauwtje, hebbende een regtopstaande Doorn
 AFDEEL. van agteren.
 LXXXIV.

HOOFD-

STUK.

III.

Psera.

Zee-

Wants.

(3) *Pisfebed*, die het *Agterlyf* van anderen
 bloot, de *Staart* half ovaal en *ſcherp* heeft.

't Getal der Pooten, alleen, wylt genoegzaam
 aan, dat de gedagte Chineefche niet een zelfde
 Soort kan zyn, als die Noorfche, waar van de
 Heer PONTOPPIDANS de afbeelding en beſchry-
 ving geeft, onder den naam van Water-Wants
 of Water-Luis, welke de gemeene Man in
 Noorwegen *Fiske-Bioern* heet. „ Dit, zegt
 „ hy, is een ſchadelyk Zee-Inſekt, met eene
 „ witagtige en glanzige Hoornſchaal, in twaalf
 „ Ringen verdeeld, en hebbende aan de onderſte
 „ of platte zyde twaalf Pooten. De groot-
 „ ſten van deeze Soort, die ik gezien en afte-
 „ kenen laaten heb, zyn zo lang als het Lid
 „ van een Vinger, maar de kleinſten geen vier-
 „ de deel zo groot en ook in Kleur zeer wei-
 „ nig gelykende naar de eerſtgemelden. Dit
 „ Ongediert plaagt verſcheide Viſſchen, doch
 „ allermeeſt de Kabbeljaauwen, die men *Dorſch*
 „ noemt. Als deeze Viſſchen aan den Angel hangt,
 „ en zig niet met zwemmen of afſpoelen kan
 „ redden, zo zuigt deeze Water-Wants hem
 „ het Sap en Vet zodanig uit het Lyf, dat hy
 „ ver-

(3) *Oniſcus*, Abdomine ſubtus nudo, Cauda ſemi-ovalis
 acuta. *Faun. Suec.* 2054.

„ vervolgens in 't geheel niet deugt, om tot V.
 „ Spyze te gebruiken. Deeze Water-Wants AFDEEL.
 „ en andere Infekten jaagen veele Vifchen uit LXXXIV.
 „ de Zee voort, dat zy, volgens de wyze in HOOFD-
 „ zigten van den Schepper, het Strand moe- STUK.
 „ ten zoeken. Inzonderheid gefchiedt dit met Zee-
 „ den Zalm, een Visch die moeielyk te van- Wants,
 „ gen zoude zyn, indien niet een menigte van
 „ groene of blaauwagtige platte Luizen, veel
 „ gelykende naar Weegluizen of Wantfen,
 „ zig in zyne Vinnen zette en hem plaagde.
 „ Hier door wordt hy gedwongen, om de Stroo-
 „ men en inzonderheid de Watervallen op te
 „ zoeken, om zig af te fpoelen, en dus raakt
 „ hy in handen der Menfchen, tot groot voor-
 „ deel van dezelve”.

Gelyk de twee voorgaande Soorten in de Oceaan in 't algemeen huisvesten, zo is deeze, in 't byzonder, in de Zee van Noorwegen door SOLANDER waargenomen en dus beschreeven. In grootte was dezelve van de anderen weinig verfchillende. Het Borstftuk bestondt uit zeven egaale afdeelingen; de Staart uit vyf die fmaller waren, behalve het laafte, dat van figuur half ovaal was, maar fpits. De Sprieten maakten een vierde uit van de geheele langte des Infekts: Pooten hadt het veertien, waar van de zes voorlykften, voorwaards gekeerd en ieder met een kromme Klaauw voorzien waren, met een Boogswys' Leedje gehecht zynde aan het Lighaam. De Buik was bloot: de Staart

V.
AFDEEL.
LXXXIV.
HOOFD-
STUK.

gedekt met smalle niet oversteekende Blaadjes.
De Eijerstok wordt (zegt hy) van de Nooren,
uitwendig, ~~als een byzonder~~ daar toe dienstig
middel, tegen de Schurft gebruikt.

Kabbel-
jauws-
Luis.
PL. CVI.
Fig. 6.

Deeze beschryving komt zo volmaakt over-
een, als de afbeelding van PONTOPPIDANS, met
die Infekten, welke ik onlangs gekogt heb on-
der den naam van Kabbeljaauws-Luizen, en
naar een van welken de Afbeelding in Fig. 6,
op Plaat CVI., byna een derde in langte en
breedte vergroot zynde, gemaakt is; dat ik'er
naauwlyks iets heb by te voegen. Alleen merk
ik aan, dat de Ringen wel glanzig wit zyn,
doch met geele randjes, de middelsten bruin
geplekt, en de Oogen zeer groot, van Kleur
paarschagtig bruin. Op dezelve kan men een
zeer fraaije Netswyze verdeling, gelyk in die
der Infekten in 't algemeen, waarneemen. Ook
onderscheiden de Pooten zig zeer duidelyk, daar
in, dat de zes voorsten tot vasthouden en krab-
ben, de agt middelsten tot loopen, en de twee
agtersten tot roeijen of zwemmen geschikt
zyn.

IV.
Physodes.
Blaazige.

(4) Pisfebed, *die het Lyf van onderen bloot, de*
Staart ovaal heeft.

In de Oceaan onthoudt zig deeze, wier Lig-
haam, behalve den Kop en de uiterste Staart-
punt,

(4) *Oniscus Abdomine subtus nudo, Caudâ ovarâ. Syst.*
Nat. XII.

punt, ook bestaat uit zeven Ringen van het Borststuk en vyf aan 't Staart-end; hebbende, wederzyds, twee korte Sprieten. Het Blaadjje, waar mede de Staart eindigt, is gantsch ovaal, en heeft wederzyds tweebladige Steel- tjes, wier Blaadjes, van Lancetswyze figuur en stomp, korter zyn dan de Staart, welker Leedjes van onderen met een groot getal Blaas- jes, zo lang als de Staart, bedekt zyn. Zie daar de reden van den bynaam.

(5) Pissebed, met het Lyf van onderen bloot, de Staart Elsvormig.

V.
AFDEEL.
LXXXIV.
HOOFD-
STUK,
Entomon.
Pantige.

Aanmerkelyk smaller is het Lighaam in deeze Soort, welke van de Sweeden *Syrmas* en van de Ingezetenen van Ooster-Bothnie *Grunas- korfwa* geheten wordt. Zy onthoudt zig menigvuldig in de Oostzee, by de Haringen. De grootte is als die van het uiterste Duimlid, zynde van boven verhevenrond, van onderen plat, aan de kanten scherp gerand, en het Kop- schild overal ingesneeden. De Voorpooten zyn wederzyds drie in getal, klein en glad; de Ag- terpooten wederzyds vier, grooter en met Haair- tjes. Twee paar Sprieten heeft zy op den Kop.

(5) *Oniscus Abdomine subtus nudo, Caudâ subulatâ. Faun. Suec. 2055. Afellus marinus Cornubiensis alius RAJ. Inf. 43. PET. Gaz. T. 1. f. 4. GRON. Zooph 992. BASTER Uit- spann. II. p. 143. T. 13. f. 2. Entomon pyramidale, KLEIN- Dub. 38. f. 1, 2.*

I. DEEL XIII. STUK.

H h 5

V. Kop. Het Lyf bestaat uit zeven Verdeelingen, behalve den Kop en Staart. De Staart, die zo lang is als de twee derden van het Lyf, is onverdeeld en rondagtig, driehoekig, van onderen bekleed met twee verhevenronde evenwydige Straalen. Het geheele Dier is wit, de Oogen uitgezonderd.

AFDEEL.
LXXXIV.
HOOFD-
STUK.

De aangehaalde Zee-Pisfebed van RAY, aan de Kust van Cornwall gevonden, was vyf vierden Duims lang, met Sprieten van een Duim, die in vyf Leedjes verdeeld en dun waren; de Oogen klein en zwart: het Lyf uit zeven Ringen, behalve Kop en Staart, bestaande. De Staart was lang en hol, als zynde wederzyds geflooten, doch in 't midden een Spleetje hebbende. Aan 't end der Pooten, die dezelve de agtersten langst hadt, waren kleine Klaauwtjes.

Noch de Elsvormigheid van de Staart, noch de Pieramidaale figuur van 't Lighaam, is blykbaar in dat Diertje uit de Noordzee, 't welk door Doktor BASTER is afgebeeld en beschreeven; hoewel hetzelve in langte der Sprieten veel overeenkomst met den Zee-Pisfebed van RAY en met den Water-Pisfebed van BAKER (*) heeft, wier agterste Pooten inderdaad de langsten zyn, en die, bovendien, aan de Staart wederzyds byhangzels heeft, 't welk voorheen als een Kenmerk van deeze Soort was op-

(*) *Nuttig Gebr. van 't Mikroskoop.* bladz. 360. PL. XIV. f. 1. 3.

opgegeven (*). GRONOVIVS fchryft 'er veertien Zwempooten aan toe.

V.
AFDEEL.
LXXXIV.
HOOFD-
STUK.
VI.
Ceti.
Groen-
landfe Wal-
vifch Luis.
PL. CVI.
Fig. 4, 5.

(6) Pisfebed, *die ovaal is met duidelyke ver-
deelingen; de Pooten van het derde en vier-
de Paar egaal van breedte, smal en ftomp.*

De Infekten, op onze Plaat CVI, in Fig. 4 en 5, afgebeeld, zyn voor eigentlyke Walvischluizen uit Groenland gebragt, en komen overeen met de befchryving, welke LINNÆUS geeft van deeze Soort, zeggende, dat die het Lyf ovaal of Eyronde heeft, beftaande uit zeven onderfcheidelyke Leedjes, waar van de Kop het kleinste is: dat de Pooten van het eerfte, tweede, vyfde, zesde en zevende Paar, dikke Schaaren hebben, die uitloopen in een beweeglyke fcherpe Klaauw; doch, dat die van het derde en vierde Paar Draadagtig en ftomp zyn. Het eerfte Paar is onder het Lyf geplaatst. De Verdeelingen zyn meer van elkander afgezonderd, dan in de overige Soorten.

De Heer PALLAS begreep niet, om wat reden Doktor BASTER den Sweedfchen Ridder berispte, van de Walvischluis van MARTENSONder de Pisfebedden geplaatst te hebben (†); doch
thans

(*) *Oniscus Caudâ subulatâ, utrinque appendiculatâ. Faun. Suec. Ed. I. N. 1255.*

(6) *Oniscus ovalis, Segmentis distinctis, Pedibus tertii quatuor paris linearibus ovaticis. Mus. Ad Frid. I. p. 89. Faun. Suec. 2056.*

(†) Non intelligo, cur Cel. BASTERUS Linnaeum reprehendat;
I. DEEL. XIII. STUK,

V. thans wordt door LINNÆUS zelf die berisping,
 AFDEEL. LXXXIV. zo zy dus genoemd mag worden, gebillykt,
 HOOFD- doordien hy die Walvisch-Luis van MARTENS
 STUK. van de Pisfebedden afgescheiden, en gevoegd
 Walvisch. heeft onder de gelyknaamigen van het Diertje,
 Luis. op onze Honderdste Plaat afgebeeld, 't welk
 maar agt Pooten heeft. De Heer BASTER, die
 zig meest ophoudt met het onderzoek van in-
 landsche Schepzelen, schynt de regte Groen-
 landse Walvischluizen niet gekend te hebben,
 welke in 't Werk van SEBA taamelyk wel zyn
 afgebeeld (*). Die van onze Plaat zyn, in
 langte en breedte, ruim driemaal zo groot als
 natuurlyk gemaakt, en geelagtig wit van Kleur,
 doch de smalle Pootjes zwart. Die andere
 Diertjes, welken de Heer GRONOVIVS *Polygo-*
nopus en BRUNNICHE *Pycnogonum* tytelt, zyn
 roodagtig vaal. Wy hebben 'er Fig. 5, van
 de onderzyde, bygevoegd; om een groote Blaas
 te vertoonen, die sommigen van deeze Infek-
 ten voor aan den Buik voeren, komende hier
 in met de Water-Pisfebed van BAKER overeen.
 Mooglyk zullen zy, in dezelve, haare Eijertjes
 of Jongen draagen. Dat die zwarte smalle Poo-
 tjes haar tot Riemen dienen, om eenigermate
 te kunnen zwemmen, is niet onwaarschynlyk.
 Zy zyn zeer duidelyk voorzien met Sprieten of
 Hoorn-

dat, *Pediculum Ceti Martensianum Oniscis adnumerantem.*
Misc. Zool. p. 189.

(*) Zie aangaande dit alles hier voor, bladz. 171.

Hoorntjes en hebben voor, op den Kop, twee kleine gladde Oogjes.

V.
AFDEEL.
LXXXIV.
HOOFD.
STUK.
VII.
Marinus.
Zee-Luis.

(7) Pisfebed, *die half Rolronde is, met de Staart langwerpig ovaal en onverdeeld.*

Deeze, in de Zee van West-Gothland door LINNÆUS waargenomen, hadt, gelyk de overige Zee-Luizen, zeven Pooten aan ieder zyde, doch onderscheidde zig door de smalle figuur des Lighaams en door de kleinte, als niet veel grooter zynde dan een Luis. De Staart bestondt uit een enkel langwerpig stuk, zonder Pooten. Die van GRONOVIVS, welke aan hem door Doktor BASTER van Zierikzee gezonden was, in Gestalte veel gelykende, hadt de langte van een half Duim.

De Zeeluis van BELLONIUS en GESNERUS, vindt men, in 't Werk van RAY (*), aldus beschreeven. „ Zy is witagtig van Kleur, een Duim „ lang en een vierde Duims breed. De Kop is „ rond en wederzyds onder 't Schild vertoo- „ nen zig kleine Oogjes. Het geheele Lyf is „ van de zelfde breedte, in twaalf Ringen ge- „ smaldeeld zynde. Aan de zeven breedste „ Ringen zyn gehecht even zo veel paar Poo- „ ten. De vyf smalsten zyn een plaatsvulling „ van

(7) *Oniscus semicylindricus*, Cauda ovato-oblonga integrâ.
Faun. Suec. 2057. *It. Westgoth.* 190. *GRON. Zooph.* 996. T.
17. f. 3?

(*) *Hist. Inf.* Lond. 1710. pag. 44.

I, DEEL. XIII. STUK.

V. „ van de Staart in de Kreeften en dergelyken.
 AFDEEL „ Van onderen hebben zy breede byhangzels,
 LXXXIV. „ aan welken waarfchynlyk de Eijertjes klee-
 HOOFD. „ ven. Voorby alle de Ringen fchiet een groot
 STUK. „ Blaadje, dat op de zyden beweeglyke by-
 Zee-Luis, „ hangzels heeft, die tweepuntig zyn, en ee-
 „ nigermaate naar Kreeftschaaren gelyken. De
 „ Pooten zyn met ronde Klaauwen gewapend
 „ en de Ringen op zyde gedoornd. Van de
 „ Klaauwen zyn de drie voorften, weder-
 „ zyds, naar onderen; de drie agterften naar
 „ boven gekeerd, en de middelste regt voor-
 „ waards. De Kleur van het Dier is, in't le-
 „ ven, een weinig roodagtig bruin. Zy hech-
 „ ten zig aan de Vifchen, inzonderheid aan
 „ de Barbeelen, omtrent de Kieuwen en aan de
 „ Borst, daar geene Schubben zyn". De fi-
 guur des Lighaams onderfcheidt deeze van de
 drie Soorten van dit Geflagt.

VIII.
Bicauda-
rus.
 Twee-
 staart.

(8) *Pisfebed, die half Rolronde is, met twee Staarten zo lang als 't Lyf.*

Aan de Oevers van Noorwegen, in de Zee, was deeze gevonden.

IX.
Linearis.
 Smalle.

(9) *Pisfebed, die de Staart viertandig heeft.*

III

(8) *Oniscus femi-Cylindricus, Caudis duabus longitudine Corporis. Faun. Suec. 2062.*

(9) *Oniscus Cauda quadridentatâ. Amæn. Acad. VI. p. 415. N. 100.*

In de Oceaan, by Suriname, heeft men dee- V.
 ze Zee - Pisfebed waargenomen, die smal en AFDEEL.
 egaal van breedte, wederzyds als getand zyn- LXXXIV.
 de, een Duim lang, met de Sprieten zo lang HOOFD-
 als 't Lyf; de Staart langer en met twee Tan- STUK.
 den uitgerand, daar zydelings Blaadjes aange-
 groeid zyn, het welk dezelve viertandig
 maakt.

(10) Pisfebed, die geel is met bruine Strie- X.
 men. Scopulo-
rune.
Klippige.

By de voorgaande Zee - Luis werdt, in de
 Zee van Westgothland, ook deeze gevonden,
 wier Kop wel eens zo groot was als het geheele
 Lyf der andere. Zy hadt de Sprieten half
 zo lang als het Lyf, en de Staart stomp.

(11) Pisfebed, die Lancetvormig is, met de XI.
 Staart rond, en aan dezelve Vorkagtige Aquaticus.
 punten. Water-Pis-
febed.

Deeze moet, in Gestalte, eenigermate naar
 de Vyfde Soort, die ik de Puntige genoemd
 heb,

(10) *Oniscus luteus, strigis fuscis.* Faun. Suec. 2060. It.
 Westgoth. 190. STROEM. Sondm. 166. N. 3.

(11) *Oniscus lanceolatus, Caudâ rotundatâ, stylis bifur-*
cis. Faun. Suec. 2061. *Asellus aquaticus* Gesneri. RAJ. Inf.
 43. *Asellus aquaticus.* FRISCH. Inf. X. T. 5. *Asellus.* GEOFFR.
 Paris. 672. T. XXII. Fig. 2. SCHEFF. Elem. T. 22. Confer:
 Entomon Hieroglyphicum, KLEIN. Dub. f. 5, sed maxi-
 mum.

L DEEL. XIII. STUK.

V. heb', gelyken, waar van zy door de Staart ver-
 schilt. Haar woonplaats is, gelyk die der Wa-
 ter-Pisfebed van BAKER, in de zoete Water-
 ren, die zuiver zyn. Men vindtze in zagt vlie-
 tende Beekjes, aan de Wortels der Waterplan-
 ten, zegt FRISCH, zynde van boven bruin,
 met witagtige Vlakken gemarmerd en van on-
 deren wit. Die, welke GEOFFROY de Zoet-
 Water Pisfebed noemt, was Aschgrauw van
 Kleur en taamelyk glad; in figuur des Lighaams
 weinig van de Aard-Pisfebedden verschil-
 lende.

XII. (12) Pisfebed, die ovaal is, met een dubbelde
Oceanicus. Staart, wier Punten gevorkt zyn.
Zee-Pisfe-
bed.

De lighaamsgestalte van deeze Soort komt,
 zo de Heer GRONOVIVS aanmerkt, volkomen
 overeen met die der gewoone Pisfebedden, doch,
 behalve de verschillende Staartpunten, merkt
 zyn Ed. ook aan, dat deeze Zee-Pisfebed we-
 derzyds zes Zwempooten heeft. Hier uit zou
 men denken, dat dit de eenigste Pooten waren
 van het Dier, dewyl hy geen gewag maakt van
 de veertien Loopooten, welke in de Afbeel-
 ding van den Heer BASTER zo blykbaar zyn.

Het

(12) *Oniscus ovalis*, *Cauda bifida*, *Stylis bifidis*. *Syst. Nat.*
 XII. *Oniscus Stylis Caudæ utrinque binis*. STROEM. *Sondm.*
 202. T. 1. f. 14, 15. BASTER. *Uitspann.* II. D. p. 160. T.
 XIII. f. 4. *Oniscus Corpore lato, Pedibus natatoriis, Cauda*
utrâque bifetâ. *At. Helv.* V. p. 371. T. 5. f. 463. GRON.
Zooph. 994. T. 17. f. 2.

Het onthoudt zig niet alleen aan de Zeeuwsche Stranden, maar ook in andere deelen van den Oceaani.

V.
AFDEEL.
LXXXIV.
HOOFD-
STUK.

www.libtool.com.cn

(13) Pisfebed, *die ovaalis, met de Staartstomp en zonder Punten.*

XIII.
Asimilis.
Strand-
pissebed.

Dewyl de Heer BASTER schryft, dat de hier uit zyn Werk aangehaalde Soort, behalve de veertien Loopooten, van agteren ook Zwemvoeten heeft, als twee *platte dunne Stukken* het onderste des Buiks bedekkende, zo heeft men zig verbeeld, dat dit de eerste Soort van LINNÆUS konde zyn, niet daar op lettende, dat zyn Ed zegt: *uit elk der vyf onderste Insnydingen* komen twee *platte dunne Stukken* voort: zo dat dus het getal der Zwempooten of der gedagte Blaadjes, in deeze Zee-Pissebedden, die zyn Ed. aan de Paalen van het Zierikzeefche Hoofd en tusfchen het Zee-Wier vindt, niet twee maar tien was. Dus zien wy dan ook, dat zy grootelyks van de Luizen der Visfchen, 't welk onze eerste Soorten zyn, verschillen en de verblyfplaats gaf geen de minste aanleiding, om te vermoeden, dat het de zelfde Insekten zouden zyn.

De langte van deeze Zee-Pissebedden is, volgens hem, meer dan een Duim, Voetmaat, en

(13) *Oniscus ovalis*, Cauda obtusa mutica, BASTER. *Uit-
spann.* II. D. bl. 160. T. XIII. f. 3.

I. DEEL, XIII. STUK.

li

V. en de breedte iets minder dan een half Duim.
 AFDEEL. Zy hebben, zo zyn Ed. my thans meldt, een
 LXXXIV. witagtig graauwe Kleur, gelyk sommige licht
 HOOFD- gekleurde Aard-Pisfebedden. Het fchynt my
 STUK. toe, dat zy ook veel platter zyn van Lyf, dan
 de gedagte Kabbeljaauws-Luizen, welken ik
 aan zyn Ed. tot vergelyking gezonden heb, doch
 die hy verklaart, grootelyks van zyne Zee-Pisfe-
 bedden te verschillen.

XIV. (14) Pisfebed, die ovaal is, hebbende de Staart
 Afellus stomp, met enkele Punten.
 Aard-Pisfe-
 bed.

* Bladz.
 481.

Geen bekender, byna, onder de Infekten, dan deeze, die men gemeenlyk de hier voor * gedagte naamen geeft. Men vindtze in de Hui-zen, zo wel, als op andere vogtige en warme plaatfen, in Tuinen en Moeshoven; zelfs in de Bosfen onder den Bast van oude rottige Boomen. Geen Plank zal eenigen tyd op vogtige Aarde leggen, of dezelve is, wanneer menze opneemt, van onderen bezet met een Heirleger van deeze Infekten. Het fchynt, echter, dat dezelve de zoutigheid van oude Muuren en Steenen allermeest beminnen. Ook is de voornaame reden van haar gebruik in de Geneeskunde, een fyn Salpeteragtig Zout, waar mede

zy

(14) *Oniscus ovalis*, Cauda obtusa, Stylis simplicibus. *Faun. Suec.* 2058. *SCOP. Carn.* 1142. *MATTH. Diosc.* 257. *RAJ. Inf.* 41. N. 1. *ALDR. Inf.* 632. *MOUFF. Inf.* 202. *SCHÆFF. Elem. T.* 92. *GRON. Zooph.* 993. *SULTZ. Inf. T.* XXIV. f. 154. *Oniscus*, 2. *GEOFFR. Paris.* 670. T. XXII. f. 1.

zy bezwangerd zyn, endat inzonderheid op de Waterwegen werkt. De Bosch-Pissebedden zyn kleiner en om de gezegde reden ook minder geagt.

V.
AFDEEL.
LXXXIV.
HOOFD-
STUK.

De Pissebedden schynen vadzig van aart te zyn, wegens haaren traagen gang, doch scherp van gevoel; om dat zy, als menze aanraakt, zig aanstonds in elkander rollen, maakende zig rond als een Kogeltje of Pil, en men vindtze, zelfs, dus dikwils in de Aarde. Mischien is dit een staat van ruste, die zyaanneemen, om zig aldus te beveiligen. Men kent ze naauwlyks, in die staat, voor levendige Dieren. De Winter-Koude doet haar ook verstyven, en de meesten sterven, als haar de minste Vorst bereikt. Van Vogelen, Haagdisen en Spinnenkoppen, worden zy opgevreten. Wat hun Voedzel zy, is zo blykbaar niet. Evenwel ziet menze, in de Tuinen, de eelfte Vruchten, Persiken, Abrikoozen, Peeren en anderen, gretig uitknaagen; ook verschoonen zy de Slaa en andere Moeskruiden of Wortelen niet.

Men heeft getwyfeld, of deeze Infekten van Huid veranderen of vervellen; doch laater Waarneemingen hebben ons de Huidjes, die zy afleggen, aangetoond, die men weleer voor doo de Pissebedden zal genomen hebben, om dat zy 'er alleen door Kleur en ligtheid van verschillen. Men vindt 'er zelfs de Pooten en de Sprietten aan, waar van zy het bekleedzel ook afwerpen. Gedagte Huidjes zyn wit, daar de In-

V.
AFDEEL.
LXXXIV
HOOFD-
STUK.

Infekten zelf Loodkleurig zyn, of liever gemen-
geld grys - en graauwagtig. Men vindt 'er die
Aschgrauw zyn, met zwarte en geele : men
vindt 'er die zwart zyn met Aschgrauwe Vlak-
ken, en geheel zwarte, ruuw van Huid. De
twee laatstgemelde Kleuren zyn gemeenst on-
der de Tuin- of Land-, de eerstgemelde onder
de Huis - Pissebedden.

Voorttee-
ling.

Te verwonderen is 't, hoe JOHNSTON met
anderen zig heeft kunnen verbeelden, dat dee-
ze Infekten, na de Paaring, een menigte van
Eijeren voortbragten, die wit en glinsterend
waren, naar kleine Pareltjes gelykende, en
tropswyze by elkander gevoegd. Mooglyk
heeft men de Eijertjes van Slakken daar voor
aangezien. Dat deeze Infekten, immers, Jong-
werpende zyn, wordt thans in 't algemeen ge-
loofd. LEMERY niet alleen verzekert het, maar
men vindt, in de Vertoogen van de Keizerlyke
Akademie (*), eene Waarneeming van Dok-
tor FRAUWENDORFF, die zulks bevestigt. Op
zekeren Dag, bezig zynde om eene Pissebed,
die op de Rug lag, met het Mikroskoop te be-
schouwen, zag hy iets by het eerste Paar van
Pooten zig beweegen, en kort daarna een Dier-
tje, dat naar een Luis geleck; vervolgens kwa-
men 'er allengs meer en meer te voorschyn, tot
zevenendertig toe. Deeze waren altemaal,
zegt

(*) *Ephem. Natur. Curios.* Dec. III. Ann. III. pag. 3.

zegt hy , volmaakte Pisfebedden en agt daar door eenigszins de Historie bewaarheid te zyn van de Adders , wier Jongwerping gezegd wordt gepaard te gaan met de dood van de Moer.

V.
AFDEEL.
LXXXIV.
HOOFD:
STUK.

Offchoon deeze Waarneeming weinig zekerheid heeft , vindt men doch het zelfde van anderen gemeld. Op zekeren Dag , zegt LANGIUS , nam ik waar , dat de Wyfjes haare Jongen aan den Buik gehecht draagen , byna gelyk de Rivierkreeften haare Eijeren. Ook kan men 'er zig gemakkelyk van verzekeren , zegt GEOFROY , wanneer men flegts , in de Zomer , verſcheide Aard-Pisfebedden van onderen beſchouwt : dan wordt men in veele Wyfjeseen verhevenheid gewaar , bestaande uit een dun Vliesje , waar onder de Jongen beslooten zyn. Als men hetzelfde aan ſtukken breekt , komen zy 'er wel gevormd , doch wit van Kleur uit , loopende , niettegenstaande deeze geforceerde Kraam , zeer vlug. Mooglyk , denkt hy , evenwel , zou het kunnen zyn , dat de Pisfebed haare Eijeren uitwierp in dat Blaasje , en die aldaar uitbroedde : doch , wat reden om zulks te denken ? Hier door wordt , immers , die zonderlinge Waarneeming van BOURGUET , dat zy de Eijeren in een Zakje op de Rug zou draagen , zo min als het denkbeeld der Ouden , dat zy die ergens zouden nederleggen , bekragtigd.

't Is zonderling , wederom , dat men ten dien ^{Gebruik.}

V.
AFDEEL.
LXXXIV.
HOOFD
STUK.

opzigte nog geen volkomen zekerheid heeft, van Infekten, die zo gemeen bekend zyn, dat haar Gestalte naauwlyks eenige beschryving behoeft. Behalve de Conchenilje en Spaansche Vliegen, zyn zy byna de eenigsten, onder de Infekten, in algemeen en met haar geheele zelfstandigheid in gebruik. Het Poeijer daar van, gemengd met andere Middelen, of op zig zelf met Wyn ingegeven, verlost de Menschen somtyds van Graveelagtige verstoppingen in de Nieren en Blaas, dewyl het zeer Pisdryvende is. Hierom kan het somtyds ook een gewenschte ontlasting maaken van Waterige of Slymige Vogten, die in het Lighaam, ergens, opgehoopt zyn. Om dergelyke reden wordt een mengzel van Gom Ammoniak en Honig, met Poeijer van Pisfebedden, door ETTMULLER, tegen een benaauwde Hoest of Aamborstigheid en andere Ongemakken van de Long, aangeprezen. Deeze Infekten hebben, ik weet niet om welke reden, geen zodanige afschuwlykheid of walglykheid, als de Spinnekoppen. Torren en Duizendbeenen, die zig op de zelfde plaatfen onthouden. Men krygt 'er, door de Scheidkunde, dergelyk vlug Zout en Olie uit, als uit anderen.

XV.
Arm idillo.
Steen-Pis-
febed.

(15) Pisfebed, die ovaal is, met een stompe onverdeelde Staart.

Dee-

(15) *Oniscus ovalis*, Cauda obtusâ integrâ, Faun. Succ.
2059

Deeze, die van de gedagte eigenschap, om V.
 haar Lyf rond te maaken als een Pil of Hagel. AFDEEL
 kogeltje, den bynaam heeft, wordt door de LXXXIV.
 Autheuren onderscheiden. „ Zy verschilt van HOOFD-
 „ de voorgaande, (zegt RAY, die haar de groo- STUK.
 „ te Loodkleurige noemt,) 1. doordien zy
 „ wat grooter is; 2. de Staart niet gespleeten
 „ of Vorkagtig heeft: 3. dat zy zig rond maakt,
 „ ronder zynde en bultiger van Lyf: 4. door-
 „ dien de Kleur uit den blaauwen zwartagtig
 „ is. Zy is langer dan een half Duim, en heeft
 „ het Lyf in veertien Ringen verdeeld, tel-
 „ lende daar onder den Kop, als een smaller
 „ en kleiner Ring zynde, op wiens zyden de
 „ Oogen staan”, enz.

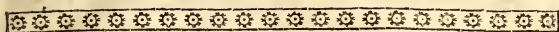
Niet onwaarschynlyk zal 'er eenig verschil
 zyn in de Kleur, naar de byzondere Gewesten.
 Die men omstreeks Parys vondt waren zwart,
 met een weinig wit aan den rand der Ringen,
 even als die, welke aan LINNÆUS, op de
 Gothlandsche Weiden, voorkwamen; doch
 deeze hadden, bovendien, een witte Vlak on-
 der de agterste Dyën, aanieder Insnyding. Hy
 verzekert, dat het getal der Ringen van het
 Lyf, buiten Kop en Staart, niet meer dan tien
 en het getal der Pooten meer dan veertien zy,
 in deeze Soort, wier woonplaats onder Stee-
 nen

2059 It. Gothl. 298. SCOP. Carn. 1144. Afellus lividus.
 RAJ. Inf. 42. Oniscus, I. GEOFFR. Paris. 670.

V. nen is, in ons Wereldsdeel. SCOPOLI telt aan
 AFDEEL. ieder zyde veertien Pooten (*).
 LXXXIV.
 HOOFD. Deze laatste Autheur beschryft een nieuwe
 STUK. Soort, welke in Karniolie niet zeldzaam onder
 Mos-Pisfe. 't Mos voorkomt, in de Bosfchen, ja zelfs
 bed. onder Steenen in de Tuinen. Deeze, zegt hy,
 is van alle anderen verschillende; niet zo zeer
 doordien zy het Lyf bruin heeft met geele Vlak-
 ken, als wel door twee kleine spitse Lancets-
 wyze Blaadjes aan de Staart, wier laatste Naad
 een Punt uitgeeft, onder welke een andere ge-
 vorkte Punt legt; zynde de Verdeelingen op
 zyde met een Haartje bezet. Zeven Ringen
 heeft zy aan het Lyf en uit zes bestaat de Staart.
 Zyn Ed. heeft 'er van gezonden aan den Heer
 GRONOVIVS, die daar van ook wel een byzon-
 dere Soort (†) maakt, doch aanmerkt, dat zy
 van Pater PODA, in de beschryving der Insek-
 ten van Griekenland, voor eene Verscheiden-
 heid gehouden wordt van de naastvoorgaande
 Soort.

(*) Pedes a singulo latere quatuordecim. *Entom. Carniol.*
 p. 415.

(†) Oniscus ovalis coleoptratus nitens niger, punctis ful-
 vis variegatus: Abdomine postice obtuso integro. *Pod. Inf.*
Gracen's. p. 126. N. 4. *Zooph. Gron.* N. 999.

LXXXV. H O O F D S T U K .

*Befchryving van 't Geflagt der D U I Z E N D B E E N E N ,
 het welk zo wel de Inlandsche, als die groote uit
 de andere Wereldsdeelen, welke onder deezen naam
 bekend zyn, en eenige anderen bevat.*

Is het te verwonderen, dat oude en latere Naam.
 Schryvers tusfchen de Pisfebedden en D U I -
 Z E N D B E E N E N geen onderscheid hebben ge-
 maakt (*), daar men onder de hedendaagschen
 zelfs nog dergelyke verwarring waarneemt. Die
 sommigen Pisfebedden heeten, betrekken ande-
 ren tot dit, anderen tot het volgende Geflagt.
 Die van eenigen *Scolopendra* genoemd worden,
 voeren by anderen den naam van *Julus*. Ook
 zyn 'er tot de Duizendbeenen t'huis gebragt,
 die deezen naam zo min als de Pisfebedden ver-
 dienen wegens het getal der Pooten. De La-
 tynfche naam zelf fchynt niet zeer eigen te zyn;
 dewyl deeze Infekten wel met de Schaaren
 byten of knypen, maar geen Angel hebben in
 de Staart.

Het

(*) Nemo haftenus, quantum videre mihi licuit, tria di-
 versissima terrestria Insecta multipeda, Oniscum scilicet, Ju-
 lum & Scolopendram, recte distinxit; sed e contrario omnes
 fere recentiores, quin & ipse quoque PLINIUS, turpiter con-
 fuderunt. ALDROVANDUS. *De Insectis*, Lib. V. Cap. 13.

V. Het Kenmerk, dat wy hedendaags tot onderscheiding der Duizendbeenen van de Pisfebedden gebruiken, bestaat inzonderheid in de langte en platheid van het Lyf, waar men by zou kunnen voegen, dat de meesten scherpe Nypers aan den Bek hebben: want in de Borstelagtigheid der Sprieten, niet alleen, komen zy met de Pisfebedden overeen, maar ook daar in, dat zy ten minste zo veel Pooten hebben, als 'er verdeelingen zyn aan 't Lyf. Het getal derzelve, evenwel, is in sommige Soorten verbaazend groot.

Soorten. LINNÆUS telt 'er thans elf, waar onder genoeg de helft uit andere Wereldsdeelen.

I. (1) Duizendbeen, die wederzyds twaalf Pooten heeft, het Lyf ovaal en de Staart met een wit Kwastje.

Lagura.
Kleine met
Kwastjes.

Allerkleinste Pisfebed met een witte Staart, was deeze in de Verhandelingen der Akademie van Upsal genoemd geweest. Zy wordt aldaar, aan de Wortels der Boomen, onder 't Mos, in 't vroege Voorjaar, voornaamelyk nevens den Tuin van 't Kasteel, dikwils gevonden. De grootte is als die van een Luis, met twaalf Pooten wederzyds, en op de Rug een uitgebreid

(1) *Scolopendra* Pedibus utrinque duodecim, Corpore ovali, Caudâ Penicillo albo. *Faun. Suec.* 2063. *Syst. Nat.* X. Gen. 242. XII Gen. 273. *Scop. Carn.* 1153. *Geoffr. Paris.* II. p. 677. T. 22. f. 4. *Alt. Paris. Mus.* 1, p. 532. T. 17. f. 4. 10.

spreid Kwastje boven ieder Poot; ja bovendien, V.
AFDEEL.
LXXV.
HOOFD-
STUK.
 midden op de Rug, een Bondeltje overdwars.
 De Staart bestaat uit een dikker Kwastje van
 grooter famenluikende Haartjes.

De Heer DE GEER, die dit Diertje zeer om-
 standig beschreeven, en, by vergrooing, zeer
 fraay heeft doen afbeelden, zegt, dat het Lyf
 de figuur van een zeer langwerpig Ovaal heeft,
 en zig platagtig vertoont, bestaande uit ver-
 scheide Ringswyze Leedjes, waar van hy 'er
 van boven maar agt, doch van onderen tot
 twaalf telde. Het hadt vierentwintig Pooten
 en dus aan ieder zyde twaalf. In de Jongere,
 in tegendeel, was het getal der Verdeelingen
 en Pooten aanmerkelyk minder. Hy hadt 'er,
 naamelyk, vande kleinften waargenomen, met
 niet meer dan drie Ringen en drie paar Pooten,
 en een middelflag met vyf Ringen en zes paar
 Pooten. Men hoore hem zelf spreken (*).

„ Uit deeze Waarneemingen volgt, dat de Hoe ouder
 „ Pissebedden van dit Soort, tot den grootften hoe meer
 „ trap haarer aangroeiing gekomen zynde, Pooten.
 „ met vierentwintig Pooten zyn voorzien, en
 „ dat haar Lighaam, van boven, verdeeld is
 „ in agt Ringen; maar dat de genen, die nog
 „ haare behoorlyke grootte niet hebben, of
 „ jonger zyn, minder hebben dan vierentwin-
 „ tig Pooten en minder dan agt Ringen; naar
 „ re-

(*) *Mém. de Math. & de Physique.* TOM. I. p. 537.

V. „ reden van haare grootte en ouderdom. Hoe
 AFDEEL. „ meer zy vorderen in Leeftyd; hoe grooter
 LXXXV. „ het getal der Pooten en der Ringen wordt.
 HOOFD- „ Dit is een Stuk, in de Natuurlyke Historie,
 STUK. „ dat my zeer opmerkenswaardig voorkomt,
 „ en zo verwonderlyk, ten minste, als de ver-
 „ andering der Rupfen in Kapellen. Wy heb-
 „ ben nog geen voorbeeld van een dergelyke
 „ Gestaltewisseling, dan in de Vorschen-Pop-
 „ pen †, gelyk de Heer REAUMUR my, in een
 † Zie't VI. „ der Brieven, daar hy my mede vereerde,
 STUK. bl. „ heeft doen opmerken; en in de Myten, in-
 247 en 213. „ zonderheid van de Kaas en het Meel,
 „ die ik waargenomen heb dat alleenlyk met
 „ zes Pooten ter wereld komen, en in 't ver-
 „ volg 'er agt hebben (*). Men diende eeni-
 „ gen van deeze jonge Pisfebedden op te voe-
 „ den, om te zien, op welk een wyze de Poo-
 „ ten en Ringen in getal toeneemen, en of de
 „ Ringen weezentlyk zig verdeelen, dan of 'er
 „ nieuwen bygevoegd werden. Veel zaaken
 „ blyven 'er nog te ontdekken over, in de
 „ voortbrengzelen der Natuur”.

Omstreeks Parys vondt GEOFFROY ook dee-
 ze,

(*) Hier door wordt de duisterheid, dat sommigen maar zes, anderen agt Pooten aan de gewoone Myten geeven, waar van hier voor, bladz. 130, gesproken is, aanmerkeelyk opgehelderd: want dat de Heer de GEER de twee voorsten in de jonge Mytjes over 't hoofd gezien zou hebben, is naauwlyks te denken.

ze , die hy de Penfeel - Duizendbeen (*) noemt, en daar in het zelfde waargenomen heeft, doch het getal der Ringen van het Lyf op tien stelt en het getal der Pooten op twaalf Paaren. Doktor SCOPOLI zondert dit Diertje, door hem in Karniolie waargenomen, vande Duizendbeenen af, om dat het getal der Pooten, zegt hy, onder ieder Ring, die hy 'er maar zes aan 't Lyf heeft waargenomen, twee Paaren is, gelijk in de Millioenpooten. Men vindt het aldaar onder de Bast der Boomen, in de Boomgaarden en Wilgen - Bosfchen (†). Buiten twyfel zal men het in ons Land ook wel aantreffen, fchoon ik niet weet, dat iemand nog van zyne Waarneemingen, ten dien opzigte, iets aan 't licht gegeven heeft. In de jongheid minder Pooten te hebben, merkt LINNÆUS, thans, als een algemeene eigenschap der Duizendbeenen, aan.

(2) Duizendbeen, *die wederzyds veertien Pooten heeft, en het Borststuk met Dekfchilden.* II.
Coleoptera.
ta.
met Dek-
schilden.

In Spanje vindt de Heer HALLMAN deeze Soort, welke de Sprieten geel en van langte als

(*) La Scoloprendre a Pinçeau. *Hist. des Inf. env. Par.* p. 677.

(†) Julius Lagurus. *Entom. Carniol.* p. 420.

(2) *Scoloprendra Pedibus utrimque quatuordecim*, Thorace coleoprato. *Syst. Nat.* XII.

V.
AFDEEL.
LXXXV
HOOFD
STUK

als het Lyf heeft, dat van gedaante als der volgende is. maar langer, en uit agt Ringen bestaat, die ieder gedekt zyn met een half rond Schildje, 't welk van agteren uitgerand is. Een enkeld Schild, dat als uit twee samengevoegd is, van agteren uitgerand zynde, begint aan den vierden Ring van het Lyf, dekkende daar van slegts één of twee Ringen. Onder dit Dekschild zyn finalle, enkelde Wiekjes. De Pooten bestaan uit veertien Paaren, waar van de laatsten byna de langte hebben van het Lighaam. De Dyën zyn gedoornd; de Schenkels ruuw, en de Vingeren bestaan uit ontelbaare Leedjes.

III.
Forficata.
met Schaa-
ren.
PL. CVI.
Fig. 7.

(3) Duizendbeen, die wederzyds vyftien Pooten heeft.

Deeze zyn het, die men in Sweeden *Twaastiert*, of Tweestaart, wegens de langte der twee agterste Pooten, in Duitschland *Vielfusz* en elders Veelpootige Wormen noemt. Het getal der Pooten komt niet volmaakt met de Ringen van 't Lyf overeen, welken deeze Soort, die roodagtig van Kleur is, fomtyds minder heeft. Wy vinden 'er, met GEOFFROY, in de onze, op Plaat CVI. Fig. 7, afgebeeld, maar ne-

(3) *Scolopendra Pedibus utrimque quindecim. Faun. Succ.* 2064. SCOP. *Carn.* 1146. RAJ. *Inf.* 45. MOUFF. *Inf.* 199. ALDR. *Inf.* 635. SULTZ. *Inf. T.* 24. f. 155. GEOFFR. *Paris.* II. T. 22. f. 3. SCHEFF. *Elem.* T. III. f. 1.

negen, behalve den Kop. Dit zelfde is in 't V.
 Werk van RAY aangetekend SCOPOLI merkt AFDEEL.
 aan, dat zy beurtlings een kleiner en een groo- LXXXV.
 tere, en in 't geheel veertien Verdeelingen heb- HOOFD-
 ben. Hy geeft een andere op met dertien en STUK.
 een Sneeuw-witte met twaalf Pooten weder-
 zyds. GEOFFROY spreekt van eene Soort, die
 zwartagtig is en niet meer heeft dan agtentwin-
 tig Pooten. De langte wordt van hem wat min-
 der dan een Duim, by anderen op meer dan
 een Duim gesteld. Die van onze Afbeel-
 ding is, in alle afmetingen, nagenoeg drie-
 maal vergroot.

Deeze Diertjes komen, zo wel in Noord-
 Amerika als door geheel Europa, in of op de
 Aarde, of onder de Bast van oude Boomen
 voor. Dikwils vindt menze onder Steenen of
 onder Bloempotten, Tobbens en Boombak-
 ken in de Tuinen. Het schynt, derhalve, dat
 zy van dergelyken aart als de Pissebedden zyn,
 uitgenomen, dat zy zo geen schade doen aan
 de Vruchten of 't Gewas. Men mag vermoe-
 den, dat zy van Infekten leeven, aangezien
 WILLOUGBY een Spinnekop heeft zien opvree-
 ten door een Duizendbeen. De sterke Nypers,
 die zy aan het Koplid hebben, zal ze daar toe
 in staat stellen en bekwaamheid geeven. Ook
 weet men zeker, dat zy van Huid verwisfelen.
 Aangaande de manier van Voortteeling, der-
 zelve, is nog stoffe tot nader onderzoek.

V.
AFDEEL.
LXXXIV.
HOOFD-
STUK.

(4) Duizendbeen, die wederzyds zeventien Pooten heeft.

IV.
Gigantea.
Zeer groot.

't Getal der Pooten maakt deze den vierden in rang, schoon ongemeen in grootte verschillende van de voorgaande Soort, en wel de allergrootste zynde der Westindische of Amerikaansche Duizendbeenen. Te Karthage-na komen 'er voor van een Elle lang én met de Pooten een half Voet breed. Of deze nu juist die zyn, met zesendertig Pooten, welken BROWNE afbeeldt, of met veertig, gelyk de volgende Soort, is niet zeker. Heeft LINNÆUS, met de aanhaaling, de Guineesche van den Heer GRONOVIVS bedoeld, met agttien Pooten wederzyds, zo is de Nommer fout.

V.
Morfitans.
Indische.

(5) Duizendbeen, die wederzyds twintig Pooten heeft.

Alle myne Indische, van drie, vier en vyf Duimen langte, bevind ik een-en-twintig Leden aan het Lyf en twintig Pooten te hebben aan ieder zyde, wanneer men de twee langere van

(4) *Scolopendra Pedibus utrinque septendecim.* Syst. Nat. XII. *Scolopendra maxima Pedibus triginta sex.* BROWN. Jam. 426. T. 42. f. 4. GRON. Zooph. 1004.

(5) *Scolopendra Pedibus utrinque viginti.* Amœn. Acad. I. p. 325, 506. Mus. Ad Frid. 1. p. 39. OLFAR. Mus. T. 12. f. 5. PET. Gaz. T. 13. f. 3. LEEUWENH. Epist. 102. BRADL. Nat. T. 25. f. 4. SER. Mus. I. T. 81. f. 3, 4. FRISCH. Inf. XI. Tab. 2. f. 7. CATESB. Car. III. p. 2. T. 2. GRON. Zooph. 1002. Japuruca MARCGR. Bras. 253.

van de Staart , die echter weezentlyk tot de Pooten behooren , niet mede telt. Het zelfde heeft plaats in myne allergrootste , die de langte ten minste van agt Duimen heeft , het Lyf een half Duim dik en drie kwart Duims breed. De Oostindische , in 't Werk van SEBA , zyn omtrent zes Duim lang afgebeeld. Een andere uit Nieuw Spanje , ongeveer een Voet lang , met meer dan dertig Leden , en dus ook meer dan zestig Pooten. In een der eerstgemelden konde men de Mannelyke Teelleden onderscheiden.

De Heer GRONOVIVS zegt dat deeze Indische Duizendbeenen , (tot welke zyn Ed. , zo wel als LINNÆUS, ook de Kaapsche van PETIVER en Brasiliaansche van MARCGRAAF , *Japuruca* genaamd , betreft,) somtyds de langte bereiken van zeven Duimen en de breedte van een half Duim. In de jongere , zegt hy , is de Kleur geelagtig , in de ouden Kastanje-Bruin. De Kleur van myne kleinen is groenagtig en van de grootsten , die ik heb , zynde , als gemeld is , ten minste agt Duimen lang , roodagtig bruin geel. Zyn Ed. verhaalt , dat de twee Staartjes , naar Pootengelykende , doch langer , zeer Venynig zyn (*). Zyn Ed. moet zekerlyk de zelfde op 't oog hebben als de myne , dewyl ik ook in dezelve het naaste Leedje aan 't Lighaam ,

(*) *Caudæ binæ , Pediformes , subulatæ , aculeatæ , longæ , Venenatissimæ , &c. Zooph. Gron. Fasc. II. p. 235.*

V. haam, wegens fcherpe Tandjes, aan de bin-
 AFDEEL. nenzyde, ruuw vind; doch de Klaauwen van
 LXXXV. deze agterfte Pooten fchynen my volmaakt
 HOOFD. met die der andere Pooten overeen te komen,
 STUK. en ik vind by de Autheuren gemeld, dat de
 Beet van deeze Dieren, zo wel in Oost- als
 Westindie, gevaarlyk zy (*): waar toe de-
 zelfven met ontzaglyke Nypers, aan den Kop,
 zyn gewapend. Van de Venynige Steek der
 Scorpioenen, die in 't algemeen erkend wordt
 door den Angel van de Staart te gefchieden,
 hadt zyn Ed. niet gefproken.

In Gefalte komen deeze Uitheemsche, nage-
 noeg, met onze Europifche overeen. Het ge-
 tal der Leedjes van de Sprieten bevind ik, by-
 na, even groot als dat der Pooten. LINNÆUS
 zegt, dat zy wederzyds vier en dus in 't ge-
 heel agt Oogen hebben; waar in zy dan met
 de Spinnekoppen zouden gelyk ftaan. SEBA
 hadt 'er, uit een Oostindifch Schip, dat ge-
 floopt werdt, levendig gekreegen met haare Ei-
 jertjes, daar reeds Jongen in te zien waren. Hy
 hiedtze, in Aarde, langlevendig, doch de Ei-
 jertjes kwamen niet uit, 't welk hy meende
 daar door veroorzaakt te zyn, dat 'er de Na-
 tuurlyke uitbroeiing aan ontbrak. Hoe ont-
 zaglyk deeze Dieren ook voorkomen, zyn zy
 doch

(*) Harum morfus laboriofus adeo est, ut in furorem pro-
 pemodum Incolas incitet. BONTIUS. *Hift. Ind.* 56. Venenum
 de proboscide, ex Ore procedente, effunditur. MEAD, *de Ve-*
nenis. p. 47.

doch het gewoone Voedzel der Blindslangen,
naar men verhaalt.

V.
AFDEEL.
LXXXV.
HOOFD-
STUK.

(6) Duizendbeen, die wederzyds twee en
twintig Pooten heeft.

VI.
Ferrugi-
nea.
Afrikaan-
sche.

Of het kleine verschil in het getal der Pooten
een genoegzaam Kenmerk, tot eene Soortely-
ke onderscheiding, van deeze en de voorgaan-
de, maakt, zou men mogen twyfelen; te meer
daar het getal der Leden van het Lyf, behal-
ve den Kop; maar twintig, dat is minder dan
in de Indifche gesteld wordt. He Heer GRO-
NOVIUS vondt, aan zyn Guineefche Duizend-
been, wel twintig Leden of Verdeelingen van
het Lyf, doch slegts agttien paar Pooten. Zyn
Ed. haalt de onderscheiding daar uit, dat de
bovenfte Leedjes der agterfte of Staart-Poo-
ten, in deeze, niet gedoornd zyn. De Poo-
ten worden door LINNÆUS geel gezegd te zyn
en de woonplaats in Afrika gesteld, Het Lyf
was ros of Roestkleurig.

(7) Duizendbeen, die wederzyds honderd agt
en veertig Pooten heeft.

VII.
Gabrielis.
Fransche.

Zonderling is de menigte van de paaren Poo-
ten

(6) *Scolopendra Pedibus utrinque viginti duobus. Syst. Nat.*
XII

(7) *Scolopendra Pedibus utrinque centrum quadraginta octa.*
Syst. Nat. XII.

V. ten in deeze , die door een Kapucyn van Mar-
 AFDEEL. seille , GABRIËL BARO genaamd , in Vrankryk.
 LXXXV. ontdekt werdt. Zy heeft de gestalte van de
 HOOFD- volgende , maar is viermaal zo groot , zegt
 STUK. LINNÆUS , die dezelve schynt gezien te heb-
 ben. De Sprieten , die kort zyn , bestaan uit
 veertien Leedjes. De Staart is half ovaal , met
 een byhangzel en twee Voelertjes , die naauw-
 lyks langer dan dezelve zyn.

VIII.
Electrica.
 Dunne.

(8) Duizendbeen , die wederzyds zeventig
 Pooten heeft.

FRISCH merkt aan , dat deeze , in Gestalte ,
 meer gelyken naar de groote Indische , dan on-
 ze gewoone Duizendbeenen , in Fig. 7 , op
 Plaat CVI. afgebeeld. Ik kan zulks echter uit
 zyne Afbeelding van dezelve niet bespeuren en
 met zo lange Pooten , als men ze by SEBA ver-
 toond vindt (*), heb ik de dunne Inlandsche
 nooit gezien. Hy merkt aan , dat dezelve an-
 derhalf Duim lang was en maar een halve Lyn
 breed , hebbende het Lyffsamengesteld uit vier-
 envyftig Leedjes en dus voorzien met honderd
 en agt Pooten. Niettegenstaande zulks krui-
 pen zy , gelyk hy aanmerkt , zo wel als de groo-
 ten,

(8) *Scolopendra Pedibus utrinque septuaginta.* Faun. Suec.
 2065. ALDROV. Inf. 636. f. 8. FRISCH. Inf. XI. T. 3. f. 1.
 RAJ. Inf. 45. GEOFFR. Paris. II. 676. N. 4.

(*) *Kabinet.* I. DEEL. Tab. LXXXI. Fig. 1.

ten, zeer langzaam. De Voelhoornen, gelyk hy de Sprieten noemt, aan de zyden van den Kop ver uitsteekende, bestonden ieder uit veertien Leedjes. Onder dezelve hebben zy een Soort van Nypers, even als de andere Duizendbeenen: doch de Kop is, zo wel als 't Lyf, zeer plat.

Buiten twyfel worden deeze, door RAY, bedoeld, wanneer hy spreekt van zeer dunne, lange Duizendbeenen, die opgerold leggen in de Aarde of Mest, van Kleur uit den rosen of geelen witagtig zynde, met den Kop bleek Kastanje-bruin en een gevorkte Staart. Deeze waren, by hem, ook anderhalf Duim lang, doch hadden maar agtenveertig paar Pooten, 't welk veel verschilt van zeventig, gelyk 'er in Sweeden aan geteld zyn (*). Anderen, wederom, hebben een ander getal van Pooten, die moeilik te tellen zyn, daar aan gevonden (†). Dit verschil kan men, met grond, onderstellen, uit de verschillende Ouderdom van deeze Infekten voort te komen.

Een eigenschap van deeze Soort is opmerkelyk. „ Ik vond, na Slagregens, zulk een Duizendbeen des avonds, zegt RAY, die het Lyf „ met Slymovertoogen hadt, en gelykerwys de Glim-
Glimstert in 't donker.

(*) Nostra 60 vel 68 Pedes, a singulo latere obtinet. *Faun. Suec.* II. 501.

(†) Pedes numeratu difficiles, 46 ad 54, SOLANDER, *Syst. Nat.* XII.

V.

AFDEEL.

LXXXV.

HOOFD-

STUK.

† Zie ons

IX STUK,

bladz. 593.

„ Glimworm glinsterde † ; waar mede zy ,
 „ schoon men het Lyf afveegde, nog aanhieldt.
 „ BRUERUS zegt: tweemaal heb ik de by nacht
 „ ligt geevende Duizendbeen, in Zomersche
 „ Nagten, op Mosagtige Heijen, Vuurig glim-
 „ mende gevonden. Het geheele Lyf glinster-
 „ de, maar een weinig minder helder dan de
 „ Glimworm. Het is my eenmaal, wanneer
 „ ik 's nagts, sterk bezweet zynde, te Huis
 „ kwam, gebeurd, dat ik, myn Aangezigt,
 „ in 't donker, met den Zakdoek afveegende,
 „ zeer verbaasd stondt, dien Doek, op 't oo-
 „ genblik, Vuurig en als in Vlam te zien.
 „ Maar, dit wonderwerk met oplettendheid
 „ beschouwende, scheen de Glans zig op ééne
 „ plaats te verzamelen, en wanneer, op myn
 „ bevel, een brandende Kaars gebragt was,
 „ deed ik den Doek open, en vond 'er zulk
 „ een Duizendbeen in, die, door het wryven
 „ aan myn Aangezigt, ik weet niet welk een
 „ Vlattige Damp over den geheelen Zweet-
 „ doek hadt verspreid. MOUFF. *Theatr.* pag.
 „ 113”.

Dit heeft, echter, niet altoos, zo het schynt,
 in deeze Duizendbeentjes plaats, waar van ik
 'er een, dat meer dan twee Duimen lang is, in
 myne Verzameling bezit: hoewel anderen de
 langte stellen op maar agt of negen Lynen, ge-
 lyk GEOFFROY zodanigen omstreeks Parys ge-
 vonden hadt, zeggende dat zy by nacht somwy-
 len glinsteren. Aan Doktor SCOPOLI schynt dee-

ze Soort, in Karniolie, niet voorgekomen te
zyn.

(9) Duizendbeen, ~~die wederzyds zes-~~ en-ze-
ventig Pooten heeft.

V.
AFDEEL.
LXXXV.
HOOFD-
STUK.
IX.
Phospho-
rea.
Glinsteren.

Kapitein EKEBERG heeft, waarschynlyk op de
zyne Reize naar China, in de Indische Zee,
honderd Mylen van het Vaste Land af zynde,
op het Schip een Duizendbeen van deezen aart
gevonden, die des nagts als een Glimworm
glinsterde, en daar van een Aftekening gemaakt.
Dezelve hadt den Kop Eyrond, geelagtig, met
twee overlangse en eene dwars-streep gevoord:
het Lyf zo dik als de Schaft van een Moschen
Veertje, Draadagtig, langer dan een Vinger,
bestaande uit twee-en-zeventig Leedjes. Het
Dier was paarschagtig van Kleur, met twee even-
wydige geele Streepen. De Sprieten, die Els-
vormig en Roestkleurig waren, bestonden ieder
uit veertien Leedjes: juist, dat aanmerkelyk
is, even als in de voorgaande Soort.

Tot dus verre keur ik alles goed; doch
wanneer men onderfelt, dat deeze Duizend-
been uit de Lugt op het Schip nedergeval-
len zy, en vraagt, of dezelve dan mooglyk ook
Wieken hebbe, gelyk de tweede Soort: als
ook, om dit kleine verschil van Pooten, (ter-
wyl hetzelve in onze lange, dunne, die som-
tyds

(9) *Scolopendra Pedibus utrinque septuaginta sex.* Syst.
Nat. XII.

V. tyds veel langer dan een Vinger voorkomen, zo onzeker is,) daar een byzondere Soort van maakt, niet denkende dat dit Insekt op het Schip medegenomen en tot die langte aangegroeid kan zyn: zo meen ik, dat men de Wonderen der Natuur niet moet vergrooten, en liever by het blykbaare berusten, dan toevlugt neemen tot onwaarschynlyke onderstellingen.

X. (10) Duizendbeen, *die we'erzyds* honderd drie - en - twintig Pooten heeft.

Occidentalis.
Amerikaantsche.

In deeze Amerikaantsche, van een half Voet lang, rondagtig van Lyf en Roestkleurig, bestonden wederom de Sprieten uit veertien Leedjes.

XI.
Marina.
Haring-Aas.

(11) Duizendbeen, *die wederzyds* Pooten heeft, het Lyf bleek, met eene roose Streep langs de Rug.

In de Zee van Westgothland vondt LINNÆUS dit kleine Insekt, naauwlyks een Vingerbreed lang zynde, overvloedig. Het was zo fyn als een Draad, met zwarte Oogen, veele witagtige Pooten en het Lyf van dergelyke Kleur, uitgenomen dat op hetzelfde, langs de Rug, een

(10) *Scolopendra Pedibus utrinque centum & viginti tribus;* Syst. Nat. XII. List. It. 1699. Tab. VI.

(11) *Scolopendra Pedibus utrinque*, Corpore pallido, lineâ Dorsî rufâ. It. Westgoth. 191.

eene roodagtige Streep liep, bestaande de Staart V.
uit een rond Leedje.

AFDEEL.
LXXXV.
HOOFD-
STUK.

Thans zegt zyn Ed.; het Lyf is rood, wes-
halve men het *Rode-Aat* noemt, dat by de
Kust van Noorwegen zeer gemeen is en het Aas
der Haringen, waar door de Buik dier Visfchen
ros en het Lyf in 't kort ruig wordt, ten zy men
ze ten minste twee Dagen in de Netten ver-
strikt laat, in de Zee.

De Heer PONTOPPIDANS, Bifchop van 't
Sticht van Bergen in Noorwegen, geeft ons
van dit Haring-Aas een omftandiger befchry-
ving. „ In alle Bogten of Inhammen, hieraan
„ den Wester Oceaan, zegt hy, wordt in de
„ warmfte Zomermaanden, en evenwel altoos
„ niet overvloedig, maar in zekere Jaaren in
„ onbefchryflyke menigten, een foort van klei-
„ ne en byna onzichtbaare Wormen, die men
„ *Roe-Aat* noemt, gevonden. Deeze zyn maar
„ zo dik als de allerfynfte Zyde en naauwlyks
„ zo lang als een halve Speld. Haar menig-
„ vuldigheid is by wylen zo verbaazende, dat
„ het Water zelf 'er fomtyds zig geheel rood
„ door vertoont, en dat men 'er veele millioe-
„ nen van, te gelyk, in een Kan Waters, uit
„ de Zee kan wegdraagen. Als deeze Wor-
„ men 'er zo overvloedig zyn, doen dezelve
„ de Haringvisfchery een groot nadeel; want
„ zy maaken dat de Buik van de Haring aan-
„ ftonds verrot; inzonderheid, wanneer de
„ Haringen by een menigte van honderd ja
I. DEEL. XIII. STUK. K k 5 „ dui-

V. „ duizend Tonnen, in eene Bogt te samen ge-
 AFDEEL. „ dreeven en ingeslooten zyn, om allengs ge-
 LXXXV. „ zuiverd en ingezouten te worden (*). Van
 HOOFD- „ deze Rôe-Aat krygt misfchien een foort
 STUK. „ van Schulpvisch die roode Kleur, welke bui-
 „ ten twyfel de oirzaak is, dat de Strandvo-
 „ gel *Teist*, die van zodanige Schulpvisfchen
 „ leeft, zynen zeer hoogrooden Drek op den
 „ Oever vallen laat: zo dat wy mooglyk hier
 „ ook wel Purperflakken van dergelyken aart,
 „ als de Indifche zyn, zouden kunnen heb-
 „ ben (†),

LXXXVI. HOOFDSTUK.

*Beschryving van't Geslagt der MILLIOENPOOTEN,
 tot welken ook zeer groote Uitheemsche beboe-
 ren, die men weleer tot de Duizendbeenen heeft
 t'huis gebragt.*

Naam.

Indien de benaaming van Duizendbeen goed
 gemaakt kan worden, door aan te merken,
 dat men dikwils het bepaald getal van duizend
 voor

(*) Van deeze manier van den Haring aan de Kust van
 Noorwegen te vangen, is uit den zelfden Autheur omftandig
 Berigt gegeven in het VIII. STUK, deezer Natuurlyke Hifto-
 rie, bladz. 293, 294. Daar uit blykt tevens, dat het een Druk-
 feil in *Syst. Nat.* Ed. XII. moet zyn, wanneer LINNÆUS
 zegt: *NISI per biduum relinquantur Pisces Retibus illaque-
 ati.*

(†) *Naturl. Hist. von Norwegen.* II. Theill. p. 94.

voor eene onbepaalde en verbazende menigte genomen vindt: zo zal men, hope ik, dergelyke toegeeflykheid wel willen hebben, omtrent die van MILLIOENPOOT; dewyl het getal der Pooten, in de meesten derzelven, veel grooter dan in de gewoone Duizendbeenen, ja dikwils niet dan met groote moeite te tellen is. En daar men aan de Polypusfen, die maar weinige Armen hebben, reeds om die reden den Griekfchen naam van Veelvoet geeft, zo is de Hoogduitsche naam van *Vielfusz* voor de Infekten van dit Geflagt zeer oneigen. SULTZER, evenwel onderscheidt deeze Soort van de voorgaande, door den tytel van *Cylindrischer Vielfusz*. Dat de Latynfche naam *Julus*, die men hedendaags gebruikt om de Mannelyke Bloemen van de Hazelaaren en dergelyken te beteken (*), van ouds en wel door PLINIUS, voor een dergelyk Insekt genomen zy, tragt ALDROVANDUS te betoogen. Indien dezelve nu, een van de drie, hier voor gemeld †, beteken moet, zo kan hy niet toepasfelyker zyn dan op deeze.

De Gestalte des Lighaams, naamelyk, doet die van dit Geflagt inzonderheid van de zenzendbeenen verschillen. Zy hebben het Lyf niet

(*) Flos Amentaceus seu Julius. TOURNEF. *Inst. Rei Herb.* p. 580. Ita dicitur, 1 quod in Corylo, ut & Alno, Juglande, Quercu, veluti praelongus Vermis singulari pediculo dependet 3. Est & nomen Insecti multipedis, rotundi, &c. CASTELLI. *Lexic. Medicum*,

V. niet platagtig, maar ten minste in het bovenste gedeelte of de Rug Cylindrisch rond. De
 AFDEEL. Sprieten, bovendien, zyn niet Borstel. of
 LXXXVI. Draadagtig dun, maar uit kleine ronde Leedjes, als een Kettingje van Kraalen, samengefeld. Daar die der Duizendbeenen wel veertien Leedjes hebben, bestaan deeze, in verscheidene, uit niet meer dan vyf zulke Kraaltjes, zo GEOFFROY aanmerkt, die'er meer dan honderd Pooten te hebben aan toeschryft, 't welk echter niet in alle Millioenpooten plaats heeft. Ook gaat die eigenschap, van wederzyds eens zo veel Pooten te hebben, als Ringen aan het Lyf, niet in alle Soorten door, gelyk wy zien zullen.

Soorten. 't Getal der Soorten, 't welk te vooren zeven was, is thans tot agt vermeerderd, waar onder een Zee-Luis betrokken wordt, benevens drie andere Europische.

I. (1) Millioenpoot, die wederzyds twintig Pooten heeft.
 Ovals.
 Ovaale.

't Geslacht der Pisfebedden, tot welken deeze t'huis gebragt was door den Heer GRONOVIVUS, is dezelve door onzen Ridder ontruikt en hier geplaatst, om dat zy juist eens zo veel Pooten wederzyds heeft als Ringen aan het Lyf,

(1) *Julus Pedibus utrinque viginti. Amon. Acad. IV. p. 253. N. 36. T. III. f. 4. Syst. Nat. X. Gen. 243. XII. Gen. 274. Oniscus &c. GRON. Zooph. 995. T. XVII. f. 4, 5.*

Lyf, dat 'er, behalve Kop en Staartlid, maar tien heeft. Wy vinden dit Infekt aldus beschreeven (*).

V.
AFDEEL.
LXXXVI.
HOOFD-
STUK.

„ Het Lyf is byna ovaal, blaauwagtig bruin
„ en zeer glad, met twaalf Verdeelingen op
„ de Rug gedekt, waar van de eerste en laatste ieder gelyken naar het vierde deel van een
„ Kogel. De Kop is stomp en bruin, met
„ uitgeholde Stippen: de Sprieten zyn dikagtig, en bestaan ieder uit zes Klootronde
„ Leedjes. 't Getal der Pooten, die zy hebben, is twintig, die op zyde samengedrukt
„ zyn, en in een kromme Nagel uitloopen,
„ met een Doorntje, dat overend staat, aan
„ de bovenkant”. Het onthoudt zig in de Europefche Oceaan.

(2) Millioenpoot, die wederzyds tagtig Pooten heeft.

II.
Crasfus.
Dikke.

In de Chineefche Verzameling van LAGERSTRÔEM bevondt zig een zodanige, die het Lyf een Vinger dik en bleek hadt, bestaande uit agtenveertig Verdeelingen, die aan den rand geelagtig waren: de Sprieten geknopt, met zes Leedjes, en, zo wel als de Pooten, in getal zesennegentig Paar uitmaakende, bleek of geelagtig. Van deeze was een Verfcheidenheid in Karolina waargenomen, die, behalve den
Kop,

(*) In *Amen. Acad. loco citato.*

(3) *Fulus Pedibus utrinque octoginta. Amen. Acad. IV. p. 253. N. 35.*

V. Kop, negen - en - veertig Verdeelingen hadt, en
 AFDEEL. niet meer dan van tagtig tot agtentagtig Pooten.
 LXXXVI.
 HOOFD. Aan de zyden is, op ieder Verdeeling of Ring,
 STUK. een zwarte Stip.

III. (3) Millioenpoot, die wederzyds honderd Poo-
 Terrestris. ten heeft.
 Gewoone.

PL. CVI.
 Fig. 3.

Hoewel wy deeze, in vergelyking met de anderen, de Gewoone kunnen noemen, is zy doch op ver naa zo bekend niet als de Duizendbeenen. Veele Autheuren, evenwel, hebben 'er gewag van gemaakt. MOUFFETUS zegt, dat hem 'er eens een in Kropfalade voorkwam, die van dikte was als een klein Rivier-Biesje en glad, met den Kop zwart en de Rug Goudgeel. Hy beeldt dezelve ongeveer van die langte af, welke RAY geeft aan deeze Millioenpoot, naamelyk van vyf kwart Duims; stellende de Kleur blaauwagtig zwart, met de randjes der Ringen witagtig, zo wel als de Pootjes, die naar dunne Haairtjes gelyken. 't Getal derzelven oordeelde hy onzeker, en 't was niet vreemd, indien hetzelfde, gelyk in de dunne Duizendbeenen, naar den ouderdom verschillen mogt. De Sprieten, uit Knobbeltjes samengefeld, liepen dikker naar 't end.

Het

(3) *Fulus Pedibus utrinque centum.* Faun. Suec. 2066.
 SCOP. Carniol. 1152. MOUFF. Inf. 201. RAJ. Inf. 46. N. 4.
 ALDROV. Inf. 636. N. 4. FRISCH. Inf. XI. Tab. 8. f. 3.
 JONST. Inf. Tab. 23. SULTZ. Inf. Tab. 24. f. 156. GEOFFR.
 Paris. 679. N. 1. GRON. Zooph. 1007.

Het Millioenpootje van onze Afbeelding, in Fig. 8, ongevaar de helft in langte en breedte vergroot zynde, komt nagenoeg met deeze beschryving overeen. De Oogen zyn groot en staan zeer schril in deeze Diertjes, die men dikwils in de Aarde vindt. Het getal der Ringen of Verdeelingen van het Lyf is omtrent vyftig, en derhalve moet dat der Pooten, indien zy 'er twee Paar hebben aan ieder Ring, wederzyds omtrent honderd zyn. Van agteren loopt het Lyf in een spitsagtig Staartje uit. De Kop is rond en stomp.

V.
AFDEEL.
LXXXVI.
HOOFD-
STUK.

De Heer GRONOVIVS heeft, ten minste, vyfendertig Ringen geteld aan het Lyf van deeze Millioenpooten, en stelt dus dat zy meer hebben dan zeventig Pootjes: ook was de langte der zyne maar een Duim, en de dikte een twaalfde Duims, de Kleur fomtyds zwartagtig, fomtyds Aschgrauw. Doktor SCOPOLI vindt 'er, in Karniolie, met het Lyf van vyftig Ringen, die ieder wederzyds twee Pooten hadden, geel of witagtig van Kleur. Dit maakt dan, wederom, 't getal van honderd paaren Pooten uit.

Omftreeks Parys heeft GEOFFROY die van deeze Soort, met tweehonderd Pooten, maar vyf Lynen, dat is omtrent een half Duim lang gevonden en zwartagtig, zeer glimmende van Lyf. Mooglyk zyn de jongere zwart, de oude bruin of graauwagtig blaauw. Dit hebben zy gemeen, van zeer hard te zyn van Lyf, en

V. zig om te krommen of op te rollen, wanneer
 AFDEEL. menze aanvat of plaagt. Zy komen in de Aar-
 LXXXVI. de, of op den Grond onder Steenen, voor.
 HOOFD-
 STUK.

IV. (4) Millioenpoot, die wederzyds dertig Poo-
 Complanatus. ten, het Lyf platagtig heeft en de Sprie-
 Platagige. ten geknodst.

De platheid van het Lyf maakt deeze als tot een middelflag, tusfchen de Duizendbeenen en Millioenpooten; weshalve ook Doktor SCOPOLI dezelve onder de Duizendbeenen plaatst, daar zy doch, wegens 't getal der Pooten, tot dit Geflagt fchynt te behooren. Zie hier zyne befchryving van dit Diertje.

„ Het Lyf is een Duim lang, plat, bruin-
 „ agtig, aan den rand van Kleur als de Poo-
 „ ten. Somwylen zyn de agterfte Ringen, in
 „ 't midden, Zeegroen, aan de zyden ros-
 „ bruin; de zyden van den tweeden, zesden,
 „ negenden en elfden Ring, niet zelden, bleek
 „ geel. Ik heb het ook geheel en al Roestkleu-
 „ rig gevonden. Ieder Ring is getekend met
 „ een dwarfte Streep en eenige Knobbeltjes;
 „ gekarteld zynde aan den zyd and. De Sprie-
 „ ten bestaan uit zes Leedjes, die Haairig zyn.
 „ Uit de drie vóorste Ringen komen wederzyds
 „ drie, dat is uit ieder één Pootje voort: maar
 „ uit

(4) *Julus Pedibus utrinque triginta*, Corpore planiusculo, Antennis Clavatis. *Faun. Suec.* 2068. *Scolopendra Julacea*, SCOP. *Carn.* 1150. *Julus scolopendricus*. *Pod. Inf.* 127.

„ uit anderen wederzyds twee: zo dat het ge-
 „ tal der Pooten een - en - dertig Paaren is. Het
 „ komt in de Bosfchen, tusfchen 't Mos, niet
 „ zeldzaam voor”

V.
 AFDEEL.
 LXXXVI.
 HOOFD.
 STUK.

Volgens de Beschryving van SOLANDER, die dit Infekt in het Sweedsche Landschap Schönon hadt gevonden, heeft het Lyf de langte van een Nagel; is platagtig, overal even breed, aan de zyden hoekig, van boven bleek, van onderen witagtig, bestaande uit twintig Verdeelingen. Het is van boven gedekt met platagtige Schildjes, die geknobbeld, gerand, omtrent vierkant, aan de zyden gekarteld, gehoekt, de agterften fcherp zyn, een weinig uitsteekende over de Ringen van het Lyf. De eerste Ring, zynde de Kop, is ovaal en platagtig; de tweede, die den Hals uitmaakt, gedekt met een Schild, dat van vooren rond is en van agteren uitgehold: de derde en vierde zyn korter dan de overigen en zeer smal. De laatste en twintigste Ring of het Staartstuk, is driehoekig of gespitst en glad. Pooten zyn 'er, wederzyds, dertig; naamelyk onder ieder Ring twee Paaren, uitgenomen den derden, vierden, agttienden en negentienden, die 'er maar één hebben. De Sprieten, driemaal zo lang als de Kop, bestaan uit zes Leedjes, waar van het vyfde Klootagtig en donkerer, het zesde allerkleinst is.

V.
AFDEEL.
LXXXVI.
HOOFD-
STUK.
V.

Sabulosus.
Zandige.

(5) Millioenpoot, *die wederzyds honderdtwintig Pooten heeft.*

Op 't Strand der Karels-Eilandjes, aan de Kust van Gothland, en wel op het grootste, onder Steenen, kwam deeze voor, die ook maar een Duimbreed lang is en de dikte van een Duive-Veertjes Schaft heeft. De Kleur was Aschgrauw, met twee Streepen, die bleek Roestkleurig zyn, op de Rug, overlangs, en ieder Leedje, aan de zyden, in de langte gestreept, bleeker. Het Lyf bestaat, om een rond getal te neemen, uit zestig Verdeelingen of daar omtrent. De Pooten zyn witagtig: de Sprietten hebben vyf Leedjes. Aangeraakt zynde rolt dit Insekt zig samen tot een platte Krul; met de Pooten, echter, naar den Grond gekeerd.

Omstreeks Parys is een Millioenpoot waargenomen, van dergelyke Kleur, hebbende ook honderdtwintig paar Pooten, en uit omtrent zestig Ringen bestaande, die zig dubbeld vertoonen, dewyl de eene helft glad is, en de andere gestreept.

VI.
Indus.
Indische.

(6) Millioenpoot, *die wederzyds honderdvijftien Pooten heeft.*

MOUF-

(5) *Fulus Pedibus utrinque centum & viginti. Faun. Suec. 2067. It. Goth. 280. GEOFFR. Paris. 679. N. 2. T. 22. f. 1. RAJ. Inf. 47. SCHÆFF. Elem. T. 73.*

(6) *Fulus Pedibus utrinque centum & quindecim, Mus. Ad. Frid.*

MOUFFETUS heeft, reeds meer dan honderd-
 dertig Jaar geleeden, de afbeelding aan 't licht
 gegeven van deeze groote Aard-Duizendbeen
 of Scolopendra, gelyk hy die noemt, en
 welke, volgens dezelve, tusfchen de vier en
 vyf Duimen lang was, niet welen half Duim
 dik. De Kleur van het geheele Lyf, zegt hy,
 was uit den bruinen zwartagtig glimmende. 't
 Getal der Pootjes, die geelagtig waren, ftelt
 hy van ieder zyde zestig: doch, dewyl het ge-
 tal der Ringen, in zyne afbeelding, ongevaar
 zestig is, behalve den Kop en Staart, en het
 getal der Pootjes eens zo veel, denk ik dat hy
 deeze Soort bedoelen zal, die doorgesneeden
 nog blyft leeven, zegt hy, gelyk de Aardwor-
 men. „ Getergd zynde (voegt hy'er by) byt
 „ deeze Duizendbeen zo vinnig, dat LUDOVICUS
 „ ATMARUS, die ons denzelven uit Libye
 „ heeft gefchonken, fchoon Handschoenen
 „ aan hebbende en een dubbelde Linnen Doek
 „ om de Hand, het naauwlyks kon verdraa-
 „ gen: want het Dier hadt de Nypers zo diep
 „ en ftyf in 't Linnen gekneepen, dat men het
 „ naauwlyks, en niet dan met veel moeite, kon
 „ affchudden”.
 „ Een andere van deeze Soort, zegt die zelfde
 „ Au-

V.
 AFDEEL.
 LXXXVI.
 HOOFD-
 STUK.

Frid. I. p. 90. *M. L. U.* 462. *GRON. Zooph.* 1003. *Scolopendra Pedibus nonaginta sex.* *Amœn. Acad.* I. p. 324. *SEB. Kab.* I. D. T. 81. f. 5. & II. T. 24. f. 4, 5. *PET. Gaz.* T. 74, f. 3.

V.
AFDEEL.
LXXXVI.
HOOFD-
STUK.

„ Autheur, uit Nieuw Spanje ons toegebragt,
„ is op de Rug versierd met eene Vuurkleurige
„ Streep, en op de zyden, zo wel als de Poo-
„ ten, Koper-kleurig. De menigte van Poo-
„ ten, als Haairtjes, die zy heeft, doen haar,
„ met een opgeheven Kop, zeer snel loopen.
„ En, het is de grootste verwondering waar-
„ dig, hoe de Natuur, die maar een zeer klei-
„ nen Kop aan dit Dier gegeven heeft, hetzel-
„ ve niettemin met Geheugen, en zeker redeka-
„ velend Vermogen, zo rykelyk heeft be-
„ deeld. Want, schoon het ontelbaare Poo-
„ ten als Roeijers heeft, die van den Kop als
„ den Stuurman byster ver afstandig zyn, weet
„ nogthans ieder zyn post zo wel waar te nee-
„ men, dat 'er de minste gebrekkelykheid niet
„ plaats heeft in de vereischte beweegingen,
„ die als op een Mondelyk bevel, oogenblik-
„ kelyk, van den Kop tot aan de Staart ge-
„ schieden, en dienen, om het Dier of voor
„ of agterwaards te doen gaan, naar zyne
„ Wille”.

In het Vorstelyk Kabinet der Akademie van
Upfal in Sweeden, bevondt zig een Uitheem-
sche Millioenpoot, welke de langte en dikte
van een Vinger hadt, en dus met die van SE-
BA vergeleeken wordt, wier tytelis allergroot-
ste Orientaalsche Duizendbeen. 't Is zonder-
ling, dat in dezelve het getal der Ringen van
het Lyf, behalve Kop en Staartstuk, maar agt-
enveertig was, en het getal der Pooten, we-
der:

derzyds, maar zesennegentig. Zou dezelve ook gebroken, en, na verlies van eenige Ringen, weder famen gelymd zyn geweest, gelyk dit ligtelyk kan geschieden?

V.
AFDEEL.
LXXXVI.
HOOFD-
STUK.

(7) Millioenpoot, *die wederzyds honderd vier-en-twintig Pooten heeft.*

VII.
Fuscus.
Bruine.

Die, welke zig in de Chineefche Verzameling van LAGERSTROEM bevondt, hadt wederzyds honderd agt-en-twintig Pooten: het Lyf van dikte als een Ganze-Schaft, een Span lang, bestondt uit half zo veel Loodkleurige Ringen, die bruin gerand waren en de Pooten bleek. Zeer naa fchynt hier mede die Westindifche van SEBA overeen te komen, welke op de aangehaalde Plaat in 't Tweede Deel is afgebeeld, en gezegd wordt het voornaame Voedzel te zyn van de Blindflangen. Van deeze wordt getuigd, dat zy de Eijertjes, even als de Garnaalen, tusfchen de Pooten draagt, tot dat dezelve uitgebreed worden, en de uitkomende Jongen van zelf weg kruipen. Dat het Wyfje geen Sprieten of Hoorentjes aan den Kop zou hebben, gelyk men aldaar zegt, geloof ik niet.

(8) Millioenpoot, *die wederzyds honderd vier-en-dertig Pooten heeft.*

VIII.
Maximus.
Allergroot-
In. ste.

(7) *Julus* Pedibus utrinque centum & viginti quatuor. *Amon.* Acad. IV. p. 253 N. 34. *SEB. Kab.* II. T. 24. f. 4, 5.

(8) *Julus* Pedibus utrinque centum triginta quatuor. *Syst. Nat.* XII Vermis terrestres. *MARCGR. Bras.* 255. *LIST. It.* 1699. T. 5.

V.
AFDEEL.
LXXXVI.
HOOFD-
STUK.

Indien de Millioenpooten dergelyke eigenschap hebben als de Duizendbeenen, dat naamelyk het getal der Pooten met den Ouderdom toeneemt, zo is 't niet te verwonderen, dat de Allergrootste de meeste Pooten heeft. Grooter heb ik ze, zelfs in afbeelding, nooit gezien, dan die aangehaalde uit het Eerste Deel van SENNA op de Zesde Soort: wier langte byna van een Voet en de dikte drie Kwart Duims was. In deeze, nu, tel ik, behalve den Kop en 't Staartstuk, zeventig Leden of Ringen, dat is honderdveertig Pooten. Een ontzaglyke, die ik gedroogd heb, lang zeven en dik ruim een half Duim, heeft zestig Leden aan het Lyf en dus honderdtwintig Pooten, die zeer blykbaar bestaan uit zes Leedjes. Ieder Ring heeft op zyde een zwarte Stip, even als in de Tweede Soort.

VERBETERINGEN.

- Bladz. 6. Reg. 18. *Voor*, zyn, *Lees*, gesteld worden te zyn.
— 7. — 3. — Trosjes — Tropjes
— 12. — 23. — even gelyk — anderen doen
zulks even als
— 69. — 9. — versprei — verspreid
— 71. Aantek. — Staae — Staat
— 73. Reg. 9. *Voeg by*, alhier op Plaat C. in Fig. 2,
afgebeeld.
— 147. — 1. *Voor Muscoram Lees Muscorum*
— 225. — 13. *Voeg by*. In langte en breedte is dit
Diertje hier zesmaal en dus in Lighaa-
melyke grootte meer dan tweehonderd-
maal vergroot.

B L A D.

B L A D W Y Z E R

D E R

I N S E K T E N.

www.libtool.com.cn

De Letter *i*, voor de Getalen, wyst aan het *Eerste* Stuk der Infekten, zynde het *Negende* van het I. Deel deezer Natuurlyke Historie:
 de Letter *k* het *Tweede* der Infekten, zynde het *Tiende*, en zo vervolgens, *l* het *Elfde*, *m* het *Twaalfde*, en *n* het *Der-tiende* Stuk.

A.

A albesfen - Vlieg. . .	<i>m.</i> 493
Aard - Kapelletje. . .	<i>l.</i> 373
Aard - Mot.	<i>n.</i> 19
Aard - Pisfebedden. . .	<i>n.</i> 498
Aard - Spinnetje. (Rood)	<i>n.</i> 144
AARD - TORREN. . . .	<i>k.</i> 37
AARDVLOOIJEN. . . .	<i>k.</i> 84
Aardvloo.	<i>n.</i> 20
Aars - Horfel. . . .	<i>m.</i> 408
AGRET - TORREN. . . .	<i>k.</i> 1
Ananas - Kapel. . . .	<i>l.</i> 235
Argus Kapel (Groote)	<i>l.</i> 215
— — (Kleine)	<i>l.</i> 288
Atlas Kapel (Groote)	<i>l.</i> 216
— — (Kleine)	<i>l.</i> 294
Atlasfen of Spiegeldraa- gers.	<i>l.</i> 484
Aurelia. (Groote) . . .	<i>l.</i> 318
— — (Kleine)	<i>l.</i> 321
— — (Gehakkelde)	<i>l.</i> 323
Avond - Kapellen. . .	<i>l.</i> 391
Azyn - Vliegjes. . . .	<i>m.</i> 573

B.

Baarende Infekten. . .	<i>m.</i> 614
Balkagtige Tor. . . .	<i>i.</i> 262
Band - Uilen.	<i>l.</i> 518
Baniljes - Kapel. . . .	<i>l.</i> 352
BASTAARD - BOKJES. . .	<i>k.</i> 87

BASTAARD - OLYPHAN- TJES.

Bastaard - Rupfen. . .	<i>m.</i> 137
Basterd - Juffertje. . .	<i>m.</i> 86
BASTERD - WESPEN. . .	<i>m.</i> 220
Beek - Juffertjes. . . .	<i>m.</i> 31
Beenvliegjes.	<i>m.</i> 602
Beer - Kreeft.	<i>n.</i> 427
Beer - Rups.	<i>l.</i> 560
Beest der Water - Tor- ren.	<i>k.</i> 27
Belladonna - Kapel. . .	<i>l.</i> 304
Besfen - Spinnetje. . .	<i>n.</i> 146
Besfen - Uiltje.	<i>l.</i> 677
Beul - Tor.	<i>i.</i> 178
Beurs - Krabben. . . .	<i>n.</i> 341, 358
Biddertje.	<i>k.</i> 150
Blaauw Bokje.	<i>i.</i> 565
Blaauw Satyn Kapel. . .	<i>l.</i> 201
Blaauwe Vliegen. . . .	<i>m.</i> 500
Blaauwtjes, Kapellen. .	<i>l.</i> 361
BLAAZENPOOTEN. . . .	<i>k.</i> 522
Bladermotten.	<i>l.</i> 741
Bladmotten.	<i>k.</i> 438
BLADROLLERS, Rupfen.	<i>l.</i> 696
Bladschurft - Vliegje. .	<i>m.</i> 601
Bladtorretjes.	<i>i.</i> 389
BLADZUIGERTJES. . . .	<i>k.</i> 436
Blad - Vloojen.	<i>k.</i> 436
BLAD - WESPEN.	<i>m.</i> 136
L 4	Blind-

B L A D W Y Z E R.

Blind-Brems.	m. 536	Byën - Luis.	n. 92
Blinde Tor.	i. 218	Byën - Myt.	n. 149
Bloemkevertje.	i. 229	Byënvreeters.	i. 508
Bloemkrabben.	n. 328	C.	
Bloemtorretje.	n. 300	Capelckens.	l. 117
Bloemvlieg.	m. 485	Chineefche Pages.	l. 193
Bloem - Ziertjes.	k. 527	CICADEN.	k. 242
Bochel - Tor.	i. 182	Cigale (Gewoone)	k. 261
Boeren Verdriet, Kapelle-		Citroen - Kapel.	l. 261
tje.	l. 363	Conchenilje - Insekt.	k. 500
BOKJES.	i. 575	Cylindrische Tor.	i. 177
BOKKEN OF BOKTORREN.	i. 518	D.	
Bonte Manteltjes, Kapel-		DAG - KAPELLEN.	l. 183
len.	l. 335	Dageraad, Kapel.	l. 242, 260
Bonte of Duin - Kever.	i. 225	DANÄUS-KAPELLEN.	l. 236, 266
Bonte - Vliegen. (Nieuw		Danfende Muggen.	m. 569
Jorkfe)	m. 405	Dek - Byën.	m. 291
Bontwerkers - Plaa.	i. 269	Denne - Vrugt, Mot,	
Boomagtige Watervloo	n. 471	Wesp.	m. 201
Boonkever.	i. 213	DIKKOPJES, Kapellen.	l. 374
Boonkrekels.	k. 243	Distelvink, Kapel.	l. 304
Boonluis der Winterhui-		Distelvlieg.	m. 519
zen.	k. 462	Dog - Tor.	i. 181
Boonluizen of Bladlui-		DONSVEUGELIGE.	l. 120
zen.	k. 380	Dooden - Vlieg.	m. 501
Boom - Tipula.	m. 426	DODGRAVERS. Torren.	i. 317
Boom - Vloojen.	n. 29	Doodgraaver - Luisjes.	n. 152
Boorder. Tor.	i. 260	Doodshoofd - Kapel.	l. 424
Boor - Wespen.	m. 111, 228	Doodshoofd - Krabbe-	
Borstel - Rupsen.	l. 583	tje.	n. 374
Bosch - Kakkerlak.	k. 115	Doodwagter.	n. 45
Bosch - Luis. (Amerikaan-		Doorn - Rups. (Groote)	l. 23
fche)	n. 115	Draaijende Water - Tor.	k. 35
Bosch - Spinnen (Westin-		Draakje, Rups.	l. 590
difche)	n. 230	Drek - Muggen.	m. 571
Bosch - Wants.	k. 365, 371	Drek - Torretie.	i. 307
Böter - Kapellen.	l. 245	Drek - Tuimelaar, Tor.	i. 178
Braakvlieg.	m. 500	DRILMUGGEN.	m. 569
Brandmieren.	m. 356	Drilwespen.	m. 180
BREMSSEN.	m. 521	Druivendraager.	n. 477
Brildraager, Kapel.	l. 644	Duinkapelletjes. (Blaau-	
Broed - Byën.	m. 292	we)	l. 362
Brood - Motten.	k. 123	Duin - Kever. (Bonte)	i. 225
Brood - Torretje.	i. 306	Duitsche Goudsmid.	k. 41
Bul - Tor.	i. 153	Duitsch Wandelend Blad.	k. 143
Byën.	m. 287	Duivels - Krab.	n. 348
		Dui-	

B L A D W Y Z E R.

Duiven - Luis.	n. 90	Goudgroene Spin.	n. 261
DUIZENDBEFNEN.	n. 505	GOUDHAANTJES.	i. 388
Dunstaart - Worm.	m. 484	Goudsmid. Tor.	k. 42
E.		Goudwespjes.	m. 245
Edele Tor.	i. 240	Goud-Dropjes, Kapellen.	l. 353, 638.
Een - Oogen.	n. 456	Goud - Oog, Stinkvlieg. m. 83	
Eenden - Luis.	n. 79	Graaver, Tor.	i. 186
Eenhoorn. (Vliegende) i. 143		G afvlieg.	m. 503
Eenstaart - Rups.	l. 662	Gras - Brems.	m. 533
Egyptische Luis.	k. 2	Gras - Kapellen.	l. 273
Eitjes - Wesp der Kapel- len.	m. 215	Graspaarden.	k. 244
Elzen Blad Torretjes. i 396		Gras - Rupsen.	l. 509
Elzen Takje, Rups.	l. 662	Groeijende Vliegen.	k. 152
Engerlinge.	i 215	Groen-Eiken Verf. - Zie. k. 466	
Erwten - Torretje.	i. 302	Grootkop Rups.	l. 569
F.		Guineefche Spinnepkop. n. 227	
Fluweel - Kapel. (Ambon- sche)	l. 188	H.	
Fret - Torretje.	i. 292	HAFTEN.	m. 34
G.		HALFSCHILDIGE.	k. 238
GAASVLIENEN.	m. 76	Hanneton, Kever.	i. 212
Gamma - Vlinder.	l. 632	Haring - Aas.	n. 520
Gall - Infekten.	k. 451	Havikvliegen.	m. 580
GALL - WESPEN.	m. 107	Hazelnooten - Torretje. i. 482	
Gallwesp - Vlieg.	m. 516	Hazel - Wants.	k. 379
Garnaalen.	n. 412	Heilige Tor.	i. 183
Gebladerde Cicaden.	k. 254	Herfstdraaden-Spinnetje. n. 128	
Gebochelde Spin.	n. 265	Herfst - Molenaar.	i. 221
Gehakkelde Aurelia, Ka- pel.	l. 323	Hermelyn Kapel.	l. 527
—— Pylstaart.	l. 402	Hert. (Vliegend) Een Tor.	i. 243
Gelinieerde Bok - Tor. i 532		Hertshoornig Wespje. m. 218	
Gepluimde Agret - Tor. k. 10		Hoenderen - Luis.	n. 87
Gepluimde Snuit - Tor. i. 449		HOMMELS.	m. 334
Geschilderde Tor.	i. 227	Hommel - Byën.	m. 325
Gestrekte Kapellen.	l. 231	Honds - Krab.	n. 337
Getakte Watervloo.	n. 470	Honds - Luis.	n. 121
Gewapende Vliegen.	m. 472	Honds Vliegen.	m. 606
Gewolkt Olyphantje.	i. 496	Honigby.	m. 325
Glas - Kapel.	l. 229	Honigbyën.	m. 290
Glimworm.	i. 593	Honigraat - Mot.	l. 725
Gom - Lak Infekten.	k. 521	Hoofd Luis der Menschen. n. 50	
Gouden Tor. (Inlandsche i 233		Hoogne Springhaanen. k. 159	
—— (Oostindische) i. 204		Hoogstaart Rups.	l. 652
Gouden Vlinder.	l. 319	Hoorn - Kreeft	n. 425
		Hoorn - Tor. (Kromme) i. 172	

B L A D W Y Z E R.

Hoorntorens. . .	m. 270, 335	Kalanders. . .	i. 455
Hooybeestje. . .	l. 275	Kalkoenen - Luis. . .	n. 85
Hooyfpringers. . .	k. 243	Kameelbok. . .	i. 586
Hooywagen. Spin. . .	n. 159	Kameeltje, Rups. . .	l. 589
Hornaar. . .	m. 271	Kamélion - Vlieg. . .	m. 471
Hornisfen. . .	m. 271	Kaneelkleurige Bok -	
HORSELS. Vliegen. . .	m. 395	Tor. . .	i. 530
Horfels of We-pen. . .	m. 270	KAPELLEN. . .	l. 116
Hottentot, Tor. . .	i. 195	Kapel - Juffertje. . .	m. 86
Houtboorders, Byën. . .	m. 338	Kapel - agtige Vliegen. . .	m. 55
Houtkloover, Rups. . .	l. 641	Kapucyn, Kapel. . .	l. 607
HOUTLUIZEN. . .	n. 36	Katjes. . .	m. 420
Houtluisjes. . .	n. 41	Katoen - Vliegjes. . .	m. 216
Hout - Rups en Kapel. . .	l. 591	Kat - Uiltje, Kapel. . .	l. 559
Hout - Torretje. . .	i. 280	Keizer, Vlieg. . .	m. 500
HOUT - WESPEN. . .	m. 166	Keizer - Uil. . .	l. 493
Houtworm der Bok-Tor-		Keizers - Krab. . .	n. 333
ren. . .	i. 519	Kelder - Torren. . .	k. 65
Huis - Krekel. . .	k. 171	KEMELSHALSJES. . .	m. 102
Huis - Motten. . .	l. 725	Kerkhoven of Lyken-	
Huis - Spinnen. . .	n. 212	Vlieg. . .	m. 506
Huis - Vlieg. . .	m. 502	Kermes - Diertje. . .	k. 466
I.		Kerfe - Steenen - Torre-	
Ichneumons. . .	m. 221	tje. . .	i. 484
Immen, . . .	m. 420	Kleuwenpoot. (Krabagi-	
Inkhoortje, Rups. . .	l. 610	ge) . . .	n. 462
J.		— — (Vischagti-	
Jaager, Rups. . .	l. 520	ge) . . .	n. 451
Jaager - Spin. . .	n. 241	Kikvorsch - Krab. . .	n. 314
St. Jakobs Kapelletje. . .	l. 622	Klappus - Krab. . .	n. 355
St. Jans Kapelletje. . .	l. 464	Kleder - Motten. . .	l. 721
St. Jans Kevertje. . .	i. 207	Kley - kneeder Wesp. . .	m. 235
St. JANS VliegEN. . .	i. 592	Klooddraager, Rups. . .	l. 640
Jasmyn - Rups. . .	l. 427	Kloptorretje. . .	i. 292
Jongwerpemde Vliegen. . .	m. 458	Kluizenaar, Krab. . .	n. 373
JUFFERS. . .	m. 5	Knaagtorretjes. . .	i. 265
Juffertje. (Kapel genaamd) . . .	l. 615	Kniptorren. . .	i. 619
Juffertjes. . .	m. 31	Knodspoot - Spin. . .	n. 226
Juny - Kever. . .	i. 211, 221	Knodsprietig Torretje. . .	i. 280
July - Kever. . .	i. 209	Knopmot - Wesp. . .	m. 200
K.		Knyper - Kreeft. . .	n. 431
Kaas - Myt. . .	n. 129	Koe - Vinkje, Kapel. . .	l. 271
Kaas - Vlieg. . .	m. 509	Koeijen - Luis. . .	n. 74
Kabbeljaauws - Luis. . .	n. 488	Koeijen - Vliegen. . .	m. 521
Kaehlers - Bok. . .	i. 555	Kolven - Spin. . .	n. 261
KAKKERLAKKEN. . .	k. 114	Konings-Mantel, Kapel. . .	l. 314
		Ko.	

B L A D W Y Z E R.

Koninginne - Pagie. . .	l. 206	Lantaarndaagers (West-	
Kool - Rups. . .	l. 244	indische) . . .	k. 245
Kool - Worm. . .	l. 651	————— (Chinee-	
Koorebouten. . .	m. 7	sche . . .	k. 249
Koorn - Motten. . .	l. 737	Lauwerblad Springhaan.	k. 183
Koorn - Torretjes. . .	i. 455	Lederagtige Bok Tor. . .	i. 527
Koorn - Wormen. . .	i. 215	Leeuw - Krab. . .	n. 417
Koortfige Vliegen. . .	m. 441	Leeuw - Worm. . .	m. 480
Koperfmid , Tor. . .	k. 43	Lelie - Torretje. . .	i. 432
Kopervlieg. . .	m. 510	Letter - Kreeft. . .	n. 419
Koperwiekje , Kapel. . .	l. 631	Letterhoude Bok. . .	i. 522, 524
Koufyas of zingende Mug-		Libellen of Juffers. . .	m. 5
gen. . .	m. 560	Lichtgeevende Wormen.	i. 596
KRABBen. . .	n. 295	Lieremans of Lierdraaijers.	
Krab - Spinnetje. . .	n. 166		k. 243 280
Krammetjes - Rupfen. . .	l. 659	LIEVENHEERSHAANTJES.	i. 359
Kramp - Spin. . .	k. 374	Lintwormen. . .	m. 138
KREEFTEN. . .	n. 375	Livrey of Ring Rups, . .	i. 548
Kreeft - Krabben. . .	n. 357	Lospoot Rups of de Haas	
Kreeft - Slak. . .	n. 361		l. 599
KREEFT - SPINNEN. . .	n. 157	Luis - Torren. . .	i. 202
KREKELS. . .	k. 134	Luis - Torretje. . .	i. 307
Krekel. . .	k. 164	LUIZEN. . .	n. 47
Krengvlieg. . .	m. 500	LUIZEN. (VLIEGENDE)	m. 604
Kreng - Torren. . .	i. 317	M.	
Kroonvogeltje , Kapel. . .	l. 607	Maaijer - Spin. . .	n. 159
Kruidworm. . .	m. 428	Maartse Vlieg. . .	m. 517
Kruis - Cicade. . .	k. 257	Macacca - Tor. . .	i. 524
Kruis - Spin. . .	n. 207	Maden. . .	m. 453
Kwatwormen. . .	i. 215	Marybonfen. . .	m. 259
L.		Meel - Myt. . .	n. 130
Laken - Mot. . .	l. 721	MEEL TORREN. . .	k. 58
Land - Juffertjes of Land-		Meel - Worm. . .	k. 60
Libellen. . .	m. 77	Meelagtige Bok - Tor. . .	i. 536
Land - Krabben. . .	n. 301, 325	Melk - Myt. . .	n. 135
Land - Zandkreeft. . .	n. 431	Menschen - Luis. . .	n. 50
LANDMEETER - Kapellen, . .	l. 659	MEST - KEVERTJES. . .	i. 311
Lang Ge - armde Bok. . .	i. 522	Mestkruijer , Tor. . .	i. 178
Lang Ge - armde Spin. . .	n. 173	Mest - Tor. . .	i. 196
Lang Ge - armde Tor. . .	i. 193	Mesttorretje . . .	i. 187
Langhals - Bokje. . .	i. 585	Mestvlieg. . .	m. 514
LANGPOOTEN. . .	m. 418	Metzelaar Byën. . .	m. 343
Langpootige Spin. . .	n. 159	Mey - Kever. . .	i. 210
Langsprietige Bok Tor. . .	i. 534	MEY - TORREN. . .	k. 68
Langtaart - Rupsdooder		Mey Worm. Een Tor. . .	k. 69
Wesp. . .	m. 196	MIEREN. . .	m. 345
			Mie.

B L A D W Y Z E R.

Mieren - Leeuw, . m. 89
 ————— (Uitheem-
 sche) . m. 93
 MILLIOENPOOTEN. n. 522
 Mobitjes. . n. 108
 Modderman, Krab. n. 368
 Moer - Byën. . m. 291
 Moeskruiden Goudhaan-
 tje. . i. 417
 Mol - Krekel. . k. 164
 Molenaar of Mey - Kever. i. 210
 Molenaar tje. . i. 208
 Molukse Krab. . n. 457
 Mosdraager, Krab. n. 345, 352
 Moskieten. . m. 540, 561
 Mosfelkrabbetje. . n. 320
 MOTTEN of Mot - Uiltjes. l. 710
 Mot - Wormen. . i. 274
 MOTTEN. (ONGEVLEU-
 GELDE) . n. 15
 MUGGEN. . m. 538
 Mug - Wants. . k. 378
 Muskus - Kever. . i. 320
 Mut, een foort van Haft. m. 52
 Muurvarkens. . n. 481
 MYTEN. . n. 111
 N.
 Naaijers. . m. 419, 427
 Naald - Wants. . k. 376
 NAGT KAPELLEN. . l. 474
 Neefjes of Koufyns. m. 560
 Nekhoornige Tor. . i. 184
 Neus - Horsel. . m. 407
 Neushoorn. . i. 143
 NIMPHKAPELLEN. l. 280, 311
 Nimweegsche Kapel. l. 311
 Nommer Kapel. . l. 326
 Noordsche Krab. . n. 353
 Noorsche Kreeft. . n. 423
 O.
 Oester - Krabbetje. . n. 321
 Oever - Aas. . m. 36
 Oever - Beestje. . i. 328
 Oever - Tipula. . m. 435
 Oleander - Kapel. . l. 408
 Olie - Tor. . k. 70

Olyphant. (Vliegende) i. 151
 Olyphant - Onrust, Ka-
 pel. . l. 439
 Olyphant - Tor. (Groote) i. 144
 OLYPHANTJES. . i. 442
 Olyphants - Luis. . n. 113
 Ongevleugeld - Bokje. i. 558
 ONGEVLEUGELDE. . n. 1
 ONGEVLEUGELDE BYËN. m. 374
 Ongevleugelde Kapel. l. 586
 Onrust. Een Bokje. . i. 589
 Onrust - Kapellen. l. 391, 456
 Oorkruipers. . k. 105
 OORWORMEN. . k. 105
 Oranje - Kapel. l. 257, 260
 P.
 Paapjes of Poppen. . i. 54
 Paard - Luis. (Vliegende) m. 604
 Paarde - Krab. . n. 341
 Paarde - Mieren. . m. 364
 Paarden en Koeijen - Vlie-
 gen. . m. 521
 Paarden - Wormen. . m. 408
 Paarlemoer - Kapellen,
 . l. 339 - 351
 Paauw - Oog: Dag - Ka-
 pel. . l. 280
 ——— — Nagt - Ka-
 pel. . l. 492
 ——— — Pylstaart. l. 397
 Paauwen - Luis. . n. 84
 Page de la Reine. . l. 206
 Page du Roi. . l. 211
 Pagetjes. . l. 354
 Pagies. (Kapellengenaamd)
 . l. 193, 204
 Palmiet - Tor en Worm. i. 440
 Papier - Luisjes. . n. 42
 Papiljons. . l. 117
 Parnas - Kapellen. . l. 220
 Parattes - Luizen. . n. 148
 Pedel - Bok. . i. 538
 Pedel - Rups. . l. 324
 Pedel - Torren. . i. 190
 Peereboom - Blad - Torre-
 tje. . i. 487
 Peers

B L A D W Y Z E R.

Peerboomen - Vlieg.	m. 494	(Uitland-	
PEESVLEUGELIGE.	m. 1	fche)	i. 180
Penfeen - Rups.	l. 346	RIDDER - Kapellen.	l. 188, 200
Peulen - Worm.	l. 653	Rietvink, Kapel	l. 516
Pieterfelie - Beestje.	l. 250	Ring of Ringel Rups.	l. 548
Pillen - Tor.	i. 194	Rivier Garnaal.	n. 436, 440.
Pinnewagter, Krabbetje.	n. 322	Rivier - Kreeft.	n. 389
Pis - Mieren.	m. 365	Rivier - Vloo.	n. 440
PISSEBEDDEN.	n. 481	Robworm,	m. 428
PISSEBEDJES of Schildpad-		Rombouten.	m. 6
Rupfen.	l. 353	Roode Wormpjes der Re-	
PLANTLUIZEN.	k. 380	genbakken.	m. 434
Plantluizen - Eeter.	m. 494	ROOFKEVERS.	k. 92
Plantluizen - Leeuw.	m. 81	Roof-Torren.	k. 37
Plantluizen - Vreeter.	i. 364	ROOFVLIEGEN.	m. 579
Plantluizen - Wesp.	m. 213	Rooloop-Diertjes.	n. 135
Plantvlooijen.	k. 436	Roomvlak, Kapel.	l. 565
PLANTVLOOJEN,	n. 20	Roozebokje.	i. 543
Platluis.	n. 67	Roozen-Motje.	l. 720
Pluim - Kapelletjes.	l. 746	Rots - Krab.	n. 350
Pluim - Torretje.	i. 279	Rottestaart. (Worm met	
Podagra - Scherminkel.	k. 142	de)	m. 454, 484
Poolsch Grein - Insekt.	k. 484	Rottig Hout, Kapellen.	l. 646
Popelier - Bok.	i. 562	Rouw-Kapel.	l. 610
POPPEN der Rupfen.	l. 54	Rugzwemmers.	k. 299
Poppen - Rupsdooder.	m. 210	Runderen - Horfel.	m. 398
Porfelein - Krabbetje.	n. 336	Rupsbegraaver.	m. 238
Procesfionarissen, Rup-		RUPSDOODERS.	m. 177
fen.	l. 553	RUPSEN.	l. 1
Proserpine, Rups.	l. 628	Rupfen-Jaager. Een Tor.	k. 45
Puistebyters.	m. 6	Rupfen - Vlieg.	m. 505
Purperfchyn, Kapel.	l. 365	S.	
Pyldraager - Wesp.	m. 204	Sabel - Springhaanen.	k. 182
PYLSTAART - Kapellen.	l. 391	Sagoaar - Tor en Worm.	i. 449
Pyltjes - Uil.	l. 640	Satyn - Kapel.	l. 576
Pynboom - Plaag, Torre-		Schaapen - Horfel.	m. 413
tje	i. 287	Schaapen-Luis.	m. 620, n. 114
R.		Schaapherder-Spin.	n. 159
Raaven - Luis.	m. 620	Schaaps-Tek.	n. 113
Regen - Brems.	m. 535	Schaarbok.	i. 524
Regenboog - Kapel.	l. 308	Schæffers-Mey-Tor.	k. 81
Rendieren - Brems.	m. 531	Schæffers - Tor.	i. 195
Rendieren - Horfel.	m. 405	Schalbyters.	i. 252
Reus - Tor.	i. 192	Scharlaken-Bezie	k. 466
Rheetje, (Blaauw) een		Scherminkel.	k. 139
Tor.	i. 264	Schieters.	m. 55, n. 15.
Rhinoster - Tor. (Inland-		Schilddraagers. Torren.	i. 318,
fche.	i. 155		333
			Schild-

B L A D W Y Z E R:

SCHILDUIZEN.	k. 451	Spinnende Luis.	n. 127
Schildluizen-Wesp.	m. 212	Spitskop - Springhaanen.	k. 156
Schildpad Kapellen.	l. 319	Spookjes.	k. 136
—— Rupfen,	l. 355	Springende Spinnen.	n. 250
—— of 1 yger. Uilen.	l. 561	Springhaanen. (Europi-	
SCHILDPADIES. Torren.	i. 344	—— fche).	k. 188
Schildtorretjes.	i. 345	—— (Afrikaansche)	k. 198
SCHILDVLEUGELIGE.	i. 124	—— (Arabische)	k. 203
Schoenlappers.	m. 419	—— (Overvliegers)	k. 220
Schouder Hoorn Tor.	i. 176	—— (Italiaansche)	k. 229
Schreuter. Een Tor.	i. 245	—— (Sweedfche)	k. 232
Schryf-Torretje.	i. 286	SPRINGKEVERS.	i. 618
Schubhuis. (Zwarte)	k. 465	STAANDE VLIEN.	m. 591
Schuiifel Krabben.	n. 358	STEEKVLEUGJES.	m. 572
Schuimbeestje.	k. 288	Steen - Pissebedden.	n. 502
Schuimgeevende Cicaden.	k. 287	Stekel - Krab.	n. 332
Schulpvloo.	n. 478	Steurkrabben.	n. 407
Schulpwagter, Krabbetje.	n. 317	Stier. (Vliegende)	i. 148
Schurftdiertjes.	n. 132	Stiertje of kleine Bul Tor.	i. 154
Schurft - Vlieg.	m. 510	Stinkertje.	m. 79
SCORPIOENEN.	n. 268	Stinkvliegen.	m. 77
Scorpioen-Spinnetje.	n. 165	Stokjes Spanrupfen.	l. 663
SCORPIOEN-VLIEN	m. 98	Stompneus Kieuwenpoot.	n. 462
Sekreetvlieg.	m. 486	Strand - Krab.	n. 334
Slaa Worm.	l. 652	Strand - Pissebed.	n. 497
Sluip - Wespen.	m. 136, 180	Strontdraagende Worm.	i. 433
Smid, Tor.	k. 44	Strontvlieg.	m. 514
Sneeuw-Vlooiën.	n. 28	Stront-Wants.	k. 358
Sneeuw-Wormen.	i. 606	Suikergast.	n. 15
Snuitkapelletje.	l. 707	Sweedfche Kapel.	l. 220
Snuit-Torretjes.	i. 442	T.	
Soldaat, Krabbetje.	n. 361	Tapytmot.	l. 721
—— (Indische.)	n. 368	Tarantula.	n. 243
Spaansche Tarw Torretje.	i. 303	Taurus of Vliegende Stier.	i. 148
Spaansche Vlag Kapel.	l. 566	Tek of Hondsluis.	n. 121
Spaansche Vlieg,	k. 73	Timmerman, een Bok-	
Spanneemeeters, Rupfen.	l. 659	—— Tor.	i. 549
SPANRUPS - Kapellen.	l. 659	Tipulaas.	m. 419
Speenkruid. Olyphantjes.	i. 466	TORREN.	i. 134
—— Torretje.	i. 299	Torren Luisje.	n. 150
Spek - Eeters.	m. 419	Torretje met Ooren.	i. 342
Spek - Torretje.	i. 268	TORRETJES.	i. 265
Sphinxen.	l. 392	Tuinspinnen.	n. 209
Spiegeldraagders.	l. 484 — 491	Tweejarige Lintworm.	m. 145
Spinnedooder, Wesp.	m. 232	Twee-Oogen.	n. 469
SPINNEKOPPEN.	n. 177	Tweeflagt Uil. (zogenaam-	
Spinnekop - Krab.	n. 343	—— de)	l. 572
Spinnekop-Vlieg.	m. 605	Tweeftaart-Rups.	l. 525
		TWER.	

B L A D W Y Z E R

TWEEVLEUGELIGE.	<i>m.</i> 378	Vliegende Paardluis.	<i>m.</i> 604
Tyger - Kapel.	<i>l.</i> 601	Vliegende Stier.	<i>i.</i> 148
U.		Vliegende Waterspinnen.	<i>m.</i> 418
Uilen of Uiltjes.	<i>l.</i> 474	Vliertakje, Rups.	<i>l.</i> 661
V.		VLIESVLEUGELIGE.	<i>m.</i> 104
Varkens Luizen (Vliegen- de)	<i>m.</i> 623	Vlinders of Uilen.	<i>l.</i> 116
Varkens Torretjes of Var- kentjes.	<i>i.</i> 442	VLOOIJEN.	<i>n.</i> 94
Varkens-Worm.	<i>m.</i> 487	Vloo-Torretje.	<i>i.</i> 308
Varkentjes-Kapellen.	<i>l.</i> 376	Vloo-Wormpje.	<i>n.</i> 102
Vederfpriet - Tipula.	<i>m.</i> 454	Vogeldrekje, Mot.	<i>l.</i> 720
Vederfprietig Torretje.	<i>i.</i> 278	Voorjaars-Tor.	<i>i.</i> 200
Veelvoetige Wormen.	<i>m.</i> 421	Voorjaars-Vliegen.	<i>m.</i> 56
Veelvraat-Rups.	<i>l.</i> 522	Vreedsagtige Rups.	<i>l.</i> 638
Veen-Mol of Veen-Kre- kel.	<i>k.</i> 166	Vrouwe-Beestje.	<i>i.</i> 368
Veer - Uiltjes.	<i>l.</i> 746	Vrouwen Bok.	<i>i.</i> 543
Veeſter - Torretje.	<i>k.</i> 48	Vuilvliegje.	<i>m.</i> 599
Veld - Kapellen.	<i>l.</i> 298	Vuurige Agret Tor.	<i>k.</i> 6
Veld - Krakel.	<i>k.</i> 175	Vuurkapelletje.	<i>l.</i> 372
Veld Motten.	<i>l.</i> 718	Vuurvliegen.	<i>i.</i> 593
Veld - Rupfen.	<i>l.</i> 341	W.	
Venkel - Rups.	<i>l.</i> 207	Walviſch-Luis. (zoge- naamde)	<i>n.</i> 169
Venſter - Torretje.	<i>i.</i> 290	———— (Groen- landsche)	<i>n.</i> 491
Venynige Krab.	<i>n.</i> 337	Wand-Wesp.	<i>m.</i> 283
Verdord - Blad Kapellen.	<i>l.</i> 508	Wandelend Blad.	<i>k.</i> 141
	<i>514</i>	Wandelende Stokjes.	<i>k.</i> 141
Verkeerde Krab.	<i>n.</i> 458	WANTSSEN	<i>k.</i> 320
Verw - Myt.	<i>n.</i> 142	Wapendraager, Kapel.	<i>l.</i> 611
Verwonderlyke Wesp.	<i>m.</i> 236	Water-Bokje.	<i>i.</i> 577
Verzilverd - Olyphantje.	<i>i.</i> 488	Water-Brems.	<i>m.</i> 475
Vezel - Wants.	<i>k.</i> 359	Water Cicade.	<i>n.</i> 433
Vinken - Luis.	<i>n.</i> 125	Water-Griffoen.	<i>k.</i> 318
Viſch - Luizen.	<i>n.</i> 460	Water Koeitjes.	<i>n.</i> 450
Viſchſtaart - Rups.	<i>l.</i> 515	Water-Luisjes.	<i>n.</i> 476
Vledermuizen - Luis.	<i>n.</i> 124	Water-Motten.	<i>m.</i> 57
Vleesch - Vlieg.	<i>m.</i> 501	Water-Mug.	<i>k.</i> 373
VLEIEN.	<i>m.</i> 452	Water Nymphen.	<i>m.</i> 6
Vliegen (Jongwerpemde)	<i>m.</i> 458	Water-Parkiet.	<i>n.</i> 471
Vliegen van St. Marcus.	<i>m.</i> 442	Water-Pisbedden.	<i>n.</i> 495
Vliegen van Spanje.	<i>m.</i> 605	Water-Rupfen.	<i>l.</i> 38, 690
Vlieg-luisjes.	<i>n.</i> 146	WATER-SCORPIOENEN.	<i>k.</i> 307
Vlieg-Wants.	<i>k.</i> 357	Water-Spinnekop.	<i>k.</i> 311, 374
Vliegend Hert, Een Tor.	<i>i.</i> 245	Water-Spin.	<i>n.</i> 251
Vliegende Eenhoorn.	<i>i.</i> 143	Water-Spinnetje. (Rood)	<i>n.</i> 142
Vliegende Luizen.	<i>m.</i> 604	Water-Tipula.	<i>m.</i> 419
Vliegende Olyphant.	<i>i.</i> 151	WATER TORREN	<i>k.</i> 15
		Water-Torretje.	<i>i.</i> 241
		WA.	

B L A D W Y Z E R.

WATER-UILTJES. . .	m. 55	Zakdraagende Spinnen. n.	257
Water-Vlieg. . .	m. 477	Zak-Wespen. . .	m. 230
WATER-VLOOIJEN. . .	n. 456	Zand-Garnaal. . .	n. 429
Water Vloo. . .	n. 21, 31	Zand-Krab. . .	n. 329
WATER-WANTSEN. . .	k. 299	Zand-Kreeft. . .	n. 431
Water Wants. . .	k. 311, 315	ZANDLOOPERS. . .	i. 632
Water-Zandlooper. . .	i. 639	Zand Oog Kapellen. l.	298 303
Water Zomer-Vlieg. . .	m. 69	Zand Tor. . .	i. 203
Weegluis. . .	k. 324, n. 93	Zandvloo. . .	n. 106
— met Riemen. k.	303	Zee-Beer. . .	n. 408, 427
Weegluis Spinnetje. . .	n. 166	Zee Brems. . .	n. 482
Weerschyn-Kapellen. l.	266, 308	Zee-Garnaal. . .	n. 412
Weeskind-Kapellen. l.	625 629	Zee-Haan. . .	n. 355
Werk-Byen. . .	m. 293	Zee-Horfel. . .	n. 485
Werk-Mieren. . .	m. 347	Zee Krabben. . .	n. 306
Werk-Wespen. . .	m. 254	Zee-Kreeft. . .	n. 382
WESPEN. . .	m. 249	Zee-Leeuw. . .	n. 418
Wesp. (Gemeene) . . .	m. 273	Zee Luis. . .	n. 422
Wilde Byën. . .	m. 313	Zee Luizen. n.	458, 482, 493
Wilgen-Blad Torretje. i.	400	Zee-Pisfebed . . .	n. 496
Wilgen-Hout-Rups. . .	l. 502	Zee Spin. n.	158, 344, 349
Winde Pylftaart. . .	l. 412	Zee Vloo. . .	n. 437
Winter-Krammetje. . .	l. 692	Zee Wants. . .	n. 486
Witjes Kapellen. l.	242, 248	Zee Zandkreeft. . .	n. 433
Witte Mieren. . .	n. 37	Zeepaardje, Rups. . .	l. 662
Wol zweetende Worm. i.	325	Zeef-By. . .	m. 281
Wolfsmelk Kapel. . .	l. 445	Zeugen. . .	n. 481
— Ringrups. l.	550	Ziczac-Kapel. . .	l. 571, 589
Wolfspinnen. . .	n. 259	Ziertjes. k.	436, 523. n. 111
Wolfvliegen. . .	m. 580	Zilverbandje, Kapel. l.	351
Wollige Boom Tor. . .	i. 222	Zilverdropje, Kapel. l.	353
Wollige Wesp. . .	m. 215	Zilvervlakje, Kapel. l.	638
Wormpjes der Muggen. m.	542	Zingende Cicaden. . .	k. 259
Wormsteek Mot. . .	l. 734	Zingende Mug. . .	m. 560
Wyn-Vliegjes. . .	m. 572	Zwaantjes-Kreeft. . .	n. 429
Wyngaard-Onrust. . .	l. 434	Zwaluwen-Luis. . .	m. 619
Wyngaard-Torretje. i.	398	Zwarte Doodgraaver. i.	331
Z.		Zwarte Vliegen. m.	440, 442
Zaagvliegen. . .	m. 137	Zwartje, Kapel. . .	l. 307
Zadelvlieg. . .	m. 478	Zwervende Spinnen. n.	228
Zakdiertjes. . .	n. 477	Zydeworm. . .	l. 529

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

Chap. 11

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

www.libtool.com.cn

